

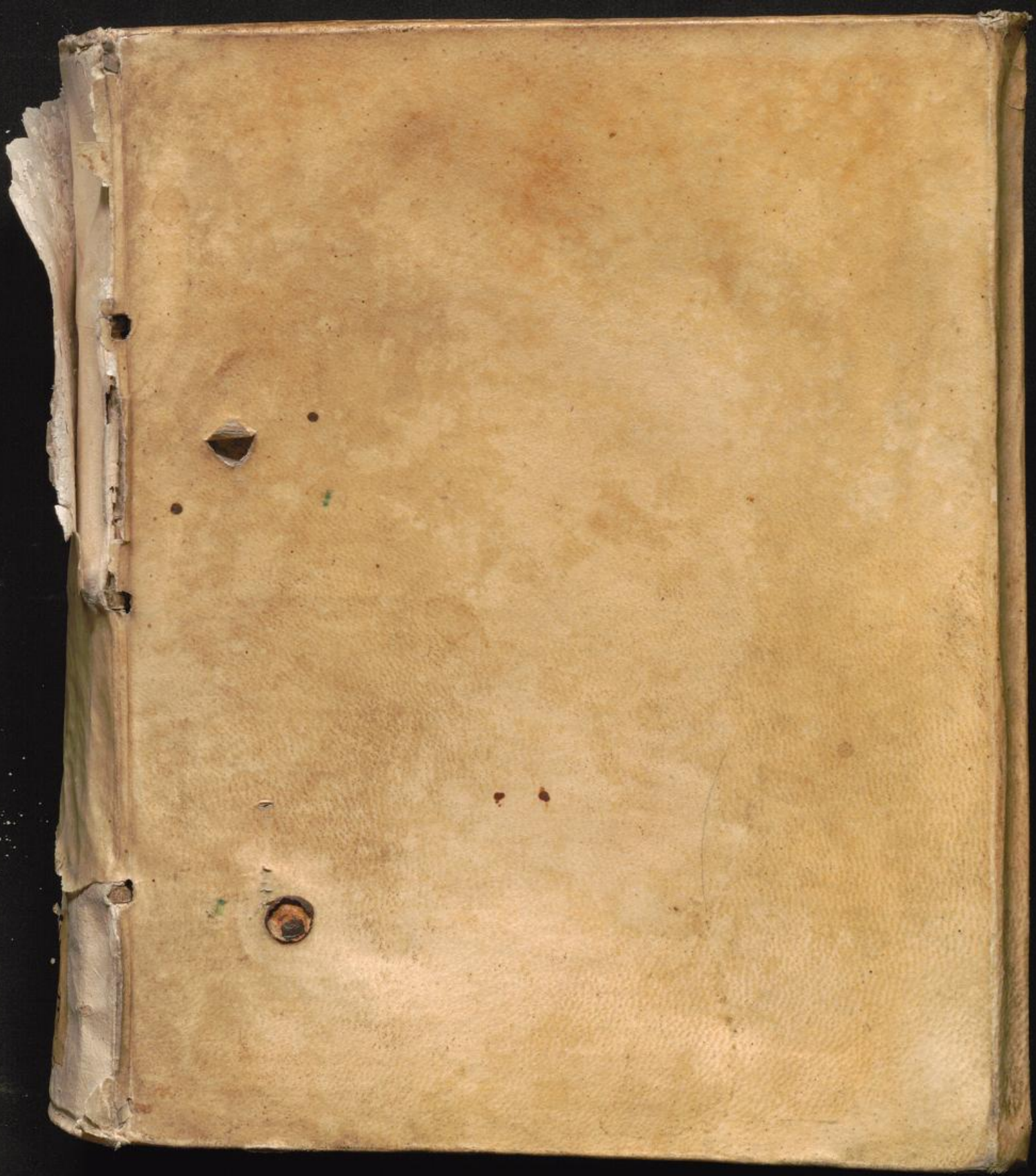
Panis Evangelici Fragmenta Quadragesimalia Tripartita

Ex sanctissimo Dei Verbo copiosè & sedulo collecta, Sanctorum Patrum, variorumque Auctorum sententiis & conceptibus mirificè aucta; Et Omnibus Quidem Anni Dominicis; præcipuè tamen singulis Quadragesimæ Dominicis & Feriis per binas ad minus, sæpius denas aut septenas Conciones fideli Populo ...

Lingendes, Claude de
Coloniae Agrippinae, 1689

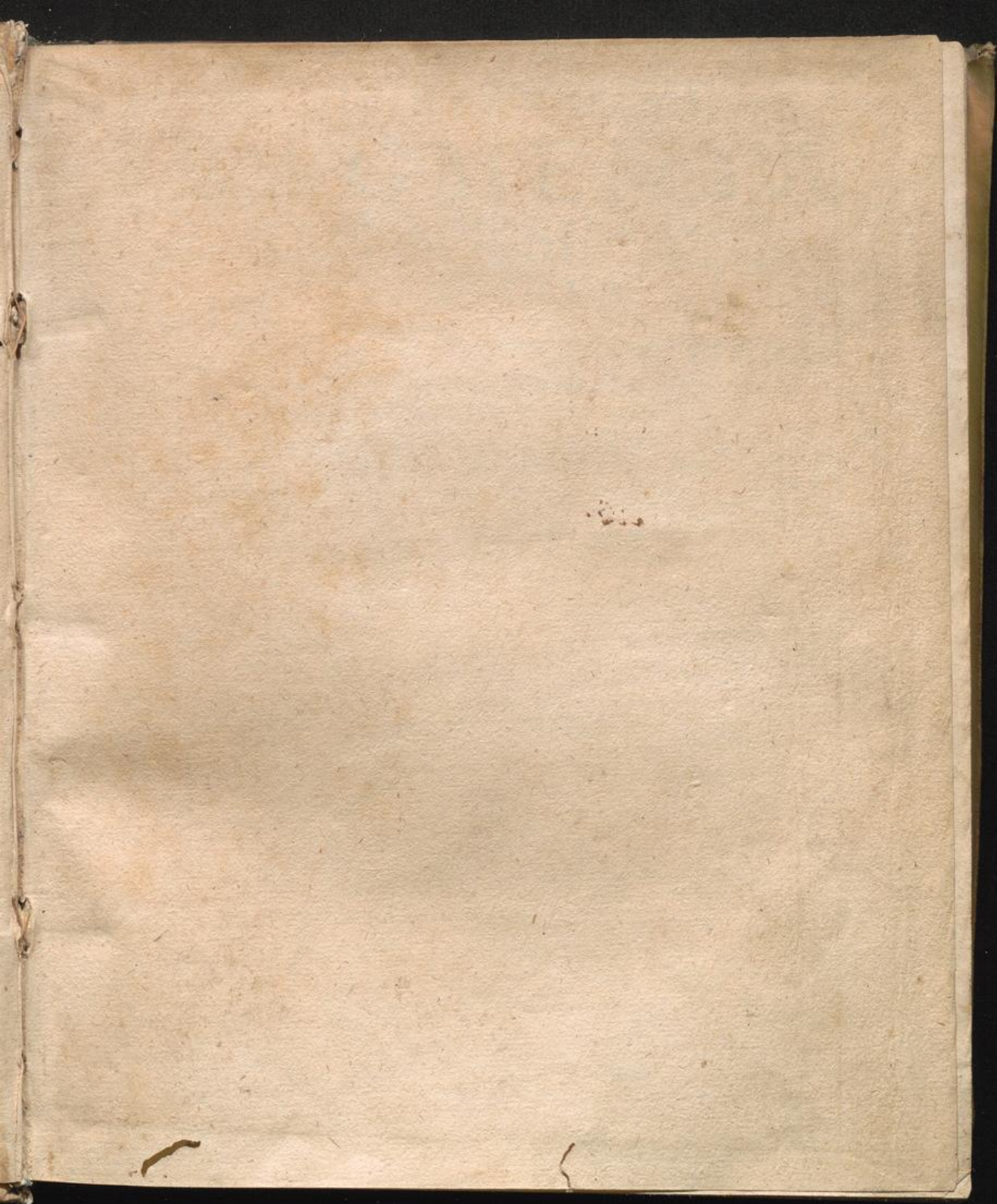
Nutzungsbedingungen

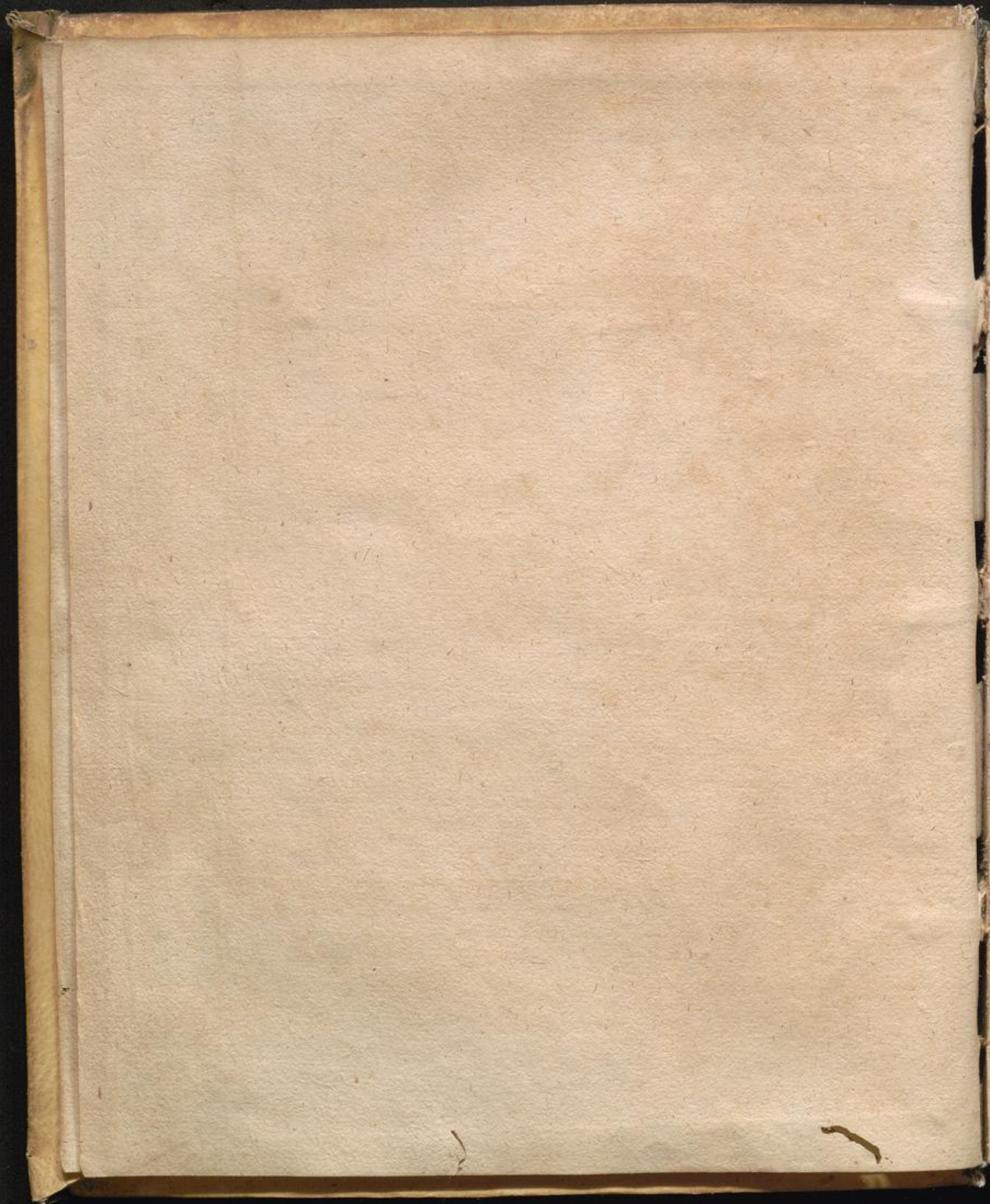
[urn:nbn:de:hbz:466:1-56368](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56368)

Th. 3317.

H. V. 27.

PANIS EVANGELICI
FRAGMENTA
QVADRAGESIMALIA
TRIPARTITA,

Ex sanctissimo Dei Verbo copiosè & sedulò
collecta, Sanctorum Patrum, variorumque Auctorum
sententiis & conceptibus mirificè aucta;

ET OMNIBUS QUIDEM ANNIS
Dominicis; præcipuè tamen singulis Quadragesimæ
Dominicis & Feriis per binas ad minus, sæpius denas aut septenas
Conciones fidei Populo distribuenda proponit

R. P. CLAUDIVS de LINGENDES, è Societate IESV, quem
ante paucos annos è sacro Suggestu dicentem Lutetia, totaque
propemodum Gallia suscepit.

TOMVS TERTIVS

Cum Indice Materiarum in omnes Anni Dominicas locupletissimo.

Colligite, quæ superaverunt, Fragmenta. Ioan, 6. in Dom. 4. Quadrages.

COLONIAE AGRIPPINÆ

Apud WILHELMUM & FRANCISCUM METTERNICH, Bibliop.
An der hohe Schmitz. ANNO M. DC. LXXXIX

Cum Superiorum Permissu & Privilegio.

IN HIS BEHAVIOUR

BY A COMMITTEE

OF THE HOUSE OF COMMONS

IN PARLIAMENT ASSEMBLED

TO ENQUIRE INTO THE CONDUCT

OF THE MANAGERS OF THE

INDIAN TRADE COMPANIES

IN THE YEAR 1772

AND TO REPORT THEREON

TO THE HOUSE OF COMMONS

IN THE YEAR 1773

BY JOHN BURNETT,

OF THE MIDDLE TEMPLE,

ESQ; ATTORNEY AT LAW,

AND MEMBER OF PARLIAMENT

FOR THE COUNTY OF MIDDLESEX

IN THE YEAR 1773

LONDON: Printed by R. DODD,

in Pall-mall.

MDCCLXXIII.

APPROBATIO

Visitatoris & Vice-Provincialis Societatis
IESU per Provinciam Rheni Superiorem.

Ego infrascriptus Societatis Iesu per Provinciam Rheni superiorem Visitator & Vice-præpositus Provincialis, potestate mihi ad id factâ ab Adm. Reverendo Patre IOANNE PAULO OLIVA, Vicario Generali, concedo *Wilhelmo & Francisco Metternich*, Bibliopolis coloniensibus facultatem, ut *Panis Evangelici Fragmenta Quadragesimalia R. P. Claudii de Lingendes*, Societatis nostræ Theologi, antehac à Patribus nostris lecta & approbata recudantur. In cuius rei fidem has literas manu propria subscriptas, & consueto officii sigillo munitas dedi.

JOANNES BERCTHOLDUS Soc Jesu,
Visitator & Vice Provincialis per provin-
ciam Rheni superioris.

SYNOPSIS
CONCIONVM

Quæ in hoc III. Tomo continentur.

IN FERIAM QUARTAM ET SEQUENTES
Post Dominicam Quartam Quadragesimæ.

- LXXIV. I. **D**E cæco nato, differit de principio & fine Miraculi in eo ho-
mine à Christo patrati; ostenditque ex iis multa esse mi-
rabilia in illuminatione & excacatione spiritali. Pag. 1
- LXXV. II. De eodem Cæco, agit de progressu illuminationis & excacationis
spiritalis, ad exemplum Caci, qui illuminatus est, & judeorum qui sunt ex-
cacati; in quo speciale iudicium Dei valde admirandum. 9

IN FERIAM QUINTAM
Post Dominicam quartam Quadragesimæ.

- LXXVI. I. In Evangelium Filii vidue Nain; ex occasione mortis ejus & re-
surrectionis, probat mortem vitæ præferendam. 17
- LXXVII. II. In idem Evangelium: respondet argumentis Concionis præce-
dentis, probatque vitam morti præferendam. 28

CONCIONVM.

IN FERIAM SEXTAM

Post Dominicam quartam Quadragesimæ.

- LXXVIII. I. *In Evangelium de Lazaro mortuo & suscitato; ex conspectu ejusdem Lazari in sepulchro, exhibet statum humani corporis post mortem.* 41
- LXXIX. II. *In idem Evangelium; ex eodem conspectu Lazari demortui, proponit statum animæ humana in ipsa morte.* 47
- LXXX. III. *In eundem mortuum; considerat statum animæ extra corpus, se d quoad se spectata.* 54
- LXXXI. V. *In idem argumentum; representat animam extra corpus quoad potentias & actus spectatam.* 68

IN DOMINICAM PASSIONIS.

- LXXXII. I. *In Evangelium hujus diei; propositis laboribus, quos prædicationis munus posse inducit; quarit cur tam exiguus fructus è Concionibus colligatur, siue quod in diem recidit, cur adeo veritati resistatur; idque in perversionem judicii refundit, qua plerique non intellectu, sed affectu judicant, quod pluribus modis contigit.* 77
- LXXXIII. II. *De eodem quasito; alias ejusmodi effectus causas prosequitur; Multiplicem scilicet malitiam voluntatis.* 86
- LXXXIV. III. *De eodem; novas iterum causas ejus rei aperit, tum ex Auditoribus, tum ex Deo petitas; quasdam apparentes & omnibus obvias, unam occultam & valde formidandam.* 94

IN FERIAM SECUNDAM

Post Dominicam Passionis,

- LXXXV. *De Gratia actuali seu auxilio modum edisserit quò ea detur atque auferatur.* 30

IN FERIAM TERTIAM

Post Dominicam Passionis.

- LXXXVII. *De recta diei dispositione, eam in duobus docet consistere: In con-*
stitu-

SYNOPSIS

*stitutione stabili actionum, & in firma observatione ordinis in illis
praestituti.*

115

IN FERIAM QUARTAM post Dominicam Passionis,

- LXXXVII. I. De Praedestinatione: ostendit dari praedestinationem in Deo,
& quid sit. 124
- LXXXVIII. II. De eadem re; tractat Electionem praedestinatorum in commu-
ni: cujus providentia praeter causas quae soli Deo sunt nota, plurimas
assignat, alias ex Deo. alias ex hominibus petitas. 133
- LXXXIX. III. De eodem argumento: tractat Electionem praedestinatorum
in particulari: causamque investigat & aperit, cur iste sit praedestinatus, &
iste praescitus: ex qua secretione pios admodum sensus elicit. 144

IN FERIAM EANDEM QUARTAM VEL IN QUINTAM post Dominicam Passionis.

- XC. IV. De praedestinatione: demonstrat in exemplo Magdalena quid agat
Deus extra se circa praedestinos, supra id quod agit circa Reprobos, 155

IN FERIAM QUINTAM post Dominicam Passionis.

- XCI. II. Exhibet iudicium Christi in causa Magdalena prolatum, quo fortis
armatus ab ea ejicitur, & fortior superveniens eam occupat. 165

IN FERIAM SEXTAM Post Dominicam Passionis.

- XCI. I. In Evangelium de iudeorum concilio contra Christum, ex occasione
tam impia deliberationi, omnem humanam & carnalem prudentiam accusat,
aperiendo ejus errores in consultatione. 173
- XCIII. II. In idem Evangelium: agit de bona Electione, tractatque ejus
necessitatem & naturam. 187
- XCIV. III. In hunc diem, & continuatio praecedentis Concionis: docet quomodo
modo facienda sit Electio. 165

IN

CONCIONVM.
IN DOMINICAM PALMARUM

XCIV. I. *Ex conspectu Christi ad Crucem cum pompa euntis illam nobis fortiter tolerandam persuadet : utpote qua non sit fomidanda, immo qua sit expetenda. immo qua sit gloriandum.* 202

XCVI. II. *Regiam dignitatem in Christo considerat, ut sua munera occultantem, & totam in amore, quamvis in speciem ejus gubernatio sit severissima* 214

IN FERIAM SECUNDAM HEBDOMADÆ SANCTÆ.

XCVII. I. *De preparatione ad mortem.* 224

XCVIII. II. *Continuatio precedentis, & de eodem argumento.* 231

IN FERIAM TERTIAM HEBDOMADÆ SANCTÆ.

XCIX. I. *Docet modum cogitandi de annis suis : & primo de elapsis.* 238

C. II. *Continuatio precedentis, seu modus cogitandi de presenti & de futuro vita tempore.* 245

IN FERIAM QUARTAM HEBDOMADÆ SANCTÆ.

CI. *Cur voluntas humana sit ad Divinam conformanda, & quanta bona acquirit anima ex ea conformatione.* 251

IN DIEM PASSIONIS SEU FERIAM SEXTAM

Hebdomada Sanctæ.

Passio Christi, quæ est de magnitudine dolorum ipsius, in quinque partes distribuitur, quarum unaquæque est magna Concio.

CII. I. *Quæ est de doloribus Christi in genere, eorum magnitudinem ex quinque conjecturis colligit.* 264

CIII. II. *Est de ejus doloribus internis, quorum gravitate ex causis & effectibus demonstrat.* 275

CIV. III. *Est de pœna pudoris, tum ea quam sibi Christus ipse inflixit, tum ea quam illi Deus intulit : tum ea, qua per contumelias ab hominibus vexatus est.* 289

CV. IV. *Est de multipli. i ejus prodicione : à juda : a populo judaico : à Discipulis ; à Petro.* 299

CVI. V. *Est de ejus doloribus externis : in Flagellatione, Coronatione, & Crucifixione.* 310

IN DOMINICAM RESURRECTIONIS.

CVII. *Christi Resurrectionem tam firmis probationibus confirmatam esse ostendit, ut nemo, nisi qui ratione careat, de ea dubitare possit.* 322

SYNOPSIS CONCIONVM.

IN FERIAM SECUNDAM POST PASCHA.

CVIII. *Ostendit è sanctorum Patrum auctoritatibus, quàm multa sint in mundo que ad fidem de Resurrectione nostra nos disponant.* 334

IN FERIAM TERTIAM POST PASCHA.

CIX. *Declarat, cur Providentia Divina fidem de Resurrectione tam multis argumentis confirmarit.* 344

ITERUM IN FERIAM SECUNDAM POST PASCHA. Et in Evangelium de duobus Discipulis euntibus in Emmaus.

CX. *Demonstrat quibus passibus oves aberrant à Pastore.* 354

ITERUM IN FERIAM TERTIAM POST PASCHA, & in idem Evangelium superioris Ferie, De iisdem Discipulis euntibus in Emmaus

CXI. *Exponit quomodo oves aberrantes ad ovile reducantur.* 363

IN DOMINICAM IN ALBIS.

CXII. *Ostendit Religionem Christianam fundari in fide Resurrectionis.* 376

FERIA

FERIA QVARTA

DOMINICÆ QVARTÆ IN QVADRAGESIMA:

CONCIO PRIMA,

DE PRINCIPIO ET FINE MIRACVLI, QVOD IN
CÆCO NATO CHRISTUS FECIT: QUO IN FINE
ostenduntur plura admiranda illuminatione &
excæcatione spiritali.

Præteriens Iesus vidit hominem cæcum à Nativitate. Ioan. 9.

IN his verbis occasionem habes miraculi valde admirabilis, illuminationis hominis cæci à nativitate: nempe quòd *Iesus vidit hominem cæcum*: 1. Enim quomodo fieri potuit ut miseriam viderit, & non fuerit commotus: vidit ergo & misertus est: neque enim videt ut nos videre solemus. 2. Quia vidit hominem non videntem, cum sua bona non tam sibi haberet quàm suis, solus videre noluit, & propterea illum illuminavit. 3. Cum sit oriens ex alto, ubi tenebras offendit, non potuit non illuminare. Significanter autem dicitur *præteriens*, sic enim sol terras illuminat: & de Christo dicitur quod *pertransierit benefaciendo & sanando omnes*. Ac de hac illuminatione nobis est sermo: sed ut ait Pythagoras in symbolis, de lumine nihil
Tom. III.

sine lumine dici potest, omne autem lumen à cælo, & dicitur Virgini, Tu porta lucis fulgida. AVE MARIA.

NIL rectè cognosci potest, nisi ejus scitur & principium & finis. Principium illius est mensura, nulla enim res superare causam aut originem suam potest: finis est comprehensio, nam terminus est uniuscujusque rei. Ita nemo planè cognoscere potest miraculum quod nobis proponitur in cæci nati curatione, nisi ejus originem & finem sciat. Vtrumque nobis notatur in S. Ioannis Evangelio; origo quidem in hisce verbis, *Præteriens Iesus vidit hominem cæcum à nativitate*: & in istis, *Quandiu sum in mundo: finis autem in Evangelij clausulâ, in judicium ego in hunc mundum veni, ut qui non vident, videant, & qui vident*

A

dent

2
dent cæci fiunt : quo totum miraculum ten-
dit.

Quoad principium attinet. Nota Deum, licet ex suâ naturâ sit simplicissimus, & maxime unus, atque ut loquitur S. Bernardus, unissimus; quia tamen infinitus est, omnem omnino perfectionem continere, & propter infinitatem, æqualem esse multiplicitatibus hinc fit ut uno nomine appellari non possit, sed omnibus nominibus, ut scias eum omnes perfectiones continere. Certeùm licet idem semper sit qui operatur, non tamen semper secundum omnem rationem operatur, alioqui effectus qui ab eo prodiret, omnem rationem entis contineret; itaque cum punit, id facit iustitia; eum alicui bene facit, id præstat misericordia; quæ sunt principia, non realiter sed formaliter distincta: in Deo enim iustitia idem est realiter cum misericordia, sed non formaliter: quemadmodum cum Pater Filium generat, & cum S. Spiritum producit, illum intellectu, hunc voluntate; licet in Deo intellectus & voluntas sint unum realiter, sunt tamen duo formaliter distincta principia: quod ita verum est, ut falsa sit hæc propositio, Spiritum Sanctum procedere per viam intellectus: si enim ita procederet, iam esset Verbum, & Filius esset amor personalis, quod verè dici non potest. Eodem modo cum varia miracula Christus perpetravit, nullum est quod sub omni ratione patrat: sed singula suas habent peculiare origines: & ided cum tribus potissimum nominibus, ut Dei Filius appelletur in Evangelio S. Ioannis, ut mox dicam tribus illis tria quoque præcipua respondent miracula: Appellatur Verbum, Vita, & Lux: In principio erat Verbum, est enim Filius Sapiencia Patris, & Verbum: pergit Evangelista, in ipso vita erat, & vita erat lux hominum: quæ omnia nomina ei conveniunt ratione processionis, nempe per viam intellectus: Nam Verbum significat termi-

num cognitionis, qua ratione procedit à Patre: Vnde S. Augustinus: Quo Verbum, est Filius, & quo Filius, est Verbum; secundum illud Eccl. 1. *sons sapientia Verbum Dei in excelsis.* Vita autem peculiari ratione dicitur de Filio, quoniam vita constat operationibus immanentibus, quarum prima, & ex suo genere præstantissima est, intelligere, naturalissima verò generare: Itaque S. Ioannes in initio suæ Epistolæ. *Annuntiamus vobis vitam æternam quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis.* Denique dicitur lux ob puritatem generationis & incorruptionem: Ad hæc eius generatio in luce est, secundum illud: *Tecum principium in die virtutis tuæ in splendoribus sanctorum, ex utero ante luciferum genui te:* Itaque in creaturis rationalibus lumen, & cognitionem operatur: juxta illud: *Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum:* & factus homo hoc habuit Christus, ut perpetuo illuminaret *isaia 9. Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam, habitantibus in regione umbra mortis lux orta est eis:* itaque officium habuit, & appellationem Magistri, idque semper in Ecclesiâ facit. Hæc ei gò tria sunt eius nomina, quibus ut pergo dicere tria potissima respondent miracula. Nam quatenus dicitur Verbum, *Bene omnia fecit, & surdos fecit audire, & mutos loqui:* Marc. 7. Quatenus vita dicitur, & morbos sanavit, & mortuos suscitavit, juxta illud Ioan. 5. *Sicut enim Pater habet vitam in semetipso, sic dedit & Filio habere vitam in semetipso:* Et postea. *Veni hora in qua omnes qui in monumentis sunt, auferent vocem Filii Dei.* Quoniam verò etiam lux, ided multos cæcos illuminavit, secundum illud Lucæ 7. *Cæci vident:* & cap. 18. *Quid tibi vis faciam? at ille dixit, Domine ut videam, & Iesus dixit illi: Respice, fides tuâ te salvum fecit: quod eum sapius tactum fuisset, nullum tamen in eo genere fuit illustrius miraculum, quam quod narratur in hodierno Evangelio, 1. quia ille*

ille homo cæcus natus erat, & is etiam notifi-
si mus. 2. Quia ex odio Iudæorum in Chri-
stum factum est ut miraculum ita sit discuf-
sum, ut de eo nullus relictus sit locus dubi-
tandi. Hujus itaque miraculi origo fuit Chri-
stus Dominus sub ratione Lucis, secundum
illud quod dicit in nostro Evangelio. *Quan-
diu sum in mundo, lux sum mundi*: Cyrillus in
Catena, Quod me decet id operor, & cum
venerim ut lucis expertia illuminarem, oportet
quoque me oculos corporeos luminis parti-
cipes efficere. Et hæc de origine miraculi
sufficiant.

Nunc agendum de hujus miraculi fine, qui
in his verbis continetur: *In Iudicium ego in hunc
mundi veni, ut qui non vident, videant; & qui
vident, cæci fiant*: in quibus verbis hæc mihi
prorsus admiranda videntur.

I. Quod idem sit qui illuminet & excæcet,
cum inter se videantur esse contraria, & hæc
operatio dicitur Iudicium, secundum illud:
In iudicium ego in hunc mundum veni, &c. circa
quod.

Nota 1. Nihil mirum videri debere quod
Deus sit causa illuminationis, hoc enim ha-
bet ex sua natura, & ex proprietate personali,
ita ut etiam in tenebris luceat, secundum il-
lud, *Vita erat lux hominum, & lux in tenebris lu-
cet*: Item, *erat lux vera quæ illuminat omnem ho-
minem venientem in hunc mundum*, unde ait Na-
zianz, quod Sol est oculis, hoc Deus est men-
tibus, Sol autem non tantum est primum vi-
sibile, sed oculos etiam facit videre: & idem
Deus præstat mentibus.

Nota 2. Hinc esse admirabile quod tam-
en Deus sit causa excæcationis, quod nihi-
lominus nullo modo negari debet, cum tam-
multa in Scripturis loca id dicant: Ioan. 12.
*Propterea, non poterant credere, quia iterum dixit
Isaias: Excæcavit oculos eorum, & induravit cor
eorum: ut non videant oculis, & non intelligant
corde, & convertantur, & sanem eos*: & eundem

locum referens Paulus, ait Deum dedisse illis
*Spiritus compunctionis, oculos ut non videant, &
aures, ut non audiant, usque in hodiernum diem*:
Item Isaiæ 6. *Excæca cor populi huius, & aures e-
jus aggravata*: Rationem affert S. Thomas ex
discrimine illuminandi in Deo & in Sole:
nam Sol illuminat ex necessitate; Christus au-
tem ex voluntate: & Sol quidem non illumi-
nat, cum adest impedimentum, quia non po-
test illuminare, ut qui tum agere prohibetur:
sed propriè loquendo non est Sol in causâ
cui tale corpus non illustretur: Deus autem
cum agat voluntariè, atque liberè; quando
est obex, dicitur esse causa excæcationis quia
liberè agit, posset enim si veller obicem vin-
cere, non tamen facit, quia non vult ipse, nec
ille meretur qui ponit obicem, præterquam
quod posset positivè excæcare si veller: unde
Iobus cap. 12. *Si destruxerit, nemo est qui adifi-
bet: Si incluserit hominem, nullus est qui aperiat.*

Nota 3. Excæcationem esse duplicem,
unam quæ verè est, peccatum, estque, ait S.
Bonaventura, actualis rebellio adversus lu-
cem, estque eorum de quibus Iobus cap. 24.
Ipsi fuerunt rebelles lumini. Et cap. 21. *Qui dix-
erunt Deo recede à nobis, & scientiam viarum tua-
rum nolumus*: alteram quæ est pœna peccati,
& illa est aut illuminationis incapaciâs, aut
luminis privatio: primam quæ est peccatum
non potest Deus efficere, alioqui auctor esset
peccati; alteram potest efficere, nam quid-
quid præcedit peccatum, aut sequitur, & non
est peccatum illud omne Deus potest præfer-
tim in pœnam.

Nota 4. Causam propter quam Deus est
causa effectuum contrariorum, hoc est illu-
minationis, & excæcationis, provenire ex ad-
mirabili, & eminenti efficacitate ipsius, uti
optimè explicat S. Chrylost. Homil. 5. In 2.
Corinth. Hinc enim accidit, ut infirmis ocu-
lis Sol tenebras offundat, & sanos recreet:
eodem modo siues unguento suffocari dicun-
tur.

tur, quo homines recreantur; atque eiusmodi bonorum natura est ut non ea tantum fiant quæ familiaria sunt, sed etiam contraria perdant; hincque vel maxime eorum vis declaratur; siquidem & ignis, non solum cum illuminat, cum aurum purgat, sed etiam cum spinam absomit, vim suam maxime indicat, atque hac ratione ignem se esse demonstrat. Sic igitur Christus, cum illuminat, & cum excæcat, id efficit, quatenus lux, & lumen, nimitum propter eminentem excellentiam. Et ratio horum omnium est, quia quæ sunt efficacissima, impediri non possunt quin aliquem habeat effectum: itaque si non habent alium qui sequitur per accidens: Idcirco lumen diuinum aut illuminat aut excæcat; gratia Dei aut emollit, aut indurat: Illud tamen semper est mirabile in nostro casu, quod idem sit qui illuminet, & idem qui excæcet: Vt eadem columna filios Israël prodegebat de die, ut nubes; de nocte verò ut ignis illuminabat: itaque & nocte & die aliquid agebat, nam ut ignis illuminabat; ut nubes, solis radios retardabat: Eodem modo ignis Babylonicus pueros in eum coniectos refrigerabat, & idem Chaldaeos comburebat: Idem mare rubrum, siccum & tutum vestigium dabat Israëlitis; Egyptiis autem naufragium: Eodem sensu dictum de Christo, *Hic positus est in ruinam & resurrectionem multorum in Israël*: Et idem miraculum in oculis cæci peractum, in ipso quidem fidei lumen accendit in Iudæis autem causa fuit excæcationis, & infidelitatis: Quod satis patet universim in verbo Dei, in Sacramentis, in rerum eventibus, ut prosperitate, & aduersitate, & in rebus ferè omnibus, quod eò usque verum est, ut bonis etiam peccata cooperentur in bonum; reprobis autem gratia, merita, & virtutes ac Dei dona ad perditionem: Vti enim *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*; ita odio habentibus Deum omnia cedunt in malum.

2. Quod est mirabile illud, est iudicium quod alios illuminet, & alios excæcet: Quod quidem percutiat plaga cæcitatibus causam dedimus, sed cur hos vel illos, illud quaerimus; hoc est enim iudicium, seu separatio quorundam. Hoc est quod quaesivit Augustinus *tr. de 53. in Ioan. & Serm. 88. de Temp.* ubi sic respondet: Aut illorum iniquitati, qui obdurari merentur adscribendum est, aut ad inscrutabilia Dei iudicia referendum est, quæ plerumque sunt occulta, nunquam tamen iniusta: Nobis ergo sufficiat præ, & humiliter credere illud quod Apostolus dixit: *Numquid iniquitas est apud Deum? absit.* Et in Tract. in Ioan. sic respondet: Non nobis iudicium de iudicio tanti Iudicis usurpemus, sed contemiscentes exclamemus cum Apostolo, *ô altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius*: Certè Christus in ipsis verbis responsum dedit, cum dixit illam separationem esse iudicium: *In iudicium ego in hoc mundum veni, ut qui non vident, videant, & qui vident, cæci fiant*: ut scias in eo non esse iniquitatem, quod iudicium efficit. Quare rectè Augustinus, quando adiuuat, misericorditer facit; quando non adiuuat, iuste facit: quia omnia non temeritate, sed iudicio facit. Cæterum semper id fuit. In eodem carcere erant Pistor, & Pincerna Pharaonis, unus liber dimittitur, alter suspendio necatur. Duo Apostoli turpiter in Passione peccarunt, Petrus & Iudas, unus negando etiam eum iuramento, quia non nosset hominem, alter pro dendo magistrum: Ex ambobus unus perit, alterum respicit: Duo in Cruce latrones: Vnus saluatur, alter damnatur. Hoc est quod in duobus Regibus Pharaone & Nabuchodonosore tantopere S. Augustinus admiratur, quorum unus induratur, alter emollitur: causa cur unus induratur, facile reddi potest: sed cur uni ignoscatur, non alteri, hoc verò occult-

delectatus est. Sed tamen Christus eo modo agit: unum relinquit, & alterum assumit, unde dicitur Genesi ultimo, *Lapis Israel*, & in Evangelio: *Duo erunt in lecto: unus assumetur, & alter relinquetur*: ut scias, o peccator, tibi non habere alterius exemplum; pepercit Latroni, Magdalenam vocavit, Petrum aspexit; sed vide ne te alterum deserat: Tu fortasse respectu illius qui vocatus est, alter es, ipse autem in iudicium venit in hunc mundum; hoc est ad discernere, & separationem faciendam.

3. Quod est mirabile illud est, quo dicat se in hoc iudicium venisse, *ut qui non vident, & qui vident cæci fiant*: Id enim prodigij simile est; lux quippe non oritur cæcis, sed videntibus: veruntamen quod Christus dicit, verissimum est; ita enim res eecidit. Sic doctiores in lege ut Pharisei, & Scribæ excæcati sunt; simplex autem populus, & hic homo illiteratus illuminatus est, idque prodigioso evenit. Hoc ipsum dixit Iobus cap. 28. *Vnde ergo Sapientia venit? & quis est locus intelligenti? abscondita est ab oculis omnium viventium, volucres quoque cæli later: Quia nimirum nihil magis gratiæ opponitur, quam superbia; nihil gratiæ ita favet ut humilitas.* Ita Christus exultavit aliquando in spiritu, ex hoc laudans Patrem suum Matth. 11. *Confiteor tibi Pater, Domine cæli, & terra, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis*; Ita Pater quoniam sic fuit placuit ante te: Et nos quoque id quotidiana experientia videmus inter Christianos: quàm enim illud verum est quod ait Apostolus Roman. 8. *Prudentia carnis mors est.* Age enim, amabo, o Christiane, suppositis principis Christianis, quæ sunt æternæ veritatis, quis agit prudentius, an hic simplex homo illiteratus quem despicias, qui humilitatem ubique confectatur, an ille homo clarus in sæculo? Hic cogitat quomodo beatè vivat paucos annos; Alter quomodo

per æternitatem: Vnus quomodo hominibus placeat; Alter quomodo Deo: Ille quomodo hostes suos vincat; Ille quomodo Dæmones: Hic quomodo corpus; Ille quomodo ratione animam & corpus salvet in æternum: Quis tibi prudentior videretur? Vnus sequitur sensum; Alter rationem: Vnus innititur humanæ prudentiæ Alter Divinæ: Vnus principiis fallibilibus; Alter infallibilibus. Hæc certè dum cogito, ac video cælum repleri pauperibus, simplicibus, ignobilibus, afflictis, abiectis, extra me fetor, ac dico, *Confiteor tibi Pater, quia abscondisti hæc à sapientibus, &c. & revelasti ea parvulis*: nimirum nulla est Scripturæ pagina, quæ non dicat, aut exemplo, aut verbo: *Quid Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam*: Item, *fecis potentiam in brachio suo: dispersit superbos mente cordis sui: Deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles*; Vide quo fructu humilitatem sequaris: Itaque rectè dixit Apostolus, 1. Cor. 1. *Videte enim vocationem vestram fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientes, & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia, & ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non sunt, ut ea quæ sunt destrueret*: Porro ea agendi ratione sic usus est Christus.

1. Ut ait ibid. Apostolus, *ut non gloriatur omnis caro in conspectu ejus*: Cum enim aliquis ex se est cæcus, satis constat, si postea videat, non id ipsi esse tribuendum, sed alieno beneficio: prudentes vero sæculi, id sibi tribuerent: est autem Christus miro modo, ac supra quàm dici potest, æmulator gloriæ suæ, itaque non patitur ut quis eam sibi arroget secundum illud Isaïæ, 42. *Ego Dominus, hoc est nomen meum, gloriam meam alteri non dabo, nec nomen meum sculprilibus.*

2. Quia summa indispositio ad cognitiones divinas est notitia humana: Ratio est quia

est afflueta sensibus; Divina autem est aliena à sensibus: Itaque ait Deus, 1. Cor. 1. *Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentiū reprobabo. Vbi Sapiens ubi scriba ubi conquistor huius seculi? Nonne stultā fecit Deus sapientiā huius modi?* Optima vero dispositio est status eorum qui ignorant, nam sunt faciles ad fidem. Hinc discant mundi sapientes aliā ratione procedendum in negotijs humanis, aliā vero in rebus suæ salutis: Et ut loquamur ipsa de re de qua agimus, quis egit prudentius, an cæsus ille, qui illuminatus est; an Scribæ & Pharisei in suo consilio? ille tantum habuit rationem miraculi; Isti cum post multas cavillationes viderent constare de miraculo, circa in utilem temporis circumstantiam hæserunt: hinc factum ut ille fuerit illuminatus, isti autem excæcati.

IV. Quod in Evangelio nostro occurrit admirabile, illud est, quod cæcos illuminat, per vias omninò contrarias illuminationi, & videntes excæcat per vias omninò contrarias excæcationi: Etenim cæcum illuminavit luto adhibito, qua re potius excæcare debuisset: Iudæos autem excæcavit illustri miraculo, quo tamen omnes illuminari debuissent, fuit enim opus luminis.

Quod pertinet ad modum illuminationis per vias contrarias.

1. Quidem eos illuminandos suscepit in quibus in speciem minar videbatur esse dispositio ad illuminationem: itaque rudes potissimum, & gentiles intenebris positos illuminavit; doctores autē & sapientes reliquit.

2. Ea tantum adhibuit ad illuminationem, quæ videbantur maximè contraria illuminationi: 1. Cor. 1. *Nam quia in Dei sapientiā non cognovit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere tredentes: quæ autem sit ista prædicationis, subdit. Nos autem prædicamus Christū crucifixū, Iudæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiā.*

3. Lumen ipsam quod in illis prodixit, excæcatio potius quam illuminatio videtur. Modus enim illuminationis fuit per fidem, quæ excæcatio quædam est, & sensuum & rationis & prudentiæ & Scientiæ, sapientiæ, & experienciæ, de quò tamen dixit Apostolus, 1. Cor. 1. *Quod stultū est Dei, sapientius est hominibus.* Ita cæcum nostrum illum inavit, nam cæcus passus est sibi luto oculos inungi. Tum iussus illos lavare ad natatoriam Siloë, id utile credidit; ivit, lavit, vidit.

Porro sicut per vias contrarias illuminavit, ita etiam per vias contrarias excæcavit: Ut hoc intelligatur.

Adverte Deum homines excæcare & negatiuè, & positivè: Id in nostro cæco figuratum est, nam negativè est excæcatus, cum ei ab initio oculos injectum, erat enim vera ratio excæcandi. Negativa itaque excæcatio fit subtractione, & derelictione: Sicut enim in corporibus, si omne lumen tolleretur, excæcari dicerentur quia videre non possent; ita si ab hominibus auferatur diviniæ gratiæ illustratio, illi excæcati dicentur: idque multò magis; quia in corporibus lux non est internum principium visionis, sed tantum conditio; in spiritualibus verò gratia, & illustratio se tenent ex parte principii interni: ut igitur Sol & corpora lucida tenebras efficiunt negativè, non positivè influxu; ita Deus patit mentis tenebras, & cæcitatem negativè, non aliquid agendo, sed cessatione actionis, atque illustrationis. Itaque S. Augustinus Tract. 53. in Ioan, sic ait: Sic enim excæcat, sic obdurat Deus deserendo, & non adjuvando, quod occulto iudicio facere potest, in quo non potest. Et hoc idem Pater sapius docet in variis locis, & post eum S. Gregorius Positivam autē excæcationem probant plurima Scripturæ loca; ut ea quæ suprā attuli Io. 12. *Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Isaias, Excæcavit oculos eorum, &c.* Et ad Roman.

Matth. 11. Dedit illis Deus spiritum compunctionis, oculos ut non videant, & aures, ut non audiant usque in hodiernum diem.

Porro cum Deus multis modis positivè excæcet id præcipuè tamen mirabiliter facit duobus modis qui pertinent ad propositum.

1. Fidei nostræ mysteria obvelando, quod fecit Christus Dominus tegendo Evangelicam doctrinam figuris, parabolis, & integumentis, unde factum est, ut passim mortales, & maxime Judæi non conceperint Evangelium: Quare rogatus apud Matth. 13. cur loqueretur in Parabolis, respondit. *Ideo in Parabolis loquor eis, quia videntes non vident, & audientes non audiunt, neque intelligunt;* itaque addit in fine Parabolaturæ, *Qui habet aures audiendi audiat.* In quo vides excæcatos per contraria: Nam Parabola instituta est, ut etiam ignari concipiant: & per Parabolas excæcati etiam sunt Sapientes: Ita Judæi decepti sunt, dum hæserunt literæ, & prophetiis secundum literam acceptis, ex quo eventu clamat Apostolus 1. Corinth. 3. *Litera enim occidit, spiritus autem vivificat:* Vide exemplum in Nicodemo Joan. 3. quem cum Christus erudiret de generatione spiritali: *Nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei:* & hoc ille non intellexisset sed quæreret, *quomodo nasci potest homo cum sit senex?* idque Christus explicasset ex duplici nativitate, una secundum carnem, altera secundum spiritum: nec tamen sic ille posset intelligere, unde dixit Christo: *Quomodo possunt hæc fieri?* demum ita respondit Christus: *Si terrena dixi vobis, & non creditis, quomodo si dixerō vobis cœlestia creditis? quomodo si dixerō vobis cœlestia creditis?* Verum ita contingit, ut ignorantia inde processerit quod rem spiritalem nominibus rerum corporearum comprehenderit.

2. Deludendo sapientiam humanam non solum altitudine rerum quas docuit, sed contraria contrariis obvelando: verbi gratia

summam sapientiam, sub summa stultitia, quod stultum est Dei sapientius est hominibus: summam potentiam sub maxima infirmitate: *Quod infirmum est Dei, fortius est hominibus:* sub summa egestate maximas divitias; *tanquam nihil habentes, & omnia possidentes.* Item Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum: Sed nimirum uti jam diximus scriptum esse apud Isaiam, & Paulum 1. Corinth. 1. *Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo, &c.* Quia scilicet contraria omnia accepit, ut regnum suum stabiliret, contra quam fecissent sapientes huius mundi: unde factum ut qui erant sapientes, cum omnia suo sensu metirentur, neque id capere possent, fidem reiecerint. Propterea dicit Apostolus Rom. 1. *Obscuratum esse in spiciens cor eorum: dicentes enim se esse sapientes stulti facti sunt.* E contrario simplices cum fidem ex autoritate dicentis conceptam lequerentur, facile passi sunt sibi persuaderi etiam difficillima, incredibilia, & admiranda: ut discas o homo pravum tuum, & falsum iudicium corrigere; ac credas verum honorem esse in ignominia, divitias in paupertate, voluptatem in dolore, libertatem in servitute: cuius rei fundamentum attulimus supra ex Apostolo 1. Corinth. 1. *Nam quia in Dei sapientia non cognovit mundus per sapientiam Deum placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere credentes.*

V. Mirabile quod continetur in Evangelicæ est consecutio huius iudicii, nimirum excæcatio Judæorum, & cæci nati illuminatio, ut qui non vident, videant; & qui vident cæci fiant. Cæcitas Judæorum in eo fuit, quod Judæi nihil omiserint, quo tanto miraculo fidem derogarent: & cum non potuerint sola illud evertere malitia, & perversa voluntate; id iniuriis in cæcum sanatum coniectis, multisque maledictis, & eiusdem à Synagoga expulsionem, perficere conati sunt. Illuminatio cæci fuit, quod

ex omnibus occasione sumperit videndi, ac seipsum, aliosque illuminandi; uti enim Iudæi & seipfos in hoc facto excæcarunt, & alios voluerunt à fide deducere; ita cæcus, & in se est illuminatus, & alios illuminare conatus est. Quid non conati Iudæi ut eum à fide averterent? Diceret nubem infidelitatis adversus unam fidei guttam, *νέφος ἀπίστων πρὸς μίαν σαγόναν πίστεως.* ait Chrysoſt. Sed ipse fortiter resistit, nec unquam, potuit abduci; quin imò quid non ipse dixit quò Iudæi de miraculi veritate convincerentur: Verùm uti dicitur Iob, 24. *Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierunt vias eius, nec reversi sunt per semitas ejus.*

Hoc autem omne originem habuit ex incredibili odio, quo illi Christum proſequebantur: hinc enim fiebat, ut in eius mirabilibus operibus non cernerent quod erat luminosum, & unde instrui poterant, sed quod carpere poterant, & reprehendere, unde ab illius factis non illuminati sunt, sed excæcati.

Ex quibus colligis quò tandem passio aliqua, homines perducere possit. Ut enim Iudæi odio in Christum, & invidia excæcati sunt; unde nihil illis profuerunt miracula omnis generis, non beneficia, non sanationes, non gratia sermonis, & vis verborum, non doctrina usque ad admirationem, non vultus decor, non modestia, non mores, non virtus, non tot testimonia; alia externa, alia propria, hæc omnia una passio dissipavit: Idem in multis efficit quotidie & eadem passio, & diversæ: ita enim se res habet, ut quæcunque passio, si sit vehementissima, totum

hominem occupet, & idem omninò efficiat, in quibus dominatur; quippe quæ omnia lumina intellectus extinguat, voluntatem toram ad se rapiat, & quocunque voluerit, impellat.

Hos effectus quotidie in multis mortalibus, & videmus, & ſtemus; sed quod dicturus sum, multos trahet in admirationem: Si quærimus scilicet quid communissimè homines excæcet, uti sunt mores nostri, nihil existimo magis homines vulgò excæcare quam conscientiam. Equidem fuerat olim conscientia incorruptum animæ tribunal, & quod ferè in homine unicum fuerat relictum sanum; unde præceptum Christi, *esto confitens adversario tuo dum es in viâ cum eo*: Sed nunc nihil est quod hominem magis decipiat quam conscientia, ad eò malis moribus, & pejoribus doctrinis est depravata: Eò videlicet perducta est ut falsò iudicet non tantum se plurima innoxie facere posse, sed etiam putet se debere; ut non tantum crimen operat, sed illud verat in virtutem; neque etiam hoc satis, nisi præterea imponat illius obligationem, ita ut crimen sit esse innocentem. Quæ enim pertinent prætentata, & quæstra undique consilia, nisi ad eiusmodi excæcationem?

Felix quem Christus tetigit, & in cuius oculos lutum imposuit! Felicior quem laverit, & cuius oculos apernerit ut videat lucem quam non extinguitur & æterna est; ad quam nos perducatur Christus Iesus,

Amen,

* *
*

FERIA QVARTA

DOMINICA QVARTA IN QVADRAGESIMA.

CONCIO SECUNDA,

AD EXEMPLVM CÆCI QUI ILLVMINATVS EST, ET IV-
DÆORVM QUI SUNT EXCÆCATI, AGITUR DE PROGRESSU
illuminationis & excæcationis spiritualis, in quo mira-
bile iudicium Dei.

Præteriens Iesus vidit hominem cæcum à Nativitate.

Joan. 9.

Mirabile fuit spectaculum atque in-
gens prodigium in Ægypto, cum
lux & tenebræ Ægyptios, & He-
bræos diremere, uti scribitur
Exod. 10. *Extendit Moyses manum in cælum, &
facta sunt tenebrae horribiles in universa terra Æ-
gypti tribus diebus: Nemo vidit fratrem suum, nec
movit se de loco, in quo erat: ubicunque autem habi-
tabant filii Israel, lux erat: & uti dicitur Sa-
pientia 18. Sanctus autem tuis maxima erat lux.*
Sed non minus in hodierno Evangelio prodi-
gium proponitur, ubi affertur mirabile illud
iudicium, quod Christus exercere se dicit in
hoc mundo, uti habet Evangelii conclusio:
*In iudicium ego in hunc mundum veni, ut qui non
vident, videant & qui vident cæci fiant: Iudicii
nomine significatur discretio & separatio,*

Tom. III.

quæ consecuta est adventum Christi, qua dis-
cretione separati sunt videntes & non viden-
tes, isti sunt illuminati, priores excæcati: at-
que ista est huius miraculi conclusio, & sco-
pus historia: ad cuius rei intelligentiam.

Adverte proprium Christi fuisse illumina-
te, & eo etiam sine in hunc mundum venisse,
hoc enim fuit proprium Verbi, ratione suæ
processionis secundum illud Joannis 1. *Et vita
erat lux hominum, & lux in tenebris lucet: Itaque
ille ipse Filius Dei qui vi suæ generationis lux
erat, huc venit per Incarnationem ut luceret,
& de facto luxit etiam in tenebris, quia quo
minus luceret, non potuit impediri à tene-
bris: non tamen tenebræ eam lucem com-
prehenderunt, unde securum est ut maiores
tenebras effecerit, & hinc illud iudicium se-*

B

curum

cutum est, ut quodam excæcater, alios verò illuminaret. Et hoc ipsum in istius miraculi effectione expressit, dum in cæci nati oculos lutum iniecit, ut significaret modum excæcandi, & tamen illuminaret per aquas Siloë, id est, Missus, unde dicebat cæcus, & lavi, & video. Quod autem hac ceremonia expressit, id ipso facto præstitit: nam eodem miraculo cæcum natum illuminavit, & Iudæos excæcavit, & ex paucorum exemplo, universalem deduxit conclusionem. *In iudicium ego in hunc mundum veni, ut qui non vident videant, & qui vident, cæci fiant.* Vide itaque iudicium, id est, discretionem & separationem factam ab eo: etenim cæcus ille illuminatus est non tantum corpore, sed etiam mente, Iudæi autem excæcati sunt, qui quo miraculo converti omnes debuissent, eo pertinacius in suo errore sunt affixi: & illud Ioannis impletum est, *& lux in tenebris lucet, & tenebra eam non comprehenderunt.* Hic est igitur huius miraculi prodigiosus eventus, hic consecutus mirabilis, quam Christus vocat iudicium: Cæci nati illuminatio, & Iudæorum excæcatio: Cæcitas Iudæorum in eo fuit, quod nihil omiserint, quo tanto miraculo, & tanto lumini fidem omnem derogarent: Illuminatio cæci in eo fuit, quod ex omnibus corporeæ suæ illuminationis circumstantiis occasionem sumperit credendi, ac seipsum, & alios illuminandi. Uti enim Iudæi, & seipsum in hoc facto excæcarunt, & alios à fide deducere voluerunt, ita cæcus, & in se illuminatus est, & alios etiam illuminare conatus est: utriusque autem progressum ostendo.

Incipio verò ab illuminatione cæci, quoniam hoc est opus Verbi, & Lucis ex se, & ab eo primario intentum: nam si excæcat, id facit per accidens, & ratione subiecti: quæ autem sunt per se, antecedunt ea quæ fiunt per accidens. Porò illuminatio ferè fit per progressum, & per gradus: uti dicitur Pro-

verb. 4. *Iustorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit usque ad perfectam diem, unde & huius cæci illuminatio facta est per gradus: uti enim visum externum paulatim recipit, ita etiam internum, Vide progressum.*

1. Gradus ad cæci nati illuminationem fuit singularis quædam Dei circa illum misericordia, & peculiaris Christi de illo cura, qua factum, ut illum peculiari modo sit intuitus, secundum illud, *Præteriens Iesus vidit hominem cæcum à nativitate, quod Chryl. Homil. 55. sic interpretatur, quod diligentius in eum oculos converterit, ita ut singulare quid in eo cogitare visus esset.* Ille autem singularis modus in tribus consistit:

1. Quod aliter eum est intuitus quam alios cæcos, nempe eum peculiari attentione, & sibi singulari benevolentia: Respicere enim significat ex peculiari benevolentia aspiceret, uti dicitur. *Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius: ad Cain autem non respexit:* itaque plurimos insanatos reliquit, hunc autem sanare voluit: Eadem prærogativa uti dicitur Luca 4. *Multa vidua erant in diebus Elia in Israël, quando clausum est cælum annis tribus, & mensibus sex, cum facta esset fames magna in omni terra, & ad nullam illarum missus est Elias, nisi in Sarepta Sidonia ad mulierem viduam.* Et multi Leprosi erant in Iera l sub Eliseo propheta, & nemo eorum mundatus est nisi Naaman Syrus.

2. Eum sub peculiari ratione intuitus est, nimirum ut Lux, cuius proprium est illuminare, unde statim dixit, *quandiu sum in mundo, lux sum mundi:* nam secundum singulas suas perfectiones, aliter ordinem habet ad creaturas: cum ad quosdam ordinem habeat ut misericors, ad alios, ut iudex, ac vindex: Itaque sic David rogabat. *Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira corripas me:* illum itaque miserum hominem respexit ut lux, unde consilium, & voluntas illuminandi.

3. Rationem habuit prædestinationis, & voluntatis

voluntatis paternæ, unde Apostolis quærentibus de causa cæcitatibus: *Rabbi quis peccavit, hic, aut parentes eius, ut cæcus nasceretur?* Respondit neque hic peccavit, neque parentes eius, sed ut manifestentur opera Dei in illo: Eodem sensu quo respondit filius Zebedæi Matth. 20. *Sedere autem ad dexteram meam, vel sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo.* Nam licet illa cæcitas respicere potuisset peccatum parentum, Deus tamen altiori consilio eam ordinavit ad aliquid longè excellentius, & ita peculiari modo hic homo visus est à Christo, & hoc ipsum pertinet ad singularem electionem. *Fœlix quem sic Deus respexit!* Idcirco illa quæ supra omnes creaturas exaltata est, eò omne suum bonum retulit, Lucæ 1. *Quia respexit humilitatem ancilla sua, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes:* Quam illud optatius quàm singulariter diligi ab hominibus, qualescunque sint, seu Reges, seu alij, quorum favor plus est timendus quàm odium, & averfio: Cæterum nemo mereri potest hanc peculiarem gratiam; Sed ille inquam fœlix cui illa contigit: nam ut ait David Psal. 147. *Non fecit taliter omni nationi, &c.*

2. Gradus ad illuminationem est quòd suo tempore illum respexit, nempe quò Deus illius misereri decreverat, secundum illud quod ibidem dixit Christus; *Me oportet operari opera eius qui misit me, donec dies est; venit nox quando nemo potest operari:* Notanda duo illa verba, *Oportet, & nemo potest:* prima vox significat firmam Patris voluntatem, & præceptum datum Filio: altera non dicit impotentiam, sed negat opportunitatem: Est enim quoddam tempus opportunum, secundum illud Psal. 68. *Tempus beneplaciti Deus:* & Psal. 101. *Tu exurgens misereberis Sion: quia tempus miserendi eius, quia venit tempus:* significatur itaque opportunitas gratiæ non præterita, neque omiffa: unde gratia peculiaris esse solet:

secundum illud 2. Cor. 6. *Tempore accepto ex-audivi te, & in diebus salutis adiuvi te: Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis:* illud autem tempus utrumque spectat, & dantem & accipientem: Neque enim omni tempore dare vult Deus, neque omni tempore ab hominibus gratia acceptatur, sed certo tempore utrumque fit, id autem in præsentis casu magna Dei misericordia factum est; quod significatur illa voce, *Præteriens vidit illum:* Nam præteriens non illum præterivit, sed singulari modo aspexit, uti Sol suum cursum peragens terras illustrat, & de Christo dictum est Act. 10. *Qui pertransiit benefaciendo, & sanando omnes oppressos à Diabolo, quoniam Deus erat cum illo.* Vide ne prætereas occasionem: *Venit enim nox, in quâ nemo potest operari:* utere occasione, ne transeas in impotentiam.

3. Gradus est, peculiaris quædam operatio, in illis verbis expressa: *Expuit in terram, & fecit lutum ex sputo, & limxit lutum super oculos eius, & dixit ei, Vade, lava in Natatoria Siloë:* In quibus verbis hæc continentur:

1. Præparatio cuiusdam gratiæ, ne putares obviam quamque datam ei esse, ac sine proposito, est enim, ut ait Apostolus, quædam vocatio *secundum prop. sicum*, quam augustinus ait esse prædestinatorum. Quòd enim pertinet illa ceremonia, quòd expuerit in terram, & quòd ex sputo lutum fecerit? quæ quidem non adhibuit cum alium cæcum sanavit Lucæ 18. idque solo verbo perfecit dicens illi, *Respice, & confestim vidit, & sequebatur illum magnificans Deum:* Sed cum in isto omne principium decisset ad ipsum etiam organum, voluit illud in eò reponere, eodem modo quo in prima hominis creatione factum fuerat, & proinde cum ille homo, solam haberet concavitatem in qua oculi esset solent, ut hunc defectum repararet, materiam præparavit, nempe lutum; utque à principio Deus hominem fecit de limo terræ, sic illam partem

quæ in illo deerat, voluit de quodam limo terræ refarcire, & eo quidem prius preparato, deinde appposito, & in modum organi efficitur. Simili ratione ea gratiæ præparatio consistit in quadam ejus contemperatione, seu proportionem, undè congruitas, & ex illa congruitate magna ex parte oritur efficacitas ejusdem, seu congrui: asoritur ex certa dispositione accipientis, seu ex prævisione contentus futuri, in ordinem ad quem efficax gratia nominatur:

2. Quod certum lutum posuit super oculos ejus, hoc est in oculorum ejus concavitate, cum sensorium non esset integrum ut diximus: cum autem hoc lutum ex terra constaret, & ex sputo Christi seu saliva, significatur duplex notitia seu consideratio: Una sui ipsius, suæ miseriæ, & fragilitatis; nam à sui cognitione incipit Christiana perfectio: Altera Dei cognitio; saliva enim à capite descendens, Filium Dei significat à Patre procedentem, hic autem naturæ humanæ unitus, seu nostro pulveri, medicina nostra factus est, ut homo cæcus mortis tenebris, lumen vitæ reciperet: & hæc duplex cognitio, omnis illuminationis principium est.

3. Ei aliquid præcepit, nempe *Vade, Lava in Natatoria Siloë*, per quam designatur pœnitentia, quæ ut sit utilis fundari debet in Redemptore, qui designatur per aquas Siloë, quod interpretatur *Missus*, quæ vox Christum subjicit, de quo dictum est Exodi 4. *Mitre, quem missurus es*: Et Matth. 11. *Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?*

4. Gradus ad illuminationem, fuit quod ille cæcus credidit, ac speravit: Nam uti dicitur ad Hebr. 11. *Credere oportet accedentem ad Deum, qui est, & inquirentibus se remunerator sit*: fides in eo fuit, quod cum nondum Christum, Dei filium esse, nec Messiam crederet, lutum sibi impositum, & aquas communes, ad visum recipiendum sibi profutura existi-

mavit, cum potius hæc visui noceant, & salutem ex sua natura sint inutilia. Memento Namaan Syri. 4. Reg. cap. 5. qui se contemptum putavit à Propheta, cum iussus est lavari septies in Jordane pro sananda lepra: Sed credere lutum oculos sanare posse, id opus fuit summæ fidei: Spes autem fuit eximia vitum à Christo expectare, cum esset cæcus natus, quod sciebat à nemine unquam factum, nec fieri posse naturaliter: Unde dixit, *à saculo non est auditum quia quis aperuit oculos cæci nati.*

5. Gradus sunt quædam opera inchoata & imperfecta, dum passus est oculos sibi lutum deliniri, dum per mediam urbem, ita oblitus incessit, nec timuit omnium irrisionem, quod sanè plurimum laudandum esset in Propheta, dum longum viæ spatium peregit adhuc cæcus, nec ullam conditionem reculavit, non conquestus cur sic Christus ageret, & cur non statim aut verbo, aut tactu sanaret: ad hæc non neglexit mandatum ut pergeret ad Natatoriam Siloë, licet distantem ab urbe: vide itaque simplicem obedientiam & cooperationem gratiæ præstitam: Hæc enim omnia paulatim deducunt ad perfectam illuminationem.

6. Gradus fuit professio suæ fidei, secundum illud Romanor. 10. *Corde creditur ad justitiam, ore autem fit confessio ad salutem*: & David, Psalm. 115. *Credidi, propter quod locutus sum*: Nam omnibus testatus est miraculum; & cum aliqui dicerent, *quia hic est*, alii nequam, *sed similis eius est*; constanter dixit, *quia ego sum*: Nec occultavit à quo esset sanatus, nam rogantibus, *quomodo aperti sunt tibi oculi*, respondit, *ille homo, qui dicitur Iesus, lutum fecit, & unxit oculos meos, & dixit mihi, Vade ad natatoriam Siloë, & lava. Et abi, & lavi, & vidi*: Nec modum dissimulavit, licet ridiculus videretur, *fecit lutum, & unxit oculos meos*: Demum suam fidei professionem ad summum perduxit, qui non solum apud privatos, & vicini-

anos, sed etiam in ipsa Synagoga rem constantissimè sustinuit; licet à parentibus esset deferretus: *Adducunt eum ad harisæos qui cæcus fuerat, &c. Iterum ergo interrogabant eum Pharisei, quomodo vidisset. Ille autem dixit eis: Lutum posuit mihi super oculos, & lavi, & video: Et interrogati parentes, cū filium agnovissent, & falsi essent cæcum esse natum, de modo sanationis responderunt se nescire: Ipsum interrogate: etiam habet ipse de se loquatur: quod & fecit, nam contra annitentes miram libertate coarguit: Et cum ipsi dicerent se nescire, unde esset Christus; item non esse à Deo qui sabbatum non custodiret: Respondit, &c. In hoc mirabile est, quia vos nescitis unde sit, & aperuit meos oculos. Scimus autem quia peccatores Deus non audit: sed si quis Dei cultor est, & voluntatem eius facit, hunc exaudit: A seculo non est auditum, quia aperuit quis oculos cæci nati. Nisi hic esset à Deo, non poterat facere quidquam: Immo eos ad fidem invitavit: Nunquid & vos vultis discipuli ejus fieri? Ad hæc patienter tulit injurias & convitia, & maledictiones: *Maledixerunt ergo ei: In peccatu natus es tuus, & tu doces nos? denique maluit à Synagoga ejici, quam abjicere Iesum, nec veritatem profiteri: Et ejecerunt eum foras:**

7. Gradus cum fidem haberet imperfectam nondum satis edoctus, statim ubi sufficienter edoctus, statim ubi sufficienter edoctus est quod Christus esset Filius Dei. *Tu credis in Filium Dei? Respondit ille & dixit. Quis est Domine, ut credam in eum? Dixit ei Iesus, Et vidisti eum, & qui loquitur tecum ipse est: interius etiam illuminatus, statim credidit & assensus est.*

8. Gradus fidem suam integram, & confessione, & actione professus est: *At ille ait, Credo Domine, & proci dens adoravit eum: Itaque non verbo solum, sed ipso facto & cultu, uti Deum veneratus est: Augustinus: Vis videre, qualem credat, & proci dens adoravit eum: Huc perducta est hominis cæci illuminatio, in quo corporis illuminatio, mentis illuminationem peperit:*

Et utrumque opus fuit Redemptoris sub ratione Lucis. Et enim ad hoc ipse venit ut homines illuminaret: Itaque hominiam in hunc Evangelii locum, sic inchoat S. Chrysost. homil. de diversis utriusque Testamenti. Fons est luminis Verbum Dei: cum enim plenum sit luminis, & lumen effundat, fidelium mentes illuminat, & splendore circumdat: Hinc fit, ut fideles, filii fiant lucis, & dicantur illuminati: Itaque seipsum vocat lucem mundi, *Ego sum lux mundi.*

Sed quoniam uti dicit in fine Evangelii, *in judicio ego in hunc mundum veni, ut qui non vident, videant, & qui vident cæci fiant: uti hæcenus vidimus progressum illuminationis cæci; videamus nunc quomodo videntes excæcati sunt. Uti enim ille cæcus natus illuminatione sua corporali, interius illuminatus est, ita ludi eodem facto, cæci facti sunt: quod significavit illa luti appositio in oculos: quæ suapte natura aptior est ad aliquè excæcandū, quam ad eum illuminandum. At vide progressum.*

1. Itaque cum Iudæi accepissent factum, hominem ad se adductum in concilio interrogant: In quo vide malitiam:

1. Enim mala intentione interrogant, non studio inquirendæ veritatis: Id indicat Evangelista his verbis: *Erant autem Sabbatum, quando lutum fecit Iesus, & aperuit oculos ejus: unde consequenter ait, Iterum ergo interrogabant eum Pharisei, quomodo vidisset: Non enim magnitudo miraculi induxit ad interrogandum, sed malitia, ut prætextu violati Sabbati, occasionem haberent culpandi miraculi.*

2. Facta responsione vera & simplici: *Lutum mihi posuit super oculos, & lavi, & video: Vide malam consequentiam: Non est hic homo à Deo qui sabbatum non custodit: cum enim duæ illationes fieri possent, una hoc modo: Tantum fecit miraculum, igitur est à Deo: altera, Lutum fecit sabbato, non est igitur à Deo: quis dubitet fortio rem esse consecutionem*

primam, quàm posteriorem: nam ex tanto facto multò verius concluderetur esse à Deo, quàm quia parum luti confecit, non esse à Deo, cum esset res minimæ considerationis; præterquam quod licuisset id facere ad medicamentum: sed maluerunt relicta via certiori, ac veriori, ad vanas & pueriles rationes se convertere. Atque ut hoc videas, subdit Evangelista aliorum dubium: *alii autem dicebant: quomodo potest homo peccator hac signa facere?* quod mirantes & dubitantes dicebant; cum indubitanter affirmare debuissent.

3. Cum inter se non consentirent, rem totam commiserunt cæci iudicio, ut viderent quid ipse sentiret: *Dicunt ergo cæco iterum: tu quid dicis de eo, qui aperuit oculos tuos?* blandius locuti sunt, ut illi maiorem fiduciam darent dicendi suam sententiam, ac sæpius de eadem re interrogarunt, ut explorarent, num variaret: Ita solent Iudices versare reos in iudiciis ad expiscandam veritatem. *Ille autem dixit, Quia Propheta est:* Nihil ille maius norat quàm Prophetæ dignitatem, quo nō mine passim Iudæi intelligebant hominem sanctum, & missum à Deo; ut refutaret quòd ipsi ante dixerant esse hominem peccatorem, neque esse à Deo: Hæc responsio non placuit.

4. Itaque vide artificium: nam cum miraculi magnitudinem negare non possent, nec illum esse à Deo qui illud perpetrasset, ad factum negandum se converterunt hoc artificium: *Non crediderunt ergo Iudæi, quia cæcus fuisset, & vidisset donec vocaverunt parentes eius qui viderat.* Sed vide eorum vanitatem: 1. enim si facti veritas constat, cur vocant parentes, qui rem aliunde nosse non poterant quàm à filio, à quo ipsi iam factum didicerant? si incerta est, cur condemnarunt factum, & timentiam tulerunt non esse à Deo, qui sabbatum non custodisset? 2. Si accusarunt sabbati transgressorem, quia lutum fecit, cur non crediderunt illum hominem fuisse cæcum?

quod supponendum fuerat, ut esset causa la-ti faciendi unde causam accusandi haberent: sed viderunt plus posse miraculi confessionem ad probandum illum hominem esse à Deo, quàm violati sabbati accusationem, ad convincendum illum hominem non esse à Deo. 3. Vide quomodo eorum astutia fuerit delusa, nam ut annotavit Sanctus Chrysostomus. Quo plus veritas oppugnatur, eo plus elucet liquidem facti ipsius agitatione plus res eluxit, uti patet ex successu.

5. Itaque de tribus parentes interrogant, 1. si eorum esset filius; 2. si cæcus natus fuisset; 3. de modo quo visum recuperasset: Putabant scilicet parentes timore percussos, aliquid contra veritatem dicturos, quo miraculum obscuraretur; sed delusa est sapientia humana, ita enim divinæ veritati servierunt etiam volentes, nam testes veritatis concurrunt: Vide itaque responsionem; 1. enim fateantur suum esse filium; 2. natum esse cæcum: ut iam nemo dubitari possit de miraculo, neque enim dubitari iam potest de subiecto, cum parentes suum agnoscant filium, nec de miraculo, cum fateantur cæcum natum: de tertio autem respondent se nescire, quo responso ostendunt se non ad gratiam cuiusquam locutos fuisse: sed addunt ætate esse filium suum, cui in iudicio credi possit, quo verbo eius responsionem legitimam esse ostendunt, cum nulla sit causa cur ei fides denegetur, quippe qui solus id dicere possint, & cum nulla sit ratio fidem ei negandi, cum ea sit ætate, cui credi debeat; qua responsione valde eos confundunt. Porro Evangelista rationem reddit, cur parentes non dixerint Christum fuisse autorem miraculi, quod timerent à Synagoga expelli: In quo vides qua ratio eos Iudæi omnem viam sibi obstruxissent aliquid de Christo cognoscendi: *Iam enim conspiraverant Iudæi, ut si quis eum confiteretur esse Christum extra synagoga;*

Magogam feret. Propterea parentes eius dixerunt : quia etatem habet, ipsum interrogate.

6. Cum non succederet ut factum negarent, convicti parentum responsione, qui testati sunt natura esse cæcum, jam aliud molliuntur, nimirum avertere cæcum à Christi fide, & confessione: Vocaverunt igitur iterum hominem qui fuerat cæcus, & dixerunt ei, da gloriam Deo: Nos scimus quia hic homo peccator est: Fingunt se à Parentibus reliqua didicisse, ac nosse hominem illum esse peccatorem, sive improbum, ac scelestum, itaque obligant ad iuramentum, ut vereatur de re, quam nescit, pronuntiare, ac iurare. Sed cum ille prudenter respondisset sibi de vita, & probitate non esse iudicium, sed tantum se respondere quod sciret, nimirum se cæcum ab ortu, ab illo esse sanatum;

7. Aliud tentarunt scilicet facti rationem, & modum improbare, hoc enim solum sibi super se viderunt: Itaque iterum rogant modum, quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos? ut occasionem sumant ex responsione, quod iurum fecerit, itaque Sabbatum violavit: Incredibilis malitia: tantum opus Dei levi calumnia obscurare velle. Non poterant amplius factum negare; sed testibus convicti modum arguunt, cum tamen ille modus multo illustrius faceret miraculum, quod luto illuminasset, unde colligendum erat non virtute naturali, sed supernaturali fuisse perpetratum.

Petrus homo crebra interrogationis, & responsionis, suoque rædio audacior factus. Dixi vobis jam, & audistis: quid iterum vultis audire? Nunquid & vos vultis discipuli eius fieri? Eos admonet, quod præstare deberent, odium deponere, & eius magisterio se addicere: seipsum tanto beneficio permotum id fecisse proponit, & alios multos tantum miraculi admiratione permotos esse, ut eos tot exemplis commoveret.

8. Maledixerunt ergo ei, & dixerunt. Tu discipulus illius sis, Nos autem Moysis discipuli sumus: Vide crescentem cecitatem: Nam cum Christum sine causa mirò modo avertarentur, eius magisterium proponenti male dixerunt, hoc est convitiati sunt, & malè præcati sunt, secundum illud Tullii; Ille alteri maledicit, qui non potest verum audire: sed cum soleamus mala imprecari, isti bonum imprecantur: Tu discipulus illius sis: quod enim erat maximi honoris tanquam convitium inferunt: Unde recte Greorg. lib. 23, Moral. cap. 1. annotans sæpe bonum dici male, hoc utitur exemplo: Bonum isti protulerunt, nempe discipulum esse Christi sed male, quia non studio benefaciendi, & honorandi, sed convitiandi dixerunt, quod fuit malitiæ simul, & ignorantia: sed ut recte ait S. Augustinus tract. 40. in Ioan. Tale sit semper super nos maledictum.

9. Mala ratione se defendunt, nam obtendunt magisterium Moysis, sub quo sint securi: Nos Moysis discipuli sumus, securitas autem in eo: Nos scimus quia Moysi locutus est Deus, hunc autem nescimus unde sit: Hoc est, sciunt Moysen esse à Deo; an autem hic sit à Deo, nesciunt: Sed 1. maiora & efficaciora signa habebant, ut intelligerent Deum Christo esse locutum, quam Moysi, & tamen dicunt, hoc se scire, illud autem se nescire. 2. Si nesciunt unde sit, hoc est an à Deo sit, an non; cur tam asseveranter pronunciant, non esse ipsum à Deo, & hominem esse peccatorem, ac scelestum? Sed rectè à cæco convincuntur ignorantia affectata: In hoc enim mirabile est quia vos nescitis unde sit, & aperuit oculos meos: quasi diceret, vix credi potest vos ignore unde sit ille, qui rem tantam patratit, nam ex hoc facto sufficienter intelligere potestis: id ostendit in sequentibus: Scimus autem quia peccatoris Deus non audit, sed si quis Dei cultor est, & voluntatem eius facit, hunc exaudit: A seculo nota

non est auditum, quia quis aperuit oculos cæciniti: quasi dicat, negari non potest hoc factum, esse miraculum: Et enim nemo hactenus id fecit: sed miracula fiunt tantum à Deo, igitur à Deo istud factum est, igitur illud obtinuit à Deo, ergo est justus, & non peccator, quia Deus peccatores non audit ad facienda miracula: Nam ut notat Augustinus impij aliqua miracula patrarunt, sed non opere proprio, sed adhibito signo aliquo justitiæ, aut in alterius nomine, unde recte concludit, Nisi esset hic à Deo non poterat facere quidquam: Unde eorum iudicium sinistrum refellitur.

10. Sed vide ultimum cæcinitatis opus: cum enim vim responsionis à cæco factæ ferre non possent, nec tantam in homine medico libertatem, ad convitia & iniurias redacti sunt, nimirum ex magnâ suoerbiâ, & rabie. In peccatis natus est totus, & doces nos? cæcinitatem præteritam, & paupertatem, & impudentiam exprobrant, hæc enim putabant effectus peccati: Totum accusant, in animo, & in corpore: Totum in tote vita, & ab ipso ortu: quod nihil esset in ipso boni: quapropter ab ipso doceri dedignantur: unde illa vox, tu, quasi signanter dicerent: Tu, talis, tot nominibus despiciendus audes nos docere?

11. Convitiis & iniuriis vim addiderunt, Et eiecerunt eum foras, hoc est excommunicarunt, & à fidelibus removerunt; cum jam desperarent se posse eum in suam sententiam pertrahere: Felix cæcus qui primus meruit pro Christo contumeliam pati, & absque synagogis fieri: quod Christus Dominus futurum Apostolis prædixit Ioan. 15.

Ex his omnibus vide, quò cæcitas homines perducatur, & cæcinitatis progressum, quæ ferè originem habet ab aliqua ingenti passione, quæcunque tandem illa sit, modo sit summa, ut diximus præcedenti concione: adeò interest quod monet Apostolus Rom. 6. *Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore,*

ut obediatis concupiscentiæ eius: Ita Iudæi odio in Christum, & invidia excæcati sunt: Nihil enim illis profecere miracula, omnis generis, &c. Hos effectus quotidie in multis mortalibus videmus, & semus, qui cupiditatibus reguntur, non lumine rationis: quod inde accidit quia cum ex obiectis alia sint evidentia, & per se nota, in quibus error non contingit, quod illis necessario assensum præbeant intellectus, alia sunt obscura, quæ per se non faciunt assensum, atque in ijs multum potest voluntas, ut intellectum inclinet ad assensum; & insuper cum res fidei sint tales, & res morales, si non in genere, saltem in particulari, hinc fit ut in assensu qui illis præbendus est plurimum possit voluntas, quæ si sit perversa, intellectus iudicium ad se trahit. Et hæc causa fuit maxima ex parte excæcitantur plurimi mortales quotidie excæcantur.

Demum ex his apparet Christum in illud iudicium venisse ut quosdam illuminaret & alios excæceter, non quod venerit hoc fine ut id præstaret, nam præcisè venerat ut illuminaret, sed significatur eventus, ita enim accidit, & in proposito nobis Evangelio id contigit, nam cæcum illuminavit uti vidimus non tantum in corpore, sed etiam in animo, dum eum ad veram fidem perduxit, sed eodem miraculo Iudæos excæcavit, uti jam ostendimus, & in utroque exemplum habemus & figuram, nam res ipsa illis contigit, & quod illis contigit in figura nostri contigit, in qua quæ sequuntur adverte.

1. Omnes homines reduci ad alterum ex his statibus: Unusquisque enim aut est illuminatus aut excæcatus: Interrogè unumquemque; sed potius unusquisque se ipsum interroget, atque dignoscat: id planè esse reperiemus.

2. Id ita contingere, ut non videntes videant, & qui vident cæci fiant: Vti enim contigit tunc, ut idiotæ & simplices fuerint illuminati;

minati; literati vero & qui sapientes se putabant fuerint excæcati; ita nunc accidit, ut qui se plus cæteris videre putant excæcentur, alii vero qui de se nihil præsumunt, illuminentur: prodigioso planè iudicio.

3. In ambobus id fieri contrario planè modo, si effectus & causa inter se comparentur; nam cæcus illuminatus est luto, quo potius excæcari debuerat; Iudæi excæcati sunt ipso miraculo, quo tamen illuminari debuerant. Ita quotidie inter homines contingit, ut prædestinatis, Deum diligentibus, omnia cooperentur in bonum, etiam peccata, ait Augustinus; Reprobis autem, omnia cooperentur in malum, etiam gratiæ, vir-

tutes, bona, doctrina, & lux ipsa atque veritas, Ita ait Apostolus, *Christi bonus odor sumus Deo, in ijs qui salvi sunt, & in ijs qui pereunt: 2. Cor. 2. Alijs quidem odor mortis, in mortem; alijs autem odor vitæ in vitam: Tu elige quod malis. Ego quidem ex ijs esse cupio quibus omnia cooperentur in bonum, ut illuminatus & verè conversus beneficijs Christi, eum ad exemplum illuminati cæci confitear, illi semper serviam, pro illo patiar, & in eius amore possim mori, quæ ad eius visionem via est, quò nos ipse perducatur per suam gratiam, Amen.*

FERIA QUINTA

DOMINICÆ QUARTÆ IN QUADRAGESIMA:

CONCIO PRIMA.

Ex occasione mortis & resurrectionis filii viduæ Nain,
Mortem Vitæ præferendam esse.

Ecce defunctus efferebatur Filius unicus Matris suæ. Luc. 7.

Quandoquidem Filius Dei susceperat cum natura humana omnes affectiones & sensus qui eam comitatur, secundum S. Pauli verba Hebr. 2. *Quia ergo pueri communiverunt carni, & sanguini, & ipse similiter par-*
Tom. III.

ticipavit eisdem: non miror, si acriter affectus fuit commiseratione ad occursum mulieris spectatæ conditionis, propè urbem Nain in Provincia Galilææ; quæ universa urbe stipata prosequeretur corpus filii qui efferebatur in tumulum. Lamentatio magna est ipsa re-
latio,

C

latis, ait S. Gregor. Nyss. lib. 2. de orat. cap. 26. sola commemoratio circumstantiarum omnium quas nobis notat Evangelista, magno luctus sunt argumentum. *Ecce defunctus efferebatur Filius unicus Matris uæ.* 1. Filius erat, non filia; solent autem filii chariores esse quam femina; unde eorum mors parentibus est acerbitor. 2. vnictus erat, non solum quia alios non habebat mater, sed quia hunc solum genuerat, ut vox Græca *μωρογενής* indicat; quod sicut dilectionem auget, ita amissionem efficit miserabilem; Et enim ut ait Gregor. Nyssen, partus ei extiterat singularis; solum hunc in doloribus mouerat, solum sui lacus uerat uberibus; solus illustrabat eius convivium; solus erat causa lætitiæ, cum luderet, aut aliquid ageret, aut cum institueretur, aut ornaretur; cum cœvis, in processibus, in palæstris, in conuentibus iungeretur; omne quidquid Matris oculis dulce pretiosumque suberat, solus unicus efferebat. 3. quod mulier erat quæ eam amiserat, maiori enim ac vehementiori dolore afficiuntur matres, quam Patres, filiorum amissione. 4. quod iam grandior esset, atque adolescens iam (inquit idem Gregor.) nuptiale tempus aduenerat, stirps videbatur generis & ramusculus successione, baculus senectutis, & ætatis incrementum. Erat & altera lamentationis occasio. Qui enim iuuenem retulit, florem simul qui maruerat, indicavit, cuius adhuc vultus lanugine vestiretur, & genarum fulgor grato nitore mitesceret. Sed audiamus Evangelistam. *Et hæc erat vidua, & turba civitatis multa cum illa.* Augentur profecto causæ commiserationis. *Vidua* (inquit) erat. Hoc est primo nulla erat ei spes filios iterum procreandi, tantæque levamen orbitatis assumendi, itaque ut ait Gregorius, in uno filio omnes quos habere potuisset sepeliebat. 2. Vnigenito mortuo, nomen utero non supererat super terram. 3.

eius hæreditas ab stirpe eius transibat ad alienos unico hærede defuncto, & ea pinguis nam quod eam copiosa turba civitatis comitaretur, diuitem ac nobilem ostendit. 4. reliquiae carnis eius peribant, uti alia vidua dicebat Davidi 2. Reg. cap. 14. ut eum ad comiterandum moueret. *Quarant scintillam meam quæ reliqua est, ut non supersit viro meo nomen, & reliqua super terram:* Quia scilicet nemini haberet in quò fato funèta superstes esset. Quid igitur (ait Gregor.) super eius obitu mater pertulit? quanto viscera eius igne perusta sunt? quàm copiosissimas, & amarissimas super eum lachrymas fudit? tabescens quodammodo, & cadaver eius amplectens, ne properetur sepultura eius, tantoque casu fatiari desiderans, diu longas in fletu voces emittere cupiebat, ita ut omnes audientes moueret ad luctum; quin & ipsum Christum; *Quam cum vidisset Dominus, misericordia motus super eam, &c.* Et quidem iuste: nam licitum est in eiusmodi occasione lachrymari, & acerbè; nec ulla est constantia, quæ similibus casibus non affligeretur; atque id debetur miserationi ac naturæ, quæ nos esse in sensibiles non permittit, Deusque ipse nobis id concedit, *Ecli. 22. Super mortuum plora: defecit enim lux eius.* Si casus ille Filium Dei permouit, quis iniquo ferat animo eam quam ictus inuasit, illo dolere? Attamen luctum esse diuturnum, lachrymasque æternas minime oportet: multò minus nos desperationem dedere debemus, & respuere consolationem, cuius generis accommodatissima, solidissimaque est spes resurrectionis, quæ sola iacturam nostram potest sarcire. Quamobrem ex universo illo comitatu funebri nemmo potuit afflictam matrem solari præter Christus, qui solus poterat in illam efficaci misericordia affici, eique ferendæ opis voluntatem suscipere, ac ipsi optime dicere, *noli flere;* non ut condemnaret eius lacrymas, sed ut

at eorum causam ipsi adimeret. Erat, *Adolescens tibi dico surge. Et resedit qui erat mortuus, & cepit loqui, & dedit illum matri suæ.* Vera est consolatio quam ei adhibuit Filius Dei, mutans dolorem ipsius in lætitiã. Eadem est quam Apostolus S. Paulus præbet Thessalonicensibus, fidelibusque omnibus. *Vt non contristemini, sicut & ceteri qui spem non habent, & quam cæteris præstari iubet; Itaque consolamini in vicem, in verbis istis.* Mandatum hoc est, quod S. Cyprianus accepit revelante Angelo, sicut ipse narrat libro de mortalitate: Fratres nostros non esse lugendos accersitione Dominica de sæculo liberatos, cū sciam non eos amitti sed præmitti; recedentes præcedere; ut proficiscentes & navigantes desiderari eos debere, non plangi; nec accipiendas hic esse atras vestes, quando illi ibi indumenta alba iam sumplerint. Verum, omissio nunc huiusmodi Sermone, aggredior ad differendum vobis super illa resurrectione, de alio argumento: Sed salutemus antea B. Virginem, utque eius opem imploremus, abiiciamus nos ad ipsius pedes dicamurque; *Ave MARIA.*

Nihil est dubii, Auditores, quin vidua Naim, mater demortui singulare beneficium acceperit, cum filium recepit vivum & valentem, omnipotente verbo Filii Dei: Illud autem admodum difficile est, ac nescio an quisquam recte definire possit, utrum ut Matri, ita & filio datum sit beneficium; An iniuria facta filio, ut matri fieret gratia. Quæ ex occasione in universum inquit, melior ne sit mors appropinquata, an vita diutius conservata. Certe si primum verum est, melius erat, adolescenti semper iacere in sepulcro, quam vitæ restitui: Quod si alterum, itaque non tantum Matri, sed etiam filio beneficium concessum est. Quo in discursu cogitate! unum aliquem causam pro Morte dicere, alterum autem pro Vita: sed unum tantum hac vice audiemus, ne vestra abutar patientia; Ita-

que à vobis postulo, ut pro Morte causã agentis aures præbeatis & mentes, sicut incipit.

Si loquendum tantummodo mihi esset coram iis qui sciunt & norunt ærumnas Vitæ præsentis, vitæ molestæ, miserabilis, & infestæ; non mihi necessarium esset in hoc initio dicendi, excautare me, quod defensionem Mortis suscipio, ut vitam accusem, Sed quoniam plerique sunt, qui delectationibus & voluptatibus vitæ præsentis delinuti tenentur cogor obsecrare vos Auditores, ut ad huc sermonem non afferatis animum inclinatum iam, ac præoccupatum aliunde mortis, & vitæ blandimento: vobis asseverans, primam nihil habere amarum ac molestum, nisi nomen & dedecoris notam, quam plerique mortaliū ipsi affligunt ignorantia causæ & immerito; contra autem alteram nihil commodum & speciosum habere nomen, quod etiam ipsi non convenit.

I. Enim an vivere est, semper mori, desinereque esse, prout esse pergimus? Nihil magis deperditum est, quam quod fuit, quod enim nõ fuit adhuc, integrum restat, sed quod incepit esse, simul capit posse non esse amplius, ea in parte qua fuit. Quam obrem, Gregorius Homil. 37. in Euang. vitam diuturnam nominat prolixitatem mortis, quia diu vivere, est diu mori, quod fit usque ad mortem, quæ finis est mortis illius fastidiosæ ob diuturnitatem suam: quod induxit Iobum ut diceret, *Qui capit, ipse me conterat: soluat manum suam & succidat me, & hæc mihi sit consolatio, ut affligens me dolore non parcat.* Sed quid dicam de ærumnis & calamitatibus vitæ a deo magnis, ut quemadmodum dixit Seneca; Nemo vitam acciperet, si daretur scientibus, neque etiam natura nobis hoc donum largitur, nisi cum minime possumus iudicare de eo, quamvis instinctu naturali non nisi molestè ac invito illud accipiamus, cuius rei luculentum fati testimonium nobis præbent lachrymæ

& querimoniam eorum qui nascuntur, quod movit Salomonem ad dicendum Sap. 7. *Primam vocem similem omnibus emisit plorans. Nemo enim ex regibus aliud habuit natiuitatis initium.* Nonnulli ulterius progressi sunt, credideruntque vitam esse supplicium, ad quod damnata fuerant animæ, ob gravia quædam enormiaque peccata, quæ admiserant. Id tantummodo verum est, afflictationes vitæ, pœnas esse originalis peccati, quod in nobis non inchoatur nisi cum vita.

Cæterum cum de vitæ miseriis loquor, de communibus dico & de singularibus cuiusque, de necessariis & quæsitis. de iis quibus communis conditio nos addicit, & de us quo afflictiones nostræ nos abripiunt, quæ omnes crescunt cum vita, & obitu finiuntur. Quæ abjectio, ut nihil dicam peius, in conceptu? Quæ infirmitas & imbecillitas in natiuitate? At quæ inopia, quæ debilitas, & quæ stupiditas in infantia? Quæ ignorantia in ætate quæ illam sequitur? Temeritas comitatur iuventutem; sollicitudo ambitioque virilitatem; contemptus, morbi, doloresque, frigus senectutis. Quot ægrotationes, quot eructus, quot vitia corporis, quæ afflictationes, quot iactura, quot dedecora, quot perfidia, quod proditiones, quot casus, quibus univertis finem mors affert subducens hominem fortunæ, morbis, injuricorum violentiæ, tyrannorum insolentiæ & crudelitati, naturæ, omnibus. Apoc. 14. *A modo jam dicit spiritus ut requiescant à laboribus suis, & cap. 12. Et abst. vget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, & mors ultra non erit, neque luctus, neque dolor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt.*

Itaque si vita carcer est & custodia, mors est libertas, unde Ambros. lib. de bono Mortis cap. 3. colligit ex definitione mortis, quæ est solutio animæ & corporis nos in hac vita teneri vinculis alligatos, quæ cum soluta fuerint, tunc perfecta laus sacrificabitur, secun-

dum illud Psal. *Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis.* Ita Gregor. 4. Moral. cap. 41. Dissolvi Paulus non quæteret, nisi se vincitum videret: Certè ut minimum ligatur anima corpori, ut luteæ domui, vel vesti: unde Nazian. ita orabat, Domine solve hanc tunicam ita mihi gravem, & ponderosam, & da mihi leviozem: Immo ligatur anima corpori, sicut cadaveri, uti dicebat Hortensius, quo pacto homines vexabat Mezentius: Hinc uti advertit Themistius, Græci corpus appellarunt *δέμας* quod in eo sit anima *δέδωκεν* colligata. Si vita vera est tempestas, & iactatio; Mors est portus: Nam ut ait Seneca; In hoc tam procelloso, & in omnes tempestates exposito mari navigantibus nullus portus nisi mortis est. Si vita morbus est quidam perpetuus; Equidem, uti dixi Sophocles *λατρός* *ιατρός τῶν νόσων ὁ θάνατος*. Ultimus morborum medicus est mors: Nam quod alii medici curare non potuerunt, mors sanat, & finit. Si vita pugna est, atque certamen, ut aiebat Jobus cap. 7. *Militia est vita hominis super terram,* unde veteres natalem hominis dixerunt. Genethlion *ὡς ἀρχὴν ἀγέλων*, quasi principium certaminum, certè in mortè pax secura, & certa victoria. Denique si vita cursum, & labor est; mors est finis laboris, atque cursum, itaque gratia laboranti, uti nox mercenario. Jobi 7. *Et sicut dies mercenarij dies eius:* Quia labor vivere est indefessus, & nocturnæ quietis, hoc est mortis, expectatio.

Quid dicam de errore vitæ, ac deceptione, in qua omnia sunt fucata & vitrea? Quid quod incertum est cui te conditioni addicas, cui vitæ te dedas? Spoliaria, periculosa est: Communis, agitata: Privata, est sine honore: Publica, in strepitu, ac sine quiete: Opes animam curis distendunt, Paupertas affligit, ac misera est: uno verbo, ubi Sapiens omnes conditiones aspexit ita in univertum pronuntiavit Eccl. 1. *Fanicam vanitatum, & omnia vanitas.*

Quid

Quid habet amplius homo de universo labore suo, quo laborat sub sole? Quid quod ipsum sæculum nos odit, atque urget in interitum: Vnde cum Cypriano lib. de Mortal. ita placet concludere: Eius est in mundo diu velle manere, quem mundus oblectat, quem sæculum blandiens, atque decipiens illecebris terrenæ voluptatis invitat. Porro cum mundus oderit Christianum, quid amas eum qui te odit, & non magis sequeris Christum qui te redemit, & diligit? Hæc ille. At fortasse aliquis speret aut optet nec cito mori, nec tamē diu vivendo pati. Vt ut recte dixit Seneca, omnis vita supplicium est. Illustre est quod refert Cyprianus in exhort. ad Mart. & lib. de Mortal. & S. Augustinus post ipsum: Cuidam Africano Episcopo animam agenti, atque com meatum poscenti, insignem vultu ac proceritate iuvenem apparuisse, eique voce terribili, atque minaci dixisse. Pati timeatis, exire non vultis, quid faciam vobis: ac recte subiicit Cyprian. lib. de Mortal. Audivit moriturus quod cæteris diceret. Nam qui moriturus audivit, ad hoc audivit, ut diceret: audivit non sibi ille, sed nobis. Nā quid disceret iam recessurus: didicit imo nobis remanentibus, ut dum Sacerdotem Dei qui com meatum petebat, increpitum esse comperimus, quid cunctis expediat agnosceremus. Hæc ipse: Sed quid præcipue agnosceremus: Illud sanē; vivi non posse, & non pati.

II. Sed quod non minus est iis quæ dicta sunt; Quis nescit graves vitæ tentationes ac continua certamina, seu potius eam hanc omnem, esse plenam insidias, laqueis, pedicisque, nostramque in terra mansionem, esse perpetuum certamen. Creaturæ enim omnes nobis laquei sunt, divitiæ, commoda, honores, pulchritudo, sanitas. Quoties inimicus, ait, S. Ambros. lib. de bono mortis c. 6. cordi nostro conatur inferere, quo nos reflectat à sanctitatis proposito, & piis votis; quoties corporeos inimicorum ardore: quoties occurfare facit o-

culos meretricios, quibus castum iusti tentet affectum, ut in proviso amoris spiculo feriat imparatum: quoties inferit animo tuo verbū iniquum, & cogitationes cordis absconditas: ut dicat tibi Dominus, quid cogitas mala in corde tuo: & post pauca. Voluptates sæculi esca quædam sunt, & quod peius est, esca malorum, esca tentationum. Dum voluptatem quæris, laqueos incurris. Oculum enim meretricis laqueus amatoris est. Oculus ergo meretricis est laqueus. Laqueus est etiam sermo meretricis, qui obdulcat ad tēpus fauces tuas, & postea exasperat eas amaritudine conscientie peccatricis. Laqueus est aliena possessio plena amœnitatis. Omne iter istius vitæ plenum laqueorum est: unde iustus dicit. *In vitæ hac qua ambulabam absconderunt laqueos mihi.* Hæc ille eo loco Deinde in c. 7. ita habet. Et quid de extraneis laqueis loquor: Nostri nobis laquei sunt cavendi. In ipso hoc corpore nostro laquei circumfusi nobis sunt, quos debemus vitare. Non credamus nos huic corpori, non misceamus cum eo animam nostrā. Eccl. 6. *Cum amico*, inquit, *misce animam tuam, non cum inimico.* Inimicum tibi est corpus tuū, quod repugnat menti tuæ, cuius opera inimicitie, lites, dissensiones perturbationsque sunt, &c. Jam quid de continuis certaminibus loquar: ita ut Job dixerit c. 7. *Militia est vita hominis super terrā*, & sic nulla pax sperari possit, nisi in morte: unde Cyprianus in lib. de mortal. interpretans dictū Simeonis. *Nunc dimittis servam tuam Domine secundum verbum tuum in pace*: Probans, inquit, scilicet, & contestans, tunc esse servis Dei pacē, & tranquillam quietem, quando de istis mundi turbinibus extracti, sedis, & securitatis æternæ portū petimus, quando expuncta hac morte ad immortalitatem venimus. Illa enim est nostra pax, illa fida tranquillitas, illa stabilis, & firma, & perpetua securitas. Cæterū quid aliud in mundo, quam pugna adversus Diabolum quotidie geritur: quam

quàm adversus iacula eius, & tela conflictationibus assiduis dimicatur; Cum avaritia nobis cum impudicitia, cum ira, cum ambitione congressio est: cum carnalibus vitiis, cū illecebris sæcularibus assidua, & ingis, & molesta luctatio est. Obsessa mens hominis, & undique diaboli infestatione vallata, vix occurrit singulis, vix resistit. Si avaritia prostrata est, exurgit libido: si libido compressa est, succedit ambitio: si ambitio contempta est, ira exasperat, inflat superbia, vinolentia invitat, invidia concordiam rumpit, amicitiam zelus abscondit. Cogentis maledicete, quod lex divina prohibet: compelleris iurare, quod non licet. Tot persecutiones animus quotidie patitur, tot periculis pectus urgetur. Et delectat hic inter diaboli gladios diu stare, cum magis concupiscendum sit, & optandum ad Christum subveniente velocius morte properare: Ita ille,

III. Is fuit hominum sapientum, & sanctorum virorum sensus; & eorum igitur, qui eo pluris æstimare vitam poterant, quod ipsorum vita erat pura, & à criminatione immunis: & omnes tamen prætulere mortem vitæ.

Ac primò, nonnulli tædio affecti sunt vivendi, mortemque optarunt, arbitrati vitam sibi esse diuturniorem. David Psal. 119. *Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est.* S. Paulus ad Philip. 2. *Cupio dissolvi, & esse cum Christo.* Et 2. Cor. 1. *Ipsi in nobismetipsi: responsum mortis habuimus.* 2. Contra quàm homines solent passim mortem appellare necessitatem, ipsi in vita remanentur propter solam necessitatem atque imperium Dei. Ita Apostolus ad Philipp. 1. *Mihi vivere Christus est, & mori lucrum:* quod explicans Ambros. de bono mortal. c. 2. Primum refert ad vitæ necessitatem, alterum ad mortis utilitatem: Denique, inquit, & Simeon qui ait, *Nunc dimitte servum tuum,* propter Christum expectabat. Christus enim Rex noster est, & ideo quod Rex iubet, deserere non

possumus, & contemnere. Quantos Imperator terræ hujus in peregrinis locis, aut honoris specie, aut muneris alicujus causa jubet derogere? Numquid hi in consulto Imperatore discedunt? Et quanto amplius est divinis parere, quam humanis? Vive re ergo servo Dei Christus est, & mori lucrum. Quasi servus enim non refugit vitæ obsequium, & quasi sapiens lucrum mortis amplectitur. Lucrum est evasisse incrementa peccati, lucrum fugisse deeriora, & ad meliora transisse. Et addidit: *Dissolvi enim & cum Christo esse, multo melius: permanere autem in carne magis necessarium propter vos.* Aliud melius, aliud necessarium Necessarium propter fructum operis: melius, propter gratiam, & copulam Christi, Hæc Ambrosius. Ex qua doctrina Colligo. Nulli licet è vita egredi in iussu Dei itaque eos qui se interemerunt furioso fuisse, atque barbaros, idque iguavia præstitisse vel errore deceptos: item licet coacti in vita maneamus, mortem tamen debere esse in voris, ita ut mors sit in desiderio, vita verò in necessitate; contra quam homines vulgò facere solent.

3. Alii diem Natalis sui exhorruerunt, & detestati sunt, ac maledixerunt, hoc factò illud tantum significantes, mortem longè esse meliorem vitæ, esseque optabilius non esse, quàm superesse. Job cap. 3. *Pereat dies in qua natus sum, & nox in qua dictum est, conceptus est homo: Dies ille vertatur in tenebras, non requiratur Deus de super, & non illustretur lumine, &c.* Jeremias etiam acerbiora dixit c. 20. *Maledicta dies in qua natus sum; dies in qua peperit me mater mea, non sit benedicta. Maledictus vir qui annuntiavit patri meo dicens. Natus est tibi puer masculus, &c.* Nonne diceres utrumque; Thracas imitari, qui in die suorum natali lugebant; quem etiam morem observarunt Brachmanes, & Gymnosophistæ. Eodem pertinet quod dixit Tragedus Euripides; optimum esse hominibus omnino non nasci, proximum verò ad mortem ire.

4. Alii mortuos præ viventibus beatioresexistimant, unde dolent se ab initio non fuisse interfectos: felicissimos autem qui nunquam fuerunt. Iobus c. 3. *Quare non in vulva mortuus sum, egressus ex utero non stetit in partu? quare exceptus genibus? cur lactatus uberibus? nunc enim dormiens steterem, & somno meo requiescerem, cum Regibus, & Consuibus terra, & Ierem. c. 20. Audiat ilamorem mane, & ululatum in tempore meridiano, qui me non interfecit à vulva, ut fieret mihi mater mea sepulchrum, & vulva eius conceptus æternus* Et Salomon Eccl. 4. *Et laudavi magis mortuos quam viventes, & feliciorum utroque iudicavi, quicquid natus est, nec vidit mala que sub sole fiunt.* Et Apostolus Rom. 7. *Inflex ego homo, quia me liberavit de corpore mortis huius?*

5. Deus ipse præmii loco nonnullis mortem largitus est. Quam multi referunt Trophonium, & Agamedem cum Delphicum templum construxissent, mercedem ab Apolline petiisse, quam se illis daturum cum promississet septimo post die, eodem mortui sunt. Ita Cleobis & Biton, cum Cydippem matrem iugati ad curram traxissent ad Iudonis templum, & mater rem optimam illis à Dea esset præcata, vitam postridie finierunt, uti scripsere Herodotus & Plutarchus. Unde Mænander *ὅς οἱ θεοὶ φίλοι εἰν, ἐπὶ οὐρανῷ κείνους*. Dilectus Diis in iuventute moritur. Sed omnis fabulis, multa in historiis huius rei nobis supersunt exempla, & Scriptura id disertè asserit, Sap. 4. *Placens Deo factus est dilectus; & vivens inter peccatores translatus est: rapus est ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne scilicet deciperet animam illius, &c. Consummatum in brevi explevit tempora multa, placens enim erat Deo anima illius, propter hoc prope- ravit educere illum.*

IV. Quæ hæcenus dicta sunt longè minoravidentur iis quæ dicenda sunt: inter quæ illud non est exiguum quod semper in vita augentur peccata nostra, & debita, poenæque solvendæ, quibus sola mors terminum ponit; iuxta illud Apostoli Romanorum 6.

Qui enim mortuus est, iustificatus est à peccato.

Nota 1. vix fieri posse ut in sæculo homines communiter viventes non peccent mortaliter inter tot occasiones peccandi, & tentationes, cum anima longa peccandi assuetudine, huic sæculo inoleat, uti patet experientia: Ideo advertit Sanctus Ambrosius, misericordia Dei factum fuisse, ut post peccatum homo morti esset obnoxius, ne (inquit cap. 4. de bono mortis) quo esset vita diuturnior, eo fieret culpa numerosior, passus est igitur Dominus subintrare mortem, ut culpa cessaret.

Nota 2. de fide esse neminem diu esse posse sine peccato veniali, itaque diuturnam vitam occasionem, esse necessariam innumerorum peccatorum. Cum igitur nihil gravius esse possit quam Deum offendere, licet in minimis; idque quandiu erit vita superstes necessè sit committere, quia de mortuo tantum dixit Apostolus eum esse iustificatum à peccato; quæ tandem spes boni nos vitam longiorem optare persuadebit, cum bona sint incerta, peccata sint certa: ac licet certa essent bona, si tamen hæc fieri non possint, nisi Deum meum offendam; sine præclaris operibus malo mori, quam cum illis, Deum meum vivendo offendere. Itaque Sanctus Ambrosius cap. 2. de bono Mortis, quid igitur tantopere vitam istam desideramus, in qua quanto diutius quis fuerit, tanto maiore oneratur sarcina peccatorum: Ipse Dominus ait, *Sufficit dies malitia sua, & Iacob dixit: Dies annorum vita mea quos peregrinor, centum triginta, minimi, & mali: non quia dies mali, sed quia nobis accessu dierum, malitiæ incrementa cumulantur. Nullus enim dies sine nostro peccato præterit: Vnde egregiè Apostolus ait, *mibi vivere Christus est, & mori lucrum: Aliud ad vitæ necessitatē referens, aliud mortis utilitatē; & postea, quod iam supra retulimus: Lucrum est evasisse incrementa peccati, lucrum fugisse deteriora, & ad meliora transisse. Hæc Sanctus ille Pater,* Ac*

At inquires, amara mors est impio, quia in peccato moritur, vita autem dulcis, quia peccata sua emendabit. Sed pulchrè idem Ambros. cap. 7. Amara quidem mors impio, sed tamen amarior vita quàm mors. Gravius est enim ad peccatum vivere, quàm in peccato mori; quia impius quamdiu vivit, peccatum auget: moriatur, peccare desinit: Plerique criminum suorum absolutione lætantur; si emendaturi sunt rectè: si perseveraturi in eis, stultè: quia longè illis plus damnatio profuisset, ne incrementa facerent peccatorum. Hæc ipse & benè. Sed rem nemo gravius explicat Apostolo, qui docet impium, longiorè vitam concessam sibi ad emendationem, convertere in suam perniciem, Roman. 2. *An diuitias bonitatis eius, & patientia, & longanimitatis contemnis? Ignoras, quoniam benignitas Dei ad penitentiam te adducit, secundum autem duritiam tuam, & impenitens cor, thesaurizas tibi iram in die ire, & revelationis iusti iudicii Dei.* Idem iudicavit Nazianz. orat. in Christi Nativit. Mortem in paradiso elucrat homo, & peccati præcisionem, ne malum immortale foret: Ita pœna ipsa in misericordiam cessit. Et Boëtius lib. 4. de consolat. prosa 4. Si nequitia miseros facit, miserior sit necesse est diuturnior nequam: quos infelicissimos iudicarem si non eorù malitiam, saltem mors extrema finiret. Vnde absolute de omnibus pronuntiat Sapiens Ecclesiast. 7. *Melior est dies mortis, die natiuitatis.* Rationem dat Olimpiodorus: Transitus dies è stadio nos abducit, & si quidem peccator est qui decedit, peccare ultra iam desinet: Qui verò fuerit iustus, vita perfruetur æterna.

V. Eodem accedit quod semper deteriores finis vivendo, nec ferè quisquam emendatur, sed vitia corroborantur: Paulatim enim assuetudine habitus contrahuntur, & audacior fit animus, & pudor abicitur. Quàm multorum illa vox, si in pueritia aut

infancia fato concessissem, longè quàm hoc tempore de mea salute certior essem. Item quàm multi priores annos desiderio, & voto revocant cum Iobo cap. 29. *Qui mihi retribuut ut sim iuxta menses pristinos, &c. Sicut fui in diebus adolescentia mea, quando secretè Deus erat in tabernaculo meo: quando erat omnipotens mecum, & in circuitu meo pueri mei: Quando lavabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi rivus olei.* Etenim inter viros etiam spirituales res benè se habere creditur si fervorem suæ conversionis, & primos ardores retinuerint.

VI. Propter periculum amittendæ innocentia. Parum est quod vita diuturna non emendemur, aut meliores evadamus; illud longe molestissimum est, quod diu vivendo, innocentiam vix conservare possis, unde, ut sæpe dicitur, quos Deus diligit, statim eripit è vita iuxta illud Sap. 4. *Consummatus in brevi explevit tempora multa, &c. Condemnat autem iustus mortuus viros impios, & iuventus celerius consummata, longam vitam iniusti, &c.* Hinc permittit aliquando Deus populares morbos, ut multi morte præcepti subducantur periculis, ut contingit in lue quæ per quindecim annos Africam fere universam devastavit, ut advertit Sanctus Cyprianus libro quem scripsit de Mortalitate, ubi hæc habet: Improvidi, & ingrati sumus, Fratres dilectissimi, ad divina beneficia, nec quid nobis conferatur, agnoscimus: Excedunt ecce in pace tutæ cum gloria sua Virgines, venientis Antichristi minas, & corruptelas, & lupanaria non timentes: pueri periculum lubricæ ætatis evadunt, ad continentia, atque innocentia præmium felicitet perveniunt: tormenta iam non timet delicata matrona; metum persecutionis, & manus, cruciatulque carnificis, moriendi celeritate lucrata, &c. Ex quibus corrigenda sunt erronea vulgi iudicia.

VII. Ob difficultatè perseverantia, propter

summam creaturæ inconstantiam, & mutabilitatem: Quid accidit Salomoni ob vitam diturnam. 3. Reg. cap. 11. *Cumque iam esset senex, depravatam est cor eius per mulieres, ut sequeretur Deos alienos, nec erat cor eius perfectum cum Domino Deo suo.* Quid Regi Ioas qui sanctus fuit adolescens, cum fuit sub disciplina Ioadæ Pontificis, sed postea Deum oblitus, servorum suorum ferro concidit:

VIII. Ob incertitudinem salutis, & periculum damnationis, in quam multi incurrerunt longitudine vitæ, qui si citius sublati fuissent, viverent in cælis beati & nunc in inferis torquerentur. Modico tempore perditur beata æternitas.

IX. Quia per mortem acceleratam acceleratur beatitudo, & consortium cum Deo: Et quoniam illa omnia pericula deessent in vita longiore, quantum illud est quod vita prolixiore retardatur beatitudo, & cum Deo consortium, cuius boni vel minima retardatio magnum damnum est: Psalm. 41. *Fuerunt mihi lacrymæ: a panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, ubi est Deus tuus. Hæc recordatus sum, & effudi in me animam meam:* Hinc omnibus Sanctis vita ædior fuit, dum cogitarent beatitudinem à qua retardabantur: Hoc sensu dixit Paulus ad Philipp. 1. *Desiderium habens dissolvi & esse cum Christo:* eodem Sanctus Ioannes Apocalypsim finivit, *Amen, veni Domine Iesu.* Hinc mors in desiderio fuit, quod sit initium vitæ semper mansuræ, unde Themistius ait, *θανατόν δὲ δὲ δὲ εἰς θεόν.* Quod sursum evehat ad Deum, tantum igitur abest ut timeatur. Nam, ut ait Cyprianus libr. de Mortal. Eius est mortem timere, qui ad Christum nolle ire: eius est ad Christum nolle ire, qui se non credit cum Christo incipere regnare, &c. Et postea: Cum ergo Christum videre gaudere sit, nec possit esse gaudium nostrum, nisi cum viderimus Christum; quæ cæcitas animi, quæ ve dementia, est, amare pressuras,

& pœnas, & lachrymas mundi, & non festinare potius ad gaudium, quod nunquam possit auferri? Hoc autem fit, Fratres dilectissimi, quia fides deest; quia nemo credit futura esse, quæ promittit Deus, qui verax est, cuius sermo credentibus æternus, & firmus est, &c. Quibus ego adiungam, nos singulis diebus in Oratione Dominica postulare, contractionem vitæ nostræ, & accelerationem mortis, ut ingrediamur in regnum cælorum, cum dicimus, *Adveniat regnum tuum,* & tamen deinceps desiderio planè contratio, mortē perhorrescimus. Audi eundem. Quam præposterū est, inquit, quamque perversum, ut cum Dei voluntatem fieri postulemus, quando evocat nos, & accersit ex hoc mundo Deus, non statim voluntatis eius imperio pareamus? Obnitimur & reluctamur, & pervicacium more servorum ad conspectum Domini cum tristitia & mœtore perducimur, exeuntes isthinc necessitatis vinculo, non obsequio voluntatis, & volumus ab eo præmiis cælestibus honorari, ad quem venimus invitati? Quid ergo oramus, & petimus ut adveniat regnum cælorum, si captivitas terrena delectat? Quid precibus frequenter iteratis rogamus, & poscimus, ut acceleret dies regni, si majora desideria, & vota potiora sunt servire isthinc Diabolo, quam regnare cum Christo? Hæc ille, & quidem non minus verè quam eloquenter. Quod ad me attinet satis mirari non possum cur non audeant mortales, amicos, & contanguineis, si in morbo periclitenter, nuntium mortis afferre. Quasi hæc vox eos terrere debeat, finis adest malorum, & tentationum, & criminum: adest autem initium bonorum omnium. Eundem ad cælum; proficiscendum ad Deum; capeendum est regnum: Videndus ille quem dilexisti, quem amasti, quem tantopere desiderasti. Sed nimirum nunquam illi Christum dilexerunt, nunquam amaverunt: alioqui enim, ut

ait Gregorius homil. 15. in Ezech. Anima Christi amore faucia, tota eius ardet desiderio: nulla iam quæ in mundo sunt concupiscit: presentis vitæ longitudinem, pœnam deputat: exire festinat, & amoris amplexu in cœlestis Sponsi visione requiescere. Mens itaque quæ jam talis est, nullam præsentis sæculi consolationem recipit, sed ad illam, quæ diligit medullitus suspirat, fervet, anhelat, anxiamur: vult ei fieri salus sui corporis, quia transfixa est vulnere amoris. Hæc Gregorius.

Sed plerique mortem timent, ac reformidant. Fateor, sed injuriâ.

1. Quidem, quia vel in morte nullus est sensus, vel certè perexiguus, imò si est aliquis, omnis sensus est vitæ, mors quip, e à sensu liberat, est enim separatio animæ & corpus, & ut loquitur Ambr. cap. 8. Anima absolvitur corpus resolvitur; quæ absolvitur gaudet; quod resolvitur nihil sentit, quod nihil sentit, nihil agnoscit. Quid quod, ut aiebat Socrates apud Platonem in Axiocho; Mors, neque circa vivos neque circa defunctos est: quoniam circa vivos quidem non est defuncti vero non existunt. Præclarum quod aiebat Anaxagoras *ὁ δὲ διδάσκαλος εἶναι θανάτου*. duas esse mortis doctrinas; τὸν τε πρὸ τῆς γένεστος αἰχρίον, & τὸν ὄπνον. alteram, tempus antequam nati sumus, alteram, somnum: vide quid utroque tempore perulcris: Idè cogita de morte.

2. Si mors gravis est, non lenitur retardatione, sed potius fit gravior; semper enim moriendum est: cur non potius igitur citò quam tarde, præsertim cū melius sit solvissè, quam debere. Vnde cum Augustinus Episcopum animam agentem invisisset eique diceret, illum, ut Ecclesiæ necessarium vivere ad huc possè; respondit alter, si nunquam, (supple moriendum est) bene: si aliquando, quare non modo? Nam erit ratio post retardationem.

3. Si aliquid grave est; Equidem (inquit Ambr. cap. 8.) non mors ipsa terribilis est, sed

opinio de morte, quam unusquisque pro suo interpretatur affectu, aut pro sua conscientia perhorrescit. Sux igitur unusquisque conscientie vulnus accuset, non mortis acerbitate. Certe is quibus gravis est timor mortis, non est grave mori, sed grave & vivere sub metu mortis. Non ergo mori gravis, sed metus mortis. Metus autem opinionis est, opinio verò nostræ infirmitatis, contraria veritati. Opinio autè non mortis utique, sed vitæ est. Ergo illud grave, vitæ magis invenitur esse. Liqueat igitur quia mortis metus, non ad mortem referendus est, sed ad vitam. Hæc ille.

At inquit mors est gravis, propterea quod sequuntur mortem, nempe iudicium & supplicia. Sed l. ex Ambr. ibid. Quid ad mortem, id quod post mortem est? Si autem quæ post mortem sunt, referantur ad mortem, eadem etiam quæ post vitam sunt, referantur ad vitam. Nulla ergo erunt supplicia, quæ referantur ad mortem. Mors enim ut supra diximus, absolutio est, & separatio animæ, & corporis. Non est atem mala solutio, quia dissolvi, & esse cum Christo, multo melius, & ex eodem ibid. Non habemus quod in morte, (addimus nos, vel post mortem) metuamus, si nihil quod timendum sit, vita nostra commisit. Et enim prudentibus, delictorum supplicia terrori sunt, delicta autem non mortuorum actus sunt, sed viventium. Vita igitur ad nos refertur cuius actus in nostra potestate est, mors autem nihil ad nos. 3. Non omnes aliquid timent post mortem, sed multi sperant. Et ex eodem ibid. Non utique mors pessima generaliter, sed pessima specialiter peccatorum. Denique pretiosa iustorum. Vnde liquet acerbitate non mortis esse, sed culpæ, culpa verò ad vitam pertinet. Hæc ipse addamus; nam tempore vitæ peccata committuntur.

Sed vita dat spatium merendi, ac pernitendi. Quam vana hæc spes, ac pollicatio?

x. enim

enim id falsum esse satis docet quotidiana experientia. Certe qui gravi morbo affliguntur, innumera se facturos, si convaluerint pollicentur: quis tamen ex morbo recreatus, sit melior? 2. ut vita spacium est pœnitentiæ, ita facultas est peccandi, immo & certitudo: sed maius est periculum peccati quod certum est, quam spes merendi quæ semper est dubia, incerta, & ut plurimum fallax; quod unusquisque in se potuit experiri.

Ex quibus omnibus concludo in hodierno miraculo, totum beneficium fuisse Matris, non autem filii, unde Exangelista innuit Christum ad solam matrem respexisse, eamque unicam solatam fuisse: *Quam cum vidisset Dominus, misericordia motus super eam*: non utique super filium, qui ab huius vitæ calamitatibus liberatus erat, atque ereptus. Quamquã ad eius providentiam attrinuit, ne Matris consolatio, filio fraudi esset. Proinde qui lugent mortuos, fere se ipsos tantum desunt, suamque conditionem atque orbitatem; ac se ipsos solum amare se ostendunt: Nam si suis bene esse vellent, illis certè gratularentur, quod iam portum teneant, quod liberi sint ab omnibus vitæ incommodis, quod felicitatis possessores iam existant, quod fecerint, quod semper facere debuissent, ac nisi fecissent, gravius aliquando facturi essent. Hinc plane me tui miseret, O Adolescens, qui cum portum teneres, ex portu in medium mare, & sævam tempestatem rejectus es, &c. Quin & vestram sortem vobis invideamus ô Felices Mortui, qui iam in tuta statione securi quiescitis, dum nos in huius vitæ turbidibus jactatur, incerti de exitu, & cum salutis periculo, &c.

Quid censeatis, Auditores, de primo hoc sermone habito in gratiam mortis, ad versus nimium amorem, quo ut plurimum homines affecti sunt: erga vitam? Ego quidem hunc elicio fructum, oportere nos ad omnem eventum paratos esse, ac vitam pariter ut mor-

tem contemnere. Itaque, ut ipsis S. Cypriani verbis libro de Mortal. concludamus: *Mente integra, Fratres dilectissimi, fide firma, virtute robusta, parati ad omnem voluntatem Dei sumus; pavore mortis excluso, immortalitatem quæ sequitur, cogitemus.* Hoc nos ostendamus esse quod credimus, ut neque charorum lugeamus excessum; & cum accersitionis propriæ dies venerit, incunctanter & libenter ad Dominum, ipso vocante, veniamus. Quod cum semper faciendum fuerit Dei servis, nunc fieri multo magis debet, corruente iam mundo, & malorum infestantium turbinibus obfesso, ut qui cernimus cœpisse iam gravia & scimus imminere graviora, lucrum maximum computeamus si isthinc velociter recedamus, Si in habitaculo tuo parietes vetustate nutarent, &c. nonne omni celeritate migrates? Si navigante te turbida & procellosa tempestas fluctibus violentius excitationis prænuntiaret futura naufragia, nonne portum velociter peteres? Mundus ecce nutat & labitur, &c. tu non tibi gratularis, quod exitu maturiore subtractus, ruinis & naufragiis, & plagis imminentibus exuaris? Considerandum est, fratres dilectissimi, & identidem cogitandum; renunciasse nos mundo, & tanquam hospites & peregrinos isthic interim degere. Amplectamur diem qui assignat singulos domicilio suo, qui nos isthinc ereptos, & laqueis sæcularibus exsolutos paradiso restituit, & regno cœlesti. Quis non peregre constitutus properaret in patriam regredi; quis non ad suos navigare festinans, ventum prosperum cupidius optaret, ut velociter charos liceret amplecti Patriam nostram Paradisum computamus, parentes Patriarchas habere iam cœpimus; quid non properamus, & currimus, ut patriam nostram videre, ut parentes salutare possimus: Magnus illic nos charorum numerus expectat, parentum, fratrum, filiorum,

frequens nos & copiosa turba desiderat, jam de sua immortalitate secura, adhuc de nostra incolumitate sollicita. Ad horum conspectū & complexum venire, quanta & illis & nobis in commune lætitia est: qualis illic cœlestium regnorum voluptas, sine timore moriendi, & cum æternitate vivendi? quàm summa, & perpetua felicitas? illic Apostolorum gloriosus chorus: illic Prophetarum exultantium numerus: illic Martyrum innumerabilis populus, &c. triumphantes illie Virgines, &c. remunerati misericordes, qui alimentis & largitionibus pauperum, justitiæ opera fecerunt, qui Dominica præcepta servantes, ad cœlestes thesauros æterna patrimonia transtulerunt. Ad hos, fratres dilectissimi, avida cupiditate properemus, ut cum his citò esse, ut citò ad

Christum venire contingat, optemus. Hæc ille. Post hæc verba quis tuus esse potest sensus, mi Auditor, quis ardor animi, quantus huius vitæ contemptus, quantum futuræ desiderium: In his cogitationibus quàm multorum animi sua corpora deseruissent nisi firmis vinculis fuissent detenti: Sed homines carnales, & luto affixi, cum nil præter hæc præsentia norint, aliud cogitare non possunt, sunt enim quos Christus appellat filios huius sæculi, quos opponit filiis lucis. Isti cum aliud cognoscant quàm res corporeas, cœlestes ambiunt, & meliorem vitam desiderant, scilicet immortalem atque beatam quam nobis dare dignetur Iesus Christus, Amen.

FERIA QUINTA

DOMINICÆ QUARTÆ IN QUADRAGESIMA.

CONCIO SECUNDA.

In idem Miraculum resurrectionis filii viduæ Naim;
Vitam Morti præferendam:
Contra Concionem præcedentem.

Et resedit, qui erat mortuus. Lucæ 7.

Sermoni de morte, nullus magis est affinis neque propior sermone de vita; sicut è cunctis rebus nulla minus distat à morte quàm vita, ita ut una cum altera esse permixta videatur Eccli. 33. *Contra malum bonum est, & contra mortem vita, &c.*

Et sic intueri in omnia opera altissimi, duo & duo; & unum contra unum: Nihil in Dei operibus solitarium est: duo & duo: Societas tamen est rerum omnino contrariarum, quæ se universæ respiciunt, aliæque adversum alias oppositæ sunt, bonum est è regione mali, vitæque è regione

regione mortis. Nonne istud est, quia sicut differit eruditè S Greg. Nyssen, in vita Moſis; contrarium unum ſuo contrario ſinitur, adeò ut unum in alterum iniret, quoniam unum ſe uſque ad alterum extendit; ita dies finitur nocte, ſed per eum deſinendo, ſe uſque in eam inſinuat; ac generali er loquendo, quicquid terminat aliud, immediatè ipſi conjungitur: omnis diſtantia ſit per intervallum, minimū omnium eſt id quod eſt indiviſibile: quia & inter terminans & terminatum, ne unū quidem indiviſibile reperitur, omne enim uſque ad terminum ſuum extenditur, unde ſit ut nulla ſit diſtantia: ac proinde conſequens eſt ut quemadmodum omne contrarium ſinitur in eo quod ipſi oppoſitum eſt, cujuſmodi ſunt mors & vita, nihil in morti vita, vitæque morte propinquius exiſtat. Vel forſan, hic locum habet Ariſtoreliſ doctrina, rem quamlibet generi eſt contrario ſuo. Nihil caeſcit quod non eſſet frigidum; & quod creatione accipit eſſe, antea in non eſſe erat; atque ut nihil de cæteris omnibus contrariis dicatur, peculiare id morti eſt ac vitæ, ut ſe comprehendant includantque mutuo. Primus mortis occurſus qui accedit homini, ſit in vita; incipiendo mori ſtatim ac vivere incipit; moriendo eo diutius, quo diuturnius vivit, & cauſa cui moriatur ſemel omnino, eſt quod deſinit vivere. Doctrinam hanc debeo Magiſtris pluribus; unum duntaxat nominabo hac vice: Proſper eſt Aquitanicus lib. 2. de vocat. Gent. c. 21. Vita hujus, inquit, principium, mortis exordiū eſt, nec prius incipit augeri ætas noſtra, quam minui: cui ſi quid adjicitur ſpatii temporalis, non ad hoc accedit ut mandat, ſed in hoc tranſit ut pereat. Hæc ille. Inde evenit ut primus hominis tumulus ſit venter matris, quem poſſum appellare ſepulchrum vivens, nam in eo incluſus incipit mori. Sicut contra reperimus vitam in morte, quandoquidem in ea & per eam inchoamus vitam, quæ ſola mortem

non habet cum æterna ſit: ita ut tumulus nobis ſit inſtar matricis, ubi vitam reſumimus. Cum igitur tam arcta ſit connexio ſucceſſioque; neceſſaria inter vitam & mortem, quandoquidè de hac locuti ſumus ex occasione obitus filii viduæ Naim, reliquum eſt modò ut diſſeramus de illa quoniam reſurrectione eam recuperavit, & reſedit qui erat mortuus. O Sapientia divina, Verbum Incarnatum, Chriſte qui modo admirabili vitam mortemque in te junxisti, Apoc. 2. *Qui ſuit mortuus & vivit, & cap. 5. Vidi agnum ſtantiem tanquam occiſum,* dirige animum meum & linguam, gubernaque corda eorum qui me audiunt, quandoquidem vivere pro te volumus & mori, ſecundum Apoſtoli tui ſenſum Rom. 14. *Sive enim vivimus, Domino vivimus, ſive morimur, Domino morimur, ſive ergo vivimus, ſive morimur, Domini ſumus.* Tuque ô Sancta Virgo, vitæ noſtræ moderatrix, Dominatrixque noſtræ mortis, cui utramque conſecramus, ô poſſimus tuo in culto vivere, morique in protectione tua. Id à te nunc depoſcimus in hoc Sermone, tibi que cum Angelo dicimus.

NON difficile eſt, meminiffe vos, Auditores, quòd heri vobis propoſui de reſurrectione filii viduæ Naim, ſcilicet, An quemadmodum mater incomparabile beneficium acceperat, recuperando filium miraculo reſurrectionis; Ita actio illa fuiſſet magnæ utilitati filio, aut contra, an ei fuiſſet damno & detrimento. Atque ut propoſitionem magis generalem, communioremque facerem, eam hiſce verbis induxit; Utrum ſcilicet anticipata mors melior eſſet vita prorogata: quam permiſſi contrariæ utriuſque partis diſputationi, quarum prima propugnavit cauſam Mortis, adverſus Vitam, reſervato Sermone hodierno ad prorogata vitæ deſenſionem. Opinio quam habeo de Iudiciorum veſtrorū integritate, me in eam ſpem adducit, cum unā autem præſtiteritis benevolam primæ parti,

vos reservate alteram contrariæ pariter audiendæ. Cur enim vero putatis naturam oculos duos nobis, duasque aures dedisse, nisi ut nos commonefaceret partiri æqualiter aspectum nostrum, & considerationem facilitatemque nostræ audientiæ, juri, querimoniis, & defensionibus ambarum partium? Ac tamen si duplicavit geminavitque in nobis pleraque alia membra, uti habemus omnes duo brachia, manus duas, duosque pedes; ut plurimum nihilominus in membris omnibus cum dextrâ crassius sit, robustius, aptiusque actioni, in oculis tamen & auribus eorum qui iusta proportione constant, nulla est distinctio, sed absoluta similitudo, ut qui primo loquuntur, videnturque auris dextræ facilitatem & gratiam obtinuisse, nihil supra cæteros postremò locuturis anticipatione aliqua sperent, quandoquidem auris sinistra, quæ videtur ipsis relicta, nihil minor inferiorque sit dextra: sicut etiam oculi duo, ambo sunt unice similes, eorumque actio ita communis est utrique, ut non nisi eadem visio, atque una tantum actio sit. Non dubito, quin prior ille sermo permultos commoverit, quemadmodum olim Tractatus de Immortalitate animæ à Platone Philosopho scriptus, voluntariam mortem plerisque persuasit, uti Cleombroto: quanquam factum illud plenum fuit furoris, rabiei & crudelitatis: Sed quid accidisset, si Philosophus ille, majoribus quam Ethnici habuerint, luminibus illustratus, sermoni suo addidisset reliquas rationes quas protulimus? procul dubio, maxima pars sibi vitam eripuisset; saltem fuisset nemo, quin eam contempnisset, & optavisset mori, credidissetque vita sibi prorogata retineri se diu in supplicio, suumque exilium extendi. At quandoquidem qui locuturus est in gratiam vitæ adversus mortem, tantum benevolentiam gratiamque promittit sibi apud vos, quantum qui illam impugnavit, oro vos ejus causa, renovare attentionem ve-

stram, eique audientiam eo benigniore præstare, quòd à parte ipsi contraria jam ante occupati estis. Taceo, ut tribuam illi otium loquendi: silentium Auditores, ecce exordium facit. Mirari satis non possum consilium ei propositum qui ante me sermonem habuit, qui tam acerbè ac injuriosè locutus fuerit de Vita ad commendationem Mortis, cum sine Vitæ beneficio, nec potuisset quidquam dicere; quis enim fuisset, non vivendo; neque ullum habuisset cui loqueretur? qui enim essent Auditores, nisi efficeret vita ut essent, cum esse amittant cum vita? Ita ut idem mihi videatur fecisse ac ij qui utuntur eloquentia, ut eloquentiam vituperent, qui quidem non metuendi admodum essent in accusatione sua, nisi eadem ipsa quam culpant uterentur. Verum quanquam varias habeo causas conquerendi de adversario, uti quòd criminatus est vitam, commendaverit mortem & excusarit, contra communem naturam sensum, ordinariumque judicium hominum, à quibus nihil invenitur melius, suaviusque vita, nec horribilius quidquam & formidabilius morte: nolim tamen uti exprobratione, ne videar magis accusationem amasse quam defensionem, quam volo totam insumere respondendo illis quæ mihi obiecta sunt.

Principio igitur adversarius varia vitæ incommoda, atque ærumnas enumeravit, unde vitam execratus est, mortem autem optandam esse dixit, quæ horum malorum finis esset, atque terminus: Sed nimirum ut ait S. Doctor theus Doctrinal. 12. Illud ex pusillanimitate, atque ignorantia procedit, A prima incipiamus; Etenim, ait, est animi fracti miseris succumbere, atque ad mortem confugere quod adversa pati non possis: Ita abiectissimus quitque dum vitæ ærumnas ferre nequirit, sibi mortem conscivit. Quare S. August. lib. 1 de Civit. Dei c. 26. negat fortes esse æstimandos, qui sibi violentas manus intulerunt, sed

sed abiectos, & fractos, cum malis ferendis impares essent: Præsertim cum fortitudo plus in sit in ferendo, & patiendo, quam in agendo. Sicut igitur columna si tenuis sit atque debilis, facile frangitur si nimium oneretur; Ita etiam animus fractus succumbit adversis. Ad hæc nemo ex dolore mortem optet nisi ex desperatione, quæ semper imbecillitatis est comites. Sunt qui in hunc sensum verba Jobi accipiant c. 7. *Quamobrem elegit suspendium anima mea, & mortem ossa mea. Desperavi, nequaquam ultra jam vivam*: quanquam per hoc tantum significare voluit vir Sanctus, de se actum esse, suumque morbum planè esse lethalem. Quid quod etiam ipsa mors ab eiusmodi hominibus timeatur, maximaque eorum pars illi seni similis sit, qui cum se pius mortem inclamasset, ipsaque venisset, statim addidit, non ideo eam vocasse, ut se interimeret, sed ut falce quo premebatur, se sublevaret. Sic dicebat Lycophron Poëta: Quando procul adhuc mors abest, oreus desideratur ab infortunatis; cum verò obrepit *ἄνευ λόγου θάνατος*, ultima vitæ unda, cupimus vivere, nulla enim vivendi saturitas est, lu quos omnes gravis illa reprehensio cadit, de qua locutus est ad versarius, facta, uti refert Cyprianus lib. de Mortal. Episcopo morturo commeatum petenti, ab Angelo eum graviter obiurgante. Pati timetis, mori non vultis, quid faciam vobis? Quod si qui desperatiores sunt, profectò ne diu mortem timeant, semel obeunt: cum si fortes fuissent, neque pati fugissent, neque mortem timuissent. Itaque refectè Dorotheus, non tantum illum seipsum perimendi futorem, sed solum mortis desiderium ex impatientia, & pusillanimitate proficisci docet, cum ait: Sunt autem nonnulli, in his quæ sibi acciderunt adversa, adeò impatientes, & debiles, ut vitæ ipsi abrenuntient, & mori optent ut his liberentur.

Sed quorsum etiam eiusmodi desiderium appellavit ignorantiam? quoniam, Auditores, è levi febre in ardentem decidunt, deprecantur

tesque restim, ad ignem damnantur. Ignorant enim hi, inquit Dorotheus, loc. cit. terribilem necessitatem quæ animam incumbit, cum è corpore egressa est. Magna, pergit ille, magna Dei clementia est fratres, dum in hac vita sumus; sed ignorantes quam graviora sint, quæ post obitum expectamus, ad hæc tantum pœnitentiæ oculos flectimus, quæ profectò gravia non sunt. An ignoratis sententiam senis illius, cum interroganti fratri, atque dicenti, quod mori optaret, respondit, ut tribulationem fugias, istud optas: sed ignoras quod quæ ventura sunt, graviora sunt, & acriora multò his. Alius item cum senem interrogasset, unde fieret quod sibi molestum esset in cella sedere, accepit: Quia nondum prospexisti in futuram requiem, vel afflictionem. Si enim hæc animo diligenter inspicias, & mediteris, etiam si cella tua vermes scaturiat, ut ad collum usque immergaris in illis; sustineres utique absque molestia ulla & difficultate. Hæc ille.

1. Igitur quoniam quæ inexperta sunt leviora putantur, hinc fit, ut Vitæ mala acerbissima putentur, quoniam ea sumus experti; Mortis autè faciliora, ob inexperiencem: Præsertim pauci admodum animarum cruciatus, atque tormenta astiment, sed omnia sensu metiantur; hæc ipse naturalis de morte metus, in ingentis alicuius mali suspicionem etiam minimè expertos vocare possit. Quanquam nec desit in aliis experientia; quot enim accidunt in morte symptomata: quot formæ in vultu diversæ: quot mutationes: quot membrorum adductiones, & iactationes: quis sudor, quis singultus: quam populatum corpus exangue: quæ omnia transigi non possunt sine ingenti dolore.

2. Quoniam quæ in morte contingunt maxima ex parte à nobis ignorantur: Sed vesò in primis quid animam passuram existimamus, cum è corpore egredietur, ignara illius vitæ quam ducere incipiet, in qua nihil eorum videbit quæ nunc sibi nota sunt: nam ut ait David, *in illa die peribunt omnes cogitationes eorum*: videbit

videbit nimirum se exutam rebus omnibus; spoliatam omnibus diuitiis, communibus, & propriis, derelictam ob omnibus; stupentem ad præterita; ignaram præsentium; futurorum incertam.

Deinde quid passuram putamus in illa solitudine horribili ac tenebrosa, ex passionum suarum societate, quibus misera crucianda relinquentur? Vnde ex Dorotheo loc. cit. aiebat Evagrius, peccatorem hominem qui Deum rogaret, ut cito vitam suam finiret, similem eius esse qui fabram lignarium obsecraret, ut lecticam ægroti cito contereret. Ex hoc enim corpore fit, ut anima à suis passionibus avocetur, & abstrahatur, comedat, bibat, dormiat, deambulet, gradiatur cum amicis: Cum autem soluta fuerit hoc corpore, una erit cum passionibus eius, ideoque semper sub ipsis, & in ipsis affligetur, & punietur, ita ut disturbata; & incensa ab earum molestia, diductaque, & dispersa per varia, non queat etiam Dei reminisci. Consolatur enim animam memoria Dei, ut ait Propheta: *Memor sui Dei, & delectatus sum.*

Rem totam duplici exemplo exponit. Primum est cuiusmodi. Includatur quis vestrum in abditam, & obscuram cellulam, triduumque tantum sustineat in ediam & jejunet, non bibat, non dormiat, non conveniat cum aliquo, non oret, non cantet, neque omnino memoriam Dei ullam habeat, intelliget profecto quid in se agant possint que passiones. Quod si hoc, cum etiam corpore, quanto magis cum anima fuerit egressa à corpore, & illis tradita atque omnino coniuncta, atque addicta? Nemini sane dubium esse debet passuram eam gravissima cum illis. Alterum exemplum erit à corporali adustione, quæ vel minima, tantum parit dolorem; ac subdit: At quem ignem, quam flammam, quod incendium ist hic caligna factura sunt? Vt corpus melancholicum, & distemperatum,

continuè ab ipsa melancholia, & distemperantia uritur, & affligitur, sic anima vitii subiecta, semper à malitia, & iniquitate sua torquetur, atque in perpetua memoria, dolore, & amaritudine est passionum quæ ipsam adurunt, & incendunt. Et præter hæc, ut pergit, Quis possit, fratres, horrenda illa loca narrare? Tortores terribiles, animas infelices duro cruciatu torquentes; ignem incorruptibilem, ac semper ardentem; tenebras inexplicabiles; asperos & rigidos Iudices, & ultores, atque alia dira, & innumerabilia tormenta; quæ omnia debita proportione, animarum delictis, etiam pravis earum voluntatibus accommodata sunt. Sed satis est eo. Verum omnem horrorem superat quod Chrysost. ait, si non essent scilicet flumina isthic quæ ignem fluere, non Dæmones horrendi, at solū ex iudicatis, hi gloria & triumpho cæli donarentur, illi in gloria, & in honore relinquerentur, ne viderent gloriam Domini, hanc pœnam, hanc ignominiam, hanc confusionem omni tormenti genere, omni gehenna longe maiorem esse. Accedit præterea casus sui dolor, conscientie morsus, & memoria amarissima malefactorum, quæ omnia duriora sunt quibuscumque tormentis.

Ille nimirum plerisque est post tempestatem portus; qui est tantopere adversarius prædicavit; Ille malorum terminis, minorum scilicet, sed initium maximorum, & æternorum. Magna igitur ignorantia est, ut vitæ huius molestias, atque ærumnas evites, in mortis sinum convolare, cum in ipsa morte, longe majores existant: Et vera sane est Dorothei doctrina; magnam esse Dei clementiam dum in hac vita sumus.

Potuissem hic adversario reponere, si quædam sunt in hac vita difficultates, multas quoque esse honestas voluptates, quæ omnes molestias deliniant: & ad minimum, sicut vitæ nostræ tempus diebus atque noctibus distinguitur:

guitur; ita vitam nostram doloribus, & jucunditatibus distingui, nullam verò esse in morte voluptatem. Sed tantum objectis ab eo uti volui, atque ostendere vitam ærumnas non efficere mortem amabilem, eo usque ut Mæcenus, vir alioqui voluptatum amantissimus diceret, male se vitam æternam cum maximo cruciatu palo transfixum vivere, quàm interire; cum summum malorum omnium esse diceret non esse, quod morte contingere credebatur: Idem dixit Euripides in Oreste. κακῶς τὴν κρείττον ἢ καλῶς θανεῖν. Male vivere præstat quàm bene mori.

Hinc facilis est ad II. accusationis caput, responsio, quo vita culpabatur quod iniquitatis insidiis, & laqueis appeteretur, quorum alii essent in nobis, alii passim extra nos ab inimicis tenderentur, adhuc, quod perpetuum esset certamen, nullaque pace frueretur, itaque mortem esse optandam, quæ finem insidiis atque præliis afferret. Quæ quidem omnia, 1. Difficilem vitam ostendunt; non tamen suavem interitum, 2. insidiis appeti & certamine, non esse vinci, sed causam habere victoriæ. Fateor, insidiæ sunt in vita, sed inest homini prudentia, ad sunt documenta, ut evitet ac non capiatur. Frequentia sunt certamina, sed nulla sine certamine, ac vix quidem sine sanguine victoriæ. Mortem optare, ne pugnes, vinci est antequam certes. Tu in hanc vitam eo fine veneris, ut decertes; & tu miles desidiose inhonestam missionem peras, nondum peracto militiæ legitimo tempore? Ad hæc, vel primis annis victuses, vel vicisti, Si primum, cur mori vis sine honore? cur acceptam injuriam ulcisci? Quod initio peccasti, hoc tibi sit documento ne pecces: Si alterum, cur veteranus desperas de victoriæ, si novitius superasti? Præterquam quod in hoc genere militiæ nemo vincitur nisi volens, nemo plagam accipit nisi sponte. Occurrit meretricis oculus; Tu tuum vel claudc, vel demitte:

Tom. III.

quam facilis victoriæ. Alienam felicitatem vides? si temporalis est, aspernare, nec invidabis: si æterna est, concupisce; ambobus sufficit, &c. Denique prima ferè tantum certamina difficilia sunt, non autem postrema: si in primis victor extitisti, non deinceps æquo pugnabis, sed tanquam victor, & assuetus victoriæ.

Quod III. sequitur, maiorem habere videtur difficultatem: Etenim contra nos agitur testimoniis, sed eorum, quorum auctoritas est negligere nullo modo possumus. 1. Enim aliqui mortem optarunt, uti David, & Apostolus Paulus. 2. Alii in vita necessitatem potius intellexerunt quàm in morte, cuius non tantam necessitatem credebant esse debere, quam voluntatem & desiderium. 3. Nonnulli naturalè suum execrati sunt, ut Iobus & Jeremias. Denique ipse Deus nonnullis mortem dedit in præmium. Quæ omnia licet potentissima esse videantur, ut tamen illis respondeatur non nisi vestram attentionem desiderant. Incipiamus ab ultimo, à quo debito ordine servato pervenimus ad primo propositum.

In primis itaque nonnullis Deus loco præmii mortem largitus est, melior igitur fuit mors quam vita. 1. Ambigi posset de ipsa propositione, ac dici posset, cum in Scripturis dicitur colligendos esse aliquos ad patres, antequam ingentes calamitates accidant, sensum non esse eorum vitam imminui, sed tantum post eorum obitum calamitates differri: Ita 3. Reg. 6. 21. dictum est de Achab. *Quia humiliatus est mei causa non inducam malum in diebus filii tui inferam malum domui ejus.* 2. Si Deus aliquibus mortem concessit, non ipsa beneficium fuit, sed liberatio à periculo, & calamitate, quod beneficium maius fuisset, si manente vita liberatio fuisset. 3. Quod respectu aliquorū est verū, nō continuo respectu omnium esse potest. Itaque ut facta factis opponamus, Nihil frequentius in Scriptura reperimus, quàm vitam longiorē concessam,

E

cessam, ut præmiū. Ita filiis obediētiis promittitur longa vita. Ita oranti Ezechiæ vita producitur. Et Prov. 9. *Per me enim multiplicabuntur die tui, & addentur tibi anni vita.* Iob quoque dum reddit sunt omnia duplicia, additi sunt anni vitæ centum & quatragesima; & vidit (inquit Scriptura) postremam prædicans Iobi felicitatem filios suos, & filios filiorum suorum usque ad quartam generationem, & mortuus est senex, & plenus dierum, quod beneficium in multis sæpe agnoscit Scriptura: è contra vero nonne mors in univertum hominibus irrogata in pœnam? unde tanquam effectus tribuitur peccato: Genes. 2, ubi prohibetur usus ligni scientiæ boni, & mali, additur; *In quocumque die comederis ex eo, morte morieris.* Malum igitur mors (recte sibi obiicit Sanctus Ambrosius lib. de bono Mort. cap. 1.) quia precio damnationis infertur: Et Rom. 5. *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.* Et in particulari; Plurimis in pœnam accelerata fuit mors, Psalm. 54. *Viri sanguinum, & dolosi non dimidiabunt dies suos.* Et 1. Reg. cap. 2. Inter cæteras pœnas quas Samuël refert Heli Sacerdoti, eius domui inferendas hæc fuit, *Vt non sit senex in domo tua.* Item, *Pars magna domus tua morietur cum ad virilem ætatem venerit;* Non igitur per se loquendo mors deperata beneficium est, ne dicamus homines delinquendo meruisse beneficia; præclare autem gestis supplicium.

Sed Ecclesiastes cap. 4. laudat magis mortuos quam viventes, & felicio em utroque iudicat, *qui necdum natus est nec vidit mala quæ sub sole fiunt.* 1. Quidem plurima in eo libro dicuntur ex vulgi sententiâ, immo etiam ex impiorum sermonibus. 2. Cum unum sit in eo libro propositum, ostendere in rebus omnibus vanitatem, huius vitæ in commoda

exaggerat Sapiens, exprimendo communem sensum vulgi, quod mallet non esse omnino, quam illa sentire: sed absolute loquendo, nulla felicitas esse potest in eo qui non est: ubi enim non est subiectum, nec affectiones esse possunt subiecti, unde nec felicitas esse potest nec infelicitas. Quare negat Sanctus Augustinus malum esse non esse, quia malum alicuius est malum, unde nec comparatio fieri illa potest, melius ne sit non esse, quam in doloribus esse: quia uti in eo qui non est, bonum esse nequit, ita neque melius, neque minus bonum: Quia tamen homines cum mala sentiunt, vellent non esse ut nihil sentirent, propterea ad malorum magnitudinem exprimendam, beatiore esse dicuntur qui non sunt, quam illi qui hæc mala patiuntur: in quo non est rerum comparatio, sed opinionis.

At Iobus, & ieremias natali suo maledicunt, exemplo sane periculoso, quanquam huic malo superiori Concione medicina ficta est. Quia tamen locus difficilis est, non nulla subiticio. Sanctus Hieronymus ait, hæc omnia figurata esse; alii tragice omnia fieri ac dici: Sanctus Gregorius lib. 4. cap. 5. expositionis moralis, negat in illis verbis maledictiones contineri, sed omnia explicat in sensu mystico, & spiritali. Græci omnes aiam conjici maledicta in peccatum originale, vel in Dæmonem, in quem sensum propendet Sanctus Gregorius. Illud certū mihi videtur plurima in illis locis dici figuratè & phrasi poetica, quæ significant magnum doloris sensum, itaque significatur partis sensitivæ affectus, ut intelligamus, 1. Et Iobū, & Ieremiam homines esse, & in malo non fuisse stupidos; non tamen patientiam quietam omnia amitti; sed sicut in equorum agitatione, clamor excitat vincentes, ita plerumque voce & gemitu in dolore, animum excitati: Quod alia similitudine exprimit Seneca in Thyeste, perita ex venatio.

venatione: Vti enim, inquit, canis silentio vestigat, at ubi prædæ est propior, cervicem tota pugnata, & gemitu vocat dominum morantem seque retinenti eripit; ita etiam vix dolor frænos capit. 3. Vt intelligamus eos recte mala à bonis lecernere: ita enim nunc mortem optant, nunc eam deprecantur, nunc amant: sic itaque solum habent rationem commodo: ut vitæ, atque ita eam detestantur, quod certo modo licitum est; nam malū quā malum seu spectatum ut malum, nemo amare potest. Quare, ut omittam quod 3. dici posset, eos ex perfecta in Deum charitate querelas iactare, quod eiusmodi amori familiare est, in hoc tantum hæreo, non illis absolute vitam in detestatione esse, sed significari, multa esse in ea valde gravia, ac plena doloris, quamvis in morte alia sint longè graviora. Vnum tantum super est quod passim sancti viri mortem optant, vitamque longiorem esse duxerunt.

Sed 1. Eadem est responsio. Illi enim divisione ac separatione uti sunt, itaque non vitæ ex integro, sed ex parte spectaverunt, habita nempe ratione eorum quæ in vita sunt mala, in morte etiam eandem adhibuerunt distinctionem, & in ea spectaverunt quidquid esset commodi, ut Dei visionem, liberationem à malis, cessationem à peccatis. Sed & idem Apostolus, qui mori optabat, ac dissolvi, ut esset cum Christo, magis optasset super vestiti, ut a sibi fatetur.

2. Vel sic amorem suum testari Deo voluerunt, ut illius possidendi causa, vita etiam privari vellent: bonum igitur vita, & morte melior, alioqui inane fuisset amoris testimoniū.

4. Accusationis caput tantum est, ut in eo totius causæ cardo verti mihi profusus videatur; Negat adversarius vivere ullum posse sine peccato, itaque productam vitam esse auctū peccatorum numerum. Nullus enim dies (inquit Ambrosius) sine peccato nostro præterit, optanda igitur mors quoniam ex Apосто-

lo, *Qui mortuus est justificatus est à peccato.* Equidem fateor nulla re molestiorem esse vitam, quàm hac miserabili peccandi necessitate, ac si nulla re mors esset optabilis, vel hoc solo nomine suavissima mihi videretur, quod uti vitæ ita etiam peccatis finem imponit. Nihilominus tamen neque hac etiam de causa mortem vitæ possum antepone.

1. Quidem quia peccata vitam nostram sequuntur non per se, sed per accidens: unde qui vitam amat diuturnam, non hoc per se querit, ut peccata peccatis addat, præsertim cum sperare possit, ac velle, se non peccaturum. Vera est igitur doctrina S. Augustini, nullum peccatum, ne veniale quidem committendum esse, licet ex eo totius mundi salus speraretur, quia ex Apostolo Rom 3. Non sunt facienda mala ut eveniant bona: neque recte per mala media in finem bonum tenditur. Licet tamen vitam amare, atque optare; neque enim ipsa est peccatum, quàmvis peccato sit obnoxia, nam sæper homo vivit in spe, & voluntate non peccandi. Confirmatur. Quia hæc duo non pugnant, amor vitæ, atque quæsiū omnis peccati, cui tamen vita nostra est obnoxia.

2. Sicut Deus peccata permittit ob maius bonū, ita nos quoque possumus ferre, & pati peccata: neque enim mediocris est virtus nostra ferre peccata tanquā infirmitatem nostrā, & rem necessariam ratione conditionis humanæ, licet velle debeamus non esse peccata, neque illa committere. Non, in quā minima est virtus, resignatio ratione peccatorum, sed est maxima hūilitas fundata in admirabili sapientia, & bonitate Dei; unde iussa, etiam in peccatis, animi tranquillitas, & verita desperatio: licet enim peccata in máximo odio nobis esse debeant quatenus sunt offensa Dei, toleranda tamen sunt ut propria imbecillitas atque infirmitas nostra, nostrique defectus. Denique subtili divisione uti possumus, ac vi-

tam, nunc considerare tanquam peccandi necessitatem, atque sub eò respectu, eam odisse; nunc ut tempus merendi, atque hoc modo amare, & accipere ut beneficium, qua distinctione usū esse Iobum docet Pineda in cap. 3. Sect. 5. Quod ad debita attinet, fateor ea augeri in vita, sed in eadē extingui possunt: Sin minus, hoc saltem negari nequit, illa tandem expungi in purgatorio, cum è contrario merita quæ colligantur in vita, æternam habeant mercedem.

Hoc difficili scopulo præternavigato, quæ reliqua sunt lōge mihi faciliora videntur: nā vel iam partim soluta sunt, ob rerum similitudinem, vel non magnopere nos urgent.

V. Enim quod proponitur nihil facit; nos vivendo fieri deteriores, vixque esse aliquem qui emēderetur: Immo quam multi vita longiore corriguntur? Celebris est Parabola zizaniorum Matth. 13. qua ostenditur si mali in vita, initio quasi in herba colligerentur, fore ut sæpe cum zizaniis triticum auferretur: unde servis urgentibus Domini ad præproperam messe: *Visimus & colligimus ea?* respondet. *Non, ne forte colligentes zizaniam & triticum simul & triticum.* Celebris etiam altera Luca 13. de ficu infructuosa ab eis tribus unde Dominus ad cultorē: *Succide ergo illam, ut quid etiam terram occupat?* quibus verbis mors præpropera significatur: at vide spem emēdationis. *Domine dimitte illam, & hoc anno, usq; dum fructum faciat circa illam, & mita sterco a, & si quidem fecerit fructum: sin autem in futurum succides eam.* Id olii exhibitum in Nabuchodonosore, cuius radicem germen, quoniam in terra relictum erat reffloruit arbor. Quid si Paulus forens, & sæviens in discipulos succisas fuisset? Quid si Magdalena peccatrix? Quid si peccatores in numeris de quibus dicitur: *Quia recumbent cum Abraham, & Isaac, & Iacob in regno celorum?* Quid dicam, primam ætatem opportunam virijs, patlatim sedari, priora displicere, & re-

liquos vitæ annos recte finire? Magna igitur Dei misericordia est vita prolixior, atq; ut de filio vidue, vitæ reddito loquamur, probabile est eum mortuū fuisse sine Christi cognitione quæ postea ex tanto miraculo, Deū esse agnovit, atque hinc magnus fidei præco evasit.

At VI. Qui cito moritur, periculum evadit amittendæ innocentia, unde plurimis convenit, *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius.* Non inficior adeoq; existimo plerisque opportunam in adolescentia mortem. Sed tamen sicut qui cito moritur periculum evadit amittendæ justitiæ. Nam in primis annis vix sunt magnarum virtutum exercitia. Ad hæc, vix magna merita colliguntur nisi per vitæ diuturnā, quia non augentur maximè nisi quando virtus est perfecta, quod vix nisi post multos annos contingit, nisi paucis ex privilegio, de quorum uno dixit Sapiens Sapientia. 4. *Consummatus in brevi explevit tempora multa.*

At VII. difficilis est in diuturno tempore perseverantia, nam ut ait Ambrosius. Nemo diu fortis est. Ita plase est: Sed vix est aliqua perseverantia, nisi sic diuturnum tempus: Itaque sicut hoc difficile est, ita etiā est gloriosius. Nec quoque multum movet.

Quod VIII. dicitur incertam esse salutem, atque ingens salutis periculū in diuturna vita. Et enim neq; in brevi tempore certa est salus, & multi in portu periere; non verò tantum in medio mari Perætea, si multis brevis vita salutem peperit; & plurimis quoq; diuturnitas vitæ salutis fuit. Imo in unive. sum vita datur diuturna ad salutem, per penitentia stabilendam: in quo munere ingens Dei beneficium, ac bonitatis divitias agnoscit Apostolus Paulus Rom. 2. *in divitiis bonitatis eius, & patientia, & longanimitatis concōnis?* Ignoras quoniam benignitas Dei ad penitentiam te adducit? Certe huc adducere possē exempla innumera, quibus ostenderetur protractam vitam, fuisse occasionem, spatiumq; penitentia, ut accidit

accidit in Salomone, Davide Manasse, Maria
 Ægyptiaca, & aliis plerisque; Quid quod initio
 aut nihil aut vix aliquid perfectū est, sed om-
 nia perficiuntur cum tempore, quare necessa-
 ria est vita diuturna. Neque enim unus annus
 nobis omnia obicit. Siquidem initium vitæ
 transigitur in pugna cum passionibus, & pra-
 vis inclinationibus pervicendis, reliquū vitæ
 tempus virtutum acquisitioni impenditur.
 Quod si opera magna tempus requirunt, cer-
 te vita spiritalis & perfectio, multo magis:
 neque enim extemplo aliquid perficitur, neque
 habitus contrahuntur, nisi diuturna assuetudi-
 ne. Ad hæc, quæ multæ cognitiones pendent à
 tempore, uti 1. prudentia; unde Deus jubet à
 senibus prudentiam exquiri, unde laudes se-
 num, & vituperatio adolescentiæ. 2. cognitio
 vanitatis rerum, in quibus tam multæ mutati-
 ones occurrunt: unde Salomon non nisi in
 summa senectute librum Ecclesiasticis compo-
 suit, atque omnia expertus sic tandem profun-
 tiavit, *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas* nam
 ex diuturnitate accedit mundi fastidium, qui-
 cum solū est prægustatus non sine sensu, atque
 dolore reliquitur; 3. cognitio admirabilis Pro-
 videntia Dei, & ordinis rerum; quæ omnia
 non elucet nisi in tempore: eoque pertinet
 doctrina S. Augustini qui nos cõparat vesui,
 seu carmini decurrenti, cuius unusquisque; no-
 strum pars est; unde ait propter exiguam du-
 rationem nostram nos intueri non posse mi-
 rabilem rerū pulchritudinem, in rerum om-
 nium ordine, qui non nisi in longo tempore
 evolvi, & explicari potest. 4. demum cognitio
 rerum Divinarum, quæ longum spatium re-
 quirit, ut ait Nazianzenus in Apologe-
 tico.

Sed finienda tandem est responsio, termi-
 nandaque defensio in ultima orationis nostri
 adversarij parte. Bearam ait esse Mottem. IX.
 Quia per eā beatitudo acceleratur, & cõforti-
 um cum Deo, cuius boni vel minima retarda-

tio, maximū est damnum; unde in omnibus
 fere Sanctis tardium vitæ, quæ beatitudinem
 retardaret. Sed hanc ingenitē controversiam
 Apostoli iudicio dirimere placet, cuius hæc
 est sententia in cap. 1. Epist. ad Philipenses.
Mihi vivere Christus est, & mori, lucrum. Hic duo
 comparat, & vitam, & mortem, & in utraq; id
 quod est optimum componit. Et enim, inquit
 in vita hoc sese offert, quod multos Christo
 acquirere possum: In morte verò illud est lon-
 ge præstantissimum, quod Christum ipse ac-
 quiro, in quo maximum est lucrū, nempe felici-
 tas *Quod si vivere in carne, hic mihi fructus operis
 est:* hoc nempe illud est quod habet vita exi-
 mium, fructum operis, seu prædicationis. Et
quid eligam ignoro. Vide ad summum rem per-
 ductam; non iam componitur incerta beati-
 tudo, sed certa, immo etiam in potestate po-
 sita necesse est enim ut Paulo eligendi potes-
 tas facta fuerit, quando quidem ait, *Et quid eli-
 gam, ignoro:* Sed vide hinc inde causas trahen-
 tes. *Coarctor a. t. e. duobus.* Non igitur tam cla-
 rum erat meliorem esse mortē, vitam autem
 abjiciendam. At vide quomodo utrumque cõ-
 ponat: *D. s. d. i. u. m. h. a. b. e. n. s. d. i. s. s. o. l. v. i. & e. s. s. e. c. u. m. C. h. r. i. s. t. o*
multo magis melius. Hæc mortis electioni favet,
 Apostoli desiderium mortis, ut à malis liber-
 retur; ad hæc utilitas ex morte, Christi præ-
 sentia, & fruitio, quæ ei longe erat charissima,
 & ultima. Sed audi quo pondere ad vitā incli-
 naretur; *Permanere autē in carne necessariū prop-
 ter vos:* egebant quippe Christiani, & opera &
 laboribus Pauli, ut opus ab ipso inchoatum
 perficeretur. Huc usque rationum pugna: Vi-
 de victoriam, *Et hoc confidens scio.* Græca vox
 plus aliquid dicit. *περισωσις*, persuasus. Et hoc
 persuasus scio quia manebo, & permanebo omni-
 bus vobis, ad profectum vestrum, & gaudium fidei.
 Hic mihi S. Christost. opitulabitur Serm. 4. in
 Epistolam ad Philipp. Quid illud est o Paule,
 cum hinc abiens ad cælum sis migraturus, &
 cum Christo futurus, ignorasti quid eligeres?

quid est quod dicis? nosti ac pro comperto habes futurum te esse cum Christo, & hæstas, ac dicis: Quid eligam, nescio; neque hoc tantum, sed etiam hic manere eligis, manere inquam in carne: Quid ita? nonne acerbam vitam ducebas? in vigiliis, in naufragiis, in fame, in siti, in nuditate, in curis, & sollicitudinibus? cum iis qui infirmabantur, infirmabar: propter eos qui in scandalum incidebant, utebaris: *in multa*, inquit, *pauca*, *in tribulationibus*, *in necessitatibus*, *in plagis*, *in carceribus*, *in seditionibus*, *in jejuniis*, *in castitate*, &c. atque adhuc moribundam hanc vitam desideras: ac tamen nihil horum tibi accidisset, & omnia quæcunque rectè fungebarris, quietè & cum voluptate functus esses, nonne tamen oportebat incerta futuri temporis pertimescentem, ad portum aliquem contendere: Ecquis mercator navi vectus innumera- bilium thesaurorum plena, si liceat subire portum ac requiescere mari adhuc jactari ma- lit: Ecquis Athleta cum liceat corona potiri, adhuc certare postulet, &c. Quomodo igitur adeò acerbam vitam vivens, adhuc vis in ter- ris manere: An non tua sunt ista verba: *Timeo ne forte cum aliis predicaverim, ipse reprobus efficiar*. Si nihil aliud præterea causæ fuisset, hæc fatis erat, quo liberatio desideraretur; Si innumera- bilibus bonis præsens vita abundasset, ab hac tamen liberari optandum erat ob Christum quem desiderabas. O Pauli animam: nihil illi par aut fuit, aut futurum est. Times, si in hac vita permaneas, quid futurum sit: Innumera- tis malis implicatus es, ac tamen recusas apud Christum esse: Recuso (inquit) idque propter Christum, ut quos illi paravi servos, firmius in illius amore stabiliam, ut ex agro quem plantavi, fructus extare faciam. Non audisti, me non querere, quod mihi utile est, sed quod proximis: Non audisti mihi in op- tatis fuisse, *Anathema fieri à Christo*, quo multi ad illum venirent: qui illud elegi, non multo

magis hoc eligam; ut damnum ipse ex hac mo- ra, & dilatione faciam, quo illis aliqua ad sa- lutem accessio fiat. Hæc ille, & plura alia æque pulchra, Sed uno verbo Audientes, lucro bea- titudinis Paulus prætulit proximorum neces- sitatem: hoc est Christi lucrum, suo prætulit. Quam longè absumus à Pauli anima. Quis enim fuerit, cui si hæc verè proponatur con- ditio, non illam quam primum arripiat: Sed quemadmodum minimè nostrum est, posse illud dicere, *cupio dissolvi, & esse cum Christo*; ita cum id assequi liceat, minimè nostrum est, hic manere velle: Sed utrumque Pauli est, & bea- tæ illius animæ. Tanta igitur est vis charitatis, ut quoniam in vita liberum nobis est eius ex- ercitur, vitam potiore efficiat beatitudinis acceleratione.

Sed ne Apostolica virtute inferiorem te di- cas unius fœminæ exemplum proponam, fuit illa Maria Dizia, rusticana quidem mulier, sed magnæ virtutis Virgo, quæ vixit eodem tempore quo B. Teresa quæ cum illi aliquan- do diceret, anxie se cupere Deo copulari in beatitudine; illa respondit, potius se optare, hoc sibi exilium proferri, ut plura pati posset: nam in hac vita se posse aliquid Deo dare, po- nas ferendo atque calamitates pro eius amo- re; in altera verò hoc superesse, ut laboris præ- teriti præmium recipiatur; cumque satis tem- poris superfit ad fruendum Deo per totam æ- ternitatem, æquum esse hic diu, ac multum pati propter dilectum, ut plus illi placeamus.

Hoc illud est, Auditores, quo hæc vitæ bea- ta esse mihi videatur, quod plurimum pro Christo pati possumus: quod sanè tantum est, ut hac parte vel Angelis ipsis invidiæ materiã demus. Hoc igitur ita concludo: Aut pati, aut mori; Sed quia post mortem nihil Christi cau- sa patiendum est, felix hæc vita, in qua pluri- mum pro Christo pati possumus. Quidni igitur diu vivere velle debemus, ut plus aliquid patiamur, cum hac una re amorem nostrum

Deo testari possimus: ille suum nobis donando; nos illi nostrum ferendo testamur; cum igitur per totam æternitatem suum nobis donando testetur, cur longiorem vitam non feremus, ut diutius nostrum illi probemus? Itaque si mihi moti lucrum est, certè vivere mihi Christus est. Sed verò ita vivere, non exiguum est lucrum: Neque enim unquam plus accedat nobis lucri, quam cum Domini bona augemus. Nec timere debemus periculum, nam non sine sui causa periclitantes, perire. Unde apostolus, *Et hoc confidens scio, quia manebo, neque enim ulla major fiducia esse potest, quam Christi causa, etiam de salute periclitari.*

Quid quod post mortem, nihil deinceps mereri possumus, secundum illud Ecclesiasticis 9. *Quodcumque facere potest manus tua instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas:* In hac autem vita, semper mereri possumus, semper aliquid additur charitati, & augetur gratia. Etenim in vita diuturna quot sunt gratiæ accessiones per Sacramenta, per bona opera, per orationes, per bona desideria: Peccata verò quæ ob infirmitatem, & quandam quasi naturæ necessitatem committuntur, intellige moralem, & consequentem necessitatem, operantur à charitate, & tandem omnia ferendo, aut penitentia, aut Indulgentiis, aut saltem in flammis Purgatoris eluuntur, præmittum verò æternum est: dilatio autem beatitudinis satis compensatur æternitate & augmento gloriæ, quæ nullum finem habitura est.

Quæ cum ita sint, verissima est Dorothei sententia: Magnam esse Dei clementiam, dū in hac vita sumus, Deoque gratias inde se nos agere debere, nosque beatos existimare, qui habiti digni essemus hic aliquid pati, ut illic postmodum requiem omnem inveniremus.

Contice scerem hic ultro, sinemque facerem sermoui, ut munere vestro defungens, eva-

densque Auditor, vobis partes meas agendi etiam tribuerem, relinquens vobis curam loquendi, mihi assumes audiendi. Scire enim vellem vestra iudicia, sententiamque vestram excipere. Hunc audire mihi videor, huic vitæ faventem, propter lucis amorem: alium verò morti faventem propter huius vitæ miseria, atque incommoda: Sed sanè uterque longè fallitur. Tu quidè qui vitæ faves, quod hanc lucem diligas: cum tamen mors eo ferè nomine sit optanda, quod nos ab harum rerum caducarum amore sevocet, nobisque usuram Dei concedat. Tu verò qui mortem præfers, ut portum post iactationem, simili errore deciperis. Quia si ulla de causa mortis terminus præferendus est, hac certe de causa, ut nobis plus pati liceat. Itaque quoniam vos vestro silentio meam sententiam expectare videmini, quod censo vobis propono.

Cum Christus habeat, claves mortis & vitæ, hoc est solus habeat potestatem occidendi, & vivificandi, nos neutrum optare, ac vicissim neutrum defugere debere, sed utrumque prout Dominus voluerit, aut ferre, aut accipere: ut dicere libeat cum Apostolo ad Philipp. 1. *Quia in nullo confundar, sed in omni fiducia sicut semper, & nunc magnificabitur Christus in corpore meo, sive per vitam, sive per mortem:* ad quarum utramvis indifferentes esse debemus, & neutram partem vel optare, vel timere.

Hinc sequitur, 1. Nos ex æquo de manu Dei sumere debere, & vitam, & mortem; sive citò, sive tardè obveniat; quia Christum tantummodo desideramus, & solum voluntatis ipsius rationem habere debemus. Hinc regula sumi potest ferendi iudicii de variis circa hanc materiam Sanctorum responsionibus: quos semper rationem habuisse voluntatis Divinæ statuendum est.

Sequitur 2. Si in aliquam partem sit propendendum, nos in eam propendere debere, ubi maior Christi gloria reperietur: itaque si

per

per vitam, postponendam esse beatitudinem, & majorem de mea salute securitatem: quia nihil Christo anteferti debet: ut idem dicamus cum Apostolo Rom. 14. *Nemo enim nostrum sibi vivit, & nemo sibi moritur. Sive enim vivimus, Domino vivimus: sive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus, sive morimur, Domini sumus:* quæ verba superiorem doctrinam continent.

Sequitur 3. Id nos plus amare debere quod nobis contingit quàm contrarium, modo illud culpa nostra non accidat: Quia ubi non intervenit culpa nostra, certum est in nobis fieri Dei voluntatem, & de nobis: quæ enim citra culpam fiunt, ea non tantum Deus permittit, sed etiam vult: Dei autem voluntas amanda super omnia.

Sequitur 4. Cùm quædam sint in utraque tam vita quàm morte rationum momenta, quæ in utraque Concione tacta sunt, nos illis affici debere, & illa spectare, secundùm id quod nobis accidit, id est, sive vita nobis datur, seu Mors: quemadmodum id accidit in Sanctis, qui semper in iis quæ illis acciderunt, justissimas Dei rationes agnoverunt, & amarunt.

Sequitur 5. Possè nos sub conditione, nunc vitam, nunc mortem desiderare, prout varia sensa nobis Deus communicat, & secundum varios status in quibus nos collocat: Et ita videmus varia fuisse Sanctorum sensa. Sed in universum existimo hominibus in sæculo degentibus, aut in vita communi versantibus, optandam esse mortem, ut animam avocens

à rerum mundanarum, & caducarum amore, & finem inveniant peccandi, & Deo frui velint, quia satis abunde feruntur ad vitæ presentis amorem, ejus illecebris allecti. Contra vero valde Spiritualibus optandum esse multum ac diu pro Christo pati, quia satis per se feruntur ad optandum Dei conspectum. Sed hæc in genere dicta sunt. Tu, mi Auditor, quos sensus es, quibus votis, quibus desideriis? Quid tu eligeres si tibi optio daretur, si tu rerum tuarum Dominus esses? Quàm vereor ne in utraque parte pecces, & offendas: Tu vitam amas: Sed qua de causa? ut diu voluptatibus perfruaris, ut ambitionem tuam & cupiditatem expleas; quia nihil melius nosti quàm quæ oculis usurpas, & tactu, & sensibus percipis: Si aliquando mortem desideras, id facis aut vitæ tædio aut animi ignavia, & imbecillitate, aut impatientia; cum omnino contraria facere debuisses. Nam si vivere velles, deberes ut multum pro Christo patereris, & loqui si nihil patiendum, ubi potius esset moriendum, illius sensu quæ dicebat, aut Pati, aut Mori. Quod si mori optares, certè ut peccare desineres: sed potissimum ut illo fruaris, cujus absentia summum est malum, cujus possessio summa felicitas, ad quam nos ipse perducit Deus Jesus Christus, quo tempore id ad suam gloriam magis expedire judicabit, Amen.

* *
*

FERIA SEXTA

DOMINICÆ QUARTÆ IN QUADRAGESIMA.

CONCIO PRIMA.

Status Corporis post mortem, ex conspectu Lazari
fœtentis in sepulchro.

Veni, & Vide. Joan. II.

Quemadmodum in homine mors sopit omnes sensus dum moritur, ita in viventibus, ratione mortui, sensus omnes percellit: oculos quidem, horrendo spectaculo; unde mortuum ab oculis removemus: aures, & silentio mortui, & vocibus lugentium (*Verba est in luctum cithara mea, & organum meum in vocem flentium*, ait Job. cap. 30.) nares terro odore, juxta illud, *Domine jam fœtet, quatrinduanus enim est*: gustum quoque secundum illud Thren. 3. *Cibavi me cinere*: quia tunc cessant convivium, quæ domui mortui à Sapiente opponuntur, Eccl. 7. *Melius est ire ad domum letum, quam ad domum convivii*: denique tactus, quoniam etiam tactus mortui, & cadaveris inferebat immunditiam: Ita ut nunquam eodem loco ponantur, leprosus, & pollutus super mortuo, de quibus ita præcipitur, *ejicite de castris ne contaminent ea, cum habitaverim vobiscum*: unde horror mortuorum: Itaque illos domo effertimus, & ejicimus. Verum quia Christus Dominus pergit ad Lazari monumentum, & quærir, *ubi posuisti eum*; ac jubet aperiri sepulchrum *tollite lapidem*, unusquisque acce-

dat, ut videat. *Veni, & vide.* Et quia non sufficit oculis corporeis tantum aspicere, sed etiam internis cernendum est; cum interni non sine luce interna id agere queant; illa insuper sit à gratia; hæc seminum omnis nobis communicetur per Virginem; adeam pie adeamus, ejusque opem salutatione Angelica imploremus. **Ave MARIA.**

Quod dixit Herodotus de quibusdam Afrorum populis quos Nasamonos appellat, & ait fuisse eximiam virtutis, & sapientiam, eos cum de re aliqua magni momenti deliberarent, ad majorum suorum sepulchra venire, & in illis indormivisse; tum quidquid per quietem somniasset illud habuisse pro certo, atque indubitato, de quo dubitare nefas: Id in universum dicere possum de sepulchris mortuorum, in quorum consideratione nemo est qui non possit multum addiscere, uti se fecisse professus est Democritus, qui plus iuxta sepulchra didicerat quam in Philosophorum scholis. Quare non mirum si summus Magister omnium, nos hodie ducit ad monu-

monumentum, ac jubet tolli lapidem, hoc est aperiri sepulchrum, ut nos instruat: ac licet delicatuli dicant cum Martha; *Domine jam facter, q. arduum est enim;* Respondet tamen eis; *Nonne dixi tibi, quoniam si credideris videbulo iam Dei.* Quoniam itaque vos habeo Lazari sepulchro adstantes, & iussu Christi apertum est sepulchrum, *Tollite lapidem;* permittite, ut hodie vobis ostendam quo statu mors hominem ponat. Et quidem cum hominem dico loquor de corpore simul, & anima: Verum tamen, quia id quod accidit corpori, magis sensibile est nobisque notius, idè ab eo exordior, alium in locum reservans magnam mutationem quam mors infert animæ, cum in eius discessu, tum post ipsius conjunctionem.

Ut igitur initium ducam ab iis quæ corpori accidunt; Mitto dicere quæ mori ipsam præcedere solent, quales sunt morbi varii generis, graves dolores, & remedium tormento, & quædam mors ante mortem. Cum enim hæc in corpore præcipua bona credantur, sanitas, robor, pulchritudo, usus membrorum, & facultatum ad actiones naturales, animales, civiles, rationales, hæc omnia illo tempore concidunt: Siquidem morbi gravissimi & dolores acerbissimi solent mortem præcedere, unde David *psalm. 17. Circumderunt me dolores mortis,* hoc est maximi, quales solent mortem prævertere; & hinc extinctio sanitatis, virium pulchritudinis, usus membrorum, atque sensuum, tum externorum. Vide quam verè tibi sæpius dictum sit, quod Isaias clamare iussus est, hominem, florem esse, fœnum, florem fœni, umbram, spectram, somnium, nihilum. Sed omnis quæ mortem præcedunt, in corpore mori tuo cerne triplicem statum valde miserum, & lamentandum.

Cum enim accidi illud tempus, (de quo Hippocrates in Aphorismo 18, Sect. 3. sita-

men Hippocratis, cuius sunt tantum libri 7. Aphoris.) cum inquam est illud tempus quo vitæ terminus est, & mors instat; videlicet cum animæ calor supra umbilicum, ad locum septo transverso superiorem ascendit, & omnis humor exurit; cum pulmo & cor calore in locis mortiferis coætervato, humorem amiserint; tum verò caloris spiritus confertim vaporat, & abit, cuius ope totum cum toto compactum erat: præterea partim per carnes, partim per capitis spiracula, unde vivere dicimur, exit anima. Et primus inde existit corporis status, statim ab animæ discessu, quo tempore tanta de repente fit mutatio, ut quædam videatur sensuum illusio, & quædam species fascinationis.

1. Itaque ubi anima corpus deservit fit in homine privatio, expoliatioque integra: Privatur enim rebus omnibus naturalibus earumque usu, i. Elementis, mundo, cælis, luce, omnibus locis, tempore, existentia & numero in rebus, itaque vocatur is qui non est, secundum illud Job. cap. 18. *Habitem in tabernaculo illius, socius eius qui non est:* Et *Item. 31. Et noluit consolari quia non sunt,* quia scilicet interierunt: Et iterum Job. 14. *Homo vero cum mortuus fuerit, & nudatus, & consumptus, ubi quæso est? Quomodo si recedant aquæ de mari, & fluvius riuus factus arefcet: sic homo cum dormierit non resurget, donec atteratur calum non erigabit, nec consurget de somno suo,* ut nimirum restitatur in pristinum statum. Deinde privatur bonis fortunæ, divitiis, facultatibus, muneribus, titulis, nominibus; quæ omnia hic relinquit: nam expirantis hæreditatem vivus successor occupat, utque Regni duos Reges non capi, ita nec duos Dominos una possessio. Denique in mortalibus, nihil superest: nam ens morale non est in corpore sed animo, animus autem corpus deservit, & homo perit.

Hanc porò privationem sacræ Scripturæ multis

multis nominibus appellant : 1. Nudationem : uti apud Iobum cap. 14. *Homo verò cum mortuus fuerit & nudatus, & consumptus, ubi quæso est?* Eccl. 5. *Miserabilis prorsus infirmitas, quomodo venit, sic revertetur : quod explicuit Iob. cap. 1. Nudus egressus sum de utero matris meæ, & nudus revertar illuc :* Idem significavit Apostolus 1. ad Timoth. 6. *Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium, quia nec auferre quid possumus.* 2. Ablationem & expilationem à fure factam : Unde tam sæpe, Christus admonet se instar furis venturum, non tantum quia inopinato, sed etiam quia omnia sublaturus, ac nihil relicturus, 3. Extinctionem : secundum illud Iobi 21. *Lucerna impiorum extinguetur,* quia ad tempus est quidam vitæ fulgor, sed postea extinguitur cum fœtore lucernæ : In hanc sententiam monet Sapiens Eccl. 22. *Super mortuum plora, defecit enim lux eius :* Sicut enim vita vocatur lumen, ita mors per tenebras designatur : sed sicut nihil ita perit, ut lumen cum extinguitur, nam nihil omnino superest lucis ubi lumen extinctum est ; ita nihil bonorum superest post mortem, Est enim mors rerum omnium privatio, & earum usus, deliciarum, voluptatum, dignitatum, honorum, occupationum, officiorum, & munerum : item omnium personarum, Parentum, Vxoris, Mariti, liberorum, Amicorum, Patriæ, domus, & rerum propriarum : ad hæc, rerum communium, ut Cœli, Solis, Astrosum, Terræ, Marium, Aëris, Elementorum omnium, & earum rerum quæ in illorum ambitu continentur : Insuper omnium actionum huius vitæ, quibus peccate, & mereri possumus, ac Deo servire, ut ministeriorum, licet utilium Ecclesiæ, etiam in medio cursu, nec absolutorum : Denique separatio à vita, à corpore, ab anima, ab esse ipso. Quam rectè igitur de hominibus dixit Theophilus ad Autolicum *σάκχνοι, ἰδὲν ἑσθῆς, καὶ κάρνη, & nihili homines,*

2. Quoad corpus attinet, non est amplius idem : Vide enim mutationem. Psalm. 72. *Velut somnium surgentium Domine, in civitate tua, imaginem ipsorum ad nihilum rediges :* Numera voces, somnium, imaginem, nihilum : In somnio, illusio : in imagine, mendacium : in nihilo, quid superesse potest ? cogitata enim quid ante fuerit, & quid nunc sit : *Versa est in luctum cithara mea, & organum meum in vocem fletum :* Iob. 30. *Aspice capillos innocine sparsos, & male digestos, inclinatam caput, tempora compressa, genas affutas, exacutum narium, depressos oculos, diductum os, aridam contractamque linguam, dentes nigros, replicatas aures, faciem luridam, mutatum vultum, dissoluta membra omnia, deformatumque corporis statum, & vide quo modo, ut ait Hippocrates, in ultima Aphorismo, (si tamen sunt Hippocratis ultimi illi aphorismi, qui interjecti dicuntur.) Relinquens anima corporis domicilium, frigidum, & mortale simulachrum, una cum bile, sanguine, & pituita, & carne illud prædones, deditione reddit. Neque enim amplius remanet homo, sed solum hominis simulachrum.*

Ex ea prima consideratione, mecum collige quisquis es, o homo : Quam parva distantia est inter utrumque statum vitæ & mortis, si tamen dici potest distantia ; etenim omnis distantia fit per medium, cum per mediam distent extrema ; nullam autem inter vitam, & mortem medium est, unum enim usque ad aliud porrigitur : nam uti docet S. Gregor. Nyss. in vita Moïsis, quod & nuper dicebamus, unum contrarium non nisi alio finitur, unde necesse est, ut unum usque ad aliud extendatur : sic dies, nocte finitur, & usque ad noctem porrigitur, & nox usque ad diem : eodem modo vita usque ad mortem ut inde intelligas vitæ vanitatem : Iacobi 4. *Quæ est enim vita vestra ? vapor est ad modicum parens, & d' in-*

seps exterminabitur. Hinc monet David ut non præsentia nos admodum percellant, licet gloria & splendida videantur, quoniam omnia morte commutantur: *Ne timueris cum dives factus fuerit homo, & cum multiplicata fuerit gloria domus eius:* Ecce quæ solent oculos mortalium in admirationem rapere: & cur ne timueris? cur ne miraberis? Audi quid sequatur, *Quoniam cum inierit, non sumet omnia:* Unde subdit Augustinus in Psal. 58. Vides viventem, cogita morientem: fascinum est in visu: vides viventem, sed remedium est in cogitatione, cogita morientem: Omnis enim illa gloria, ille fastus, illa felicitas, opes, divitiæ, voluptates, autoritas, potestas, favor, sanitas, pulchritudo, robur, & vita, abeunt, & finiuntur: vides viventem, cogita morientem.

Cæterum post mortem quid iam corpori superest nisi tumulus & sepulchrum, secundum illud Jobi cap. 17. *Solum mihi superest sepulchrum.* Certè nobis non longè abeundum cum simus iuxta Lazari sepulchrum, quod iusu Christi apertum est, *Tollite lapidem.*

II. Itaque corporis mortui status est ille quem inuenit in sepulchro: de quo statu nemo grauius locutus est quam Isaias Propheta, cap. 14. *Detrahta est ad inferos superbia tua: concidit cadaver tuum: subter te sternetur tineæ, & operimentum tuum erunt vermes:* In quibus verbis tria notantur.

1. Quanta sit abiectio cadaveris: *Detrahta est ad inferos, superbia tua:* Vide quo loco collocentur corpora post mortem, quæcunque illa sint Regum, Divitum, nobilium, formosarum fœminarum; nempe projiciuntur in fossam, & sterquilinum: Tu qui olim terram pedibus premere dedignaberis; qui plus fastu quàm pedibus terram premebas; Tu qui ne terram premeres, quasi pedibus tuis indignam, marmora, & pretiosa tapetia plantis calcabas; Tu qui etiam sydera affectabas,

cum terram te indignam iudicares; Tu qui sedebas tam molliter, tam excelsè in throno; Tu qui non tantum curribus & fassis, sed hominum brachiis, humeris atque cervicibus deferebaris: *Detrahta est ad inferos superbia tua.* Reiectus es ab hominum non tantum societate, sed etiam visu à throno, à lecto, à sedibus deturbatus es, & in terram proiectus; ac ne hominum oculos offendas, in ima terra positus es: à quibus autem? à subditis, à servis, à famulis, ab amicis, à liberis, & propinquis, ab uxore, à marito. Ubi ille fastus, ubi illa superbia, ubi illa gloria, ubi illa pompa? *Detrahta est ad inferos superbia tua, &c.* *Qui te viderint, ad te inclinabuntur, & te respicient.* Numquid iste est vir, qui conturbavit terram, qui concussit regna, qui posuit orbem desertum, & urbes eius destruxit, vincituum eius non aperuit carcerem? Hic est finis etiam felicissimorum, & quod uniusquisque maximè optat, ne careat sepulchro: Itaque de iis sic pronuntiat Isaias, *descenderunt ad fundamenta lacu quasi cadaver putridum:* de infelici vero: *Tu autem projectus es de sepulchro tuo, quasi stirps inutilis, pollutus, &c.* *Non habebis consortium, neque cum eis in sepulchra:* Vnum hic ommittere non placet; sepulchri angustias; quam tamen habitationem appellat Sapiens Ecclesiasticus 12. *Domum aternitatis:* Certè cui olim in vita tot domus non suffecerunt, tot urbes, tot Provinciæ, tot regna, vix postea sex pedum spatium habebit, uti olim de Alexandro dictum est.

2. At quis erit corporis tui partium situs in sepulchro? *Concidit cadaver tuum:* quibus verbis exprimitur mira cadaveris infirmitas: ut scias nihil superesse virium, nihil firmitatis, nihil virtutis, quoniã nec se possit defendere, nec tueri, nò agere, nò progredi, nò abire, nò fugere, nò stare, non sedere, nihil demùm per se agere possit; nec in aliquo iuvare, ut possit, hoc unum queat & habeat, nempe iacere: ut scias summam eius ad omnia inutilitatem: *Quasi stirps*

stirps inutilis, pollutus: &c. conasdit cadaver tuum.

Quid superest nisi quod tertio loco subiecit Ilaias; *subter te sternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes*: quibus verbis exprimitur pudenda corporis putrefactio. Nam sicut arx, aut urbs deserta à possessore, & legitimo Domino transit in hostis manus, & possessionem, qui arcem, & urbem demolitur; Ita corpus desertum ab anima transit in possessionem mortis, secundum illud Jobi cap. 18. *Et calcet super eum quasi rex, interitus, qui ad libitum suum omnia disperdet.* Deinde transit in possessionem sepulchri, quod miro modo sœvit in corpus, unde pergit Jobus ibid. *Habient in tabernaculo ipsius, socii eius qui non est: qui sunt autem socii eius qui non est, hoc est mortui, nisi putredo, & vermes?* Jobus cap. 17. *Putredini dixi, Pater meus es; Mater mea, & Soror mea vermibus*: Uti enim in eadem domo habitant, Pater, Mater, Fratres & Sorores, sicut Iobus. ego, & putredo, & vermes in eodem sepulchro habitabimus, ut in eadem domo. Vide itaque sepulchri familiam, putredinem, vermes, mortuum. Sed quis posset efficere ut intærentur oculi nostri, animusque noster intelligentia comprehendere, quod evenit in tumulorum abdito; ab dissolutione nostrorum corporum, ab confusione, ac dissipatione egregiæ illius harmoniæ membrorum, ac artificiosi omnibusque numeris completi operis naturæ? Ac primò sicut in ruinoso ædificio deficiunt, ac dissolvuntur partes universæ; ita in illo corpore destituito ab anima. humique defosso, membra omnia, partesque præclaræ illius structuræ, dirimuntur sensim ac separantur: elementa divortium faciunt; disjungitur humidum ab sicco; mollescit caro, fitque fluida; universi humores liquecunt; quasi fermentum putredinis intumescit interius; exteriusque livescens & nigra caro evadit. Unde quemad-

modum ineunte vere, videmus arbores florescere antequam emittant folia, & fructus progenerent; sic ex superficie mucorem illa caro educit, & se infami obteggit flore putredinem antegresso: 2. retolvitur in saniem, pusque, ac in vaporem fœtidum, densum & glutinosum, qui fluit nihilominus ac se cum terra commiscet. 3. è fœdis hisce vaporibus, terræ frigiditate repulsis, iterumque mixtis in glutinolo istiusmodi humore, excitatur materies, & quædam fermentationis species, unde, copiosa lumbricorum, serpentium, cæterorumque huiusmodi vermium creatio existit, in quam mutantur delicatulæ carnes, enutritæ tam sollicitè, tot educatæ sumptibus, titillatæque tot voluptatibus ac deliciis: *Subter te sternetur tinea & operimentum tuum erunt vermes.* Ecce lectus tuus ad speciem luculentè ornatus, & cubile voluptatum: tinea & putredo tibi sunt pro pluma calcitrisque aliis coacervatis, usque adeo affluens est: stragulum sunt vermes alii aliis impliciti; lintea sunt fluens sanies fæxque vomitarum & abscessuum; puris cumulus tibi cervicalis instar est: pulvinaria odoramentis facta sunt fœtor putridæ carnis tuæ, & corporis tui puror: torus non est alius nisi feretrum, & receptus sepulchrum. *Putredini dixi, Pater meus es, mater mea & soror mea vermibus*, quia uti in eadem domo habitantibus familiis, nunc pater occurrit, nunc mater, nunc fratres, nunc sorores, nunc domestici, ita tibi in sepulchro perpetua erit occurratio putredinis, & vermium, immò te undique ambiant & complectentur, quasi eiusdem generis, & stirpis virum; hinc origo tua, quia & pater & mater: & hinc eadem cognatio quia fratres, & sorores: hinc tota familia quæ ex hac vita venientem in domum propriam omnibus ulnis excipiet, uti solent parentes & cognati hominem peregrinè redeuntem excipere: vel ut ait Sanctus Hieronymus, ut nemo sine patre & matre & parentibus

tibus potest existere, ita ex sensu Iobi sine putredine & vermibus esse non poteris. Plura hic possem adjicere, sed parco oculis vestris, parco auribus, parco naribus, & multorum mollitiem nolo diutius offendere. Hoc tantum dico, in tota natura nihil ferè esse scèdus, nihil horribilius quàm humani cadaveris putrefactionem: Hoc statu si aliquis mulierem videat, quantumcunque formosa fuerit, nobilis ac speciosa, quis non exhorrescat, quis non abominetur: Hic finis est omnis pulchritudinis, hic amorum exitus, hoc libidinis cœnum. Pudeat homines Christianos, ob rem ad eò abominandam, pulchritudinem æternam deserere: Vidit Franciscus Borgia, inchoatam cadaveris Reginae putrefactionem, quanquam corpus esset multò odore conspersum, & aromatibus conditum: Et ita exhorruit, ut decreverit rebus omnibus humanis unicum remittere. Quid si perfectam vidisset putredinem: Quid si peractum sepulchri mysterium: Pudeat mulieres Christianas corpus tantæ scèditati reservatum, sic amare, sic ornare, sic colere, sic nutrire: Mulier quædam, & cuius alias meminimus, fracta deliciis, cum omnem oblatam sibi pœnitentiam recusaret, hanc unam solam admisit, ut quoties manus lavaret, hoc cogitaret, illarum manuum carnem aliquando putridam futuram: cum id aliquoties fecisset, mores improbos deservit, & mutavit mentem. Nemo itaque sinat sibi imponi oculorum præstigiis, & fucò pulchritudinis. Fac quod monet Augustinus in Psal. 58. Vides viventem, cogita morientem. Quam prudenter agunt Virgines prudentes, & Deo dicatæ, quæ rem adeò vilem negligunt, quæ suo corpori non parcunt, quæ vexant, & quæ sepulchrum præveniunt.

III. Status in quem mors corpus redigit, est ultima Putrefactio, reductio videlicet in pulverem, atque cinerem, quæ in quibusdam

quidem celerius fit, in aliis tardius, sed quam nemo aliquando effugiet, saltem in ultima conflagratione. Ac licet ea putrefactio minus habeat horroris quoad sensum, quàm prima, major tamen est corruptio; neque enim major ulla esse potest, nec i peiorem statum reductio: qua, ut alias diximus eo usque decrevit Gigas ut vix urnam compleat; & corpora quæ in hoc templo iacent, quæque si super se invicem congesta mansissent qualia huc delata sunt, iam superarent eius fornecem; eò tamen sunt reducta, ut eorum cineres nondum eius fundamentum alius effecerint, quasi omnia in nihilum reciderent. Dixi pessimum hunc esse statum: Nam rei omnium abiectissimæ conditiones in cinere reperiuntur, ut initio Quadragesimæ ostendimus.

Ex quo quæ tunc collegimus, nunc quæque nobis sunt colligenda.

1. Quam verum, facile & solidum hinc habeamus humilitatis fundamentum, &c.

2. Quanti humana omnia, nos ipsos, & alios, quicumque tandem sint, si externa tantum aspiciantur, facere debeamus, ut nihil agamus indebitum aut indecorum, & contra Dei legem, aut rationem, ob alterius reverentiam; & audiamus semper generosam Mathathiam, cuius meminimus, ut filios ita admonentis lib. 1. Machab. 2. *Et à verbis viri peccatoris ne timueritis, quia gloria eius steruus, & vermis est: hodie extollitur, & cras non invenietur, quia conversus est in terram suam, & cogitatio eius perit: Si enim in ea cogitatione immoremur, illa & animis nostris rerum terrestrium contemptum ingenerabit, & nos ad cœlestia bona opranda traducet, donec ad ea possidenda transeamus; quod præstare dignetur Dominus noster Iesus Christus, qui cum Patre & Spiritu Sancto regnat Deus in*

æternum, Amen.

FERIA SEXTA

DOMINICÆ QUARTÆ

IN QUADRAGESIMA:

CONCIO SECUNDA.

Status Animæ in ipsa Morte: ex eodem conspectu Lazari in sepulchro.

Veni, & vide. Ioan. 11.

Quemadmodum in corpore sui sunt oculi, ita etiam animus suos habet, & huc valet argumentum ipsius Dei, apud Isaiam 66. Nunquid ego qui alios parere facio, ipse non pariam? Et apud Davidem Psalm. 93. Qui plantavit aurem, non audiet, aut qui finxit oculum non considerat. Nam eodem modo dici potest, si corpus videt per animam an non ipsa anima per se etiam videt? Sed sicut corpus habet oculos corporeos, animus habet spirituales; ite diversa sunt utriusque sensus obiecta, ut scias quaedam ab animo videri posse, quæ à nullo corporeo oculo cerni possunt. Hinc fit ut sicut vos invitavi, ut in sepulchro corpus in-

nime videretis, secundum illud, *Veni, & vide*, nunc eodem modo hodie vos invitavi, ut videatis, quid in anima mors efficiat: quæ consideratio duplex esse potest; Una est ultimi status in tempore; altera primi status in æternitate, hoc est, in ultima vitæ præsentis hora, & in prima futuræ; cum duo hæc tempora mors respiciat. Incipiamus hodie à primo, quod est ultima vitæ hora, & ultimus animæ status: *Veni, & vide*. Verùm nemo videre potest sine lumine, nemo uti oportet venire potest ad videndum sine gratia: utrumque igitur è cælo accersendum est. **Ave Maria.**

Quæ

Quæ scripsit hominum sapientissimus Salomon Ecclesiastis 3. non leuem habent in suo sensu difficultatem. *Vnus interitus est hominis, & iumentorum, & aqua utriusque conditio: sicut moritur homo, sic & illa moriuntur: Similiter spirant omnia, & nihil habet homo, iumento amplius: cuncta subjacent vanitati: Quibus verbis significare videtur Salomon, nullum esse inter homines, atque bestias discrimen, cum sit par exitus moriendi, sicut & spirandi modus in vita, & proclivitas ad mutationem. Inde multis visum est Salomonem locutum esse in personâ impiorum male sentientium de animæ immortalitate, uti docent Gregorius Thaumaturgus & S. Thomas 1. p. q. 75. art. 6. ad 1. quali dicerent impii, ita hominem totum interire, sicut bestia intereunt: vel sicut corpus moritur, ita animam: quasi per hominem animam significasset, corpus autem per iumentum; ut si esset utriusque partis æqualis conditio. Verum Sapiens de solo corpore loquitur, cuius mortem ait non differre à morte iumentorum, unde subdit: *Sicut moritur homo, sic & illa moriuntur*: quod satis ostendimus in præcedenti discursu, in quo docuimus quem statum hominis corpus mors reducat. De hoc solo hic agi sic probat S. Hieronym. quia subdit Sapiens, *omnia pergunt ad unum locum: de terra facta sunt, & in terram pariter revertuntur*: solum autem corpus de terra factum est, unde illud solum in terram revertitur, secundum illud, *Donec revertaris in terram de qua sumptus es. Gen. 3.* nam si de anima agatur, audiendum Sapiensem in capite ultimo ejusdem libri, hoc est duodecimo. *Et revertatur pulvis in terram suam unde erat, & spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum*, ut scias diversam esse corporis, & animæ originem, & consequenter diversum post mortem statum, cum corpus reddatur terræ, anima Deo, unde constat mortalitas corporis, & animæ immortalitas. Quod &*

confirmatur ex eo quod idem Sapiens qui dixerat unam esse conditionem corporis hominum & iumentorum, asserit diversam esse animarum his verbis: *Quis novit si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, & si spiritus iumentorum descendat deorsum?* per hunc enim ascensum animorum post mortem, indicat eos esse immortales, cum talem ascensum, ut dictum est, explicet in cap. ultimo per reditum ad Deum; sicut per descensum animalium, eorum totalem interitum ostendit, quorum spiritus descendat deorsum, id est, in eundem locum quo corpus descendit, uno verbo, in corruptionem. Neque obstat quod Sapiens id asserat per interrogationem, cum dicit, *Quis novit si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, & si spiritus iumentorum descendat deorsum?* Hic enim modus loquendi, rem ipsam non negat, neque dubiam tacit; sed ostendit, uti notat Sanctus Hieronymus, rem à paucis bene cognitam ob difficilem probationem, & externam similitudinem; unde Sapiens ut exprimat paucitatem eorum qui rem bene norunt, utitur interrogatione.

Verum licet mors nihil efficere possit contra animæ existentiam, quia immortalis est, quia tamen est totius hominis pœna, & quia in toto homine graves efficit mutationes, propterea postquam ostendimus quid mors circa corpus efficiat in triplici statu in quo corpus ponit, mihi nunc ostendendum est quid efficiat in anima. I. quidem proximè ante mortem: II. in ipso animæ discessu, cum primum desit esse corporis forma, & cum primum ad alteram vitam pertinet.

Nobis hodie tantum de I. Statu agendum est, quem graphicè descripsit S. Joannes in Apocalypsi cap. 6. in signis præcedentibus Judicium universale. Nam sicut illa signa in toto orbe præcedent idem Judicium, ut sciant homines quale tandem illud expectare debeant; ita in singulis hominibus quædam præce-

precedunt iudicium particulare : Et sicut cum evenient in toto orbe, signa erunt brevi perituri orbis ; ita cum præcedent in singulis hominibus , signum erunt hominis iam morituri.

I. Signum est huiusmodi. *Et ecce terra motus factus est magnus* ; id est ex phrasi Scripturæ magna rerum mutatio : nam ut ait Sanctus Gregorius Nazianz, orat. 37. nulla facta est insignis mutatio status quam non designarit terræ motus. Itaque 1. cum facta est mutatio à simulacrorum cultu ad Legem, tunc præcessit terræ motus, uti dicitur in Exodo, unde Apostolus Heb. 12. *cujus vox movit terram tunc* : 2. pariter cum facta est mutatio à Lege ad Evangelium, quæ facta est die Pentecostes, domus Apostolorum concussa est ; Actoium 2. *factus est repente de caelo sonus, tanquam advenientu spiritus vehementis, & replevit totam domum ubi erant sedentes* ; immò prius cælum concussum est, atque inde motus in terra, ut indicaretur mutatio status, secundum prophetiam Aggæi ante annos quingentos, *Adhuc semel, & ego movebo non solum terram, sed & cælum* : quæ verba ita exponit ibid. S. Paulus, *Quod autem adhuc semel dicit, declarat mobilium translationem tanquam factorum, ut maneant ea quæ sunt immobilia* : Id est, motus ille significavit mutationem Legis antiquæ, verè mobilis, quia mutanda erat : & ratio subditur, *tanquam factorum*, hoc est impletorum, quasi diceret, ideo Lex verus est abolita, quia impleta ; mobilis autem dicitur, quia non fuerat instituta, ut semper maneret, sed ut aliam promitteret, unde pollicitus erat Deus, se adhuc terram, & cælum commoturum, & consequenter se Legem mutaturum : ut autem hæc mutatio intelligeretur expectanda à Lege non terrena, sed cælesti, ideo non tantum terra, ut in priori Lege, sed etiam cælum motum est, 3. Denique ad propositum nostrum, fit magnus terræ motus ex phrasi Scripturæ cum

Tom. III.

mors instat ; fit enim migratio ab hac vita ad æternam, quæ magna est rerum mutatio ratione animæ ; ut est ingens perturbatio in homine ratione corporis ipsius, ex diuturnitate, & gravitate morbi, & mortis vicinitate. Vide enim statum hominis in agonia positi, hoc est in ultimo conflictu, nempe statum medium inter vitam & mortem, quo tempore semè cessant sensuum omnium officia, caligant oculi, aures obsurdescunt, lingua tacet, nares non olfaciunt, manus omnia quærunt, & non sentiunt, intumescit pedus, vix pulmo trahit spiritum, cor deficit, membra omnia languent, adeoque graves dolores exoriuntur, secundum illud Psalm. 114. *Circumderunt me dolores mortis, & pericula inferni invenerunt me, tribulationem, & dolorem inveni*, ut vix patiantur aliquam de salute animæ suscipi cogitationem : quia ex Aug. stino, illuc naturaliter rapitur intentio mentis, ubi est vis doloris. Hinc insensibilitas in omnibus sensibus, defectus in viribus, & sensum fatiscens natura ; quoniam paulatim anima se totam ad se ipsa revocat, corpusque deserit : & sicut ex terræ motu corruunt ædificia ; ita totius hominis compositio, & structura dissolvitur ; & quemadmodum ejusmodi motus ingentis in hominibus timorem infert ; ita tunc ingens oritur animæ timor, ac trepidatio, quod intelligat sibi à corpore esse discedendum, nec in eorum esse deinceps habitationem. Hinc iudicia, num prudenter agant illi, qui in illud tempus differunt suam pœnitentiam, cum ne tunc quidem vivere, aut esse liceat, vixque anima possit tenere partes corporis dilabentis, immò corruentis. Voco te, mi Auditor, ad tuam experientiam : Si unquam gravissimè ægotasti, quarum tunc rerum capax fuisti ? Sed si alicui morienti adfuisti, num eum tunc in ea perturbatione idoneum iudicasti, qui negotium aliquod magni momenti tractaret ; quantò minus ut de negotio omnium gravissi-

G

gravissimo, quod æternitatem spectat ageret? Vide autem quàm sit parum idoneum tempus agenda pœnitentiæ, ubi omnia solatia quaruntur ratione talis status, qui ut plurimum omnibus hominibus contingit. Quàm multos iste aspectus convertit? Cur tu illud tempus tua prudentia non prævenis? Num tibi sufficit ut alii tibi sint in exemplum? Cur aliis esse vis? & quidem ad eorum utilitatem, & ad tuum damnum?

II. Signum sic exprimitur: *Et Sol factus est niger, tanquam saccus cilicinus.* Significatur gravis mutatio in intellectu, nam quod Sol est in mundo, propter principium illuminationis, illud est intellectus in anima. Illa autem mutatio consistit: 1. In ejus obtenebratione, & quasi extinctione, quoad lumina naturalia, & supernaturalia. Primò quidem perturbata imaginatione, à qua intellectus aliquo modo dependet in operando, ob hujus vitæ statum: nam ut ait Aristoteles, intelligentem oportet phantasmata speculari. Secundo abeuntibus speciebus, & paulatim inductis, corrupto earum subiecto, ac deficientibus spiritibus, qui sunt instrumenta quibus saltem remotè sit intellectio, propter dependentiam ab imaginatione, unde Tertullianus vocat membrum sapientiæ. Sicut enim in nobis prius vivit animale, tum deinde quod est rationale, secundum illud Apostoli 1. Cor. 15. *Non prius quod spiritale est, sed quod animale, deinde quod spiritale;* ita etiam prius deficit rationale, & ultimum est animale; ideoque si deficit animale, sanè consequens est jam defecisse rationale. Quod si deficient lumina naturalia, multo magis supernaturalia, quæ in multis potissimum deficient illo tempore justo Dei iudicio, licet per totum vitæ tempus abundarint: qua de re illum Jobi locum intelligo, cum ait c. 18. *Nonne lux impii extinguetur, nec splendet flamma ignis ejus? lux obtenebrescet in tabernaculo illius, & lucerna qua super eum est, extinguetur:*

quasi dicat, & præteritum lumen amittere, & novum accendere non poterit, quia amittet præteritas cognitiones, & novas non habebit huic tempori opportunas.

2. Mutatio est in qualitate cogitationum, quas non nisi horrendas habebit, de suo corpore; de vita præterita; de statu præsentis; de imminente exitu; de Dæmonibus sese ostendentibus, tentantibus, ac tentantibus; de Deo revocante, rationem exigente, condemnante, puniente; in quibus nihil videbit quod non terreat, etenim intellectus, seu anima Sol, factus est niger, tanquam saccus cilicinus. Occurret mors, sepulchrum, cinis, & omnia alia funesta; occurret Judicis facies, & ira, ratio reddenda, exanimis severitas, accusatio, convictio, condemnatio, supplicia, &c. Ostendet se ex propinquo æternitas, & illa sæculorum insuperabilis immensitas; impossibilitas remeandi ad pristinum statum, quia priora abiierunt; præsentia rerum intoleranda propter angustiam; & rerum incertitudo futurarum quod optimè expressum his verbis ab Eccl. cap. 8. *Nec finitur quiescere ingruentibus;* lo, alias ostendimus.

Quantquam enim ista fortasse non omnibus eveniant, pluribus tamen ita contingunt, licet illud non videatur: unde passim omnes Patres horam mortis uti rem maximè formidabilem ab insidiis, & oppugnationibus Dæmonum, sicut & à magnis terroribus, & doloribus extremis, nobis repræsentant. Et ea quidem accidunt ex cogitationibus intellectus, quæ cum non mensurentur temporis duratione, possunt esse variæ, & innumeræ in tempore brevissimo; uti esse possunt in minimo loci spatio innumeri Angeli & Dæmones, ut in illo Energumeno de quo Lucas cap. 8. in quo fuit legio, hoc est plures Dæmones.

III. Signum. *Et Luna tota facta est sicut sanguis:* Equidem uti Luna omne lumen recipit à Sole, & mutationi maximè obnoxia est, &

& rebus

rebus inferioribus dominatur; Ita voluntas ac libertas in homine omne lumen accipit ab intellectu, ut à suo Sole. Mutationi verò obnoxia est propter libertatem, & indifferentiam, & ferè sequitur variationem cogitationum, & rerum quæ ipsi proponuntur. Denique potentiis inferioribus dominatur. Fit autem ipsa tota sicut sanguis propter pœnitentiam; quia omnia sua ei displicent, & se totam ipsa cruciat, & quasi eruentat variis, atque diversis affectibus; Nollet fuisse quod fuit, quod tamen fieri nequit; quod enim factum est, nequit esse infectum: & contrario voto, vellet esse quod non fuit, quod neque esse potest; nam quæ fuere priora transierunt: item quod nunc est nollet esse, sed inutiliter; & tamen voto contrario, vellet id semper esse, ne sit aliquid deterius: Denique futurum appetit, & timet: appetit, quod præsens putat intolerabile: timet, quia quale sit, nescit, & semper gravius futurum suspicatur: itaque dissimili voto, eadem amat, & odit: amplectitur, & fugit: insequitur, & averfatur: Unde fit, ut se ipsam discindat, & miseratve, in quo est cruciatio, & velut quædam eruentatio, *Et luna non dabit lumen suum*: dicebat Christus loquens de signis iudicii Matth. 24. sed in morte, voluntas quæ ex sua natura lena semper est voluptatis, & tota in amoribus boni, quasi suæ naturæ esset oblita, tota in odiû sui transit. Ubi illa vota, ubi incensa desideria? Ubi teneri illi amores, delectationes atque risus? abierunt omnia, nec illi ex tota vita quidquam est reliqui, nisi tristitia, timor, odium, desperatio. Tunc quæ unque alias tibi placuerunt, summopere tibi displicebunt; quæ amasti erunt in odio; quæ fuerunt iucunda, & grata, erunt ingrata, & odiosa, secundum illud Osee 2. *Et cessare faciam omne gaudium eius, solemnitatem eius, neomeniam eius, sabbatum eius, & omnia festa tempora eius.*

4. Signum. *Et stella de cælo ceciderunt super*

terram: hoc est spoliatur anima suis ornamentis, & præliis. Fit enim prima denudatio: maior in ipsa morte, maxima post condemnationem. Incipit itaque spoliari cognitionibus, scientiis, & virtutibus, saltem quoad usum, quia illis uti iam non valet, unde dicuntur cadere super terram, quasi sint inutiles. Ratio duplex est: 1. Quia nostræ cognitiones ferè sunt de rebus huius vitæ, quæ iam præterit, itaque eo tempore ut inutiles pereunt. 2. Quia virtutes nostræ, ut tantis malis sunt impares, ita illis succumbunt. Sic implebitur illud Jobi cap. 21. *Lucerna impiorum extinguetur, & superveniet eis inundatio, & dolores dividet furoris sui.* Vanæ enim scientiæ tunc concidunt, & aliunde tentationes graves, & malæ, quæ animam hinc atque inde adoruntur, tanquam varii eiusdem fluminis, aut torrentis rivi, hominem inundant, & demergunt.

5. Signum. *Et cælum recessit, sicut liber involutus*: Alluditur ad locum Isaïæ 34. *Et complicabuntur sicut liber cæli*; Mementote eorum librorum de quibus Daniel, cap. 7. *iudicium sedit, & libri aperti sunt*: De quibus etiam in eadem Apocal. 20. *Et vidi mortuos, magnos, & pusillos, stantes in conspectu throni & libri aperti sunt, &c. Et iudicati sunt mortui, ex his quæ scripta erant in libris secundum opera ipsorum*: Significatur itaque per eiusmodi librum conscientia, quæ quandiu sumus in hac vita, in nostra remanet potestate: in ea scribimus quæ volumus, vel delemus uti placet: complicatur autem quando à nobis aufertur, nec est amplius in nostra potestate, quod sit quando finitur, & compleretur sine ulla spe mutationis. Complicantur etiam libri; cum finis imponitur meritis, atque demeritis, & omnis spes pœnitentiæ intercluditur, quod fit in morte. Insuper involutus liber significat ignotum esse animæ, an maiora sint eius merita quam demerita; an anima sit in gratia, an in peccato: id enim solum innotescit per iudicium,

in quo tantum aperiri dicuntur libri: nos enim in hac vita semper eos implemus auge-
musque, aut etiam per penitentiam minu-
mus, atque inducimus, in morte verò fini-
mus, atque absolvimus: & propterea tunc
dicuntur complicari, ac recedere, etenim au-
feruntur à nobis, quia non sunt amplius in
nostra potestate: si enim in vita quædam in
eis deleere potuimus, addere, & minuere; in
morte hæc potestas à nobis auferitur: aperian-
tur autem in iudicio, quia mortui iudicari de-
bent ex iis quæ in illis scripta reperiuntur.
Signum igitur adventantis mortis est, cum
terminus imponitur nostris actionibus.

VI Signum est. *Et omnis mons, & insula de
locis suis mota sunt:* Hac phrasi significat Scri-
ptura complanata esse omnia, & impedi-
menta remota, qualia esse solent montes in
itinere pedestri, & insulæ ad navigationem.
Ad argumenti nostri rationem, sensus iste est,
quod universæ formidines spesque evanes-
cunt, perinde ac si nunquam fuissent; morte
facilem viam præstante rebus omnibus, ac
efficiente quod ad id usque temporis, visum
fuerat fieri non posse. 1. Ut perdamus re-
rum omnium creaturarum amorem: ita vi-
demus sæpius, parentes oblivisci liberorum,
maritum uxoris, &c. 2. Ut deseramur ab om-
nibus quæ in mundo sunt. 3. Ut ad extre-
mum illum, cujusmodi præsens est, statum
redigamur. Tunc subducunt se ex oculis ani-
moque nostro omnes illi montes; sicut &
hæc difficultas, & impossibilitatis ratio, quam
finxeramus obtinendæ virtutis, afflictiandi
corporis, aspernandæ gloriæ, nosque ipsos
abdicandi. Similiter Insulæ illæ omnes esse
desinent, hoc est, quod nihil potuerit navi-
gationem, & hujus vitæ cursum retardare,
quandoquidem ad finem pervenimus. Sic
& universæ spes, cupiditatesque, quibus tan-
quam velis ac remis ferebamur quasi ad for-
tunas Insulas, se nostro è conspectu abri-

piunt, & videntur absorptæ in profundo non
maris sed mortis, ubi deperduntur omnia.
Insulæ illæ magnitudinis, auctoritatis, divi-
tiarum, voluptatum, vitæ diuturnæ, integræ
valetudinis & perfectæ, non amplius futu-
ræ sunt. *Omnis insula fugit, & montes non sunt in-
venti:* aut idem Joan. in descriptione effusio-
nis phialarum iræ Dei: Apocal. 16.

VII. Signum. *Et reges terra, & principes, &
tribuni, & divites, & fortes, & omnis servus, &
liber, absconderunt se in speluncis, & in petris mon-
tium: & dicunt montibus, & petris: Cadite super
nos, & abscondite nos à facie sedentis super thronum,
& ab ira Agni, quoniam venit dies magnus iræ ipso-
rum, & quis poterit stare?* Significatur ingens
metus, & trepidatio, à qua nos nulla securi-
tas in morte liberat. Enumerantur autem va-
rii status hominum, quia hæc differentiæ non
sunt natiuitatis & exitus, sed mediæ temporis,
cujus cum adit finis, illa omnia tunc non ju-
vant; unde quæ hic proponuntur, omnibus
sunt communia. Oritur autem ingens illa tre-
pidatio.

1. Ex ignoratione odii, vel amoris Dei:
hoc est status tui: *nam nescit homo utrum amor
an odio dignus sit,* Eccl. 9. idque omnibus con-
venit sed longè major est eorum timor ac tre-
pidatio, qui sciunt se esse odio dignos.

2. Ex incertitudine veræ contritionis, ve-
ræque penitentis. Quis enim scit an ex me-
ra necessitate peccatum deserat?

3. Ex gravitate peccatorum quæ tunc se se
prodit, cum tamen antea levia putarentur, ac
negligerentur, tunc autem homini se se offer-
runt instar exercitus & ingentis multitudinis.

4. Ex gravibus tentationibus, & assiduis
Dæmonis terrenis per varias visiones, & per
varias tentationes atque pavores exagitantis,
& præsertim in veniis ad desperationem, se-
cundum illud Isaïæ 14. *Infernus subter contur-
batus est in occursum adventus tui suscitavit tibi igi-
tantes: cujus rei innumera sunt exempla in vi-
tis, & historiis Sanctorum.* 5. Ex

5. Ex apprehensione severitatis Judicis advenantis: sicut enim in vita Deum non cogitasti, nisi misericordem, ita tunc non cogitasti nisi ut severum, secundum illud Jobi cap. 30. *mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tua adversarius mihi.*

6. Ex animi incredibili perplexitate, atque anxietate, quia nescit homo an adhuc sit in hac vita, an in alia; nam sopitis & ferè extinctis sensibus, omnia præsentia dilarent; aliunde æger, inficius, & expertus alterius vitæ, nescit ubi sit, & propterea ignorat si aliquis sit adhuc pœnitendi locus: atque hinc existit desperatio, cum anima inops consilii quilibet potius subire parata sit, quàm irati Judicis conspectum subire. Sed quid agat misera? retrocedere non potest: se enim totam expelli sentit è corpore, cum uti non possit amplius, nec regere aut animare illud valeat destructa temperie, ultra progredi maximè timeret, nesciens quo eat, & rerum ulteriorum ignara; ac supra omnia iudicem formidat; hic autem manere, & in eodem statu diu sistere non permittitur; quoniam transitus est, non autem status: & expectatio tam arcta, & pressa non minimum est supplicium; in qua cogitur sui triplicis status pœnas subire; dolorem jacturæ prioris status amissi; metum futuri; præsentis autem sensum, & tormentum.

Ecce dilecte mi Auditor, quo mors primo sui accessu animam redigit: Etenim hæc omnia singulis contingunt, seu lenta morte conficiantur, seu repentina. Nos certè in iis qui diu laborant in agonia harum rerum quædam videmus argumenta: in iis verò qui subito intereunt, non minus illa contingunt, quoniam cum in animo fiant, eodem modo fiunt quæ res spiritales, quæ uti cum locis comparatæ, nullam ex necessitate postulant extensionem, (vides enim animam totam in puero, & in singulis corporis partibus; Christum totum

in minima parte hostiæ; multos in uno corpore Dæmones) ita cum durationi & tempori comparantur non ex necessitate postulant extensionem, sed in uno instanti existunt, uti tota Dei æternitas.

Hoc igitur unum à te peto & serio: Num judicas ad hæc omnia tibi opus esse viribus giganteis, & supra humanam facultatem? quomodo ergo tu tantis malis unus sufficies? Minima te occasio agit præcipitem: minima terret difficultas: minima tentatio prostermit: quid ergo tunc facies? Tu ne sentis satis tibi esse virium ad hæc omnia non ferenda solum, sed superanda? Quid cogitas? quid speras? quid expectas? ubi tua spes, & confidentia? cur tuis rebus non provides? cur te ad ista non compatas, operibus bonis, continuis precibus, dura exercitatione? Vide quid sperandum sit de maxima hominum parte, qui vivunt in tanta securitate, in otio, & falsa pace. Item, num rationem habuerint Sancti, cum de sua morte ita fuerunt solliciti? Nonne te pudet in aliis rebus humanis ac perituris, & hujus sæculi, adèd esse prudentem, & sollicitum, & illam unam rem quæ tanti est momenti, negligere? Quod si harum rerum sola cogitatio nos ita terret, atque afficit, quanto magis præsentia, & experientia.

Quid agimus, Auditores, quid cogitamus? quid in hujus vitæ nugis nos occupari sinimus? nec ad ista nos præparamus? Hic aurum colligit; hic honores sequitur; hic in luxuriis vitam transigit, & usum voluptatum: Nemo ferè de sua morte cogitat, & si aliquis cogitat tantum de testamento cogitat, de suis negotiis, de sua sepultura, de liberis, de iis quos relinquit: sed nemo qualem mortem habebit, & quæ mortem comitati solent: Et tamen hæc omnia quæ recensuimus unumquemque nostrum manent: Nemo est liber, nemo qui eximatur, hoc omnibus continget. Quam jure merito, cum morti vicinus esset Theophilus

philus Alexandrinus, exclamabat, Verè beatus es Abba Arseni, qui temper hanc horam ob oculos habuisti: Hora intolerabilis cum adest ex improvise, & occupat non opinantem: hora utilis cum cogitatur: Hanc horam unicuique vita componit. *Luca 21. Vigilate itaque, omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia que futura sunt. Quomodo*

fugere poterimus, si futura sunt non providentibus: Sede a fugient qui providerint. Tu provide, & fuge: providebis autem si vigilveris, & oraveris omni tempore: *Quod autem vobis dico, omnibus dico, Vigilate. Quod nobis concedere dignetur JESUS CHRISTUS Dominus noster.*
Amen.

FERIA SEXTA
DOMINICÆ QUARTÆ IN QUADRAGESIMA.
CONCIO TERTIA.

Anima extra corpus quoad se
spectata.

Veni, & Vide. Joan. 11.

Videre incepimus quo statu mors hominem ponat non tantum ratione corporis, sed etiam animæ, quæ quidem melior est eius pars & æterna. Pergimus in eodem argumento, & quod in eo est obscurius, sed & utilius, indagamus. Si enim homo se cognoscit ratione partis corporeæ, superest quoque ut se norit ratione partis spiritalis, utpote præstantioris, ut seipsum eo modo totum agnoscat: iuxta illud Philosophiæ veteris pronuntiatum *γνώθι σεαυτόν*. Nosce teipsum, quod in vestibulo templi Appollinis Delphici inscriptum fuisse, testatur Plato in Charmide. Certè sicut in vita nemo benè novit corpus suum, sed post corporis dissolutionem omnia quæ latebant nobis innotescunt; ita quid sit anima pauci norunt in vita, ad eò implexa est corpori: unde tot Philosophorum de animæ substantia

opinionibus, aliæ eam igneæ naturæ, aliæ æthereæ, aliis ex æthere, vel ex anima mundi delibatam asserentibus: sed cum erit corpore extra se ipsam noscet qualis est. Nos scire qualis futura sit, hodie coniectura assequamur, quantum possumus. Sed in re tam obscura, insolito lumine indigemus: unde autem melius, quàm à Virgine postulandum. *AVE MARIA.*

Nescio, Auditores, quodnam iudicium facturi estis de susceptione rei quam mihi hodierna die proposui; neque dubito quin me nonnulli accusent temeritatis, cum audeam ingredi viam quæ nullius mortalium pede trita est, scilicet sermonem habendum de statu animæ in altera vita, quæ nobis omnino incognita est extraque experientiam nostrâ. Atque aliquis dicet in me non esse ea de

re loqui, de qua nemo ad hunc usque diem locutus est: Alii arguent me novitatis, aut curiositatis, qui sermonem aggredior de argumento quod neque in scholis Magistri, neque eruditi in scriptis tractatibusque nos docent: Verum sustinebo hilariter quicquid vituperationis in me a vobis adhibebitur, dummodo saluti animarum vestrarum servire possim meaque temeritas vobis fructuosa sit; in eo Pauli Apostoli exemplum persequens, qui minimè sollicitus fuit, quod ipsius adversarij ut ei stomachum moverent, ab invidia in illū suscepta prædicarent S. Evangelium, modo prædicaretur Iesus Christus, & hominibus innotesceret: ad Philipp. 1. *Dum omni modo, si per veritatem Christus annuntietur, & in hoc gaudeo, sed & gaudebo.* Idem tantī Apostoli exemplo audeo dicere, & vestræ salutis causa audeo illud aggredi quod vires meas superat, nempe vobis exponere, quo mors animam ponat in statu, in ipsius animæ discessu, quo primum incipit esse sine corpore. In quo statu quatuor possumus in anima spectare: 1. eius substantiam, & quæ ratione substantiæ ei conveniunt: 2. Intellectum ipsius, & modum eius intelligendi: 3. Voluntatem & eius operationes: 4. Passiones: nam licet passiones propriè dictæ, sint in ipso corpore, quoad corporalem immutationem, tamen quoad principia actionum sunt in anima: propriè quidem in coniuncta; sed etiam in eadem separata sunt quidam actus respondentes actibus, & mutationibus passionum quibus corpora commoventur. Hodie tantum tractabimus de iis quæ conveniunt substantiæ ipsius animæ, in qua, cum erit separata à corpore, hæc à me spectantur.

I. Ipsius post hominis mortem permanens in vita, qua fit ut anima huic vitæ mortali sit superstes. Scio fuisse aliquos & Philosophos, & Hæreticos, qui eam esse mortalem, & una cum corpore perire censuerunt: Ita E-

picurus ex Plutarcho lib. de Placitis Philosophorum, & qui Epicuri fuerunt Discipuli, ut Poëta Lucretius & alii: idem docuit Democritus si Lactantio credimus lib. 3. de Divin. institut. c. 18. idem, Plin. lib. 1. hist. c. 53. & 55. idem existimaverunt Sadducæi, & nonnulli Hæretici relati à Damasceno lib. de Hæret. Fundamentum huius erroris fuit; quod nulla appareret differentia in ratione vitæ inter hominem, & belluam: uti igitur animæ animalium extinguuntur, ita etiam animæ hominū pereunt. Et is visus est quibusdam fuisse sensus Sapientis Ecclesiastis c. 3. cum pronuntiavit unum esse interitum hominis & jumentorū, aliaque id genus, quæ superiori Concione retulimus, ostendentes eū nō ita censuisse.

Hæc siquidem sententiā fuit tantum hominum impiorū: Et de fide est animam hominis non desinere esse, cū corpus vivere desinit, eaque corpus relinquit; sed ipsi esse superstitem.

Probat 1. ex Scripturis. Et quidem Sapiens cap. 2. libri Sapientiæ, postquam retulit eorū errorem, qui in morte hominis animam interire pertrabant: *Cinīs eris (ajebant) corpus nostrum, & spiritus diffundetur tanquam mollis aër:* (hinc illa Ethnicorum consuetudo, ut corporum cineres in urnas colligerent, & morientū quos amarent, ore spiritus legerent;) Sapiens, inquam, subdit suum sensum: *Hæc cogitaverunt, & erraverunt; excacavit enim illos malitia eorum.* Et propterea idem sic loquitur de Justis c. 3. *Iustorum anima in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis;* utique secundum animas; nam etiā justī moriuntur sicut alii, quoad vitam corporum attinet: & hic est verus sensus eorum verborum Ecclesiastis quibus dicit jumenta & homines in hoc convenire quod moriantur, ut liquere heri demonstratum est, ex verbis sequentibus, quæ sunt de ascensu Spiritus Filiorum Adam, & de descensu Spiritus jumentorum; cum iste ascensus significet animam hominis una cum corpore non

non dissolvi, sicut animantium spiritus simul cum eorum carne perit. Sed & eundem Sapientem id de anima hominis asseveranter dixisse in cap. ultimo ejusdem Ecclesiasticis insinuavimus, quod & hic accuratius placet perpendere. Verba sunt hæc: *Revertatur pulvis in terram suam unde erat, & spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum.* Alludit sanè ad hominis creationem: nam corpus hominis coagmentatum est ex terra, figurato autem homine ex terra, cum anima fuit infundenda, dicitur quod Deus suo flatu animam inspiravit, ut scias à materia non fuisseeductam, sed uti dixit Aristoteles lib. 2. de gener. animal. cap. 3. extrinsecus advenisse. Equidem quando animalia formata sunt, una actione eorum corpus & anima producta sunt; unde dicitur Genes. 1. *Producatur terra animam viventem in genere suo, jumenta, & reptilia, & bestias terra secundum species suas. Factumque est ita. Et fecit Deus bestias terra juxta species suas:* Sed quando agitur de hominis formatione, fit mentio duplicis actionis, unius qua factum est corpus, alterius qua anima inspirata est: I. *Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terra.* Gen. 2. En habes corporis formationem, & materiam, & de eo dicitur à Sapiente, *Revertatur pulvis in terram suam, unde erat:* alterius; & *inspiravit in faciem ejus spiraculum vite, & factus est homo in animam viventem:* hic habes originem animæ, non à terra, sed à Deo, non educatione à materia, sed inspiratione à Deo, & infusione: & idcirco dicitur à Sapiente, & *spiritus redeat ad Deum qui dedit illum:* inde apud nos mos ille mortem explicandi, ad Deum abiit, & Christus moriens dixit Lucæ 23. *Pater in manus tuas commendo spiritum meum:* Et cap. 4. Sap. de homine iusto dicitur, *Iustus si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit:* nec mirum, quia uti sequitur cap. 3. *Iustorum anima in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis. Visi sunt oculis insipientium mori, &*

astimata est afflictio exitus illorum, & quod à nobis est iter, exterminium: illi autem sunt in pace. Et sic coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est. In paucis vexati, in multis bene disponentur.

Sed quid clarius in hanc rem dici potest quam quod ab ipsa Sapientia æterna incarnata prolatum est: Sic enim ipse Christus suos hortatur Matth. 10. *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere;* quod certè frustra diceretur, si simul cum corpore animus interiret; qui enim corpus periret, simul etiam animum interiret, ut fit in animalibus. Et moriens idem Christus dixit Latroni; *Hodie mecum eris in Paradiso,* & alia plura passim è quibus selectiora aliqua inferius poterunt subjici.

Et hoc est fundamentum totius huius discursus quem habemus de anima separata, ut non existimes nos agere de re imaginaria ac ne putes tua omnia concludi intra huius vitæ terminos, cum præter hanc vitam corporalem. alia sit quæ tota ad animam pertinet sciasque proinde non solam rationem tibi habendam corporis, sed etiam, & multo magis, animæ tuæ; nec tantum huius vitæ, sed & illius alterius, quam certè ignorare non debes, cum te potius spectet quam hæc præsens.

II. Spectanda est Animæ immortalitas, sive perpetua duratio: Etenim non modo non perit anima cum corpore, sed etiam in suo esse semper mansura est, & consequenter est, & erit immortalis. Est contra quosdam Philosophos, qui dixerunt, animam quidem esse ad aliquod tempus corpori superstitem, sed tamen non semper mansuram. Ita doctum fuisse à Stoicis refert Euseb. lib. de præpar. Evangel. cap. 19. & Tullius 1. Tusculan. Idem tribuit Zenoni Isidorus lib. 1. de Doctrina, & de dogmatibus fidei cap. 15. *Cum enim Stoici crederent animam esse*

esse statum quemdam, putabant non statim corrumpi post emissionem, sed paulatim diffuere, & extingui. Lutherus in art. 27. ex damnatis à Leone X. inter portenta quæ dixit esse in fide Romanæ Ecclesiæ, unum esse dixit animam esse immortalem. Sed ea veritas, nempe quòd anima hominis sit immortalis.

Probatum 1. ex Scripturâ. Exod. 2. ait Dominus Moyli: *Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob*: Ex hoc antecedente vide quid Christus concludat Matth. 22. *Non est Deus mortuorum, sed viventium*. Certè Deus non est alicujus Deus, pro aliquo tempore, nisi ille alter tunc existat, & Deum colat, atque veneretur ut suum numen: igitur oportuit, ut tunc superstites essent Abraham, Isaac, & Iacob, alioqui, non se illorum dixisset Deum. Ut autem scias semper victuros, audi quid dicat, *hoc mihi est in æternum*: igitur juxta Christi interpretationem isti vivent in æternum.

Idem colligitur ex promissionibus præmij æterni quæ passim reponuntur in Scripturis. Sap. 5. *Iussi autem in perpetuum vivent*. & Ioan. 12. *Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam*: Item ex pœnâ æternâ quæ reprobis itrogatur, Matth. 25. *Ite maledicti in ignem æternum*: itaque supponitur damnatorum existentia æterna, & vita æterna.

2. Probatum non tantum autoritate divinâ & Scripturarum, sed & eorum quinque fuerunt sapientiâ illustres qui fere omnes statuerunt animas hominum esse immortales: nimirum sapientes Hebræorum, Chaldæorum, Ægyptiorum cum suo Mercurio Trismegisto; Indorum: Gallorum quos Druydas appellabant; Pythagoricorum demùm, & Platonicorum cum suis antesignanis. Audi Originem lib. 7. contra Celsum: *Per suasum habent non solum Christia-*

ni & Iudæi, sed etiam multi tam Græci, quàm barbari, quod supersit, & quod vivat post discessum à corpore, anima humana. Sic. & Clemens Alexand. lib. 4. Strom. cap. 7. & 8. docet hunc fuisse sensum plurimorum Philosophorû, ut Pythagoræ, Empedoclis, Socratis Platonis, Stoïcorum, & aliorum: de Aristotele separatim dicemus. Denique eam sententiam clarè, & in dubitanter tenuerunt omnes qui vitæ sanctitate, vel insigni probitate, vel prophetiæ dono, vel miraculorum parratione celebres extiterunt. Qui verò illam negarunt, ferè improbi fuerunt, Epicurei, & Athei: unde eorum allatâ opinionione, subdit Sapiens. *Hec cogitaverunt, & erraverunt, excacavit enim eos malitia eorum*, quia nimirum pravis fuerunt moribus, utque impunitatem assequerentur, negarunt animæ immortalitatem.

Quare non mirum si hanc fidem definitur Concil. Lateran. sub Leone X. sess. 8. his verbis. Cum diebus nostris nonnulli ausi sint dicere de naturâ animæ rationalis quòd mortalis sit saltem secundum Philosophiam, sacro approbante Concilio damnamus ac reprobamus omnes asserentes animam intellectivam mortalem esse.

3. Probatum ex præclaro Aristotelis discursu quem habet 10. de Anima tex. 13. & 3. de Anima cap. 4. Si anima rationalis habet operationem, aut actum sibi proprium seu non communem cum corpore, est separabilis, hoc est, existere potest sine corpore; nam operatio sequitur essentiam quare si habet operationem independentem à corpore, seu organo, ipsa etiam erit independentens à materiâ, seu subjecto organico, & consequenter erit separabilis, quia ejus esse non pendeat à corpore, neque materiâ. Atqui anima habet operationem sibi propriam & non communem corpori. Igitur ab eo separabilis est, & potest existere sine

corpore: Probatur minor. Anima intelligit, sed intelligere est actio animæ propria. nec communis corpori; Quia intellectus est potentia inorganica, quod probatur 1. ex universalitate intellectus, nam percipit omnia corporea, hoc est cælestia, terrestria, simplicia, & mixta, quod facere non posset, si esset potentia organica; Nam ex Anaxagorâ intus existens prohibet alienum: cum enim quodlibet organum certam dispositionem requirat, non potest esse potentia universalis ad omnia cognoscenda: Sicut videmus in sensibus, non esse aptam eandem organi dispositionem ad omnia sensibilia percipienda, unde necessarium fuit ut plures essent sensus, & in diversis organis, propter differentiam dispositionum; omnis autem determinatio indiffereniam seu universalitatem impedit, quam tamen scimus esse in intellectu, qui omnia objecta percipit. Et confirmatur ex objecto adæquato intellectus humani, quod est ens: in quantum ens. seu in quantum verum: igitur intellectus abstrahit ab omni organo corporeo. Antecedens probatur, Quia intellectus attingit omnia entia corporalia & spiritualia creata, & ipsum Deum increatum, substantiam, & accidentia, & alia omnia, quæ ut cadunt sub unam potentiam, accipi debent sub aliquâ ratione communi, hæc autem ratio non potest esse alia, nisi entis, vel intelligibilis, seu veri: igitur hæc est ratio adæquata objecti intellectus. Probatur consequentia, Nam omnis potentia organica, & materialis valde est limitata ratione materiæ: Cum igitur intellectus sit possibilis fieri omnia, nullam debet habere determinationem in se, sicut vas rotundum, vel alterius figuræ, determinat liquorem ad sui figuram: ad hæc si haberet in se determinationem, non posset se extendere ad universalitatem cuiuscunque objecti, præsertim eius quod est independens ab omni loco tempo-

re, & figurâ, & re ulla quæ non cadit sub sensibus, seu in toto, seu in parte: unde ait Aristoteles 2. de anima text. 21. Intellectum non tantum percipere singularia sed etiam universalia.

2. Probatur intellectum non esse potentiam organicam ex eodem Arist. 3. de Anim. c. 4. Quia omnis potentia organica, ratione organi læditur & impeditur à vehementi objecto, uti patet in sensibus: Nam auditus post ingentem sonum, non percipit parvum, licet visus post ingentem splendorem hebescit: Similiter olfactus aut gustus, post vehementis objecti sensationem, minora objecta non sentiunt: Intellectio autem non impeditur, nec intellectus læditur ab excellenti intelligibili, sed ab eo magis perficitur, & qui excellentiora intelligibilia percipit, habilior redidit ad intelligenda inferiora: & inde Aristoteles concludit intellectum esse separabilem, non autem sensum: & 1. 2. de anima text. 92. Dicit non posse assignari partem corporis in quâ sit intellectus, quasi in organo, vel per quam ipsum intelligere eliciatur. Idem confirmatur experientia, ex eodem 1. de Anim. text. 66. quod per sentium corporis non labefactetur intellectus: unde idem Philosophus 1. 2. de gener. animal. c. 13. cum dixisset animas cæterorum animalium non posse advenire exterius, nec sine corpore existere, quia omnis earum operatio communis est, & cum corpore; subdit: Restat igitur ut sola mens extrinsecus accedat, eaque sola divina sit. nihil enim cum eius actione communicat actio corporalis: Et lib. 10. Ethic. cap. 8. dicit in homine esse partem aliquam divinam: & inde concludit, homines non oportere tantum mortalia cogitare, sed quod fieri potest, immortales nos ipsos facere.

4. Eadem veritas probatur à priori. Principium intelligendi in nobis est in corpore-

um & spiritale, ut patet ex eius operatione, adhucque postea probabimus, & nunc supponimus, Si est spiritale perfectò in suâ substantiâ est simplex, & indivisibile tam in partibus essentialibus quàm in integrantes; omnis enim divisio petitur à materiâ & quantitate: Si est simplex, & indivisibile, est incorruptibile & immortale: quia ex Sancto Gregorio Thaumaturgo lib. de Animâ: omnis corruptio seu mors fit per dissolutionem, & separationem unius ab alio? igitur supponit compositionem? nam idem à seipso non separatur: quam in sententiam Gregor. Nysen. in oratione Catechetica cap. 8. quomodo dissolvi posset, quod non est compositum? nec item corrupti potest ex separatione à comparte, quia cum sit spiritale est immateriale & non pendet à subiecto: vera itaque ratio & intrinseca immortalitatis animæ, est eius immaterialitas? hæc autem probatur à posteriori, nempe ab eius operatione: cum itaque mors tantum separet animam à corpore, non sequitur animæ desitio? quia anima in suo esse non pendet à materiâ, & ideo potest existere sine illâ: nam sine concursu materiæ habet quid quid ex parte sua necessarium est ad existendum, & ab aliis causis secundis non pendet, & propterea per ordinarium primæ causæ influxum conservari potest in suo esse, licet à materiâ separetur.

5. Probatio licet sit moralis, habet tamen apud me magnum pondus, & petitur à Dei providentiâ, & est eiusmodi. Si est Deus, certè est aliqua providentiâ; si Deus habet providentiâ, & curam huius mundi, & consequenter, immò præcipuè, rerum humanarum, ad eius iustitiam pertinet, ut mali puniantur, & boni afficiantur præmio: Hoc autem non fit in hac vitâ, in quâ homines impij ac scelerati maximè florent, optimi verò quique maximè affliguntur, quasi impietatis

merces sit prosperitas, iustitiæ verò calamitas. Necessè est itaque esse aliam vitam, in quâ iustitia sit operum retributio; non erit autem altera vita, si anima unâ cum corpore pereat. Quemadmodum igitur si esset injuriarum retributio, vel pœna reis constituta, sed omnia omnibus impunè licerent, rectè diceremus illud regnum vel carere rectore, vel si esset aliquis, illum esse iniustum, & sceleratorum fautorem: Ita si in hac vita omnia impunè agerentur, neque alio tempore corrigerentur, rectè colligeremus nullam esse providentiâ, nullum supremum dominatorem à quo res humanæ regantur, vel si sit aliquis, illum esse iniustum, & consequenter nullum esse numen. Vnde clemens Rom. lib. 3. Recognit. Si Deus iustus est, anima immortalis est. Et Origines in Cantica; Vbi esset iustitia Dei, ubi bonorum merces, si anima esset mortalis? Hæc tota ratiocinatio est Sancti Chrysost. serm. 4. de Provident. Si nihil est post hanc vitam, id est, si anima cum corpore extinguitur; ergo neque Deus est: nam si Deus est, iustus est, & juxta merita unicuique distribuit, si autem nihil est post hanc vitam, ubi accipient singuli pro suis meritis? Multi hæc bene habent, & in honore degunt, licet mali, alii affliguntur, licet iustè vivant Si ergo post hæc nihil est, emigrabunt iusti afflicti iniuriâ, & iniusti immeritâ felicitate potiti: Vbi ergo manebit iustitia? Si enim nemo quæ meritis est accipiat, neque Deus secundum se iustus est: Si autem Deus non est iustus, neque Deus est, &c. Atqui Deum esse creaturæ clamitant, igitur & iustus est: Quod si iustus est, tribuit unicuique quod iustum est, si unicuique quod iustum est, tribuit, necesse est post hanc vitam esse tempus, in quo singuli juxta merita accipiant

Hæc Chrystostomus. Vnde pater hæc esse inter se connexa, fidem de existentia Dei, & fidem de immortalitate animæ; neque mirum est si athei, & qui deum negant, iidem etiam negent animas esse immortales.

Et hinc confirmatur illa veritas. Etenim illud dogma non potest esse falsum, & inane, quod est fons, & fundamentum omnis iustitiæ & pietatis & virtutis: nam lux non potest oriri ex tenebris & in illis niti: nec splendor virtutis oriri ex errorum caligine: Atqui dogma immortalitatis animæ, & quod post hanc vitam, sunt supplicia, & præmia, est origo & fons omnis iustitiæ, uti pater: ergo, &c. E contrario verò illud dogma, non potest esse verum: quod à vitâ hominum tollit omnem probitatem, & inducit omnem impunitatem ac vitiorum colluuiem: Atqui hoc facit opinio de non alterâ vitâ; nam quis vitam asperam colat, si nihil lucri inde speret? ergo &c. Hinc enim ipse Arist. lib. 9. Eth. c. 3. colligit immortalitatis animorum argumentum; quod vir probus corporis bona, & ipsam etiam corporalem vitam, propter honestatem contemnit: necesse est ergo ut instinctu naturæ, anima aliquid melius inquirat quàm corpus, & quæ sunt præsentia; quod non faciunt cætera animalia quæ tantum pastum & venerem appetunt, nec timent nisi præsentia: sed vis appetendi in homine se extendit ad omne verum, & ad omne bonum, unde patet ipsam erectam esse supra materiam, & corpoream conditionem. Et quidem solus homo appetit immortalitatem, non tantum appetitu innato, sed etiam elicito, quia solus novit immortalitatem, eamque apprehendit ut bonum speciale, & sibi proprium & conveniens.

Mitto innumeras alias de animæ immortalitate probationes, ut scias hoc dogma non niti in firmis probationibus. Quod si esset falsum, sequeretur falsam esse & confictam

universam sacram Scripturam, falsam esse omnium Prophetarum oracula, falsam Christi doctrinam, & prædicationem, falsam eius miracula, falsamque de sua Resurrectione nos docuit, licet innumeras de eâ nobis probationes dederit. Ad hæc, decepti fuerint quotquot Religionem Christianam susceperunt. Sed inter illos quos homines docti, quàm præclara ingenia? decepti tot Martyres qui eâ de causa suum sanguinem fuderunt; tot Sanctorum myriades, qui carnem domuerunt; omnes qui sanctitate vitæ, prophetiæ donum, miraculorum gloria, cœlesti sapientiâ omnibus sæculis celeberrimi extiterunt: decepti fuerint, inquam, & à veritate aberrantes, solisque improbis, impuris, & Epicureis veritas fuerit patefacta: Scilicet, quàm enim hæc omnia ab omni luce rationis alienissima esse quis non videt?

Hinc collige quanta sit hominum cæcitas & imprudentia, qui tantummodo de vitâ præsentia cogitant, nihil autem de futura, quasi verò anima periret cum corpore, cum corpus mortale sit anima verò immortalis. Itaque cum hominem mori videris, cogita non totum perire, nec quod videris corpori accidisse, idem credas animæ accidere. *Non sunt oculis insipientium more, illi autem sunt in parte: nempe, iustorum anima in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis.* Quomodo enim immortalis mori possit? & aliquando non esse, quæ semper erit;

III. Spectanda est animæ spiritualitas & materialitas. Etenim licet Tertullianus animam crediderit immortalem, eam tamen putavit esse corpoream, eò modo cœli sunt incorruptibiles, & astra licet sint corporea: quem refutat Sanctus Augustinus Epist. 157. & lib. de Hæresibus in 86. Eundem errorem secutus est Vincentius ille quem refellit idem Sanctus Augustinus l. 4. de Anima & eius origine, à c. 2. Idem docuit Anaxagoras teste Plutarcho

Plutarcho lib. de placitis Philosophorum c. 2. Stoici apud Eusebium; Soranus antiquus Medicus citatus à Tertulliano; & Galenus qui putat animam esse harmoniam, & temperamentum humorum; Laetius & alii Epicurei. Fundamentum huius erroris duplex est.

Primum est, quod eiusmodi opinantes eò sunt adducti, ut notavit Sanctus Augustinus; quod eum nimis addicti essent sensibus, & imaginationi, nihil concipere possent reale. quod non esset corporeum, unde & Deum putarent esse corporeum, ut de Tertulliano notat Sanctus Augustinus, qui unum ex alio infert l. 10 de Genesi ad Liter. cap. 24. Cum enim anima sit ad imaginem Dei, nihil vicinius, aut foras se nihil tam consequens, quam ut credito, quod anima corpus sit, etiam Deus corpus esse credatur: unde concludit: Nemo audeat dicere animam esse corpus.

Alterum huius erroris fundamentum est, quod omnes actus hominis pendere videantur à corpore, ac ipsa etiam ratiocinatio, uti patet in pueris, qui nondum discunt, eademque, per alterationem corporis amittitur, ut patet in insanis; aut impeditur, ut in dormientibus, denique non sine usu phantasmæ intelligimus: quæ tanta in operando dependentia à corpore, probat animam esse corpoream.

Verum eam esse immaterialem, & incorpoream ac spiritualem;

Probat 1. ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. in cap. Firmiter. de summa Trinitate; ubi definitur Naturam humanam ex spiritali & corporali esse compositam. Quam in sententiam ita loquitur Augustinus in Psalm. 145. Natura animæ præstantior est quam natura corporis, excellit multum, res spiritalis est, res incorporea est, vicina est substantiæ Dei: Et Epistola 157. Tertullianum damnat, quod animas diceret esse corporeas, quò perversius quid dici po-

test? Ita quoque Damascenus lib. 2. de fide orthodox. cap. 12. Animam simplicem, & corpore vacantem substantiam appellat.

2. Probat, Quia operatio propria animæ, ut est principium intelligendi, est in se spiritalis, igitur & principium eius, quod est anima, neque enim res in materialibus potest oriri ab alio principio quam ab im materiali, præsertim cum sit immanens, & consequenter recipiatur in suo principio: igitur si ipsa sit spiritalis, requirit subiectum spiritale, ut sit proprio inter recipiens, & receptum. Probat antecedens, ex obiectis spiritalibus quæ intelligendo contemplamur, ut sunt Deus, Intelligentiæ, Universalia, & rationes abstractæ ab omnibus particularibus circumstantiis, loco tempore, figura: Nam actus debet esse obiecto proportionatus, quia ab illo speciem lumit; igitur cum obiecta eiusmodi sint spiritalia, actus debet esse spiritalis. Scio quidem animam in corpore existentem, non attingere Deum & Angelum ut in se sunt: unde primæ apprehensiones participant quidem aliquid de statu in corpore, & imitantur phantasmata, & hoc est quod dixit Aristoteles, in intelligentem phantasmata speculari, nam intellectus agens producendo species spirituales, imitatur species materiales phantasmæ, à quibus determinatur: Tamen quoad actum iudicij, intellectus vere cognoscit illas esse substantias immateriales, & incorporeas, & alterius ordinis à substantiis quantitati subiectis, atque ad hoc iudicium ferendum oportet ut mens nostra super sensibilia ascendat, ut scilicet de spiritalibus, quatenus talia sunt, iudicare possit: igitur talis actus est spiritalis. Ad hæc intellectus noster ita de illis obiectis spiritalibus cogitat, ut circa illa discutat, & illorum proprias naturas intelligere conetur, ac proprietates corporibus repugnantes illis convenire Sequatur: Itaque illa actio non

potest esse corporea, alioqui non posset supra corpus assurgere. Cum ergo omnes actus intelligendi sint ab uno, & eodem principio, si unus est spiritalis, omnes sunt spirituales, etiamsi versentur circa corpora: quia per spirituales actus potest altiori modo corpus cognosci, uti patet in Deo & Angelis, qui certè cognoscunt corpora actu spiritali.

Confirmatur 1. Quia si intellectus esse, potentia materialis, non posset percipere nisi materialia, & determinationem haberet, quod repugnat universalitati intellectus, qui cum uniuersalia cognoscat abstrahit ab omnibus conditionibus individuans, & omnibus sensibilibus accidentibus, & circumstantiis, ita ut sua obiecta spiritali modo cognoscat: quod signum est potentiam intellectivam hominis esse omnino abstractam in suo esse ab organo corporeo, & consequenter etiam à materiâ & quantitate.

Confirmatur 2. Quia animus noster spiritalibus rebus plurimum delectatur & pascitur, igitur signum est esse spiritalem: nam unumquodque vivens similibus & proportionatis cibis pascitur & nutritur.

Confirmatur 3. Ex capacitate animæ rationalis: nam potest accipere dona spiritalia. Gratiâ sanctificantem, virtutes supernaturales, Fidem, Spem, Charitatem, Visionem beatificam. Hæc autem dona non possunt esse nisi spiritalia, quia Deum immediate attingunt qui planè spiritalis est, & incorporeus.

Confirmatur 4. Ex actione propria intellectus, qui solus potest supra se reflecti, intelligendo se, & suum actum: ut enim corpus non potest seipsum movere per se primò, seu secundum eandem partem, ita potentia corporea non potest supra se ipsam reflecti, utique cognoscendo seipsam. Si autem ali-

qua potest, spiritalis est, intellectus verò non tantum super seipsum, sed etiam super actum suum reflectitur, cognoscit enim se cognoscere, & quanta certitudine, vel claritate cognoscat, & quid sit ipsa cognitio inquirat: similiter reflectitur circa principia talis actus, ut sunt species, lumen, & si quid est simile, quod non potest phantasia circa suos actus & species, quod oritur ex materialitate, quæ impedit tantam substantiæ subtilitatem, quâ in seipsam reflecti possit.

Quod autem initio obiectum est facile solvi potest ex statu præsentis intellectus, qui cum unius corpori, & ab illo species accipiat, ex eo fit, ut ratione primarum apprehensionum à corpore dependeat. Inde ignorantia infantia. Inde insania, & fatuitas in senibus, corruptis, aut dissipatis speciebus in phantasmate, ad quas necesse est intelligentem se convertere, cum intellectio sit earum specierum imitatio. Sed acceptis speciebus super illas animus se erigit iudicando, & discurrendo quod signum est esse aliquid supra corpus, & consequenter esse spirituale, & incorporeum, & impermixtum, uti in variis locis loquitur Aristoteles. Ex quibus omnibus confirmatur, quod de animæ immortalitate dixi. Nam si anima est immaterialis, & incorporea, profecto est spiritalis, si est spiritalis est immaterialis, si est immaterialis, est immortalis.

Hinc discite tibi assurgendum esse super omnia corpora, & super originem terrenam, cum corpus habeas à terra, animam autem ab ipso Deo, cum ipsam in sufflavit, & inspiravit in corpus. Itaque sive ad originem primam respicias, seu ad exitum, corpus tibi contemnendum, & præcipua ratio habenda animæ quæ spiritalis est, & aliquid divinum. Hinc nihil mirare quòd animam egredien-

rem non videas, & quod egressa, neque videas, neque tangas: id enim fit, quod non fit corporalis aut materialis, sed spiritualis & incorporea.

IV. Spectanda est summa animæ puritas naturalis & impermixtio. Id provenit ex natura ipsius: cum enim uti dixi spiritualis sit, & immaterialis, nullas habet in se partes & simplicissima est. Verum licet talis sit, etiâ cum est in corpore, tamen cum ipsa sit pars alicuius totius, etiam si, quoad se non sit composita, & sit impermixta, nihilominus, ut pars, inquam, alicuius totius, ipsa in compositionem ingreditur, itaque ab illa summa puritate deficit. quoniam deteriori coniungitur, secundum illud Iob. 4. *Qui habitant domos lutæ, & terrenum habent fundamentum*: unde sequitur, quod dicitur Sapientia 9. *Corpus quod corrumpitur aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem*: sed post solutionem à corpore, naturali suæ puritati restituitur.

Quod si truncaliquid ex præteritæ vitæ contagione in ea remanserit, hoc illi fit intolerabile, cum neque statui præsentis sit cõforme, neque eius naturali puritati conveniens, & propterea incredibiliter ex alieno torqueatur. Id collige ex re parva quæ contingit in vita: quis enim dolor si spina, aut aliud corpus extraneum dividat partes corporis, præsertim maximè sensibiles, ut in nervo, & soluat unionem? Vide quomodo natura nihil alienum pati potest, & hinc infer qualis sit doloris sensus in re maxime simplici, & indivisa. Atque idcirco in eam ignis vim habet, & ipsa subicitur cruciatui ut expurgetur ab alieno, quantumvis minimum sit. Malachia 3. *Qui poterit cogitare diem adventus eius, & quis stabit ad videndum eum. Ipse enim quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum, & sedebit conflans, & emundabit argentum, & purgabit filios Levi, & colabit eos quasi aurum, & quasi argen-*

tum. Hæc quidem de minoribus impuritatibus quæ remanent sæpe etiam iniustus: at de maioribus, audi Ieremiam cap. 6. *Omnes isti principes declinantes, ambulantes fraudulenter, as & ferrum: vide similitudinem: sed addit, & universi corrupti sunt* certe per mixtionem: audi quid sequatur, *defecit sufflatoriũ, in igne consumptũ est plumbũ, frustra conflavit conflator: malitia enim eorum non sunt consumpta. Argentum reprobum vocate eos, quia Dominus projecit illos.*

V. Spectanda est maxima animæ ex magnâ eius puritate libertas, cum à vinculis corporis soluta est. Fuit olim in corpore ut in sepulchro, & in foveâ; unde Græci ut alii diximus, corpus vocarunt *σῆμα* quasi *σῆμα* ait Plato, hoc est sepulchrum, & Nazianz. vocavit homines *δυσσφείας* bis sepultos, in vita nempe, & in morte: alii nominarunt corpus *δέμας*, eo quod, ut ait Themistius, anima sit in eo, quasi *δέμας*, hoc est, alligata: Hinc mira animæ servitus in corpore, cui servit, cum quo graditur. cum quo agit, & cum quo semper fuit, quod mirabili visione imaginariâ ostensum legimus apud Patrem à Ponte, in tractatu 3. ductus spiritualis cap. 7. Sancta enim quædam anima in oratione consistens, die quodam animadvertit, visione interiori, formosam & modestam puellâ, candidâ veste luculenter ornatam: stabat recta, tantillum supra humum sublimis, ad unum è lateribus prope illam erat Maurus non nihil deformis, humi stratus, blando nihilominus illecebrosoque obtutu; uterque erat in compedibus, longaque catena ambos quasi captivos tenebat: cupiebat vir, & studebat efficere ut ipsâ puella respiceret; negligebat illa primò, sed sollicitata vehementius, in eum tandè bis tertioque oculos adiecit; aspiciendo tamè mœstè deprimebat se in terrâ, vir autè lætè erigebat sese, donec tandem ipso diu aspectu, illa humi confedit, ac statim vir in solenter exurgens, currensque licentius, per-

pertraxit miseram per lutum, & præcipitiam, quoad attingit præcellam rupem, è quâ se jecit præcipitem, ut puellam secum perderet, suâque involveret ruinâ. Quo in periculo ea se videns, erexit animum, adhæsitque ad saxa, paulatim adrepens usque ad verticem, post se attrahens illum extremæ catenæ an nexum, inclamans cælum, ac opem implorans. Crudelis ille ascendebat & descen debat secundum catenam, uno impetu se disijciens, quò puellam post se pertraheret, quæ residebat viriliter, eumque procul ab se repellebat accedere volentem, Dei misericordiam assidue postulans. Id loci cessavit visum, vidensque intellexit miserabilem animæ statum in corpore cui aligata est. Eam pertrahit corpus, agitque præcipitem, quando se immoderato studio ad illud obvertit, fraudulentis eius consiliis inflecti se sinens, quæ quidem subito in violentiam vertuntur: Totum ipsius remedium est confugere ad Deum adversus hostem ita importunum, à se amovens repudiansque, ubi voluerit fallacibus lenociniis appropinquare, cogendo illud dedere se, sicutque mandatis servire, sicut mancipium, cuius officium est heræ suæ præceptis obsequi. Sic tamen dominatrix est, ut illius colligationis causâ, ipse servitatis particeps sit: Hinc ipse depresso, & divisio in tam multas cogitationes, & studia; Nam ut jam dictum est à Sapiente: *Corpus quod corrumpitur aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimis sensum multa cogitantem*: Hinc non mirum 1. quod ait Seneca, neminem vitam accepturum si daretur scientibus: & sæpe miratus sum Origenē qui dixerit animas seu Angelos amore corporum in ipsa descendisse; cum nullus meo quidem sensu, tam fœdum habitaculum, nullus tam duram servitatem & vincula & carcerem amare possit. 2. Non mirum in Sanctis mortis desiderium, secundum illud Apostoli,

Rom. 7. *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? & ad Philippens. 1. Desiderium habens dissolvi. & esse cum Christo multo melius.* Sed nimirum uti qui nascuntur in servitute & in vinculis, non agnoscunt suæ sortis miseriam, quia sic nati sunt; ita quoniam anima non prius esse incepit, quam esse in corpore; propterea suis vinculis suæque servituti assueta corpus amat, servit corpus, & res corporeas sectatur. Verum sicut illi qui tandem suam ingenuitatem didicerunt, si se captivos videant, coactè & inviti serviunt; ut ille puer Lacon, qui iustus vas sordidum, & contumeliosum afferre, non vult in aperium, sed seipsum adhortans, tam propè libertas est, & patieris servitatem; quò dictò, pariet caput ipsum perripit: Ita qui suorum animorum nobilitatem norunt, sese supra corpus suum erigunt, & illud contemnant: immò quotidie suam carcerem effugiunt, & abrumpunt vincula, & libertatem ad quam nati sunt, ambiunt & quaerunt. Quòd si ut ait Apostolus, Roman. 8. *Vanitati creatura subjecta est, non volens, sed propter eum qui subiecit illam in spe, &c. Ingemisit & parturit usque adhuc, &c. & ipsi intra nos gemimus adoptionem Filiorum Dei expectantes redemptionem corporis nostri. Spe enim salvi facti sumus.* Si hoc, inquam est, ut esse credendum est, certè illò tempore soluta anima se se incredibiliter supra corpus eriget. Si tamen naturalibus vinculi, soluta sentiat se suorum peccatorum vinculis soluta sentiat se suorum peccatorum vinculis teneri, nec posse suâ naturali libertate frui, sed adhuc captivam teneri, secundum illud Proverb. 5. *Iniquitates sue capiunt impium, & funibus peccatorum suorum constringitur. Ipse morietur quia non habuit disciplinam, & in multitudine stultitiae suae decipietur.* sanè gravem dolorē sustinebit, quòd cum naturaliter libera esse deberet, sentiat se captivam.

VI. Spectanda est maxima animæ independentiã præsertim à corpore, & ab omni re corporea. Cum enim duplex sit animæ status, unus in corpore, alter extra corpus: quæ ipsa est in corpore, cum sit forma corporis, nihil fere agit sine corpore: unde Tertull. lib. de Resurrectione carnis cap. 15. Nunquam anima sine carne est, quandiu in carne est, nihil non cum illa agit, sine qua non est; Nam per oculos inquitur, audit per aures, olfacit per nates, tangit per manus, immò per corpus irascitur, amat, cupit, odit, lætatur, tristatur, & alia facit, immò non nisi ratione corporis accipit suum esse, nam cum non accipiat esse nisi per creationem, non, tamen creatur nisi infundendo, sicut non infunditur, nisi creando, ac licet habeat suas proprias operationes non tamen illas habet sine corpore, nam ut iam ex Philosopho dictum est, oportet intelligentem phantasmata speculari, sive sit tantum concomitantia operationum quia ambæ potentie scilicet intellectus & imaginatio, in eadem anima radicanur, unde sibi in invicem sunt adiumento, sive sit aliqua dependentia quia intellectus suas species non producit aut recipit, nisi quando phantasia operatur. Sed in alio statu cum anima à corpore soluta est; neque suo corpore indiget, neque ulla alia re corporea; verum putorum spirituum statum, & conditionem acquirit, non putares totum esse animæ respicere corpus itaque potuisse se abstrahere à corpore, & ita corpori fuisse insertam ut corpus regeret, & corpori dominaretur, sicut dixit Ennodius, Animus corporis Imperator. At si eadem suæ nobilitatis obliça, corpori se mancipavit, suam independentiam sic amisit, ut semper esse debeat subiecta corpori: unde sit ut licet ratione suæ conditionis libera sit à corpore, fiat tamen serva pœnæ, & ratione pœnæ serviat corpori,

& à corpore patiatur, & Job eam rationem igne torqueatur. Licet igitur independentem sit à corpore omni, quo, nullo pacto indiget quando est separata, nec ut sit, nec ut operetur, nec ut aliquid à corpore accipiat, & per corpus illi bene sit, aut ut possit operari: tamen corporis servitutem patitur, ita ut à re corporea torqueatur, vel ut S. Thomas docet, corpori alligetur, & intra aliquod corpus uti in carcere concludatur, extra quem exire non possit, in quo est maximum ipsius tormentum, cum cogatur non tantum duram, sed etiam inhonestam servitutem pati; Nam uti dicitur à Sapiente cap. 5. *Armabit creaturam ad ultionem inimicorum, &c.* Matth. 25. *Discedite à me maledicti in ignem æternum qui parati estis Dabo, & angeli eius:* quibus verbis significatur addito animæ igni æterno, quæ pœna erit illi intolerabilis, sed plena iustitiæ, ut quæ corpori servire voluerit à corpore ipso puniatur, quia per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.

VII. Spectanda est mira animæ solitudo & quasi derelictio. Certe ab initio sui esse, socium semper habuit corpus, cum quo, & in quo semper aliquid operata est, itaque nunquam fuit otiosa, conformiter suæ naturæ quæ est activissimum agendi principium, unde à sapientibus hominibus dicta est *ἐντελέχεια* quam vocem Tullius *T. Tusculanarum* interpretatur continuam, & perrennem motionem. Illa autem animæ societas cum corpore fuit gratissima, propter mirabilem utriusque proportionem; cum una pars esset actus, & altera potentia & utraque rationem haberet ad totum: nec fuit sine vitâ. Ad hæc quoniam propter participationem omnium creaturarum & utriusque extremi, hoc est entis corporei & spiritualis, factus est homo centrum universi; convenientiam habuit & familiaritatem cum omni creaturis, cum quibus, vel usu,

vel fruitione, vel regimine, vel imperio, vel consideratione & contemplatione, vel consuetudine & commercio aliove quocunque modo se gessit: quatum omnium rerum effectio potissimum ad animam pertinet, cum ipsa esset vitæ, & sensus, & agendi principium, unde sic se corpori coniunxit, ut ab eo separationem omni semper conatu effugerit, magis eligens aliquid in eo pati, quam tale domicilium deserere. Hinc in hominibus tantus mortis horror ac fuga, vitæque amor tantus, adeo ut delicatissimus homo, & voluptatis amantissimus Meconas, perpetuū in vita cruciatum malle se diceret quam mortem, & de ea dixerit Seneca, etiam hoc timent qui nihil timent, & rationē subiicit huiusmodi, cæteri timores habent aliquē post se locū, mors omnia abscindit. Verū ubi anima è corpore exiit, incredibile dicitur in quanta solitudine versetur, à rebus omnibus deserta, à cælo, & astris, à terra, ab Elementis, à Mixtis, à suo corpore, à creaturis sensibilibus, & illarum usu, ab aliis hominibus, ab Angelis, ab spiritibus, ab aliis sibi similibus, sibi uni derelicta, sine comite, sine socio, sine contubernio, sine ulla familiaritate, sine actione, sine motu, sine ullâ novâ accedente. Ita hunc statum describit Iobus cap. 10. *Antequam vadam, & non revertar ad terram tenebrosam, & operam mortis caligine. Terram miseria, & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat: Quæ verba potius intelligenda sunt de statu animæ post hanc vitam, quam de statu corporis in sepulchro, ubi nullus est sensus, & consequenter nullus horror. Eodem sensu dicitur eius status esse oblivionis, psalmo 46. *Oblivioni datus sum tanquam mortuus à corde: Item qui habitant in sepulchris quorum non es memor amplius: Ita Isaias ad Regem Tyri. In oblivione eris à Tyre: Immo mortui vocantur qui non sunt à Iob, ut sepe diximus; quorū nempe re-**

spectu omnia ita sunt ac si non essent, sicut ipsa ita sunt respectu rerū omnium ac si non essent omnino: quæ in sensu idem, c. 14. *Homo vero cum mortuus fuerit, & nudatus & consumptus, ubi quæso est?* Itaque Anima se videbit omnium visibilibus possessione priuatam, carere omnimūnere, sine actione circa res omnes huius mundi, nullum facere in illis numerum, se ad nullam earum referri, nec ullam ad ipsam omnia sua nomina esse deperdita, Regis subditi, Domini, servi, Patris, & Filij, uxoris Mairi, affinis, propinqui, se nullius esse nationis, nullius gentis, nullius gradus, nullius status huius vitæ, in summa omnium quæ hinc sunt carentia, videbit sibi omnia nova, & ea quidem prius incognita; sed nihil eorum prope se quæ olim habuit. Vide an sit ulla similis solitudo, an talis nuditas, an egestas æqualis.

Quæ cum ita sint, quid est quod ita rebus creatis addicis, & alligas, quasi ab illis nunquam esses avellendus? Quin potius non assuescis te à rebus omnibus abstrahere, à corpore, à sensibus, à creaturis? Hinc dicte quàm sapienter nos monuerint Patres spirituales, eo tandem animata nostrum esse reducendum, ut in mundo nihil aliud præter Deum, & præter se unusquisque cogitet: in eo veram solitudinem, ut quis nihil præter se & Deum in mente habeat, in eo veram nuditatem, & expropriationem, qualem habebit tunc anima: *Lamentat. 3. Ego vir videns paupertatem meam, in virga indignationis eius.*

VIII. Spectanda est unica, & omnimoda animæ à Deo dependentia, Certe quocunque in statu fuerit anima, à Deo dependet, neque illo carere potest, quia illa dependentia est essentialis, itaque perpetuo indiget divinitatis influxu; sed tamen quando est inserta copori, non solum à Deo, sed etiam ab aliis, ipsque innumeris creaturis

dependet, secundum diversas motiones, atque impressiones quas recipit. At postquam à corpore soluta est, ab uno Deo sic dependet, ut ab illo solo moveri possit. Etenim immediatè non potest moveri ab objectis externis: quia cum sit spiritualis, non potest accipere impressiones materiales quàm solæ res materiales capaces sunt. Nihil etiã Angeli aut alij spiritus, aliã Animã & quidquã possunt in ea efficere, quia illapsus in ipsam soli Deo convenit, neque enim secundum substantiam unus spiritus est altero. Spiritu- or, nec consequenter in illum ingredi potest. Ad hæc Angeli nihil extra se producere possunt præter motum localem, quod facile intelligimus eos facere posse in corporibus per applicationem, at ea in spiritibus facile intelligi non potest. Præterea cum in anima separata non sit una pars inferior, & altera superior, sed simplicissima entitas, non potest Angelus per partem inferiorem movere superiorem, ut facit cum anima est in corpore. Denique id fieri non potest per species, cum species acceptæ in corpore rerum præteritarum, ut in sequenti Concione dicemus, jam deletæ sint, nec novæ possint ab objectis imprimi: non possunt, inquam, quia vel spiritualia sunt objecta, vel corporea, & sensibilia: Si sunt corporea, possunt tantum movere corporalem potentiam, non autem spiri- talem, itaque nec animam separatam: Et proinde manifestè sequitur, illam moveri non posse nisi tantum à Deo, quod quidem pertinet ad naturalem Dei providentiam, scilicet ut illi infundat necessarias species ad cognoscendum naturaliter: Nam ut ait Scotus, alias male esset provisum animæ nostræ si nec ab intrinseco esset in actu primo constituta, nec secundum naturalem ordinem posset ab aliquo agente in actu primo constitui ad operandum. Adde naturalem

rerum ordinè esse, ut superiora juvent infe- riora, & præcipuè ut unaquæque res juvetur ab authore suo, & ab illo accipiat comple- mentum necessarium: Porro cum Deus agat in animam secundum eius capacitatem, & dispositionem, & exigentiam, illam movet secundum eius meritum, & demeritum: Ex duo quo sequuntur: 1. est, ut cum à solo Deo pendeat, velit, nolit, cogatur se Deo ad- jungere, quia illo carere non potest: quod quidem gravissimum est animæ illi quæ semper in viã Deum fugit, & ab eo se abduxit vel infidelitate vel in obedientiã, neque quid- quam gravius habuit, quam aut ab eo pende- re, & ei subijci, aut ei adhæret; Est, inquam, illi intolerabile, & tamen tolerandum, ut ne- cessitate sui status ab illo uno pendeat, eique perpetuo adhærescat, semperque eum sen- tiant in se agentem, & operantè: sentiet enim, hoc est intelliget operationis huius principi- um seu quasi semen, neque esse à semetipsa, nec ab alio creato acceptum, igitur à suo au- thore hoc est Deo. Alterum est, ut cum pen- deat à Deo, non ut ab agente necessario, sed libero, Deus agat secundum eius dispositio- nem, non Physicam, quia hæc in omnibus animabus æqualis est, sed moralem, itaque producat in eã, aut pœnam, aut præmium, aut felicitatem, aut mile- riam.

Vide igitur statum infelicem animæ, quæ alicuius culpæ conscia sit: hæc enim cum per se nil habeat, cum sit bonis omnibus nudata, cum sit ab omnibus separata, cum à nullâ re juvari possit, & nihil accipere, cum ad solum Deum reducta, & redacta sit, à quò solo ac- cipere aliquid potest & moveri, & ad actû re- duci, jam si illum habeat ut Iudicem, ut vindicem, ut ulciscentem, ut torquentem, quid tandem sperare potest? Tu verò quod judici- um ferre debes de huiusmodi statu, tu qui

mortem adeo levem & facilem existimas? Quòd si grauem putas, tum ob hæc, tum ob alia quæ illam consequuntur, cur hæc omnia negligis? cur non tibi provides, ut hæc eadem tibi levius contingant? Tu enim alios mori vides, attendis an pacatè, ac sine dolore hinc abeant, an verò cum magnis doloribus, & ægè animam profundant: Hæc minima sunt, sed longe majora, quæ mortem consequuntur, quæ tamen à te pendent, si in hæc vitâ provideris. Nam hæc vita, & quæ le-

quitur, ita inter se comparantur, ut hæc præfens sit meritum vel demeritum; alia verò, sic vel præmium, vel pœna. *Quæ enim seminaverit homo, hæc & metet*, Vide quid semines ut scias quid aliquando metere debeas *Qui seminat in benedictionibus de benedictionibus & metet: Quid metet: vitam æternam, Amen.*

* *
* *

F E R I A S E X T A

DOMINICÆ QVARTÆ IN QVADRAGESIMA.

CONCIO QVARTA

Anima extra corpus, quoad potentias & actus spectata.

Veni, & Vide. Ioannis 11.

SI huic tantum mundo nati essemus, parum nostra referret, quid agatur in altero, verum cum potissimum quod ad nos spectat, minimè sit id quod in hæc vitâ sit, sed quod in alterâ expectamus, non est velle scire aliquid minimè ad nos pertinens, scrutari quod agatur in alterâ. De hæc etiam proindè Filius Dei nobis locutus est: sicut in parabolâ illius qui decem millia talentorum debebat Matth. 18. item in eâ quæ est decem Virginum, & in divitis Epu-

lonis historiâ. Scio quidem prohibitum nobis esse in cap. 3. Eccli. scrutari, quod lap-
ra nostrum captam est, ac penetrare velle quæ Deus nobis abdita esse voluit: *Altiora tibi ne fructus fueris* & ratio in ipsis verbis continetur, nam nemo ad altera, & fortiora perveniet: *Sed quæ a præcepto tibi Deus illa cogita semper*: quasi dicat, habes materiam tuæ diligentiae, tuique conatus: & *in pluribus operibus eius ne fueris curiosus*: quod ostendit Deum multa voluisse esse occulta, & horum inquisitionem

fontem esse curiositatem; seu cognitionem eorum esse prohibitam: *Non est enim tibi necessarium ea quæ abscondita sunt videre oculis tuis:* quasi dicat, rebus tantum necessariis vacandum esse, aliarum rerum studium esse superfluum: unde subdit: *In supervacuis rebus noli scrutari multipliciter, & in pluribus eius non eris curiosus:* atque ut scias inutilem esse conatum. subiungit: *Plurima enim super sensum hominum ostensa sunt tibi:* ne quis existimaret omnia, sibi cognoscenda quæ Deus nobis proposuit, nam multa nos admirari voluit, non nosse: Denique subiicit periculum quod nobis imminet à curiositate: *Multos quoque supplantavit suspicio illorum, & in vanitate detinuit sensus illorum:* quibus verbis significat multos deceptos, & vanos effectos quod crederent se intelligere, quod non comprehendebant, nec intelligere poterant. Sed scio etiam, hanc notitiam de statu alterius vitæ plenam esse utilitatis, ut jam expecti estis ex primo discursu, & ex hoc posteriori non minus futurum spero. præsertim cum hunc aggrediar cum eâ moderazione quam præcipit Apostolus Roman. 12. cum nos monet; *Non plus sapere, sed sapere ad sobrietatem; & unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei;* & talenti sibi crediti. Ut igitur nostro recte utamur, petamus à Deo novam gratiam, idque opè Virginis, AVE MARIA.

IGNORO, Auditores, vim & facultatem ingenij eorum qui me audiunt, at scio Apostolum Paulum agnovisse olim inter Christianos sui temporis ingenia quædam exilia & infirma: unde nonnulli ab eo dicuntur, Hebr. 5. *Imbecilles ad audiendum:* & 1. Cor. 3. *Parvuli in Christo, qui lacte solo alenduntur:* lac vobis potum dedi non escam: nondum enim poteratis: alij carnales, sensibusque addicti: 1. Cor. 2. *animalis autem homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei,* & cap. 3. *non potui loqui vobis*

quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus, tanquam parvulis in Christo: Contra verò novit alios, planè spirituales, capacesque solidi cibi, perfectos, & ad quos non dubitabat de rebus sublimioribus, magis difficilibus, spiritualibus, perfectisque sermonem habere. 1. Cor. 2. *spiritualibus spiritualia comparantes,* id est spiritualibus viris spiritualia adaptantes, seu, illis tanquam apta tradentes: & supra: *Sapientiam loquimur inter perfectos:* & cap. 14. *Si quis videtur Propheta esse aut spiritualis, cognoscat quæ scribo vobis:* Et Hebr. 5. *Perfectorum est solidus cibus.* Ego quidem eiusmodi hodie auditores requirem, cum mihi sermo esse debeat de re profus spirituali, nempe de animâ separata, ad quam rem intelligendam oportet animum à sensibus abstrahere, & nihil corporeum nobis proponere. Ego quidem præcipuè eiusmodi homines alloquor, ut sibi & aliis intelligant: quod si sint aliqui harum rerum minus cadaces dicam illis, *Vos qui spirituales estis, huiusmodi instruite* ad Galat. 6. Sed ut hodiernum discursum cum præcedenti connectamus.

Nota in Animâ rationali præter ipsam quæ substantialis est & pars compositi, quod est homo, spectari posse 1. Potentias animæ, ut intellectum & voluntatem, 2. Eiusdem actiones, & intra se & extra se. 3. Habitus vel infusos, vel acquisitos: 4. Species rerum ab objectis collectas. Hoc posito.

Dico 1. In animâ separatâ manere ex potentiis quas habebat in hac vitâ, intellectum & voluntatem, fortasse potentiam motricem, alias omnes extinctas esse.

1. Pars probatur de animæ potentiis: quia certum est illas esse spirituales, & in animæ natura esse, non autem in aliquo organo corporeo: cum earum actiones sint independentes à materia, ut patet ex earum objectis vniuersalibus quæ sunt spiritualia.

2. Pars probatur, de potentia motrice. scilicet ipsam probabiliter in anima remanere, ut eam qua possit mutare suam præsentiam localem. Probatum inquam. Quia potuit corpori hanc facultatem imprimere igitur illam habet in se: Hinc fit, ut cum in exitu norit ad quid destinata sit, eo ipsa pergat. Sed qua alterius voluntati addicta est, non manet libera ut possit commigrare quo velit, secundum illud, *Ligatis manibus & pedibus projicite eum in tenebras exteriores*; qua voce significatur carcer tenebrosus qui erat extrâ urbem Hierosolymitanam, & ex consequenti, quilibet alius in quo quivis captivus detinetur.

3. Pars probatur. Quia aliæ potentia cum sint materiales & corporeæ unâ cum suo subiecto destruuntur, ut visus, auditus, olfactus gustus, & tactus; ad hæc vis imaginativa, phantasia, sensus communis uterque appetitus inferior, concupiscibilis & irascibilis, & si quæ sunt aliæ potentia corporeæ. Ratio est, Quia cum sint dependentes à subiecto corporeo, illo destructo eas perire necesse est una cum corpore. Et vel hinc patet, quia in senectute, organis paulatim corruptis, illæ etiam paulatim minuuntur, uti docet quotidiana experientia *Quando tenebrescent videntes per foramina*, &c. & *obsurdescent omnes filia carminis*, &c. cap. 12. Ecclesiast.

Dico II. In anima separata, ex natura sua manere habitus Intellectus & Voluntatis quos in hac vita acquisierat, sed præsertim Voluntatis. Ratio est. Quia habitus intellectus & voluntatis sunt spirituales cum sint in subiecto spiritali, nec pendeant ullo modo à corpore: non quidem ut à causa materiali, quia sunt spirituales, neque ut à causa efficiente, utpote inferioris ordinis, nec potest fingi alius modus dependentiæ, si ergo non pendet à corpore, manebunt planè in anima separata, ut pote spiritali

Dixi autem I. ex natura sua: quia cum anima separata in hoc rerum ordine non maneat in puris naturalibus, sed vel præmio vel pœna afficiatur, de facto non manent in illa multa quæ acquisivit, sed ea tantum quæ convenire possunt statui præsentis vel pœnæ, vel præmij. Et ira in anima beata nō manent imperfecti habitus, quia nō decent illum statum, & propterea pereunt in ea habitus vitiorum habitus imperfecti etiâ supernaturales ut fides spes, pœnitentia, & alii dicunt; si obscuri: quia cum in illo statu non debeant elici actus imperfecti, superflue eorum habitus retinerentur. Damnatæ verò animæ nihil supernaturale retinent, nec quidem bonos habitus morales naturales, quibus in pœnam spoliantur.

Dixi II. præcipuè Voluntatis. Quia habitus Intellectus producti ab actibus qui pendent à speciebus acceptis, cum amplius non prosint, fortassè non manebunt ne sint inutiles. Tales sunt omnes habitus scientiarum & artium, uti patebit ex dicendis cum agemus de speciebus acceptis.

Dico III. Nullos habitus qui fuerunt in parte inferiori, remanere in anima separata. Probatum. Quia, ut ait Aristoteles, corruptis nobis, corrumpuntur quæ sunt in nobis, sed cum anima abiret ex corpore, corrumpuntur potentia sensitivæ, igitur & omnes illorum habitus: Itaque si sunt aliquæ virtutes, in appetitu inferiori residentes, illæ omnes pereunt.

Dico IV. Animæ separata nullam actionem circa corpora, & nullam à corporibus passionem convenire posse. De passione quidem, probatur, Quia cum sit spiritalis, nihil pati potest à corporibus, nisi supernaturaliter id fiat, qua ratione animæ pati possunt ab igne. De actione autem probatur, Quia cum sit pars compositi nullam actionem

nem potest exercere circa corpus nisi sit in illo, cum ex sua natura sit forma corporis, non potest foras exire nisi instrumento corporis, quod ut faciat, oportet ut illud informet, & hoc non facit separata.

Dico V. Quoad ea quæ pertinent ad potentiam intellectivam, 1. Id fieri in ea quod dicitur Psalmo 145. uti præclare explicat Sanctus Dorotheus Doct. 12. scilicet, in die separationis perire omnes cogitationes eius: quod ideo fit, quia omnes huius vitæ species obliterantur tanquam inutiles, ut quæ non agunt nisi coniunctæ cum phantasmatis, à quibus uti dependent cum fiunt, ita dependent cum operantur: nam species quæ sunt in intellectu, cum imitentur eas quæ sunt in imaginatione, sicut eæ quæ efficiunt primas apprehensiones, sine quibus non fiunt neque iudicia, neque discursus, oportet intelligentem phantasmata speculari ut sæpius dictum est, seu ad ea se convertere: quod fit non tantum propter concomitantiam operationum, ratione potentiarum quæ radican- tur in eadem anima, sed etiam propter subordinationem specierum, & dependentiam illarum: nam sicut species ab obiectis, sunt causa specierum in phantasia sicut obiectivè, ita species phantasiæ sunt causæ specierum intellectualium etiam obiectivè, alioqui illis corruptis non sequeretur in intellectu vel oblivio, vel delirium, vel insania, vel cessatio intelligendi, contra quam experimur: cum itaque in morte pereant omnes species phantasiæ inutiles fiunt omnes species ab illis profectæ in intellectu, quia istæ sine illis non moventur, itaque tolluntur omnes: & proinde in illa die peribunt omnes cogitationes eorum: quod interpretans Dorotheus, cogitationes dicit huius sæculi: veluti ædificationis agrorum, parentum, filiorum, & omnis commercii: hæc enim omnia, simul atq; ani-

ma egressa est, pereunt, itaque nullius horum perit. Fundamentum huius rei est status diversus in corpore, & extra corpus: quare sicut quæ sunt corporis, illa omnia præterierunt, ita quæ sunt animi, intra priorem statum. Proinde peribunt illæ scientiæ quas tantopere amasti, tot curæ, tot meditationes & studia, cum enim Deus det animæ separatae alias species eiusmodi statui convenientes, nullas amplius habet quæ ad statum in quo sumus pertineant. Et consequenti perit quidquid fuit in tempore, & solum morale permanet propter meritum & demeritum, & quia ille status est pœnæ vel præmij.

2. Hinc sequitur ingens animæ stupor propter novitatem status, mutationem rerum omnium, & modi agendi: Non enim utitur tunc sensibus, non phantasiâ, non speciebus hinc collectis, sed iis quas Deus de novo immitit. Non jam astra intuetur, non Solem, non Cælum, non Terram, non elementa, non res omnes, quibus convixerat, quibus inoleverat ab initio, sed omnia alia, & aliò modò, aliâ ratione. Inde subit animum ingens novitatis admiratio in illa rerum solitudine, in illò tenebrarum horrore, & in formidabili ignitorum Spirituum consuetudine, quos cum non videat, videt; percipitque præsentis, cum non audit; cum non sentiat, sentit. Deo, ut suæ iustitiæ ministris dante vires ad agendum supra naturam. Quod si Rex Balthasar in medio convivio stipatus à suis, in magnâ domesticorum, & custodum frequentiam, cum ad parietem extensam in aère manum vidisset, scribentem ignotam Scripturam, sic conturbatus, est, ut dicatur Daniel. 5. Rex aspicebat articulos manus scribentis. Tunc facies Regis commutata est, & cogitationes eius conturbabant eum: & com-
pages

pages renum eius solvebantur, & genua eius ad se invicem collidebantur. Exclamavit itaque Rex fortiter. Quid putas animæ in ingressu in alteram vitam ab egressu à corpore, in tanta rerum mutatione contingere.

3. Oritur in intellectu diversitas iudicij quod induit anima de suis rebus, de vita præterita, de bonis æternis, de hominum iudiciis, de rebus, de omnibus creatis, de altera vita, æternitate, de ipso Deo, longè aliter quam cum esset in corpore. Tunc enim omnes suos errores corrigit, ac res omnes videt ut in se sunt. Quam vana esse apprehendit, & nullius momenti, quæ tanti ducebat in vita, famam, honorem; dominationem, opes gloriam, pulchritudinem, voluptatem, delicias, amores, scientias, regna, sceptræ, & quidquid homines admirantur; Quanti ea ducit quæ negligebat, paupertatem, jeiunium, austeritates, humilitatem, cruces, passionem, virtutes! Quam aliter de Deo sentit, & eius iudiciis, de Paradiso, de inferorum pœnis, eorumque duratione interminabili! Nabuchodonosor olim turbata imaginatione, cum se bovem putaret, herbas comedebat, ut testatur Scriptura. *Fenum sicut bos comedes, & cum feris habitatio tua.* Vide qualem se gesserit septem annis. Sed sibi redditus, suum illud factum exhorruit. Quibus per præstigias oculi fascinantur, innumera videre se putant, quæ non vident: sed quando sublatum est fascinum, errorem suum apprehendunt, & falsitatem. Fuerunt qui crederent se in mensa sedisse, atque lautissime epulatos; qui postea sublato fascino se deceptos cognoverunt. Eodem modo quandiu anima in corpore residet, rerum fictio ipsam decipit, secundum illud Sap. 4. *Fascinatio enim nugacitatis obscurat bona: id est pervertit iudicium, ut bona pudeat, quæ non sunt: non putet autem quæ sunt. Et in constantia concupiscentia, transvertit. (Id est, susque*

deque evertit) sensum sine malitia; Sed relicto corpore, unde omnis fascinatio; cum anima, res uti in se sunt intuetur, cum obstupescit se fuisse deceptam, eorumque suum agnoscit. Certè quis istud non admiraretur, quod homines in rerum omnium luce non videant, quod postea videre incipiunt, uti oportet videre, quando lux vitæ est extincta.

4. Nascitur in intellectu tam vehemens applicatio seu fixa adhesio ad quædam objecta, ut semper in iisdem versetur uti dicitur apud Danielem cap. 12. *Ut videant semper.* Equidem in hac vita cogitationes, sibi perpetuo succedunt; unde in varia abitantibus, hinc oritur illa, de qua Sapiens loquitur, in constantia concupiscentiæ *per bos rotas sicut fundæ, quæ dicitur, per bos perpetua quædam at velut in gyrum mutatio, rotatio, circuitio, & quasi turbo concupiscentiæ, dum ex una in aliam transitur; Sed in altera vita, illa agitatio mentis cessabit, & in uno mens defigetur, quæ illud cogitare cogetur quod nolet: quæ agendi diversa ratio in intellectu, incredibile dictum est, quam gravis futura sit animæ, dum non habebit suarum cogitationum libertatem; Misera Ixionis imitatrix eiusdem commentationis rotam semper circumagens, in hac vita sanè non exiguum est illud curarum levamentum, quod varietate cogitationum mens aliò divertatur, ut & iudiciorum mutatione, quæ vel de personis, vel de rebus ferre solet. Sed in altera vita non ita se res habet, cum illic uni solum cogitationi, eisdemque uni tantum de quaque re iudicio mens in perpetuum affixa sit *Ut videant semper.**

5. Cum intellectus sequatur statum animæ, hæc autem post mortem sit extra corpus, ita ille operatur independentè à corpore; & proinde eodem planè modo agit

quo solent agere Spiritus seu angeli. In hoc autem differt spiritus à corpore, quod cum corpus habeat rationem materiæ seu potentia passivæ, semper recipiat, & ab extrinseco unde sensus moventur ab objectis externis, à quibus accipiunt species impressas, & deinde à seipsis per species expressas, & ideo dicit Aristoteles, sentire esse quoddam pati: hinc oculus seipsum non videt, nec enim est in seipsum reflectivus, quia seipsum movere non potest per speciem impressam: quòd si videt in speculo, non tam à se movetur quàm à speculo sed immediate & rectè seipsum movere non potest, quia speciem non in se, sed à se, directè emitit. Intellectus autem Ita respectu aliorum objectorum est potentia, quia possibilis est fieri omnia per representationem, ut respectu sui sit quidam actus: Ipse enim se movet; Nam esse potestate non potest quod actu: cum autem unaquæq; res id sit prius quod actu est, quam quod est potentia, hinc fit ut primum objectum spiritus sit ipse sibi, unde quilibet est mensura totius suæ intellectiois, quia rationabile est, ut virtus intellectiva adæquetur perfectioni ipsius animæ; sic enim Deus se comprehendit quia intellectus divinus æquatur suæ essentia infinitæ: hinc etiam fit, ut quod primum Deus intelligit, sit ipse: ita quòd primum Angelus intelligit, ipse est; unde est mensura suæ intellectiois; immò ut aliqui docent, non potest à sui cogitatione cessare, quia sibi semper præsens est, & sibi est sui species, itaque alia non indiget, quia spiritalis est, & consequenter per se intelligibilibus; & proinde seipsum ignorare non potest. Quare cum anima separata eundem habeat modum intelligendi, quem habeat Angelus, cum quò tunc convenit in statu; ipsa se semper intueretur ac videt, quia sibi ipsa est intimè præsens: & si hoc deesset; certè Deus ipsi immitteret speciem infusam quâ se ipsam,

primum omnium objectorum, cognosceret; nam ad hoc primum inclinationem habet; Quòd si vitij deturpata sit atque tædada, tunc maximè patitur à sui cognitione: Sed velit, nolit, cogitur semper seipsum intueri, & exhorlescere, secundum illud quod diximus *Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis eius.* Theren. 3. quæ est gravissima eius pœna, ut ait Bernardus lib. 3. de Considerat. cap. 12. his verbis: Non est aspectus, sive in cælo, sive in terrâ, quem tenebrosa conscientia suffugere magis velit, minus possit: Non latent tenebræ vel seipsas, se vident, quæ aliud non vident; opera tenebrarum sequuntur illas: non est quòd se abscondant ab illis ne in tenebris quidem. Hac ille: Et nos hæctenus de intellectu; sequitur ut agamus de voluntate in eo statu.

VI. loco: quâ in re. tunc fiet in eâ tanta mutatio, ut aliò modò sit progressura, quâ in facere soleret in hâc vitâ: cum enim duplex sit instinctus in nobis, naturalis seu innatus; alter additivus, & quasi secundarius, & extraneus, seu impressus; primus est à Deo iniustus; alter ab objectis excitatus. De in autem in hâc vitâ summus pauci sequuntur innatum, propter obsecram sui finis & principalis objecti cognitionem, sed à variis objectis, quæ per sensus animam feriunt, sese abripi sinunt. Verùm eum anima est extra corpore, ac perit illa objectorum externorum titillatio, evanescit ille rerum creaturarum amor, eiusque loco exluscitat se naturale pondus, atque inclinatio vehementissima, & incitativissima in Deum, ut in suum finem; quæ sublato corporis impedimento, tantâ vi animam rapit, ut non possit retineri, quin sese illi uniat, sine forti quâdam resistentiâ & proinde afflictione, & gravissimâ molestia, in quam de facto incurrit; quando ob mortalis vitæ imperfectiones ab illâ

vnione impeditur. Quod si illa impedimenta æterna esse senserit, acerrimo dolore sese cruciat, si que tota quasi contrahit, quia ferè in rerum omnium creaturarum, & sui ipsius odium mutatur, contra quàm ipsi solet in hac vita contingere, ubi ferè plùs amat, quam odit, immò nihil odit, nisi quia amat: sed tunc eius ferè unicus actus est odium, & ferè nihil amat quidpiam, nisi quia oderit, odium autem acerbum est, pœnam habet, quia amaritudinem invehit: nec mirum, quia est contra inclinationem, & semper invenit contrarium, quod averfatur, & fugit.

2. Maxima ex parte tollitur in eâ libertas: Cum enim prima libertatis origio sit in intellectu, propter eius indeterminationem; & aliunde, in altera vita intellectus ferè determinetur ad paucas cogitationes, præsertim circa quædam objecta, sublata in eo indifferentia tollitur penè libertas in voluntate: at omnino tollitur circa quædam objecta quæ juvare possent, & illud impletur quod dicitur apud Matth. 22. *Ligatis manibus, & pedibus, projicite eum in tenebras exteriores.*

3. Maxima etiam ex parte perit eius dominium in potentias inferiores: quia quædam extinctæ sunt, ut sensus interni, & externi, qui tantum in corpore reperiuntur, aliæ verò non obediunt, quia superiori agenti subditæ sunt à quo ad agendum determinantur, immò Deus in ipsis quosdam actus operatur. Itaque ipsa voluntas trahitur quò non vult, nec amplius suarum actionum est domina, & arbitra: nam status est mutatus & amittit modum agendi mutabilem: ô magnum in voluntate damnati doloris incrementum! In hac vita semper est ambulatoria, sed in altera, propter ipsius in uno objecto determinationem, sistitur.

4. In qua quisque voluntate, plenè non retractata moritur, in eâ permanet; secundum

illud Ecclesiasticis 11. *Si ceciderit lignum ad austrum aut ad aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit.* Et enim status omnino invariabilis, & immutabilis, quia est status æternus vitæ, quæ hominè ponit in termino. Et quoniam in vita omnes ferè voluntates deordinata fuerunt; illæ omnes, ut quæ habuerunt rationem criminis ac demeriti, habent post vitam rationem pœnæ, atque supplicij, cruciantque plurimum. Ad voluntatem igitur, quæ potentia est, redeunt omnes voluntates quæ actus sunt in quibus, quia innumeræ sunt inter se contrariæ, propterea ab illis voluntas, & anima in varia discerpuntur. Porro in ijs voluntatibus quàm multæ sunt indecentes & indignæ, atque illæ voluntatem affligunt: quæ multæ inutiles & vanæ, & illæ amaritudine replent: quæ multæ sunt iniustæ, atque illæ contristant, nihilque nisi mœrorem relinquunt: *lassati sumus in via iniquitatis*: quàm multæ oblectantur & turpes, & illæ ingenti pudore afficiunt: quàm multæ crudeles, & illæ condemnant: quàm multæ contra Deum, & illæ disturbant atque deiiciunt. Post illas turmatim innumeræ sese offerunt, quæ ad statum præsentem pertinent, qui est status æternitatis, & illæ mirabiliter, & supra quàm credi potest, discruciant, ac torquent, eò utque ut anima non nisi supplicio se destinet, ex utroque statu misera, ex præsentem, & ex præterito: præteritum reponit memoria, secundum illud Bernardi; hic est vermis qui non moritur, memoria præteritorum: præsentem autem statum extendit in omnem æternitatem, propter immutabilitatem, & suam, & sui status. Mitto pleraque alia ad voluntatem pertinentia, cum dicta sufficiant.

Superest VII, ut pauca de Passionibus dicamus; Sed ne sit æquivocatio.

Nota 1. Passionis propriè dictas esse in duplici appetitu hominis, inferiori & super-

riori. Probatu ex earum actibus, amore odio, læticia, tristitia, spe, metu, & aliis, quæ passiones secundum varia obiecta sunt in alterutro appetitu, vel etiam in utroque, licet communiter passionum nomine intelligantur passiones appetitus inferioris quia præter actionem huius appetitus fit quædam corporis mutatio, & alteratio, unde ortum nomen passionis, cum tamen certum sit dari eiusdem nominis & denominationis actus in parte superiori, licet sæpe orientur etiam per sympathiam similes actus in corpore, & consequenter immutationes in eo, secundum illud Davidis, *Cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum.*

Nota 2. Cum passiones sint in appetitu, & duplex sit in homine appetitus, unus rationalis, seu superior, & alter sensitivus, seu inferior, & locus seu subiectum superioris sit anima, inferioris autem cor, insuper cum in morte pereant facultates corporæ, manent incorporæ, sequitur in anima separata non manere passiones appetitus inferioris, sed manere eas quæ sunt superioris, verum secundum statum cuiusque, qui certè pendet à morali, cum si status pœnæ præmii, quia iam non est spectanda anima secundum ens morale, quod causa est multorum quæ sunt in homine secundum diversitatem meritum.

Nota 3. Quod quemadmodum tempore tempestatis, exortæ in mari, non stant nisi venti contrarii, & turbulenti, & fluctus ingentes excitamur, & mare usque deque evertitur: ita eo tempore quo anima separata est à corpore insurgunt molestissimæ passionum omnium commotiones, anima in seipsam reducta. Quod apprimè expressisse Dorotheum doctrin. 12. nuper satis amplè dicebamus. Hoc unum ne longius hic sermone protrahatur addimus, ut id ex propria

experientia quisque coniectura assequatur Tu aliquando cupiditatem hic sensisti; infer inde quanta tunc erit, quam ardens, quam præceps, quam iniquita. Sensisti aliquando aculeos doloris, tunc demùm scies, quid sit dolor, quid desperatio. Sanè possem dicere te ad hoc usque tempus ignorasse quid sit ira, & quid sit animi impatientia, quantumvis illis commotionibus agiteris. Quid dicam de Timore, qui gravior erit quolibet tormento? Sap. 4. *Venient in cogitatione peccatorum suorum timidi, & traducunt illos ex adverso iniquitates eorum,* cum cogitationem dicit intelligis συζήσιον rationationem, & supputationem: cum dicit traducunt, vult dicere convincent & coarguent ex adverso, stante in oppositum, & accusante conscientia. Et apud Iob. cap. 15. *Terrebit seum tribulatio, & angustia vallabit eum sicut Regem qui preparatur ad prælium.* Denique omnes passiones insurgent, quando, ut ait idem cap. 21. *Lucerna impiorum extinguetur,* scilicet in morte, & ubi lux vitæ pefecerit.

Has cogitationes mihi suppeditavit apertum Lazari sepulchrum: Venisti & vidisti mi Auditor. *Tollitèr lapidem,* dicebat Christus. Addo, non tantum sepulchri, sed multò magis cordium. Tu tolle cordis tui duritiam, ac responde petenti. Quid tibi videtur de futuro statu animæ tuæ? An id unquam cogitasti, vel non? Si non cogitasti, unde illud provenit? An quia non credis immortalem animam? Sed unde non credis? Quia, inquis, nemo unquam rediit. Lazarus post sepulturam quatuor dierum exsuscitatus, idque coram innumeris testibus, quæ & miraculo adfuerunt, & exsuscitatum viderunt, manducantem & diu sibi superstitem? Sed Christus credit post trium dierum sepulturam, probatâ

tot testibus eius morte, & pluribus etiam eius resurrectione? Quin & innumeri alii variis sæculis à mortuis redidère? At, inquis, ego non vidi. Igitur nihil credis, nisi quod tu ipse vidisti? Sed quàm multa sunt, quæ credis, nec vidisti, in hominibus, in urbibus, in actionibus, & aliis innumeris? At iterum cur non credis? Quia, inquis, non placet, neque id certum est. Sed fortasse ita est? Reponis, Et fortasse non ita est, quia hinc inde rationes afferuntur. Hic te expecto. Mitro dicere sapienti homini hoc esse evidens, & homini Christiano id esse indubitatum, cum sit de fide, animam hominis non perire cum corpore. Sed fingamus dubium esse. Si ita est, hoc saltem habeo, id fortasse verum esse. Certè si de sola opinione ageretur, in eo quod esset dubium, tibi liberum foret credere, aut non credere; sed cum non agatur de sola opinione, sed de sibi consulendo in re maximi momenti, hoc à te postulo; An non ad hominis prudentiam pertineat, illam partem potius sequi, in qua uultum est periculum, & nullum damnum, quam alteri se committere, ubi, agitur de summa rerum? An non ille miser est sponte qui sic vivit? Sed quid passus sum, ut vel ex suppositione, in re tam gravi, tam certa, & tam evidente dubitares, cum omnia undique habeamus testimonia, & argumenta, rationis, fidei, experientia; & innumera nobis certa sint, quæ necessariò hanc veritatem inferunt? Quòd si aliquandò cogitasti, quid propterea fecisti? Quid statuisti in eam rem? Quod tibi remedium, quod solatium, quod adiumentum tibi comparasti? In aliis rebus tam es provi-

duus: Cur non in istis quæ non sunt alicuius temporis, sed æternitatis; quæ non sunt dubia, sed certa; quæ non partem continent tuæ fortis, sed illam totam quanta est?

At dicis te de istis cogitasse. Sed quoties? quam altè & quam profunde? Quàm multi ob eiusmodi cogitationes rebus omnibus valedixerunt? Quàm multi in solitudine se abdiderunt, ut hæc semper cogitarent, ut illa prævenire possent? Hæc est vera illa Christiana sapientia, quam veteres definierunt, Mortis meditationem. Eò enim mors perducit; mors quippe transitus est, sed nemo transitum satis intelligit, qui nescit in quid sit transitus. Hæc sunt illæ cogitationes de quibus Iobus cap. 17. *Dies mei transierunt, cogitationes meae dissipatae sunt, torquentes cor meum.* In his se perpetuò infixum fuisse scribit Nazianzenus, & ita infixum, ut venas eius sanguine, & carnem succo privarent. Hæc sunt cogitationes Davidis Psalm. 76. *annos æternos in mente habui.* Has cogitationes suis operavit Moyses in Cantico: *Vtinam saperent & intelligerent ac novissima providerent!* Vtinam in eo sit, mi Auditor, tua sapientia, tua intelligentia, tua providentia! Omnis alia vana est, & supervacanea; omnis alia intra tempus concluditur, hæc respicit æternitatem: quam fe-

licem nobis donet Iesus Christus Filius Dei qui est benedictus in sæcula. Amen.

* * *

 DOMINICA PASSIONIS
CONCIO PRIMA.

CUR VERITATI RESISTITVR.

I. *Causa ex parte hominis; Iudicij corruptio.*

Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico vobis quare non creditis mihi? Iohan. 8.

IAM ad tempus illud pervenimus quod, Apostolus vocat, 2. Cor. 6. *tempus acceptabile, & dies salutis*, nempe ad tempus Passionis, & quasi ultimam dispositionem ad Festum Paschæ. Cùmque hactenus Ecclesia usa sit verbo Dei, cuius tanta est vis, ut auditu sit non à surdis modo, sed etiam à mortuis, (*& qui in monumentis sunt audiunt vocem Filij Dei*) immò à creaturis insensibilibus, (de quibus Psal: 28. *Vox Domini super aquas Deus Iesaitis intonuit: Dominus super aquas multas. Vox Domini in virtute, vox Domini in magnificentia.*) Et tamè eadem Ecclesia videat non satis à filiis esse responsum; Id quod habet summum, Crucis vexillum attollit. Quis dicat qualem motum in omnibus excitabit in die iudicii illa ostensio Crucis? *Tunc parebit signum Filij hominis in celo. Et tunc plangent omnes tribus terra.* Sed nescio nùm modo duriores non simus, quàm tunc summus futuri. Certe huius successus causam reddit Christum in hodierno Evangelio: quam exponemus, ubi primùm Deiparum Virginem de more salutaverimus, AVE MARIA.

CERTVM est prædicationis officium & munus inducere post se ac exigere mul-

tum operæ & laboris, numerosamque sollicitudinum & tædiorum copiam. Nam ut nulla habeatur ratio: 1. difficultatis eloquentiæ, quam præstantissima Antiquitatis ingenia existimarunt tantam esse, ut eius perfectionem ad paucos admodum pertinere censuerint, ita ut cum multi singulis ætatibus præclarissimi extiterint Imperatores, multi graves Iurisconsulti, præstantissimi Artifices vix tamen multæ ætates unum tolerabilem viderint Oratorem: 2. Ut taceam difficultatem apparatus, qui ad hoc munus est necessarius, qualis est diversissimarum rerum, earumque difficillimarum cognitio, qua de re multa Nazianzenus in Apolegitico: 3. Ut nihil dicam de perpetua animi & corporis contentione in ea anni parte quæ difficillima est: 4. Ut taceam de iniquitate iudicii Auditorum, & diversa capacitate, & diversissima animorum dispositione, ac intentioni sæpe contraria, & rarissimè favente, & benevola: Denique, ut præteream, quod multos valde torquet, certum famæ amittendæ periculum, quæ exponitur omnibus, hoc est, etiam invidis, & inimicis, & ignaris: nam cum aliarum artium iudicium vulgo ad artifices referatur, huius difficillimæ

artis iudicium, auribus plebis ignaræ committitur, ita ut cogaris in turba quemlibet vereri, quem extra turbam contemneres: Vt, inquam, hæc omnia & alia plura præteream;

Quantus labor nobis subeundus est, cum vitiis & hominibus vitiosis, cum quibus nobis grave certamen est? Ita enim hanc resistantiam significavit Deus apud Ieremiam cap. 1. *Ego dedi te hodie in civitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum æreum, super omnem terram, Regibus Iuda, Principibus eius, & Sacerdotibus, & populo terra. Et bellabunt adversum te, &c.* Quod si unicuiusque pugna adversus vitia sua est maximè difficilis; quantum opus est unum hominem unius civitatis vitia aggredi, atque oppugnare? neque enim ignoramus nobis rem esse & cum principibus huius æris, & cum hominibus iniquissimis ac pessimis, & cum vitiis unicuiusque; quæ omnia adversum nos dimicant. Quod si Apostolus existimavit quorû hæreticorû resistantiâ sibi esse intollerabilem, ita ut Dominum ter rogarit ut ea tentatio discederet à se; quis mirari debet, si dicam peccatorum hominum resistantiam rem esse difficultatis plenissimam? Quantam putas nos illam nascisci, dum expugnanda sunt odia inveterata; dum aggredimur extinguere carnis incendia, & infandas libidines debellare? Hinc odia multorum nobis subeunda, contemptus, detractiones, minæ, & quod aliquibus etiam contingit, quibus plagas recipere & mortem subire necesse fuit.

2. Quantum laboris & doloris nobis affert zelus, quem ait Christus Dominus interiora exedere atque incendere? Quam sæpe cogit nos, nunc irasci, nunc uri atque ardere, nunc infirmari, ac deicij, nunc flere ac misereri? *Quis infirmatur, & ego non infirmor; qui scandalizatur, & ego non uror; Quos qui-*

dem labores, atque dolores exprimit Scriptura per mulieris parturientis dolores. Apocalyp 12. *Et in utero habens clamabat parturiens, & cruciabatur ut pariat.* Vt autem intelligas difficultatem partus, cogita multitudinem liberorum, juxta illud Isa. 66. *Qui audivit unquam tale: & quis vidit huic simile: quid parturiet terra in die una: aut parietur genu simul: quia parturivit & peperit Sion filios suos:* nec alio sensu dixit Paulus ad Galat. 4. *Filius quos iterum parturio:* quâ loquendi formulâ exprimuntur curæ, anxietates, corporis atque animi afflictationes pro animarum salute procuranda: dolor item de hominum sceleribus in Deum patris, ac zelus qui ita exedit consumitque juxta illud Psalm. 68. *Zelus domus tue commedit me;* ad hæc, laborum, atque ærumnarum invicta tolerantia, pro obsequio in proximos strenuè impendendo. Quin immò si opus sit, debent viri Apostolici in tanti operis progressionem vitam prodigere, ut Rachel ex Benjaminu partu interit: Et ita S. Dunstanus, de quo Surius 19. Maij, invitatus ad cælum, inducias à Deo petit, & impetravit, donec populum verbo refecisset; quod in eò opere gloriosum putaret vitam finire, atque animam effundere.

Nihilominus tamen nulla maior pœna, nullus gravior labor, & dolor, quam quod ferè inutiles sint labores nostri; ac pauci admodum, aut ferè nulli ex Concionibus proficiant. Vos enim t. stor. Auditores, quæ mutatio sit facta in vobis ex Concionibus, quis fructus post tot labores, post tot studia? Etenim cum Isaiâ, & cum Apostolis conqueri possumus, *Domine quis credidit auditui nostro, & brachium Domini cui revelatum est.* Certè Vinirores & Agricola, & reliqui Artifices omnes carpunt aliquem laborum suorum fructum; & ut ait Apostolus 1. Cor. 9. *Qui plantat vineam & de fructu eius non edit: Qui pascit gregem, & de lacte gregis non manducatur.* Que

Quæ res usque eò nos aliquando percellit, ut ex desperatione veniat in mentem, officium illud, aut deponere, aut non tantâ curâ præstare. Certè uti explicat Hugo cardinalis, ea res animum S. Thimothei olim ita perculit, ut cum initio frequentibus Concionibus vaccet, postquam vidit inutilem laborem suum, cœcepit illud opus negligere, unde etiam arguendus fuerit S. Ioannis Epistola ut patet in Apocalypsi, ubi reprehenditur Angelus Ephesi, quod primam charitatem reliquisset. Quod si ob amorem Dei prima charitas conservatur, vix tamen fieri potest, ut quilibet coram Deo non consequeratur cum Isaiâ Prophetâ cap. 49. *Et ego dixi: In vacuum laboravi sine causa, & vanè fortitudinem meam consumpsi: ergo iudicium meum cum Domino, & opus meum cum Deo meo* ut legit Sanctus Hieronymus, *labor meus, & dolor meus.*

Quâ ex re factum est ut Ecclesia, vergente in finem Quadragesima, ut nostro dolori medeatur, hodiernum Evangelium legendum præbeat, uti nos in eo dolore consoletur: in quo duo nobis proponit, 1. Idem Christo Domino planè contigisse, cuius licet mirabilis esset eloquentia, mira vis verborum, mira gratia, immò cum esset ipsum Verbum, quod Apostolus vocat *gladium acutum ad divisionem animæ*, alius *malcum ex adamante, ad conterendas petras* alius quasi *fecundum è nubibus imbrem*, modo stillantem & suavissimè labentem, modò fortius irruentem, secundum illud, *quasi imber super herbam*: cuius denique licet tam multa essent miracula, & opus quasi fulgura; paucos tamen admodum convertit: quod admirans Ioannes Evangelista, scripsit cap. 12. *Cum autem tanta signa fecisset coram eis non credebant in eum: ut sermo Isaiæ Prophetæ impleretur quem dixit: Domine, quis credidit auditui nostro, & brachium Domini, sibi revelatum est?*

Huius successus triplicem rationè affert,

cur nimirum tam pauci ex Christi Concionibus proficerent, quæ causæ etiam nostri respectu locum habere possunt, servata proportione: ut ne miremur, neque animo deficiamus, cum hæc eadem nobis contingere videbimus, ut scilicet admodum exiguus à nobis ex nostris concionibus fructus colligatur.

Ex tribus causis una se tenet ex parte Creatoris, duæ ex parte creaturæ. Quæ se tenet ex parte Dei in illis verbis continetur, *Qui ex Deo est verba Dei audit, propterea vos non auditis quia ex Deo non estis*, estque denegatio gratiæ, sine qua mutum est omne os quod loquitur, de quâ re post alterum diem loquemur. Duæ itaq; nobis supersunt causæ ex parte creaturæ, de quibus modò, & crastina die. Primâ continent illa verba, *Qui ex vobis arguet me de peccato: in quibus verbis ex effectu causâ ostendit: cum enim ex odio virritis Christum odissent, iuxta illud Ioan. 3. Lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem: erant enim eorum mala opera*, ex eodem odio factum est ut non prodesse eius verba, sed facta tantum viderent, & dicta audirent ut carperent unde variis eum calumniis appetere, quasi occasionè haberent non credendi, cum tamè nullam habuerint nisi odium gratuitum, secundum illud, *quia odio habuerunt me gratis*. Alterâ causam continent hæc alia verba, *Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi? quæ significant odium veritatis, licet ea clare proposita fuerit, Duplex igitur odium fuit, & personæ, & doctrinæ, licet persona esset irreprehensibilis: Quis ex vobis arguet me de peccato: licet doctrina esset verissima, Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi? Sed nimirum 2. ut dicitur Sap: 2. *Excæcavit illos malitia eorū*. Quod quia multis in omni genere solet accidere propterea id nunc à me disquirendum est, unde ea res proficidatur, Cuius quidè rei unicâ causâ esse arbitror; Quia multi non intellectu sed affectu iudicant: quod tribus modis solet contingere.*

I. Cum

1. Cum Voluntas Intellectum determinat, ut de quibusdam vel tantum vel acrius cogitet; nihil verò, aut parum de aliis; unde fit ut unam partem vehementius apprehendat, ac perfectius cognoscat quam alteram.

Nota itaque has duas potentias, Intellectum, & Voluntatem sic inter se esse connexas, ut una sine alia non operetur? ita tamen ut aliquâ ratione, & à se invicem independentes sint, & à se invicem dependentes. Independentia est, quia Voluntas posita quâcunque cognitione finiti boni semper libera est ad volendum, aut non volendum, si suâ summâ potestate uti velit: Intellectus autem proposito sibi verò non pendet à Voluntate ut assentiatur, aut aliter sentiat, nam à vero determinatur ut cognoscat: Dependentiâ in eo est, quòd voluntas cum ferri non possit in rem incognitam: (nam ut ait Bern. lib. de Amore Dei, cap. 2. Quis amat quod non videt, quomodo potest esse amabile quod non est aliquatenus visibile? Et ex S. Thomâ opusc. 61, hæ facultates ita sunt ordinatæ, ut cognoscitiva sit ante affectivam) necesse est ut ab intellectu cognoscente moveatur: aliunde etiam Intellectus in suâ operatione, & applicatione, dependet à voluntate; cuius dominium est in omnes facultates aut æconomicum, aut despoticum. Hæc autem mutua dependentia exercetur per sympathiam potentiarum, ex quo fit ut in intellectu agente & movente se, moveatur voluntas, & ex voluntatis affectu operetur intellectus: Hoc præsupposito.

Dico Intellectum, licet à voluntate non pendeat eâdem ratione, quâ multæ inferiores potentie, ut progressiva, & illæ quæ ab objectis non moventur; non pendeat, inquam, ut de re aliqua debitè sibi proposita illo vel illo modo iudicet; quia veritati evidenti sibi propositæ refragari non potest;

pendere tamen à voluntate in applicatione, ut scilicet acrius, ac divitius, & vehementius partem intendat quam in aliam, qua ratione voluntas sibi fucum facit, ac se decipit, & fetandem & intellectum excæcat: atque illud est quòd ait Philosophus, Quòd omnis peccans est ignorans, hoc est, minus quibusdam rationibus attendit, atque ita quædam actualiter minus scit.

Hinc porrò sequitur 1. ipsius Intellectus cæcitas, qui tantum videt, quantum cernit: cum itaque unum cernat diligentissimè, aliud verò obscurius, fit ut unum minus sciat, ac ferè ignoret, saltem secundum rationes speculative, & integras.

Sequitur 2. Ipsius Voluntatis inclinatio, atque acceptatio: Etenim cum Voluntas rationalis sit libera, & consequenter indifferens ad duo etiam si absolute loquendo se ipsam per se possit determinare, pro summa sua potestate; modò obiectum ipsi non sit ignotum; tamen communiter loquendo ferè determinatur à iudicio pratico præcedente, contra quod Voluntas nõ fertur quia non fertur nisi in bonum sibi repræsentatum ut cõveniens; unde quando Voluntas unâ partem eligit, oportet ut præcesserit iudiciû practicum Intellectus, quo iudicat homini id potius hic & nunc convenire, quàm contrarium: quod tunc facit Intellectus cum plura bona, & evidentiora in uno videt, quam in altero: hoc autem sæpe pendet à vehementi aut negligenti Intellectus ad unum obiectum applicatione: quæ applicatio quia per sympathiam pendet à Voluntate, ipsa sui erroris causa est, atque origo, quoniam ducem suum excæcat. Itaque in universum de peccatoribus pronunciat David Psalm. 16. *Oculos suos statuerunt declinare in terram*, ut scilicet tantum terrena, non autem cœlestia, & tantum præsentia, non autem futura intueantur.

Exemplum habes admodum insigne in cap. 13. Danielis, ubi narratur scelestum facinus, ac erimen duorum Senum luxuriosorum, qui cum ex irrisissent in turpem amorem Susannæ, ut de illis loquitur Scriptura; (*Et exarserunt in concupiscentiam eius*); *Everterunt sensum suum, & declinaverunt oculos suos, ut non viderent cælum, neque recordarentur iudiciorum iustorum.* Quia nimirum, cum tantum cogitarent de pulchritudine Susannæ; quippe qui *observarent diem aptum*, ut dicitur in Textu, *quando eam possent invenire solam*: sanè de sceleris immanitate, de præsentia Dei, iudicio, de supplicij magnitudine, de operis difficultate non cogitabant: ac sicut olim Iob fœdus pepigerat cum oculis suis, ut ne cogitaret quidem de virgine, illi è contrario fœdus cū oculis suis pepigerant ne viderent cælū, ne videlicet eius aspectus, & eius qui in cælis habitat, eos abduceret à scelere, sed plane statuerunt oculos suos declinare in terrā, & cogitare iterū ac sapiens de formiā, cuius amor ipsorum animos usque ad insaniam inflammabat. Et ut sua captarent commoda, & voluptate illicita suerentur, nihil pensi habuerunt, quod esset à divina Lege alienum. Et certè quid facilius fuerat natam in illis recenter flammam extinguere, nisi se repetitis aspectibus & cogitationibus excæcassent? Quid enim si specassent ætatem suam, quoniam senes, qualitatem suam, quia iudices populi, statum suum, quia captivi, & in alieno regno, locum, quia in domo ubi iudicia reddebant, ad hæc, in domo ipsius mariti, unde iniuria gravior, fœditatem sceleris, ut etiam, licet amore eius vulnerati essent, erubescerent indicare sibi concupiscentiam suam, honestatem ipsius, & consequenter operis difficultatem, scilicet intentatam mulierem perfringere, periculum tentandi, cæli & Dei conspectum, statutam adulterio pœnam, Oculum illum vigilem omnia cernentem, iudicia Dei quæ nihil

Tom. III.

impunitum relinquunt; voluptatis brevitatem, ac doloris, & pœnitentiæ diuturnitatem, denique, quibus supplicis hoc tantum facinus in altera vita puniatur, certè poterant omnem libidinis sensum, quantumcumque esset, facile extinguere. Sed vide qua ratione victi sunt: *Everterunt sensum suum, & declinaverunt oculos suos, ut non viderent cælum, neque recordarentur iudiciorum iustorum*: hoc est, ab his omnibus considerationibus animum averterunt, ac de solâ mulieris pulchritudine, de solâ voluptate cogitarunt: Exemplo præillustri nobis relicto, qua ratione in nobis contingant scelera. Ita unicuique quodlibet, licet, augendo quæ sibi favent, extenuando aut omittendo quæ mentem revocant à flagitio. In eum numerum reduco.

1. Eos omnes qui discendi quod nesciunt, occasiones fugiunt, unde nec Conciones audire, nec legere, nec querere, nec consilium petere volunt, ne ea sciant, quæ scire nolunt, ne si scirent, aut facere impedirentur, aut ægrè facerent, quasi eâ ratione sufficienter excusari possint, ob ignorantiam, quæ si est ei/us modi, non modo culpam non excusat, sed etiam auget, ac facit graviolem: Non excusat quidem, quia ea sola excusat, quæ actum facit non liberū, sed ignorantia quæ sita, & affectata, ut libera est, non impedit quin actus in suâ causa sit liber, unde culpam non impedit, auget autem, tum quia uti sponte ignorans se se exponit periculo omnis culpæ, propterea in quâlibet exigua re, gravissimam culpam contrahit, tum quia non modo actum committit, sed etiam sibi eripit potestatem aliter agendi ob defectum cognitionis, quæ in rebus mortalibus est agendi principium.

2. Eos qui nolunt de rebus ad conscientiam pertinentibus cogitare, sua negotia ut

L

sch-

se habent discutere; nunquid, verbi gratia, habeant aliquid alienum quod restitui oporteat; nunquid in sua negotiatione aliquid iniustitiæ committant, refugiunt animæ suæ statum agnoscere, de morte cogitare, de rebus futuris, de æternitate, de securitate status vitæ in quo sunt. Videas enim innumeros homines qui seiplos nunquam ingressi sunt. Existimant, opinor, hæc omnia desitura esse, si non cogitent, si non meminerint, si obliviscantur. Quia *nemo est, qui recogitet corde*. Stulti planè, qui non videant, res semper suo statu esse, seu cogites, seu non cogites.

Eo reducuntur 1. qui dolent cum in Concionibus veritates ad ipsos pertinentes aperimus, quasi dicendo, reos ipsos faciamus, non autem sint ipsi suis factis.

Multò magis 2. qui moniti credere nolunt quod dicitur, ea tantum de causa, quia nolunt rem ita se habere: Etenim gratis fidem negant, & non tantum voluntate peccant, sed etiam iudicio: quia contra id quod est evidens pugnant, cum non contradicant ratione, sed voluntate, quæ omne iudicium corrumpit.

3. Qui sibi voluntariè fucum faciunt, non eodem modo in rebus conscientia sibi consulentes, quo, id agunt in rebus sæcularibus, & negotiis, ut videant hinc inde rerum commoda, & incommoda, & omnia iusto iudicio expendant.

4. Qui secum dissimulant sibi que parcunt. Quotusquisque enim sibi fit iudex rigidus, ac severus, qui sibi non aduletur. Itaque in omnibus molliores sententias sequuntur, & quæ magis suæ cupiditati favent, in quo multipliciter peccant. 1. Quia plus favent cupiditati, quam rationi, quod secus fieri deberet: quod enim maximè vis, id tibi deberet esse suspectum ob insidias amoris proprii.

2. Quia sese exponunt periculo deceptionis; nam quam multi adulatoriè loquuntur: ad hæc nulla est opinio tam falsa & extraordinaria, quæ non aliquem habeat vel auctorem, vel fautorem ac defensorem. 3. Quia non ex toto rem considerant, sed tantum ex parte: itaque iudicium non est iustum nec certum, sed diminutum. 4. Quia sibi ipsi debent esse suspecti, ex affectu quem sentiunt erga rem de qua agitur: sibi enim facile parcunt in ea materia & secum dissimulare solent. Hoc vide in exemplis: verbi gratia, In Mulieribus ratione ornatus; ratione congressuum, & ratione Indit: In Viris ratione negotiorum. Sed ad alia.

II. Ratio seipsum excæcandi ita contingit. In rebus dubiis, & obscuris Voluntas impondere trahere potest Intellectum. Et in dubiis quidem, quoniam hinc inde rationes probabiles apparent, non potest intellectus ex seipso ad unum aliquid se determinare, quoniam utrinque æqualiter trahitur, cumque sit ex se potentia indeterminata, si ab obiecto non determinetur, hæret dubius, quo in casu voluntas ratione sui domini illum determinat: Sicut Iudices ubi partes utraque audierunt, nec jus apertum est, sed rationes utrinque faciunt pro singulis, pro alteriusque sententiam uti libuerit, ferre possunt. Ita in nobis contingit respectu rerum moralium, quæ quia sunt ancipites, præsertim in rebus facti, & in utramque partem accipi possunt, ut quisque voluntate propendet, ita faver ac iudicat, unde magna sentim in intellectu deceptio, atque error, dum res æqualis ponderis inæqualiter iudicat, & ita iudicii retinendo paulatim enervatur, ac excæcatur ipse intellectus.

Eodem modo res se habet in obscuris: nam cum sola evidentia cogat intellectum, ubi res sunt obscuræ ipse determinatur à voluntate, & quo voluntas fertur, illo idem se incli-

inclinat. Vti igitur Theologi docent piam affectionem illum inclinare ad assentiendum rebus fidei, alioquin obscuris; ita prava voluntas suo pondere sæpe ipsummet trahit aliò quam rerum veritas traheret; unde in eulmodi hominibus prius sanandus est affectus, quam iudicium; secundum illud Iliæ ex translatione LXX. Interpretum, *Nisi credideritis; non intelligetis.* Atque hinc ortu puto, cur tam multi in hæresi & errore permaneant, quos certè affectus excæcavit: in quibus prius sanandus affectus, quam intellectus. Ita Christus Iudæis objiciebat, Ioan. 5. *Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab invicem accipitis?* Et cap. 12. ait Evangelista, Multos credidisse, sed non aulos profiteri propter Phariseos, ne à Synagoga ejicerentur, *Dilexerunt enim, inquit, gloriam hominum magis quam Dei.* Ratio est. Quia cum res fidei sint certæ, ac indubitata; quia tamen sunt obscuræ, non omninò intellectum determinant, nisi prius accedat affectus, & ita non fertur ille ad credendum, neque præbet assensum. Sic videmus passim homines, uti corrumpan affectum, ita paulatim à fide discedere, quia desinente pio affectu, desini fides, atque intellectus à hæresi: itaque motiva credendi paulatim rejiciunt, ac eorum vim enervant, ac debilitant, & sese contrariæ persuasioni adjungunt. Idem fit in iudicio virtutum: cum enim quis ad castitatem est affectus, facili assentitur iis quæ dicuntur de bono virtutis, de facilitate castitatis de ejus honestate, de præmio: sed ubi paulatim pudorem abiecit, alia omnia judicat atque lenit.

III. Modus quò fit hæc perversio est à passionem; quia hæc habet in nobis rationem medij, & consequenter immutat objectum: sicut enim medium densius aliter representat objectum, quam medium rarius, & sicut per vitrum rubrum species inmutantur, quia me-

dium aliquid efficit; ita quia in nobis objecta quæ animum subeunt pendunt à phantasia, & ab appetitu, passio quæ ad se affectum & appetitum trahit, immutat medium; & corrupto affectu pessima in hominibus iudicia oriuntur. Vis per singulas passiones exempla; Id mihi omninò facile esset: Sed ne longum sit: Vide quid amor libidinosus egerit in Samfone; quid in Rege Salomone. Ille toties deceptus ab infidâ muliere, toties tentatus, non vidit quod videbat; meritum deinde passus supplicium cæcitatatis, quia per oculos peccasset, & sæpius se excæcasset. Hic autem ita Sapiens, ut nihil ignoraret, cò devenit insipientiæ, ut jam senex prolaberetur in idololatriam. Quid dicam de invidiâ quæ Saulem armavit in Davidem innocentem? id enim effecit, ut quæcunque essent in Davide maximè amabilia, ea semper ipse converteret in venenû. Incredibile dictu est, per quæ præcipitia, Regû infelicissimus descenderit. Sed vide quo furore odii exarserint Iudæi in Christum; quia enim oderant, & oderant gratis, eo se se odio excæcarunt ne crederent. Id jam diximus ex Ioan. cap. 12. Itaque maluerunt habere Ioanem pro Messia quam Christum, licet non esset, de Tribu Iuda, nec ullum miraculum fecisset, nec ipse hunc gradum admitteret. Cum verò tam multas in Christo probationes haberent, & tot testimonia, in illum tamen credere noluerunt, unde Christus Ioan. 15. dicebat *Si opera non fecissem in eis qua nemo alius fecit, peccatû non haberent, nunc autè viderunt & oderunt, & me, & Patrem meû: sed ut adimpleatur sermo, qui in lege eorû scriptus est, quia odio habuerunt me gratis.* Quam sæpe & id evenit, videmus quod contigit in Iudæis! Quid enim videbant in Christo quod amare non debebant? Quanta erat in eo doctrina, quanta morum suavitas, quanta humilitas, quot beneficia in ipsos collata, in ægrorum sanationibus, mortuorum resur-

rectione,

rectione, assiduâ prædicatione, vitæ com-
munitate, & contubernio? Sed quoniam
oderant; idè quidquid faceret, quidquid
doceret, & ageret, convertebant in odii ma-
teriam, atque flammam. Illi hominem bla-
spheum appellarunt, alii Legis infracto-
rem, alii vini potatorem, alii seductorem
plebis, alii inimicum Cæsaris, & Reipublicæ,
alii pacis perturbatorem, alii deceptorem, alii
alii etiam Dæmoneum & Magum: Quòd
*Patrem familias Beelzebub vocaverunt, quanto
magis domesticos ejus?* quorum dicta, atque fa-
cta, ex odio & inimicitis, converterunt in
odii materiam. Ac sicut non sola plebs de-
cepta est, sed etiam majores, & Pharisei, &
Sacerdotes, & Pontifices; ita plerumque fit
ut omnes sese odiò, & invidiâ, & anticipatâ
opinionem excæcari sinant. Cæterum eò utque
plerumque procedit hæc deceptio, ut
licet multa sint nobis admodum per-
spicua, in illis tamen malitia excæciamus: ut
de quibusdam scripsit S. Paulus Rom. 1. *Qui
veritatem Dei in injustitiâ detinent.* Eò enim
tandem pervenitur, ut assuetudine, & con-
trariis judiciis, error nobis persuadeatur tan-
quam veritas, ita ut postea credamus nos ali-
quid innoxie agere, licet rei simus falsitatis:
nam licet nobis persuadeamus hæc ita se ha-
bere, tamen non innoxie hoc ignoramus, sed
cum culpâ, quoniam sic nos excæcavit no-
stra malitia, quæ sponte suscepta est: & hoc
sensu dixit Christus Discipulis suis Ioan. 16.
*Venit hora ut omnis qui interficit vos arbitretur ob-
sequium se præstare Deo. Et hæc facient vobis, quia
non noverunt Patrem, neque me.* Quod est ma-
lorum omnium postremum quòd sese præci-
pitat voluntaria ignorantia: nam tandem de-
generat in errorem, ut tunc putet se rectam
viam insistere, cum aberrat maximè. Ita
multi in homines probos, primum odio fe-
runtur; deinde putant se ratione adigente id

facere, & studio Religionis; unde id putant
esse suum officium.

Vide itaque totius illius excæcationis ordi-
nem, atque processum.

Primo affulget veritas hinc inde micanti-
bus radiis, sed reicitur, & ob passionem ani-
mus ab ea se avertit. Psal. 39. *Noluit intelligere,
ut bene ageret:* hinc odium veritatis.

2. Iubet voluntas intellectui, ut quæ veri-
tati favent non attendat, augeat difficultates
quæ illam impugnant, omnia contraria terribi-
ter expendat, & magnificiat, suspiciones exol-
lat, argumenta levia amplificet, & probabilia
omnia congerat, atque unde quæque accer-
sat. Hoc autem imperium aliquando est ex-
pressum, aliquando tacitum, & quasi per
sensum, & sympathiam, quod perinde est,
ad excæcitatem, modò id fiat, quò tenebræ
offundantur.

3. Quia jam est aliqua dubitatio, & prop-
ter offusam caliginem obscuritas, iubet vo-
luntas pro sua potestate intellectui, ut ita sen-
tiant; quia in dubiis, atque obscuris rebus vim
habet adigendi intellectum ad assensum.

4. Assuetudine ita iudicandi, & crebris
actibus, ita rem esse nobis omnino persua-
demus, unde vehementius trahitur voluntas,
& inflammatur, cum se iam iure agere præ-
sumat, sicque vehementius intellectum applicat,
qui se se magis ac magis in sua opinione
semper confirmat, & eo modo existit mirum
potentiarum sese adjuvantium ad errorem
deceptio confirmatissima, ut iam assuetudo
& iudicandi, & volendi facilitas, evidentiæ
æquivalcat; ex quo gravissimus in errorem
lapsus, & certa deceptio. Exemplum eius re-
nobilissimum habemus in Hæreticis, sed præ-
sertim in Hæresiarchis, & hominibus pernici-
tissimis, & Apostatis, qui errores ita sibi per-
suadent.

frudent, ut postea se vera credere putent; quodque initio cum timore, & metu agerent, id postea cum securitate efficiant. Idem accidit in gravibus odiis, quæ postea specie boni publici, & iustitiæ prætextu nutriuntur. Et ita Peccatores in extremum malorum barathrum descendunt, dum quæ agunt sceleratissimè, se iure agere existimant, & in iis sibi complacent; dumque in mediis tenebris, & in errore versantur, se in luce degere arbitrantur. Rem accipe in exemplo: Sit Rex, aut Princeps, qui impium habeat Consiliarium, alios verò bonos, & probos; si alteri sit offensus, aut si alienæ dominationis potiundæ sit avidus, idque suis consiliariis aperiat, rem tamen aggredi non audeat, nisi rem sibi licere audiat; iam si ille impius Consiliarius, cum videat Regis propensionem, aut ad vindictam, aut ad alterius dominationis invasionem, illius cupiditati servire, ac famulari; protinus varias rationes exquirat quibus ostendat id Regi licere; contrarias autem omnes rationes eò usque elevabit, ac immineat, ut si quis probus contrarium hincere audeat, illi silentium imponatur, tanquam suspecto de prodicione, ac minus erga Regem propenso: atque ita fiet ut Rex in sua cupiditate roboreretur, cum iam non se ferri cupiditate, sed iure, & æquitate existimer. Idem planè in nobis contingit: Vnde graves in vitæ errores, dum nihil ex rationis præcipientis & illuminatæ præscripto, sed ex cupiditate

gerimus, nosque ipsos cæcos efficiamus, & nobis veri æterni modum ac rationem demimus. Itaque in eiusmodi hominibus prius, uti dictum est, sanandus est affectus, iudicium convincendum: Et in universum, valet Christi monitum Ioan. 7. *Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate*: Vera itaque ratio erit favere oppositæ parti adversus cupiditatem nostram, contrà quam potius inclinandum est, resistendo ipsi, ne nos suis blanditiis attrahat. Hoc habuit S. Ludovicus, ut si adversus aliquem haberet litem, faveret semper parti suæ adversæ, veritus ne sui Officiales ipsius juri nimium faverent. Eandem ob causam Deus, licet in iudicio voluerit haberi rationem personæ, Deuteron. 1. *Nulla erit distantia personarum, ita parvum audietis ut magnum: nec accipietis cuiusquam personam, quia Dei iudicium est*: Tamen sæpe in Prophetis admonet ut propendeatur in favorem viduæ & pupilli. Psalmo 81. *iudicate & egeno & pupillo*, &c. quia aliis vulgò favetur. Ita passim veritas captiva est & in vinculis retinetur. Ita plures veritatem Dei in iniustitiæ desinent: propterea illi omnibus modis favendum: ipsa enim veritas postea, ut ait Christus, Ioan. 8.

liberabit vos & ab omni errore abducat.

DOMINICA PASSIONIS.
CONCIO SECUNDA.

CVR VERITATI RESISTITVR,

Aliæ causæ ex parte hominis; Multiplex malitia
Voluntatis,

*Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico vobis,
quare non creditis mihi? Ioan. 8.*

EX multis rebus quæ me in admirationem rapiunt in variis successibus quos habuit Christus Dominus, hic non est minimus stupor, unde factum sit, ut cum illi nihil defuerit, quo homines converteret, non sapientia non eloquentia, non miracula, tamen tam paucos converterit, secundum illud Ioan. 12. *Cùm autem tanta signa fecisset coràm eis, non credebant in eum, &c.* Hujus rei admirabilitas non oritur, quòd nulla sit ejus rei causa; sed ex rei indignitate non expectata. Quis enim id crederet, quis expectaret? Sed licet id evenerit contra omnium expectationem, ac iudicium, necesse est ut graves omnino causæ extiterint. Plures, ut diximus, Christus Dominus proponit in hodierno Evangelio; quasdam ex parte Creaturæ; unam ex parte Dei. Quæ oritur ex parte Dei, insinuat in illis verbis, *Qui*

ex Deo est, verba Dei audit: propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis, &c. significatur denegatio gratiæ: De hac modò non agimus: Vnam ex parte creaturæ tractavimus; Adalias pergimus, quæ vel ad odium Doctoris, vel ad odium Veritatis, vel ad aliam malam Voluntatis dispositionem reducuntur: De quibus ut loqui possimus nobis est opus gratiæ, quam à Deo Virginem postulamus. **A V S M A R I A.**

ALTERAM igitur causam, ex parte hominis, (de prima enim jam diximus) continent ista verba: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* In quibus illius effectus causa ostenditur, quæ radix fuit, cur Christo Iudæi non crediderunt. Et ea quidem vera & proxima fuit eorumdem in Christum odium, quod

quod habuit pro effectu suo maledictiam, & pro prætextu falsam criminationem prævaricationis in Legem; unde factum est, ut cum proficere deberent ex doctrina Salvatoris, applicuerint se ad reprehendendam ipsius modò personam, modò doctrinam. Sed causa remotior & prima, fuit virtutis odium; quod eadem verba insinuant: *Quis ex vobis arguet me de peccato? Cùm enim ex odio virtutis, Christum odissent, juxta illud Ioan. 3. Lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem; erant enim eorum mala opera; ex odio Christi factum est ut non prodesse eius verba, sed facta tantum viderent & dicta audirent ut carperent, ita variis eum calumniis appeterent, quasi occasionem haberent non credendi, cum tamen nullam haberent nisi odium cuius etiàm nullam habuere, secundum, illud: Quia odio habuerunt me gratis.*

Hic etiam est lapis offensionis multorum Catholicorum, qui cum sint obstinati in vitis ex virtutis odio in bonorum odium protumpunt, & studium suum in reprehensionem convertunt: quod aliqui aperta, alii occulta & aliis & sibi malitia, efficiunt.

Hic etiam lapis offensionis Hæreticorum, qui præoccupati odio, in eos feruntur rabie, atque maledictia, à quibus remedium accipere deberent.

Sed si omnes sponte sua à veritate recesserunt, ac recedunt, quia ut dicitur Sapientia 2. *Excacavit illis malitia eorum; Quoniam odio solum inducti Iudæi atque malitia persuasi à Christo aversi sunt, & illi alii à veritate; & quoniam id multis in omni genere solet accidere: propterea id à nobis disquiritur,*

unde ea res proficiatur. Et quidem cum ex his quæ supra diximus clarum sit, iudicia intellectus præsertim circa conclusiones practicas multum à voluntatis dispositione & ab affectu operantis dependere; ita patet in ejusdem voluntatis malitiam hanc cæcitate ut plurimum esse refundendam. Nam ut diversis causis amor & odium nascuntur, procul neesse est ut qui circa malum obstinati sunt, sicut in vitium amore, ita odio adversus virtutem ferantur: ex odio autem virtutis in bonorum odium veniunt, tum ex vitæ morumque dissimilitudine, quæ odii mater esse solet, uti similitudo, amoris; tum ob persuasionem, & quasi obligationem ad virtutem quam boni suo exemplo inferunt; & demum ex illo bonorum odio fit, ut quæcunque ab eis sana proponuntur, displiceant, & nascatur in iis qui oderunt, studium improbandi aliorum mores, & doctrinam; ut scilicet cum persuaderi nolint, hoc se tandem in tegumentò tæteantur ac defendant, quasi occasionem habuerint non credendi, dum persuaderetur, neque eos qui loquuntur, fide dignos esse propter improbitatem; neque ea quæ dicunt, accipienda, cum reprehensione non careant.

Hinc fit r. ut omnia benè dicta prætereant; hæreant in iis quæ in malum detorqueri possunt, vel ex communi vulgi sententia, vel apud ignaros & sui similes, vel ob verisimilitudinem, vel ob rei difficultatem; unde facilius eiusmodi dicta patiantur calumniam. Ita Iudæi illud Christi Domini dictum, *Solvite templum hoc, & in triduo readificabo illud*, perperam intellexerunt; & illud Evangelii hodierni, *Antequam Abraham fieret, ego sum*; & multa alia similia quæ habent aut difficultatem, aut obscuritatem,

2. Ut nunc ex persona, doctrinæ detra-
hant, nunc ex doctrina personæ, ut non
teneantur credere. Ita Iudæi, *Nonne hic est
faber? Marc. 6. Nonne hic est fabri filius? Mat-
th. 13. Nonne hic homo à Deo qui Sabbathum non
custodit. Ioan. 6. Item, Nonne hic est Iesus Filius
Ioseph, cuius nos novimus Patrem, & Matrem? quo-
modo ergo dicit hic, quia de cælo descendit? Ioan. 6.*
Et post doctrinam ablatam de Euchar. Multi
ergo audientes ex discipulis eius dixerunt: *durus est
hic sermo, & quis potest eum audire &c.* Ex hoc
multi discipulorum eius abierunt retro, & jam non
cum illo ambulabant.

3. Ut quæ odiosissima sunt, obijciant, ad
conciliandam offensionem: *Hic dixit possum
destruere templum Dei, & post triiduum readifica-
re illud Matth. 26. Et Lucæ 23. Hunc invenimus
subvertentem gemem nostram, & prohibentem
tributa dare Casari, & dicentem se Christum Re-
gem esse. Deinde, Commovet populum docens
per universam Iudæam, &c.*

4. Ut multa insidiosissimè proponant
quorum solutio atque responsio ex tempo-
rum iniquitate, ac malitia, sit maxime ar-
dua, ita ut ne esse sit utrinque capi respon-
dentem: Ita interrogarunt Herodiani
Christum, *Licet censum dare Casari, an non?*
Matth. 22. Idem de muliere adultera, an
lapidanda esset, secundum legem.

5. Ut potentissimos quosque, Princi-
pes, Reges, Magistratus vocent in dam-
num, eosque inducant ad proprii commo-
di respectum, ut divini verbi præcones au-
thoritate sua obruant; prætendendo boni
communis speciem, cui semper favetur. Ita
Iudæi de Christo. *Hunc invenimus &c. pro-
hibentem tributa dare Casari. Si hunc dimittis
non es amicus Casaris, Non habemus alium Regem,
nisi Casarem. Nolumus hunc regnare super
nos.*

6. Ut alios quosdam sanctitate, doc-
trina & opinione conspicuos opponant, ac

præferant: non istorum aut virtutis, aut ve-
ritatis amore, sed tantum priorum odio,
hoc sanè sine & fructu, ut cum istos ad se
attraxerint, alios melius aggrediantur; Ita
Iudæi miserunt ad Ioannem qui dicerent, *si
tu non es Christus: ut enim Christo Domino
hunc honorem exiperent, maluerunt Ioan-
nem præferre, non amore Joannis, uti satis o-
stenderunt, sed odio Christi: Id illis expo-
brat Christus Ioan. 5. Vos misistis ad Ioannem:
& testimonium perhibuit veritati. Ille erat lucerna
ardens, & lucens. Vos aut. involuistis ad horam ex-
ultare in luce eius. Ita Ioan. 9. Nos scimus, quia
Moysi loctus est Deus, hunc autem nescimus unde
sit. Sed Christus rectè repotuit, & crederetur
Moysi, forsitan crederetur & mihi, ipse enim de
me scripsit.*

7. Ut maiorem sanctitatem & religiosi-
observantiam prætendant, non verò illius
desiderio, sed ut boni prætextu noceant, &
iustitiæ zelo ferri videantur. Ita Iudæi &
Pharisæi Christum vocarunt potatorem vi-
ni, amatorem publicanorum, Sabbati &
Legis transgressorem, traditionum negle-
ctorem, ut ostenderent se occasionem legiti-
mam habere non recipiendi.

Sed omnibus istis fictionibus Christus
personam & larvam admittit, ac rectè osten-
dit, non nisi propria malitia illos esse exca-
catos. Ita enim ipsos premittit: *Quis ex vobis
arguet me de peccato? quasi diceret frustra eos
sua incredulitati prætendere aut vitium in
moribus ac vita Christi; aut errorem in do-
ctrina; cum nihil ipsi tale quidpiam possent
obicere, dixit autem arguere, Græcè λέγειν,
quod significat non accusare criminis, sed
convincere. Nam Iudæi sæpe Christum blas-
phemia, sæpe violati Sabbati, sæpe alio-
rum criminum accusaverunt, sed nunquam
convincere ullius peccati potuerunt. Hoc est,
quod ait,*

quod ait, *quis ex vobis arguet me de peccato?* Id est: Ecquis vestrum est qui paratus, qui praeiudicatus sit, qui confidat, posse se de ullo peccato me coargueré? Prodeat, disceptet, vincat: Quod si hoc nemo vestrum potest facere, quare non creditis mihi? Vnusquisque enim dignus est fide, donec aliquod in eo, siue mendacium, siue aliud peccatum deprehendatur, quod fidem eleuet.

Quod ego adversus plurimos huius saeculi homines sic urgeo: Nihil esse prorsus quod se excuset, dum alios falsis onerant criminibus, atque ut suae improbitati faveant, quorumcunque optimorum vitam atque doctrinam carpunt, ac calumniantur. Aliud est accusare, aliud convincere. Sed nimirum odium virtutis, hominum proborum odium generavit. Ex morum odio vel invidia, nascitur illa maledicendi licentia, & omnia carpenti libido. Atque haec est prima causa cur multi nullum ex verbo Dei fructum colligant; quae ratio eorum est occultior, quo huius odij in viros bonos causae sunt occultiores, ac videntur esse iustiores. Sed hos omnes percellit haec Christi responsio. *Quis ex vobis arguet me de peccato?*

Ceterum quod sit ex odio virtutis potest etiam contingere ex quolibet pravo affectu, & ex qualibet passione: Sicut enim nubes ex quacunque materia sunteductae, Solem eripiunt; ut & visum oculis opaca corpora quae obijciuntur: Ita quaelibet passio rectum iudicium impedit, qualis est invidia, cupiditas lucri, vana gloria, quae fuere vitia Pharisaeorum; ut & ipsis Christus exprobravit Ioan. 8. *Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab invicem accipitis, & gloriam qua à solo Deo est non queritis;* Quia verò amor proprius admodum subtilis est, hinc fit ut aliquando lateat sub alieno praetextu. Ita passim obtenditur, aut iustitia, aut amor Republicae, aut amor Religionis; unde fit, ut ille sensus ju-

stior putetur, atque inde ille affectus difficilius curetur, quod maxime periculosum est. Nam sub Religionis praetextu, & sub iustitiae velo, quid non admittitur? Ita Iudaei Christum condemnarunt, & ipsi Pharisei & Pontifices, ipsius sanguine se super alios crucentarunt: Ita Christus, ut supra diximus, Discipulos monuit Ioan. 8. *Venit hora ut omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se praestare Deo:* Ita quoque durius tractati Christiani, quando zelo falsae religionis puniti sunt.

Quam rectè igitur monuit Apostolus Rom. 6. *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediat concupiscentiis eius.* Hinc enim origo omnium passionum, & inde omnium actionum in vita, & iudiciorum nostrorum.

Alteram causam ex parte Creaturae cur non proficiat verbum Dei, est odium veritatis. Quid enim apud eos Concionator proficiat, qui nihil peius quam veritatem odere? Itaque Christus eam causam Iudaeis assignat, & veritatem dico vobis quare non creditis mihi? Res planè stupenda: hominibus non insanis nec furiosis sola veritas se persuadet: sed hominibus emotae mentis, atque impudentis, causa non credendi est ipsius veritatis odium.

Exemplum accipe 1. in Balac Rege Moabitaram, qui vocavit Balaam ut malediceret Israëli contra voluntatem Dei? quod sapius facere conatus est uti dicitur 22. Numer.

2. In Achab Rege Israëli uti refertur 3. Reg. cap. ult. Is profecturus ad bellum contra Syriam audiebat 400. pseudoprophetas Baal, ei adulantes & mentientes, unum Michæam Domini Prophetam qui vera referebat audire noluit: Interrogatus à Rege Iosaphat. quis ille esset, respondit, illum quidem esse Prophetam Domini; verum subdidit, *sed ego odieum, quia non prophetat mihi bonum, sed malum;* o hominis stulti ac furentis responsionem

Quid enim à Prophetâ exigere debuit nisi verû, quodcumq; tandè illud esset, siue bonû, siue malum, hoc est siue Regiæ voluntati consonum seu dissonum; præsertim eum ipse ita eum esset obtestatus: *iterum atque iterum adjuro te, ut non loquaris mihi, nisi quod verum est in nomine Domini*, quod cum fecisset Prophetâ, Regique prædixisset excidium si prælium committeret, dixit Rex Israël ad Iosaphat Regem Iuda, *Nunquid nõ dixi tibi quia non prophetat mihi bonum, sed semper malum*: Et idè illum coniecit in vincula, & ipse alia omnia secutus consilia, interit in prælio.

3. In Iudæis apud Ieremiam cap. 42. & 43. Nam cum reliquæ Iuda eum orassent, ut à Deo peteret quid ipsi agere deberent, an descendere in Ægyptum, ne Regi Babylonis traderentur an verò in urbe Ierusalem remanere; Prophetâ tempus ad orandum petiit, postque dies decem orationis, retulit ex parte Dei, uti remaneret in urbe: & tunc illi stultè & malitiosè responderunt *Mendacium tu lequeris, Non misit te Dominus Deus noster, dicens, ne ingrediamini Ægyptum, ut habitetis illic*: Itaque descenderunt in Ægyptum, ibique miserimè petierunt.

4. Babylonij in libro Iudith cap. 6. Vbi enim Achior Dux Ammonitarum interrogatus ab Holoferne de Iudæorum viribus, cum respondisset inexpugnabiles esse, utpote qui à Deo suo protegerentur, & allatis exemplis id planè confirmasset; idcirco vincit in Bethuliam missus est, ut captâ civitate eum Iudæis mactaretur: Sed res successit in contrarium, Holofernes enim qui putabat nihil armis suis posse resistere, manu feminæ est decollatus, totusque exercitus, vel trucidatus est, vel fugatus; Achior corpore, & animo incolumis servatus est.

1. Christus Ioan. 7. *Ego veni in nomine Patris mei, & non accipitis me: si alius venerit in nomine suo, illum accipitis* Ita quotidie laudantur

ac miris laudibus effervunt, qui vana aut falsa annuntiant, aut saltem qui veritatem perimunt: Qui secus faciunt, seditiosi audiunt, imprudentes, perturbatores, &c. Hoc prædixerat Apostolus 2. ad Tim. 4. *Erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientibus auribus.* (in nominandi casu) & à veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur: ubi rectè Chrysost: *Nihil dici significantius potuit: quippe dum ait coacervabunt, indiseretani, confusamque doctorum significavit multitudinem.* Etenim multos epulmodi invenies, paucos verò qui veritatem non adulteratam loquantur: Ita apud Italicum capite. 30. *Qui dicunt videntibus: Nolite videre, & aspicientibus, nolite aspicere nobis ea quæ recte sunt: Loquimini nobis placentia, videte nobis errores.* Vnde autem id proveniat; adhuc amplius inquiramus.

Præcipua itaque causa mihi esse videtur, pessima audientium dispositio: Vti enim dixi de virtute Seneca, quod omnia in suum colorem vertit, ita prava animi dispositio, omnia convertit ad se. Augustinus Epist. 98. quod volumus sanctum est. Et Clem. Alexand. 5. *Stromatum* hoc, quod amant, volunt esse veritatem. Et Valentinianus Imperator, quod libuerit, legitimum putamus. Igitur quemadmodum agrotis, cibus salutaris, amarus & ingratus videtur; ita malè affectis animis ingrata occurrit veritas. Quod & Sartyrius Persius agnovit cum diceret se. *Auriculas teneras mordaci radere vero.* Illis scilicet, verum mordax, & austerum videtur, qui teneras, hoc est malè affectas habent. Ita vinum, in bonum & sanum stomachum, vel in manum bene sanam, insusum delectat, ac verò in vulnus insusum, mordet ac dolore infert. Ex eadem naturæ corruptione fit, ut quæcumque alius pro pravus & vitiosis nostris affectibus, dicit, aut facit,

dit, libenter & cum voluptate audiamus, & recipiamus. Quisquis nos laudat, & extollit, is blandus nobis & suavis videtur, nimis natura gloriæ cupidus. Blanda vox fuit serpentis primis parentibus, nequaquam moriemini, sed eritis sicut dii scientes bonum & malum: Qui morbus sic in omnes homines transit, ut nemo sit qui blanditijs & laudibus vinci, & molli non speretur. Eadem de causa principibus vitis quæ vera sunt subtrahuntur ne offendantur: unde Imperator Gordianus; Miler imperator apud quem vera reticentur. Itaque sic passim adimus potentes à quibus aliquid speramus. Et inde fit ut assentationes & blanditiæ, quæ ad fallendum ordinantur omnibus gratæ sint, cum tamen nemo falli, atque decipi velit; veritas autem quæ fallacias omnes detegit, ob id solum quod morbidis animi nostri affectibus non respondet, austera, & molesta iudicatur. proptereaque repellitur; tanta est naturæ nostræ corruptio. Sanè recta ratio ac rerum natura habet, ut ideo alicui sermone assentiamur, quia verus est, ideoque propositio aliqua fidem mereatur, quia vera est; & contra ut ideo aliquid non credamus, quia falsum est & veritati contrarium: Sed homines mali atque perversi, omnem rationis, rerumque ordinem invertentes, propterea veritatem oderunt, & persequuntur, quia veritas, ideoque falsitatem amplectuntur, quia falsitas est. Ipsa est Christi sententia Ioan. 8. Ego autem si veritatem dico non creditis mihi: Non dicit, quamvis veritatem dicam vobis, non creditis vel mihi veritatem dicenti non creditis, sed dicendo si veritatem dico, vult dicere, ideo non creditis mihi, quia veritatem dico. Quid absurdius, quid magis à ratione alienum, quam idcirco alicui non credere, quia verum dicat? ideo credere quia mentiar? sic tamen cum Christo adsum est: Si veritatem dico, non creditis mihi. Contra vero Satanæ credebant, quia men-

dax est. Significat ergo Dominus veritatem, reprobis hominibus causam esse, non solum damnationis, sed etiam incredulitatis. Sic enim accidit inter mortales, & ut res falsissima & metæ nugæ, facillimè credantur; aut ubi credendum est veritati, ibi maxima hominum multitudo credere recuset, quia veritas proponitur. Sic Achab non credebat Michææ, ut diximus quia vera dicebat; & audiebat pseudopphetas, quia mendacia effuriebant. Sic Balac irascebatur Balaam vera dicenti de populo Israël; cum laturus enim magnis honoribus, si contraria dicere voluisset.

Ratio est. Quia veritatem sibi contrariam mali sentiunt, itaque ipsam oderunt; atque hoc præcipuo indicio, deprehenditur malitia ingenij humani, quod bonum ideo nolit, quia bonum est, verum respuat, quia verum est. Et quemadmodum qui natura sunt turbidi, & ad rixas, & contentiones, & ad bella proclives; ideo pacis consilia non probant, quia pacis consilia sunt; qui procaces sunt lascivi, & obsceni, doctrinam castitatis non ob aliud aspernantur, quam quia castitatem suadet, & commendat, quam non amant; qui ebrietati sunt addicti, sobrietatem, ut talem, seu quia sobrietas est, oderunt, ut suæ inclinationi & cupiditati contrariam; ita qui mendacijs delectantur, veritatem, ut veritatem, respuunt; ideoque non credunt, sed omnino contradicunt. Si veritatem dico non creditis mihi.

Nec putes, id esse incredibile, eo quod; uti voluntas non nisi bonum amat, ita intellectus non nisi vero assentiat: Etenim id provenit ex occulta quâdam reprobæ mentis alienatione à veritate, & quadam ad falsitatem inclinatione, qua mens impiorum excæcata, arcana quodam motu & Satanæ instinctu, à veritate abhorret, & propendet ad mendacium averfari, & veritatem lectari.

Est enim omnino, ut in bonis, ad veritatem; sic in improbis, ad mendacium falsitatem arcana quædam propensio. Est in mendacio qualitas quædam, quæ malis & mendacibus ex natura arridet, licet mendacium, ut tale, illis non placeat. Contra vero in sermone, ac doctrina veritatis, qualitas quædam est ijs maxime displicens, illa nimirum ipsa, quæ naturæ veritatis est propria, etiam si veritatem, ut talem non aspernentur; uti contentiosi pacem, ut pacem, non adversantur; sed veram tamen pacis conditionem & naturam, ut suis affectibus contrariam, oderunt, ideoque non veram pacem, sed per rixas & iurgia pacem quærunt sibi congruam. Nam & Christus sic utramque separat: *Pacem meam do vobis; non quomodo mundus dat, ego do vobis.* Ioan. 14. Sic August. lib. 10. Conf. cap. 23. Cur (inquit) veritas parit odium, & inimicus eis factus est homo tuus verum prædicans, cum ametur beata vita, quæ non est nisi gaudium de veritate: nisi quia sic amatur veritas, ut quicunque aliud amant, hoc quod amant, velint esse veritatem, & quia falli nolunt, nolunt conuinci quod falsi sunt? Itaque propter eam rem, oderunt veritatem, quam pro veritate amant. Amant eam lucentem, oderunt eam redarguentem. Quia enim falli nolunt, & fallere volunt; amant eam, cum se ipsam indicat, & oderunt eam, cum eos ipsos iudicat. Inde retribuet eis, ut qui se ab ea manifestari nolunt, & eos nolentes manifestet, & eis ipsa non sit manifesta: Sic sic etiam, sic animus humanus, etiam sic cæcus & languidus, turpis atque indecens latere vult: se autem ut lateat aliquid, non vult. Contra illi reddetur, ut ipse non lateat veritatem, ipsum autem veritas lateat. Hæc ille, & alia in eâ rem.

Hinc itaque causam agnoscimus, in primis cur tam exiguus referatur ex Concionibus fructus: Quia scilicet passim homines veritatem aversantur, itaque dum loquimur,

animo contradicunt. Sic nobis sæpe curri Christi conqueri licet, *Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?* Porro illud, *veritatem dico*, non solum significat simplicem veritatis enuntiationem; neque enim omne verum ita semper proponitur, ut probabile fiat, & credibile: sed significat talem veritatis enuntiationem, ut cum eiusdem demonstratione, conjuncta sit, quasi diceret: Si veritatem vobis propono, multis signis & efficacissimis argumentis demonstratam, adeo ut quilibet possit eam agnoscere ut veritatem Dei, *quare non creditis mihi?* Ita quod multos reddit excusabiles, illud est, quod veritates etiam manifeste probatas, rejiciant, immo eo amplius rejiciant, quo sunt manifestius probata. Quid enim ego vobis propono nisi Scripturas sacras, & verbum Dei, nisi doctrinam tot sæculis confirmatam, tot miraculis, tot probationibus, tot testimoniis, à tam præclaris ingeniis receptam, tot Martyrum sanguine, contestatam? Sane vestram duritiam non mirarer; si de certis quibusdam veritatibus ageretur. Et enim sunt nonnullæ veritates à nobis alienæ, seu quæ ad nos nihil pertinent, aut si aliqua ratione pertinent, quæ nihil magni continent, nec admodum nostra interest scire: ac de ejusmodi nihil adeo mirum, si negligantur. Sed quæ vobis prædicamus summa sunt, maximi momenti, & quæ spectant salutem, & æternitatem vel miseram vel beatam: Et cum ea proponamus & ea quidem quæ tam multos homines converterunt, barbaros, agrestes, sapientes, omnis generis & indolis; cur vos Christianos, in ijs entritos, & educatos non commovent, nec magis afficiunt quam fabulæ? Equidè fides nostra exigit, ut ijs quæ nobis proponuntur, tam firmiter hæreamus, ut pro earum veritate non dubitemus vitam, & sanguinem profunderè. Sed quia in has angustias redacti non sumus, hoc saltem liceat à te petere, mi Auditor,

et vitam emendes; mores corrigas; ab illicitis, & noxijs, abstineas; & virtutem sequaris, &c.

Deinde causam agnoscimus, unde fiat ut nullo negotio errores, & opiniones falsæ diffeminentur, veritates autem tam ægrè persuadeantur. Id Christus exprobravit Iudæis, ut diximus Ioan. 5. *Ego veni in nomine Patris mei, & non accepistis me, si alius venerit in nomine suo, illum accipietis* Nonne illud mirum quod Christus tot allatis probationibus, per miracula, per Prophetias, per Scripturas, non potuerit credi nisi à paucis: multi autem impostores, nullis factis miraculis, nullo testimonio adhibito, persuaserunt se esse Messias? Refert Ioseph. lib. 2. de bello Iudaico cap. 12. quendam hominem Ægyptium, triginta Iudæorum millia decepsisse: *Quot decepit Simon Magus, Actor, 8. cum se magnam Dei virtutem esse dixit? Quot homines decipiet Antichristus, in fine mundi, suis præstigijs? Cum hæreses nascuntur, quàm facilè serpit virus, quàm facilè homines decipiuntur. Et quotidie id ipsâ experienciâ comprobamus, si nova sese offerant dogmata, sive illud accidat 1. quia cum homines sint superbi natura, simplicia omnia, & modesta despiciunt: qualis est veritas. Nam ut ait. Iob. cap. 22. *Deridetur iusti simplicitas*: simplex autem est veritatis oratio, ait Euripides, nec variarum opus habet interpretationum, unde vulgò qui præclara sibi esse ingenia putant, eò vergunt: Quid quod admirationem quærunt, ex novitate: nam quod nemo facit omnes mirantur; & ita quod nemo dicit, omnes stupent. Sive accidat, quia error contentiosus est, veritas*

autem pacifica: hinc disputationes, libri, congressiones, sectæ, societates, maledicentiæ, detractiones, &c. Sive, quia cum veritas nuda sit, errori autem quærantur undique ornamenta, illa despicitur, ista verò sunt in pretio: unde tam diferti libelli; unde eloquentia affectata. Certè bona causa in promptu est, & breves habet rationes; Iniqua longis ambagibus se defendit. Mulier formosa & casta, ornatum non quærunt meretricium; foeda & turpis, lenocinia formæ quærunt: Sic Apelles discipulum reprehendit, qui Helenam, auro ornat: Quia, inquit, non potuisti formosam pingere, fecisti divitem. Idem contingit in veritate, quæ ornamentis, & fuce non indiget. Lact. lib. 3. cap. 1. voluit Deus hanc esse rei naturam, ut simplex, & nuda veritas esset luculentior, quia satis ornata per se est, idè quæ ornamentis extrinsecus additis, fucata corrumpitur. Mendacium verò, specie valet aliena, quia per se, corruptum vanescit ac diffluit, nisi aliunde ornetur.

His eruditi hæreamus in veritate, fugiamus novitates, suspectos habeamus qui aliter docent, quàm communiter in Ecclesiâ doceatur. Cogitemus potius quam benè vivamus, quomodo æternitatem & gloriam cælestem consequamur; ad quam nos perducatur Iesus-Christus.

Amen.

* * *

DOMINICA PASSIONIS

CONCIO TERTIA.

Cur è verbo Dei tam exiguus fructus,

Causæ tum ex auditoribus tum ex Deo petita.

Qui ex Deo est, Verba Dei audit, Ioan. 8.

DVO plane omnibus sunt comper-
ta, nec à quoquam meo iudicio,
possunt impugnari; ex quibus ta-
men exurgit tertium, quod mag-
nam mihi movet admirationem. Primum,
quod nihil habet dubitationis, immo est tes-
tatissimum, sanctissimi verbi Dei admirabi-
lis efficacia, verbi inquam, quod appellare
possumus omnipotens, quando quidem ipsi
nihil est impossibile. Audite quomodo de se
ipsum loquatur. O quam honorabile testi-
monium sibi præstat apud Prophetam 'Psal.
28. *Vox Domini super aquas, Deus maiestatis in-
tonuit: Dominus super aquas multas. Vox Domi-
ni in virtute; Vox Domini in magnificentia.* Si-
cut nihil est in natura, quod melius demon-
stret maiestatem Dei, quam inimitabilis vox
ipsius tonitruum, quod itato brachio intorquet
supra intumescens fluctus Oceani vehe-
menter commoti; Ita quod voluit audiri re-
sonantem Evangelij sui vocem populis quasi
inundantibus fide, ea res nobis patefecit ip-
sius magnitudinem & maiestatem, Quod
enim verbi illius admirabilitatem ostendit,

est, 1. quod aggreditur integros, nationesque
universas convertit, *vox Domini super aquas.* 2.
Quod ad omnium quæ sibi proponit ac sta-
tuit, efficientiam, & exitum attingit, *vox Do-
mini in virtute*, hæc enim vox nõ est similis ho-
minum verbo, quod nihil potest nisi induce-
re, ac persuadere; sed ea, omnino plena est
virtutis atque potestatis; operatur enim quic-
quid vult, tanta est ejus in omnia authori-
tas & maiestas. 3. Mirabilis est in modo: *Vox
Domini in magnificentia*: quoniam ita resonans
est, ut formidabilior sit tonitruo quod mor-
tales terrore percellit: *Deus maiestatis in tonitruo.*
Verum eius audite effectus: *Vox Domini con-
fringentis Cedros, & confringet Dominus Cedros
Libani*: Omnes mundi magnitudines ab ea
eversa ac prostrata fuerunt, quia & præstan-
tissima ingenia, quæ efferebant se altius *Ce-
dris Libani*, depressa sunt, seque subiecerunt
humilitati Evangelij. *Et comminuet eas tanquam
vitulum Libani*. Non multum ei fuit operæ co-
natusque ponendum, in confringendis pro-
ceris arboribus illis, Libani Cedris: quæ tam
alte eminebant, ut aspectum fugerent: eas
enim

enim loco sub movit tam facile, quam minimum quemque vitulum, qui pascitur in monte, & præ metu ac terrore saltitat. *Et dilectus quemadmodum filius unicornium*; Charissimus tamen Patri unicusque Filius, videtur extitit sicut, unicornis pullus, maximos quosque tam facile subvertens, quam juvene adhuc illud animal infringit sternitque cornu frutices sarculosque arborum; *Vox Domini int. rudentis flammam ignis*; vox ea est Domini Dei nostri quæ discindit tonitru in flammis ignis sejunctas, vique nulla inhibetur. *Vox Domini concutientis desertum*; & commovebit Dominus desertum *Cades*: Ea vox est, quæ commovet labefactatque regiones integras, deserta quæque remonitissimaque loca, & horridam *Cades* solitudinem subruit. Vox est quæ ferocissimos, in vasta infidelitatis arenique solitudine viventes ferarum more commovet; illi enim tremuerunt formidine ad ipsius verbi sonum, fulgetris, ignibus, gratiæ donis, miraculisque affluentis, & ad frugem conversi sunt. *Vox Domini preparantis cervos*: Summi illius Monarchæ vox, fragore suo animantes instat cervæ timidæ ita perterret ut facilem reddat maturerque ipsis partum ex formidine; illa quippe animi vim roburque mericulisque plerisque impertijt, ad generosas actiones quamplurimas edendas vim ipsi contulit, ut facultatem effugiendi sæculi, revertendi ad cælum, insignia pleraque facinora patrandi. *Et revelabit condensa*: Collustrans sylvas, & arbores amputans, in apertam protulit quicquid additi ssumum erat. *Et in templo ejus omnes ducunt gloriam*, unde fit, ut nationes universæ conveniant in Ecclesiam, ad deferendam ipsi gloriam ac laudem, ejus potentiam & beneficentiam, celebrando.

Ut verbo dicam, verbum Dei est, cui debemus mundi conversionem, mutationesque ita stupendas, quas vidimus vi Evangelij editas; eam illud verbum in Apostolorum & Concionatorum ore, sit emanatio partici-

patioque increati Verbi, per quod omnia facta sunt. Vti igitur Verbum increatum est causa principalis rerum omnium quæ factæ sunt, ita verbum prædicationis causa est instrumentalis earum rerum quæ in animis passim geruntur; aded ut illi nihil videatur impossibile, immò nec difficile? Quàm enim admirandæ mutationes effectæ? Sapientes in pueros conversi sunt; ignari in Magistros. Quàm multæ abrogatæ consuetudines? Quæ vitia non abolita? Quid hominibus non persuasum, tum ut crederent, tum ut sperarent, tum ut facerent, tum ut negligerent ac relinquerent, tum denique ut contenerent aut magnificerent, idque omnibus sæculis, apud omnes nationes & gentes in omnibus locis & regionibus? Ex quibus patet quod dixi, indubitatum mihi plane esse, miram esse verbi divini potentiam atque virtutem. Pari modo

Certum est mihi quod est aliterum; Nullo alio unquam tempore majorem divini verbi copiam fuisse, quam nostro, sive Conciones spectes, seu libros scriptos; Et Conciones quidem factas sine fæco, & satis magnâ diligentia, ac de rebus utilissimis, maximèque facientibus ad profectum. Quid enim aliud resonant pulpita quam documenta, quibus erudiuntur omnis generis homines? Quodque aliàs vix in usu erat, non cessat ea doctrina proponi ubi vis toto ferè anno, seu in publicis exhortationibus, seu in colloquijs privatis: ita ut nemo dubitare possit, non aliàs majorem fuisse divini verbi copiam, & quasi profusionem.

Ex his duobus quæ mihi certissima sunt atque indubitata, Tertium est, quod me attonitum tenet, unde fiat; ut tam exiguus sit hujus laboris fructus, hoc est ut tã pauci sint qui Concionatorum voce permoti pristinos mores corrigat, & peccati jugum à se depellant uti experientia ipsa testatur. Quid enim ha-

tenus non diximus? quæ divini verbi fulmina non torsumus? quas flammæ non ejaculati sumus? quis tamen melior effectus est? quis mores mutavit, & vitam? quis rapta restituit? quis hostibus reconciliatus? quis modestior? quis castior? quis temperantior? quis moderatior? Et favet ipsum Isaiæ vaticinium cap. 53. *Domine, quis credidit auditui nostro, & brachium Domini cui revelatum est? quod ipsi Apostoli Ioannes & Paulus usurparunt postea, cum tam paucos converti viderent, & quod multo magis mirari debeo quam Isaias & Apostoli mirarentur. Nam quod istorum prædicatio initio rejecta fuerint, non ita mirum videri debet ob Christi abjectionem, quem prædicabant Deum, cum faterentur in patibulo mortuum. Hanc enim causam subdit Isaias in verbis sequentibus: Et ascendet sicut virgultum coram eo; id est, quia inter homines fuit, atque quoad speciem, sicut myrica inter arbores, & sicut radix de terra sitienti: non est species ei, neque decor, & vidimus eum, & non erat aspectus, & desideravimus eum: despectum & novissimum virorum, virum dolorum & scientem infirmitatem: & quasi absconditus vultus ejus, & despectus, unde nec reputavimus eum: Sed quod apud Christianos jam nullam habeat vim Evangelica prædicatio; quod qui credunt futura, & expectant iudicium, qui testimoniis Evangelicis credunt, illis tamen non moveantur; hæc vero mihi maximam commovent admirationem. Et huius quidem eventus, causas dum quæro, quasdam ego apparentes, atque omnibus obvias reperio: Sed unam continet hodiernum Evangelium & occultissimam, & manifeste formidabilem, verbis illis comprehensam, *Qui ex Deo est, verba Dei audit, propterea vos non auditis quia ex Deo non estis.**

Incipiamus à causis maxime apertis vulgoque cognitis.

I. Esse potest quod quidam ira sunt ad-

dicti vitiis, & quasi victi cupiditatibus, ut nulla oratione dimoveri possint. Sic quosdã videas qui aliena detinent; alios qui vindictam de inimicis experunt; alios vero qui femineo amore distinentur; quibus si status vel periculum proponas, si terrores & supplicia illis constituta mineris; anguntur, terrentur, pallent, & in lacrymas sæpe eunt, ac compunguntur; cupiditatis tamen immanitate victi, atque alligati, nullo modo sese expedire ab hac servitute volunt. quia licet hinc vis timoris Dei eos impellat, inde tamen violentior cupiditatis & impuri amoris æstus eisdem abripit, & in contrarium deducit.

II. Causa est, quod plurimi debita intentione non accedant, unde id fere tantum auferunt, atque reportant quod quæsierunt, cum ad Conciones audiendas accedunt.

1. Enim aliqui accedunt ducti consuetudine, atque sic affecti parum proficiunt: Cum enim nullum habeant sibi propositum finem id tantum colligunt fructus, quod audierint; nulla in te autem immutati exeunt, idque duntaxat lucrati sunt, quod in actione in utiliter fuerint occupati.

2. Nonnulli accedunt temporis traducendi causa, levandique fastidii; qui quidem se periculo committunt tantumdem damni quam lucri secum auferendi; se ipsos enim vero aut prosperæ aut adersæ fortunæ exponunt.

3. Alii ob curiositatem; unde inanes redeunt. Hinc studium eligendi Concionatores, qui curiosa dicant; & eiusmodi homines facile judicant, contemnunt & irrident.

4. Ob delectationem, atque eiusmodi homines adulteri sunt verbi Dei; itaque non lunt medicamenta, sed delicias, nec quærunt quam utiliter, sed quam eleganter, non quam vere, sed quam apte dicatur, quorum desiderio nemo sanus Concinator obsequi debet. Recte dixit Plutarchus eos qui tantum verba quærunt, illis esse similes, qui cum ven-

penum ebibissent, nollent sumere phar-
macum nisi in poculo fictili ex quadam Atticâ
regione vel qui asperâ hyeme mallent algete,
quàm vestem induere, nisi quæ confecta esset
ex lana ovium Atticarum: Ita qui delectati-
onem quærent, in quibusdam ridiculis hæret;
quod cum in aliis congressibus, & concio-
nibus verissimum sit, multò magis in Conci-
onibus sacris, quæ non fiunt ad voluptatem,
ut scenici apparatus sed ad profectum, Ver-
tum uti dixit apostolus, *Erit tempus cum sanam
doctrinam non sustinebunt sed ad sua desideria co-
ercyabunt sibi magistros, prurientes auribus, &
à veritate quidem auditum auercent, ad fabulas
autem convertentur.* Quinetiam cum minas à
Deo intentantur, atque actius vitia reprehe-
nduntur, ea omnia coevertuntur in delecta-
tionem & voluptatem: uti quondam Iu-
dæi cum audirent Ezechielem prophetan-
tem onera Regum, & regnorum, omnia co-
avertebant in oblectamentum, quasi non
minas à Deo, sed canticum nuptiale, aut mi-
micas cantilenas, aut carmina amatoria audi-
rent; qua de re ipsum admonet Deus in cap.
33. prophetiæ ipsius: *Et tu fili hominis; filij po-
puli tui qui loquuntur de te iuxta muros, & in ostiis
domorum, & dicunt, unus ad alterum, vir ad
proximum suum loquentes: Venite, & audiamus
quis sit sermo egrediens à Domino. Et veniunt ad te
quasi si ingrediarur populus (scilicet ad spectacu-
lum, aut ad theatrum) & sedent coram te, popu-
lus meus, & audiunt sermones tuos, & non faciunt
eos: quia in canticum oris sui vertunt illos, & ava-
ritiam suam sequitur cor eorum: Et es eis quasi
carmen musicum quod suavi, dulcique sono canitur:
& audiunt verba tua, & non faciunt ea. Et cum
venierit, quod predictum est, (ecce enim venit) tunc
scient quod Propheta fuerit inter eos.* Hactenus
Deus ad Prophetam.

5. Ut reprehendant vel propter odium,
vel propter superbiam, ut hinc eruditorum
opinionem & famam colligant; quo homi-

Tom. III.

num genere nihil ineptius fingi potest. Itaq;
cum nihil aliud quærant nisi ut carperent; si
zelo feratur qui loquitur, aunt reptentur
esse, si molliter agar, adulari asserunt: in ves-
bis hærent, in gestibus, in voce, &c. Homi-
nes planè similes Pharisæis & leguleiis qui
Christi Conciones audiebant ut carperent &
morderent; quos ita hodie Christus percel-
lit. *Quis ex vobis arguet me de peccato?*

6. Denique alij ut discant; quod faciunt
duobus modis; vel videndo quod imitentur,
vel fugiendo quod displicet: Nam ut ait Pla-
to, uti nos in alterius pupillâ contuemur,
ita etiam nos in aliorum moribus, & gesti-
bus intueri possumus. Atque ejusmodi homi-
nes à Concionibus instructiores, sed non
meliores evadunt: quibus ego id consilij da-
rem, ut apes imitentur, quæ primò floribus
pascuntur, deinde in alvearia partem defe-
runt: vel ex Plutarcho, eos imitentur, qui ad
sitim extinguendam bibunt, quibus ubi eam
sedaverint, licet postea aureum poculum,
calaturam ejus & figuras aspicere. Quid igitur
mirum, cum pauci debitâ cum intentione
ad audiendum accedant, si tam exiguus ab
iis fructus colligatur?

III. Causa est, indispositio eorum qui
audiunt, quæ quidem duplex est: 1. est ge-
neralis invitâ, de quâ Christus sub imagine
terrarum quæ accipiunt sementem: nam
cum verbum Dei sit semen, uti dicitur Lucæ
8. *Aliud cecidit secus viam, & conculeatum est, &
volucres cæli comederunt illud; Et aliud cecidit super
petram, & natum aruit, quia non habeat humorem
& aliud cecidit super spinas, & simul exorta spina
suffocaverunt illud:* quæ omnia ex sensu Christi
accipienda sunt. 2. indispositio pecculiaris est
spectansq; actionem audiendi verbum Dei.
Sicut enim advertit Plutarchus loquens gene-
ratim de modo quo audire oporteat, Sunt qui
autumant negotiû omne verti in eo qui dicit,
non autem in eo qui audit, voluntque ut qui
veniat.

N

veniat orationē habiturus est, benè præparatus seduloq; præmeditatus quæ dicenda sunt, ipsi verò nulla re secū prius cogitata, neglectoque officio, illic confident, perinde ac si venissent tantummodo commode cœnatū, interea dum alij laborent: quanquā is qui advenit cœnaturus cum alio, habet aliquid quod agat, observetque, si honeste sese gerere velit: multo igitur plus præstandum habet auditor, verbi enim est particeps ex dimidio cum eo qui loquitur, ac eum adiuvare debet; idque ut minimum faciendum est expectando illum qui locuturus est. Eam ob causam sit precario: interest enim animum suum disporre, sedare affectus suos, facultates animæ colligere, suamque mentem quasi trutina suspensam tenere cum proposito obediendi verbo Dei, sequendique consilium quod ille nobis dederit, eius voce qui ab ipso nobis loquitur.

IV. Causa est; Quia passim nescimus artem audiendi, ullo modo: Licet enim inter homines discatur ratio bene dicēdi nihil tamen curatur ea quæ docet modum audiendi, tamen si una tantum est; immo hæc, si duplex est, pluris etiam interest quam altera: nam, ut ait Theophrastus, ex quinque nostris naturæ sensibus, nullus est qui plures vehementioresque in anima concitet affectus quam auditus: At si quid est scientiæ in audiendo quolibet sermonum genere, longe plus inest in verbo Dei recte audiendo. Si vellem numeranda exponere quæ in eo peccantur, sermonem hunc totum oporteret in sumi. Quare quidquid dici potest, ad tria tempora reduco, satis habens res præcipuas notare, scilicet ad illud quod antecedit concionem; ad id quod in ea ponitur; & ad eius digressum.

Quod præcedit, mentem postulat liberam vacuumque ab omni alia cogitatione importuna, vel in moderato affectu, ac nominatim ab omni sermone qui adversetur verbo Dei; nam quemadmodum in vas infundi li-

quor ullus non potest, si aliquo alio plenum est ita si animus quibusdam aliis ineptis sermonibus ante occupatus est, divinos non potest recipere. Si Plutarchus exigit ut adolescentes qui dant operam audiendæ philosophiæ, intepras purasque ad eam aures afferant, non mollitas imbutasque vulgari aliquo sermone, unde laudat Xenocratis consilium, volentis dari adolescentibus auriculas ferreas potius quam pugilibus, ut parvis sermonibus non læderentur; multo magis observandum illud est ad verbum Dei.

Tempore ipso concionis, præstandum est quod idem docuit ad audiendum uti oportet quodlibet genus sermonis in congesta honesto; ut scilicet afferatur composito corporis & animi, quæ necloquentem nec audientes nobiscum offendat modesta sessione in loco, sine fastidij specie, recto personæ habitu neutram in partem inclinato, defixo inloquentem oculo, gestu hominis qui attente auscultet, nitidia & pura conformatione vultus, sine ulla significatione contemptus, aut morositatis, immo & cuiusvis aut alterius curæ aut cogitationis, Nam in re omni pulchritudo & decore conflat ex consona & conveniente mensura concomitantium complurium, quæ simul eodem tempore concurrant; deformitas autem producitur è minimo illorum quod deest, aut redundat, adeestque supra quam oporteat, non apposite: Sicut nominatim in illo audiendi opere, non solum contractatio uua supercilij, vultus triste aliquid præferens, aspectus torvitas, corporis intorsio, cruris unius in alterum deorsum indecora; sed & unicus oculi conjectus, nutusve corporis, insusurratio in aurem alterius, risus, oscitatio quasi proclivis ad dormiscendum, aliaque eiusmodi, culpanda sunt ac reprehendenda, debentq; sollicitè caveri.

2. Audiendum est verbum Dei cum metu, reverentia & tremore; *Jsa. 6. Audite verbum Domini*

Domini qui tremis ad verbum ejus: Ratio est, Quia ut ait Chrysoſtomus, ſi litteræ Regis audiuntur ac leguntur cum terrore & reverentiâ; quando magis verba Dei? Nam, ut ait Sanctus Ioannes, Vnigenitus qui eſt in ſinu Patris ipſe enarravit. Ita Iofias 4. Reg. 12. cum auდიſſet verba Legis, ſcudit veſtimenta ſua, quod ita placuit Deo, ut poſt eius mortem diſtulerit quæ minatus fuerat: Pro eo quod auდიſti verba voluminis, & perterritum eſt cor tuum, & humiliatus es coram Domino audis ſermonibus contra locuſtum, & habitatores ejus. quod videlicet fierent in ſtuporem, & in male dictum, & ſudiſti veſtimenta tua, & ſteviſti coram me, & ego auდიvi, ait Dominus. idcirco colligam te ad Patres tuos, & colligeris ad ſepulturam tuam in pace, ut non videant oculi tui omnia mala quæ inducturus ſum ſuper locum iſtum. Sed nunc quotuſque eſt qui cum audiat judica Dei ingemiſcat, & ad Deum converſatur?

3. Reflecti animum oportet in ſingulariſſimam cuiusque noſtram diſpoſitionem & ſtatum, ne que aſtandum eſt Concioni, ut ſi ſpectaretur Principis introitus, aut exercitus luſtratio, aut publice ſupplicationis inceſſus, ſine attentione mentis: minime quidem exigitur ut quicquid concionando dicitur, tecum auferas; at ut te adhibeas inſtar hominis invitati ad convivium, qui non advocatus eſt ut quicquid appoſitum commedat, ſed ut delectum faciat eorum quæ ſtomacho ſuo & appetentiæ congruant.

Denique eorum quæ in ea re peccantur graviſſimum, accidit peracta Concione: cum enim deſinitur audire, recogitare ceſſatur, perinde ac ij qui audito egregiæ muſicæ concentu, nihil præter delectamentum exportant. Sanctus Chryſoſtomus conqueritur de quibuſdam temporis ſui, qui poſt Concionem fugiebant (inquit) è templo, ut ſi eos perſequerentur hoſtes ſui, ac familiari comparatione oſtendit exiguitatem fructus quem

ex concione referunt, dicendo eos agere ſicut gallina, quæ cum ova ſoverit, ea ſtatim deſerit, & longior è ipſorum incubationem ferre non poteſt: minime enim ſperandum eſt illa unquam excluſum iri, quandoquidem ea ſinit refrigeſcere. Recogitandum igitur eſt quod dictum eſt, quid magis nos commoverit, quid nobis magis neceſſarium ſit, quid inde pro fe ctus factum fuerit. Neque enim æquum eſt (inquit Plurarchus) cum ſurgitur ex cathedra tonſoris, exhibere ſe ſpeculo, perſtentare caput ad explorandum an recte capillos ille exſecuerit, barbamque apte concinnaverit; è digreſſu autem prælectionis, ſcholæque virtutis, non illico ſeorſum ſe recipere ad conſiderandum animum, an depoſito rei alicuius aggravantis, nimioque plus affluentiſſime onere, allevata & faciliſſima ſuaviſſimaque evaſerit. Nam ut ait ariſtoteles, nihil prodeſt labneum nec Concio, niſi ſordes abſtergat.

Haecenus de cauſis magis communibus, & vulgò cognitis, quæ ſermè in aliis diſcurſibus etiam moralibus locum habere poſſunt. Sed ut noſtra proprius attingamus;

Vnicam cauſam rei de qua agimus aſſert Christus Dominus in hodierno Evangelio, omnium maxime formidabilem, his verbis comprehenſam, *Qui ex Deo eſt verba Dei audit, propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis: Vbi aſſignatur notiſſima ratio, omniumque veriſſima incredulitatis Iudæorum, nempe defectus gratiæ, ſeu motionis internæ: Quia nempe ex Deo non ſunt, etenim qui ex Deo eſt, verba Dei audit. In quorum verborum explanationem.*

Advette 1. eſſe ex Deo, vel audire verba Dei, non eſt eſſe à bono principio, & ortum duxiſſe contrarium ei unde improbi procedunt: pridem enim repulit Heracleonem Origines, & Manichæos Auguſtinus. Nam ut ait Leontius, diſcrimen non eſt ſecun-

dum naturam, sed secundum electionem.

Non 2. hæc verba pertinent ad prædestinationem, uti sentire visus est Sanctus Augustinus, & Gregorius, qui ferè hic à Doctoribus deferuntur? muli enim prædestinati aliquando in peccato sunt, & audire detrectant, qui postea audiunt.

Illos igitur ex Deo esse dicit qui Spiritu Dei aguntur, & ipsius voluntatem facere student, juxta illud Rom. 8. *Qui Spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei*, quod ipse Ioannes explicuit 1. Epist. cap. 3. *Qui ex Deo natus est, non peccat, quia semen Dei manet in illo*. Et iterum, *Qui peccat, ex diabolo est*, id est, diabolus imitatur, ejus instinctu & exemplo movetur, & ducitur. Itaque esse ex Deo, est afflari impellique à Deo, ejus gratia frui, cujus opera verbum Dei auditur, non aure quidem exteriori, sed interiori animæ per fidei confesum, & executioni mandatur per obedientiam præcepto adhibitam, quod significatur hoc vocabulo (*audit*) Causa igitur ob quam non crediderunt Iudæi, fuit eorum cæcitas & obstinatio, profecta ex subtractione gratiæ justæ ipsis denegatæ, utpote qui Deum non habuerunt pro Patre, sed filij facti sunt diaboli cuius spiritum secuti, more sive imitati fuere. Quoniam proinde gratia subtrahitur justo Dei judicio, atque in pœnam, propterea rei fuerunt suæ incredulitatis. sublata est autem non gratia qua possent credere, sed qua crederent, quia tamen illa gratia privati sunt, ideò de facto non crediderunt, nec potuerunt consequenter.

Adverte 2. In his verbis Christi duo includi: 1. eum qui ex Deo est: audire; 2. non audire qui ex Deo non sunt: quæ duo longè differunt, sed ambo sunt verissima; in eo enim quod omnis qui ex Deo est, audiat, insinuatur gratiæ vis, atque virtus: In eo verò quod nemo audiat, nisi qui est ex Deo, neces-

sitas gratiæ docetur: vis in eo est quod omnis impulsus, nemo audiat, sed necessitas quod non impulsus, nemo audiat. Id distinctissime Ioannes docuit cap. 6. Cum enim Iudæi signum à Christo peterent, respondit non esse miracula sufficientia, nisi haberent gratiam Dei: ait enim, *sed dixi vobis, quia & vidistis me, & non creditis*: vidistis propter infinita miracula, quibus me vobis manifestavi, sed non creditis, quia scilicet fides est donum Dei, itaque subdit, *Omne quod dat mihi Pater, ad me venit*: in quibus verbis S. Cyril. lib. 3. cap. 39. Iudæorum reprobationem agnoscit, quasi diceret Christus, Si enim vos non creditis, non derunt qui credant, multos enim Pater dabit, omnes autem quos dabit, qui multi erunt, quod significat vox (*omne*) venient ad me: Omne (inquam) id est, ex omni hominum genere, atque conditione: Et intra, cum murmurarent de promisso in cibum Corporis, subdit: *Nolite murmurare in invicem, nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum*: quasi diceret, ne murmurate, ut si doctrina mea esset falsa & incredibilis: defectus qui est in vobis, iste est, quod malitia vestra vos Patris mei gratia indignos reddidit: Vt si Doctor subtilissima coram rusticis diceret, ad quæ percipienda oportuisset eum sæpius in scholis explicantem audivisse, si videret rusticos murmurantes, iis dicere posset, si quod dicit non capiatur non esse doctrinæ falsitatem in causa fædorum inscitiam atque ignorantiam: Vox itaque (*nemo*) indicat gratiæ necessitatem: *traxit* autem vim ejusdem, non coactionem: ut enim ait Sanctus Augustinus tract. 26. in Ionn, *Nolite cogitare invitum trahitur animus & amore: & intra, da amantem, & sentit quod dico*: si autem frigidus loquor, nescit quid loquor: Vis igitur gratiæ est in eo quod nemo elabatur Deo, quod quæ homines separet ab amore earum rerum quibus inhærebant. Itaque Origen lib. 6. contra

Celsum in fine, Christi divinitatem probat ex gentium conversione, quod subjecerit tot populos, nationes, Reges, Imperium Romanum, Senatium, exercitus; in captivitatem redegerit tot intellectus, praestantissimaque ingenia, domuerit tot affectiones, cupiditates, voluntatesque, ubi necessariè vis & violentia exiit, non in voluntates, sicut censerunt Manichæi, sed adversus vitia, errores, consuetudines, Diabulos, hostesque Iesu Christi. Adicit postea idem Christus, Est scriptum in Prophetis, *Erunt omnes docibiles Dei*. Nempe apud Isaiam *4. Vniversos filios tuos docios à Domino*. Ex quo vides vocabulum, *docibiles*, debere sumi in passivo, & apertum est idem esse, *Doctum esse à Deo & trahi: continuansque ait, omnia qui audivis à Patre, & didicit, venit ad me*. Vbi notat efficaciam gratiæ: in quæ verba dicit S. August. lib. 1. de Gratia. Arbitrium potest esse solum, si non venit; non potest autem nisi adjutum esse, si venit. Et inferius. Quod Deus docet non per legis litteram, sed per spiritus gratiam, ita docet, ut quod quisque didicerit, non tantum cognoscendo videat, sed etiam volendo appetat, agendoque perficiat.

Ex his apparet quod dixi, causam incredulitatis hominum atque inutilitatis verbi Dei esse defectum gratiæ, illius inquam singularis & eximiae, qua qui impelluntur, Filij Dei sunt; & quæ filij Diaboli iusto Dei iudicio destruantur.

Et hæc veram causam habes cur tam pauci ex Catholicis convertantur in veram frugem, & ex hæreticis ad fidem, ita ut nec miracula, nec clarissima testimonia, nec rationes evidentes, nec Concionatorum zelus, nec optimorum exempla, quidquam efficiant, defectu gratiæ quæ se indignos præstant.

Vide horum omnium eventum in nostro Evangelio in Iudæis, qui cum loquenti Christo, deberent credere, eum injurijs læcessunt

ac vocant Dæmoniacum & blasphemum, deinde lapidare volunt, itaque ab ipso deferuntur. *Iesus abscondit se, & exiit de templo: quæ in re mirabilis est circulus*. Nam sicut ij verbum Dei audiunt, qui sunt filij, & auditione verbi Dei generantur in filios; ita reprobationem efficit neglectus verbi Dei, & illa reprobatio efficit ne audiant verbum Dei.

Collige 1. Ex dictis nos facile cognoscere cur cum tanta sit divini verbi vis & virtus, tanta ejusdem frequentia & copia, adeo tamen exiguus colligatur fructus. Quia nimirum ut primas causas præteream, pauci sunt, qui non sint filij Diaboli, ejusque spiritu agantur; nam licet se Catholicos appellent, & Ecclesiæ ac Dei filios, in illos tamen cadit, quod Iudæis, qui se filios Abrahamæ jactabant, respondit Christus, *Si filij Abrahamæ estis, opera Abrahamæ facite. Nunc autem queritis me interficere, hominem qui veritatem vobis locutus sum, quam audivi à Deo: hoc Abraham non fecit. Vos facitis opera Patris vestri, &c. Vos ex Patre Diabolo estis, & desideria Patris vestri vultis facere, &c.*

Collige 2. Cum profectus verbi Dei à gratiâ potissimum dependeat, omni ratione connitendum esse, ut eam & nobis & alijs obtineamus. Optima igitur dispositio est actus contritionis, ut peccatum, & gratiæ indignitas amoveantur. Item oratio prævia, unde consuetudo in Concionibus Ecclesiasticis invocandæ Virginis, ut gratiam à Filio nobis impetret. Ita sæpè orandum pro hæreticis, & peccatoribus ut convertantur, quæ ratio non minus juvantur quàm eorum labore, & industriâ qui concionantur: neque enim omnis fructus concionatori est adscribendus, sed sapius orationi alicujus animæ sanctioris, quæ gratiam impetravit. Quid enim sumus, qui auribus vestris verba ingerimus, nisi dum loquimur, Deus cordibus persuadeat?

Collige 3. Quid de illis sentiendum sit, quibus scandalum fit verbum Dei. Illis haud du-

bie aliquando erit ipse Christus in scandalum & qui nunc est lapis offensionis, erit petra scandali. Vnde in officio concionandi, mihi venit sæpe in mentem sortem nostram lugere, qui contra nostram intentionem multo perdamus, multisque in ruina extiterimus; & sæpe cogitavi dicere cum Propheta Ieremia cap. 20. *Quare de vulva egressus sum ut viderem laborem & dolorem, & consummerentur in confusione dies mei, &c.* quo loquendi genere & proverbiali, maximum suum dolorem & angorem animi Propheta significat. Neque enim tumus sine gravissimo dolore, cum videmus nos populis obesse contra nostram intentionem. Quin & penè volui cum eodem dicere: *Seduxisti me Domine & seductus sum: fortior me fuisti, & invaluisti: factus sum in derisum tota die, omnes subsannant me. Quia iam olim loquor vociferans iniquitatem, & vastitatem clamito: & factus est mihi sermo Domini in opprobrium, & in derisum tota die. Et dixi non recordabor eius, neq; loquar ultra in nomine illius: & factus est in corde meo quasi ignis exarsuans, claususque in osibus meis, & defeci, ferre non suslinens, &c.*

Sed me triplici cogitatione sustentio: 1. me contrarium in vobis eniti facere, nihil

omittendo, quo persuadeam & ea eligendo, quæ maxime & persuadeant, & percellant animum.

2. Id mihi esse commune cum Christo, & verbo Dei, quare nihil mihi honorabilibus esse potest: & si contemnar, meus ille compassionis sensus mutabitur aliquando in indignationem & furorem contra peccatores. Videam quaso ultionem tuam ex eis, tibi enim revelavi causam meam.

3. Nulorum nihil omnino conversionem & salutem inde semper sperandam; unius vero salutem, magnam mihi mercedem esse, & consolationem, cum unus prædestinatus mihi pluris sit, quam orbis universus. Et illis quidem ego polliceor, hoc magnam esse argumentum illorum prædestinationis, quod verbum Dei audiant quia ex Deo esse earatione comprobantur. Audiant itaque, & eo modo quo diximus audiendum, & executioni mandent, ut eum Dei filios se esse sua docilitate demonstrant, Deo frui in æterna gloria per Christi gratiam mereantur. Amen.

* *
* *

FERIA SECVNDA.

DOMINICÆ PASSIONIS.
CONCIO.

De Gratia Actuali seu auxilio.

Quomodo datur & aufertur.

Queretis me, & non invenientis. Ioan. 7.

Quem admodum ij qui uberem abundantemque auri vel argenti venam invenere, non desistunt à labore, donec totam hunc per- scrutati sint, ac locuples illud me- tallum totum abstulerint: Ita (inquit S. Ioan. Chrysof.) quicumque reperit argumentum institutionibus documentisque affluens, de- scere id non debet, quoad universum exhau- serit. Illud est quod me invitat, ex sermonis beati occisione, ad loquendū vobis de bo- no usu quem facere debetis gratiarū quas ac- cipitis ab Deo, maximè verbū eius audiendo, milleq; recipiendo sanctas motiones, quibus quotidie ferit animos vestros, & vestra eor- da in flammā ut vos sibi adjungat. Sic enim ve- ro mihi semper persuasū fuit, notitiam gratiæ vobis singulariter necessariā esse, ac plurimū vestra interesse, non ignorare illustriora quæ- que capita quæ ad eam spectant, uti ea quæ pertinent, ad bonum ipsius usum, aut ab usio- nem: quo item modo nobis ea liberaliter da- tur à Deo, vel subtrahitur eripiturque culpa

nostra, & justo ejusdem Dei iudicio. At de il- la uti expediat, cum nequeamus sine ipsamet dicere, postulemus eam per illius merita, quam ut illa plenam salutavit Angelus, AVE MARIA.

Vnicuique incumbit statum suum ag- noscere, alioqui quis ei posset satisfacere: noster autem status, est status gratiæ Rom. 6. *Non estis sub lege, sed sub gratia: lex enim per Moysen: gratia autem & veritas per Iesum Christum:* Itaque cognitio gratiæ nobis ne- cessaria est, eius saltem, cuius usus à nobis exi- gitur, de quā priusquam dicere incipiam, ab ipso nomine gratiæ inchoandum est.

Nota 1. Gratiā in univesum sumi vel pro dilectione quā quis ab alio diligitur, vel pro dono gratis denique pro compensatione beneficii ex gratitudine, unde veteres tres esse gratias dixerunt. Ita D. Thom. 1. 2. q. 110 art. 1. Quæ tertio modo sumitur non est pro- prie gratia, quoniam oritur ex meritis: re- ste autem dixit Apostolus Rom. 11. *Si autem gratia*

gratia, jam non ex operibus: alioquin gratia, jam non est gratia: Vbi enim est meritum præcedens, non est pura gratia, neque voluntas gratuita, sed retributio. Item quæ primo modo dicitur & est dilectio, non tam gratia, quam præparatio dicenda est, teste Augustino lib. de Prædestinatione Sanctorum, cap. 10. Propriè igitur dicta gratia dicitur in universum, quodcunque bonum à Deo nobis liberaliter datum.

Nota 2. sub gratiâ hoc modo definitâ comprehendendi etiam donum creationis, omnesque dotes animi, & corporis quas Deus nobis largitur liberaliter; item conservatiônem continuam quâ à Deo sustentamur, & sumus; aërem quem spiritu trahimus, terram quam calcamus, lucem Solis, atque astrorum, alimenta quibus vescimur, & alia dona creationis: tum quia Deus ab initio hæc omnia dedit hominibus, tum quia Deus nobis posset hæc omnia per miraculum auferre, sine ullâ iniustitiâ & ingratitude; unde quia ejusmodi bona nobis liberaliter largitur, propterea de ijs gratias illi agere debemus. Hoc genus gratiæ, nimirum creationis, & conservatiônis, fatebatur Pelagius teste S. Augustino Epistola 105. cû in Concilio Palæstino suâ hæresim retractans coram Patribus orientalibus, dixit ad singula opera bona necessariâ esse gratiâ: quò nomine intelligebat donum creationis, & conservatiônis: quod quidem verum est; sed ejusmodi dona non solent appellari nomine gratiæ in Sacris Scripturis, uti doceat Augustinus Epistola 95. & S. Hieron. in Dialogo 1. contra Pelagianos. Nominè itaque gratiæ intelligimus quodcunque donum nobis à Christo datum, seu ejus intuitu nobis à Deo concessum, unde passim vocatur gratia Christi, seu gratia per Christum: qualis non est creatio, conservatio, & aliud bonum naturæ: Nam ut ait Augustinus Epistola 105. Christus pro nullis, ut homines conderentur,

sed pro impijs mortuus est, ut justificarentur. Quare etiamsi creatio Dei donum sit, non est tamen gratia Christi, nam ipse non nobis meruit dona creationis, sed gratiam benevendi, sive quæ ad salutem pertinent.

Nota 3. Gratiam per Christum, quæ communiter à Sanctis Patribus simpliciter gratia dicitur; prout distinguitur à quocunque dono creationis, dividi à S. Thoma 1. 2. q. 111. & alijs Theologis, in gratiam habitualem, gratiam gratis datam, & gratiam actualem. Gratia habitualis, est gratia gratum faciens formaliter, seu distinguitur ab habitu charitatis, quod puto probabilius, seu non distinguitur; & vocatur ab Augustino Epistola 105. gratia remissionis peccatorum, quæ nobis infunditur per omnia Sacramenta; & illa est de qua dicimus aliquam esse, vel mori in gratiâ. Gratia gratis data, sunt ea dona quæ dantur in bonum aliorum, ut donum prophetiæ, linguarum, sanitarum & similia, quæ servant nomen generis, quia sunt gratiæ omnium minima, quippe quæ directè non pertinent ad bonum eius qui eas recipit. Gratia actualis, est auxilium Dei quod per singulas occasiones quotidie nobis offertur ad rectè pièque vivendum, ad observanda mandata, ad vincendas tentationes, ad opera bona, ad mala fugienda, & hanc gratiam vocant Concil. Milevitanum Can. 3. & 5. Carthaginense Can. 78. & Augustinus & alij passim, gratiam in qua justificamur, seu gratiam justificationis, non quia formaliter illâ reddimur justi, sed quia eâ adjuti per singulas occasiones ad justificationem movemur, atque disponimur, aut in justitiâ acceptâ crescimus, & perseveramus. Et de ejusmodi gratiâ SS. Patres cum Pelagio contenderunt, cû de gratiâ, aut de prædestinatione certavêre.

Nota 4. Nominè auxilii si paulo latius hoc nomen accipiat, intelligi potest.

se duplicem gratiam; unam exteriorem, alteram interiorem: primam non negavit Pelagius, secundam necessitatem non agnovit. Exterior est id omne quo Deus utitur ut nobis vel occasionem vel commoditatem præbeat, rei alicuius spectantis ad salutem, quodcumque tandem sit, modò extra animum sit, & hæc gratia in plura vagatur. Talis fuit doctrina Evangelica, Apostolorum prædicatio, Sacramentorum institutio, Sacrificium Missæ, libri spirituales, Conciones, admonitiones, Correctiones, consilia, mandata, aliorum exempla, miracula, prodigia, Sanctorum hominum, & piorum preces, Angelorum custodia, Sanctorum protectio, Virginis patrocinium: ad hæc, tribulationes, afflictiones, adversitas, mali eventus, vel è contrariis prosperitas, boni eventus, aliorum ruina & mors, egestas anni, damnum aliquod & jactura, morbus, nostrorum amissio, & ferme quidquid in vita se offert, secundum illud Apostoli Rom. 2. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*: Nam sicut corpus animæ servit, ita quidquid contingit exterius, illud animæ & salutis ex divina ordinatione prodest: Huc pertinet Concionatorum zelus, tractatio hujus vel illius materiæ, secundum illius vel illius hominis dispositionem: nihil enim Deo fortuitum est: unde infinita quotidie contingunt, in quibus Deus nostri rationem habet, & multa etiam ex eadem cura disponit intuitu meritorum Christi, immò plura ordinantur, & in rerum ordine mutantur ex eius voluntate, ex quo, uti dicit Matth. 28. *Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra*: licet enim res videantur esse naturales secundum substantiam, ordinantur tamen aliis ad hominum salutem, & ex illa ordinatione aliquo modo spectant ad ordinem gratiæ, unde non tantum à Deo proficiscuntur ut auctore nature, sed etiam à Christo, ut Redempto-

Interior autem gratia quæ propriissime auxilii nomine intelligitur, de qua fuit disputatio SS. PP. cum Pelagio, est speciale auxilium Dei ad rectè vivendum, per Christum nobis gratis collatum. In duobus autem consistit ex doctrina Concilii Arausici can. 7. & Concil. Trident. Sess. 6. cap. 5. nimirum in illuminatione intellectus, & in voluntatis impulsu, quem Arausicum, vocat suavitatem in consuetudine; & Tridentium, tactum, cordis; Augustinus primam vocat visorum suasionem, lucem, admonitionem, vocationem, certam scientiam, auditionem à Patre, &c. Alteram appellat, amorem, voluptatem, delectationem, suavitatem. De utraque sic loquitur lib. de peccat. meritis & remissione cap. 17. *Ut autem innotescat quod latebat, & suave fiat quod non delectabat, gratia Dei est, quæ hominum adjuvat voluntates, &c.* Porro sicut sunt innumere illustrationes, quæ nobis à Deo veniunt; illuminat enim omnem hominem venientem in hunc mundum, ita innumeri quoque sunt affectus quibus cortangitur Ego: Nam in potentis duo tantum addi possunt habitus & actus: habitus, sunt permanentes, & in dormientibus etiam reperiuntur: actus verò sunt transeuntes. Porro horum omnium actuum nullum est in nobis principium, aliunde enim nobis dantur. Itaque, uti loquuntur Theologi, eos Deus in nobis operatur, sine nobis; sine nobis quidem; quia primum eorum & principale principium, non est in nobis; quia ipse Deus eos operatur, licet nostro intellectu ac voluntate tanquam instrumentis velut Dominus utatur, ad voluntatem: sine nobis, quia sine nobis liberè agentibus; nam omnem libertatem prævenit, & omnem aliunde oriã determinatione: cum enim naturaliter intellectus vel moveatur ab objecto vel à libertate, & voluntas vel ab intellectu & cognitione determinetur, vel à seipsa; hic

Deus,

Deus, primum est agens determinans respectu horum actuum, & suprema potestate, utitur intellectu & voluntate, ut eos actus in illis producat: qua ratione proprie dicitur illi in animam nostram, quod nulli alteri substantiæ etiam Angelicæ convenit: nam cætera extrinsecus tantum agunt in animam, Deus autem interior: quod præclare explicat S. Bern. lib. 5. de Confid. cap. 5. Inest Angelus suggerens bona, non ingerens: inest hortans ad bonum, non bonum creans: Deus sic inest ut afficiat, ut infundat, vel potius ut infundatur, ut participetur: Angelus ergo cum anima, Deus in anima: ille ut contubernalis animæ inest, Deus ut vira.

Ex his duabus primis gratiis interior supra exterior est: nam interior sine exteriori prodesse potest, exterior sola nihil efficit. Nihilominus sæpe Deus utitur occasione exterioris, ad producendam interiorē, uti utitur Cōcio- ne ad bonos motus ingenerandos. Sed si sola sit prædicatio ac Deus nil efficiat interioris, id continget quod heri dicebamus ex Joan. 8. *Propterea vos nō auditis, quia ex Deo non estis: Item nemo venit ad me, nisi Pater meus traxerit eum; Augustin. lib. de Prædestinat. Sanctior. cap. 7. In vanum laborat prædicando ædificans fidem, nisi eam Dominus miserando ædificet: quod cap. 8. probat ex Joan. 6. Omnis qui audit à Patre & didicit venit ad me: In quæ verba sic commentatur. Valde remota est à sensibus carnis hæc schola, in qua Deus auditur, & docet: Multos videmus venire ad Filium, quia multos videmus credere in Christum, sed ubi, & quomodo à Patre audierunt hoc, & didicerunt, non videmus: nimirum gratia ista secreta est, gratiam verò esse, quis ambigat, &c. Duæ autem gratiæ internæ æqualiter sunt necessariae, & semper sunt simul, cum enim ad consensum ordinentur, necessaria est intellectio ut objectum non ignoretur, & illa suavitas in voluntate ut non displiceat, Boni-*

tatem, & disciplinam, & scientiam doce me. His positus.

Dico 1. Nihil magis dari à Deo gratis hominibus quàm gratiam, & consequenter nihil minus deberi, ut ait Apostolus Rom. 11. *Si autem gratia jam non ex operibus, alioque gratia jam non est gratia; nam non debetur ex iustitia; Deus enim nihil ita debet alicui absolute loquendo: 2. non debetur operibus, quia non cadit sub meritum, cuius ipsa est initium: 3. nec debetur naturæ, quia supra naturam est, uti Deus debet homini membra, & facultates naturales, quod natura hæc exigat: hinc fit ut dicatur gratia, quia gratis datur.*

Dico 2. Nullius consequenter rei usum bonum à nobis plus exigi, quàm gratiæ, & nullius rei ab usum, magis puniendum: quia 1. nihil minus pertinet ad hominem, cū nihil ad eam jus habeat: Si itaque membrorum suorum, si facultatum animæ, si divitiarum, si temporis, si ingenii, si potestatis, si favoris, & auctoritatis rationem reddere debet, quanto magis gratiæ, quàm supra suum meritum accipit, & quam ex alterius voluntate, utendam accipit: unde ex Basil. gratiam sequitur iudicium: 2. Quia nihil pretiosius in bonis accipit: Quoniam gratia ordinis est divini, itaque plus valet, quàm orbis universus: Immo supra omnem naturam est Angelicam, & humanam, immo & creabilem.

Dico 3. Nec porre rationem gratiæ, nec eius infusionem, esse in hominis potestate: hoc est neque hominem efficere posse ut sibi detur: non 1. quia supra hominem est: non secundum; quia id pertinet ad summum Dei dominium, & ad dominium supernaturale, quod nulla ratione impediri potest. Itaque nemo impedire potest ingressum gratiæ; etenim Deus etiam anima reluctante, ipsam illuminat, in eam ingreditur, ei loquitur, et blanditur, eam terret: & ita perditissimus quisque nihil potest efficere, quo Deum impediat.

pediat. Hoc vide in Pharaone, de quo dicitur Rom. 9. *In hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam.* Hoc quotidie peccatores experiuntur licet nolentes. Hic audit resistendum esse; hic omnia vana esse; hic moriendum esse aliquando, & omnia deferenda; Ille homo turpiter irretitus amoribus, nil pulchrius esse castitate, &c.

Dico 4. Licet creatura impedire non possit oblationem gratiæ, posse tamen eam rejicere, & oblatari quantacunque sit, posita quacunque determinatione, posita quacunque illuminatione, posita quacunque impulsu. Probatur ex Trid. sess. 6. can. 4. Si quis dixerit liberum hominis arbitrium, à Deo motum, & excitatum, non posse dissentire, si velit, anathema sit: Et cap. 5. loquens de dispositione ad iustificationem, ait initium duci à gratia præveniente seu Dei vocatione: addit autem hominem aliquid agere, quid autem agat, subdit, inspirationem illam recipiens; quippe qui illam, & abjicere potest: unde in sacris literis cum dicitur *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos;* libertatis nostræ admonemur: cum respondemus, converte nos Domine ad te, & convertemur; Dei nos gratia præveniri confitemur. Ratio est. Quia gratia neminem cogit, sed invitat, nemini vim infert, sed vocat: Gratia enim non tollit libertatem, sed perficit: Item gratia unum est principium meriti; itaque meritum non tollit, quod faceret si tolleret libertatem: quod innumeris locis docet S. Augustinus: & certe nimium patet & nostra & aliena experientia.

Nota itaque duplicem esse gratiæ effectum; unus est formalis, alter est effectivus: formalis non potest impediri; itaque non possum impedire si gratia sit in intellectu, quominus aliquid videam quod non videbam: si sit in voluntate, quominus aliquid mihi sit suave, quod antea non placebat: effectivus potest impediri, & ille est consensus, quia cum sint consensus duæ concausæ, gratia & liberum

arbitrium, si una concausa non agat, effectus non prodit; nam una causa cessante, altera cessat; & hanc cessationem vocat Concilium reiectionem gratiæ.

Dico 5. Illam divini gratiæ reiectionem duobus ferè modis accidere: 1. positivè per formalem dissentium, & pugnam cum Spiritu Sancto; secundum illud Act. 7. *Dura cervice, & incircuncisis cordibus, & auribus, vos semper Spiritui Sancto resistitis: sicut Patres vestri ita & vos:* ed enim aliquando procedit hominis impudentia, ut directè se opponat Deo: Audi quid dicat Pharaon Exod. 5. *Quis est Dominus, ut audiam vocem eius, & dimittam Israël: nescio Dominum & Israël non dimittam:* & Jer. 2. *A seculo confregisti jugum meum, rupisti vincula mea, & dixisti non serviam:* Et quanquam id horrendum videatur, sæpissimè tamen fit à nonnullis 1. ex peccandi assuetudine, ex qua fit ut paulatim & pudor & timor abjiciantur: 2. cum peccator grave aliquid semel commiserit: 3. cum penitentia abiecta est conscientia & publicè peccatum est, & omnis verecundia sublata: 4. cum gravis passio, aut ira, aut doloris, aut vindictæ, aut tristitiæ, & desperationis, aut cum vehemens aliqua cupiditas, aut amoris furor animum occupavit: Eo etiam revoco cum anima dicit non quidem se aliquid nolle, sed se non posse; eodem quippè reducitur, hoc enim significatur, cum id non possit nisi cum magna difficultate, se consequenter id nolle, cum aliter velle non possit, & absolute laborem nolit.

2. Reiectio fit negativè, quando scilicet nõ adhibetur cooperatio, sive per meram cessationem, atque animæ negligentiam, cuius exemplum habemus in Sponta Cantie 5. decumbente in lecto ad cuius ostium cum diu pulsasset & steteret Spontus *Aperi mihi foras mea, amica mea, columba mea, immaculata mea: quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis nocturnis:* ipsa occasionem prætexens se excusavit: *Expoliavi me tunica mea, quomo-*

do induat illa? lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos? & ita Sponsam abire permisit imprudens, quem postea cum recuperare voluit, non invenit: ad eum celeriter pertransit gratia: cum enim sit actus transiens, perit, & cogitatio, & affectus, & manet tantum recordatio, quæ non est ipsa vox Sponsi, & ipsa gratia: quod fit quoque sive per voluntariam animæ ad alia distractionem: Ita Martha relicto Domino, ad domus ministerium divertit secundum illud Lucæ 10. *Maria sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius, Martha autem satagebat circa frequens ministerium: sive per assumptionem alicujus actionis, aut rei incompossibilis: Ita Jonas, uti dicitur in cap. 1. prophetiæ ipsius, surrexit ut fugeret in Tharsis à facie Domini, &c. descendit in Ioppen, & invenit navem euntem in Tharsis, & dedit naulum eius, & descendit in eam ut iret cum eis in Tharsis, à facie Domini: Idem facit qui se matrimonio ligat, cū à Deo vocatur ad perfectionem religiosam,*

Dico 6. Omnem gratiæ rejectionem, ut cætera, & graviora præteream, continere insignem inurbanitatem, & ingratitude erga Deum. Quantum enim est 1. Deum creaturam suam, qua nulla in re indiget, prævenire ad dilectionem? 1. Joan. 4. *In hoc est charitas non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, & misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris.* 2. Quod offensus quærat reconciliationem: cogita enim quàm ægrè id impetremus ab hominibus inter homines, & quàm id fieri sit impossibile à principibus. 3. Quod non solum eos qui se offenderunt quæsierat, sed cum actu eum offendunt: Id enim significant verba Apostoli Rom. 5. *Commendat Deus charitatem suam in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus id est, cum non tantum peccassetis, sed quotidie adhuc peccaremus, peccata peccatis addentes, secundum tempus Christus pro nobis mortuus est: videas enim quotidie homines in actu*

peccati etiam à Deo vocari: tanta est Dei bonitas, & hominis malitia.

Dico 7. Deum non relinquere ejusmodi neglectum gratiæ cum tanta ingratitude conjunctum, manere inultum, sed eum multiplici pœna mulctare, idque merito propter maximam rei indignitatem. Non enim finitur anima non reddere debitum: & ideo aut reddet faciendum quod debet, aut reddet patiendum miseriam, quia tanta est beatitudo justitiæ, ut nemo ab ea deficiat, nisi ad miseriam. Multiplicem hujus rejectionis pœnam Deus exprimit in hodierno Evangelio.

1. Exprimitur illis verbis. *Quæretis me,* & significatur amissio gratiæ neglectæ; non enim quærit, qui habet; & aliarum multarum ipsi annexarum, & ipsam consequentium. Et tenim ne minima quidem gratia rejicitur, sed duplici damno: 1. Est quia ipsa amittitur; neque enim cogitatio & motus semper durat; semel autem extincta nunquam redit. 2. Quia aliqua alia aufertur quæ danda fuisset, unde fit ut paulatim homines ex parva negligentia delabentur in summa mala, quia scilicet gratiæ sequuntur se: ac fortasse illi cogitationi quam respicit connexæ erant multe gratiæ: Huc facit exemplum, Rebecca, Genes. 24. cum ab ea servus Abraham Eliezer: aquam sibi & camelis postulavit: Ita enim ille servus apud se ante locutus fuerat, orando Deum: *Ecce ego sto prope fontem aquæ, & filie habitatorum hujus civitatis aggredientur ad hauriendam aquam, igitur puella, cui ego dixerò, inclina hydriam tuam, ut bibam; & illa responderit, bibe, quin & camelis tuis dabo potum: ipsa est quam præparasti servo tuo Isaac, &c.* Et ea re constituta sic accidit: *Et ecce Rebecca egrediebatur, &c. qui respondit, bibe Domine mi, &c. Cumque ille bibisset, adjecit. Quin & camelis tuis hauriam aquam donec cuncti bibant: Hinc fieri meruit ut or Isaac, & ut ex ea Christus ortum acciperet, ita Christus cum à Samaritana aquam petisset,*
dixit

dixit Joan. 4. *Si scires donum Dei, & quis est, qui dicit tibi, da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo, & dedit tibi aquam vivam.* Hinc videas sapē in Scripturis indicari, vel ex uno facto dependisse omne alicujus hominis bonum; vel ē contratio omne infortunium. Id vide in Abrahamo, cujus cum sint opera præclarissima innumera, tamen Scriptura videretur omne ejus bonum ex uno facto accersere, de quo sic ait: *Tentavit Deus Abraham, & post factum, dicitur Genes. 22. Nunc cogitavi quod times Deum, & non peperisti unigenito tuo propter me: Neque hoc semel dicere contempsit, eum secundo Abraham vocasset, dixit. Per memetipsum juravi, ait Dominus: quia fecisti hanc rem, & non peperisti filio tuo unigenito, propter me; benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas cæli, & velut arenam quæ est in litore maris: possidebit semen tuum portas inimicorum tuorum, & BENEDICENTVR IN SEMINE TVO omnes gentes terræ, quia obedisti voci meæ.* Vide contrarium in Saule 1. Reg. cap. 13. qui præproperè sacrificavit contra placitum Samuelis, cum videret bellum sibi imminere. Erant in hostibus triginta millia curruum, quinque millia Equitum: à parte Saulis dilabebatur exercitus, cum religioni duceret certamen inire inauspicato, & ante sacrificium, quod ipse excusat apud Samuelē: *Necessitate compulsus obtuli holocaustū: cui Samuel: sulte egisti, nec custodisti mandata Dei tui quæ præcepit tibi. Quod si nō fecisses, jam nunc præparasset Dominus regnū tuum super Israel in sempiternum, sed nequaquam regnum tuum ultra consurget. Quasi sibi Deus virum juxta cor suum: Considera varia fuissē peccata Saulis: Cum enim 40. annos regnarit, dicitur tamen regnasse tantum duobus annis, unde signum est 38. annis non placuisse Deo; & tamē eius prima reprobatio tribuitur huic inobedientiæ, unde dicitur, cap. 16. *Et directus est Spiritus Domini à die illa in David, & deinceps: Spiritus autem Domini recessit à Saul, & exagita-**

bat eum spiritus nequam à Domino: Sed nimirum uti dicitur Sapientiæ 11. Omnia in mensura, & numero, & pondere disposuisti. Hinc timere admodum debes, ne aliquid omittas, quod scis Deum à te velle, & ad quod te frequenter impellit. Quid scis an inde omne bonum tuum, aut infortunium dependeat? Vide ne ad te pertineat quod dicitur Deuteron. 17. *Quia tentat vos Dominus Deus vester, ut palam fiat, utrum diligatis eum, an non, in toto corde, & in tota anima vestra:* Huic rei ex parte innititur quod dicitur à Sapiente Proverb. 28. *Qui scitatur otium, replebitur egestate.* Unde Chrylost. hoc parum, non est parum, sed est ferè totum.

2. Pœna est. Quod anima sic privata gratia, quæ ahas ultra te offerebat, & qua abundare solebat, jam illam quærere cogatur, secundum illud, *Quæretis me:* qua in te duo cogita. 1. Neminem, uti oportet, id vereri & cogitare. Sicut enim qui vivunt in rerum omnium copia, fingere sibi animum non possunt, se in eam egestatem venire posse, ut rebus etiam necessariis careant: ita nos in abundantia divinarum inspirationum cogitare non possumus, nos adduci eo posse, ut omnia à nobis auferantur. Cogita miserum statum filii prodigi. *Quanti ajebat, mercenarii in domo Patris mei abundant panibus; ego autem hic fame pereor.* Cogita statum desertæ Synagogæ. Quis credidisset illam aliquando deferendam, quæ sic à Deo amata fuisset, cui ipse fuerat loco Sponsi? Quoties ei fuerat adblanditus? quoties stabilitatem promiserat, non vocandam unquã derelictam? *Isaiæ 49. Numquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur si in utero sui? & si illa oblita fuerit, ego tamen non obliviscar tui. Ecce in manibus meis descripsi te: muri tui coram oculis meis semper:* Vide tamen præsentem ejusdem Synagogæ statum miserum, & omnibus lachrymis non satis lugendum, cum ipsa sit à Deo reiecta, & reprobata. Eodem modo quàm multorum dissimilis status, Vidi

qui post admissum grande peccatum fatetur se per plures menses nō habuisse vel unam bonam cogitationem. Et certè quæ alia causa esse potest, cur quidam homines ad omnia scelera proiectissimi, tam gravia peccata admittant, impietatis, iniustitiæ, crudelitatis, fœditatis, nequitia, & infamiæ, nisi quia omnibus ferè gratis exquisitis, & singularibus, meritò privantur? Itaque in intellectu carent lumine congruo, & aptis cogitationibus; & in voluntate motu peculiari. Idcirco nullum bonum illis placet, sed potius omne malum aridet, & ut dicitur in Psalm. 35. *Astris omni via non bona, malitiam autem non odit.*

2. Cogita quantum sit illud supplicium, & quam sint diversi status, cum tibi quærendum erit, petendum, & pulsandum: cum Deus surditatem finget, aut currendum tibi erit cū Sponsa per vicos, & plateas, *Num quem diligit anima mea vidisti?* Id optimè in se Jobus expressit cap. 29. *Quis mihi tribuat ut sim iuxta menses pristinos, secundum dies, quibus Deus custodiebat me? quando splendebat lucerna eius super caput meum, & ad lumen eius ambulabam in tenebris: Sicut fui in diebus adolescentiæ meæ, quando secreto Deus erat in tabernaculo meo: Quando erat omnipotens mecū, & in circuitu meo pueri mei: Quando lavabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi rivus olei: Vide quomodo eiusmodi mutationem describat Jeremias Propheta cap. 4. Lament. *Quomodo obscuratum est aurum, mutatum est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum? Filij Sion incluti, & amicti auro primo; quomodo reputati sunt in vasa testea, opus manuum figuli, &c. Qui vescebantur voluptuosè interierunt in viis; qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercorea, &c. Candidiores Nazarai eius nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, sapphyro pulchriores. Denigrata est super carbones facies eorum, & non sunt cogniti in plateis: adhaesit cutis eorum ossibus, aruit, & facta quasi lignum. Quam grave est in fortunæ**

mutatione ex divite pauperem fieri? Quam illud lugubre, ut qui olim rebus omnibus abundabat, cogatur stipem petere? Quis sensus divitis Epulonis, quando coactus est guttam aquæ postulare à Lazaro? Quam dissimilis à se Adam florens in Paradiso, & i. de postea eiectus?

3. Pœna; Denegabitur gratia, secundum illud, & non invenietur.

Nota 1. Ex Lessio lib. 13. de Divin. perfectionibus cap. 15. Et si Deus semper per penitentibus remittat culpam, & pœnam æternam, ac sæpissimè etiam temporalem, in quam æterna est commutata, non tamen semper condonare pœnam spiritalem, constitutam in aliqua particularium auxiliorum denegatione, vel afflictionum internarum permissione; Sed sæpissimè intuitu præcedentium peccatorum, ut ea vindicet; eiusmodi pœna uti. Idem dicitur de permissione pœnæ corporalis, & afflictionis externæ: licet enim directè hanc pœnam non infligat, eas tamen afflictiones permittit, ac sinit evenire, quas alias averteret, si talia peccata non fuissent perpetrata. Exemplum habemus in Davide, cui licet adulterii, & homicidii culpa dimissa fuisset, & pœna in solidum directè debita, ipse tamen diu postea ob illud peccatum à Deo punitus fuit, rebellionè Absalon, & nefando incestu, quo ille uxores Patris sui coram omni populo fœdavit; hæc enim omnia Deus permittit in peccati Davidis vindictam, uti apertè ei Nathan prædixerat: est itaque punitus pœna permissiva: aliud enim est condonare culpam, & pœnam directè debitam, aliud autem impertiri pristinos favores, & omnem amicitia fiduciam: primum fit in omni reconciliacione, non autem secundum. Hinc verò sæpe contingit ob similem pœnam permissivam, & sublata maiora auxilia, dampnatio: innumeri enim cum maioribus auxiliis, pervenissent ad salutem; qui cum minoribus, ex-

cidere: quibus forte maiora illa data fuissent, nisi peccata aliqua gravia intervenissent, propter quæ prima illa dispositio mutata est. Idem dico de tentationibus gravioribus: plurimi enim salvati fuissent, nisi pulsari tentationibus in interitum pellecti fuissent, quas tentationes Deus non permisisset, nisi prioribus peccatis homines illud meruissent.

Nota 2. Non tantum peccata mortifera, sed etiam peccata venialia puniri à Deo subtractione certorum auxiliorum, & variarum tentationum, & afflictionum internarum, & externarum permissione. Qui enim negligenter Deo inservit, nec omnes in eum evitat offensivanculas, meretur, ut Deus vicissim nõ tantam eius curam gerat, non tantum foveat beneficiis. Hinc venialibus duo tribuantur incommoda: primum est, quod minuant fervorem, subtractis & diminutis auxiliis gratiæ: Alterum quòd ad mortalia disponant, quod fit eadem via & augetur tentationibus, & consuetudine in parvis ad majora disponente: actuum enim frequentatio, & generat inclinationem, & sensim tollit metum offensionis; ut hinc unusquisque intelligat magnam prorsus habendam rationem venialium.

Nota 3. Non tantum ob peccata, sed etiam ob teporem, & neglectum quandam divinarum inspirationum, qui per se non sit peccatum, divina auxilia sæpe minui: cui enim Deus multas immitit inspirationes, & quæ ad magna evocat, si ille vel animi pusillanimitate, vel amore suorum commodorum, Deum non sequatur, nec vocationi obsecundet, meretur in posterum eiusmodi vocationibus destitui, nec tantis præveniri excitamentis, unde multæ insurgunt tentationes, multæ afflictiones corporis, & animi, & multa salutis pericula: His positis,

Vide poenam 3 neglectæ gratiæ, quòd nempe quæretur, & non invenietur, quia

nimitum veniet illud tempus cum gratiam neglectam requiras, sed negabitur: quia suo tempore datur, & alieno negatur, suo autem neglecta est. Vide exemplum in Saule. Cum enim Samuelem habuisset, à quo discebat omnes Dei voluntates, postquam tamen inobediens fuit in cæde Amalecitarum, factum est in summa belli necessitate, & negotiorum angustia, cum quæretet à Deo per oraculi responsionem quid agere deberet, ut Deus ne uno quidem verbulo respondere volueris, 1. Reg. cap. 28. *Et vidit Saül castra Philistinum, & timuit, & expavit cor eius nimis: ubi est cor illud quod ei Deus dederat initio suscepti regni, cap. 10. & immutavit ei Deus cor aliud: sed vide quæ sequuntur post timorem: Consuluitque Dominum, & non respondit ei, neque per somnia, neque per Sacerdotes, neque per Prophetas: Unde inops consilii coactus est miser recurrere ad Pythonissam, & Dæmonem consulere, ex quo desperatio summa, & miserabilis Regis interitus. Vide alterum in eius successore exemplum in Rege sanctissimo, scilicet Davide, viro secundum cor Dei, cuius tamen peccatum, etiam remissum sic punit Deus: nam uti dicitur 2. Reg. cap. 15. Cum fugeret à facie Absalon, eum inter cæteros secutus est Sacerdos Abiathar simul cum arca Dei: Itaque consulturus David Dominum de itinere, & de eius successu, ait textus. *Et deposuerunt Arcam Dei, & ascendit Abiathar, nimirum ut consulere Dominum, sed ut refert S. Hieronymus, noluit Deus responsum dare, unde David intellexit iratum sibi esse Deum: Itaque dixit Rex ad Sadoc: Reporta Arcam Dei in urbem: si invenero gratiam in oculis Domini, reducet me, & ostendet mihi eam, & tabernaculum suum: Si autem dixerit mihi, non places, præsto sum, faciat quod bonum est coram se: Vide dissimilem fugam Davidi, coram Saule, & coram Absalon: Primum tempore, cum esset homo privatus, semper à Deo responsum accepit,**

quò-

quoniam David gratiæ semper responderat: Sed post offensam, licet Rex responsum quæreret, non accepit; ut scias pœnam neglectæ gratiæ, esse illam modis omnibus quærere, nec tamen quæsitam invenire. Vide etiam proprius exemplum in Judæis de quibus est mentio in Evangelio: Illa enim Christi vox ad illos, *Quæretis me, & non invenientis*, simul fuit comminatoria, & Prophetica: Etenim uti refert S. Chrysost. in obsidione Hierosolymitana Judæi Christum in sua extrema afflictione quæsierunt, sed frustra: Nam à falsis Christis sunt decepti, nec verum Christum habere potuerunt: *Quia si cognovissetis & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis*: Deinde, in spiritualibus, semper erunt quærentes Christum sibi promissum, nunquam tamen sit quærendo inveniat: Siquidem vero Christo rejecto, omnis qui alium quærit, non invenit: Itaque loco veri Christi in pseudochristos inciderunt, studii que sui, atque laboris in quærendo non solum nullum fructum, sed etiam damnum maximum, nimirum errorem retulerunt. Id iam in Judæis perseverat, semper enim inquirunt, & deinceps etiam inquirent Christum: non tamen quandiu sic quærent, invenient: sprete enim veri Christi prædicatione, verus Christus inveniri non potest; frustra quippè venturus expectatur, qui iam venit. Ita unusquisque qui oblatam suo tempore gratiam respuerit, idempatietur, ut frustra gratiam quærat, nec inveniat; secundum illud Jerem. 11. *Clamabunt ad me, & non exaudiam*: Et Isaïæ cap. 1. *cum extenderitis manus vestras, avertam faciem meam: cum multiplicaveritis orationes, non exaudiam*. Fuerat illud tempus cum semper Deus peccatori astaret, & in omni occasione eum præveniret, iuxta illud Cant. 5. *Sto ad ostium, & pulso*: Quam durum erit peccatori, non modo non videre semper prævenientem, sed nec reperire posse cum

volet! Memento lachrymarum Magdalenz, cum Christi corpus quæreret. Quanto magis cum gratiam quæres. Sed tandem Magdalena non Christi corpus, sed ipsum Christum invenit: Tu vero gratiam quam quæres non invenies, idque iusto Dei iudicio, cum toties obvium, toties occurrentem, toties tibi præsentem & se ultro offerentem neglexeris.

4. Pœna. Non solum anima cogetur quærere gratiam, postquam tandiu eam in sua potestate habuit; neque solum etiam minime reperiet, postquam diu quæsierit; sed nequidem sciet ubi quærat. *Dixerunt ergo Judæi ad semetipsos. Quo hic iturus est, quia non invenimus eum? Nunquid in dispersionem gentium iturus est?* (Id est, an non in dispersas ubique gentes, ex unis in alias regiones, perpetuo commigrans ac nullibi sede certa commorans, ut inveniri non possit?) *& docturus gentes? Quis est hic sermo, quem dixit, quæretis me, & non invenientis, & ubi ego sum, vos non potestis venire?* Hic vide miserum statum Iudæorum, quomodo verba Christi perversè acciperent: illi enim loquebatur de suo ad Patrem discessu per mortuiter; item, aiebat Iudæos casuros à gloria, nec ituros quo esset venturus: ipsi tamen intellexerunt de corporali profectioe in varias regiones; cumque hæc etiam ratione sibi non satisfacerent, iterum de re ipsa addubitabant, dicentes, *quis est hic sermo quem dixit?* Hic habes imaginem eius hominis qui gratiam oblatam contempsit: cum enim eam volet, non intelliget qua erit ipsi quærenda; itaque quam sæpe absurdas eius rei habebit cogitationes? Quam hæc erit dubius, quam viam insistere debeat? Omnia enim experietur: nunc se huic generi vitæ addicet, nunc aliteri: nunc illa consilia accipiet nunc alia: atque ubi omnia erit expertus semper dubius remanebit, ac desperabit, se posse quod quærit, invenire.

5. Pœna. Venitur tandem eum in statum,

ut impossibile sit ad gratiam attingere, & ubi ego sum, vos non potestis venire; verbum præsens ponitur pro futuro: Quia scilicet, ut ait Theodoros Heracleensis, futurum erat ut Christus post breve tempus cælos conscenderet, quod Judæi, si vellent Christum persequi, non erant secuturi; vel significa: ut eorum certa reprobatio, quod nunquam venturi essent in cælum, ubi ipse esset: Quidquid sit, pœna extrema est impossibilitas, ad quam tandem pervenit ipsius gratiæ neglectu: Etenim eò plerumque ira Dei perducitur, ut absolute decernat gratias illas eximias denegare: & sanè conformiter statui peccatoris, qui stupidus mansit ad omnes gratias: hoc verò est terminum invenisse ante terminum: in statu esse, pœnusquam ad statum ventum sit: quò nihil horribilius, aut funestius cogitari potest, & certè contra falsas peccatoris promissiones, qui semper sibi aditum ad gratiam paratum credebat, cum veller: unde ipse Dei misericordiã abutebatur, quasi eam sibi pactam haberet.

6. Pœna. Ac ne existimet peccator se non tam citò in eam pœnam venturum, addidit Christus: *Adhuc modicum tempus vobiscum sum, & vado ad eum qui misit me*: Modicum dixit tempus, quia proximo Paschate erat passurus. Certè quæcumque Christus minatur, ad modicum tempus referri debent, quia non diu expectat, & tempus vitæ admodum breve est. Duo itaque verbis illis significantur, 1. finitum esse gratiarum numerum; 2. tempus, quò Deus tolerat peccatorem, certis limitibus esse finitum, nec illud posse longum esse: quòd cum incertum sit, necesse est ut quisque timeat; nam unicuique accidere potest, quod maximè veretur ne accidat.

Hinc sequitur 1. Deum cum punit, in statètera appendere præsertim neglectas gratias: unde melius agetur cum illis qui pauciores acceperint, durius autem cum iis qui plures,

& eas neglexerint. Luca 10, de urbe loquens quæ Apostolorum prædicationem neglexerat: *Dico vobis quia Sodomis in illa die remissus eris quàm illi civitati*: Exemplum sumpsit summi supplicii; nam igne de cælo misso, consumptæ illæ civitates, in extremi supplicii exemplum sumptæ sunt; Threnor. 4. *Major effecta est iniquitas filia populi mei peccato Sodomorum quæ subversa est in momento*: Itaque vehementi oratione futurum exilium prædixit ingratis civitatibus: *Va tibi Corosaim, va tibi Bethsaida*. (Civitates erant Galilææ, in quas missi fuerant Apostoli, quæ tamen neque prædicatione, neque visis miraculis profecerant.) *Quia si in Tyro & Sidone facta fuissent virtutes, quæ facta sunt in vobis, olim in silicio, & cinere sedentes pœniterent*: Quia scilicet miseriam sunt illæ civitates, quæ Apostolos recipere rennerunt, nec illorum miraculis conversæ sunt, quibus converti potuissent gentiles & idololatræ: id est, quæ majoribus auxiliis non sunt conversæ, cum minoribus converti debuissent. *Veruntamen Tyro, & Sidoni, remissus eris in iudicio, quàm vobis*: Certè & hæc & illæ civitates punientur, quia nullæ relictæ sunt sine auxiliis, sed tamen minus punientur quæ minus gratiarum acceperint: *Et tu Capernaum usque ad cælum exaltata, scilicet tot miraculis Christi, tot ejus prædicationibus, & tam diuturna ejus præsentia, cohonestata, usque ad infernum demergèris*: ab hac celsitudine in oppositum cades extremum, severissime enim punieris in inferno: nam si civitates quæ discipulos quasi transeuntes non susceperunt, graviter punientur, quântò acrius illa quæ Magistrum non suscepit, diu apud eam commorantem, multipliciter docentem, & mirabiliter operantem? Quæ omnia applicanda sunt alicui personæ, aut urbi.

Sequitur 2. Gratias magnas accipiendas esse cum timore; Quia, ut ait Basilus, gratiam sequitur iudicium: hinc fit ut Deus severissime

mè castigaturus aliquem, soleat eum ingenti aliquo beneficio prævenire, secundum illud, *Anteruinam, exaltatio*: Ita ante diluuium misit rerum omnium abundantiam, & prædicationem Noë per annos centum; ad hæc rapuit Enoch: Sic ante quinque urbium destructionem, ad impios earum incolas misit Loth, hominem sanctum, & iustum, ut eum appellat S. Petrus, eos liberavit per servum suum Abraham, cum bello victi fuissent; denique ipsos Angelos misit hospites, ut si eos hospitio recepissent, veniam invenirent. Hæc autem omnia idèd facit; 1. Ad justificandum se coram peccatoribus, non renuens disceptare causam cum ipsis, & quasi ad iudiciũ & in jus venire: *Venire ad me, & iudicio contendamus*. 2. Ad obruendum os creaturæ, eamque impediendam conqueri. 3. Ad thesaurum iracundiæ suæ locupletandum, secundum illud Apostoli, Rom. 2. *Secundum autem duritiam suam & impœnitens cor, thesaurizans tibi iram in die ira & revelationis iusti iudicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera eius*. 4. Ad experienda ultima quæque remedia: nam qui se eiusmodi gratiis non dedit, quid sperari de eo potest? *Quid enim potui facere vinea mea & non feci?* 5. Ad ostendendum iram sibi extraneam esse, & contra naturam suam, seque ad eam coactum descendere: *Dominus egredietur de loco suo, & calcabit sublimia terra*, quam obrem educit iracundiam suam ex effectu planè contrario, nimirum ex sua bonitate. Hinc fit ut quæ tempora commendantur ingentibus beneficiis, eadem sint infamia majoribus supplicis: Ita mense Martio contigit mundi creatio, liberatio ab Ægypto, Incarnatio Verbi, & mundi per Christi mortem redemptio; & vicissim eodem mense Angeli de cælo præcipitati sunt, immissum est in orbem diluuiũ, incensa Pentapolis, obsidio Hierosolymitana facta est, & alia innumera, ita ut nihil magis veteri homines debeant, quàm magnarum gratiarum largitionem.

Sequitur 3. Viros spirituales si abutantur datis sibi gratiis, multum timere debere obsequentem dandarum gratiarum subractionem, nihilque planè negligendum, quantumvis parvum videatur, quia fortasse illi gratiam negligis, multæ aliæ subnectuntur, ad eò ut sæpe contingat ut ex illo uno defectu oriatur damnatio, nisi damnum citò reparatur damnatio, nisi damnum citò rearetur: Ita quis unquam credidisset unam Saulis inobedientiam, circa tempus sacrificii; pro quo iussus fuerat Samuëlem expectare, quod tamen urgente necessitate anticipavit, initium fuisse reprobationis ipsius; & ejusdem quoque consummationem in uno rege servato, & nonnullis animalibus servatis ad sacrificium.

Sequitur 4. Colligendas nobis esse gratias præsertim peculiare, ut cum Deus quadam sententia peculiariter largitur: quia Deus illas gratias in sua nomina refert, ut suo tempore uluras repetat, 1. Cor. 2. *Vt sciamus quæ à Deo donata sunt nobis*, item, ut sciamus quid à nobis exigat, & quid sit repetiturus, ut unusquisque obligationi suæ satisfaciatur, ne nobis idem contingat quod illi qui acceptum talentum reposuerat in sudario, & foderat in terram; nam gravissimè punitus est, eo tantum nomine, quòd inutile illud reddidisset, Matth. 25. *Et inutilem servum projicite in tenebras exteriores; illic erit fletus, & stridor dentium*.

Sequitur 5. Ut si quis se gratiis abusum cognoscat, & consequenter meritum illis privari, ut pristinas negligentias novo fervore sarciat, & peccata priora, quibus Deum offendit, magis pro gloria Dei, & salute proximi laboribus, & officiis compenset, & assiduis precibus veniam, & misericordiam efflagitet. *Job. 2. Quis scit si convertatur & ignoscatur, & relinquet post se benedictionem*. Alioqui veniet illud tempus, ut quòd nunc tu negligis, illud sum mopere desideres ac frustra quæras. Memento quid passa sit Sponsa, ut Spòtum quaereret,

eretur, cui negligentius portam aperuerat, ne sibi incommodaret : Deinde enim elapso Sponso, ipsa coacta est per urbem quærere ubi Sponsus esset; & cum ab ipsa Sponsus quæreretur : Num quem diligit an ma mea vidistis ? memento quàm obsecras & incertas indicationis acceperit, & quàm malè accepta sit à custodibus civitatis : Cantic. 5. *Quæsiui, & non inveni illum : vocavi, & non respondit mihi : Inven- serunt me custodes qui circummeunt civitatem : per- cusserunt me, & vulneraverunt me : tulerunt pal-*

lium meum mihi custodes murorum : Sed post multum laboris, & postquam multum passa est, eum tandem invenit Cant. 3. *Paululum cum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea, tenui eum, & non dimittam.* Certè si amisisti, quære; si non invenis voca, & iterum quære donec invenias; si inveneris, stringe, nec dimitte, ut semper & in æter- num possideas, Amen.

* *

FERIA TERTIA

DOMINICÆ PASSIONIS.

CONCIO.

De rectâ diei dispositione.

Tempus meum nondùm advenit. Joan. 7.

Nihil est magis nostrum, nihil etiam minus nostrum quàm tempus: Magis nostrum nihil, cum existe- re non possimus sine tempore, ac illud quod habemus adedò sit libertati no- stræ traditum, ut oppignerare ac impende- re possimus prout nobis lubet, captivum dedere gaudiu voluerimus, posteaque in li- bertatem asserere quando nobis visum fue- rit, secundùm Apostoli verba, *Redimentes sens-*

pus, quoniam dies mali sunt. Maxima opum bonorumque pars usurpata est hominum cupiditate, eaque potentissimi invaserunt & quasi occupavere. Tempus autem commu- ne omnibus remansit. Sol æqualiter unicui- que lucet, cœlique pari æquabilitate ac celeritate motus metiuntur tempus univer- sis mortalibus : quilibet suam inde par- tem accipit, nec ea usquam toto minor est,

P 2

& quod

& quod quisque sumit, nihil alterius portionē inminuit: nō Rex, nō Imperator, nō quilibet avidus Dynasta, plus potest sibi sumere de tēpore, quā quilibet de vulgo: Plures, justē videant, maris littora sibi usurparunt, quōd essent ditissima unionibus & rebus pretiosis; at nemo alteri tempus usurpavit, licet ut ait Seneca; nullum temporis pretium sit; sed omnibus in medio relictum est; & proinde nemo potest alteri eripere, nisi simul vitam auferat, atque pro tempore, largiatur æternitatem: sicut nec ipsum tempus desitutum scripsit Plato, nisi cum occasu mundi.

Aliunde ut dixi, nihil in potestate nostrā minū est quā tempus: 1. Quia ei omnes subiecti sumus: Ecclesiasticis 3. *Omnia tempus habent, & suis spatiis universa transeunt sub cælo.* Inde fit ut usurpemus omnes denominationes quæ temporis differentias constituunt & determinant: dicimus enim nos fuisse, nos esse, nos fore. 2. Quoniam in potestate nostrā nullam temporis partem habemus: non potest enim revocari præteritum, inhiberi præsens, promitti futurum. 3. Quia nequimus ita uti tempore, ut pro voluntate nostrā & arbitrio sit uniuscujusque rei tempus & opportunitas: quod planē ostendit, nos illius dominos non esse: at id nobis dominari, quandoquidem obedire nos temporis oportet.

Hinc 1. Nobis non licet omnia quōcunque tempore præstare. Unde distincta rerum omnium tempora; & opportunitates, quas idem Eccl. enumerat ibidem, *Tempus nascendi, & tempus moriendi: Tempus plantandi, & tempus evellendi: Tempus stendi, & tempus videndi: Tempus odij, & tempus dilectionis;* & ita in aliis quæ magno numero recenset.

Hinc 2. Nō omne tempus est opportunū salutis. Unde Apostolus Rom. 13. *Et hoc scientes tempus: quia hora est jam nos de somno surgere.* *Nunc enim propior est nostra salus, quā cum cre-*

didimus: Nox præcessit, dies autem appropinquavit. Et 2. Cor. 6. *Ait enim: tempore accepto exaudi vi te: Ecce nunc tempus acceptabile: Ecce nunc dies salutis.*

Hinc 3. Finem aliquando accipit tempus quod nobis datur: Joan. 9. *Me oportet operari operæ eius, qui misit me, donec dies est, venit nō quando nemo potest operari:* Ita in hunc sensum illud dictum Davidis. *Hodie s̄ vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra:* interpretatur Apostolus Hebr. 3. *Adhortamini (ait) vosmetipsos, per singulos dies, donec hodie cognominatur:* Et Angelus quidam juravit in Apocal. 10. *Quia tempus non erit amplius:* Nam ut reliqua, datur ad mensuram.

Iterū dico nihil minū est nostram quā tempus, inconsiderantiæ nostræ culpa: Vix enim quidquam cum ordine & consilio facimus, sed fortunæ temeritas, casusque, actiones nostras gubernant. Solus ille Dominus est, summoque jure arbiter temporis, qui tempora universa fecit, & is de quo Apostolus loquitur. *Per quem fecit & sæcula:* Et Hebr. 11. *Fide credimus apta esse sæcula verbo Dei.* Nō igitur tantū Dominus, quia fecit, sed etiam quia aptavit, id est digessit: nam omnia suis temporibus distribuit; quemadmodum omnia suis locis disposuit; quod toties in Scripturā significatur: Act. 17. *Definiens statuta tempora, & terminos habitationis eorum:* Et Marci 1. *Quoniam impletum est tempus, & appropinquavit regnum Dei, penitemini, & credite Evangelio:* Et Act. 1. *Non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate: ad Galat. 4. Vbi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum:* Ephes. 1. *In dispensatione plenitudinis temporum insaurare omnia in Christo.* Quod cum in rebus omnibus observatum fuerit: certē maximē respectu Messie: Ipse enim secundum divinitatem unā cum Patre, ab æterno, non solum instituit, atque decrevit, quæ pro salute nostrā in carne suscipiendā facturus erat

erat: sed singula suis temporibus, & locis instituit, atque ordinavit, ea que omnia suæ Humanitati à se susceptæ in ipso unione instanti revelavit: Uti scriptum est Psal. 39. *In capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam: Deus meus voluit, & legem tuam in medio cordis mei: Quod ita observavit, ut nunquam horam præterierit, nec anteverterit, nec etiam tardio: fuerit, sed in omnibus Patris præceptum sit secutus; usque eò ut*

1. Licet mortem admodum optaret, atque impatienter expectaret, si fas est ita loqui juxta illud Lucæ 12. *Baptismo autem habeo baptizari, & quomodo coarctor usque dum persuatur? non luerit tamen prævenire tempus, neque Judæis permittere, quod sæpe tentarunt; ita Joan. 7. Nemo misit in eum manus, quia nondum venerat hora ejus: Et Joan. 12. Venit hora ut clarificetur filius hominis: Pater sanctifica me ex hac hora: & cap. 13. Sciens Iesus quia venit hora ejus: & cap. 17. Pater veni hora, clarifica Filium tuum.*

2. Ut licet invitaretur atque impelleretur ad quædam agenda, quæ erat factururus; se tamen facturum esse negaret, quia vel exigua pars temporis prævertebatur. Ita Joan. 2. rogatus à Matre ut convivarum succurreret inopia, quibus vinum defecisset: respondit: *Quid mihi & tibi mulier, nondum venit hora mea; & hodierna die invitatus à cognatis ut ascenderet ad diem festum Scenopegiæ, negavit se ascensurum: Vos ascendite ad diem festum hunc: ego autem non ascendam, &c. quia tempus meum nondum impletum est: subdit autem Evangelista: Hac cum dixisset, ipse mansit in Galilæa, Ut autem ascenderunt fratres ejus, tunc & ipse ascendit ad diem festum, &c.*

Quæ ex occasione rem ego aggredior omnium utilissimam in vitâ, sed maxime neglectam, nempe totius vitæ moderationem in unius tantum diei dispositione. Quis enim in sæculo id ferè cogitavit? Omnia perturbata & confusa, omnia incerta & vaga, ita ut mo-

re belluarum vivamus: ac quemadmodum ij homines quibus vagæ sedes extiterunt, non dissimiles à belluis judicati sunt; ita cum posterior habenda sit temporum quàm locorum & sedem ratio, quisquis in vitâ nihil habet ratione temporis dispositum, belluarum more vivit.

Accedit eò hinc facilè existere quòd tanto perè videtur difficile, ut vita nostra tota componatur, cum facilis sit unius diei compositio. Vita enim omnis nostra, unicus est dies: dies siquidem hebdomadas componunt, illæ menses, isti annos, hi autem omnem vitam nostram. Itaque omnis vita nostra, non est nisi dies unus sæpe iteratus; & illa est vita longior quæ sæpius eundem diem iterat: Vnde Seneca singulos dies, singulas vitas puta: Et infra; Cui sua vita, quotidie fuit tota, securus est. Et certè eadem agimus quotidie; surgimus, oramus, comedimus, operamur, ludimus, dormimus; Proinde si hæc semel benè disposita fuerit. Neque verò ullus sperare debet vitam ex rebus sex diebus dissimillimis compositam; nec propterea eisdem actioines diversis modis velle efficere debet: sed una aliqua ratio eligenda, in quâ semper hæreatur; multarum rerum exemplo, atque imitatione, quæ semper idem operantur.

1. Ipsius Dei, qui perpetuò intra se Filium generat & Spiritum Sanctum producit.

2. Dei ut Creatoris, qui leges quas creationis initio posuit, semper observat, juxta illud, *Ordinatione tua perseverat dies:*

3. Beatorum in quibus est eadem visio, idem amor, idem canticum.

4. Ecclesiæ, cui Deus ab initio eadem proposuit, ante Incarnationem futura, in ipsa Incarnatione præsentia, nobis verò præterita.

5. Beatæ Virginis, cujus vita ante annuntiationem fuit in desideriis Messias, ab Annuntiatione in fruitione post Ascensionem in recordatione.

6. Viventium sub veteri lege, in quâ idem semper ignis, eadem sacrificia, manent & vesperi.

7. Viventium sub lege Evangelicâ, in quâ eadem Sacramenta omnibus proposita, eadem mysteria, eadem ceremoniæ, eadem Evangelia stant temporibus, sicut eadem festa semper recurrentia.

Hic possem multorum afferre exempla qui semper in iisdem versantur: Quidam in jugi Passionis contemplatione: alii in mysterio Nativitatis: alii in jugi poenitentia.

Et hujus quidem similitudinis, & quasi unitatis in vitâ plurimæ existunt rationes.

1. Est, Quia illâ ratione vetatur inconstantia, maxima vitæ spiritualis pestis, quæ nos per infinita actionum genera transversos agit, quo incommodo nullum fortasse majus in pietatis exercitatione existit:

2. Quia hac ratione acquiritur maxima agendi facilitas: nam sæpe idem agendo acquirimus habitum, ejus autem fructus est ut sit facilis operatio, & constans actio.

3. Quia alioqui nunquam in te ullâ perfecti existimus: tum quia nihil perfectè addidimus, secundum illud 2. ad Timot. 3. *Semper discentes & nunquam ad scientiam, veritatis pervenientes*: tum quia sine facilitate, nulla est delectatio; ipsa autem est operis perfectio: tum quia habitus non acquiritur, nisi multo tempore; nihil autem perfectum sine habitu, quia nulla est virtus firmiter operans præter habitum.

4. Quin interest ut actiones nostræ benè fiant, cum ut ille olim de se dicere solebat, æternitati pingamus: & illud Bernardi pensandum sit lib. 5. de Consid. cap. 12. Quæ priora, transierunt, & non transierunt: transierunt à manu, sed non à morte: Quod factum est, factum non esse non potest: Proinde, etsi facere in tempore fuit, sed fecisse in æternum manet: non transibit in tempore, quod tem-

pora transit: in æternum ergo necesse est cruciet, quod perperam te egisse in æternum memineras. *Et* Quod cum ita sit nonne erit prudentiæ ea discere benè, quæ semper manura sunt, & transcribenda æternitati?

5. Quando quidem adeò laboriosum & difficile est designare & committi vitam integram, facile fuerit diem unum dispendere, cum quilibet dies sit totius vitæ nostræ quasi contractior tabula & summa. Inde accidet ut dies singuli nobis evasuri sint meliores, die uno alterum erudiente, nam *Dies diei erudit verbum, & nox nocti indicat scientiam.* Psalm. 18. ac secundum antiqui Scriptoris verba, *Dies posterior prioris est discipulus* Indidem fiet ut futura sit unitas in vita nostra, neque ea distinguatur variis coloribus; cum præceptum fuerit antiquæ Legis, Deuter. 22. *Non arabis in bove simul, & asino: Non indueris vestimento quod ex lana, linoque contextum est*: quæ præcepta non sunt admodum considerabilia, nisi ratione significationis moralis.

Hoc itaque opus in duobus consistit: 1. In constitutione stabili diei: 2. In firma exactaque observatione ordinis semel descripti & præstituti.

Constitutio duo continet, naturam actionum, & earum modum: Per naturam intelligo earum rerum substantiam quæ vitam nostram componunt: quæ ferè ad tria capita referuntur, & sunt, Devotio, Negotia, & Ludus, seu animi relaxatio: de quibus agendum: Et quidem quoad 1.

Nomine Devotionis intelligo actiones quæ immediatè tendunt in Deum & ejus obsequium sine quibus, ut patet, nullus dies præteriri debet. Illæ verò sunt oratio, meditatio, lectio, Missæ auditio, usus Sacramentorum, verbi divini auditio, virtutum exercitium separatum. Hæc enim est præcipua

vita nostra pars, immò ad hoc tantum nati sumus; atque optandum esset iis solum intendere: sed quoniam id non patitur huius vitæ necessitas; certè pars aliqua tribuenda illis. Quàm enim turpe fuerit integram diem sine Deo præterire? ut si diem sine sole, ac luce præterites. Certè nemo est qui non debeat Deo saltem duo tempora; diei principium, & finem. Etenim principia consecranda sunt Deo; & auxilium à cælo accersendū; sic enim admonetur anima, quid totâ die agere debeat. Refert Plutarchus Regi Persarum quotidie unum è cubiculariis ad fuisse qui diceret, Surge ô Rex, & curâ age earum rerum quibus te Oromasdes præposuit. Idem tibi quotidie dicit. A Deo flagita opem ad tria, 1. ad bonum quod à te præstandum est, aut ex officii lege seu obligatione, aut sponte: 2. ad peccata quæ tibi devitanda sunt, & ad tentationes quas superari abs te oportet: 3. ad mala quæ toleranda tibi, acciderint. In eodem tibi claudenda est dies; revocandusque ad se animus. Ne omittito examen; parvum, uti appellat Philo, conscientiæ tribunal, Manè speculum sumis, ut te hominibus exhibeas, assume itidem serò, ut te offeras Deo. Audi quod suadet Augustinus: Peccata nostra iudices nos sentiant, non patronos. Idem tu agnosce, & Deus ignoscet, &c. anteverte iudicium & mortis periculum. In bello olim cantum habuere anacleticum, quo palantes te vocarentur: Ita etiam animus post varias occupationes, & distractiones ad se revocandus est. Vfus lectiois utilissimus est, nam sicut tibi corpora reficiuntur, ita etiam anima lectio. Diebus autem festis, magis religiosus, aliquid addendū est. Inter opera devotionis, virtutū exercitia numeravi, quia virtutes peculiari attentione ad Deum, peragenda sunt, uti Eleemosyna, charitatis actus, penitentia exercitia, &c.

Quoad modum in actionibus devotionis observandum attinet. Tria sunt observanda:

Fidelitas, Reverentia, Fervor: Fidelitas in eo consistit, ut non omittas: nam, ut scripsit S. Nilus S. Chryl. Discipulus, nihil non efficit Dæmon, ut nos revocet ab oratione: si non fueris constans, multa tibi occurrent quibus allectus omittes quæ Deo debes, sed memento hoc esse summum omnium operum. Salomon à matre reprehensus est, quòd sacrificiū matutinum impedivisset prima die nuptiarū, cum adhuc stertens claves templi non disset quas ipse servabat, uti refert Arboreus. Reverentia in eo est, ut scias tibi rem esse cum Deo, cuius majestas summum cultum exigit. Fervor denique: ne facias opus Dei negligenter, sive fraudulentè: sed attendas, & animū applices; alioqui sæpe multis illud Davidis contingit; *Et oratio eius fiat in peccatum.*

2. Pars, pertinet ad negotia, quo nomine intelligo ea in quibus vita nostra occupatur: Etenim unicuique incumbit obligatio alicujus operis, quodcumque sit.

1. Quia hoc homini naturale est, secundum illud Iobi 5, *Homo nascitur ad laborem, & avis ad volatum.*

2. Quia ad hoc Deus vitam hominibus dedit: Genes. 2. *Posuit eum in paradiso voluptatis ut operaretur & custodiret illum:* & Psal. 23. *Qui non accepit in vano animam suam,* alioqui hoc est, ut ait Psaltes in vanum accipere animam suam; Hebræ. otiosè: hoc est accipere ad perdendum; Ita quod vertit interpres, *accipere*, vox Hebræa *asa*, significat etiam *comburere*: otium enim omnia bona absument. Idem dixit Apostolus 2. Cor. 6. *In vacuum Dei gratiam recipere*, quod exponit Anselmus, per desidiam facere ut in se gratia Dei sit otiosa, atque inutilis, ac si nulla data fuisset.

3. Quia vivere, idem est quod agere, & otiosi mortuis sunt similes: omnibus autem vita convenit: itaque rectè dixit Aristoteles lib. 9. Ethic. cap. 9, *ἐπιτείνεσθαι* aliquid agendo

agendo sumus & vivimus: cum è contra otiosi homines similes sint statuis Dædali, quæ animam habere videbantur, sed vitâ carebant, sic illi ut colorata cadavera, os tantum ad nudandum, & edendum aperiunt, non autem ad loquendum.

4. Convincimur hujus rei exemplò rerum omnium: nihil est enim in naturâ otiosum: Quin etiam Beatæ mentes licet videantur esse in summâ quiete, in illis tamen Sanctus Dionysius libr. de div. Nomin. cap. 4. ait esse *στάσις ἢ κίνησις*, statum & motionem, nunquã bonæ actionis expertem: Explicat Sanctus Maximus, & ait, Sanctas mentes *ἐστάναι βεβαίως* stare firmiter in Dei contemplatione & amore, & easdem *κινεῖσθαι* moveri, cum ad proximos juvandos proderint. Ibi vides semper actionem, seu in statu, seu in motu: prima circa Deum; alia circa proximum. Immo de ipso Deo, summè immobili, ex mente Dionysij dixit idem Maximus, ipsum stare, & moveri: Stat cum in se immobilis omnia perenniter generat; movetur cum omnia in melius transformat. Non igitur mirum si Deus semper agens oderit desidiosum, juxta illud Isaiæ 1. *Odî Sabbata vestra*, quod Sanctus Basilii de inertia interpretatur.

5. Hinc providit Deus, ait Chrysostr. homil. 12. ut multa essent difficilia quæ nostram segnitiam excuterent, nosque ad agendum ex necessitate adigerent, aut excitarent.

6. Atque ut scias homini laborem, & occupationem convenire; sicut quæ naturalia, ea profunt, quæ verò contra naturam, ea nocent; ita fit ut nihil homini plus noceat otio ac desidia.

Ex otio enim omnia vitia, Eccles. 33. *Multam enim malitiam docuit otiositas*: Vnde Basilii homil. 8. hexame. otium vocat præceptorem vitiorum, 2. Omnes passionis; unde Sidor. lib. 1. Epist. 9. otiosum animum vocat *ἀεμιλήριον τῶν πατῶν*, perturbationum animi

propugnaculum: quia scilicet turæ sunt animæ perturbationes à divinis motionibus & virtutibus. 3. Summa dæmoni commoditas ad tentandum. Athanasius libr. de Virgin. ait, Dæmones valde delectari otio corporis: Id probat Basilii exemplo Dæmonis reverentis, cum vidisset domum vacantem: Vnde et Cassiano lib. de spiritu acedia cap. 21. ajebant Patres operantem Monachum Dæmone uno pulsari; otiosum autem ab innumeris spiritibus devastari. Et idè consilium S. Hieronymi Epist. 9. ad Rufinum: facito aliquid operis, ut te semper diabolus inveniat occupatum. Hinc facile est judicium passim de juvenibus, & de mulieribus quæ vivunt otiose: nimirum nihil esse in illis virtutis, ne vestigium quidem: immò id semper apud me statui, vix illas castas esse posse: nam si ullâ reperit castitas, certè otiositate. Otia si tollas, periret cupidinis arcus: Et idem Poëta. *Quæritur Agistis quare sit factus adulter in promptu causa est, desidiosus erat.* Proinde Sanctus Ambrosius de fugâ sæculi cap. 6. Otium, lasciviæ ferias nominat: Theodor. Studita ser. 100. animi fontes ferias: Hinc Chrysostr. in Psalm. 8. duos ait esse fontes malitiæ *ἀρετῆς ἐσχολῆν*, otium, & remissionem. Nec valet excusatio nihil esse operis: Nam si non habes proprium, habes alienum. August. Epistola 202. & Plato ajebat bonis nullum Patriæ consulendi modum, aut finem esse. Et ex Symmacho lib. 2. Epistola 3. fratrum negotia velle cognoscere pia, & honesta curatio est. Jam scemina quam multa possunt pro Templis, & pro Pauperibus, de justo labore suo? Vide quid consulat Hieronymus Eustochio super eâ re. Ego verò dicam tibi? Nobilis & dives Domina, honora Deum de justis laboribus tuis: Dico de laboribus justis, non de rapinâ, ut eum quædam se honorare credunt. Nec, ut iterum dicam, opponas te nihil habere quod agas. Etenim suæ sunt unicuique occupatio-

mes; alia ex necessitate, alia verò ex electione, nec ullus est, quicquid dicat, qui non habeat conditioni suae proprias & accommodatas. Sunt suae foeminis sunt suae viris, etiam principibus. Quam multa habes domi facièda circa liberos, circa domesticos, circa familiam? An putas in ordinandâ familiâ nihil esse occupationis? Jam circa externos, ut negotia præteream, quantum occupationis est in pacificandis inimicis, in iuvandis pauperibus, viduis, afflictis, & oppressis? Et cum omnia deerunt, oportet esse industrium in sese bene occupando: 1. ut in labore hominum sis, & impleas illud. *In sudore vultus tui vesceris pane tuo:* 2. Ne sis otiosus: etenim ut ait Sapiens Prov. 11. *Manus in manu, non erit innocens malus:* 3. ut talentum tibi à Deo collatum expendas, & opus tibi commissum impleas. Quam turpe est videre foeminas nobiles totâ die otiosas! re-
 cè dixit Hesiodus: *Iners otium, dedecus est atque infamia.* Specta Veneris imagines, nunquam videas in manibus ejus telam, colum, aut aliquid operis: sed otiosa mulier adest Cupido. Errant autem qui existimant, egenis laborandum, aliis verò divitibus, otiantum: Audiant Hieronymum Epist. 8. *Cum omnibus laborandum est, ut per occasionem operis, nihil aliud cogites, nisi quod manibus tuis ipsa confeceris.* Memento mulieris fortis de qua Salomon in Prov. cap. ult. *Manum suam misit ad fortia & digiti eius apprehenderunt fusum.* Quam tibi honorificum ut quis manibus Christo vestem texueris, aut altaria labore tuo operueris. *Honora Deum de tua substantia* ait Sap. Proverb. 3. Vide Homerum quam occupationem donet principibus foeminis: De iisdem lege in Historiis: Sed virtutes ferè in solis libris remanserunt, & in veterum memoria; vitia autem in moribus nostris. Hoc supposito nullû scilicet esse, qui suam non habeat occupationem, suumque negotiû; vide quomodo in negotiis agendis te gerere debeas.

Tom. III.

In illis tria sunt observanda, Conscientia, Diligentia, Sobrietas: Conscientia, ne mala sint, ne inutilia, ne illicita, ne nociva. Paulinus Epist. 20. de inutili opere: *Hoc verò est in medio dierum inanium, texere operibus vacuis araneam telam.* Sed Christus. *Quid prodest homini, etiamsi universum mundum lucretur, anima verò sua detrimentum patiat: aut quæ dabit homo commutationem pro anima sua?* Quam multa sunt quæ sociari nequeant cum salute? Diligentia, quia scilicet sunt opus Dei. Sobrietas ne sint nimia, ne animus opprimatur: immò post varias, & multiplices occupationes is ad se revocandus est: dissipatur enim mens, & deperit sensus nisi ad se recipiatur.

Tertia pars spectat Ludum & recreationem, quæ communiter loquendo, in vitâ etiam seriâ est necessaria, quia nimia contentio vires frangit, remissio reparat. Ita Sapientes omnes judicant, Socrates, Plato, Aristoteles: Immo Christus cum Apostoli redissent à labore prædicationis, eos iussit quiescere uti dicitur Marci 6. *Et dicit illis. Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum:* Ita Ioannes Apostolus interdum cum per dice ave animum relaxabat: Sic viri Apostolici: ut Nazianzenus, qui ad litus maris animum remittebat: unde orat. 6. ita loquitur: *Non interdiciam volo animi relaxationem, sed immoderationem coërceo.* Sed tria in Ludo & recreatione sunt observanda: 1. Innocentia, ne scilicet recreatio capiatur ex rebus turpibus & inhonestis; item ne per impietatem, ut ex rebus sacris, aut personis: Ad hæc, ne ex illicitis ludis. Hinc multa SS. PP. dicunt contra ludum alex, quæ S. Cyprianus appellat Diaboli laqueum manifestum. Itaque Imperator ad legem Aquileiam: ludus noxius in culpa est, 2. ut servetur Decorum: ut nimirum habeatur ratio personæ, loci, & temporis: Ita quædam licent secularibus quæ non licent neque Religiosis, neque Clericis & personis illis quæ professio-

Q

acm

nem peculiarem faciunt sanctitatis, virtutis, & strictioris disciplinæ. 3. ut habeatur Moderatio; quæ ista postulat: ut non totam vitam ludus impleat: ut enim ait Seneca Epist. 20. plerisque agitur vita per lusum. Immo nec meliorem vitæ partem; quod ex postulat Aug. serm. 27. de verbis Domini: Si quid de bonis deperit, tristaris; dies perdis & gaudes. Ut sic animus remittatur ut non dissolvatur: quod ait Seneca Epist. 15. Itaque dictum est Theophrasti in Laetio, sapientiæ rumpi arcum si relaxetur: quâ ex occasione quærit Aristoteles de Ludione 7. Ethic. cap. 7. an sit intemperans, an mollis. Quia scilicet remissus animus ita emollescit, ut ea deinde fugiat quæ robur animi, & constantiam postulant. Denique ne quod in plerisque reprehendit Aristotel. 8. Polit. cap. 5. Ludum & jocum, finem facias: nam ea tantum ratione ludus & recreatio permittuntur ut ad laborem sufficiamus. Itaque sic præcipit Anacharsis lude, *ἔπος σπασδάξῃ* ut res serias deinde agas: quasi dicas; ludus opus sequi debet, & præcedere: quod sic explicat S. Augustinus in Psal. 34. Memento peregrisse te aliquid, restare aliquid, divertisse te ad refectioem, non ad defectioem. Unde magnorum hominum ludi non sunt inutiles, uti de se Theodoricus Rex gloriatur apud Cassiodorum lib. 1. Epist. 45. Sit & pro republica & cum ludere videmur, nam idè voluptuosa quærimus, ut per ipsa, feria compleamus. Vide igitur quid de hodiernis moribus sentiendum sit, & an communes hominum recreationes & ludi sint innoxii atque innocentes.

Diximus de natura actionum: nunc dicendum de modo: Tria dicit, Tempus, Ordinem, Methodum.

Tempus: 1. ut omnia fiant suis horis: Itaque duo potissimum extrema diei regenda sunt, surgendi videlicet ac decumbendi opus: sed istud maximè: quam obrem Deus semper

numeravit dies ab hora septima. Genes. 1. Factumque est vespere & mane dies unus.

2. Singula, singulis horis destinanda: dixi singula. Quia omnium vitæ partium cura habenda est, ac nulla negligenda. Ambr. lib. 3. Ep. 25. Una hora totius vitæ portio est. Nam ut dicebat Socrates, in vita ut in simulachris *τὰ μέγιστα δὲ εἶναι δεῖ*. Omnes partes pulchras esse oportet: uti enim nihil est in mundo quod non sit ordinatum, ita nihil esse debet in vitæ ac sicut non tantum Cæli & Astra ordinata & ornata sunt, sed etiam foliorum, & florum rationem natura habuit; ita & nos præstare debemus: ac sicut qui se curiosè induunt, non tantum rationem habent vultus, oculorum, oris vestium, sed etiam capillorum; ita nihil est in vitam exiguum quod negligere debeas.

Cæterum sic dies implenda est variis occupationibus, ut semper pars aliqua relinquatur vacua, ut rebus extraordinariis destinetur.

Ordo postulat ut non simul omnia fiant, sed successivè. Ut in actione incipias unde oportet, pergaseodem modo, neque miscas omnia: & cum hora præteritè destinata alicui operi, etiam si non sit opus absolutum, illud deseras, si non sit absolute necessarium: quia uti dicebat Christus, *sufficit diei malitia sua*: & ita etiam cuilibet horæ sua sufficit; alioqui fieret mira nostrarum actionum confusio. Id verò dico ordinariè, nam alioquinolo esse tyrannidem actionum, sed ut non facile deseras quod est propositum.

Methodus 3. ut scias rationem agendi. Et in genere quidem. Observa 1. ut non agas ex consuetudine, sed ex proposito.

2. Ut debitam habeas intentionem: & idèdè subsiste paulisper ante quam incipias. Est qualibet particularis cujusque actionis actio nis ex sua natura secundum virtutem à qua regitur, intentio: Est alia etiam respectu status, personæ, & præsentis dispositionis: aliquando offer Deo ad satisfactionem, aliquando ad gratia

gratiarum actionem, aliquando ad aliquid imperrandum, &c. Est alia ascititia: S. Paulus vult omnia fieri in nomine Jesu: Theologi volunt ex motivo charitatis Dei: Patres spirituales in unione actionis Christi, S. Ignatius ad majorem Dei gloriam: alii assumendo omnes intentiones, atque affectiones omnium Sanctorum, & piè viventium, in utraque Ecclesia, militante, & triumphante. Ita actiones merè naturales, ut somnus: refectio, ludus fiunt morales: quæ autem sunt morales, fiunt supernaturales ex motivo.

3. Ut perseverantiam habeas atque impleas: Væ ijs qui perdidērunt sustinentiam: Christus Dominus sic Patrè alloquitur Joan. 17. *Opus consummavi, quod dedisti mihi, ut faciam: nec prius mori voluit, quam diceret, Consummatum est.*

4. Cohibe in initio imprudentem estimationem: Ut enim ait Ambrosius, qui diu facere aliquid vult, debet moderatè facere. In progressu præcipitem & inquietam anxietatem evita: fac ut agas, non ut egeris. Huc pertinet quod Christus admonuit. Matth. 6. *Sufficit diei malitia sua, præsertim quia peracta una actione, ad aliam transeundum est: Itaque si agendum est, age, nec velis extra tempus egisse: 5. Cave tibi à motu indignationis si accidit ut quæ aggredieris & facis fœlici eventu careant: nam rerum exitus non pendet à nobis, sed à Deo.*

Denique videndum ut non tantum bene: sed etiam ut decenter, & pulchrè facias: uti fere in omnibus non tantum attendis ut habeas necessaria, sed etiam quaris ornatum: neque requiritur tantum in milite, ut bona sint arma, & integra, sed etiam ut nitida sint, & lucentia. Et idè in particulari scias quomodo res singulæ sint agenda.

Hactenus dicta pertinent ad diei constitutionem, quæ sequuntur sunt ad ejus observationem. Nam multi, sibi regulas præscribunt, nec eas aliter servant, quam uti tabellas egre-

giè pictas, vel ut eas se habere gloriantur vel ut spectent ad delectationem: In observatione igitur hæc tibi custodienda sunt.

1. Ut necessaria & obligatoria aliis præferantur: in quo multi agunt præposterè, & Christus passim vocat hypocritam.

2. Ne id agas serviliter, sed mutes pro ratione temporum & occasionum: rectè dixit Apostolus 1. Cor. 14. *Spiritus prophetarum subjecti sunt prophetis, quia tacere poterant & loqui cum volebant, eodè modo qui sibi legem posuerunt.*

3. Ut impedimentis frequentibus aut extraordinariis quid tibi faciendum sit statuas: certè quæ sunt impedita aliquo negotiorum interventu, nisi sint necessaria, eo die sunt omitenda: quæ necessaria sunt, alterius non necessari loco ponenda.

Hoc unum superest, ut evitetur horum omnium neglectus, qui fere oritur 1. ex parva salutis cura: Si M. dicit præscripsit tibi definitam rationem temporis, non eam prætermittis: Quidni etiam pro animæ tuæ salute illam adhibeas?

2. Ex nimia vivendi libertate: rectè monet Apostolus, ad Galat. 5. *Tantum ne libertatem deus, in occasionem carnis.*

3. Quia multis videtur hæc minuta cura indigna homine magni ingenii: Nunquid tu Christo sapientior, cujus omnes actiones suis temporibus erant determinatæ? Non habuit Angelum custodem, quia pro sua sapientia non indiguit illius directione; habuit tamen totam vitam suam sub regula in omnibus circumstantiis.

Memento itaque hunc diem esse ut diem mortis; ut diem nundinatum, ut totam vitam; ut sigillum vitæ; ut totam aternitatem. Et liceat saltem unum diem ex Dei præscripto transigere. Nam quid erit sub vitæ finem, si illa nobis exhibetur penitus inordinata, & nullis legibus astricta? Sed nimirum filii Belial, hoc est sine jugo, omnem legem aspernantur. Veniet, veniet ille dies, cum unum diem

diem optabis qui tibi denegabitur. Finio cum Apostolo Ephesiorum 5. Videte itaque fratres: quomodo cautè ambuletis, non quasi insipientes; sed ut sapientes, redimentes tempus quoniam dies mali sunt: Propterea nolite fieri imprudentes sed intelligentes, quæ sit voluntas Dei.

Certè sapientes tempus vocavère sumptuosum impendium: Seneca de Brevit. vitæ

cap. 8. Temporis nullum pretium est: Sed uti subdit. Re omnium preciosissima luditur. Memento in tempore esse æternitatem: & quale tempus habueris, talem te illam habiturum. Vide ut habeas beatam, Amen.

**

FERIA QVARTA

DOMINICÆ PASSIONIS.

CONCIO PRIMA.

DE PRÆDESTINATIONE.

Vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis. Oves mea vocem meam audiunt: & ego cognosco eas, & sequuntur me.

Ioannis 10.

CUm Judæi causam suæ incredulitatis in Christum rejecissent, quasi non satis eis fuisset locutus, nec satis expresse dixisset se esse Christum, postquam eos mendacii arguit, eò quòd abundè se eis manifestasset verbo, & opere, veram causam incredulitatis eorum aperit, nempe eorum malitiam, qua factum est ut ab ovium ipsius numero excluderentur. Itaque non creditis quia non estis ex ovibus meis, alioqui enim, oves mea vocem audiunt, Sic enim enim vocantur ut audiant. Per oves autem Christi,

interprete S. Augustino tract. 48. in Ioan intelliguntur Prædestinati: juxta illud Actor. 13. Crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam; Vnde signanter dicit de ovibus suis; & ego cognosco eas, quibus verbis earum prædestinatione significat: Quia uti Verbum Divinum cognitione gignitur; ita & Electi, seu Prædestinati gignuntur cognitione, non merè speculativa, & sterili, sed fecunda, & practica. Vti enim Pater cognoscendo Filium, (terminus enim cognitionis ipsius est Filius) suam ei tribuit essentiam, & perfectiones omnes; ita suos

suos cognoscendo, omnia dona eis largitur. Itaque Apostolus Rom. 3. *Quos præscivit, hos & prædestinavit*: præscire idem est atque ante diligere, & in bonum præordinare: verbum enim *cognosco*, non solam cognitionem intellectus, sed etiam affectum, & dilectionem significat, uti Amos 3. *Tantummodò vos cognovistis omnibus cognationibus terræ*: Contra verò ignorare, idem est ac non approbare, non curare: Ita Psal. 100. *Declinantem à me malignum non cognoscebam*: Quid est, non agnoscebam, ait Augustinus, id est, non approbavam, non laudavam, non mihi placebat: cognoscere enim invenimus aliquando in Scripturis dici, pro eo, quod est placere nobis: Ita Deus ad Moysen Exodi 33. *Novi te ex nomine, & inveniisti gratiam coram me*: & Paulus 2. ad Tim. 2. *Cognovit Dominus qui sunt ejus*: Itaque quos præscivit, hoc est quos speciali præintentione dilexit, & quibus gloriam voluit, non tantum secundum se solam, sed ut connexam cum vocationibus congruis, & perseverantia in gratia; hos & prædestinavit: hoc est pro eis elegit actu distincto, & consequenter ad illam intentionem, hæc eadem auxilia efficaciam; quibus tuos prædestinatos confirmavit in patientia: Nam sicut Deus Christi passiones convertit in ejus gloriam; ita facit persecutiones prædestinatorum, converti in ipsorum bonum: Illos itaque singulariter diligit per præscientiam, cum eos singulariter prædestinat, atque ordinat per media singularia, quæ terminantur ad glorificationem: cujus rei occasione nobis hodie Sermo erit de re omnium difficillima, hoc est de prædestinatione: Si prius gratiam poposcerimus à celo. AVE MARIA.

Nondum plus habui causæ quam nunc usurpandi verba S. Joannis Chrysost. in choantis explanationem libri Geneleos: ubi at tempestatem jejunii & quadragesimæ tri-

buere sibi majorem facultatem loquendi de rebus difficillimis, quoniam auditorum suorum animi tunc melius quam aliàs unquam dispositi erant ad præstantissima, abditissimaque comprehendenda: Nam si nunc non fecimus (ait Homil. 2.) quando est jejuniæ, & gulæ contemptus, & tanta bonarum cogitationum serenitas, quomodo talia charitati vestræ apponere poterimus, quando delitiæ, comestationes, & magna delidia? Quin tunc neque ipsi, ut par est, hoc faciemus, neque vos aliquid eorum, quæ dicuntur, accipere poteritis, utpote à tenebris, cogitationumque fluctibus submersi. Mihi verò minimè nunc exponendus est vobis mundi ortus, sed differendum est de argumento longè sublimiori difficiliorique, scilicet de prædestinatione quam Apostolus appellat Consilium Dei, Rom. 11. *Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit?* neque adeò unquam de illo loquitur, nisi cum testimoniis incomprehensibilitatis, & cum sensu pleno stuporis atque admirationis: *ò altitudo divitiarum sapientia, & scientia Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia eius: & investigabiles viae ejus!* Quod expendens S. Ambros. lib. 1. de vocat. Gent. cap. 5. Cum ergo hæc divinorum operum mysteria, supra mensuras humanæ intelligentiæ excellentia, quòdam mentis suæ profundisset excessu, totam expositionis rationem, transtulit ad stuporem: & admiratur eorum quæ protulerat, exclamavit, & dixit: *ò altitudo sapientia, & scientia Dei*: Nihil omitens de his, quæ non oportet ignorari: nihil contrèctans de his, quæ non licet scire: Cujus rei occasione, dicere etiam possum quod de eodem argumento dixit Augustinus, Ser. 224. de Tempore. Novicum Paulo Apostolo expavescere, quod etiam ille, cum consideraret, expavit, & expavescens exclamavit, *ò altitudo sapientia, & scientia Dei, quam inscrutabilia sunt iudicia eius!* & quidem si tanta ingenia

tanto argumento succubere, quis ego sum qui confidam me posse tantum Oceani profunda penetrare? Hoc equidem agere non aggreddior, sed tantum quædam vobis indicare, quæ ad prædestinationem pertinentia nostro in Evangelio hodierno continentur: quæ ad quatuor puncta, reduci possunt,

1. Est dari Prædestinationem, secundum illud: *Ego cognosco oves meas, & cognoscunt me mea*: Significat autem prædestinatio, peculiarem Dei Providentiam circa salvandos, quæ designatur per ovium cognitionem, quæ non tantum significat, ut dixi, cognitionem intellectus, sed amorem etiam & curam peculiarem.

2. Quid Deus agat circa prædestinatos, quod non facit circa reprobos: quod continetur in illis verbis. *Vocem meam audiunt & ego cognosco eas; &c. & ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea.*

3. Quid prædestinati faciant supra reprobos: quod continetur in illis verbis. *Oves meæ vocem meam audiunt, & sequuntur me, &c. & non rapiet eas, quisquam de manu mea.*

4. Quibus modis dignoscant prædestinati, à reprobis, secundum illud, *& ego cognosco eas*: Item *non estis ex ovibus meis*: ad quæ puncta, reduci possunt omnia, quæ de Prædestinatione dici possunt: Sed quoniam omnia ista non possunt esse unius discursus, de singulis separatim agemus: incipiamus à 1.

Dico 1. Dari Prædestinationem in Deo. Hanc unus Joannes Erigene negavit, cum in cap. 8. sui libelli scripsit præscientiam & prædestinationem similitudine rerum temporalium ad Deum transferri, sed verè in Deo non esse præscientiam rerum humanarum: Cujus errorem rectè confutavit Ecclesia Lugdunensis in peculiari libro contra illum. Verum; ut rectè dixit S. Prosper ad capita Gallor. cap. 1. Prædestinationis fides, multâ sanctarum au-

thoritate Scripturarum munita est: Rom. 8. *Nam quos præscivit, & prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui, &c. Quos autem prædestinavit, hos & vocavit: & quos vocavit, hos & justificavit: quos autem justificavit, illos & glorificavit*: Ephel. 1. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, &c. Qui prædestinavit nos in adaptionem filiorum per Jesum Christum in ipsum, secundum propositum voluntatis sue.* Eodem pertinet cum mentio fit in variis locis libri vitæ, in quo dicuntur scripta esse nomina aliquorum: Item istud Christi. *Nomina vestra scripta sunt in celis*: Item hoc aliud, quo dicit aliquos esse electos: *multi vocati, pauci verò electi*: Item quod dicit aliquos à Patre trahi, & dari Filio: Item quod asserit eis paratum esse regnum ab origine mundi: Item, quod dicitur diversis in locis; Deum quibus vult misereri, vel inducere quos vult: & mercedem vel bravium aliquibus polliceri. Nam ex omnibus illis, constat plures homines pervenire ad finem ultimam supernaturalis felicitatis, ad quem non potuerunt nisi viribus supernaturalibus à Deo collatis: At verò, sine præscientiâ Dei & providentiâ disponente, & ordinante, nec vires supernaturales potuissent hominibus infundi, nec potuissent præmiû beatitudinis dignis potius concedi quàm indignis. Hæc autem providentiâ, & præscientiâ quæ præstat hos effectus, est ipsissima prædestinatio: Ipsius enim est ea disponente, & ordinare quæ hominibus conducunt ad salutem. Rationem reddit S. Thom. 1. p. quæst. 23, art. 1. in corp. Quia cum Deus sit prima causa rerum omnium, omnia subjacent Divinæ providentiæ: ad providentiâ autem pertinet res in finem ordinare, est enim providentiâ ratio ordinis in finem: finis autem ad quem res creatæ ordinantur est duplex; unus qui excedit proportionem naturæ creatæ, ejusque facultatem, & hic finis est vitæ æternæ, quæ excedit vim creaturæ rationalis, cui visio Dei non com-

perit naturaliter; alter autem finis est nature creatæ proportionatus, quem scilicet res creata potest attingere secundum virtutem suę nature ad illud autem ad quod non potest suis virib⁹ pertingere, oportet ut ab alio transmittatur, sicut sagitta in scopum transmittitur ad signum: unde propriè loquendo creatura rationalis quæ est capax vitæ æternæ ad ipsam à Deo transmittitur: cuius transmissionis ratio in Deo præexistit, sicut est in eo ratio ordinis omnium in finem, quæ providentia nominatur; ratio autem transmissionis creaturæ rationalis in finem appellatur prædestinatio: unde patet prædestinationem esse partem providentiæ, & eòdem mò procedere prædestinatione quo modo procedit providentia, nempe per directionem mediorum ad finem; seu per electionem conducibilium, & voluntatem certam ea media parandi: Cùm verò constet ex fide hominem creatum esse propter beatitudinem acquirendam, illa autem sit supernaturalis; oportuit media parata esse proportionata, & consequenter supernaturalia: quorum ratio cùm sit in Deo, & voluntas ea concedendi, oportet in Deo esse prædestinationem. Id patet ex ipso facto: nam aliqui perveniunt ad vitam æternam, idque non casu, neque temerè; igitur per media certa & conducibilia: cùmque ea sint supernaturalia, ab alio parari debuerunt & ordinari; non ab ullo alio, quàm à Deo; igitur ab eo: priusquam autem dentur, sunt parata; igitur præordinata sunt hæc autem præordinatio, seu præcedens dispositio, communi nomine prædestinatio appellatur. Igitur certum est quod diximus dari in Deo Prædestinationem.

Hic duplex evitari debet scopulus: Primus est scandali: nam plerimi ex doctrinâ prædestinationis scandalizantur, & pessimas trahunt consequentias, quidam præsumptionis, alij desperationis, uti de quodam Monacho refert S. Augustinus lib. de Bono persever.

cap. 15. qui ex mala consequentia petita ex prædestinatione relicta vita Monastica, repetiit sæculum, & periit. Verùm unicuique sufficere debet, cùm prædestinatio sit in Deo, nihil posse esse nisi sanctum, itaque nihil iniustum, nihil iniquum, nihil contra rationem, nihil contra æquitatem nihil repugnans summæ bonitati, summæ iustitiæ, summæ misericordiæ, aut ulti perfectioni; alioqui Deus non esset Deus. Hoc significavit Apostolus ad Rom. cap. 9. agens de prædestinatione: cùm enim aliquas in contrarium attulisset difficultates, uno verbo respondet, *ô homo, tu quies, quis respondeas Deo?* Sufficit enim homini Dei autoritas, quidquid homini tandem videatur, quidquid opponatur, quidquid comprehendat, aut non comprehendat homo: Hoc autem pendet ex iustâ de Deo apprehensione, & magnitudinis ipsius cogitatione; nam sola Dei majestas, & autoritas tibi & mihi sufficere debet: & certè si in omnibus aliis mysteriis tibi sufficit, cur non in suâ dispositione, cur non in ordine providentiæ suæ?

2. Scopulus in quem aliqui impingunt, est, quòd ex aliquibus difficultatibus quas habent in materia prædestinationis, quia illis satisfacere non possunt, aut potius quia sibi satisfacere nequeunt, ideo negant prædestinationem in Deo: quasi verò ex aliqua difficultate cui non potes respondere, liceat tibi evidentem veritatem rejicere? Hoc est quod damnat Augustinus lib. de bono persever. c. 4. in fine. Nunquid ideò negandū est, quod apertū est, quia cõprehendi nõ potest, quod occultū est? Nunquid, inquã, propterea dicitur tumus, quod ita esse percipimus, non ita esse; quoniã cur ita sit, non possumus invenire? Ita enim se res habet, Auditores, quotidie cerra & aperta negantur ob aliquas difficultates, quibus imbecilla ingenia satisfacere nõ possunt: imbecilla dico, 1. quia non possunt solvere: 2. quia nec solutiones intelligere: 3. & maximè, quia

quia ex illa impotentia, negant apertissima, vel apertissimè revelata, itaque ex ignorantia incidunt in errorem; atque hinc fetè nate sunt omnes hæreses uti patet enumerando: In quo summa culpa est; cum advertere debuissent semper in rebus fidei, esse aliquid quod lateat, itaque quod comprehendi non possit: unde præclare monet Ambros. lib. 1. de vocat. gentium, cap. 5. Multa sunt in dispositione operum divinorum, quorum causis latentibus soli monstrantur effectus, ut cum pateat quod geritur, non pateat cur genatur; negotio in medium deducto, & in occulto ratione subducta; ut in eadem re, & de inscrutabilibus præsumptio, de manifestis falsitas refutetur. In præsentia itaque materia, illud nobis certum sit dari prædestinationem. Nam si datur Deus, datur providentia, si datur providentia, datur prædestinatio, cum illa sit providentia circa creaturam rationalem: si datur prædestinatio, cum ipsa sit in Deo, nihil me turbare debet; nam si prædestinatio est Dei providentia circa naturam rationalem in ordine ad salutem, igitur est peculiaris cura Dei erga me ipsum: ut me ad salutem æternam perducat: Quid me igitur obturbet si Deus tam sedulo incumbat in meam salutem? Cum id faciat per prædestinationem, tantum abest ut consideratio prædestinationis me habere debeat anxium, ut multò magis me solari debeat: secundum illud 1. Petri 5. *Omnem sollicitudinem vestram projicientes in eum; quoniam ipsi cura est de vobis:*

Dico 2. Prædestinationem Dei esse ab æterno, secundum illud Ephes. 1. *Elegit nos in ipso, id est Christo, ante mundi constitutionem, ut essemus sancti:* Item, 1. Cor. 2. ubi de Christi prædestinatione loquitur: *Loquimur Dei sapientiam, quam prædestinavit Deus ante secula:* Jerem. 31. *In charitate perpetua dilexi te: idèd atraxi te, miserans:* Ratio autem est evidens; Quia cum prædestinatio sit actus immanens

Dei, & Deus nullum actum immanentem habere possit novum in tempore, ne sit in Deo vel levitas, vel mutatio, sequitur prædestinationem esse æternam. Confirmatur, quia quod fit in tempore, illud est quia Deus decrevit ante tempus; in tempore autem est donatio, in æternitate verò est doni præparatio: unde Augustinus de prædest. Sanct. cap. 10. Inter gratiam porò & prædestinationem, hoc tantum interest, quod prædestinatio est gratiæ præparatio; gratia verò jam ipsa donatio: addamus, atqui donatio fit in tempore, sed præparatio fit ante tempora; igitur prædestinatio est æterna: ut scias quantum debeas Deo qui de te ab æterno cogitavit, & tui curam habuit antequam esses. Quid moraris eum diligere qui te tantum dilexit, cum diligere non poteras? Ioan. 1. c. 4. *Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos.* Sed vide qua prioritare, tot sæculis, immò æternitate. Quantum illud est, quod Deus non se prius quàm te dilexit, quia in æternitate nihil est prius, nihil posterius: hoc saltem effice, ut quia hæcenus non amasti, sic ames deinceps ut semper ames.

Dico 3. In prædestinatione intercedere actus divini intellectus, & voluntatis, unde providentia & prædestinatio iis vocibus significantur à Sanctis Patribus, quæ nunc significant actum mentis seu intellectus, nunc actum voluntatis. De actibus intellectus sic loquitur Dionys. de divin. nomin. cap. 12. *Veritas prospicit cuncta, providentia mirabili: at veritas est in intellectu, & prospicere pertinet ad mentem.* Boëtius lib. 4. de consolat. prosa 6. *Modus rerum, cum in ipsa divini intelligentiæ puritate conspicitur, providentia nominatur: Intelligentia est intellectus, & conspectio, actus ipsius:* S. Augustinus lib. 83. qq. 9. 31. *Providentia est qua aliquid videtur futurum antequam factum sit: Idem lib. de dono Persev. cap. 17. Prædestinationem definiens;*

niens; vocat præscientiam. Favet D. Paul. ad Rom. 8. *Quos præscivit hos & prædestinavit*, & cap. 11. *Non repulit Deus plebem suam, quam præscivit*: In quæ verba S. Augustinus loc. cit. cap. 18. Hoc quod ait præscivit, non rectè intelligitur, nisi prædestinavit. Unde multi Theologi prædestinationis naturam ponunt in impetu, quod dicunt esse actum intellectus, quod exprimit voluntatem Dei: illa autem expressio pertinet ad intellectum, cujus est præcipere, imperare, dirigere, & movere; quod certum est respectu alterius, igitur etiam respectu ejusdem personæ. Eodem modò passim Sancti Patres Providentiam, & Prædestinationem explicant per actus voluntatis: Itaque S. Augustinus in illo cap. 17. de dono Persev. non solum dicit prædestinationem esse præscire, sed etiam disponere; dispositio vero rerum, ad præscientiam addit actum voluntatis: itaque sic loquitur: prædestinatio, est præscientia, & præparatio beneficiorum Dei: Præparatio verò aliquid addit ad præscientiam, ne sit inutilis repetitio; Igitur addit actum voluntatis. Id innuit Paulus dum dicit. *Quos præscivit, & prædestinavit*: ultima vox aliquid addit ad primam, sed prima spectat mentem, igitur altera spectat prædestinationis alium actum, nempe voluntatis actionem. S. Damasc. l. 2. de fide Orthod. cap. 29. Providentia est voluntas Dei, per quam res omnes aptè, congruèque gubernantur. Fulgent. lib. 1. ad Monim. cap. 7. utrumque prædestinando præparavit, in illa incommutabili voluntate. Itaque passim Theologi prædestinationem explicant per Electionem creaturæ rationalis ad gratiam & gloriam: Electio autem est actus voluntatis. Et confirmatur; Quia prædestinatio est actus liber, & opus eximie misericordie, igitur non consistit in solo actu intellectus, sed etiam requirit actum voluntatis: unde qui optimè concipiunt prædestinationem, dicunt es-

se, conceptionem mediorum aptorum, & perducentium ad finem, & voluntatem ea exequendi: nam sola conceptio mediorum communis est respectu prædestinatorum, & non prædestinatorum; sola autem voluntas propria est prædestinatorum; & propterea cum dicitur in nostro Evangelio. *Ego cognosco eas* sermo est de cognitione approbationis ut dictum est supra, quæ non tantum comprehendit actum intellectus, sed etiam actum voluntatis.

Ex his patet quid de prædestinatione à nobis sentiendum sit, quæcunque tandem rationes, aut intelligendi difficultates in contrarij se opponant. Cum enim sit actus divini intellectus, non potest non esse actus summæ sapientiæ atque prudentiæ; non potest non esse actus summæ rationis, quem præferre debemus omnibus humanis rationibus: hæ enim omnes fallibiles sunt, & decipere, & errare possunt, divina autem, nec fallere ut decipiat, aut deducat in errorem, *Narraverunt mihi iniqui fabulationes sed non ut lex tua*. Itaque omnibus hominum subdolis argumentis, qualia tandem sint, unam divinam auctoritatem oppono. Item cum Prædestinatio contineat actum divinæ voluntatis, non potest non continere summam æquitatem, justitiam, misericordiam, erga suam creaturam amorem, & summam sanctitatem.

Potè ex actibus divini intellectus qui pertinent ad prædestinationem, quidam strictim & propriè prærequiruntur ad eam, alii autem ingrediuntur ejus essentiam: primi generis est scientia possibilium omnium, quam Theologi appellant simplicis intelligentiæ, quæ Deus novit omnes modos & omnia media quibus prædestinatus, immò omnes homines perducì possunt ad vitam æternam: Dicitur autem præcedere secundum modum nostrum intelligendi, quia est alia scientia propior, & immediatior dirigens voluntatem, &

est scientia conditionalium, qua Deus novit fore, ut prædestinatus de facto vitam æternam consequatur si per illa media vocetur, & contra non consenturum, & non consecuturum si per alia media. Hæc autem scientia cum sit directiva voluntatis divinæ prædestinantis, intrinsecè pertinet ad prædestinationem: dicitur autem dirigere voluntatem divinam, nec cæco modo, & fortuito, quædam media eligat & præferat aliis, quod pertinet ad providentiam, & consequenter ad prædestinationem. Tum supposita voluntate dandi ejusmodi media, ex quibus infallibiliter sequitur realis cooperatio, sequitur scientia visionis effectuum certò futurorum; donationis gratiæ, cooperationis creaturæ, perseverantiæ usque in finem, & mortis dandæ opportuno tempore, & consequenter decessus in gratia: ex quo sequitur voluntas absoluta dandi gloriam, & scientia visionis, illius dandæ: quæ ultima subsequitur prædestinationem, nisi prædestinatio sumatur completa, prout ipso termino suo finitur: sed minus propriè tunc sumitur, uti dicemus cum prædestinationis definitionem afferemus.

Jam quoad voluntates divinas, illæ omnes pertinent ad prædestinationem, quæ respiciunt ejus effectus, quicumque sint, à primo ad maximum, seu spectant ipsum finem, seu media: distinguuntur autem illæ omnes voluntates inter se ratione, secundum diversitatem effectuum: unde inter se habent prioritatem, aut posterioritatem, secundum prioritatem, aut posterioritatem effectuum: in quibus prioritas sumenda est ex independentia, posterioritas ex dependentia: & ita prior est finis intentio quàm mediæ: unde prior est voluntas dandi gratiam: iam prior est voluntas dandæ perseverantiæ, quàm voluntas absoluta dandi gloriam: Item inter media, illa prius sunt in voluntate quæ priora

sunt in se; unde voluntas dandi secundas gratias supponit voluntatem dandi primas: Denique omnis voluntas quæ nullo modo pendet à libero arbitrio, aut ab ejus cooperatione, antecedens est; ea verò quæ in suo effectu pendet à cooperatione voluntatis, non est absoluta, neque antecedenter efficax, sed est consequens, aut inefficax, aut pendens à conditione: qua ratione satisfit omnibus difficultatibus quæ proponi possunt contra prædestinationis existentiam: Ita enim servatur præexistentia prædestinationis, & conservatur libertatis humanæ integritas: Ita salvatur certitudo, & infallibilitas prædestinationis, & voluntatis nostræ libertas: Ita intelligimus gloriam dari hominibus misericorditer, & tamen dari justè, & ut præmium atque mercedem.

Liquet ex his omnibus quid verè sit prædestinatio: quam rectè definit S. August. lib. de bono Persever. c. 14. & passim approbatur à Sancto Prospero, Fulgentio, Anselmo, Beda, S. Thoma, & aliis Theologis. Hæc est autem ejus definitio. Hæc prædestinatio Sanctorum, nihil est aliud quàm præscientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur quicumque liberantur. In quibus verbis illud innuitur quod diximus, in prædestinatione includi actus intellectus, & voluntatis; nam præscientia pertinet ad intellectum, præparatio autem ad voluntatem: est enim illa præparatio ordinatio voluntatis, seu decretum & propositum voluntatis, seu voluntas decernens ea dare, quibus prævidet hominè perventurum ad vitam æternam: per beneficia autem quibus certissimè liberantur, quicumque liberantur, intelligitur omnis illa series gratiarum quibus homines perducuntur ad salutem: contra igitur prædestinatio consistit in huius serie præparatione, hoc est voluntate conferendi; & in eius præscientia: nam Deus novit operum suam: itaque non est sola præscientia operum

quæ homo est facturus, sed etiam præparatio beneficiorum, & voluntas ea conferendi: nisi enim Deus ea præparasset, homo ea non posset habere: Per hanc autem seriem dicimur certissimè liberari, quia in ea continentur non solum auxilia prævenientia, sed etiam adiuvantia, & bona opera, & perseverantia in fine; hæc enim omnia beneficia sunt Dei, quibus libertatem gloriæ filiorum Dei assequimur ut ibid. docet Augustinus. Alioqui si sermo tantum sit de auxiliis prævenientibus, non ita certissimè liberamur, ea certitudine quæ oriatur præcisè ex vi auxiliiorum: neque enim ex illorum nuda efficacia in actu primo, certitudinem habent, quia à suo effectu impediti possunt à libero arbitrio, quod liberè ita concurrat, ut possit non concurrere, ac si nihil concurrat, nihil efficietur: sed tota eventus illius certitudo oritur ex vi divinæ scientiæ quæ falli non potest quæque se extendit ad omnes eventus liberos, sive absolutè, sive ex hypothese futuros: Unde per eam Deus certissimè novit, quid voluntas humana, tali gratiarum serie, si eam haberet, esset factura: Posita autem conditione seu hypothese, nimirum Dei voluntate dandi talem seriem auxiliiorum, illa scientia conditionata transit in absolutam, & jam per illam scitur, quid re ipsa eventurum sit. Hinc nata illa differentia quam modò attulimus & quam sæpe affert Augustinus inter gratiam & prædestinationem, quod prædestinatio sit præparatio gratiæ, gratia autem ipsa donatio: quare si sit respectus tantum ad aliquas gratias, ut ad primam justificationem, erit prædestinatio inchoata & incompleta: si autem sit respectus ad omnes gratias usque ad salutem & gloriam, erit perfecta & consummata prædestinatio: unde aliqui dicunt prædestinationem in universum complecti & gratiam & gloriam, quia complectitur & media & finem, cum providentia sit ratio ordinis in finem, & ratio ordinis in ordinatione mediorum.

Ex hac definitione 1. constat solum Deum prædestinare posse, quia solus potest gratiam conferre in ordine ad gloriam, itaque in ea tenos à solo Deo pendere, quod nobis utilius est quàm si vel à nobis, vel ab alia creatura penderemus: plus enim certi esse debemus de Dei erga nos amore, ejusque de nostra salute cura, & sollicitudine, quàm de nostro erga nos ipsos amore nostro & cura. Certè si mea prædestinatio à me uno penderet, quàm ego diffiderem; cum quotidie experiar me Dei gratia adjectum, & tot divinis præsidis suffultum, & auxiliis præventum mihi deesse? Quid de me fieret, si solus essem, in tanta rerum ignoratione, inter tot hostes & pericula, in tanta imbecillitate vitium, cogitationum varietate, judiciorum diversitate, animi levitate, & voluntatum inconstantia? Quis non habeat uberes & multiplices de se conquerendi causas & occasiones? Quàm tutius ergo in Dei cura vivimus & dicimus cum Propheta, *In manibus tuis sortes mea?*

Constat 2. Cum duplex sit prædestinatio, una incompleta quam S. Damascenus vocat antecedentem, & terminatur ad justificationem; altera completa quæ terminatur ad gloriam, cuius definitionem dedimus ex Augustino: prima complectitur seriem auxiliiorum prævenientium, quæ dantur usque ad justificationem inclusivè; præparatio enim eiusmodi auxiliiorum sæpe vocatur in Scripturis prædestinatio, sed tantum inchoata & incompleta: altera complectitur omnem seriem auxiliiorum prævenientium usque ad finem vitæ, gratiæ comitantis, & bonorum operum, & ultimi auxilii prævenientis, quo vita finitur in gratia, per quod ultimò completur prædestinatio: est enim prædestinatio præparatio omnium beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur hoc est salvantur quicumque liberantur uti dictum est. Ac primæ quidem effectus sunt omnes gratiæ quæ dantur, & omnia opera bona quæ fiunt, etiam à repro-

bis, quia proveniunt ex sincero affectu, & amore Dei, quo cupit homines adducere ad salutem; neque enim dantur à Deo, alia mente, etiam si novit ista in multis fore irrita; hoc enim ipsi displicet, neque propterea non vult eorum salutem; unde ad eam illos sincero affectu excitat, invitat, & auxilium offert, ne causari possint sibi aliquid ex parte Dei fuisse, cujus defectu ab eâ exciderint. Alterius autem prædestinationis hoc est completæ; effectus, sunt quæcunque efficaciter conducunt ad salutem, quæcunque illa sint, & ad hoc hominibus à Deo dantur, & ordinantur, cum Deus sit author prædestinationis. Unde omnes eventus prosperi & adversi, omnia bona sive naturalia, sive supernaturalia, quæ hominem ad beatitudinem obtinendam perducunt, effectus sunt prædestinationis; & cum omnia juvare nos possint ad salutem consequendam, omnes qualitates corporis & animæ, omnes occasiones, & opportunitates, & quælibet alia adjumenta, omnes item actiones naturales & supernaturales, idque ex Dei ordinatione, sanè hæc omnia sunt ejus effectus; non autem peccata; quia à Deo ordinari non possunt ad eum finem, licet per accidens, aliquando homines lucrum capiant ex peccatis, ut occasionem plus amandi Deum, aut pœnitentiæ; sed Deus ad hunc effectum non vult peccatum; iterum, supposito peccato, Deus secundâ intentione vult pœnitentiam, & amorem majorem; itaque peccatum benè ordinari non potest: sed suppositâ peccati in ordinatione, Deus alio ordine illam corrigit. Cætera autem omnia ordinantur à Deo, & ex illâ ordinatione fiunt beneficia Dei quibus homines ad salutem suavissimè perducuntur, secundum illud Apostoli, *Diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum*. Sed quid dicit Apostolus diligentibus Deum, dicamus etiam cum eodem *dilectis à Deo*: nam si ille non

diligeret, quomodo diligerent? quia ipse prior dilexit nos.

Hic, mi Auditor, te ipsum consule, te ipsum prospice: Quid est quod tibi omnia cooperantur in malum? vide enim quo omnia tibi vertant, specta singula. Si Deus te prospers demulcet, omnia vertis in malum: Aut extolleris; aut te voluptatibus immergis; Si adversis castigat, quam es animi fracti, & abjecti? Si augeat opes, auges crimina: Si minuit, murmurat; Si sanuses, abuteris; Si æger, impatientiâ tuâ Deum offendis: Si tibi proponatur Deus ut misericors, bonitate abuteris: Si ut justus, blasphemias. Quid dicam quod omnes creaturæ, ut ait Sapiens, *factæ sunt in odium, & in tentationem animabus hominum, & in miscipulam pedibus insipientium*. Ex hoc colligere potes ad quem ordinem pertineas, an ad prædestinatos, an ad reprobos: An sis ex ovibus Christi, & ad dexteram collocandus, an verò rejiciendus ad sinistram eorum hædis. Certè necesse est te ad alterutrum ordinem pertinere. Hoc potissimum tuam intentionem est, quia id pertinet ad æternitatem. Cætera sunt hujus temporis, & finem habebunt aliquando: At prædestinatio originem habet ab æterno; nam præscientia, & præparatio æterna est; quod autem ante sæcula præparatur, datur in tempore; quod autem datur sunt beneficia Dei; terminus autem est id quod terminum nescit, nempe salus æterna: audi enim; beneficia quibus certissimè liberantur, quicumque liberantur: In illis autem beneficiis includitur tua cooperatio, ut scias in tuo prædestinatione tuam includi voluntatem; ut intelligas te non invitum sed volentem futurum beatum. Attende igitur & cooperare, ut voluntati Dei respondeas; & ita pervenias ad gloriam quam tibi paravit, & quam nobis concepat Jesus Christus Dominus noster qui est beatus in sæcula, Amen.

FERIA QUARTA

DOMINICÆ PASSIONIS:

CONCIO SECUNDA.

DE PRÆDESTINATIONE.

Oves meæ vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me. Ioan. 10.

QUOD populi quidam sapientiã cõmendabiles nobis de Sapienciã Dei exhibuerunt, positã in Templorum suorum vestibulo statuã Minervæ, ingenti velo cõperta cum hac inscriptione; Nemo adhuc mortalium peplum meum revelare potuit; Id ego possum ponere in hoc sermonis ingressu, cum de prædestinatione vobis locutus sim, quam Apostolus nominat Consilium Dei, ad quod neminẽ ipse unquam vocavit. Rom. 11. *Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliaris eius fuit?* Propositum mihi non est reterege illud velum, sed persequendo explanationem Evangelii, quod aggressi sumus, ubi sub ovium nomine habetur sermo de prædestinatis; postquam vobis locutus sum de existentia naturæque prædestinationis, dicere vobis hodie de his quæ Deus operatur eiga prædestinatos, & non præstat Reprobris, quod quidem comprehenditur hisce verbis; Ego

cognosco eas, & ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu meã. Verum quo materia difficilior est, eo majori divinæ gratiæ adjutorio egemus. AVE MARIA.

IN priori discursu ostendimus dari in Deo prædestinationẽ; cũ hæc ratiocinatio id cõcludat; Si est Deus, est etiam providentia, si est providentia, multò magis prædestinatio, hoc est peculiari providentia circa hominũ salutem. Nunc ordine sequitur dicendum, quo peculiari modo Deus se habeat circa Prædestinatos, quã in re quod occurrit primum est Electio, unde passim in Scriptura prædestinati appellantur Electi: *Multi vocati pauci vero Electi: Matth. 20. Elegit nos in ipso, &c. Ephes. 1. Congregabunt Electos ejus, &c. Matth. 24.* quibus verbis significatur electio prædestinatorum, quæ nihil aliud est nisi delectus & discrimen quod Deus facit electorum repro-

R 3 borum,

borum, in Evangelii nostri hisce verbis notatum: *Vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis: oves mea, vocem meam audiunt*: Nam ex istis inferendum est; non igitur omnes sunt oves: ait enim, *Vos non estis ex ovibus meis*: Aliqui autem inter oves censentur, nam dicit, *oves mea vocem meam audiunt*. Quemadmodum ergo Deus olim Aegyptios, & Israëlitas, divisit luce, & tenebris Exodi 10. *Et facta sunt tenebrae horribiles in universa terra Aegypti tribus diebus: ubicumque autem habitabant, filii Israël, lux erat*: Ita per electionem Deus quosdam assumit, & alios deserit; Est enim Electio, unius assumptio, & alterius derelictio.

Porro in illâ separatione duo mihi difficilima occurrunt, primum in genere, alterum in particulati: In genere quidem circa hunc modum agendi Dei, cur scilicet usus est electione aliquorum, & differentiâ, ut alios salvare voluerit, alios reprobare, cum omnes homines salvare potuisset si voluisset, neque enim Deo deesse poterant modi omnes homines salvandi, sed voluit inæqualiter erga homines se gerere, ex qua inæqualitate accidit ut quidam electi sunt, alii verò damnentur: qui enim electi sunt, salvantur, qui relictii sunt, damnantur. Jam quod in particulari maximam habet difficultatem illud est, unde accidat ut iste censatur inter prædestinatos, alter inter reprobos: cur Paulus Electus est, & factus vas electionis; Judas autem derelictus, & factus filius perditionis, ut eum vocat Christus Dominus. Unde enim petitur causa huius separationis, atque discriminis, ut scilicet unus eligatur præ alio? secundum illud Matth. 24. *Duo erunt in agro, unus assumetur, & unus relinquetur: Dui molentes in mola, una assumetur, & una relinquetur.*

Incipiamus à primo, ac consideremus divinum illud decretum quo Deus non in singulari, & determinatè, sed in generali & vagè statuit eum modum providendi, quò non

omnes prædestinentur, sed tantum aliqui, relictis aliis, cum esset in potestate Dei, omnes salvare, si voluisset; hoc ego sequentibus conclusionibus explicare aggredior.

Dico itaque 1. licet huius rei tantæ nulla causa reddi posset, ab ullo homine vel ab Angelo, tamen id nobis satis esse deberet, cum ita se res habeat, non id factum fuisse sine Deo, cum ejus rei procuratio ad præcipuam Providentiæ Dei partem pertineat, atque inde sequatur id esse justissimum, æquissimum, & sanctissimum, & supposito præsentis rerum creaturarum ordine, id fieri debuisset. Ratio est quia Dei providentiæ est omnium perfectissima: nam in nullo alio reperiri potest, aut plus sapientiæ, aut plus bonitatis, aut major aliqua potentia; itaque in Deo nec deest sapientiæ, ut norit, non bonitas, ut velit, non potentia, ut exequatur, aded ut nulla re impediri possit. Et hæc fuit Apostoli responsio Rom. 9. dum ait: *ô homo tu quis es, qui respondeas Deo? Nunquid dicit figmentum ei qui se finxit, quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus lutæ, ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem aliud verò in contumeliâ? Item; Nunquid iniquitas est apud Deum? absit, & cap. 11. ô altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ ei, quàm incomprehensibi ia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus! Quis enim cognovit sensum Dei aut quis consiliarius ejus fuit? aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei? quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia: In quibus verbis, insinuat 1. esse aliquas causas huius dispositionis. Nam si nullæ essent causæ prædestinandi potius hunc hominem, quàm alium, facile fuisset Apostolo dicere rationem huius discriminis ad divinum beneplacitum revocari, nullo præsupposito examine futurarum actionum, quare nihil aliud restaret admirandum, & exclamandum in altitudine, & incomprehensibilitate iudiciorum Dei, circa prædictum modum providendi, insinuat 2. illas causas esse*

occultas in Deo, & consequenter homini imperferutabiles, & incomprehensibiles, unde Augustinus eas appellat iudiciorum Dei altum profundum, Epistola 105 ad Sixtum, & lib. de Gratia, & lib. Arb. cap. 22. occultam Dei Providentiam. Insinuat 3. id tamen esse æquissimum, licet sic occultum: Unde idem August. lib. 1. ad Simplicianum q. 2. vocat æquitatem occultissimam & ab humanis sensibus remotissimam: Et Laurentius Justinianus sic ait in fasciculo amoris cap. 17. Nemo igitur prædestinationis altitudinem, & prædestinatorum causas, cui soli periscrutatione præsumat inquirere, quæ in sola æternæ sapientiæ cognitione absque errore sunt posita: Quisque in dubio fateatur verissima, & rationabilia esse Dei iudicia quamvis occulta. Et hæc ratio satisfacit ignavis, & sapientibus: omnes enim homines sunt, unde Apostolus in univertum, *ô homo tu quis es, qui respondeas Deo?*

Dico 2. Ita non dari certam aliquam & determinatam causam hujus providentiæ, quasi aliquis asserere posset hanc esse hujus rei veram causam, & non aliam, quia id pertinet ad profundum Dei, uti hunc locum Apostoli Sancti Patres interpretantur, ut tamen subindiceretur aliquam esse causam; nam qui dicit aliquid esse occultum, & imperferutabile, nõ dicit nullam esse causam, sed illam esse occultam. Et propterea iidem Sancti Patres illos reprehendunt qui dicebant Apostolum inopia rationis confugisse ad admirationem, & exclamationem, quod causam nesciret, aut nulla esset: nam ideò id fecit, ut ostenderet causam esse occultam, neque debere homines de illa temerè asserere, & neminem posse respondere Deo hoc est conqueri; si enim causam nesciat non est quod Deo respondeat, cum ignoret, si sciat justissimam videbit; itaque nec habebit quod Deo respondeat. Chrylost. in cap. 9. Epistolæ ad Rom. Homil.

16. Non dicit Apostolus quod ista solvere sit impossibile: Sed quid? iniquum esse de istis querere: S. Augustinus in Enchirid. cap. 99. Quidam stulti putant Apostolum in responsione defecisse, & inopia reddendæ rationis, repressisse contradictoris audaciam: S. d. magnum habet pondus quod dictum est, *ô homo tu quis es?* & in talibus quæstionibus, ad suæ capacitatis considerationem revocat hominem, verbo quidem brevi, sed re ipsa magna est redditio rationis: Si enim non capit hæc, quis est qui respondeat Deo? Si autem capit, magis non inveniet, quid respondeat.

Dico 3. Præter plurimas causas nobis occultas & soli Deo notas plurimas assignari posse, tum ex parte Dei, tum ex parte hominum. Ex innumeris quæ possunt afferri nos aliquas seligemus. Incipiamus ab iis quæ sunt ex parte Dei. Nam cum Deus in omnibus operibus se respiciat ut finem, idem fecit in reprobatione, secundum illud Prov. 16. *Univerfa propter semetipsum operatus est Dominus, impium quoque ad diem malum*: quia in decernendo supplicio impii, divina attributa manifestantur: in tantam enim se respicit Deus ut finem, & reprobatione, & in aliis, suæ providentiæ partibus, quatenus ex suis operibus elicit ostensionem, seu notitiam suorum attributorum, & hæc est gloria Dei extrinseca.

1. Itaque ex ista inæquali gratiarum suarum partitione, ex qua fit ut aliqui inter prædestinatos censeantur, alii autem inter derelictos, ostendit Deus se esse Dominum suorum donorum, & gratiarum, & jure summo agere; cum negat, quibus vult, abundantiora beneficia naturæ, & gratiæ: qua ratione inter homines dicitur ille uti suo jure, qui debitum suum exigit, & rem indebitam negat petenti, & desideranti. Certè si Deus æqualiter omnes tractaret, videretur idem omnibus debere: ut autem scias nemini debere, confert quibus vult; & quibus

non

non vult, illis denegat: Hanc rationem tangit Apostolus cum dicit Roman. 9. *An non habet potestatem figulus luti, ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam:* quibus verbis significatur, quòd si creatura habet plenam sui operis potestatem, ita ut figulus possit ex eodem luto pro suo arbitratu facere quod vult (unde mentionem fecit ejusdem massæ, & luti, ut scias operis inæqualitatem non provenire ex materia inæquali, cum sit idem lutum) multò magis hanc potestatem esse in Deo, cujus potentia est suprema, & qui de hominibus, & de omnibus rebus, uti potest ad libitum, sine ulla injustitia, quia nulli debitor est, sed agit omnia, pro summo suo dominio. Itaque in illa dispositione, nullum locum habet justitia, quia in eo nullum est debitum, sed totum opus pertinet ad agentis potestatem, quæ cum sit suprema, relinquit artifici omnem faciendi, aut non faciendi, vel faciendi illò; vel illò modò, libertatem, ita ut totum negotium pertineat ad ejus arbitriũ, & liberum agendi modum; contra quam potestatem nulla relinquitur potestas creaturæ, conquerendi de artifice, aut aliquid recusandi: ad quam potestatem ostendendam inæqualiter tractat: Itaque si homo, Dominus Ligni, aut Lapidis, potest ex ligno, aut lapide, facere quidquid ei placet, aut comburere, aut comminuere, aut statuam vilem, aut honorificam conficere, multò magis Deus id potest, cujus dominium est plenum, & absolutum. Cæterùm Apostolus intelligit per vasa in contumeliam eos quos majoribus donis privat; per vasa autem in honorem eos quos majoribus donis, & gratis afficit: Idem adhuc significat cum ait ad Rom. 11. *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* ut scias nihil in creaturâ præcedere, ratione cujus Deus moveatur, ut quibusdam majora donet, quasi id illi essent meriti, aliis autem neget, quòd hi non me-

rentur; nam omnibus prior dedit: igitur ex se hoc fecit, non necessitate, sed voluntate, & pro suo arbitrio: & cum tribuat, non verò retribuat, certè liberè facit, non autem ex debito, & proinde ut ostendat se liberè facere, & se nihil debere, inæqualiter donat. Finis itaque generalis Dei in quâcunque gratiâ denegatâ, est planum tacere, se Dominum esse suæ gratiæ, ut cui voluerit negare possit, sicut cum donat, liberè dat, cui dare vult.

2. Ratio est; Quia Deus circa Reprobos ostendit Omnipotentiam suam: unde sic loquitur Pharaoni Exod. 9. *Idcirco posui te, ut ostendam in te fortitudinem meam:* quem locum sic reddidit Paulus ad Rom. 9. *In hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam, & ut annuntietur nomen meum in universa terra:* quasi diceret: In hunc finem ego volui ut esses, & in regnum evehereris, teque permisi in populũ meum insurgere, ut esses occasio mihi manifestandi potentiam ac fortitudinem meam; dum enim pertinacia tua mihi obstitit & populum meum non vis dimittere, ego opera divinitatis meæ prodo; & faciam opus mirabile quo te, & tuos perdam naufragio, ex quo fiet ut nomen meum celebre, & venerabile fiat in gentibus. Iterum ibidem sic pergit: *Quòd si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ apta interitum, &c.* Indurationem dicit reprobiorum; per patientiam, & dilationem supplicii; non per impotentiam; sed ut majori supplicio ostendat suam potentiam & iræ magnitudinem. Vide autem hunc eventum in Reprobis & quomodo in illis eluceat potentia Dei, idque variis modis.

1. Quia infinitæ est potentia ex malis bona elicere: ut notat S. Augustinus Epistol. 106. Unde Boëtius de Consolat. lib. 4. pro-sâ 6. Sola divina vis est, cui etiam mala, bona sunt, cum eis competenter utendo, alicujus boni elicit effectum. Clemens Alexand. 1. Stromat.

Seromatum: Divinæ sapientiæ, virtutis, & potentia officium est, non solum bona facere, sed illud maximè, ut id quod per malos aliquos excogitarum est, ad bonum aliquem, & utilem finem deducat. Et certè magna est Dei potentia, quòd omnia convertat in suum ordinem, ut serviant efficaci ejus voluntati, quæcunque contra ipsius voluntatem antecedentem fiunt à quibuscunque Dæmonibus, & hominibus; sive sciant sive nesciant, sive velint, sive nolint; creaturâ semper Deo serviente.

2. Quia licet Reprobi sup̄ voluntati, contra Dei voluntatem multa agant, atque moliantur; non tamen id fit supra mensuram permissionis divinæ, & impediuntur ne plus nocent, aut aliter, quàm permittuntur: quibus idè Deus præscribit & fines, & modos, & circumstantias.

3. Ostenditur Dei Potentia in punitione Reproborum: nam licet supergrediantur ordinem legis, qui non tenetur nisi obedientiâ, quæ liber est actus, retinentur tamen in ordine pœnæ, quæ etiam nolentibus irrogatur: præsertim cum nullâ aliâ re magis se formidabilem exhibeat Deus, quàm castigatone impiorum: quod ex supra dictis ab eo ad Pharaonem, patet; ut ex iis quæ Gabaonitæ ita dicebant, Josue 9. *Audivimus famam potentia ejus, cuncta quæ fecit in Ægypto, &c.* & ex iis quæ Moyles in Cantico; Deuteron. cap. 15. *Ascenderunt populi, & irati sunt; dolores obtinuerunt habitatores Philisthim. Tunc conturbati sunt Principes Edom: robustos Moab obtinuit tremor: obriguerunt omnes habitatores Chanaan: Irruat super eos formido & pavor, in magnitudine brachii tui.*

3. Manifestatio fit Justitiæ punitivæ Dei, quam amare potuit propter honestatè quam habet, & conformitatè cum rectâ ratione. Nam sicut honestum Misericordiæ volutum est à Deo, per actum prædestinationis, ita ho-

nestum Justitiæ punitivæ amari debuit ab ipso. Siquidem congruentius est Deum velle, & exercere varia honestorum genera, quàm unum, aut alterum solum. Neque enim tantum decuit ut manifestaretur solum attributum Misericordiæ, neque solum attributum Justitiæ distributivæ, commutativæ, & remunerativæ; sed oportuit etiam manifestari attributum Justitiæ punitivæ operibus ad extra; idque per insignem, & Deo dignam manifestationem, scilicet supplicio æterno: secundum illud Apostoli ad Rom. 9. *Quod si Deus volens ostendere iram: quæ ostensio si sola esset certè sufficeret, cum creaturæ sint propter Deum.* Id significavit idem Paulus 2. ad Timoth. 2. *In magna domo non solum sunt vasa aurea, & argentea, sed etiam lignea, & fictilia, & quadam quidem in honorem, quadam autem in contumeliam;* unde quamvis vasa aurea, & argentea, meliora sint vasis ligneis, & fictilibus, expedit tamen ad domus magnificentiam, & plenitudinem, ut non solum aurea & argentea, sed etiam lignea, & fictilia habeantur ad varios usus.

4. Ostenditur eximia Misericordia in Prædestinatos ob multiplices utilitates ex Reprobis in alios provenientes: Nam licet Deo sufficere posset in reproborum creatione, & punitione, quòd ostendat in eis iram suam, & justitiam punitivam, non tamen ejus bonitati sufficeret hæc ratio, nisi hoc faceret in bonum prædestinatorum; secundum illud Apostoli ad Rom. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis qui secundum propositum vocati sunt sancti.* ex quo loco deducit S. August. lib. 18. de Civ. Dei cap. 51. *Reprobos à Deo creati, & tolerari ut cooperentur in bonum Prædestinatorum:* Itaque sic loquitur lib. 11. de Genes. ad liter. cap. 7. *Num quia præsciti sunt, ideo creati minimè debuerunt: habent enim & ipsi locum suum, quem in rebus impleant pro utilitatibus Sanctorum.* Et eodem

dem sensu S. Prosper in Sentent. ad 11. caput Gallorum. Qui sibi sua iniquitate nocituri sunt, ad utilitatem nascuntur aliorum. Ratio est: Quia infinita bonitas, & sapientia, non permitteret mala, nisi propter majus bonum, & licet videatur satis magnum bonum in manifestatione iustitiæ punitivæ, in punitioe reproborum, solet tamen Deus inferiora bona ordinare ad superiora, sicque omnia reducere ad seipsum; & ita reprobi non solum congruenter ordinantur ad ostensionem iustitiæ, quæ ostensio est minus bonum; sed hæc etiam ostensio, ordinatur ad ostensionem majorem Misericordiæ in prædestinatos, quæ est longè altius bonum, quam Apost. ad Rom. 9. vocat divitias gloriæ Dei, cum ait, *Quod si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, suscipuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum: (nam ex illâ patientiâ inducantur, unde ex dilatione crescit supplicium, & ita Deus notam facit iram suam & vindictam, & per talem vindictam manifestat potentiam suam) ut ostenderet divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparavit in gloriam: Id est, magnitudinem gratiæ in vasis misericordiæ; sive in suis electis, & iustis: ex pœnâ enim & gravi vindictâ malorum, nota sit magnitudo gratiæ & gloriæ electorum: multi siquidem ex eis peccarunt, quos Deus, si voluisset indurasset, & punivisset. Atqui prædestinati omnes, ordinantur ad Christum Deum & hominem: Christus verò in quantum homo, ordinatur ad Deum: Unde Apostolus 1. ad Corinth. 3. *Omnia vestra sunt sive Paulus, sive Cephas, sive mundus, sive vita, sive mors, sive presentia, sive futura: (In illis autem futuris non tantum includitur gloria Prædestinatorum, sed etiam futura pœna Reproborum) Tùm sic concludit: Omnia vestra sunt: vos autem Christi, Christus autem Dei: Ex utilitatibus verò quæ ex Reprobis in Prædestinatos redundant, paucas subijcio.**

1. Esse potest. Quia Prædestinati ex Reprobis peccatis, & pœnâ consequente, agnoscunt 1. se nihil ex propriis viribus, agere posse, nihilque habere virtutis, vel gratiæ. 2. propter peccatū originale, & peccata actualia, se non minùs dignos fuisse æterno supplicio, quàm reprobos, quos vident ignibus æternis torreti: unde sequitur, 1. ut evidentius agnoscant summam erga se misericordiam, & merè gratuitam: 2. ut ferventiùs gratias agant Deo: 3. ut in Domino, non in se gloriantur; quæ omnia collegit Apostolus ex loco citato; & ex hoc aliò ad Rom. 11. *Vide ego bonitatem, & severitatem Dei: in eos qui ceciderunt, severitatem: in te autem bonitatem Dei, &c.* Id significavit David cum dixit Psal. 90. *Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis, &c.* Veruntamen oculus tuus considerabis, & retributionem peccatorum videbis: Unde, quot sunt reprobi, & illorum casus, & pœnæ, tot sunt prædestinatorum beneficia, non solum ex comparatione; sed quia nullos tales esse permisisset nisi prædestinati inde proficerent, in quo summum est beneficium.

2. Utilitas est: Quia Reproborum pecculis ac ruinis, Prædestinati cautiore, & securiores redduntur, humilitate diffidentia, timore divinorum iudiciorum, prudentiâ, & circumspectione: ad Rom. 11. *Si autem Deus naturatibus ramis non pepercit, ne forte, nec tibi parcat: & Proverb. 21. Mulcato pestilente, sapientior erit parvulus.* In hunc sensum August. lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2. explicat illud Psalm. 57. *Manus suas lavabit in sanguine peccatoris,* ut prædestinati, in supplicio reproborum, per timorem sua opera curent esse puriora. Sunt enim aliqui, quos ut ait idem August. lib. 11. de Genesi ad lit. cap. 11. ita Deus creavit, ut ad bonum proficere, nisi malorum comparatione non possent. Ita multi ex casu Dæmonum profecerunt. Itaque Christus hoc exemplo Apostolos admonuit humili-

tatis, & cautela: Lucæ 10. Videbam Satanam sicut fulgur de cælo cadentem: quem locum Gregorius lib 23. Moral. cap. 4. sic ponderat: Mirè Dominus ut in discipulorum cordibus electionem premeret, iudicium ruinæ retulit, quod ipse magister elationis accepit, ut in auctore superbiæ discerent, quid de elationis vitio formidarent.

3. Utilitas. Quia Reprobi Prædestinatis materiam præbent maximarum virtutum, eos persequendo: hinc enim prædestinati.

1. Circa difficiliora nitentes, exercent actus hereticos.

2. Profundiores jaciunt virtutis radices, ne tentationum turbine convelli possint, & cadere.

3. Purius serviunt Deo, purificata eorum intentione ab omni sinistro affectu; uti quotidie experimur.

4. Demum soliditatem virtutis eò modo detegunt, ut & alii suam hypocrisin: propterea zizania permittuntur crescere in medio tritici usque ad messem: Ita Iudicum 2. & 3. relictæ sunt inter Israëlitas habitatores antiqui in terra promissionis, ut Deus Israël emperiretur, utrum in via Dei ambularet, ac ne otio torperet. Hoc sensu dictus est Esau servile Jacob, quod sic explicat Augustinus Serm. 78. Major serviet minori, quò, inquit, ordine? illò utique quo mali serviunt bonis, non utique obsequendo, sed persequendo: Quomodo ergo mali serviunt bonis? quomodo persecutores martyribus; quomodo limæ, vel mallei auro, quomodo molæ tritico; quomodo panibus coquendis clibanus, ut illi coquantur, isti consumantur. Quomodo inquam mali serviunt? quomodo in fornace aurificis palea servit auro, ubi sine dubio, palea consumitur, aurum probatur: Itaque re-
cè Gregor. 2. Moral. cap. 29. Abel esse renuit, quem Cain malitia non exerceat. Ita Pharaon, Nabuchodonosor, & cæteri per-

secutores populi Israëliti ei deserviebant, ut fideles oppressi, vel imminente timore percussi ad Deum confugerent. Nonne etiam hoc ab hæreticis emolumentum accipitur, quod per ipsos veri fideles cognoscantur: secundum illud 1. Cor. 11. oportet hæreses esse, ut & qui probati sunt, manifesti fiant in vobis, ut fides Catholica magis roboretur, hæreticorū dissensione: ut docet August. lib. 18 de Civit. Dei cap. 51. Nam per hæreticorum acmina vanitatis excitantur prædestinati, ait lib. 1. contra adversarium Legis, & Prophetarum cap. 6. ut diligentius arcana veritatis inquirant.

4. Utilitas esse potest, quòd Reprobi serviunt etiam temporalibus commodis Prædestinatorum: Ita Deuteron. 24. dicitur de antiquis Palæstinæ habitatoribus. Non ejiciam eos a facie tua, anno uno, ne terra in solitudinem redigatur, & crescant contra te bestia agri: paulatim expellam eos, de conspectu tuo, donec augetur, & possideas terram. Ita in sensu mystico, permittuntur Gabaonitæ vivere, Josue 9. Ut in usus universa multitudinis ligna cadant, aquasque comportent: Itaque Gabaonitæ semper viventes in terra promissionis, & nunquam in ea sortem consecuti, eos denorant, ait Origen. Homil. 10. in Josue, quilibet sint in Ecclesia nunquam tamen ad Electorum sortem perveniunt. Mitto dicere ex multis reprobis parentibus multos nasci filios prædestinatos, ut maxima pars fidelium descendit ex Gentibus & Idololâtris. Ita ab Esau: citius ortus est Iob. Nam ut ait S. Chrysost. Homil. 5. de Pœnit. Esau genuit Raguel: Raguel, Zaran: Zaran, Iobum, Adde etiam plurimis operibus augete Reprobos, utilitatem Reipublicæ: quoniam se totos rebus tēporalibus impendunt, & pluribus artibus, & omnibus modis, quos sæpe Prædestinati non adhiberent. Præterquam quod Deus sic apparentem virtutem Reproborum, illis fictis ho-

nis remunerat. Ex quibus omnibus patet, quod diximus elucere eximiam Dei misericordiam in Prædestinatos, quorum causa patitur Reprobos, ob multas ab illis profectas utilitates in Prædestinatos.

5. Manifestatio fit Liberalitatis Dei in Reprobos conferendo illis vitam, & bona temporalia, nec non auxilia supernaturalia, ex voluntate antecedenti salutis: quod beneficium tanto est majoris liberalitatis, quanto magis indignis confertur, S. Hieron. lib. 3, adversus Pelagianos, Deus non condemnat ex præscientiâ, quem noverit talem fore qui sibi postea displiceat, sed tantæ bonitatis est, & ineffabilis clementiæ, ut eligat eum, quem interim bonum cernit, & scit malum futurum, dans ei potestatem conversionis, & pœnitentiæ. Audi quid dicat Matth. 5. *Qui solem suum oriri facit, super bonos, & malos: & pluit super justos, & injustos*, cujus eximiæ bonitatis exemplo, perluadet post pauca. *Estote ergo, & perfecti, sicut & pater vester celestis perfectus est*: Et Lucæ 6, *Eritis filii Altissimi, quia ipse benignus est super ingratos & malos*. Finis igitur creandi & conservandi præscitos, est exercere beneficentiam conferendo beneficia corporis, & animæ rerumque omnium, quæ ad vitæ commoditatem, & jucunditatem pertinent. Hæc enim omnia verissimè sunt beneficia, ex non simulata benevolentia, sed verissima dilectione profecta, quamvis Deus simul velit permittere damnationem æternam hujusmodi hominum, quibus hæc beneficia conferuntur. Quare Reprobi non modò non possunt conquiri de sua creatione, sed etiam, pro illa, cæterisque rebus tenentur gratias agere Deo immortales. Ideò sic habet Chrysostr. Homil. 5. de Anathemate: *Mortuus est pro inimicis, pro tyrannis, &c.* quos tales fore ante mundi constitutionem sciebat, eosque præscius formavit vincente præscientiam bonitate. Et Augustinus lib. 5. contra Iulianum c. 8, Quos

ignibus æternis præscivit arduos, create non definit, nec ei, quia eos creat, nisi bonitas imputatur. Nec verò ista præscientia debuit Deum impedire. Rationem dat S. Damascenus Dialogo contra Manichæos, Nam aliqui bonum, malo cederet.

6. Ostendit Longanimitatem, Benignitatem, Lenitatem, & Patientiam suam, diu tolerando reprobandos, in hac vitâ, & ad pœnitentiam invitando: Rom. 2. *An divitiis bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? Ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?* & cap. 9. *Sustinuit multa patientia vasa iræ, &c.*

7. Ostendit Misericordiam suam in Reprobos, in donis, & in pœnis: in donis quidem, quia eo major est misericordia, quomiserior est, qui recipit: In pœnis autem. Quia reprobj pœniuntur citra condignum.

8. Ostenditur mira suavitas Sapientiæ & Providentiæ Divinæ, quæ permittit causas liberas agere motus suos, neque omnes vult evchere per auxilia supernaturalia copiosa, & opportuna, sed sinit aliquas suis viribus agere, ut innotescat, quid natura ex se agat, licet omnes præveniantur sufficientibus gratiis. Ad hæc, in eo est suavitas, quod permittit particulare malum Reproborum, propter universale bonum: nam multa bona non essent, nisi hoc malum esse permitteretur. Denique ne impediatur ordo generationis humanæ, creat, & infundit animas quas præscit damnandas; ut ait S. Thom. in Opusc. de Prædestinatione cap. 7. ratione 2.

Hactenus ostendimus varias causas ex parte Dei, cur permiserit aliquos homines damnari, & aliquos esse Reprobos. Nunc pauca hoc est duæ à nobis afferendæ sunt, ex parte hominum, 1. Petitur ex peccato originali, 2. Ex libertate hominis.

Quod ad primam causam attinet, Cum ex fide constet omnes homines contraxisse peccatum

peccatum originale, hinc constat omnes reprobari potuisse omnibusque gratiam denegari. Nam ut, ait Apostolus Ephes. 2. *Erasmus natura filii iræ, sicut & ceteri*, hoc est digni iræ, itaque indigni gratiæ, & digni damnatione saltem negativâ: unde sequitur quod ait S. Augustinus in Enchiridio cap. 99. ut etiamsi nullus liberaretur, nemo rectè posset Dei vituperare justitiam; & qui liberantur, sic oportuisse liberari, ut ex pluribus non liberatis, atque in damnatione justissimâ derelictis, ostenderetur quid meruisset universa conspersio, & quod etiam istos debitum Dei iudicium duceret, nisi ejus indebita misericordia subveniret. Ideo idem lib. de Prædestinatione Satorum cap. 9. sic loquitur, agens de fide: Cur autem non omnibus detur, fidelem movere non debet, qui credit ex uno omnes esse in condemnationem, sine dubio justissimam, ita ut nulla Dei esset justa reprehensio, etiam si nullus inde liberaretur. Et Epistolâ 205. ad Sixtum: Ubi universa massa, merito damnata est, contumeliam debitam reddit justitia, honorem donat indebitum gratiæ, non meriti prærogativa: & proinde negat figmentum dicere posse, quare sic me fecisti: cum habeat potestatem ex eadem massa, facere aliud vas in honorem, aliud in contumeliam. Et ea causa est cur sint plures Reptrobi, quàm Prædestinati. Id notavit Augustinus lib. 21. de Civit. cap. 12. Si omnes remaneret in pœnis justæ damnationis, in nullo appareret misericors gratia redimentis: rursus si omnes à tenebris transferrentur ad lucem, in nullo appareret severitas ultionis: in quâ propterea multo plures, quàm in illâ sunt, ut sic ostendatur quid omnibus deberetur. Idem in Epist. 157. ad Optatum. Tam multos nasci voluit, quos ad suam gratiam non pertinere præscivit, ut multitudine incomparabili, plures sint illis quos in regni sui gloriam, filios tuos promissionis, prædestinare dignatus est;

ut etiam ipsâ rejectorum multitudine ostenderetur, quàm nullius momenti sit apud Deum justum, quantalibet numerositas justissimè damnatorum; atque ut hinc quoque intelligant, qui ex ipsâ damnatione redimuntur, hoc esse debitum massæ illi universæ, quod tam magnæ parti ejus redditum cernerent.

Quoad alteram causam quæ petitur ex libertate: Cum Deus voluerit homines salvare per merita, voluit etiam eorum salutem, eorum libertati gratiæ adiutæ relinquere: nam si deesset libertas, nullum esset meritum; si deesset gratia, nulla esset potentia. En quomodo sequitur multos damnari abusu libertatis. Hoc significavit Christus parabolâ invitatorum ad cœnam, de quorum maximâ parte dictum est: *Et cœperunt omnes simul excusare*, hoc est, noluerunt venire. Hic autem modus est omnium perfectissimus, & convenientissimus, licet per accidens sequatur multorum damnatio: sed uti dicitur Olee 13. *Perditio tua ex te Israël, tantummodo in me auxilium tuum*. Hactenus de causis.

Dico 4. Sic homines inter se divisos esse prædestinatione, ut tamen nullus sit inter homines seu Prædestinatos seu Reptros, cui Deus sincerè non voluerit salutem æternam, & cui non dederit media convenientia ad salutem consequendam.

1. Pars de Prædestinatis facile patet: Quia Prædestinati perveniunt ad gloriam, quæ cû eorum vires superet, ad eam transmitti debent, non possunt autem ab alio, nisi à Deo: quia illa finis est supernaturalis, nullus autem finis acquiritur, nisi per media, illa verò debent esse proportionata fini, igitur debent esse supernaturalia, & consequenter superant & vires, & meritum creaturæ, & propterea à Deo dari debent. Proinde verum est quod dixi, Deum prædestinatis sincerè voluisse salutem, & illis dedisse media apta ad eam assequendam; & hoc est quod dixit Evangelium

nostrum. *Oves mea vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me, & ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum.*

2. Pars probatur, de Reprobis: 1. Ex variis locis Scripturæ Ezech. 18. *Nunquid voluntatis mea est mors impi, dicit Dominus, & non ut convertatur à viis suis, & vivat? & in fine capit. Quia nolo mortem morientis, dicit Dominus, revertimini, & vivite: Ibid. cap. 33. Vivo ego dicit Dominus, nolo mortem impi, sed ut convertatur impius à via sua, & vivat: convertimini, &c. quare moriemini in quibus verbis non solum continetur declaratio Divinæ voluntatis circa salutem etiam reprobatorum, sed etiam promissio salutis. Vnde Cælestinus I. Epist. 2. ad Episcop. Gall. cap. 1. colligit Deum semper esse paratissimum ad subveniendum & provocandum ad pœnitentiam. Matth. 18. *Sic non est voluntas ante Patrem vestrum, qui in cœlis est, ut pereat unus de pusillis istis: ubi Hieronymus: Quotiescunque perierit aliquis ex pusillis, nō voluntate Patris perit. S. Thom. in comment. proptio: Minus dicit, & potius significat, quia voluntas ejus est, ut salventur: Id patet ex contextu, est enim conclusio collecta ex parabola de centū ovibus & unā errante. 2. Petri 3. *Patienter agit propter vos, nolens aliquem perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti;* ubi notandum est negationem positam cum affirmatione, nullum pati exceptionem 1. ad Timoth. 4. *Qui est Salvator omnium, maxime fidelium:* unde constat non fuisse tantum Salvatorem eorum qui crediderunt, sed etiam aliorum, licet peculiari modo fuerit fidelium. Isaïæ 65. *Expandi manus meas ad populum non credentem, & contradicentem mihi: Jobi 24. Dedit ei locum pœnitentia, & ipse abutitur ad superbiam: Et Apocal. 2. Dedi illi tempus ut pœnitentiam ageret, & non vult pœnitere: 2. Reg. cap. 4. Neque vult Deus perire animam, sed retract. et cogitans, ne penitus pereat, qui abjectus est.***

2. Probatur. Quia loca allata ex Scriptu-

ris neminem excipiunt ab illā generalitate, quam verba continent, sed sine exceptione loquuntur de omnibus hominibus, de eorum salute, conversione, & æterna vita.

3. Probatur. Quia quando & Paulus 1. ad Tim. 2. iubet orationes fieri pro omnibus hominibus, non sunt excipiendi Reprobi, sed pro illis etiam orandum est, igitur non minus est universalis voluntas Dei, omnes homines salvandi. Consequentia probatur. Quia ab universalitate hujusmodi voluntatis divinx Paulus probat universalem salutem orationis, dicens, *Obsecro &c. fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus: pro regibus & omnibus qui in sublimitate sunt, &c. hoc enim bonum est & acceptum coram Salvatore nostro Deo, qui omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire: Chrysost. homil. 7. in 1. ad Tim. 2. Imitate Deum, si omnes ille vult salvos fieri, pro omnibus oportet orare: illius & tu concorda voluntati.*

4. Probatur. Quia SS. PP. agentes de preceptis quibusdam reprobis, ut de Pharaone, Esau, rebellibus Israëlitis, Juda, Gentilibus, Idololatriis, docent Deum illis non defuisse, sed modis omnibus eorum procurasse salutem. verum illos id noluisse: secundum illud Isaïæ 5. *Quid ultra debui facere vineæ meæ, & non feci? exp. et avi ut feceret uvas, fecit autem labruscas & cap. 65. Expandi manus meas ad populum non credentem, & contradicentem mihi: Et Matth. 23. Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas: & noluit? Certè Ambros. lib. de Parad. cap. 8. ex vocatione Judæ ad Apostolatam ait Christum ostendisse, quod voluerit omnes salvare. Venerat (ait) Dominus Jesus, omnes salvos facere peccatores: etiam circa impios ostendere debuit suam voluntatem, & ideo nec proditorum debuit præterire, ut adverterent omnes quod in electione etiam proditoris sui*

servandorum omnium insigne præstendit. Et post pauca. Quod in Deo fuit, omnibus ostendit; quòd omnes voluit liberare.

5. Probat. Quia omnes affectus quos Scriptura metaphoricè tribuit Deo, circa Reprobos damnationem, ut sunt ira, tristitia, coactio seu compulsio, zelus, odium, pœnitentia; ostendunt Deum præoptasse salutem eorum qui damnantur, quos invitus damnavit.

6. Probat. Quia etiam Reprobis præcipitur ut curam agant suæ salutis, & graviter peccant, cum id non faciunt: Sed hæc obligatio & cura, per se tendit ad consecutionem vitæ æternæ: igitur ad hanc diriguntur.

Jam quod illa voluntas Dei salvandi Reprobos fuerit sincera & efficax. Probat. 1. Quia illa voluntas est vera & sincera quæ ex parte volentis & desiderantis tribuit efficaciter quidquid requiritur ad obtinendū effectum, ita ut per Deum non sit quò minus sequatur effectus: Itaque hæc Dei voluntas, non tantum terminatur ad media, sed etiam intendit finem, quantum est ex parte Dei efficaciter, ita ut verissimum sit nihil deesse voluntati divinæ, quò minus efficaciter obtineatur salus, si homo vellet divinam voluntatem sequi.

Probat. 2. Quoniam omnia media salutis, non solum Prædestinatis, sed etiam Præscitis Deus concedere voluit, nec tantum materialiter, sed etiam formaliter, prout ex se sunt media salutis: ergo voluntas salvandi homines, etiam Præscitos fuit, efficax, quantum fuit præcisè ex parte Dei. Et certè illis omnia paravit media, & communissima,

ut Redemptionem, Christi mortem, merita ejus & orationem, mandata, Sacramenta, consilia, &c. & particularia, ut sunt gratiæ exteriores, & interiores, quæ nulli unquam denegantur.

Vnde sequitur 1. Nullum posse de Deo conqueri: Nam nihil omisit quod esset necessarium, secundum illud Isaiæ 5. *Quid est quòd ultra debui facere vineæ meæ, & non feci?*

2. Nullum esse qui non sit plurimum Deo obnoxius: Nam simpliciter loquendo Deus nulli debebat vel gloriam vel gratiam, tum propter peccatum originale tum propter actuale.

3. Nullum damnari nisi culpa sua: quia nemo nisi volens damnatur: unde ait Propheta, *Perditio tua ex te Israël.*

4. Itaque unicuique conitendum esse ut salvetur, secundum illud 1. Cor. 9. *Sic currite ut comprehendatis:* quod dicit Apostolus, postquam dixit, *multi quidem currunt, sed unus accipit bravium:* ut ostendat omnibus propositam esse palmam, sed ab illis auferri qui benè currunt, ad quod ipse omnes hortatur. Hoc ipsum dicere voluit Christus Matth. 11. cum dixit: *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud,* quibus verbis significatur non ad unam gentem aut ad paucos redactum esse regnum cælorum, sed omnibus esse apertum & expositum: Vnde Lucas cap. 16. *Lex & Prophetæ usque ad Ioannem: ex eo regnum Evangelizatur, & omnis in illud vim facit.* Vtinam & nos, cum gratia Christi nos ad illud vocantis, faciamus.

Amen.

* *

FERIA QUARTA
DOMINICÆ PASSIONIS
CONCIO TERTIA.
DE PRÆDESTINATIONE.

Oves mea vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me. Ioan. 10.

Prædestinationem, ut iam dixi, rem esse difficillimam & obscurissimam, omnes Scripturæ & Sancti Patres asserunt: *Quis cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit?* Illud autem in ea occultissimum est, quod spectat ad Electionem, nempe cur quosdam aliis ita præferat, ut illos assumat, istos verò deserat. Augustinus Epist. 105. ad Sixtum. Cur illum potius, quam illum liberet, aut non liberet; scrutetur qui potest iudiciorum eius tam magnum profundum, veruntamen caveat præcipitium. In Enchirid. cap. 95. loquens de æterna beatitudine: Tunc non latebit, quod nunc latet, cur iste potius, quam ille fuerit assumptus, cum causa una esset ambobus. Item exponens illa verba, *O altitudo divitiarum sapientie & scientie Dei:* Cur autem hunc trahat, & illum non trahat, noli curiosius quærere, si non vis errare. Cæterum in illa separatione difficillimum est dicere, quæ causa sit ut isti sint Prædestinati,

alii verò Præcisi; cur Paulus electus sit, & factus vas electionis, Judas autem derelictus, & factus filius perditionis. Et de hac re nobis agendum est, & quærenda causa hujus separationis, unde planius fiet in quo consistat prædestinatio, & unde fiat ut quidam sint oves, alii autem non sint oves, secundum illud, *Vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis: oves mea vocem meam audiunt.* AVE MARIA.

Dico 1. Causa huius separationis non petitur ex natura, aut ex aliquo naturali: Etenim respectu naturæ & naturalium conditionum ita loquitur Apostolus Roman. 9. *an non habet potestatem figulus luti, ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam?* Singulariter, luti fecit mentionem Apostolus, tum quia luti partes sunt æquales, ut scias nihil esse unde petatur differentia, tum quia ad eodè vilis est materia, ut nihil sit causa, cur tam vilis materiæ fiat consideratio, in materia enim lutea, quælibet pars lutum est, & idè

idè quælibet pars contemnenda est. In universum itaque loquendò, in naturâ Angelicâ alii prædestinati sunt, alii verò reprobati: Idem factum in naturâ humanâ: Item, inter homines ex omnibus conditionibus nonnulli prædestinati sunt, alii verò reprobati; ut scires prædestinationem non fieri respectu rerum naturalium. Certè si natura nihil facit ad gratiam, multò minus ad gloriam; unde prædestinatio dicitur, quod suprâ notatum est, transmissio creaturæ rationalis, debet enim transmitti aliunde, & eveni, supra non solum meritum, sed etiam dignitatem naturæ.

Dico 2. Non peti causam hujus discriminis ex voluntate Dei conditionatâ quam habet homines salvandi. Quia Deus pro omnibus hominibus similem habuit voluntatè: Erad minimum in hoc sensu accipienda sunt verba Apostoli 1. ad Timoth. 2. *Qui vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Uci itaque nemo ab illâ voluntate excluditur, sic nemo etiam eligitur: nam electio dicitur vsus amptionem, & alterius derelictionem. Itaque aliquo modo dici possunt omnes prædestinati, sed non omnes electi: nam omnibus parata est gloria; electio autem dicit distinctionem, & differentiam, quia prælationem; hæc autem volitio conditionata omnes æqualiter spectat; omnes enim destinantur ad gloriam, quam, si velint, & gratia cooperentur, & perseverent, consequentur.

Dico 3. Ne hujus discriminis causam peti ex duplici voluntate Dei, quæ fiat, sicut impiè censur Calvinus, ut quosdam ad gloriam, ita quosdam ad pœnam & damnationem Deus destinavit. 1. Quia Deus nullam habuit voluntatem antecedentem ullum damnandi: hoc enim impium est. Et certè nullum damnat ex tali voluntate, sed tantum ob peccata & demerita, quæ non modò non vult antecedenter, sed etiam ea prohibet, & punit.

2. Quia neminem excludit à voluntate sal-

vandi, sed potius, ut ait Apostolus loco cit. ad Timoth. 2. *Vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire;* unde pro omnibus mortuus est, ut ibidem dicitur: *Vnus mediator Dei, & hominum, homo Christus Iesus, qui dedit redemptionem semetipsum, pro omnibus:* Itaque omnibus meritis est salutem. Quod S Petrus Epist. 2. cap. 3. exprimit per propositionem negantem: *Nolens aliquem perire, sed sed omnes ad pœnitentiam reverti.* Cum itaque hæc voluntas salvandi dicatur esse generalis, ex ipsa non potest oriri distinctio: & cum altera voluntas nulla sit, non potest afferri pro causâ hujus separationis.

Dico 4. Neque illam distinctionem oriri ex Dei voluntate antecedente absoluta aliquos salvandi, cum pro aliis, aut nullam habeat voluntatem, sed tantum negativè se habeat, aut habeat tantum voluntatem inefficacem, & simplicis complacentiæ, aut conditionatam, sed non absolutam:

Probat 1. Quia Deus nullam talem habuit voluntatem absolutam aliquos salvandi, loquendo de adultis: Quia ejusmodi voluntas repugnat decreto dandi gloriam propter merita; quod tamen in Deo esse, nullus potest negare; cum illud doceant omnes Scripturæ. Hæc enim inter se pugnant decretum absolutum dandi gloriam ante merita prævisa, & voluntas dandi gloriam propter merita: nam absoluta voluntas nullam includit conditionem voluntas autem dandi gloriam ex meritis, ponit conditionem, scilicet meritum. Cum itaque constet ex Scripturis dari gloriam propter merita; sequitur nullam fuisse in Deo voluntatem absolutam dandi gloriam: Nam absolutam dicimus voluntatem quæ omnem excludit conditionem.

2. Probat 1. Quia nullius rei largitio potest simul esse ex actu efficaci, constituto in specie liberalitatis, & in specie actus remuneratorii; hoc est, justitiæ, aut fidelitatis, aut

T

gratitu-

gratitudinis, aut aliarum similium virtutum, quæ essentialiter exigunt rationem debiti ex parte conferentis, obstrictam obligationem fundatam in eò debiti. Atqui electio ad gloriam ante prævisâ merita, & ex sese absoluta purè est liberalis; igitur non potest esse remuneratoria: hæc enim supponit debitum, quod altera negat.

3. Probatur ex doctrinâ Sancti Fulgentii lib. de Incarnatione & gratiâ: Deus (inquit) non aliter perficit in opere, quàm in suâ sempiternâ, atque incomutabili habet voluntate dispositum: quasi diceret Deum illud facere in tempore, quod facere voluit ante tempus, id ipsum esse quod facit in tempore; quia eadem & non alia voluntate, efficit, quam vult; præsertim cum Dei voluntas respiciat ipsum tempus, quo facit, & cum Deus non agat nisi suâ voluntate: Atqui in tempore neminem adultum salvat voluntate illa absoluta, id est, independente ab omni conditione? quia salvat ex meritis? igitur neminem salvare voluit voluntate absoluta independente.

4. Probatur: Quia ex adultis nemo salvatur necessariò, sed liberè; At si in Deo esset talis voluntas absoluta, cum illa poneretur in dependenter ab hominis voluntate, & libertate, effectum quoque haberet independentem ab ea & necessitatem contineret, quod dici non debet: Quod enim Deus vult absolute, ponitur independentem ab omni conditione; nemo autem salvatur sine suo consensu, & cooperatione quæ semper libera est.

Confirmatur. Quia si talis esset voluntas absoluta in Deo, nulla esset in Electis libertas consequendi, vel amittendi beatitudinem: Nam si Deus ex seipso, nullam habens rationem meritorum, aliquos beare efficaciter voluit, in nullius potestate est gloriam consequi, seu damnari; cum nemo efficere irritum possit absolutum Dei decretum: quod est planè absurdum, & contra innumera loca Scripturarum.

5. Probatur. Quia sequeretur in Electis nihil conferre merita ad gloriæ consecutionem: Nam si Deus nulla habita ratione meritorum absolute decrevit aliquos salvare, non ex gratitudine, sed ex sola sua gratuita liberalitate & misericordia; sanè si hunc hominem beare decrevit, etiam si postea ille homo merita habeat, nunquam tamen ei gloriam retribuet meritorum intuitu, sed gratis & ex misericordiâ; sicut decrevit dare gloriam: immò quamvis merita non inveniat, nihilominus gloriam dabit; alioqui si daret intuitu meritorum, jam non ex vi prioris decreti id faceret, sed ex altera voluntate: cum itaque decretum Dei semel positum mutari non possit, efficitur ut ex vi illius conferat suis Electis beatitudinem omnino gratis, non autem ex gratitudine, nec intuitu meritorum, etiam si plurima reperiat; quin etiam si plurima reperiat demerita, propterea dare non omittat; si quidem tale decretum, omnino fuit ex pura liberalitate, & merè gratuitum: igitur merita nihil omnino conferant ad beatitudinem acquirendam.

Dico 5. Neque illam distinctionem Electorum & Reprobatorum originem habere ex prævisis quorundam meritis, cum aliorum nulla prævideantur, unde fit ut Deus quosdam ordinet ad præmium, alios autem ad pœnam.

1. Quoniam hæc voluntas non primò separat Prædestinatos à Reprobis: sed si pponit jam illos, & meritis, & perseverentia discretos: quo sensu ita loquitur August. lib. 5. ad Simplicianum quæst. 2. Nemo eligitur, nisi jam distans ab eo qui ejicitur; scilicet nemo eligitur ad gloriam voluntate absoluta, nisi meritis distans. Iam nemo seipsum primum separavit, secundum illud 1. Cor. 4. *Quis enim te discernit?* Itaque quos merita separant, prius gratia separavit, & ante gratiam, prædestinatio: est enim prædestinatio ait August. lib. de Prædest. Sanctorum cap. 10. gratiæ.

tiæ preparatio: gratia vero ipsa donatio: Non sunt igitur merita, prima separatio.

2. Quoniam & ipsa merita ad prædestinationem pertinent; (est enim prima ipsorum causa per gratiæ preparationem) ea sane non possunt esse eius causa: Itaque rectè Apostolus ad Rom. 3. *Iustificati gratis per gratiam ipsius.* & ad Ephes. 1. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti.* Non igitur ut bene concludit Augustinus: Quia vel fueramus sancti, vel quia futuri eramus sancti; sed potius ut essemus. Nam ut diximus sic definit prædestinationem: Est præscientia, & preparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur, quicumque liberantur: non itaque; prædestinatio ordinat merita, sed beneficia, qua voce significantur gratiæ Dei.

2. Quia ante Deum nemo potest gloriari Rom. 3. *Vbi est ergo gloriatio tua?* unde nulla est in prædestinatis causa separationis; superest itaque ut causa illa extra eligendos quaeratur: nam ante electionem omnes in eadem massa considerantur.

Vera igitur causa huius separationis in Deum referenda est, qui ex purâ misericordia unum præ alio elegit, quia sic voluit ex merâ suâ voluntate sine ullâ iniustitiâ, quia gratiæ suæ verus Dominus, eam partitus est uti voluit, secundum illud ad Rom. 9. *An non habet potestatem figulus luti eadē massâ facere aliud quidē vas in honore, aliud verò in contumeliâ;* hoc est inter homines alios prædestinare, alios relinquere?

Rem totam accipe in gemino exemplo: Primum desumitur ex Apostolo ad Rom. 9. *Rebecca ex uno concubitu Isaac, quos filios habuit gemellos, Esau, & Iacob, quos etiam si natura multis modis conjunxisset, gratia tamen & electio plurimum separavit:* Verba sunt: *Cum enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali (ut secundum electionem propositum Dei maneret) non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei, scilicet Matri Rebeckæ, quia major serviet minori,*

ri, sicut scriptum est, Iacob dilexi, Esau autem odio habui.

Nota 1. Inter quos factam esse electionem, electio autem illa pertinuit ad computationem liberorum in semine paterno, & consequenter in hereditate paternâ: à quâ, sicut exclusus est Imael, quanquam esset filius Abrahamæ: & solus Isaac admissus est secundum illud: *In Isaac vocabitur tibi semen* & illud aliud: *Eijce ancillam, & filium eius, non enim haeres erit filius ancilla cum filio libera:* ita cum duo liberi nati essent Isaac, non tamen ambo computati sunt in semine, sed unus tantum. Nunquid non ambo potuerunt computari? Ita sane: sed tamen non ita visum est Deo: sed cum tantum duo essent fratres, facta tamen est unus electio, atque prælatio.

Nota 2. Eiusmodi electionem seu prælationem non esse factam ratione ipsorum: eadem enim erat natura, iidem parentes, idem conceptus, nam ex uno concubitu, eadem natiuitas, neque enim totus prodivit primogenitus, quin etiam prodiret secundus, nam secundus primi plantam pedis manu tenebat: Immo quod amplius est, eadem moralis dispositio utriusque fuit, nam utrinque neque merita, neque demerita præcesserunt, quoniam nondum nati erant, imò uterque in peccato originali, & uterque in eodem originali demerito, sed communi; Item neq; sumptum est discrimen à futuris operibus, & voluntatibus, quasi Deus per præscientiam respexerit eorum actiones, ob quarum diversitatem, inæqualiter eos tractavit: Quia ut ait Apostolus. *Non ex operibus sed ex vocante dictum est ei, quia major serviet minori:* Verè enim Paulus intendit hanc separationem factam ex electione divinæ voluntatis, nulla distinctione in ipsis prævisa, quæ causa esset, cur major alteri serviret, unde inter existentes in utero hanc distinctionem fecit: quare hæc verba non tantum continent Prophetiam futurorum, sed etiam ad tempus præsens referuntur, ut

fit sensus, ex nunc præfero majori minorem, & unum sub alterius potestate constituo, ut major sit minoris servus, & ipse cum sua posteritate serviat minori ejusque posteritati: atque in hoc sensu, unus alteri præfertur, etiamsi nulla adsint opera.

Nota 3. Majorem servisse minori, & dilectum fuisse Jacob, exosum autem Esau. 1. Quia primogenitura Esau pervenit ad Jacob, ut ipse Esau agnovit, unde Jacob accepit benedictionem primogeniti, quam noluit Isaac revocare, quidquid rogaret cum fletu Esau. Itaque sub fratre suo Jacobo constitutus est, secundum illud Isaaci *Dominum tuum illū confitui, & omnes fratres eius, servituti illius subjugavi*: ut etiam in ipsa benedictione dixerat Jacobo, *Esio Dominus fratrum tuorum, & incurventur ante te filii Matris tuæ*. 2. Quia posteritas Esau, nempe Idumæi, servierunt Jacob, id est Israëlitis, seu Jacobi posteritati. 3. Quia præcipua Isaac hereditas atque Abraham translata est ad Jacob, nempe terra Chanaan, fertilis, atque abundans, quæ non Idumæis, seu posteris Esau, sed Judæis filiis Jacob data est: Idumæis autem data sunt loca saxosa, & sterilia, ideoque dicitur Malachiæ 1. Deum odio habuisse Esau, hoc est minus dilexisse, phrasi usitatâ in Scripturâ, Jacobum autem dilexisse, & eum fratri in amore prætulisse.

Nota 4. Licet dilectio Jacob, & odium Esau, in sensu literalis uti legitur in Genesi, & in Prophetiâ Malachiæ, intelligenda sint de temporalibus, tamen apud Apostolum Paulum, qui ea loca sumpsit secundum sensum Allegoricum, intelligi posse de prædestinatione, exemplo sumpto à rebus temporalibus, & traducto ad res spirituales: ita enim passim SS. PP. interpretantur: ac licet sub Jacobo, & Esau, eorum posteri possint intelligi, non ideo tamen immo quando dicitur Jacob eligi, prius intelligitur eius persona, velut initium, & quasi

norma prædestinationis posteritatis ipsius: Et patet ex contextu totius capitis noni Epistolæ ad Rom. ubi agitur de prædestinatione, & reprobatione, quam docet, nullam aliam causam habere, quam Deum, unde subjungit, *Igitur non est volentis, neque currentis, sed misericordis est Dei*: Neque enim voluntas Isaac quidquam profecit, qui volebat benedicere Esau primogenitum suum; neque aliquid profuit cursus Esau, qui statim ad venationem profectus est, ut Patri obsequeretur, & benedictionem mereretur; sed totum opus fuit misericordie Dei, qui ab initio id statuerat: unde Apostolus, *ut secundum electionem propositum Di maneret, non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei: quia major serviet minori*: ut scires hoc totum profectum fuisse à merâ Dei voluntate.

Alterum exemplum accipio à S. Dorotheo doct. 6. ubi ista. Memoria teneo factum humodi me aliquando audisse Navem, servorum, (seu quæ veheret servos) ad nescio quam urbem applicuisse: erat autem in civitate illâ, Virgo quædam sancta, salutis suæ admodum diligens, & studiosa. Hæc ubi navigium illuc attulisse cognovit, gavisâ est; desiderabat enim puellulam parvam sibi comparare, quam suo arbitratu aleret, & enutritet in Dei cultu, nec ulla labe mundialis malitiæ sineret contaminari. Mittens igitur qui navis illius gubernatorem accerferet, duas ipsam habere puellas valde parvulas, quales animo suo destinabat ipsa Virgo, comperit. statimque cum lætitiâ pretium solvit, atque unam puellam sibi ascivit. Ut igitur Naucletus à Virgine sanctâ recessit, paululum progressus, obviam habuit scenicam quandam meretricem, cui polcenti puellam alteram preno dedit. Considerate obsecro mysterium Dei, judicium attendite. Quisnam hujus rei rationem reddere potest? Accipit igitur Virgo sancta parvulam illam, atque educat in timore Dei, ad omne opus bonum, ipsam informans, ac docens omnem mona-

monasticam disciplinam, ostenditque sanctorum Dei mandatorum suavitatem, atque fragrantiam Scenica similiter meretrix, cum alteram illam miseram accepisset, effecit eam erga solum diaboli: quid enim aliud furia ista docere illam poterat, nisi animæ perditione? Quid igitur dicere possumus de horrendo isto iudicio? Ambæ parvulæ erant, ambæ abductæ, nescientes quò proficiscerentur, & una inventa est in manibus Dei, altera verò incidit in manus diaboli. Nunquid igitur dicere possumus, quòd tam unam, quàm alteram reprobet Deus? Quomodò id fieri potest? Vitique si ambæ in fornicationem, aut in aliud simile vitium incidissent, liceret dicere, idem iudicium ambas obtinere, cum idem ambabus eorum contingerit: quomodò igitur hoc fieri possit? Hæc dies atque noctes inter eloquia Dei, didicisti ea quæ iudicium & regnum Dei spectant: illa verò misera, nunquam seivit, aut audivit aliquid boni, sed è diverso omnia turpia, atque diabolica: quomodo igitur fieri possit, ut eadem ab utrisque exacta diligentia exgatur? In quo sanè factò admirabilis exemplum electionis divinæ, & discretionis nobis relictum est: Neque enim temerè effectum est ut ita discernerentur: At in illis nulla est cautela; igitur in Dei electione.

Sed in eâ re, illud in primis cavendum est: quod admonet Apostolus, ne in Deo iudicemus esse iniquitatem, quæ sic discernat æqualiter. *Quid ergo dicemus? Nunquid iniquitas est apud Deum: absit.*

Ratio est quia si Deus huius discretionis causam sumeret ex meritis atque operibus, profectò non posset sine iniustitiâ discernere eos, quorum & opera, & merita sunt æqualia: sed cum illa discretio fiat à solâ Dei voluntate, nulla potest esse iniustitia. Vnde subdit Apostolus, *Moysem dixit, miserebor cuius miserator: & misericordiam prestabo, cuius miserebor.* Cum enim nemini debeat ullam gratiam, et-

iam si nullam esset peccatum, nemini planè facit injuriam, si unum discernit ab alio, qui opus non est Iustitiæ, sed Misericordiæ: Itaque multò magis iam id potest ubi homines obnoxii sunt Deo, ratione peccati. Ita Chrysostr: id dictum ait Moyse, ne ipsi mirarentur quòd Deus, post adorationem vituli aurei, quosdâ gladio interemisset, aliis verò pepercisset: quòd enim aliqui puniti sunt, iustitiæ fuit; quòd aliqui liberati, misericordiæ; Sed illa discretio nullam habuit iniquitatē. Quapropter ita concludit, *Igitur non est volentis neque currentis, sed miserebor est Dei*: Non fuit volentis, quia dum Levitæ irent, & redirent à porta una castrorum, usque ad alteram obvios quosque interfecturi, nullo delectu id fecerunt, itaque nullos elegerunt, quos eximerent, sicut nec alios quos interficerent, immò contigit multis ut charissimos interficerent, nam dixit Moyse, *Consecrasti hodie manus vestras Domino, unusquisque in filio, & in fratre suo*: Item nec fuit currentis; hoc est, cuiusque fugientis, cum in modum ferræ, fieret vindicta: sic enim Moyse præceperat: *Redite de porta, usque ad portam per mediam castrorū, & occidat unusquisque fratrem, & amicum & proximū suū, ut scilicet nesciretur quæ esset fugiendum: igitur miserebor Dei, ita rem disponentis, ut quæ perire vellent, gladio transeuntis objiceret; quæ servare vellent, eriperet.* Quòd si etiam duorū fratrum respectu hæc verba dicuntur: *Non est volentis, neque currentis, sed miserebor Dei*, idè est ac si diceret Paulus: patet Deum ex operibus non prælegisse Iacobum, quasi meruisset sua diligentia benedictionē paternam, quòd Esau ad venationem profectum, prior ipse antevernisset; sed ex suo proposito: quia nimirum sic Deo placuit qui Iacobi misertus est, non autem Esau.

Ex quibus omnibus concluditur Prædestinatione nihil esse aliud, quàm singularitè, & eximium amorem Dei erga quosdam, præ aliis, quibus

quibus præcipua quadam ratione vult gloriã, & consequenter quibus ex illo singulari affectu ordinat media, quibus prævidet connectendam perseverantiam, seu decessum in gratiã, & gloriæ consecutionem. In quo Deus nullam committit iniustitiam; nam omnibus vult gloriã, & media donat apta ad eam consequendam; sed quibusdam magis vult gloriã, & media, itaque & majora, & meliora præparat; non quidem ratione ipsorum, quia ante Dei voluntatem, omnes sunt æquales, id est, æqualiter omnes indigni; sed ratione sui, quia suorum donorum est Dominus, quod ostendit in æquali largitione. Sicut itaque Deus quosdam homines creavit, non alios, idque sine iniustitia; quosdam Angelos, non alios, eosque innumeros, quos creatis meliores creare poruit; hunc mundum, non alium; hunc Solem, non alium, & ita in cæteris: Sicut ex omnibus populis Judæos elegit, non alios; Sicut quosdam facit divites, alios inopes; quosdam ingeniosos, alios stupidos; quosdam pulchros, alios deformes: Sicut ex omnibus mulieribus, unã elegit in matrẽ, sine aliarum offensione: Sicut ex omnibus naturis, humanã tantum assumpsit: Sicut ex individuis naturæ humanæ, unam tantum Humanitatem: Sicut ex omnibus Judæis, paucos, id est, 72. elegit in discipulos; ex istis, duodecim tantum in Apostolos; ex duodecim Apostolis, unam Petrum in caput Ecclesiæ; & alia id genus; ita quosdam singulari amore diligit ad gloriã, eosdemque elegit in prædestinatos seu singulariter dilectos. In quo nihil efficit, quod nõ efficere possit quilibet de vulgo. Non itaque unius prædestinatio est alterius reprobatio, sed unius amor, præ alio. Sic honorabitur quem rex voluerit honorare. Et ut scripsit Cassiodorus lib. 1. variarum, Epistolã 12. de ijs qui à Rege Theodorico exaltati fuerant: Pompa merito tui est, regale iudiciũ: Ita in causa prædestinationis electorũ nihil verius dici potest quã illud Christi, quoniam sic placitum fuit ante te. Sic Eccli. 33. Quare

dies diem superat, & iterum lux lucem, & annus annum à Sole? A Domini scientia separati sunt factio Sole, & præceptum custodiens. Et immutavit tempora, & dies festos ipsorum, & in illis dies festos celebraverunt ad horam: ex ipsis exaltavit & magnificavit Deus, & ex ipsis posuit in numerum dierum; Et omnes homines de solo & ex terra, unde creatus est adũ. In multitudine disciplina Dominus separavit eos, & immutavit vias eorum. Ex ipsis benedixit, & exaltavit: & ex ipsis sanctificavit, & ad se applicavit; & ex ipsis maledixit, & humiliavit, & convertit illos à separatione ipsorum. Quærit Sapiens cur cũ omnes dies sint à Sole, alii tamen sint alius lucidiores & placidiores; unde annus unus alio est fertilior & salubrior? Item unde eisdem anni dies alii, ut festi, sanctique observantur alii vero in rebus servilibus teruntur ut prophani? Primi causa est Deus, præscribens Solem cursum suum; Idem etiam voluit quosdam sibi sacros esse dies, alios vero communes, nulla re notabiles, nisi solo numero, quem diversum efficiunt: sic homines ab eodem ortos principio, & ex eadem materia, dissimiles esse voluit suis beneficiis: quosdam enim fecit divites ac beatos; Reges, & potentes; alios Sacerdotes & prophetas, & sanctos; alios vero fecit inopes, & humiles, atque abjectos, Et convertit illos à separatione ipsorum, id est, dejecit à sublimigradu, & ordine dignitatis, quam vocat separationem: uti eximii illi dicuntur, qui nõ in vulgo, seu numero relinquuntur. Ita dicitur de diebus dignioribus, à Domini scientia separati sunt: & David dicitur, Quasi adeps separatus à carne sic David à filiis Israël, & Num. 10. Moyses ad Levitas: Num parum est vobis, quod separavit vos Dominus, & junxit sibi. Hæc autem leparatio, seu secretio, nullam aliam habet causam quã Dei beneplacitum, & voluntatem: unde dicitur appellat Apostolus Paulus.

Ex hac consideratione hinc duplex in mensensus oritur,

Primus est, Præ illa secretionem, & separationem

tionem aliam omnem nihili faciendam: Nam hominum alii sunt Reges, alii subditi; alii divites, alii pauperes; alii sano corpore, alii semper ægro; alii pulchri, alii deformes; alii prospera veli fortuna, alii adversa; quidam beati, quidam miseri; Sed quantum illa possunt prodesse? hæc autem, quantum obesse? Quam exiguum est discrimen, quam breve, quam inutile, quam contemnendum? Quorsum hinc nobis inest fastus, & aliorum contemptus? Illa unica discretio magnificanda est, quod unus sit ex Electis, alter inter Reprobos. Hic fortassis quem contemnis electus est: Tu vero unus ex Reprobis: Ille qui nunc jacet in vitis electus est: Qui autem nunc latet, erit aliquando casurus, &c.

Neque etiam illud præterire possum, quam magnam habet admirationem, nempe quod Deus ferè eos qui in rebus exterioribus præcellerant, reprobavit. In prima mundi familia major natus reprobatus est, Cain scilicet, quamvis primogenitus, fortior & robustior, & indultior: Abel autem electus posterior natus, tenerior, & minus gnarus. In Abraham domo Isaac primogenitus à domo & hæreditate rejectus est, se eundem illud: *Ejic ancillam, & filium ejus, non enim hæres erit filius ancillæ, omnino filio liberæ, nimirum Isaac, in quo Abraham vocatum est semen: In Isaac vocabitur tibi semen.* In istius domo rejectus est Esau primogenitus, electus est Jacob, cum tamen ita utrumque componat Scriptura Genes. 25. *Factus est Esau vir gnarus vendendi, & homo Agricola, Jacob autem vir simplex habitabat in tabernaculis, hoc est vitam agebat quietam, domi commorans: ut scilicet intelligas mundanas & externas prærogativas tibi esse debere suspectas; tantum abest ut hinc sumere debeas occasionem te ipsum extollendi. Que mihi fuerunt lucra, ait Apostolus ad Phil. 3. Hæc arbitratus sum propter Christum detrimenta.*

2. Sensus est Quanti unusquisque peculiarem illum in se amorem facere debeat, qui-

cunque tandem illius est particeps ut eum Deus inter tot creaturas, tot dotibus, atque donis insignes, nullo ejus merito elegerit, tot aliis prætermisissis. Audi quid in simili casu populo Israël, Moyses considerandum proposuerit: Deut. 7. *Te elegit Dominus Deus tuus ut sis ei populus peculiaris de cunctis populis qui sunt super terram;* Id est, non quia cunctas gentes numero vincebatis, vobis junctus est Dominus, & elegit vos, cum omnibus sitis populis pauciores, sed quia dilexit vos Dominus. Ego certè non dubito, si anima hæc interius audiret à Domino, quin tota in amorem solveretur: Tu me Domine singulariter dilexisti, & præ tam multis amavisti? Quis ego sum Domine, & quæ domus Patris mei? Non hoc ego vehementer admirror, quod hic anima deficiat, & primò quod præ admiratione extra se feratur, tum quod præ amore colliquecat. Ille te præ tam innumeris? Tu vero non illum præ omnibus? *Dilectus meus mihi, & ego illi: Ego dilecto, & ad me conversio ejus.* & Cant. 6. *Ego dilecto meo: & dilectus meus mihi.* Quam putas hoc te aliquando commovebit ac tanger, cum ista mortalia transferint, atque jam in portu & in gloria positus cognosces te præ innumeris mortalibus dilectum, electumque? Quantum putas te dilecturum Deum tuum? Quid illius causa fecisse non desiderabis, quid non pertulisse?

Sed quia nemo hunc amorem specialem a rogare sibi potest, nam *nescit homo utrum amore an odio dignus sit.* Hoc saltem & considera, & æstima; quantum debeas Deo quod te Christianum, & sui ipsius gnarum fecerit, eum interim tam multas nationes & nobiles populos ignorantia tenebris obvolverit, & teneat in infidelitate; ut scias quæ à Deo donata sint tibi. Atque in universum agnosce ea beneficia quibus alteri prælatus es. Quis enim es tu; ut tui aliquam rationem peculiarem Deus habuerit? Quis es ut se Deus alteri cuicumque præulerit es?

Quid

Quid enim habes quod non accepisti: si autem accepisti quid gloriaris, quasi non acceperis?

Verum nostra repetamus. Atque ut nullam in animis dubitationem relinquam, hoc addo: quod sicut hæc prima Electorum ac relictorum discretio, nullius est meritum, ac demeritum, ira non efficit immediatè & absolutè saluationem Electorum & damnationem relictorum, sed ambos suo relinquit arbitrio, unde nullum cogit, ac nemini necessitatem infert. Itaque relictos non excludit positivè à gloria, sed intra communem voluntatem Dei omnes homines saluandi, deserit. Sed illos non assumit peculiari voluntate & affectu, nullius sanè iniuria: cum tamen aliquos assumit, id facit summa misericordia; quemadmodum ex omnibus temporibus plinitudinem temporum elegit, ut homo fieret; ex omnibus populis filios Israëli, ex quibus carnalem duceret originem; ex omnibus tribus, tribum Iudæ; ex familiis Iudæ, domum David; ex omnibus urbibus, Bethlehæm; ex omnibus fœminis, ut dictum est, Beatâ Virginè in Matre. Quod elegit, gratiæ fuit; quod non elegit voluntatis fuit liberæ, sed non iniustitiæ, aut iniuriæ: Idem contingit in quorundam electione, aut reprobatione.

2. Propositio: Sicut huius discretionis initium diximus petendum esse à simplici Dei voluntate, & amore; Ita eius complementum & perfectio pender amborum voluntate, & cooperatione. Etenim *oves sequuntur, & audiunt*: non sequuntur autem, qui non sunt oves. Oves sequuntur, quoniam oves sunt, & sequi volunt; atque amant: qui verò non sequuntur nec sunt oves, nec sequi volunt. Causa itaque adæquata discretionis integræ est Deus, & creatura: Et ita est una discretio seu separatio ab electione Dei: *Ego cognosco oves meas*: & altera est à cooperatione creaturæ, & *cognoscunt me mea*: ex utraque fit una totalis, cuius causa adæquata, est Deus, & creatura *oves mea*

vocem meam audiunt: neque enim oves audirent, nisi loqueretur sed loquentem etiam non audirent nisi vellent; est enim auditus obedientiæ. Sicut itaque peccator per liberum arbitrium se discernit à iusto, secundum illud Iudæ in Epistola sua: *Hi sunt qui segregant semetipsos, sed tanquam causa sola, & totalis, quia totus se ad id determinat quo ab alio separatur; scilicet ad malas actiones*: ita iustus post datam gratiam, per illius usum liberum, licet cooperante gratia se ab impio ipse discernit, Confirmatur: Quia qui ex æqualibus facit inæquales, ille unum ab alio discernit, sed non solum Deus per gratiam, & amorem specialem, verum & homo per liberum arbitrium, licet secundariò, & minus principaliter facit ex æqualibus inæquales. Exemplum Augustinus posuit lib. de Prædestin. & gratia cap. 15. inter Nabuchodonosorem, & Pharaonem: Quid fines eorum fecit divertos, nisi quod unus manum Dei sentiens, in recordatione propria iniquitatis ingemuit; alter libero arbitrio, contra Dei misericordissimam veritatem pernavit?

Hinc sequitur 2. ex Lessio de Prædestin. & Reprob. Angelorum & hominum, l. 2. c. 6. n. 77. Esse in iustorum potestate complete suam prædestinationem. Probat, Quia complete suam prædestinationem est effecere, ut in Deo sit præscientia & præparatio reliquorum beneficiorum quibus re ipsa homo perducitur ad salutem: atqui in hominis est potestate illud effecere per gratiam Dei. Major probatur ex definitione prædestinationis ex S. Augustino: Nam sicut tota prædestinatio consistit in præscientia, & præparatione omnium beneficiorum, quæ ab initio conceptionis, vel vocationis, usque ad ultimum vitæ conferuntur; ita complementum eius, consistit in præscientia, & præparatione eorum quæ conferuntur post justificationem.

Minor

Minor probatur ex Concil. Arausicano c. 17. ubi ait omnes baptizatos Christo auxiliante, & cooperante quæ ad salutem pertinent, posse, & debere, si fideliter laborare voluerint, adimplere. Et ex Trident. sess. 6. c. 11. ubi hæc: Deus sua gratia iustificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur; Et ex eodem c. 13. ubi ita: De Perseverantiæ munere, nemo sibi certaliquid absoluta certitudine polliceatur, tamen si in Dei auxilio firmissimam spem collocare, & reponere omnes debeant; Deus enim, nisi ipsius gratiæ defuerint, sicut cœpit opus bonum, ita perficiet, operans velle, & perficere. Denique ex hoc textu 2. Petri c. 1. *Satagite ut per bona opera certam vestram vocationem & electi nem faciatis:*

Insuper: Deus præparavit omnibus iustis omnia auxilia & beneficia, quibus certissimè salvabuntur, si gratiæ non desint: sed in potestate iustorum est non deesse ipsius gratiæ, & implere illam conditionem, quâ implerâ, illa voluntas conditionata transit in absolutam, ac proinde complet in Deo rationem prædestinationis.

Sequitur 2. Qua ratione intelligi debeat, quod à nonnullis tribuitur Augustino: Si non es prædestinatus, fac ut prædestineris. Neque enim absolute loquendo, id vere dici potest; quia nemo sibi causa esse potest primæ gratiæ, cuius tamen præparationem, nomē prædestinationis includit; sed potest esse causa completionis, sine qua prædestinatio completa esse non potest. Itaque Prosper in respons. 3. ad Capitula Gallorum: Non ex eo necessitate pereundi habuerunt, quia prædestinati non sunt; sed idè prædestinati non sunt, quia tales futuri ex voluntaria præparatione præsciti sunt. Et ad obiectiones Vincentii Respons. 12. Quia præsciti sunt casuri, non sunt prædestinati, essent autem prædestinati, si essent reversuri, & in sanctitate mansuri. Hoc itaque certum habeamus neminem

excludi ab ovium numero, & ad hædos transire, nisi vitio suo, unumquemque autem si velit, posse bonis adherere Dei gratiæ adiutum, quæ nulli unquam denegatur.

Eodem modo respondere facile potest ad illud Dilemma, vel sum prædestinatus, vel nō sum: Si 1. perire non possum, Si 2. salvari nequeo: Quo argumento, ut dictum est supra, inductus quidam ex Monachis S. Augustini, Monasticam vitam deseruit, ad sæculum rediit, ibique periit, illo testel. de bono Perf. c. 25 Dicitur enim; te esse prædestinatum, si tu es in gratia, non tamen completè, nisi posita præsentia tuæ perseverantiæ, quæ præscientiæ, cum à tuâ perseverantiâ obiectivè, & tua perseverantiâ à tua diligentia, divino adjuncta auxilio, omni ope tibi conandum est, omnesque vires & naturæ intendendæ ut perseverantiam præstes: quod si Divinâ gratiâ neglectâ nō præstes, nō eris prædestinatus sed reprobus, at vitio tuo, & voluntate tuâ: nam supposita Dei gratia, quæ semper omnibus præstò est, & supposita etiam omnium hominum ordinatione ad gloriam, à quâ ordinatione nemo excipitur, nemo reprobus est, nemo ab ovium numero excluditur nisi vitio suo. Hinc etiam patet quomodo concilianda sit prædestinatio cum libero arbitrio, cum quo non magis pugnare potest quam gratia, quæ non modo non destruit liberum arbitrium, quin potius illud perficit, cum illi det posse, quod sine illa non posset, ita tamen potest per illam, ut cum illa etiam operetur, secundum illud Apostoli: *Ego & gratia Dei mecum*; quod autem prædestinatio non magis lædat libertatem quâ ipsa gratia, hinc patet quod ex August. prædestinato sit gratiæ præparatio, gratia verò ipsa donatio.

Vnica mihi occurrit conclusio quam habet Apostolus 2. ad Philippen. *Cum metu & tremore salutem vestram operamini, Deus est enim qui operatur in vobis velle: & perficere pro bona voluntate:*

& tremore salutem vestram operamini, Deus est enim qui operatur in vobis velle & perficere pro bona voluntate: Vide quid velit Apostolus, 1. vult unumquemque salutem suam operari, ut nemo confidat prædestinationi, quasi solus Deus salutem operetur illam: neque enim ita se res habet, nam ipse sic eam operatur, ut nostrum etiam sit operari: ille enim gratiam & præparat & donat: nos gratiam recipimus, & ea utimur. 2. Nos vult operari cum timore & tremore, quia nescit homo utrum amore, an odio dignus sit: unde nemo præsumere potest, sicut nemo desperare; sed omnes timere debent ac contremiscere. Deinde rationem subdit: Quia ipse est qui operatur in nobis velle & perficere, ut sciamus ab ipso pendere, quod velimus & quod faciamus, non quod ipse solus sit in nobis qui velit, & perficiat, alioqui malè dixisset, ut operaremur; sed quia ipse per gratiam efficit ut velimus, & ut faciamus: ipse enim excuscat ut velimus, neque hoc tantum, sed primum velle efficit in vobis ante libertatem, & ipsum liberum velle efficit in nobis, sed nobiscum. Quia verò non sufficit, ut velimus, quasi positâ voluntate, ipsi per nos efficiamus, nam ipsius adjutorio indigemus ut perficiamus; ipsa enim efficit in nobis velle & perficere; ideo timere debemus, ne nos deserat, si ejus gratia abutamur. Quare oportet operari cum timore & tremore, ne si non operemur, deseramur ab eo qui operatur in nobis velle, & perficere; & quo recedente, neque in nobis esse potest voluntas, neque opus: præsertim cum id faciat pro bona voluntate, hoc est liberè, seu ex pura liberalitate; ut qui gratiam nemini debet, & propterea sine injustitia privare ea quemlibet potest: unde sequitur illa utendum cum timore.

Nemo itaque scientia prædestinationis abutatur, Audit, nemo extollatur; quia nemo

scit qualis sit: nemo animum dejiciat; quia Deus neminem positivè excludit: sed non quisque in salutem suam maxima diligentia incumbat; quia quilibet ad gloriam ordinatus est, quilibet vocatus, quilibet ad eam capessendam gratias necessarias, & sufficientia habet auxilia, quilibet in suo prædestinationis ordine salvari potest, si velit, si gratiæ respondeat, si Deo non desit. Non te prima separatio damnat, sed secunda: In primam, nullam habes potestatem; habes in secundam; ex qua venitur in tertiam, de qua S. Mattheus cap. 25. Et statuet oves quidem à dextris suis; hædos autem sinistris: deinde Iudicis sententia accedente, Venite, & discedite; Ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam: in qua separatione omnium suppliciorum maximum. Hæc enim demùm est perfecta reprobatio; cujus tota essentia consistit in iudicio indignitatis reprobi, propter peccata in quibus decessit, & in consequente voluntate Iudicis deputante ipsum ad carentiam visionis, atque ignes æternos: Hoc unum cogita oportere te esse aut in omnium numero, aut in hædorum grege, aut in dextra, aut in sinistra: cogita ad quorum mores propius accedas, innocentia, mansuetudine, castitate, ut utilitate ad omnia: An velò sis moribus noxiis, an petulcus, an impurus, an petulans. Quælibet vitæ præsentis differentia ut diximus nuper, non magni facienda est, neque ratione objecti, neque durationis: Altera differentia & res omnes, & omnem durationem complectitur. Discrimen est aut summæ felicitatis, aut summæ miseriæ; aut cæli, aut damnationis, aut æternitatis in suppliciis, aut æternitatis in gloria: ad quam nos deducat Iesus Christus. Amen.

Amén.

* * *

FERIA QVARTA vel QVINTA.

DOMINICÆ PASSIONIS:
CONCIO QUARTA.
DE PRÆDESTINATIONE.

Vocatio Prædestinatorum, in exemplo Magdalenæ.

Oves mea vocem meam audiunt. Ioan. 10.

IN Christo Domino duæ sunt Naturæ; una visibilis, alia invisibilis, secundum ejus nomen, Emmanuel, *Nobiscum Deus*. Visibilis fuit natura humana, de qua dictum est, *Verbum caro factum est*: Item, *Post hæc in terra visus est, & cum hominibus conversatus est*: Invisibilis fuit natura divina, *Deum enim nemo vidit unquam*. Et ratione hujus duplicis status Christus duplicis generis miracula perpetravit, alia visibilia, alia invisibilia. Ex visibilibus omnium maximum fuit suscitatio Lazari ad preces & lachrymas Magdalenæ: ex invisibilibus, omnium maximum, cum eam convertit. Nobis de ultimo est sermo. Sed quia ad ejusdem lachrymas totum gratiæ fuit, nihil de illo sine gratiâ dicere possumus, AVE MARIA.

IN Evangelio de Christi ovibus proposito, & nuper à nobis exposito omnem Prædestinationis doctrinam agnovimus, quam omnem ad quatuor capita reduximus. De pri-

mo tribus Concionibus diximus: nimirum de discretionem Electorum à Reprobis, nihilque esse aliud ostendimus nisi majorē quendam, & specialem erga nonnullos, amorem Dei, quò quibusdam vult magis gloriam quam aliis, unde illis majora & meliora præparat dona, quibus certissime liberantur: addidi autem istam separationem perfici atque compleri liberâ hominum voluntate, & cooperatione, qui se etiam per bonum gratiæ usum separant, sed consummari in extremo judicio per ultimam Iudicis sententiam, quæ suum habet effectum Matth. 25. *Et ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam*: ex quo inferitur: Igitur alii sunt oves, alii non sunt oves: *Vos non estis de ovibus meis* & Matth. 25. *Et separabit eos ab invicem sicut pastor segregat oves ab hædis, & statuet oves quidem à dextris suis: hædos autem à sinistris*: De quâ re nihil amplius nobis dicendum est.

Alterum quod Deus agit circa prædestinatos, supra reprobos, illud est, quod eos ita vocat ut audiant: neque enim omnes eodem modo vocat: siquidem ait Iudæis, *Loquor vobis & non creditis*, Et postea, *Sed vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis: oves mea vocem meam audiunt.*

Primum itaque quod Deus operatur extra se in prædestinatis, est Vocatio, secundum illud Apostoli, *quos autem prædestinavit, hos & vocavit*: In quo apparet summa Dei providentia, & cura circa Prædestinatos quos vocat, etiam modis extraordinariis, & per miracula, quando viæ ordinariæ non supererunt: uti passim legimus in Historiis & Vitis Sanctorum.

In eâ autem Vocatione hæc spectanda sunt: **I.** Necessitas: quod ipsa Evangelii verba significant, quando dicitur, *Oves mea vocem meam audiunt*: significatur enim ipsam prius loqui, seu prius ad oves se convertere: Si enim Pastor non se convertisset ad oves, si non vocasset, nunquam oves sequutæ essent Pastorem, immò nec adesse novissent: gratia enim homines prævenit: Neque tantum id intelligendum est de vocatione externa, de qua loquitur Apostolus ad Rom. 10. *Quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient sine predicante? quomodo autem predicabunt, nisi mittantur: sicut scriptum est, quàm speciosi pedes Evangelizantium pacem, evangelizantium bona*: sed etiam de vocatione interna: pergit enim, *sed non omnes obediunt Evangelio: Isaias enim dicit, Domine, quis credidit auditui nostro: cujus effectus causam notat Christus, Ioan. 8. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis*: Et ipse Ioannes cap. 12. *Propterea non poterant credere quia iterum dixit Isaias: excacavit oculos eorum, & induravit cor eorum*: Itaque sic Christus loquitur Ioan. 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum*: Certè quilibet sua sponte errare potest, atque à Deo discedere; Erravi,

sicut ovis quæ perit, sed nemo venire, ac redire protest, nisi Pater traxerit eum. In quo Ioannis loco duo advertit S. Hieronymus, dialogo adversus Pelag. lib. 3. ubi hæc habet: *Quando dicit, Nemo venire potest ad me, frangit superbiam & arbitrii libertatem: quod etiã si velit ad Christum pergere, nisi fiat illud, quod sequitur, Nisi Pater qui misit me traxerit eum, ne quicquam cupiat, & frustra nitatur: Simul & hoc animadvertendum, quod qui trahitur, non sponte currit, sed aut detrectans, & tardus, aut invitatus adducitur. Hæc ille. Duo significat: 1. impossibile esse ut per se veniat: 2. magnam in dispositionem habere & tarditatem ad veniendum. Idem Christus suis discipulis significavit, scilicet illos nihil posse sine eius auxilio: *Sine me nihil potestis facere*: non dixit, ait Augustinus, nihil magnum potestis sed nihil omninò, neque parvum, neque magnum: licet, non dixit facile non potestis, sed omninò negavit illos quidquam posse: Unde hujus dependentiæ similitudinem affert apud Ioan. 9. *Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite: sic nec vos nisi in me manseritis*: quibus & aliis locis penè innumeris, colligunt Patres necessitatem gratiæ ad omnia opera bona, sed præcipuè ad conversionem.*

Vide exemplum in signe in Magdalena, cuius erit oves varios & miserabilem statum uno verbo completitur Scriptura Lucæ 7. *Et ecce Mulier quæ erat in civitate peccatrix, quæ vox, ex usu antiquorum famolam mulierem significat: Chrysol. ser. 93. Non peccatrix solam, sed totius civitatis facta fuerat ipsa peccatum. Quid hic memorem minora peccata, Vanitatem, Superbiam, animi levitatem, Inconstantiam, Impudentiam, nihil in vita, nihil in moribus, nihil in oculis, nihil in totius corporis compositione moderatum: quantum illud est in summis sceleribus fuisse projectissimam: quod vox illa significat Mulier in civitate peccatrix: Quid quod non sibi soli nocuit sed*

passim

passim omnibus? *mulier in civitate peccatrix, id est, cuius erat scandalum publicum. Sed quantum illud est, quod omnia virtutum termina in ea erant extincta, pudor, timor, spes, amor, honestatis: immo prima principia; nempe respectus Dei, eius amor, cogitatio de ipso? Quin & ea omnia contraria, incogitantia, præcipitatio, amor sui, æternitatis oblivio, amor sæculi? hæc enim omnia miserabilem hunc statum comitantur. Quid ei virtutem proponas & honesti speciem, quam odit, & versatur? Quid futurum iudicium, quid pœnas Inferni, quid æternitatem proponas, cum in ea sit earum omnium rerum oblivio? Atque inde iudicia, num per se ipsa redire potuisset. Itaque opus fuit, ut à Deo potentissimè vocaretur, quod Christus summa erga eam usus misericordia præstitit. Quare de ea dicitur *ut cognovit quod accubisset in domo Pharisæi, &c.* Non tantum exterius fuit admonita, sed potissimum interius. Vnde S. Gregor homil. 13. Quid miramur, fratres, Mariam venientem, an Dominum suscipientem? suscipientem dicam, an trahentem ipse per misericordiam traxit intus, qui per mansuetudinem suscepit foris. Necesse itaque fuit, ut Christus eam absentem gratia sua sollicitaret, ac præveniret. Nempe ut ovis errabat, stolidum animal, quod semper progrediendo & pascendo recedit à Pastore: unde oves, Græci *προβατα* nuncuparunt, *ἐπὶ τῆς προβατῶν* à progrediendo: & ideo opus fuit ut Pastor requireret.*

Hinc igitur patet Vocationis necessitas. Et hæc omnium respectu locum habet, tam Electorum quam Reproborum, dicente Apostolo, *Quod omnes indigent gloria Dei, seu gratia.*

II. Quod in Vocatione illa spectatur est efficacitas, quæ in eo consistit, quod Deus neminem ita vocet ut non sequatur, secundum illud, *Oves mea vocem meam audiunt: Et illud*

Ioan cap. 6. Omnis qui audit à Patre, & didicit, venit ad me. Item, Et erunt omnes docibiles Dei. & alibi faciam ut in præceptis meis ambuletis, etiam si multorum indoles & ingenium intractabile & inflexibile videatur. Ut hoc melius intelligatur.

Nota 1. Omnem vocationem dici posse efficacem. 1. quia omnis potest habere effectum, cum omnis qui vocatur, venire possit. Sicut enim nullus venire potest nisi vocetur; ita omnis vocatus venire potest si velit: nam vocatio quæ est gratia, dat, dat veniendi potestatem & facultatem; cum ille qui vocatur, sincere vocetur, nempe ut veniat; & ideo qui non venit, sua culpa non venit: itaque in actu primo aliqua ratione omnis vocatio est efficax, nam si non posset habere effectum, illusoria esset, & qui non veniret, non esset in culpa, quia venire non potuisset. 2. Quia quæ non habet effectum, ex hoc tantum non habet, quia voluntas venire noluit: igitur si sit inefficax non hoc petitur à gratia, & vocatione, sed à voluntate. Id significavit Apost. 2. Cor. 6. *Adjuvantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis:* nam ista vacuitas nil aliud significat quàm non habere effectum: si itaque à libertate pender vel oritur, quod non habeat effectum, certe culpa erit libertatis non defectus vocationis. Et proinde verum est quod dixi omnem vocationem dici posse efficacem, saltem in actu primo, seu per modum potentia.

Nota 2. singulari quodam modo Prædestinatorum vocatione esse efficacem, quia scilicet *Oves mea vocem meam audiunt*, quam alii non audiunt: secundum illud *Propterea vos non auditis, quia non estis ex ovibus meis.* Et Ioan. 6. *Omne quod dat mihi Pater ad me veniet.* Nam Prædestinatus quem dat Pater Filio, non tantum venire potest, sed actualiter & infallibiliter venit ad Patrem, nec ullus est à Patre datus qui non veniat. Vnde magnus est in Vocationibus dif-

crimen: Quædam enim sunt adeo potentes ut illis semper obediat; Aliæ verò, rejiciuntur ab iis qui illis pulsantur. De primis sic loquitur Aug. l. de Prædest. Sanct. c. 8. ut jam nuper retulimus: Multos venire videmus ad Filiû, quia multos credere videmus in Christû: sed ubi & quomodo à Patre audierint, hoc didicerint, non videmus: nimirum gratia ista secreta est: Hæc itaque gratia quæ occultè humanis cordibus divina largitate tribuitur, à nullo duro corde respuitur; ideò quippe tribuitur, ut cordis duritia auferatur. Has gratias vocare solet Apost. ad R. 8. secundum propositum: *Qui secundum propositum vocati sunt Sancti*: uti exponit S. Aug. l. de Corr. & Grat. c. 9. Est enim propositû voluntas certa & determinata, quæ effecta suo nõ caret unde differunt vocationes Repti & Prædestinati.

Potro ut significetur illa virtus & efficacitas Vocationis, quæ proprie est eius qualitas, Christus, ut modo diximus, eam appellat tractionem. Ioan. 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum*: nam ut scias eo loco agi de prædestinatis, postquam dixit, *Omne quod dat mihi Pater ad me veniet*: statim subiungit: *Et eum qui venit ad me, non eieciam foras &c.* Hæc est autem voluntas eius qui misit me, *Patri ut omne quod dedit mihi, non perdat me ex eo, sed resuscitem eum in novissimo die.* Non potuit verò significantiùs exprimi illa efficacitas gratiæ, quam per verbum tractionis, ut scias eum, qui venit, non tam suis passibus venire, quam alieno motu impelli: quod ut meliùs à nobis intelligatur.

Adverte nomen tractionis ex primaria sua significatione, eaque propria ac stricta, significat impressionem factam non volenti, sed coacto: Etenim tractio refertur ad eum, qui violentè loco movetur, nec est causa sui motus, cuius is est causa qui motum in ipso efficit: Vnde cum nomen tractionis de gratia & de vocatione di-

catur, oportet ut aliquam impressionem, & quandam quasi coactionem importet, quam multiplicem assigno.

1. Violentia est quæ inferitur diabolo, à quo invito & repugnante suos electos Deus eripit, secundum illud Ioann. 12. *Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi eiecietur foras: & ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum*? Chrylost. homil. 66. in Ioan. *Traham, inquit, tanquam à tyranno datentos, & per se minus potentes, eius manus effugere, ut pote repugnantis.* Alio loco, rapinam appellat Luc. 11. *Nemo potest spolia fortis rapere, nisi prius alliger eum, & tunc rapiat*: hæc autem ad illius ostendendam vim dicit, ut illic tractionem appellaret: huic principio innititur tota Parabola de forti armato, quam aliàs Magdalenz cras applicabimus; de qua Luc. cap. 11.

2. Violentia quæ significatur, ea est, quam Deus vitiiis facit & concupiscentis, homines incitando ad illas mortificandas; Nam ab exaltatione Christi Domini in Cruce, meliùs magis quam à diebus Ioan. Baptistæ, *regni colorum vim patitur, & violentè rapiunt illud*: in quibus verbis PP. passim intelligunt mortificationis violentiam. Quò enim Dei vocatio pertinet, nisi ut nos moveat ad mortificanda membra nostra, quæ sunt super terram? Et sæpè dixit Christus Dominus. *Non veni pacem mittere, sed gladium.*

3. Violentia est propter gratiã prevenientem & excitantem: Etenim quantum ad producendas eas operationes, quæ fiunt in nobis uti loquuntur Theologi, post Augustinû, videlicet quantum ad illustrationes intellectus, & suavitates, seu delectationes voluntatis, in proprietate sermonis, & rigore loquendi, affirmate possumus, hominẽ trahi, liberũ enim nõ se ad illas movete, sed movetur tantum, & agitur à Deo, independenter à voluntate, quæ non agit Augustinus l. 2. contra duas Epistolas Pelagian. c. 19. *Quis trahitur, si jam volebat?* itaque

Itaque iste motus non sequitur consensum, sed præcedit, immò plerumque libera voluntate tenente, contradicente, atque conante expellere à se eiusmodi illustrationes & suavitates Dei, ut terrenis voluptatibus inhæreat, nec in illis turbetur. Exempla in nobis sunt quotidiana. Itaque licet in usu gratia à nobis pendeat, quoniam ut ait Trident. illam voluntas abjicere potest, tamè in productione gratiæ Deus summam habet potestatem, eamque producit independenter à libertate, quoniam libertatem antecedit: quare eiusmodi motus non sunt liberi, & pluribus etiam inviti, & omnibus inficijs dantur: & pro quibusdam etiam perit Ecclesia ut dentur etiam contradicentibus, & ut nostras, etiam rebelles, Deus compellat propitiè voluntates.

4. Violentia est ratione dispositionis contrariæ & reluctantis, quæ semper in peccatore contingit, & quam debellat victrix gratia. Et inde ex eo virtus eius commendatur, quòd licet gratia obstacula reperiat, ac obnitentem contra se voluntatem, omnem tamè difficultatem perumpat: dum enim nolentes aggreditur, ex nolentibus volentes facit, quod verbum tractionis rectè significat, quando quidè quandam coactionem importat. Vnde sic Chrysologus Serm. 10. in Plal. 18. Attrahit & nolentes: Nemo dicat, non vult, quia & Abraham offerens filium, colligavit; & Loth, Angeli ut subtraherent flammis, extractum manibus sustulerunt; & Petrum Dominus, ut iret ad martyrium, quo nolebat, auxilij sui virtute præcinxit, dicens, & alius te cinget, & ducet quòd tu non vis: Et Pater celestis non solum volentes suscipit, sed attrahit, & nolentes, dicente Filio, Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit illum. Id significatum in Parabolâ invitatorum ad cœnam, ad quam invitati noluerunt venire, alii autem qui coacti sunt venerunt. Vbi averte Vocationum discrimen, nam qui venit noluerunt Reprobi fuerunt, de quibus dixit Pater familias, Nemo virorum illorum qui vocati sunt gustabit cœnam meam: Invitati sim-

pliciter sunt, & adnotati temporis veniendi, Quia omnia parata sunt: potuerunt autem venire si voluissent, & hæc voluntas ejus fuerat qui invitavit: non tamen sunt introducti nec coacti, Sed iratus Pater familias, (significatur illis verbis affectus ad superandas difficultates) sermo præcepit, Exi cito in plateas & vicos civitatis; & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc; videlicet non jam expectans ut venirent ipsi sola convivij propositione illecti: quia nec pauperes auderent; nec debiles & claudi incedere potuissent, & accedere festinanter, nam dictum est, exi cito, nec cæci domum invenirent, & januam, si verus vel momento dimitterent, opus igitur fuit, ut manu traheret, donec ac cœnam venirent. Vnde vides modum trahendi prædestinatos, quos efficaciter compellit, differre à modo alios vocandi, data scilicet tantum veniendi facultate, & sufficiente invitatione ad convivium. Itaque in illis elucet maioris virtutis Vocatio, qui plus habent resistentiæ: ut qui in viis & ad se pes erant, & intrare compelluntur, eos significant, quos Deus permittit maioribus retineri impedimentis, & vitiis, quibus postea coactione infert ut mutantur. Plerumque enim reluctantibus hominibus, à Deo, & ab eius ministris obruditur opportunè, & importunè prædicatio veritatis, increpatio, suasio, obsecratio, exempla, miracula, flagella, occasiones salutis: ad hæc interiores illustrationes, vehementes impulsus, & exuberantes suavitates, quibus tandem efficitur, ut appetatur avidissime quod antea fastidium & nauseam peccatori provocabat.

Origenes Homil. 25. in Numer. Liberi Arbitrii est anima, & in quâ voluerit partem est ei liberum declinare: subiicit tamen de Christo. Quodammodo vim nobis facit, ut nos pertrahat ad salutem. Id probat infra: Quoscumque inveneritis, cogite intrare. Sic ergo non solum invitamur à Deo, sed & trahimur, & cogimur ad salutem. Quomodo autem id fiat.

fiat, quis explicet? Vnde Prosper lib. contra Collatorem cap. 1. Quis perspicere aut enarrare posset per quos affectus visitatio Dei animum ducat humanum, ut quæ fugiebat, sequatur; quæ oderat, diligat; quæ fastidiebat, esuriat; ac subitâ commutatione mirabili, quæ clausa ei fuerant, sint aperta; quæ onerosa sint levia; quæ amara sint dulcia, quæ obscura sint lucida: *Hæc autem operatur omnia unus atque idem spiritus, dividens singulis, prout vult.* Certè id nosse melius non possumus quàm ab effectu, & eventu. Quid hinc memorem innumeros ac mirabiles gratiæ victricis triumphos, quot habuit ipsa captivos, sed quos insigniores, nisi quos habuerat, & invenit hostes infensiores? Exemplum S. Pauli affert S. Augustinus, sed quod habemus in Magdalena non est minus admirabile.

Vide enim qualis olim fuerit, & qualis facta sit mutante eam gratia, & omnia in ea mutante. Quid olim una vox testatur: *Mulier in civitate peccatrix.* Quid facta sit, paucis explicat Evangelista: *ut cognovit, quod accubisset in domo Pharisei, attulit alabastrum unguenti, & stans retrò secus pedes eius, lachrymis cepit rigare pedes eius, & capillus capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius & unguento ungebat:* Gregor. Homil. 33. in Evangelia. Quot ergo in se habuit oblectamenta, tot in se invenit holocausta; convertit ad virtutum numerum, numerum criminum: ut totum serviret Deo in penitentia quidquid ex se Deum contempserat, in culpâ. Vnde vis initium ducam? Vndique possum, quoniam singula summa sunt, & in singulis tanta mutatio, ut non statum mutatum, sed personam mutatam esse diceres: Incipiamus ab oculis, &c. Ut autem hanc omnem mutationem, gratiæ deberi, intelligas; probat Parabola Christi, de duobus debitoribus, qui cum non haberent unde redderent creditori, oportuit utriusque dona-

ret, atque gratuito remitteret: quod Magdalena factum est, idque tanto amplius quàm plura ei remissa sunt. Quando autem audis ei multa esse dimissa peccata, quia multum amavit; hinc scias eo plus præventam fuisse enim semper prior dilexit nos: Quod autem plus amaverit Magdalena, testantur eius obsequia, lachrymæ fusæ, pedes irrorati, sparsæ capilli, & pedesteris, data crebrò oscula pedibus, & unguentum effusum in pedes, quæ omnia testimonia sunt magnæ dilectionis; hæc verò aliud principium non habuit, quàm gratiam Dei uberem, & potentissimam, quæ sic mulierem peccatricem immutavit.

Sed ne doctrina de vocationis efficacia aliquem offendat: III. quod in vocatione illa speciali spectandum est, eiusdem vocationis est suavitas, quæ tanta est ut nemo veniat in vitium, immò se ita trahi, orei Sponsa, *Trahite me post te: curremus in odorem unguentorum super eum.* Vnde dicit Deus, Ezech. 36. *Dabo vobis cor novum, &c. & auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum. Et spiritum meum ponam in medio vestri: & faciam ut in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiat, & operemini:* Igitur ut sponte & libere, hoc enim ad præcepta pertinet; & non tantum facit ut faciant, sed etiam ut facere velint, ac sponte faciant, qui nec facerent, nisi ipsi vellent, sed neque facere voluissent, nisi ipsum velle Deus eis dedisset, secundum illud Apostoli ad Philipp. 2. *Deus est enim qui operatur in vobis velle & perficere pro bona voluntate.* Hinc licet verbum tractionis quoad gratiam prævenientem accipiat in propria significatione, temperatur tamen eius significatio, & rigor, quantum spectat ad gratiam cooperantem, & adjuvantem actualiter communicandam, & exercendam, seu ad effectum consequentem gratiam prævenientem, effectum dico non formalem, sed productum ab ea: etenim tantum

tantum significat vehementem Dei motionem, quæ nihil aliud est præter impressionem gratiæ prævenientis, sed quæ nullo modo tollat, aut lædat libertatem. Igitur propter præcedentem indispotionem, coactio est; sed quia ex nolente volentem facit, non est læsio libertatis, sed emendatio. Prosper lib. contra Collat. cap. 6. Pater vocatum nomen ad Filium trahit, non resistentem, invitumque compellit, sed ex invito volentem facit, & quibuslibet modis infidelitatem resistentis inoleat, ut cor audientis obediendi in se delectatione generatâ, ibi surgat, ubi premebatur; ibi discat, ubi ignorabat; ibi fiat, unde discidebat; inde velit, unde nolebat: *Etenim Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum.* Et lib. 2. de vocatione gentium cap. 27. Qui in cordibus trahendorum, hoc egit ut crederent, hoc effecit, ut vellent. Modum autem subdens, ait, Qui ergo veniunt, amore ducuntur, unde qui trahuntur, ita veniunt, ut si vellent, possent non venire, nec venire, si venire nollent; nolle autem possunt, quia cum volunt, liberè volunt.

Et probatur 1. Quia qui trahuntur, ipsi veniunt: quo verbo significatur potestas libertate movendi seipsam, supposito auxilio Dei, quo si velit utitur, si nolit non utitur: nam si tantum traheretur, nec veniret, actio tantum esset Dei non autem creaturæ, sed cum qui trahitur ab alio trahitur, qui autem venit, per seipsum venit, necesse est creaturam & motum aliunde accipere, & ipsam movere: quod motum aliunde accipiat, patet, quia trahitur, quod seipsam moveat, patet, quia venit: sed nisi traheretur, non veniret, neque se moveret, nisi alio motu fuisset.

2. Probatur. Quia ista tractio vocatur auditio à Patre, doctrina, admonitio, consiliū, auditus, disciplina, uti Scriptura loquitur, & sæpius repetit Augustinus, & exponit Cyrillus Alexandrinus l. 4. in Ioannem c. 5. & 6.

3. Probatur, Quia non quodlibet trahitur violentia, & coactione, Sed est qui trahitur voluntate, & voluptate. August. tract. 26. in Ioan. Quomodo voluntate si credo, trahor? & respondet: Ego dico, parum est voluntate etiam voluptate traheris: Et post pauca: Si Poëta dicere lenit, Trahit sua quemque voluptas, non necessitas, sed voluptas, non obligatio, sed delectatio, quanto fortius nos dicere debemus trahi hominem ad Christum, qui delectatur veritate, delectatur beatitudine, delectatur iustitia, delectatur sempiterna vita, quod totum Christus est.

Confirmat, idem Augustinus, Quia hæc tractio tantum est revelatio, quæ nullam necessitatem inducit: quod probat sequentibus exemplis. Ramum viridem ostendit ovi, & trahit illam: nuces puero demonstrantur, & trahitur: & quod currit, trahitur, amando sine læsione corporis trahitur, cordis vinculo trahitur: Si ergo ista quæ inter delicias, & voluptates terrenas revelantur amantibus, trahunt, quoniam verum est Trahit sua quemque voluptas; non trahit Filius revelatus à Patre? Quid enim fortius desiderat anima quam veritatem? Ita Ser. 2. de Verbis Domini. Non dixit, *duxerit*, sed *traxerit*: Ita violentia cordi fit, non carni: Quod ergo miraris? crede, & venis: ama, & traheris: Non a bitteris istam asperam, molestamque violentiam: dulcis est, suavis est, ipsa suavitas te trahit. Nonne ovis trahitur cum esurienti herba monstratur? & puto quia non corpore impellitur, sed desiderio colligatur: Sic & tu veni ad Christum. Ita S. Thomas in cap. 6. S. Ioannis, lectione 5. docet Patris tractionem non inferre coactionem, quia non omne trahens facit violentiam, sed Pater sic trahit ad Filium: uti apud homines aliquid trahi potest sine violentia.

1. Enim aliquis alium trahit persuadendo.

ratione, & hoc modo Pater homines trahit ad Filium, demonstrando esse Filium: idque dupliciter: vel interius per revelationem, Matth. 16. *Beatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis non revelavit tibi sed Pater meus, qui in caelis est:* Vel miraculorum operatione, quam habet à Patre secundum illud. *Opera qua dedisti mihi Pater ipsa testimonium perhibent de me.*

2. Aliquis alium trahit aliciendo, Proverb. 7. *Blanditis labiorum suorum protraxit eum?* & hoc modo illi qui attendunt ad Iesum, propter authoritatem Paternæ Maiestatis trahuntur à Patre: Nam quis Filium Dei respiceret?

3. Trahuntur etiam à Filio, admirabili delectatione, & amore veritatis, quæ est ipse Filius Dei: Trahit enim sua quemque voluptas. Et hi tres modi sunt usitati inter homines: Sed quartus soli Deo convenit, & est interior instinctus, impellens, & movens ad credendum, sub quo tamen manet semper homo liber ad consentiendum: unde ex sancto Thoma 3. Contra Gentes cap. 148. debet intelligi hæc tractio, secundum convenientem modum naturæ rationalis, nimirum salvo manente dominio libertatis: Ita sibi potius vim trahendi Christus in Cruce, Ioan. 12. *Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum:* nimirum propter summam vim alligendi ad amorem, gratitudinem, & imitationem sui, per supremum opus charitatis, ad iunctis interioribus auxiliis, quæ obiecti excellentiæ respondeant. Ita hanc tractionem postulat Sponsa *trahere me,* &c. hæc tractio non est violentia, cum peratur, neque enim se cogi petit qui petit ut trahatur, sed suam currendi impotentiam faretur, iraque alterius opem implorat, unde subdit quod curret si trahatur. Sanctus Bernardus Serm. 21. in Cantico. Non omnis qui trahitur, invitatus trahitur: neque enim infirmum, aut debilem, eum videli-

cet qui per se ire non valet, trahi ad balneum, seu ad pradiu piget, etsi reum pigeat trahi ad iudicium, vel ad pœnã. Et infra: *Trahere quodammodo invitam, ut facias voluntariam, trahere torpentem, ut reddas currentem.*

Ex quibus omnibus locis & in Patribus, & in Scripturis colligitur, quamlibet vocatione, & quamlibet gratiam libertati non obesse, immò libertatem stabilire, cum ei donet potestatem. Neque enim oves audire possunt, nisi loquatur, cum autem Deus non tantum externè loquatur per vocem prædicantium, sed internè per inspirationem, ut loquentem audire possimus, cordis aurem aperit, unde dicit, *surdus auditus* Ut autem persuadeat, necesse est ut suadeat: hoc autem facit seletis quibusdam rationibus ad intelligendum accommodatis, ut nemo sit qui sic illuminatus, non videat. Quare eam gratiam appellat altam, & secretam vocationem, & certam scientiam, quam nemo respuit, sed cum præcipuum sit circa voluntatem negotium, eam sic blandè & opportunè convenit, ut quasumque tandem in dispositione fuerit, eam vincat, atque ad se pertrahat, quod facit blandiendo, palpando, & mira suavitate demulcendo: Et hanc gratiam victtricem, delectationem appellat Augustinus, & Conc. Trid. Tactum cordis: nam gratia non vincit debellando, sed demulcendo, non violentia sed suavitate.

Idque fundamentum habet in modo operandi proprio voluntatis: Cum enim hæc non agat nisi allecta bono, bonum autem illud tantum sit quod est conveniens, porrò cum ista convenientia multiplex sit & varia, & relationem habeat ad voluntatis præsentem dispositionem, Deus qui solus novit cordis secretum, & omnes eius ad omnia obiecta secundum omnes circumstantias convenientias, sic voluntatem adoxitur, ut cum vult,

consensum illius semper referat: Qua ratione vim non infert voluntati, immò eius modo agendi se accommodat. Nam ut ipsa nunquam se ad volendum determinat, nisi suavitate objecti, quod hic & nunc sibi experendum novit, sic Deus voluntatem & cor non inclinât alia ratione, nisi proposita suavitate, & bonitate eius rei ad quam inducit. Sicut itaque voluntas cum suavitate quærit, cum vult, possit non eam quærere, sed aliquid aliud, non tamen de facto aliud quærît, nec recipit aliud unquam quæreret, cum hoc semper quærat ut sibi satisfaciât: ita Deus cum voluntatem gratiæ motione aggreditur, sic blandè eam tangit, & tanta suavitate demulcet, ut licet voluntas abiicere possit illam suavitatem, citillationem illam spernere, non tamen spretura, nec reiectura sit unquam, delectatione temper victrice. In quo vides illa quo mirabiliter esse connexa, vim & robur & potentiam gratiæ illius peculiaris, cui nullum cor durum resistit, & eiusdem suavitatem quæ libertatem nostram nullo pacto violat: quod Sapiens verbis illis expressit, Sap. 12. *Tu autem Dominator virtutis cum tranquillitate iudicas, & cum magna reverentia disponis nos: subest enim tibi, cum volueris posse.* Deus quippe sese causis secundis accommodat: uno modo causas necessarias disponens: liberas autem varia & multiplici ratione.

Exemplum illustre est in Magdalena, cuius indoles cum esset ad amorem proclivis, eam non alia ratione ad se vocavit, quàm amoris illecebris, fœliciter amore mutato. De qua enim dixerat, *mulier in civitate peccatrix*, de ea postea sic pronunciat, *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum.* Itaque totum Evangelium est de amore Magdaleniæ: nam licet videatur esse de eius pœnitentia, non tamen alia fuit eius pœnitentia quàm per

amorem. Propterea si flet, ut non tantum scires esse doloris lachrymas, sed etiam amoris, pedes irrigat Salvatoris: Si capillos spargit, quod semper fuit doloris signum, illis tergit pedes Salvatoris. Oscula autem sunt amoris signa: Neque satisfacit fundendo unguenta, nisi in quantum pedes ungit. Vide autem quò eius amor perductus sit. Non amare dicitur, quasi iam tantum inchoaret, sed amasse. Itè, non mediocriter, sed plurimùm, *Quia dilexit multum.* In tota parabola eius amoris magnitudinè Christus probat: *Cui dimittitur minus minus diligit, &c. Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum.* Sane oportet uberrima gratia & convenientissima fuisse vocatam. Vnde non ei dicitur sicut aliis, *vade, noli amplius peccare*: Sed *vade in pace*: Quæ vox securitatem significat. Ita in reliqua vita non nisi amare describitur, semper ad pedes Christi, ad officia charitatis, dum viventem ungit, dum accurrit ad mortuum, dum assidet sepulchro, dum nil Angelos morata de uno dilecto cogitat, & alia sexcenta, quibus eius amor exprimitur. Quis cogitet quibus modis eam Deus ad se attraxerit, quibus illecebris, quàm suavitate, quo amore? quibus lauciarit vulneribus? quibus vinculis, alligavit? &c.

Sed quo pertinet omnis ille discursus nisi ut hæc tria sequentia intelligas.

1. Quandoquidem necessaria est gratia, te omni modo conari debere ut eam procures. Scio multas gratias insperatè dari & merè gratuito, & de prima gratia certum est sed etiam illud verum est, multas gratias consequentes dari, vel quia petiti sunt, vel quia prioribus gratis benè acceptis, id meriti sumus. Ita docet Augustinus Epist. 105. & 106. & libr. de bono persever. cap. 6. obtenta fide nos posse obtinere gratiam justificationis, illà

illa obtenta, gratiam qua perseveremus. Tu itaque pete quotidie, quære & pulsa: *omnis enim qui petit, accipit, &c.*

2. Quoniam tanta est efficacia in gratiâ, ut ne desperas, quidquid te in contrarium vis inclinatum. Vide in tot exemplis quàm victrix fuerit gratia. Verum ne putes gratiam solam agere, tuus consensus requiritur. Itaque Apostolus, *Hortamur vos ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.* Quælibet gratia inefficax est si velis: omnis autem habebit effectum si volueris.

Verùm, dices: Si Deus daret gratiam efficacem agerem, sed si dat inefficacem, quomodo possum agere? Ita sanè: prætextis occasionem & excusationem negligentiae tuæ; sed falso velo. Nam ut tecum disputem: Quid mihi vocas gratiam efficacem, quid gratiam inefficacem? Illam ais efficacem, cum qua non possum non agere; inefficacem autem, cum qua agere non possum. Pessimè dixisti: Nulla enim est gratia quæcumque tam efficax, quam non possis abjicere si velis, uti docet Tridentinum sess. 6. cap. 5. quippe qui illam abjicere potest, alioqui gratia tolleretur liberum arbitrium: Nulla item gratia est ex sua natura, aut ex intentione Dei inefficax, sed ex solo hominis vitio: Non ex sua natura, quia omnis est potens efficere in homine consensus, nisi ipse resistat: Non ex Dei intentione, quasi ipse talem gratiam det, quia scit non habituram effectum, vel ne habeat suum effectum; nam nec Deus sincerè ageret, qui sic vocaret ut intenderet ne veniret; ipse, qui dum vocat, sic vocat ut velit vocatos venire. Aliud est dare ipsum gratias, quas scit non profuturas; aliud eas dare, quia scit non profuturas. Primum potest, quia non tenetur ob malam hominis futuram voluntatem rerum ordinem immutare: Sed non facit secundum, quia non dat gratiam nisi ut homines ei consentiant; unde sincerè vocat ut obediant, &

dolet quod non obediant, quæ sunt impossibilia cum ea voluntate, ne obediant, vel quia non sunt obedituri. Melius ergo gratiam dixeris efficacem, eam quæ est habitura effectum: inefficacem quæ non est habitura: quò supposito, nulla tibi superest excusatio: Nam quæ est habitura effectum, non est habitura nisi per te, sed per gratiam potentem: nam si nolles, non haberet effectum, quantumcumque magra sit, & potens: siquidem ut te potentem facit, non tamen necessitate adactum, & libertate carentem: quæ autem non est habitura effectum, non per te est non habitura, immò habere debuerat, & ad hoc data fuit, ut haberet, sed non habebit tuo vitio, quia voles: nolitionis autem tuæ nulla alia causa est præter te, qui tuo damno tua uteris libertate, non ad volendum, ad quod impellebat gratia, sed ad nolendum, quod tua malitia perfecit. Nulla itaque gratia nisi per te est inefficax: omnis autem gratia per te, sed gratia adiutum potest esse efficax, quæ habebit effectum. *Hortamur itaque vos ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.* Alioqui si velis, nolis, habitura est effectum, inutilis est Apostoli adhortatio, ne in vacuum recipiatur. Sed prohi Deus immortalis! non moribus solum, sed etiam doctrina contra ipsam gratiam pugnamus. Hoc tamen differt inter efficacem gratiam & inefficacem, quod hæc à nobis solum fiat inefficax: quæ autem est efficax, non à nobis, nisi per ipsam.

Tertium superest, ut quoniam ferè omnis gratiæ victoria sit per eius suavitate, uti Prosper interpretatur illud Psal. 84. *Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum,* cumque gratiæ suavitas consistat in convenientia, enitendum nobis esse, ut eas in corde dispositiones habeamus, quæ cum Dei gratia convenientiam aliquam habere possint. Sunt enim aliqui ad eò perversi, ut ferè nulla parte adiri possint: ut ille, de quò Psalm. 35. *Assi-*

in omni via non bona, malitiam autem non odit. inde sæpe ora cum Ecclesia; & nostras etiam rebelles compelle propitius voluntates, tamen Deum omnia posse per gratiam. Pro- *etc.*

FERIA QUINTA,

DOMINICÆ PASSIONIS.

CONCIO SECUNDA.

DE CONVERSIONE MAGDALENÆ.

Judicium Christi in causâ Magdalenzæ prolatum, quò *fortis armatus* ab eâ ejicitur, & *fortior superveniens* eam occupat.

Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.

Lucæ 7.

Jucunda est sed vera cogitatio S. Joannis Chrystostomi in titulum Psalmi 50. Sicut pictores coloribus suis ac penicillo ponunt ob oculos quicquid in rerum natura existit, terras, & maria, campos, montes, flumina & rivos, plantas, arbores, animalia, homines eorumque actiones bella, certamina, cædes, victorias, uno verbo, quæcunque intueri hocce in mundo nostri oculi possunt, eodem modo Scripturas virtutis atque vitii pictores quodammodo esse. Nam ipsæ Sermonis penicillo peccatorem justum, penitentem, stantem, cadentem, resurgentem, vacillantem pingunt: Et quemadmodum pictores Barbaros & cædes efficiunt: sic etiam ipsæ peccatum inducunt, nunc impetum fa-

ciens, nunc victum ac prostratum; Dæmonesque rursus, nunc bellum inferentes, nunc bello laceffitos atque profligatos; Quoniam igitur ipsis est ea ars, summo studio eam cognoscamus: Nam pictorum quidem tabulas, si cum voluptate, tamen sine fructu intuemur: Quid enim refero ex Regis aut Imperatoris imaginis aspectu, ego qui neque Rex fieri volo, nec possum? Quid iuvat hominem divitè aspexisse, cum eo aspectu fortunam meam non commutem; immò si pauper sum, in video: si dives, aliorum invidia premo? At si peccatorem qui lapsus sit, ac postea surrexerit, intueor huiusmodi spectaculum doctrinæ argumentum mihi existit: eodem modo si virum iustum stantem videro, huiusmodi exemplar

me ad virtutē rectā ducit: ex hoc enim spectaculo pugnandi ac vincendi rationem addisco: rursus si probum virum cecidisse videro, hinc ego cautior existam. Hæc à me idè prolata sunt ob hodiernum Evangelium; ubi mirabilis Magdalenæ conversio describitur: *Et ecce mulier quæ erat in civitate peccatrix.* Hæc est Imago; hoc enim Evangelium imaginem voco: Siquidem varias personas in eo conspicio: nimirum peccatorem accedens & obtruncatū: pœnitentiam astantem, ac Deo supplicias ferentem: misericordiam desuper lucentem, humilitatem multos lacrymarum fontes, à confessione promanantes habentem. Sed quia aspicere non sufficit, nisi etiam intelligamus, auxilium petamus à cælo & lucem, **AVE MARIA,**

Judæi veteres denominavere tribunalia sua domum iudicii: quorum cum triplex genus haberent, sicut notavit doctus Annalium Ecclesiasticorum Scriptor, unum vocabant domum Iudicii trium virorum, ubi minoris momenti causæ dijudicabantur: alterum domum Iudicii 23. virorum, aut Synedrium parvum, ubi agebantur causæ maioris momenti, uti de vita morteque reorum. 3. Domum Iudicii 72 virorum, vel ut ait Maldonatus, unius & 70 quod magnum Synedrium appellabatur, vel magnum Concilium, ubi mentio tantum fiebat negotiorum maximi momenti ad communem Status rationem pertinentium. Secundum hanc loquendi formam appellare possumus domum Simonis Pharisæi, Iudicii domum: cum in ea hodie agantur decidanturque causæ complures cuiuscunque conditionis, in conversione Mariæ Magdalenæ, celeberrimæ peccatricis, pœnitentisque magni nominis: quæ perdita erat funditus, nisi prioribus iam annis perdita fuisset: cuius peccata etiam optabilia videntur: si tamen ita loqui expedit: quòd purgata &

absterla fuerint tot lacrymis: quæ ad exemplum erit peccatoribus, ad speculum pœnitentibus, ad fiduciam meticolosis, ad securitatem desperatis, & quam omnia mirabuntur sæcula, tanquam prodigium miraculumque bonitatis ac misericordiæ Dei. Isa. 21. *Babylon dilecta mea posita est mihi in miraculum.* Opus hinc diebus integris haberem, ad explicandum vobis uti oportet, mirabilia prodigiolaque iudicia, quæ universa in illius gratiam pronuntiata sunt, eius ore cui auctoritas omnis iudicandi à Patre suo data est: *Neque enim Pater iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio:* At quoniam hora una spatium valde angustum & breve est ad argumenta usque adeò proluxa, me contraham ad unicum, reliqua suspicionibus vestris committens: maiorem siquidem habetis fidem ei qui hæc iudicia præsidet, quàm ut dubitare possitis de ipsius integritate, quoniam *iudicia eius vera iustificata in semetipsa.*

Hocce iudicium est illud de quo ipse loquitur apud Ioan. 12. *Nunc iudicium est mundi, nunc prin. eps huius mundi ejicitur foras.* Iudicium in bonam & malam partem sumitur: Dicitur enim Jer. 48. Iudicium Moab, id est condemnatio; & contra Ezech. 30. dicitur iudicium viduæ & pauperis: & Isaïæ 1. *Iudicate pupillo, defendite viduam.* Iudicium itaque est liberatio mundi à servitute Dæmonis. fitque cum *Princeps huius mundi ejicitur foras.* Ad nostrum ergo propositum.

Veniat in mentem eius parabola quæ est apud Luc. cap. 11. *Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quæ possidet. Si autem fortior eò supervemens vicerit eum; universa arma eius auferet, in quibus confidebat, & spolia eius distribuet:* Ecce parabola: explicationem audite.

Et ecce Mulier quæ erat in civitate peccatrix. Diabolus diuturnitate temporis invalerat & occuparat variis fraudibus, artificisque ac dolis,

lis, animam & corpus Mariæ Magdalena. Et ecce occasiones possessionis:

1. Eius libertas quod sui iuris fuisset, cum Patre & Matre careret, neque sororem natu majorem sequeretur, nec Lazarum audiret, rei domesticæ intentos, sed per domos discurreret ac vagaretur. Infœlix libertas quæ sepe affert servitutem:

2. Eius nimius cultus in vestibus & ornatu: est enim fœmineum genus φιλόκοσμον ait Hieron. Epist. 12. Unde vanitas in eâ, & nimia sui complacentia; cum se pulchram videret.

3. Desiderium placendi: quod nunquam potest esse innoxium: nam ut ait Tertull. lib. de Cultu fœmin. cap. 2. Non de integrâ conscientia venit studium placendi per decorem, quem naturaliter invitatore libidinis scimus: hinc vident ut videantur, unde tam multa incommoda; nam si placere voluit, placuit: hinc nimia curiositas; mollis otiositas; religionis neglectus, & virtutum contemptus: omne studium est videre & videri, adire, & adiri, &c. Idem lib. de velandis Virginibus cap. 4. Eiusdem libidinis est videri & videre: lavicem se eadē oculorum genera desiderant.

4. Amari voluisse, & quod ferè sequi solet amaram fuisse: Hinc enim in ea ut & in omnibus quæ eadem cupiditate tenentur, mala innumera in aspectibus, in colloquiis, in muneribus, in amoris testimoniis, in osculis, in tactibus & in aliis quæ S. Hieronymus vocat perituræ virginitalis argumenta. Quid non Lazarus, quid non Martha conati sunt ut eam averterent? Quid non monuerunt, quid non deprecati sunt? Negavit illa se eo genere & ea conditione natam ab illis abstinere velle: se hominum sermones minimè curare, cum innocentissimi quique calumniis imperantur: sibi testem esse conscientiam quod nihil se indignum moliretur, & ita se nihil timere.

Ex his igitur initiis Dæmon puellam jam omni ope destitutam majoribus machinis aggredditur, atque ita obsidet ut in summum ba-

rathrum demerserit. Nam primo lapsu fit audacior; deinde impudentior; postea naufragium simul facit & pudoris & pudicitia; utque eò ut abjecta omni reverentia sese passim prostituendam obtulerit: quod verbis illis Evangelista significat: *Et ecce mulier quæ erat in civitate peccatrix*: quæ vox usu antiquorum famosam meretricem significat: quod & modò Chrysologus innuit sic loquendo serm. 93. non peccatrix solùm, sed totius civitatis facta fuerat ipsa peccatum.

Hinc originem habuit invasio ipsius à Dæmone: nam ut est Spiritus immundus, ejusmodi domicilio delectatur. Potrò non unus, aut alter eam invadere, sed, ut ait S. Marcus, septem Dæmones in ejus corpus sunt ingressi. Quid verò non egere in illâ, quid non per illam; Quot juvenum & virorum animos impio amore adulsere: Unus os eius occupat, & per eam loquebatur: alius sedebat in oculis, alius in capillis: hic in vultu, alter in lingua: ille in sinu, alter in manibus: septimus in pectore: atque innumeras, & ipsa accendebant flammæ, & extra ipsam in obvios quosque jaciebant. Ipsa verò quid non interim patiebatur in animo & in corpore, ab illo immani Tyranno, qui quotidie novis ejus peccatis invalescebat: *Custodiebat nimirum atrium suum fortis armatus*, atque *in pace erant omnia quæ possidebat*. Possidet nempe atrium suum, licet sit tantum tyrannus, & usurpator; possidet, inquam, ut qui assuetudine servitutis, sit Dominus: ibi itaque custodias agit, ne expellatur; intellectum tenebris, & erroribus involvit; voluntatem amore sui ipsius & comodorum, interclusam tener, ut & variis affectibus, & peccatis, carnem passionibus, & deliciis impedit obstringitque; totam denique animam immò & totum corpus, mala consuetudine adeò tenaciter occupat, ut omninò non possit expelli, nisi fortior, qui unus est Deus, potentissima sua gratia superveniat.

Sed nunc est iudicium mundi, nunc Princeps huius mundi

mundi ejicietur foras. Christus enim verus rex animarum qui eas liberaturus venerat, hanc Babylonem, sibi tamen dilectam, posuit in miraculum conversionis, & liberationis. Sed antequam ordinem judicij videamus, Hic te quaeso, ô peccator, velut in speculo, intueri:

1. Miserabile statum tuum, & quo ordine agaris in præcipitia, seu in malorum extremum. Ordo est per minora; & paulatim progressus ad maiora. Initio fiunt omnia, quæ licent; postea quæ nec expediunt, neque ædificant; deinde quæ non licent; denique immanissima, & turpissima.

2. In quem statum deveniatur per consuetudinem: ut etiam maxima peccata vilescant, omni timore abiecto.

3. Tyrannidem Dæmonis, qui fit Dominus anima & corporis.

4. Quæ sit illa custodia quæ adhibet, ut in pace sint omnia quæ possidet, & nihil dominatum eius perturbet, cum est Dominus pacificus: quod toties monet Apostolus, & præsertim ad Rom. 6. *Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obedatis concupiscentiis eius*, nempe corporis, cui animam, peccatum subicit.

5. Quantum sibi carere debeant iuvenes & puellæ omnia irritamenta libidinis tum à se, tum ab aliis. Tu miser incenderis illis oculis illo vultus colore, illis capillis, illa voce, illo incestu, in quibus Dæmon residet. Ille est qui hæc tibi desideria immitit, illos ardores, illa incendia. Quid mirum si decipiaris, si capiaris? Et illa non creduntur, sed sentiuntur. Quis unquam de Magdalena judicasset eam possessam à Dæmonibus? Est enim duplex possessio: Vna turbulentior, altera verò in speciem mitior, sed longe exitiosior, qualis fuit possessio Magdalena. Et miramur sæpe tam improbos esse, & cæcos amores? Sed nimirum Dæmon homines excæcat, ac demeritat. Vnde non ita à vero aberrarunt veteres, qui post Socratem & Platonem, Amorem

Dæmonium esse sinxerunt, crudele, barbarum, immite, furiosum. Alioqui vide unde sit ut sæpe formosissimæ mulieres sed castæ, non ita urant ut procaces minus pulchræ, nisi quia Dæmon in quibusdam residet, ut in domo sua, ut in arce; unde faces libidinis immitit ac furoris: utiq; videndo scæmina, &c.

Ad ordinem judicij redeamus: Cum audis iudicium statim æquitate in judicis quæ observata est, & in re, & in modo: In re quidem, quoniam Dæmon non est verus animæ Dominus, sed tyrannus, atque usurpator, unde merito privatur usui pato dominio: In modo etiam, quia uti ad invito non ingreditur, ita neque ab invito expellitur, uti enim peccata liberè fiunt ita liberè debent expiari. Eo itaque modo Magdalenam adoritur Deus, ut volentem & amantem liberet, ac de libertate gaudentem.

1. Itaque fortior supervenis, atque totum invadit,

Supervenire significat 1. inopinatum adventum cum esset hostis magis securus & custodiret atrium suum: 2. determinatam voluntatem succurrendi: 3. aggressionem, quæ facta est per imperiū cum exprobratione, & per increpationem, qua Christus solitus est uti cum Dæmones expelleret. Ille itaq; fortior Christus est: fortior certè non solum ut Deus, sed etiam ut homo, propter unionem humanitatis cum Deo. De illo enim singulariter dixit Isa. cap. 7. *Et vocabitur nomen eius fortis*; & David Psal. 23. *Dominus fortis, & potens, Dominus fortis in prælio.* Et præcursor Ioannes Baptista Matth. *Fortior me est.* Ille autem supervenit, quod non opinantem adversarium, & suapræda securum aggressus est nempe cum atrium custodiret, hoc est, cum, oblectam ad ignorationem sui status reduxisset, ablato omnium lumine notitiæ & sui ipsius, & Dei. quidem venit tunc repente, animam subita luce illustrando, &c. Deinde supervenit, succurrendo misera & cum plena voluntate eam libe-

ipsum liberari non posse, sed egere alterius potentioris auxilio: ille autem potentior, nec alius homo esse potest; nec Angelus: oportet ergo ut sit Deus: eo enim per peccata venit, ut nemo succurrere possit, nisi singulariter Deus misereatur: & ita Christus peculiari amore Magdalena motus eius liberationem aggreditur. Demum *Supervenit* eam potentissime liberando: cum summa autoritate, ut qui esset verus & legitimus Dominus atri, quin & ipsius tyranni infaustis: expellit enim illum per increpationem, & per imperium dicendo ei, sicut dicebat Mich. & Archangelus Dæmoni in Epistola Iudæ. *Imperet tibi Deus.*

2. Fortem alligat: quomodo enim diriperet domum eius, nisi prius ligasset: ligat autem (inquit Augustinus) dum vel impedit ut tenet, vel dum mitigat eius tentationes, ut nimirum non impediatur inspirationem ac vocationem divinam juxta illud Iobi cap. 40. *Qui fecit eum applicabit gladium eius:* Enimvero nisi Deus cohiberet inimicum, eos motus in animis excitaret ut tota mens perturbaretur: uti quotidie videmus eos qui Concionibus intersunt, minimè tamen moveri ijs quæ dicuntur, propter motus quos ille excitat. Hinc factum ut cum Magdalena mitius tractaretur, persuaderi sibi passa sit ut Christum concionantem audiret (nam uti advertit S. Gregorius, in Contione à Christo permota est, atque impulsæ ad pœnitentiam.) Sed id accidit quod Christus eam absentem gratia sua sollicitavit, ac prævenit; alioquin ad eum audiendum non venisset. Itaque & Magdalena supervenit, & Dæmoni, isti ut fortio-rem ligaret, illi, ut miseræ succurreret: prius enim ut dico iterum, Christus ad eam inspiratione accessit ut veniret, quam veniret ipsa, ut audiret: quod & ait Gregor. Homil. 33. & his verbis: *Quid miramur, fratres, Mariam venientem, an Dominum suscipientem?* di-

Tom. III.

cam an trahentem? Sed melius dicam trahentem & suscipientem, quia nimirum ipse per misericordiam traxit in eum, qui per mansuetudinem suscepit foris.

3. Itaque ligato Dæmone Christus anima domum aggreditur, sagittis & missilibus inspirationum, quibus totam concutit, ut eam aliqua tandem ratione ingrediatur.

1. Igitur adoriatur intellectum, erroribus, & teneribus obfissum & variis impetit illustrationibus, quæ illum illuminant instar fulgurum; aperiendo interiores ipsius oculos, ut ei patefaciat, quod non aspiciebat antea, declararet quod hæc tenus ignoraverat, aut non animadverterat, demanstrando id ipsi alio quam solebat modo præbendo illi lucem ac sensum interiorem veritatum quas percipit, aut quæ subito in eius memoria nascuntur, quod quidem fit tanta vi atque vehementia, ut cor intremiscat, & quasi loco suo dimoveatur: ut loquitur Iobus. Tunc verum est quod ait David Psal. 76. *Illuxerunt coruscationes tuae orbiterra, commota est & contremuit terra.* Quasi dicat: oportet fulgetis hæc, detectas terræ fuisse res terribiles & formidabiles, quandoquidè terra inde commota est ac intremuit. Radii ad peccatorem vibrati, sunt illustrationes Spiritus sancti quibus ipsi aperit duas abyssos, unam miseriarum suarum, alteram misericordiarum Dei.

Cum igitur verba Salvatoris ferirent aures, & animum Magdalena, immittebat eius in mentem mille lumina, & sensa; declarans ipsi 1. vitæ suæ deformitatem sordium suarum & turpitudinis dedecus. 2. Peccati malitiam, offensæque divinæ gravitatem. 3. Periculum in quo erat damnationis æternæ. 4. Vanitatem rerum omnium, brevitatem vitæ, certitudinem mortis, Dei Iudiciorum severitatem, acerbiter cruciatuum, æternitatis longitudinem: quorum ab conspectu contremuit, formidat, infremuit, moveri incipit, &

Y

loco

eam adiuuare: nam imaginatio plurimum conspectu cōtremat, formidat, infremat, moueri incipit, & loco mutari. Adverte porò conuersionem quamlibet inchorari timore, quia Deus aggreditur animam sicut inimicā, neque amor unquam primus in animam introit nisi metu prægresso; quemadmodum S. Augustinus edocet usque adeo ut si timor exiguus, est itidem exiguus amor futurus sit, nullusque, si nullus est timor: nec enim amor ingreditur nisi per ianuam quam timor facit qui quidē ita sanctus est ut Deus solus sit illius author. Inde iudica an vitiosus sit, quando quidem eum Deus in animam infundit.

Verum ut Magdalenam maiori suauitate ducat; eadem illustratio mille veritates æternas ei detegit prioribus blandiores; ponit ob oculos virtutum pulchritudinem, bonorum æternorum magnitudinem, Infinitam Maiestatem Dei qui offenditur, beneficia quæ in ipsam contulit, eius in omni loco præsentiam providentiam quam habet in suos, patientiā peccatā, misericordiā in perquirendā, in ipsa ex quāvis mereretur Inferos: Quibus ab cogitatis, tremat stupore criminum quæ admittit, pudore suffusa quòd Creatorem pro creatura deseruerit. Inde sit ut cōsequenter statuatur persequi cū spiritu amoris quod inchoauit timore

Sed hoc lumen naturæ est igneæ, itaque non tantum illuminat, sed calefacit: quare voluntatem incendit incredibili salutis suæ desiderio sed tali impetu, ut nullas moras patiatur. Ita Magdalena non expectat Christum in domum rediisse, sed ut ait textus, *Ut cognouit quod Iesus accubisset in domo pharisei, attulit alabastrū*: Nempe lauciata erat amore; & sicut cerva vel ad fontem, vel ad dictamnium cucurrit, ut vel solatium quæreret, vel remedium.

Post acquisitas sibi duas animi potentias, aggreditur duas inferiores carnis, scilicet imaginationem & sensualitatem, siue appetitum, quibus fortis amartus valide utitur, & ubi

solet munire se & recipere: Siquidem quod advertendum est, ob istarum occupationem dicitur, custodire atrium suum seu propugnaculum: intrare enim in potentias superiores nequit, sed eas impugnat per inferiores; & illas custodit dominatu quem sumit in portas exteriores, quæ quidem sunt sensus, qui nec aperiuntur nec clauduntur nisi ipsius consensu: quod ut melius intelligatur,

Nota 1. Cum ex D. Bernardo s. de Consid. cap. 5. nullus Spiritus ingredi animam possit præter Deum, animæ Dominum; Dæmonem partem animæ superiorem, immediatè aggredi non posse. Sed tantum posse inferiores, imaginationem scilicet & appetitum, illas potentias commouendo per sensus externos, vel etiam ipsas immediatè. Itaque non nisi corporea, & temporalia proponit quorum capaces sunt, & per eas deinde superiores aggreditur, inficiendo, & aliciendo. Pingit igitur in imaginatione delectabilia; deinde varios motus incitat in appetitu, & concupiscentia, quæ potissimum eius atrium quod culat: (quare concupiscentiam adorantur Manichæi ut numen, & aliquid diuinum esse crediderunt, ut ait Epiph. Hæresi. 6.) Illam nunc lætitia diducit, nunc tristitia committit: quæ sunt virtutis, proponit ut aspera ac difficilia; quæ sunt vitii, repræsentat ut blanda, atque amabilia. Deus autem qui supremus est dominator domus, potest eam aggredi, & inuadere per uniuersas partes, ingrediens nonnumquam per exteriores sensus; inferensque molestias & terrores, quibus deprimuntur passiones; ut intellectus & voluntas quietiores fiant, ad cernendum & diligendum quod convenientibus est saluti aliunde inchoans aliquando per superiores potentias, quibus deictis, atrescunt vitia, debilitantur passiones, carnis furia contabescunt.

Nota 2. Potentias inferiores, uti virtutem multum impediunt, ita etiam plurimum eam

commovet appetitum, & iste illam sequitur, utramque autem intellectus & voluntas, unde Philo tribuit concupiscentiæ ὁλοκὸν δύνειμιν vim attractivam: ut & quæ cæteras potentias ad se trahit: & Aristoteles mentem ei componens ait, ὁ μὲν νῦν λέγει, ἢ δεῖται, mens dicitur, hæc agit. Ac licet contra imaginationem, atque appetitum ferri possint superiores facultates, tunc tamen & virtus est difficilis, & nondum perfecta: nam ut ait Augustinus, quod nobis resistit in nobis, nondum sanatum est in nobis. Cum itaque in totum sananda foret Magdalena, Christo eam in omnibus potentiis inferioribus & superioribus aggressus est. Itaque mirabili illa modestia, & maiestate plena fulgore, quæ ex eius vultu emicabat, primo peccatricis oculos, deinde imaginationem, postremo mentem percudit: Ille, qui ut ait Chrysost. est verè speciosus patris filius hominum, neque solum speciosus, sed & speciosorum amator: de quo ait Propheta, *Dedi tibi illi quasi adamantem*, ut sicut ait Richard. Victor, *Traet. de Charit. cap. 7.* ferrea quoque attrahere possit in funiculis charitatis. Cum igitur ab ista muliere in sua maiestate aspiceretur, tanta statim honestatis & modestiæ forma in imaginatione aspicientis impressa est, ut vel momento castitatem & honestatem dilexerit. Tum ipse Christus suis sermonibus de vitio & virtute, de castitate & modestia eas in eandem eius imaginatione formas induxit, veteres delendo ut jam res omnes aliter cerneret, aliter gustaret in appetitu. Nam & Christus dicere solebat, quod ex Evangelio Egyptiorum refert Clemens Alexand. 3. Strom. Veni ad dissolvendum opera feminae, id est, cupiditati & concupiscentiæ. Sed cum de iudicio, & de pœnis inferni cœpit differere, quos terrores illa tum concepit quàm vehementer concussa est; In seipsa inferos intuebatur, & illa tormenta sic erant illi præsentia, ac si ipsa

sentiret. Quis referat quos dederit gemitus, quos singultus, quas lacrymas: quàm illi priora omnia viluerunt, quam ridiculæ vanitates, quam turpes deliciae, quam infames amores? Itaque simul omnes eius potentias perculit, superiores, atque inferiores; nec tantum ab eius corpore, sed etiam ab animo multos expulit dæmones, à quibus liberata, tam citò se sensit mutatam, ut mirum in modum obstupesceret, nec minus scilicet quam quibus sublatae sunt præstigiæ, & incantationes: qua obtenta victoria facile fuit Christo cætera peragere. Sed antequam pergam reliqua parabolæ verba persequi.

Collige 1. Discrimen inspirationis Divinæ & suggestionis diabolicæ: utraq; enim excæcat, utraq; oculos red-dit, sed diverso modo: Divina siquidem ostendit res omnes sub sua specie & forma, æterna ut æterna, peritura ut peritura, honesta ut turpia: Diabolica vero sub alienâ & contraria specie, per fascinationem & deceptionem.

Collige 2. Esse facile Deo, quod putas impossibile, ut alio sis iudicio & gustu, quam es circa rerum omnium iudicia & amores. Nam si semel Deus animum tuum possederit, & totam mentem tuam, si semel impleverit tuas potentias, continuo quæ tu tanti facis, illa tibi vilissima videbuntur: verbi gratia, omnis mundi pompa, omnia artificia, fastus omnes, cura corporis, eiusque ornatus, & sexcenta quæ nunc magni facis, tibi tam indecora & adeo ridicula videbuntur, ut mireris te potuisse aliquando illis rebus adhærescere: & è contrario, quæ nunc averfariis, qualia sunt solitudo, modestia, & aliæ virtutes, immo mortificatio, tibi adeo jucundæ videbuntur, ut mireris te hactenus illis animum non dedere potuisse. Nunc carnis voluptas blanda tibi videtur: sed si Deus species tuas commutaret, ita hor-

eres, ita te puderet, ut ferre non posses. Certè sicut homines mundani quæ apud Religiosos fiunt, irrident; ita vicissim homines pii, quæ in mundo sunt, planè abhorrent, ac detestantur. Utrumque Paulus paucis verbis complexus est, *Mibi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Sed iamen hoc inter utrosque est discrimen, ut quia quæ mundus ostendit fucata sunt, & mendacia, illa non possint esse diuturna; itaque aliquando persona tollatur, & auferantur præstigii; unde in morte sanum est rerum omnium iudicium: quæ verò Christus ostendit, illa vera sint, & ideò semper eodem modo videantur. Sed ad parabolæ verba redeamus.

4. Itaque post ingressum in domum Fortis, *Univerfa arma ejus Fortior auferet, in quibus Fortis confidebat,* & quibus fortior erat: Nam si per seipsum dæmon fortis timendus est, certè multò magis armatus timendus est: Dæmonem autem propter potestatem, fortem esse testantur omnes Scripturæ: ut enim ait Iobus, *Non est fortitudo quæ comparetur ei.* Porro ejusmodi arma quadruplicis sunt generis, uti Patres docent.

1. Res omnes temporales: Sicut enim advertit Basil, homil. quòd non simus affixi rebus temporalibus; similis est Dæmon latronibus viarum, qui se sub arboribus abscondunt, ne videantur à viatoribus, priusquam in istos inyadant; ita quippe sese Dæmon occultat sub specie bonorum sæculi donec in incautum & nihil tale cogitantem derepentè involet. Nemo enim consentiret dæmoni tentanti, si per seipsum accederet: appetitus siquidem tentati refugeret, & abhorreret; sed accedit tentator proponendo delectabilia, utilia & apparentia bona, ut ad verè malum, hoc est peccatum attrahat: aut deterrendo sub specie apparentium malorum, ut retrahat à verò bono: sicque tentat tanquam latro: aut denique per aliqua, quæ in creatura sunt bo-

na, in errorem inducendo: sic enim persumit multis creaturas esse deos: propter quod dicitur à Salomone Sapient. 14. *Odium falsæ, & in tentationem animabus hominum & in misericordiam pedibus insipientium.*

2. Prava nostræ affectiones sunt arma dæmonis: etenim nostris concupiscentiis, affectibus, & dissidiis abutitur; sub iis se abscondit, ea contra nos excitat, & in perniciè trahit.

3. Etiam vitia nostra & peccata arma ipsius sunt: nam per unum vitium trahit ad multa. Mirum est quanta mala in homine per ambitionem, & avaritiam operetur.

4. Membra corporis nostri arma ipsius sunt: de quibus dicit Apostolus ad Rom. 6. *Neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato.* Et his omnibus confusus custodiebat arcium suum in Magdalena. 1. Etenim ipsi arma fuerunt contra ipsam opes honor, delicia, toramatores, tam multis jurata fides, juvenus, nobilitas, pulchritudo, libertas. 2. Arma fuere, illa incredibilis vanitas, amor pulchritudinis, amandi & videndi se amatam cupiditas & infania, delectatio corporis, vita suavis, atque jucunda: arma fuere omnes illius passionis, amor, timor, spes, lætitia, desperatio, audacia: 3. Arma fuere peccata ipsius, vetus consuetudo; ille cultus vanitatis & pulchritudinis: hinc enim oportuit & amare, & amari: 4. Arma ejus omnia membra: oculi, vultus, statura, color, gratia, lepos, incessus, vestiendi ratio: eloquentia, prona ad amandum mens, animus officiosus, &c.

Sed Christus hæc omnia arma abstulit, & in suum usum convertit.

Nam 1. Dæmon se deinceps ei occultare non potuit sub vanâ specie, cui Deus veritatem rerum indicavit, & cæcitatem abstulit:

Non ei 2. nocere potuerunt passionis, quas omnes ad se convertit; nempe amorem, timorem, spem, tristitiam, lætitiã, &c.

Non 3. Peccata & vitia ei potuerunt esse damno

damno, quam tam facile sanctificavit, *Remittuntur tibi peccata tua.* Item *Vade in pace*

Non 4. corporis membra: etenim jam aliis fuit oculis, aliis sensibus alio corpore: itaq; alio modo cernebat, alio modo tangebat, alio modo lachrymabatur, alio modo capillos spatgebat; & sic omnibus armis suis dæmon spoliatus est; quia & omnia in Christi arma conversa sunt. Sed ad parabolam.

5. loco, igitur vasa fortis diripit Marc. 3. expilat domum, instrumenta eius bellica, prædiarios milites, propugnacula, armamentarium, apparatus annonæ, omniaque occupat. Vasorum enim nomine, vel intelliguntur ij quibus dæmon usus est ad alios perdendos, vel domus ipsius suppellex: Itaque passim, cum quidam homines pessimi infervant dæmoni ad regnum eius promovendum, dicuntur eius vasa, ut qui alios propositis falsis dogmatibus deceperunt. Tales fuere Philosophi semivatis variis erroribus: tales iniqui & impij Principes, per quos propagata idololatria: tales Schismatū errores, qui omnes vasa dæmonis, & vasa iniquitatis dicuntur, quo sensu etiam fuere Herefiarchæ, & Genes. 29. vocantur Levi & Simeon vasa iniquitatis, quoniam auctores fuerunt cædis Sichimitatum: ut è contra Paulus dicitur vas Electionis quia per ipsum inumeri erant convertenti. Eodem modo Chrysostr. hæc vasa interpretatur inferiores dæmones qui Principi Dæmoniorū serviunt, nocendo hominibus. Hæc autem Christus diripuit, quia & dæmones inferiores expulit à corporibus, & ab animis; & homines ad se traduxit, & ad suas partes: Ita Idolorum Sacerdotes conversi, & errorum magistri. Ita ad fidem adducti sunt Principes atque Reges per quos deinde fidem auxit in populis, quos eorum exemplo atque auctoritate permovit.

Sed ratione Magdalensæ per vasa intelligo ea quibus & sibi & aliis paraverat ruinam;

hoc est ea quibus concupiscentiam accendebat: Quam multos enim sua dementarat pulchritudine, quam Nazian. appellat dulcem illecebram, charum venenum: Quam multos oculis vulnerat! oculis quos Nonnius Poëta appellat, Præcones tacitos Chrysostr. adulterii conciliatores. Tertull. invitatores libidinis. Quam multos suis capillis irretierat quasi rebus! Quam multos osculis fascinaerat ut carminibus ac incantationibus! Quam multos odoribus, uti Panthera, feras attraxerat! Sed nimirum *universa eius vasa auferet in quibus confidebat.* Nam ut ait Apostolus ad Rom. 6. *Sicut exhibuistis membra vestra servire immunditia & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra servire iustitiam sanctificationem:* quod mirabiliter præstitit ea omnia in sanctos usus convertendo. Gregor. homil. 33. in Evangel. Quot ergo in se habuit oblectamenta, tot in se invenit holocausta: convertit ad virtutum numerum criminū, ut totum serviret Deo in pœnitentia, quidquid ex se Deum contempserat in culpa. Unde vis initium ducam? Undique possum, quoniam singula summa sunt, & in singulis tanta mutatio, ut non statum mutatum, sed personam aliam diceret. Incipiamus ab oculis, quoniam ut in amore, ita etiam in exitio fuere duces. Quid ait Evangelista? *Lachrymis cepit rigare pedes eius.* Rectè incepit à lachrymis: Multum enim ad Deum flectendum fletus est efficax: norat Davidem lachrymis culpam adulterii & homicidii eluisse, & separabat se lachrymis sordes suas posse eluere. Cyprianus ser. de Cœna Domini. In huius præsentia Domini non supervacaneè mendicant lachrymæ veniam, nec unquam patitur contriti cordis holocaustum repulsam: Quoties te in conspectu Domini video suspirantem, Spiritum Sanctum non dubito spirantem: cum intueor flentem sentio ignoscentem. Nihil quidem

dem Magdalena dicit, sufficit ei si loquatur oculis: Nam & pulchrè dixit Augustinus serm. 226. sufficit auribus Dei, imber oculorum: fletus citius audit, quàm voces. Nec mirum quòd à lachrymis inciperet: cùm enim se sordidam agnosceret, ut ait Cypr. fletibus se abluuit, & lachrymis se baptizat. Sed quò nomine oculos ejus appellem? An rivos, an fontes, an nubes, an hæc omnia? Quis enim plures unquam vidit lachrymas, quis fletus uberiores, qui satis fuerint Christi pedibus abluendis? hic mihi vos liceat appellare oculi, olim tam procaces, nunc tam casti. Quam malè nuper ardistis, quàm malè undique flammam eiecistis? At qualis mutatio! Unde tot olim ignes, tot flammæ, tot incendia, nunc tot fletus, tot aqua. Vide si plurimas esse oportuit: ut tot & tantæ sordes vitæ præteritæ abluerentur; ut tot adulteria lavarentur; tot ut proprios ignes & alienos extinguerent; tot ut inferorum flammæ extinguerentur: Jer. 9. *Quis dabit capiti meo aquam & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo die ac nocte in defectos filii populi mei: Quot hominum casus & ruinam deflere debuit, quos ipsa perdidit? Et si oculi sua tantam facta deflerent, quandò satis esset lacrymarum? Sed nimitum ut ait S. Gregor. Consideravit quod fecit, & noluit moderari quid faceret. Quàm olim falsas & vanas lachrymas fuderat; nunc autem autem quàm veras, quàm justas, quàm calidas! Olim populus mare transiens in Moysè baptizatus est & in nube: Illa sibi est mare, sibi est nubes in qua baptizatur. Venit Ioannes baptizans, &c. predicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. Illa in suis lachrymis baptismum invenit pœnitentiæ. Cyprianus: fletibus se abluuit, lachrymis se baptizat. Promisit Michæas cap. 7. quod Deus projiciet in profundum maris omnia peccata nostra: Illa existimavit ab oculis suis mare illud fluere debere: juxta il-*

lud Jerem. *Magna est velut mare contritio tua, quis medebitur tui?* Cyprianus: Vt capillis pro linteo, oculis pro catino, lachrymis pro Baptismo.

Sed vide reliquum pœnitentis apparatus, ubi omnia vanitatis instrumenta, non ad tempus, sed in perpetuum abiecit. Pergit Evangelista. *Et capillus capitis sui se gebat: Capillos suos quos olim tanto studio compoluerat, mira indignatione primum turbavit, tum sparsit: non illa affectata negligentia, sed summa pœnitentia. Vide autem in quem usum: Cùm enim pedes Salvatoris diutiùs lachrymis suis abluisset, quasi potius inquinasset quàm lavisset, capillis suis cœpit tergere, & exficcare. Usus capillorum plane inauditus: Capilli ad pedes; & ad pedes tergendos & exficandos; & quod omnem admirationem superat, Magdalene capilli ad pedes Christi: Quæ mutatio? quos tanti fecerat, vide quomodo abiecit. N mirum servierant illi vanitati, nunc autem obsequio: In illis olim tanta diligentia, tanta cura, tantus cultus; nunc autem summa negligentia, ac despicientia, quasi nihil vilius haberet. Quàm multos olim decepistis, quàm multos cepistis, atque irretistis? Quàm nunc justè puniuntur: Sed iterum qualem usum capillorum: Illos natura mulieri dedit ad honorem, & in capitis naturale velamen: Sed quid faciat Magdalena quæ per illos omnem honorem perdidit? Turpe est ait Apostolus *fœminam sine capillis esse: Sed quam turpitudinem vereatur Magdalena, quæ in vita sic turpis fuit. Olim rete fuistis ad animas capiendas, sed nunquid aliquando piscem majorem cepistis: si quidem Tertullian. Christum *ixobor* appellat post Sibyllam: Quidam Lucilius nomine, in Græco Epigram-**

grammate, saluus post naufragium crines suos obtulit Neptuno; subdens, aliud namque habet ille nihil; Post tanta naufragia pudoris, quid aliud offerret misera? Sane Sponsus Cant. 4. ait se vulneratum in uno crine colli Sponsæ: Quidni vulneret quæ de capillis chordam arcus fecit quo Sponsum vulneraret? Sed 3. qualem usum capillorum? Sic illos sparsit ut luctum ostendat: hic enim est lugentiam habitus, hic mos fletuum: Sed quis maior luctus Magdalenæ luctu: Ita sparsit, ut credas furere: Vide enim mulierem in cæco vultu, sparsis capillis, oculis dejectis & madentibus, toto corpore & totâ facie ardorem furoremque spirantem: diceres Mænadem esse ac furore Bacchico percitam, sic amor & dolor eam abripuerit. Vide amorem in dolore. Etenim affixa pedibus Christi eos osculari non cessat: ô labia ô oscula ô pedes: Sic nimirum castis osculis, impudicæ quondam oscula castigat. Chrysol. sermon. 93. præcesserant intervenientes lachrymæ, ut oscula devota sequerentur, quia lachrymæ satisfactionis sunt documentum, oscula sunt reconciliationis indicia.

Et quoniam ut ne aliquid vanitati desisset, vultum unguentis corruerat, & capillos perfuderat, ne suarum rerum quam suipsius videretur tenacior, quod habebat unguentum pretiosissimum, illud non jam in caput, uti moris erat, sed in pedes, quod faciebant tantum delicatissimi, effudit, multa in uno facto significans. Olim Christiani divitias attulerunt ad pedes Apostolorum: Ista vanitatem & delicias in unguento, omnia bona in capillis, amorem in osculis, cor suum, omnia desideria, mentem, & intellectum in oculis. Sed cur omnia ad pedes, unguentum, oscula, capillos & lachrymas, nisi quod putat se

minus facere quam deberet: nisi quia despicit etiam quæ facit: nisi quia rerum omnium suarum agnoscit Dominum: Denique quoniam magnarum aures sunt in pedibus, audiunt enim eos qui ad pedes suos loquuntur, ita scit Dei misericordiam, & Dei aures, & penitentiam portum, & thronum gratiæ, & aram elementariæ, esse pedes Christi.

Et hæc quidem faciebat exteriùs, nihil omittendo quod consecraret, ut supra dixit Gregorius: Sed multò majora faciebat interiùs, nam ut ait Chrysostr. homil. 6. in Matth. quæ in secreto mentis agitabat, multò his ferventiora erant, quæ tantum modò Deus ipse cernebat. Cyprianus: maculatâ intrinsecus anima, proprium in Sancta sanguinem intulit. Quam vere dixit Tertullianus, quòd penitentia in peccatorem pronuntians, pro Dei indignatione munere fungitur. Quid enim pejus, quid gravius Iustitia divina Magdalenæ imponeret, quam quod imposuit penitentia? Sed vide castigatam impudentiam, castigatas delicias. Gregorius: Super convivantes ingressa est; non iussa venit; inter epulas lachrymas obtulit: discite quò dolore tridet quæ inter epulas flere non erubescit. Quam solent eiusmodi mulieres projectæ esse ad scelus? Quam parùm ad virtutem animosæ? Quam ubique ineptè risum & jocos, & delicias quarunt? Vide monstri similem mutationem. Quid enim generosiùs, quid fortius illa

anima

anima, quæ omnium cogitationem, omnium oculos, omnium iudicia, omnium sermones n-glexit, ut priorem impudentiam, tanto pudore ac v-recundia castigaret?

Quis sic pœnitentiam agit ut convertat in opera iustitiæ membra quæ se; vire fecit iniquitati? Itaque nil mirum si diabolus cum vasa in quibus confidebat, ablata non videat, animos resumat, ut redeat; videns domum vacantem & ornatam: Ita post confessionem eadem oculorum libertas, idem vestium ornatu & luxu, eadem profusio in conviviis, eadem conversationes, eadem consuetudines, eadem domorum frequentationes, idem libri, eadem scriptiones. Quid mirum si non sint stabiles conversiones? Sed nimirum nemo considerat quid fecit: unde nec satis quid facere debeat, intelligit, Ultima parabola verba supersunt.

6. Et spolia eius dist-ibuet. Horum nomine ipsi homines intelliguntur qui prius sub dæmonum potestate fuerant, ac transeunt in possessionem Dei, atque à dæmone auferuntur: sicut etiam innumera loca, templa, provinciæ, à quibus dæmon expellitur vocari possunt spolia quæ diripiuntur. Ita Christus in mundi conversione, divisit spolia, cum homines variis Spiritus Sancti donis exornavit, eosque in diversâ munera elegit: ex illis enim quosdam constituit Apostolos, quosdam discipulos, quosdam solum fideles, quos omnes eripuit de potestate diaboli.

In præsentis proposito, per spolia intelliguntur ii quos dæmon per Magdalenam acquisierat: Sed Christus spolia eius divisit. Quis enim eius conversione non tactus est? Quis non vehementer percussus? quo etiam exemplo usque in finem mundi plurimi convertuntur.

1. Enim quisquis sic lachrymantem intuetur & eo habitu pœnitentem; fieri non potest, ut de suorum peccatorum pœnitentiâ non cogi-

tet; unde S. Gregor. sic de illâ homiliam exorditur: Cogitanti mihi de Mariæ Magdalene pœnitentiâ flere magis libet, quàm aliquid dicere.

2. Quia ejus exemplum ad heroïca nos commovet: hoc enim proprium est generosarum actionum, ut vehementissimè percillant. Et sanè quid post hoc exemplum in pœnitentiâ vereat? an confusionem, an abjectionem, an lachrymas, an luctum, an rerum omnium dilectarum contemptum? Quæ non habes in Magdalenâ harum omnium rerum illustria exempla? Tanti dux scemina facti.

3. Quia vehementer hinc accenditur confidentia: Nam si scemina peccatrix, & publica, intra tam exiguum tempus veniam obtinuit, quia sincerè pœnituit, cur idem sperare non possum? Deinde, si ei non tantum culpa, sed etiam pœna remissa est; si ejus amor venia data est; quid jam mihi erit difficile? quid non sperem? Si mulier impudica ob sincerum amorem prælata est homini iusto, & Pharisæo, quoniam dilexit multum, quo percinuit Christi parabola de duobus debitoribus, ubi enumeratis utrinque actionibus, Magdalenæ Simoni est anteposita: Si mulier impudica nec à Christo repulsa est in actionibus & obsequiis etiam eum tangentibus; ut ejus pedes manibus attingere, lachrymis abluere, capillis tergere & osculis toties premere sit permissa: Si denique eò puritatis pervenit post tam multas sordes & adulteria, ut sicut loquitur Chrysost. quoniam dilexit multum, illa meretrix Virgines quoque ipsas castitate superarit, cum hoc igne correpta fuit: Quid nunc peccator sperare non audeat: Ex his patet quod proposui in Magdalene conversione; nunc verè esse iudicium mundi.

Hoc unum cum Davide mihi quærendum superest. Quando facies de persequentibus me iudicium: Quid enim, Auditores, in nobis perseverat diaboli tyrannis: Nimirum
fortis

fortis ille armatus custodit atrium suum, & in pace sunt omnia qua possidet: Atrium est ille aditus ô Peccator, quo in animam tuam ingressus est: Eheu! si per cupiditatem hoc potissimum defendit; si per opinionem pulchritudinis; si per vanitatem; si per voluptatis illecebram; hoc tanè diligentissimè custodit, Atque inde in pace sunt omnia qua possidet. Et nisi citò fortior supervenerit, qui gratiâ suâ fortem alliget, ac vincat, domum tuam atque arcem adoriatur, & arma fortis eripiat; Quid de te fiet tandem, ô mortaliùm miserime, &c.

Sed quàm pauci sunt qui patiuntur, ut vitrix gratia vasa diripiat, seu tollat instrumenta nequitia. Videas enim mulierem ad Deum convertam, eodem cultu incedere, iisdem uti deliciis, eundem adhibere corpori ornatum, & esse sine ullâ vitæ mutatione: unde non mirum si nec spolia dividantur, hoc est, si illi quos ipsa incendit semper ardeant. Multæ sunt qui unâ se sibi blandiuntur, quod non sint infames in peccatis, sicut Magdalenam fuisse diximus. Quibus respondeo 1. cum Augustino audeo dicere, utinam corrupta esses & humilis: 2. Multas in vitiis Magdalenam aequare, aut etiam superare, sed paucas admodum ne dicam nullas, in conversione morum ac pœnitentia Magdalenam imitari. Quam enim ita suorum peccatorum pœnitet? Quæ-nam ita generosè id officii fungitur: Quæ-nam cum tantis lachrymis; cum

câ satisfactione; cum tantâ dilectione, ut amore veniam meruerit, secundum illud, remittuntur ei peccata multa quoniam dilexit multum: Quæ-nam cû tanta perseverantia in gratia, ut de ea dicatur quod de Magdalena, eam amplius nunquam peccavisse: Quæ-nam cum tanta fide, ut ei dicatur: Fides tua te salvam fecit, vade in pace: Quæ-nam post condonationem cum tanto fervore, tantaque in proposito constantia, ut 30. annos, id in solitudine agere perseverarit quod semel inchoarat: Semper enim Magdalenæ lachrymæ; semper sparsi & neglecti capilli; semper iterata oscula; semper silentium; semper fides; semper amor, semper dilectio. Consideravit namque quod fecit; & noluit moderari quid faceret. Ego quidem sic existimo, nullam esse, nec ullum ex peccatoribus, qui sic consideret, & quid fecit & quid Deo debeat. Tamen & aliquando considerandum est; & aliquando tandem pœnitendum, Utinam & id citò, & eodem modo quo sancta pœnitens Magdalena: ut cum ea verè multumque diligentes, & idè peccatis omnibus expiati, in in gratia Christi moriamur, & ejus conspectu in gloria frui mereamur aliquando.

Amen.

* *

FERIA SEXTA,
DOMINICÆ PASSIONIS.
CONCIO PRIMA.

De Erroribus in Consultatione humanâ.

Collegerunt Pontifices, & Pharisei concilium, & dicebant: quid facimus, quia hic homo multa signa facit? Joan. 11.

INter cætera iudicia quæ Deus exercuit, inter populum suum & Ægyptios, quandò illos tractavit ut filios, istos autem ut hostes & inimicos; admirabilis planè mihi videtur duplex status utriusque illius populi in plagâ tenebrarum: de quâ re sic habetur Sap. 17. ubi describitur quomodò Ægyptii densissimis tenebris involuti sunt. Et ignis quidem nulla vi poterat illis lumen præbere, nec syderum limpida flammâ illuminare poterant illam noctem horrendam: vide si ulla unquam nox talis fuit: tum eorum describitur timorem. Parentes horrendè, & cum admiratione nimia perturbati: causam autem huius timoris subdit: Quoniam sonitus descendens perturbabat illos, & persona tristes illis apparentes pavorem præstabant, &c. Et ut à folijs oculis non esset timor, sed etiam ab auribus; Transitu animalium, & serpentium sibilatione commoti, tremebundi peribant: Ac ne putares in fugâ eorum salutem esse: Si quisquam ex illis decidisset, custodiebatur in carcere, sine ferro reclusus:

Quæris quomodò una enim catena tenebrarum omnes erant colligati: Vnde, ut dicitur Exod. 10. nemo toto illo triduo se loco movit. Et dum hæc paterentur Ægyptii, vide quo statu esse Israëlita: Omnis orbis terrarum limpidò illuminabatur lumine, & non impeditis operibus continebatur: & cap. 18. Sanctis autem tuis maxima erat lux. Quæ res figura fuit duplicis status hominum in mundo; in quo sunt filii huius sæculi, & filii lucis; quos Deus separat non visibili luce, & tenebris, sed invisibili & spiritali. Ego illas tenebras & hanc lucem vobis hodie ostendere conabor in nostri Evangelii explicatione: Sed ut de tenebris, & de luce ipse ego; & vos quoque, ut de re tantâ dicentem me capere possitis: Illam à cælo petamus. AVE MARIA.

Rem affero vobis, Auditores, scitu maxime necessariam & à Scripturis omnibus testatam, pessimam esse humanam prudentiam

tiam à divinâ non adjutam, & abominalem mundanam sapientiam, vel ipso Apostolo teste, *Prudentia carnis, mors est, & sapientia hujus mundi inimica est Deo.* Scio me in hoc discursu habiturum adversariam maximam hominum partem, qui eam agendi rationem in rebus omnibus sequuntur: Itaque me locuturum contra innumeros Reges, & Principes, contra plurimos Rerum publicarum Ministros, immò & contra earum Fundatores, contra innumeros Magistratus, contra Philosophos, & Sapientes hujus mundi, contra ferè omnes Legislatores, contra sæculorum effata, & scita populorum. Scio me habiturum contra me omnes ferè nationes, gentes, populos & terras, summos quoque & infimos: scio me niti contra negotiorum omnium torrentem, contra omnium Historiarum monumenta, & contra communem omnium temporum consuetudinem. Sed & rebus omnibus, & omnibus personis oppono summam ac divinam Verbi Sapientiam, quæ de se ita gloriatur: *1. Corinth. 1. Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Ubi sapiens? ubi scriba? ubi conquistor hujus sæculi? Nonne stultam fecit Deus sapientiam hujus mundi? Et sicut Deus undarum cumulos, & maris iram exiguæ arenæ cumulo frænavit; ita hunc discursum omnibus oppono humanæ sapientiæ quasi fluctibus; nec diffidens quidem de victoriâ. Hunc verò, eorum in hodierni Evangelii exemplo confuso; atque in uno, & si unquam fuit planè detestabili, impiorum hominum concilio, omnem humanam, & carnalem prudentiam accuso, cujus intolerabiles errores hoc ordine vobis ostendo.*

1. Error est in delectu eorum, qui in concilium adhibentur, & vocantur in concilium: qui continentur in illis verbis, Collegunt ergo Pontifices, & Pharisei concilium. Quâ in re accuso Prudentiam carnalem stultitiæ, & ma-

lignitatis maximæ: Et ut mea mens intelligatur:

Nota 1. Me non reprehendere consultationem, & deliberationem in rebus omnibus; Rectè enim dixit Plato ex veteri Proverbio, ἱερὸν ἀληθές ἐστιν ἡ συμβουλίαι, quiddam sacrum profectò consultatio est. Immò contrarium planè intolerabile, præsertim ubi hæc duo concurrunt, 1. Res magni momenti: nam ut ait Vellejus lib. 2. Magna negotia magnis adjutoribus egent: 2. Res dubia: uti enim naves non rectè fundantur aut in mari aut in portu, nisi anchorâ; ita nec mens potest secura esse, aut firmari nisi consilio; alioqui enim omnia inter homines aguntur summâ temeritate, & in eventus tantum fortuitos, qui modus est contra rationem. Hinc quippe sic primo ut multi sine careant, vel nullum intendant finem, in quo animantibus pejores sunt. Nam si plurimos interrogas quem tibi finem proponant in vita, respondere vix possunt; quia haud scio an ea re unquam cogitarint, 2. Ut licet in communi finem aliquem habeant, omnia tamen sua regant sine judicio, quia nec consultatione nec deliberatione utuntur; sed de fine cogitant tanquam de termino, non tanquam de scopo; de termino in quo desinant, non de scopo in quem perveniant. Itaque non in eo Judæorum Pontifices & Phariseos reprehendo quod concilium coegerint; præsertim cum res gravis esset & digna deliberatione; cum enim audivissent Christi miracula præsertim Lazari resurrectionem, digna res fuit ut à sapientibus æstimaretur, tanquam res magni momenti.

Nota 2. Non quoslibet aptos esse ad consulendum de omnibus; sicut de domus ædificatione, non medicum aut musicum sed Architectum consulueris. Atque hac etiam parte Pontifices non

arguerem si nihil aliud interveniret : quod cum de re ad religionem pertinente ageretur , vocarint Sacerdotes & Phariseos , & Scribas : primos quidem , ut habentes rerum sacrarum auctoritatem ; alios , ut homines zelo legis incitatos , ut religiosiores ; ultimos autem ut legis peritos & præcipuos Iudæorum.

Nota 3. In consultationibus id potissimum requiri , ut verum sciatur : itaque electionem eorum qui deliberant talem fieri debere , ut sit hominum tantum per quos veritas rerum innotescat : Cum autem veritatis cognitio impediri possit , vel defectu scientiæ , vel defectus incertitatis , utriusque virtutis maxima ratio haberi debet in deligendis consiliariis. Quare qui eos adhibet , quos scit vel ignorantia verum nescituros , vel odio atque invidiâ , & pravitate detenturos veritatem in injustitiâ ; is stultus , & malignus est : stultus quidem , quia gratis vult decipi , ubi ab errore liberari deberet : malignus autem , quia sciens & volens veritatem opprimit , dum contra conscientiam facit.

At tale fuit Iudæorum concilium , non eo sine coactum ut veritas innotesceret , sed ut opprimeretur : quod rectè significatur ab Evangelistâ illis verbis. *Collegerunt ergo Pontifices , & Pharisei consilium .* i. Enim particula *ergo* occasionem concilii manifestat : hæc autem est , quod cum quidam ex ijs qui viderant Lazari resurrectionem , retulissent ad Phariseos quæ Iesus fecisset , nec facti calumniandi aut negandi opportunitas suppeteret (sicut facite tentarant in cæco nato) nec esset in illa ratio dubitandi ex modo , & ex circumstantiis resurrectionis : quod Lazarus esset quatrduanus mortuus ; quod sepulchro inclusus , quod Sabbatû non esset , & ita nihil arguendum relinqueretur , tum demum. *Collegerunt Pontifices & Pharisei consilium : & dicebant quid facimus ?* quibus verbis ostendunt se non veritatis ergo consultare , sed eius opprimen-

da gratiâ , in quo vides malitiosorum hominum malignitatem.

2. Ut sunt inimici Christi qui convocant , convocantur quoque inimici : & ita vides impleram prophetiam morientis Iacob Genes. 49. *Simeon & Levi fratres , vasa iniquitatis bellantia :* Ibi alluditur ad ultionem de Sichemitis ob stuprum ab istis illatum Dinæ forniciorum : & addit Iacob *In consilium eorum non veniat anima mea :* damnans auctores illius fraudulentæ ultionis. At in illo facto puram habes concilii adversus Christum congregati , ad quod convenerunt , scribæ & legis periti , qui teste Hippolyto Martyre descendeant à Simeone , ut Sacerdotes , qui fuerunt ex posteris Levi. Pergit prophetia : *In cætu illorum non sit gloria mea .* Id est , Christus , qui ut vult dicere me consentiente non se crederet illis *Quia in furore suo occiderunt virum & in voluntate sua suffoderunt murum .* Id est , in sua cupiditate principem gentis occiderunt : *Maledictus furor eorum quia pertinax , & indignatio eorum quia dura .* Nam odio solum , illoque acerbis & duro ac pertinaci in Christû prorupere : Curjus scelestissimi facti origo ex hoc concilio , etiam Evangelista rectè , qui ait , *ab illa ergo die cogitaverunt , ut interficerent eum .* Vide itaque quos in consilium adhibuerint , quos sciebant non nisi odio & invidiâ ferri in Christum : unde propositio rei deliberandæ his verbis ab ipsis facta est. *Quid facimus , quia hic homo multa signa facit ?* Ne nominant quidem ; sed ipso contemptu ostendunt odium , & iram.

Exemplum audisti. Vide quoque quid communius agere soleat humana prudentia : Eos scilicet adhibet in consilium , quos non nisi stultè & malitiose potest audire . i. Enim ferè tantum homines mundani & carnales adhibentur , nusquam autem Deus , & periti rerum divinarum : cum tamen dicat S. Cyprian. Consiliorum gubernaculum debere esse legem divinam : & hoc audimus à Malachiâ

cap. 2. *labia Sacerdotis custodient scientiam. Orem requirent ex ore eius.* Propterea stulta fere, est hominum consultatio. Ita 19 *Stulti principis Taneos, sapientes consilarii Pharaonis, dederunt consilium insipiens: &c. Vbi nunc sunt sapientes tui, annunciant tibi, & indicent quid cogitaverit Dominus ex exitum super Aegyptum.* 2. Non ratio & iudicium, non veritas adhibentur in consilio, sed passiones & cupiditas, amor proprius, & utilitas propria. Nemo enim sincerè veritatem querit; Et bene omnes ante consultationem se determinant: Ita hi Iudæi. *Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? Illustre huius rei habemus exemplum in Achab, qui de bello suscipiendo contra Syros, noluit Michæam prophetam Domini, qualem illum esse, ipsemet agnoscebat, consulere sed 400. Prophetas Baal, unde miserabiliter periit uti dicitur 3. Reg. cap. vlt.*

II. Error est in rebus de quibus est consultatio: quâ in re humanam prudentiam impietatis accuso, ut melius intelligatur.

Adverte in re de quâ deliberatur variis modis peccari ab hominibus. Enim pauci intelligunt deliberationem, cuius finis est Electio non esse nisi mediolorum, hanc autem supponere intentionem finis: ut enim media sunt propter finem, ita deliberatio oritur ex finis intentione. Porro omnis finis habet rationem boni: omnia enim, ait Philosophus, bonum appetunt: unde sequitur non nisi bonum intendi posse: nemo quippe intendens in malum, operatur. Cum autem media debeant fini esse proportionata & convenientia, & omnis finis sit bonus, immò ipsum bonum: media bona esse debent, & consequenter non nisi de bonis mediis fieri debet consultatio: passim tamen homines de rebus malis deliberant, & consulunt.

2. Omnis ferè hominum deliberatio fit circa res mundanas, nulla autem vel rara, circa morales: cum tamen deliberatio sit proprium

re um moralium instrumentum, unde ab Aristotele virtus definitur *ἡ ἐπιπροσαιρητὴν* habitus electivus. Sed præclara ingenia, cum in negotiis terrenis plurima inquirant, pauca tamen admodum inquirunt de virtute, & de salute.

3. Omnis ferè deliberatio fit de adjunctis & circumstantiis rerum, non autem de capite rei: verbi gratia, deliberatur cui nubat aliquis, non verò an nubere debeat: cui officio se addicere quis debeat, non autem an illi expediat se alicui officio addicere.

Sed ex his tribus nihil pejus est quam de re mala deliberare, & vim ingenii, quam ad res bonas nobis Deus de dit, in res malas impendere.

Hoc posito vide de qua re deliberarint Iudæi. Nam cum rei natura id posceret, ut de recipiendo Messia, & modo cum recipiendi atque credendi in eum deliberarent (quid enim aliud sperare debueras, ex cognitione tanti miraculi?) deliberant de ipsius morte: *Quid facimus: quia hic homo multa signa facit:* Vide ergò impietatem, quia de morte & de sanguine Christi deliberant: ac vide caput deliberationis, non enim deliberant an sit morte tradendus, nec ne; sed de modo quo sit interficiendus. Nam si de morte ei inferenda ageretur, disputandum fuisset de ejus innocentia, aut criminibus: sed cum nihil haberent quod verè objicerent, itaque scirent innocentem, sed tamen odio in illum ferrentur, hoc habent certum, esse perimendum.

Tota igitur causa in eo vertitur, ut querant causam propter quam perimatur, & talem ut ejus mors justa esse videatur. Id patet ex sententia Caïphæ: Cum enim varias responsiones audisset, ita tandem conclusit: *Vos nescitis quidquam, hoc nimirum sufficere dixit ad eum perimendum, quod illius morte, licet innocentis, cæteri libenter erant. Agitur itaque de modo justificandi mortem ipsius.* Vide ergo

ex materia & obiecto consultationis, quam sit impia ea consultatio. *Simeon, & Levi: fratres, vasa iniquitatis bellantia. In consilium eorum non veniat anima mea, &c.* Ab hoc exemplo, ad communem hominum transeamus consuetudinem.

Age enim de quibus homines consulunt? An non de oppugnando paupere? de innocentibus per calumniam opprimendis? Quid porro agitur? An quaeritur bene an male id fiat, aut licitum sit? certe minime: sed quo prætextu id fieri possit, quo velo, quo obtentu. Id ferè solum apud homines tractatur. Vnde hominum deliberationes solent esse impie, cum consultationem, rem planè divinam, in rebus iniquis impendant. Atque ut omittam quæ maioris sunt momenti, ratione Rerum publicarum, & Imperiorum, dum consulitur, quâ ratione finis Imperii sint proferendi, nunquam autem, an liceat, ut omittam etiâ quæ in conciliis publicis sæpe tractantur, quia hæc non sunt huius loci: quam sæpe videas tractari, quomodo sumenda vindicta de hoc homine, quomodo illius fortuna disperdenda, quomodo favor dissipandus, quâ ratione honor deprimendus quibus modis opes comparandæ? Nusquam autem consulitur an liceat se ulcisci, & alta lexcenta.

II. Error est in modo consulendi. Quia in re humanam prudentiam accuso cæcitatatis, & perversitatis. Atque ut ab exemplo nostro non discedam: Cæcitas fuit, quoniam errarunt in illatione. Etenim contraria deduxerunt iis quæ ex illorum argumentis sequebantur, ut acutè notavit Toletus, apud quem hæc pleraque habes, r. siquidem ita ratiocinantur: *Hic homo multa signa facit, igitur oportet in eum insurgamus, nec differamus de medio tollere: dicunt enim. Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?* Et hic discursus omnino pravus est. Ex

hoc quippe principio *hic homo multa signa facit*, quod ipsi admittunt, non erat inferendum, igitur in eum invehamur, eique obstitamus, sed potius, recipiamus eum & credamus ipsi, ut notat Augustinus tract. 49. in Ioan. Nam admoniti fuerant ab Isaia, ex miraculis Messiam agnoscere quo argumento semper usus fuerat Christus, *Si mihi non creditis, operibus credite*: Ita Nicodemus *Nemo potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo*. Ita cum Ioannes suos Discipulos ad Christum misisset, *tu es qui venturus es, an aliū expectamus?* postquam rebus & factis respondisset, multis coram illis patris miraculis? tum addidit: *Euntes renuntiate Ioanni quæ vidistis, & audistis: cæci vident, claudi ambulant, &c.* itaque rectè ait Augustinus, nos debere miraculis, mundi conversionem. Et quidem multi, visâ Lazari suscitatione crediderunt in eum. Vnde vides eorum ineptam conclusionem, ex miraculo deductam.

Alter discursus cæcus hic fuit, *Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum*. Profecto decepti sunt: immò quia non dimiserunt sic, sed occiderunt omnes: rediderunt in eum. Ita prædixerat Isaia c. 53. *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longa in* Et Christus Ioan. m. 12. *Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum, & illud aliud. Nisi granum frumenti, cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet.*

3. Discursus cæcus hic fuit: si crediderint omnes in eum, venient Romani & tollent nostrum locum & gentem. Non erat ita inferendum: sed hoc modo, venient Romani, & credent etiam in eum: nam qui tanta signa faciebat, & Iudæos converterat, Romanos convertere poterat, cum hi nullum ex diis suis adeò potentem fingerent. Ad hæc, Scripturæ pollicebantur gentium conversionem Isa. 2. *Fluent ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi: & cap. 60. Ambulabunt gentes in lumine*

uo, & Regis splendore ortus tui. Quod si Romani credere nollent, sed eos velent opprimere; confidere debuerunt, se per illum posse Romanos debellare, qui mortuos suscitabat: nam multas gentes unus Propheta auxilio vicerant.

4. Discutitur tacite insinuat: si non dimittimus sic, non venient Romani, nec tolent hunc locum & gentem: in quo decepti sunt, imo quia non dimiserunt, sed occiderunt, propterea venerunt Romani, & tulerunt locum & gentem: ut i prae dictu à Daniele c. 9. *Occidetur Christus, &c. Et civitate & Sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo: quod significat Lucæ 19. Non relinquent in te lapidem super lapidem, eo, quod non cognoveris tempus visitationis tuae.* Cæca igitur consultatio eorum qui illis modis inciderunt in laqueos, quibus se fugere posse crediderunt.

Quod si à Iudæis ad nos gradum faciam; quàm similis est multorum cæcitas? Quam multi dicunt cum impiis, *Isaia 22. Comedamus, & bibemus, cras enim moriemur.* Immo, ait Augustinus, Quia cras moriemur, hodie lugeamus ac fleamus. Quam multi dicunt cum illo divite Evangelico, qui non videret multos fructus atque proventus sibi obvenisse, secum sic consultabat, *Lucæ 12. Quid faciam, quia non habeo, quo congregem fructus meos?* cumque concludere debuisset reddendam Deo gratiarum actionem, faciendas oblationes in templo, & uberes eleemosynas in pauperes, sic conclusit. *Hoc faciam: destruam horrea mea maiora faciam, & illic congregabo omnia que nati sunt mihi, & bona mea, & dicam anima mea, anima, habes multa bona posita in annos plurimos, requiesce: comede, bibe, epulare:* Audisti consequentiam hominis ebrii bonis suis. Putas rectè conclusit? Audi iudicium Dei eadem nocte ipsi denuntiarum, *Dixit autem illi Deus; Stulte, hac nocte animam tuam reperunt à te: quare autem parasti, cuius erunt?* Arguitur stultitiæ &

cæcitatibus qui sic concluderit. Quam multos sic Deus redarguit? Videas qui sperarent, hereditatem quàm obtenta cum bonis abundarent, & jam se fructuosos putarent, cum malè concluderent, stultitiæ à Deo redarguti sunt, & ipso facto reprehensi. Quam multis in mentem venit; adhuc juvenis sum, itaque indulgebo genio; ut scilicet nulla ætas sit innoxia; iam sum ætate provectus, & senex, itaque placet quiescere; &c. Sed memento te nihil ad æternitatem comparasse, nulla merita, nulla benefacta. Quæ quies tibi, nihil unquam Dei causa fecisti? Hæc mulier pulchra est; itaque, inquit in consultatione suâ, studiosius comere, atque ornare se debet, quasi ipsa pulchritudo non satis libidinem concitaret: Quam rectius concluderet cum Tertul. lib. de cultu Fœmin. cap. 2. nimium decorem obliterandum dissimulatione, & incuria? Sed dies me deficeret si omnium hominum errores persequi vellem.

De cæcitate dixi. Vide perversitatem in consultatione; Quia fidem medio postposuerunt, & temporalia spiritualibus prætulerunt, in quo summa est perversio. Etenim fidem in Christum vel veram, vel falsam putarunt: Si veram, elegerunt magis temporale regnum quam credere. Id enim significant ea verba: *Venient Romani & tollent nostrum locum;* hoc enim est dicere, ne tollant Romani locum nostrum, faciamus ne in eum homines credant. Si non existimabant veram fidem, dicere debuerunt: Si dimittimus sic, credent omnes in eum, & religio vera destruetur, & fideles peribunt: maius enim erat damnum spiritale, quam temporale. Seu igitur veram, seu falsam fidem crediderunt, spiritualibus temporalia prætulerunt; cum tamen vera religio conservet temporalia regna. Vnde, ut advertit Augustinus tract. 49 in Ioan. temporalia perdere timuerunt, & vitam æternam

ternam non cogitaverunt, ac sic utrumque amiserunt.

Quid hic de nobis conqueraris satis difficile possum dicere, ita in plurimis delinquimus: Ego enim ut verum fatear hunc ego existimo communem esse omnium mortalium scopulum ad quem adhærescant: 1. quod finem mediis postponent. Hinc præpostera omnia consilia; 2. quod spiritalia temporalibus, æterna perituris. Hinc nefandæ illæ, atque impiæ propositiones Politicorum, qui statum Reipublicæ Religionem anteponunt qui Religionem Reipublicæ servire cogunt; Qui in illis quæ per se bona sunt, non attendunt, quòd iusta sint, sed quòd utilia; in illis non Dei voluntatem aut legem, sed sua commoda quærunt. Hinc profectæ impiæ leges, impia iudicia, concessionem impiæ, modò res externæ non lædantur. Hinc profectum, ut Dei offensæ non puniantur, sed Principum & Magistratum. Sit enim aliquis in Deum blasphemus, id fecerit impunè: at si in principem, punietur; &c. Hinc in nostris negotiis, contractibus, actionibus, non attenditur quid legitimum, quid licitum, quid secundum Dei leges: sed tantum quid utile, quid commodum. De liberis cura est, si in literis, si in aliis externis proficiant; de moribus, de pietate, nulla cura est. Si uxor quærenda, si eligendus maritus, omnia externa quæruntur, de illis summa ratio; nihil de moribus, nihil de virtute, nil de fide inquiritur. Hoc errore Loth elegit in Sodomis commorari cum tantum rationem, haberet soli feracis ac fertilis, non autem malitiæ habitatorum; unde factum ut rerum omnium jacturam fecerit, ac vix iple salvus fuerit ab incēdio. Hinc illud studiū per fas & nefas augendi sua: nullum ibi scelus. Omnia attentantur. Ad hæc: nullus nisi de rebus temporalibus timor, nullus dolor.

Sed vide duplex in ea re Dei iudicium. 1. Quod spiritalia simul & temporalia amir-

tantur, uti in Iudæis ostendimus. Memorabile est factum Ieroboami, quod jam alto loco commemoravi, sed hic iterare non pigeat. Is cum Rex Israel creatus esset, ac vereretur ne paulatim populus, dum ex lege in Templum Hierosolymitarum, quod erat in regno Iudæ proficisceretur, ad domum David delecteretur; consilio pernicioso, contra legem Dei, in urbe regni sui principe sanum excitavit, & pro arca Dei vitulos aureos adorandos exposuit; quæ fuit occasio, ut Deus iratus, non modò ei regnum abstulerit, sed omnem etiam posteritatem ejus aboleret, insigni documento ne quisquam deinceps speraret, posse se rem suam irato Deo promovere.

2. Iudicium Dei est, quòd Deus ex ipsa re, qua homines ipsum offendunt, ut aliquid temporale, aut acquirant aut conservent, aut aliquid impediunt, eadē in quā ipsa re utatur ad exitū planè contrariū: Ita in Iosephi fratribus ostensum est: qua enim re voluerunt impedire, ne ipsius somnia implerentur, nempe eius venditione, eadem ipsa Deus usus est, ut fieret quod volebant. Eodem recidit Pharaonis consilium de pueris Hebræorum interficiendis. Eodem quoque devenit consilium Saülis in Davide persequendo. Vide Greg. in c. 12. Iob. Mor. Denique pari modo, qua ratione Pharisæi voluerunt impedire ne venirent Romani, nempe Christum occidendo, eadem ipsa factum est ut Romani venirent, tantum scelus ulcisci: ut sciant homines non sibi licere invito Deo, ad suorum desideriorum finem, atque exitum pervenire. Quapropter de Deo sic Iobus pronuntiat c. 5. *Qui comprehendit sapientes in astutia eorum, & consilia pravorum dissipat.* Et Greg. subdit. *Sic divinum consilium, dum evitatur, impletur: sic humana sapientia dum reluctatur, comprehenditur.* Itaque Salomon Proverb. 21. *Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum.* Quid ex hoc concludendum

dendum sit docet Gregor. l. 6. Moral. Restat ergo, inquit, ut in cunctis quæ agimus vim supernæ voluntatis inquiramus, cui videlicet cognita, debet nostra actio devotè famulari, & quasi ducem sui itineris prosequi, ne ei etiam nolens serviat, si hanc superbiens declinat:

IV. Error est in ferendâ sententiâ, seu in iudicio, atque exitu consultationis: quâ in re humanam prudentiam reprehendo in iustitiâ. Quid enim aliud sperare potuisses ab ejusmodi Consiliariis, & ex tam cæcâ, atque perversâ consultatione quàm exitum planè infelicem? Id in Caiphæ sententiâ videre est, qui ut caput nefarii concilii, ipsam humanam prudentiam in sententiâ suâ mihi videtur exprimere, quæ ejusmodi est; *Vos nescitis quidquam, nec cogitatis, quia expedit vobis, ut unus moriatur homo pro populo, nec tota gens pereat*: quibus verbis, Caiphæ cæteros arguit ignorantia, quod nesciant, quid utile, & conveniens sit, invenire, & decernere. *Nescitis*, ait, *quidquam*: & eorum ignorantiam sic explicat: *Quia non cogitatis, nec advertitis expedire, unum potius mori, quàm totum populum, & gentem perire: ac si diceret, pro communi salute, ne omnes pereant: Vnum; etiam innocentem, idque absque ullâ culpâ, expedit occidere.* Hoc, inquit Tolerus, definit appositè ad id de quò consultabant: in eò enim laborabant, ut invenirent modum perimendi Christum, quem modum non inveniebant, cum in eò culpa nulla reperiretur: nam si alicuius culpæ reus esset, ob quam jure possent perimere, non consultarent. Sed cum ab una parte christus esset innocens, ex alia vero occidere velent, quaerunt qua ratione, & quo colore id fieri possit: quod cum cæteri non invenirent, solus Caiphæ visus est invenisse, nempe pro communitatis, & totius populi salute, ne tota Iudæorum natio periret, expedire hominem licet innocentem perimere: quæ senten-

tia, in sensu ipso Caiphæ, fuit iniusta & falsa: Iniusta quidem: 1. Quia, non consideravit quidliceret, sed quid expediret, seu quod esset utile unde dixit, *Expeait*. 2. Quia, contra iustitiam est innocentem occidere; & graviter peccavit Caiphæ cum omnibus ei conferentibus: de quâ sententiâ Psaltes ait Psalm. 40. *Verbum iniquum constituerunt adversum me*: Vide iterum iniustitiam: Non enim tantum innocentem morti tradere staverunt; sed etiam in hoc iniusti fuerunt quod pro re illis tunc incerta, mortem certam infligere decreverunt: quamvis enim res foret certa, non tamen liceret, nec expediret; multò minùs, si incerta sit. Quod verò Caiphæ Christum agnosceret innocentem, verba ipsa testantur; nam fatetur quidem ipsum multa signa facere; item se non invenire in eo causam; & ex eo sensu tantum asserit expedire ut unus pro omnium salute moriatur. Quam in sententiam omnes eunt, & id eò serio inter se agentes, non jam ut aliàs, vocant Christum seductorem, aut blasphemum, aut Legis transgressorem; innuuntque tacite hæc omnia à se esse conficta, meratque esse calumnias, nec illum de istis posse convinci.

Iam quod hæc sententiâ falsa sit probatur 1. Quia innocentem nec licet, nec expedit, pro salute Reip. perimere. 2. Quia ista occisio non fuit, secundum ipsorum sensum utilis & expediens pro populi salute: nam temporalem populi conservationem intendebant, cui occisio Christi fuit contraria, cum propter eam vastati fuerint & occisi. Porro hæc à me dicta sunt secundum sensum Caiphæ & intentione.

Subdit Evangelista: *Hoc autem à semetipso non dixit, sed cum esset Pontifex anni illius, prophetauit*: Sensus est; cum Caiphæ has suam sententiam aliis verbis indicare potuisset, quæ non nisi eius intentionem malam exprimerent, præsertim cum loquendo nihil aliud ipse vellet; Spiritum tamen Sanctum ea ei verba in-

spirasse, quibus aliud longè diversum, & in solâ Sancti Spiritus intentione comprehensum, quamvis nesciens significaret: unde Chrysof. homil. 64. ait cor Caiphæ non fuisse morum à Spiritu Sancto, sed linguam, quia cum ille pessimâ intentione ferretur, hoc tantum voluit significare, perimendum esse Christum, ut gens Iudæorum temporaliter salvaretur; Sed nesciens prophetavit: nam ex intentione Spiritus Sancti, hæc potius verba, quàm alia inspirantis, significavit, ut notat Evangelista, *Quod Iesus moriturus erat pro gente, & non tantum pro gente, sed filios ut Dei qui erant dispersi, congregaret in unum*: Prophetasse verò dicitur, quia ex inspiratione, & intentione Spiritus Sancti id pronuntiavit: Spiritus autem Sanctus eius lingua idè usus esse dicitur, propter eius dignitatem: quia scilicet erat Pontifex anni illius.

Ab hoc exemplo disce, mi Auditor, quid sequatur ex malâ hominum consultatione, nempe iniqua & falsa sententia. Nam, o Deus? quænam sunt hominum consilia? Videmus ex his quæ moluntur. Quam multa contra innocentiam, famam, honorem, libertatem, Bona, fortunas & vitam? Quis hæc iudicia ab hominibus ratione præditis, & præceptionibus Christianis benè institutis, expectasset? Vide vide deliberationis conclusionem. *Ab illa ergo die, cogitaverunt, ut interficerent eum*: Nempe placuit omnibus decretum, & sententia Caiphæ. Idcirco ab eo die, firmiter proposuerunt, & constituerunt eum interficere. Itaque illi est sententia quæ Christum peremit, non sententia Filati: cætera enim quæ sequuta sunt fuerunt tantum huius primæ sententiæ executio.

Quæ cum ita sint, quod tandem iudicium nos ferre debemus de humanâ & carnali prudentia, cuius intolerabiles errores audivimus, quænam ad eò fallacem, cæcã, iniustam, perniciosam, & ineptam esse deprehendimus? An non prudentia Christiana à nobis postu-

lat, ut aliunde vitæ nostræ regulas, & deliberandi documenta petamus? Nempe ab eo qui ex officio suo dicitur ab Isaia Consiliarius. Vide num fieri possit, in quò sunt omnes scientiæ & sapientiæ thesauri? num fallere possit qui est summa bonitas, & qui à Patre constitutus est hominum Magister & Doctor? *Isaia 30. Non faciet avolare à te ultra doctorem tuum: & erunt oculi tui videntes præceptorem tuum: & aures tuæ audient verbum, post tergum monentis. Hæc est via, ambulate in eâ: & non declinetis neque ad dexteram, neque ad sinistram*: Neque nos tantum verbis docere voluit, sed etiam exemplis; ne admirabilis illa doctrina periret, voluit ut & præcepta eius & exempla literis mandarentur, in divinis illis Evangeliorum libris, & sanctis Scripturis, in quibus veritate æternæ axiomata, & effata indubitata continentur, quæ esse possunt, & vitæ nostræ & nostrorū iudiciorū regulæ. Audi quomodo loquatur Ioannis 14. *Omnia quæcumque audivi à Patre meo, nota feci vobis*. Et illud quidem eò magis facere debemus, quòd in sanctis Scripturis continentur omnis generis definitiones, rerum & actionū iudicia, omnium negotiorum exitus, cuiuscunque vitæ exempla: unde Scripturam appellare soleo Instructionem universalem totius orbis, temporum ac sæculorū, omnium quoque conditionum. Hinc enim principes & privati, hinc omnes ætates, hinc omnis sexus documenta petere possunt: ad hanc regulam corrigere oportet Philosophorum, Sapientum, Doctorum, & omnium hominū effata & documenta: Ibi leges, quid postulet vita privata, quid publica, quid in utraq; fortuna: quid Deo debeas, quid tibi, quid proximo: Vide cap. 4. 5. & 6. Matth. Ibi leges etiam malè actorum pœnas, & meritorum præmia: Ibi discas quid agendū tibi sit ut rectè vivas, ut sanctè moriaris, quod est unum necessarium, & ita vitam æternam consequaris. Ad quam, &c.

FERIA SEXTA

DOMINICÆ PASSIONIS.
CONCIO SECUNDA.

DE BONA ELECTIONE.

Eius necessitas & Natura.

Collerunt Pontifices & Pharisei concilium. Ioan. 11.

DIXIMVS de hocce nefando Concilio, ejuſque conſultationem cæcam, perverſam & impiam fuiſſe oſtendimus; cæcam quidem in peſſima illatione, qua ex Chriſti miraculiſ eius mortem mali Pontifices deduxerunt; perverſam impiamque, qua finem medio poſt poſuerunt, in quo eſt ſumma perverſio, & temporalia ſpiritualibus prætulert, quod eſſe ſumme impium omnes vident. At de hiſ ha- ſtenus. Nunc occasione tam malæ deliberationis, de bona conſultatione agere conſtitui, quæ quanti ſit momenti nemo ſatis mea quidem Sententia queat exponere. Atque ut id procedat melius, tracto quod eſt in ea præcipuum, eſtque ejus terminus, nempe Electionem: ſed prius petenda gratia. AVE MARIA.

Quod ſunt Angeli Cœliſ quos regunt, Sol Aſtris quæ illuminat, Anima cor-

pori cui vitam impertit: quod facit Navarchus in Navi, Imperator in Exercitu, Rex in Regno, princeps rota in horologio, id efficit electio in rationali hominum vita. Amove Angelos à Cœliſ, & erunt Cœliſ ſine motu: aufer ſolem a mundo, vel lucem à Sole, Aſtra nihil niſi tenebræ erunt, & nocti alteram noctem inferent: ſejunge animam à corpore, quod ſuperſuerit ſolum eris cadaver: Ita ſi ſuſtuleris hominibus electionem & conſilium, nihil illis niſi perturbationem, temeritatemque reliques; & id unum cauſæ eſt, cur ubique quotidie videamus tot fortunatarum naufragia, domorum ruinas, negotiorum inſelices exitus, omnia luſque deque ferri, & confundi. De eſt enim gubernator & caput; horribiliſ tantum in eſt ſeditio, ſimiliſ ei quæ excitatur in Rebuſ publicis, Rege, ſummoque moderatore vacuiſ, ubi neſcitur quid ſit de-

A a 2

libera

liberatio, quid consultatio, quid electio. Nul-
lus quidem reperitur qui non se addicat cui-
piam vitæ statui, sed quotusquisque est in hoc
cum delectu & ratione præstet? Ex omnibus
qui se in matrimonium conjiciunt, aut se mu-
neribus publicis illigant, quanquam innumeri
sunt, quot reperies qui delegerint matrimo-
nium aut Magistratus? hoc est, qui coram
Deo deliberaverint, an conjugium esse ipsis
præstabilius, meliusque continentia an non
sibi periculosius foret implicare se reipublicæ
negotiis, quam privatim & sine Magistratu
vivere. Hoc est sanè quod me inducit ad pro-
ferendas hæc propositiones.

I. est, maximam hominum partem vive-
re sine delectu ac deliberatione. 1. Quia plu-
rimi sine carent, vel nullū intendunt finem: &
eiusmodi homines pejores sunt animantibus
quæ oranes fines suos habet, uti patet ex con-
stanti & uniformi earum agendi modo. Et
enim si plures interrogem quem sibi scopum
proponant in vita, & quem finem; vix res-
pondere possunt; ut qui de ea re minimè co-
gitant, nec etiam si finis sit aliquis sciant: vel
si respondent; insanos se esse probant. Hic
enim hoc unum cogitat ut vivat, alter ut edat,
alter ut bonis præsentibus fruatur, parum de
futuris sollicitus, quasi nihil ad se pertineant;
quia haud dubie, illi omnes sine carent; unde
etiam electione, quæ finem respicit.

2. Aliqui finem sibi proponunt in com-
muni: sed quoniam fortunæ & temeritate
omnia agunt, non utuntur consultatione ne-
que electione, ac de fine cogitant, potius tan-
quam de termino, quam de fine: uti enim
pueritia infantia, adolescentia pueritia, ju-
ventus adolescentia, huic ætas virilis, isti se-
nectus succedit: ita huic nostræ vitæ mortali,
atque miseræ succedere putant alteram vitam
beatam, etiam si eam non comparent. Itaque

universa omnia, ut sese offerunt, accipiunt,
atque illis utuntur, neque ulterius quidquam
cogitant: quasi vero beatitudinis conditio
pejor sit quam aliarum rerum caducarum,
quæ non nisi labore, & industria conquiritur.

II. propositio est, Eos qui utuntur electi-
one, in duobus peccare 1. in objecto: 2. in
modo & in progressu electionis quam faci-
unt præposte. Quoniam alii in rebus tan-
tum humanis eam adhibent, atque in nego-
tiis temporalibus, minimè verò in moralibus,
cum contra fieri oporteret, quoniam ut dice-
bamus heri electio proprium est rerum mo-
ralium instrumentum. Ita viri pollescentes inge-
nio, cum in negotiis multa inquirent, pauci
tamen admodum quærent, *quid faciendo vitam
æternam possidebo?* Alii vero eam non adhibent
in rei summa, & quasi capitali, sed tantum in
adiunctis, & circumstantiis: uti parentes non
consultant ac deliberant, an filia danda sint
nuptui, sed cuiam danda sint: in quo gravi-
ter errant, quia illud prius, longè maioris mo-
menti est, quam secundum. Deliberatio igitur
hominum est propria quia rationales
sunt, ac præsertim in iis actionibus in quibus
agunt, ut homines sunt, hoc est liberi, & cir-
ca inores.

Hinc sequitur paucos admodum in eo sta-
tu vivere, aut esse, in quo illos esse Deus vult:
quia omnes ferè casu, & fortuito conditio-
nem amplectuntur. Quæ enim sine delibe-
ratione, & consultatione suscipiuntur, casu
sunt, quæ autem casu sunt, raro ad suum fi-
nem perveniunt. Quæ res quanti sit momen-
ti ex sequentibus intelligi potest. 1. Quod vel
ea sola cogitatio maximam anxietatem, &
timorem animæ incutiat. Nam quæ esse po-
tèst animi securitas, si non nosti, *quæ Deo pla-
cent opera tua?* Quis timor, cum vereris ne
non placeant.

2. Quod multis gratiis privemur, quas
nobis

nobis Deus, ex suppositione tantum huius status appareret. 3. Quod hinc salus longè difficilior reddatur: Nam cum in recta posset, nunc omnia sunt convertenda in obliquum.

4. Quoniam maxima pars mediorum, quæ Deus appareret, inutilia redduntur; quia cum illo aut illo statu conjunctionem habent.

5. Quod multæ gratiæ, quæ futuræ erant efficares propter proportionem, & convenientiam cum statu, sunt tantum sufficientes defectu proportionis. 6. Sicut ille qui contra naturam, & invitâ, ut aiunt, minervâ, artem aliquam proficitur vix unquam in eâ excellit: Ita neque tu in eo statu, in quo te Deus non vult, proficies aliquando, quia illi non es aptus.

7. Sed quid dico salutem fieri inde difficilem, cum sæpe etiam moraliter fiat impossibilis? Certe ideo multi damnantur. Impossibilitas autem moralis duo significat: 1. difficultatem maximam: quod unusquisque maxime timere debet: nam ex multis aliis capitibus, salus maxime est ardua, & tam multa nos vel blandimenta, vel impedimenta remouent à salute: 2. vix aliter inter homines contingere: unde sæpe in multis desperatio: quod si aliqui in alio statu salventur, oportet eos non ordinariis tantum laboribus & solita contentione esse contentos.

Quoniam igitur ea res tanti est momenti, & alioqui ab hominibus ita passim neglecta; placet eam hodie vobis exponere, atque ex doctrina moralium Philosophorum eam repetere.

Nota itaque 1. Electionem non esse proprie finis, sed mediorum propter finem. Probat S. Tho. ex Aristotele 6. Ethic. cap. 2. quia electio est conclusio syllogismi practici; finis autem locum habet promissarum, seu principiorum: at conclusio syllogismi practici semper est de medijs; nam semper concluditur in syllogismo practico nobis esse agendum; quod in finem cadere non potest; sed in media, quæ

propter aliud, hoc est, propter principium sunt; quare finis est præsupponendus. Nihilominus licet in rebus moralibus finis ita se habeat, ut se haber in speculativis principium, principia autem per se nota sint, præsertim, si sint prima; Quia tamen maxima est humanæ naturæ perversitas, illud etiam principium stabiliendum est. Itaque.

Affero 1. Dari aliquem finem humanæ creaturæ.

Probat 1. Quia alioqui non essemus: Vt enim sine causa efficiente nemo esse potest, ita neque sine fine: quia prima omnium causa est finis, sine qua efficiens non agit, quia à fine movetur ad agendum.

2. Quia si alia minus perfecta habent finem, ut patet ex rerum omnium constante usu, multò magis homo finem habet.

3. Quia temerè & casu non existimus, ut patet ex tam constante sibi natura, in hominum efformatione, quod non fieret si homines casu existerent: quod si non casu; igitur propter finem.

Affero 2. Illum hominum finem esse Deo obsequi, & illo tandem frui in vita æterna: Cætera autem rationem habere mediorum.

Probat 1. Quia finis est id quod efficiens intendit; Deus autem propterea homines creavit; igitur is est hominum finis. Antecedens patet ex Scripturis, & ex doctrina Patrum: Fecisti nos Domine ad te, ait Augustinus, & Proverb. 16. *Universa propter semetipsum operatus est Dominus*: Vnde humani cordis inquietudo est motus perpetuus, donec in Deo conquiescat, tanquam in fine.

2. Quia cum tantum fingi possit triplex rerum ordo, Deus, homo, & aliæ creaturæ; certè neque ipse suus est finis, neque aliæ creaturæ;

Atque

igitur

Igitur Deus. Non quidem ipse sui, quia cum finis sit causa, & id quod propter finem, effectus; & omnis causa distinguatur ab effectu; sanè homo non potest esse sui ipsius finis: Ad hæc; cum prima omnium causa sit finis, homo autem sit post efficientem, etiam sub ratione possibilis, sequitur hominem non posse esse sui ipsius finem. Iam neque res alia creatæ sunt hominis finis. Non corporeæ, quia sunt ipso imperfectiores, igitur respectu hominis non habent simpliciter rationem finis: spirituales verò licet secundum sint perfectiores, tamen cum per gratiam & auxilium supernaturale, tam sit homo capax beatitudinis, quam Angelus, idcirco ratione finis non est illo inferior. Præterea ex hominum creatione, & positione, non sequitur necessario creatas esse Intelligentias, igitur oportet Angelum, non esse hominis finem. Sequitur itaque Deum esse finem hominis. Porro duplici tantum modo, homo ad Deum pervenire potest; aut ei serviendo, aut eo fruendo; primum pertinet ad hanc vitam, alterum ad futuram: Relinquitur itaque hominis finem esse obsequi Deo ac tandem vitam assequi. Etenim uti arca Noë non quievit nisi in summis Armeniæ montibus; ita neque homo nisi in Deo, idcirco non sine causa dixi cætera habere rationem mediolorum. In quo vides summam Dei bonitatem, qui nobis tantam mediolorum copiam suppeditavit, ut nemo se excuset, si ad finem non perveniat; cum tot habeat vias atque modos ad eum perveniendi.

Hinc sequitur. Circa rem unam non esse deliberandum, sed pro certa habendam illam esse; nempe, vitam æternam nobis esse comparandam, vel cum rerum omnium jacturâ, vel per cruces, tormenta, incendia, & difficillima quæquæ; quoniam absolute loquendo, finis est comparandus: de qua re nec disputandum est, nec deliberandum, Et inter

cætera omnia illud manet inconcussum; salutem assequi oportet; tanquam primum principium, cui nemo, nisi amens, aut furiosus contradicere potest. Tu quidem deliberare potes, an sis hoc vel illud facturus; an uxorem ducturus an non; an te additurus illi arti, aut professioni, an non: Sed nullo modo, an te salvari oporteat: Ac licet multi Philosophi disputarint, in quo summum bonum consisteret, nemo tamen disputavit an esset quarendum: hoc enim est principium per se notum.

Quare 1. hinc possumus intelligere quantum sit hominum perversitas, qui rem Sole clariorem non vident.

2. Quodnam sit principium & fundamentum omnium nostrarum deliberationum, & unde omnes nostræ conclusiones trahende: Ex ea scilicet propositione, ac veritate per se nota: ad hoc natus sum, ut Deo serviam, & Deo fruatur. Atque illud principium sapè est pueris iterandum, ut sciant quam obrem nati sint. Nam sicut prima principia, ut per se nota sunt, ita per se intelliguntur, modo termini explicentur; ita hoc principium parvulis exponi debet, atque inculcari, & rusticis, & ignatis hominibus, quoniam omnes illud intelligendi capaces sunt. Illis itaque ostende rerum omnium varietatem, atque ordinem, eosque doce, non propter hæc omnia illos esse, sed propter unum Deum. Et sicut pueri assuetudine, ex omnibus hominibus & mulieribus faciliè agnoscunt suos Patres, & Matres, dum illos quotidie appellant; & sicut ex omnibus domibus, suam agnoscunt, in quam excipiuntur, cum à cæteris excludantur: ita illis passim inculcandum, ut sciant se Dei unius causa esse, in unum Deum tendere, ad hoc natos esse ut Deum aliquando possideant, illoque fruantur, non autem ut fruantur rebus creatis quæ ab ipsis videntur.

Nota II, Cum circa finem tres actus versentur,

sedetur, cognitio, amor, & intentio, seu desiderium efficax; ante deliberationem supponi illos tres actus: quia cum actus sequantur obiecta, eundem etiam ordinem inter se habent quem habent eorum obiecta: cum itaque finis præcedat media, & deliberatio sit circa media, actus qui finem respiciunt debent præcedere.

1. Itaque omnium actus debet esse finis cognitio: quia voluntas non fertur in incognitum. Porro illa finis cognitio non debet esse tantum, 1. Habitualis, sed actualis: alioqui nemo moveretur, nisi ab actuali cognitione: in quo multi gravissimè delinquant, dum ea de re adeò sibi necessaria minimè, aut rarè cogitant. 2. Non debet esse confusa sed distincta: quia ex confusa cognitione nemo pervenit in finem; sed ex distincta: sicut nemo per nebulam, aut dubiam lucem, scopum certo attingit: Ad hæc, omnis etiam qui non pervenit, operatur ex confusa cognitione finis: Nam in rebus omnibus obscure tendimus in finem: Siquidem qui pulchritudinem corporum sectantur, qui honores, qui opes, quia quædam summi boni vestigia in istis rebus deprehendunt, in illud aliquo modo tendunt: sed quia hærent in umbra, ad corpus non perveniunt.

3. Non debet esse generalis sed particularis: Itaque non sufficit ut scias hunc esse naturæ rationalis finem; sed oportet ut scias tuum esse in particulari: ut hoc scilicet intelligas: Ego non sum propter hanc aut illam creaturam, sed propter Deum: Necessario salvari debeo: cætera, respectu mei sunt indifferentia: rebus omnibus possum carere, sine magno dispendio: unum est necessarium, salus & Deus.

2. Actus circa finem est amor: Ratio est, quia finis habet rationem boni; ultimus autem finis, rationem summi boni. Porro ille actus necessario sequitur ex cognitione finis, quia

tam multæ sunt huius boni illecebræ, ut ad amorem provocet, eo usque nemo sit qui finem illum, si modo norit, non amet: Vnde illud dictum Augustini, nimum reprehendentis, qui quod omnes vellent cum se dicturum esset pollicitus; id subiecit caro vendere, & parvo emere, quod negavit Augustinus esse omnium; sed illud esse certum, cupere omnes felicitatem. Immo in damnatis non deest ille amor felicitatis; ac nemo ita perversus est, ut eam non amet. Sed qui errant in eo, tantum errant, quòd eam alibi quærant, quam ubi ipsa sit. Verum, nunquam est ille actus, nisi ad sit actualis cognitio: ut scias quid perdas, nisi cogites. Nemo tamen putet se bonum esse si sic amet: quia & ille amor in impiis est; & omnis qui male amat, hoc amat, sed non amat eo modo quo oportet.

Quare 3. Actus requiritur circa finem, nempe intentio finis, seu desiderium efficax, quod includit generalem mediorum voluntatem: quem actum S. Thomas distinguit ab electione, & consensum appellat. Quia nimirum ubi intellectus finem nobis acquirendum proposuit per aliqua media possibile, si intendat voluntas, est quidam eius consensus in eam rem, quæ ipsi ab intellectu proposita est. Itaque voluntas finis includit voluntatem utendi mediis necessariis ad salutem, quæcunque illa sint: Quia non est tantum amor complacentiæ circa finem, sed amor efficax, & ei⁹ intentio. Vnde peritio legis periti hæc fuit: *Quid faciendo vitam æternam possi debeo?* Non enim quæsit, an esset possidenda vita æterna: Non etiam an esset aliquid faciendum: hoc enim supponitur, ut evidens: sed quæsit, quid sibi esset faciendum: ostendens se ad id omne quod ad vitam æternam necessarium erat, paratum esse.

Atque inde originem habet consultatio: Nimirum oritur ex præsuppositione finis; deinde ex actibus circa finem: scilicet ex cognitione

gnitione finis; amore eiusdem; denique ex intentione ipsius. Et enim ex voluntate illa generali faciendi quidquid est necessarium ad salutem, nascitur illud studium inquirendi, quid faciendo vitam æternam possidebo? Quæ res ista duo supponit: 1. oportet me saluari; cætera accidant, ut fors feret, per me id licet; porro unum est necessarium, oportet me salvari. 2. Quidquid mihi est necessarium ad salutem, illud mihi præstandum est, quodcunque tandem sit, seu difficile; sive gratum, sive grave, & incommodum; sive futurum id fuerit cum oblectamentorum meorum commodorumque iactura, sive cum eorum conservatione, nullo habito respectu ad repugnantiam aut expletionem proportionis meæ; quoniam id unum mea singulariter interest, & postpositis omnibus reliquis, saluum esse me oportet, ac eadem necessitate, oportet mihi velle media, salutis meæ necessaria. Unde fit ut non deliberetur super fine, quia præsupponitur, neque super mediis in genere, quandoquid præsupponitur intentio finis: ac proinde non deliberatur an oporteat salvari, nec utrùm aliquid faciendum sit, ad id assequendum; certum est enim si sit finis, esse quædam media necessaria: sed quæritur, quid sit faciendum, & in ea inquisitione consistit deliberatio, cuius terminus est electio certorum mediiorum.

Hinc sequitur non leviter eos errare, qui finem medijs, non media fini subordinant, ratione planè præpostera, ipsosque nec recta tendere ad Deum, sed obliquè Deum ad suas voluntates, & consilia trahere: ut qui matrimonium inire, aut Ecclesiasticum munus aut beneficium accipere primitus statuunt, atque ita demum Deo servire; cum è contrario deberent sibi finem suum proponere, nimirum Dei obsequium, & salutem æternam; atque videre, num matrimonium, aut alius status huic fini aptius conveniat. Nam cum unus sit

finis, cætera se habent tanquam media, quare post finem sumi debent, non autem ante finem, quod contrà isti faciunt.

Nota III. Si finis assequendi unum tantum esset medium, opus non esset deliberatione; Itaque cum feræ animantes determinata habeant media non deliberant; sed cum in hominibus varia insint media, deliberatio in illis habet locum; Eadem ratione licet plura essent media, si tamen omnia essent necessaria, nulla opus esse deliberatione: unde sequitur, si Deus quædam proposuit ut necessaria, absolute illa esse amanda. Ita Sacramenta instituit; fidem unam. Ita necessariam volunt mandatorum observationem: & propterea circa eiusmodi nulla fieri debet deliberatio. Hoc sensu tres pueri, Daniel 3. responderunt Regi Nabuchodonosori imperanti adoratione statuarum. *Non oportet nos de hac respondere tibi: Ecce enim Deus noster quem colimus, potest eripere nos de camino ignis ardentis, & de manibus tuis, & Rex, liberare: quod si nolueris, notum tibi sit Rex, quia Deo tuo non colimus, & statuas aureas quam erexisti non adoramus.* Verum inter ea, quæ singula non sunt necessaria, manet eligendi potestas: ut in vita plures sunt conditiones, plures actiones. Electio siquidem non fit nisi inter plura: est enim unius præ alio amor: utpote quæ ex Aristotele lib. 3. Ethic. cap. 2. dicitur *προαίρεσις, ὡς ὁ μὲν ἰσχυρὰ ἀπέχει.* Quasi quod præ aliis sumendum: quod dici non potest nisi respectu plurimum.

Nota IV. Istam prælationem unius præ alio faciendam esse respectu finis: quia cum media non sint per se amabilia, sed tantum propter finem; ita inter se absolute comparari non debent, sed habita semper ratione finis: qua in re multi committuntur errores. Nec etiam illud generaliter, & absolute fieri debet, sed mei respectu, quia finem spectro ut à me acquirendum. Ita David 1. Reg. cap. 17. non potuit uti armis Saül quibus eum induit.

pugnaturum contra Goliath, eo quod armorum usum non haberet. Itaque in his rebus non semper valet exemplum. Nec valet argumentatio, ab uno homine in alium petita: uti cum dicitur plures esse in seculo salvatos; plures in eo officio, in ea conditione, in iis negotiis se bene gessisse: hæc enim spectanda non sunt secundum communes rationes, sed secundum proprias, & particulares. Ea itaque media præ aliis eligenda sunt, quæ maiorem habent cum fine proportionem, ac mefacilius in finem deducere valent.

Nota V. Vti finis debet esse bonus (nam bonum per se, & finis convertuntur) ita etiam media bona esse debent: itaque in consultatione, mala cum bonis comparari non debent: satis enim constat deserenda esse mala, eligenda autem esse bona, vel potius simpliciter amanda: Omnis igitur electio est inter bona, cuius terminus est, ut relictis minus bonis meliora eligantur: In quò vides multoties deceptionem, qui sibi satis esse putant, si mala fuggiant, & omittant bona; atque se legi satisfacere putant, cum dicunt se illicitis non immisceri: illi enim si hoc tantum habeant, nondum electionem inchoarunt.

Nota VI. Electionem præcipuè fieri debere circa statum vitæ, tanquam circa rem maximi momenti, & quæ desereri non potest, & ex quâ fere omnia nostra pendent: Deinde circa res principales vitæ nostræ; circa usum bonorum; circa testamenta: circa ordinationem, ac dispositionem aliorum qui nobis subsunt, ut accidit in Parentibus, qui de liberis disponunt, quod illis in vitis aut inconsultis, fieri non debet; quoniam tanti illorum interest: Neque enim cogere illos debent ad Matrimonium, multò minus ad Statum Religiosum, cum illud prohibeatur à Concil. Trident. sess. 5. de Reform. cap. 18. sub pœnâ excommunicationis; ut & contrarium vetatur, ne scilicet impediatur ingredi

Religionem. Eodem modo circa conscientie suæ regimen; Sacramentorum usum, domesticam disciplinam, in vestibus, sumptibus, mensâ, ludo, & aliis rebus maioris momenti: quoniam hæc maxime ad finem nostrum conducunt, cum potissimam vitæ nostræ partem contineant. Præcipuè tamen Electio idonea faciendâ est in iis quæ sunt immutabilia: quia alioqui ex eius neglectu, error natus diuturnior est, atque gravior, cum nihil supersit aut eligendum, aut mutandum.

Ex his omnibus nascitur faciendæ bonæ Electionis obligatio, quæ quanti sit momenti, facile ex dictis intelligi potest. Nunc superest modû illius faciendæ vobis ostendere: sed hoc opus in alteram diem reijcio, ne diuturnior oratio vobis afferat fastidiû. Solum modo de sequentibus pauca vos interrogo.

1. An ita vivatis, an non? Hoc est, an apud vos omnino statueritis, quid quid sit aut contingat, salutem æternam, habendam ac possidendam esse? Item quæ ad salutem sunt necessaria, quæcunque tandem illa sint, vobis esse faciendâ, quid quid tandem in illis ferendum fuerit, quid quid amittendum, quacunque demum te privare vos oporteat. *Quid enim prodest homini si universum mundum lucretur, anima vero sua detrimentum patiat: aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?* Et alibi: *Porro unum est necessarium: Cætera omnia, uti clamat Ecclesiastes: Vanitas vanitatum, & omnia vanitas: hoc est, nihil solidum; ad hæc; nihil utile, nihil conferens sive sit gloria, sive opes, sive delicia, sive voluptates, seu autoritas & jactantia, seu scientia, eloquentia, artes, humana dona, amicitia; omnia vanitas: hoc est, ut interpretatur S. Greg. Nyssenus, quorum nullus usus, quæ magno studio, & contentione facta sunt, at nullo scopo proposito: ut quæ in campo arenoso sunt ædificia, quæ fit adversus stellas jaculatio; ventorum venatio, cursoris adversus suam umbram concertatio,*

quando contendit eius verticem ascendere, & si quid eiusmodi invenimus in iis quæ facta sunt temerè, quæ quidem omnia, vanitatis verbo subiiciuntur: quam sententiam spirituale carmen apud S. Chrysostr. in Parænesi ad Eutropium, ac subdit: Hunc versiculum, si scirent qui in potentia versantur, in parietibus omnibus, & in vestibus suis scriberent, in foro, & in domorum ingressibus: Et quoniam multæ sunt rerum facies, multæ imagines falsæ, quæ decipiunt incautos, istud oportet quotidie salutare carmen, & in prandis, & in cœnis, & in omni conventu, unumquemque proximo suo canere, & à proximo suo libenter audire; quia *vanitas vanitatum, & omnia vanitas*: unum autem planè necessarium est, me oportet salvari:

2. An hætenus usi fueritis in vita Electione, & in omnibus negotiis, de liberatione? Certe uti ferè inter homines vivitur, omnia, vel ita, vel cupiditate, vel temeritate, vel ex recepta consuetudine reguntur: nihil iam ratio, nihil consilium, nihil autoritas, multò minus Religio, vel futuræ vitæ cogitatio regunt vel administrant. Vos enim testor, qui hæc adestis: Quotus quisque vestrum, ea via processit, qua debuit? Etenim vel in aliquo statu es, vel in nullo? Si in nullo, quid expectas, ut tibi maxima vitæ pars fluat inutilis? si in aliquo es: Age, an illum statum elegisti? an coràm Deo deliberasti utrum ille status tibi esset ad salutem idoneus, atque conveniens? Equidem Deus hominibus rationem dedit: sed vel ea ipsi non utuntur, vel ad parva consilia, aut ad res inutiles & vanas abutuntur. Hinc 1. Omnia cedunt in contrarium; hinc existunt infelicia Matrimonia, negotia miserè suscepta; exitus plerumque tragici ac miserandi quia quæ re ferè suscipiuntur, infelicitè concluduntur: Hinc 2. Nullus ferè illi vitæ se addicit ad quam idoneus est. Nemo ferè in eo

statu vivit, in quo Deus eum eum voluisset vivere, unde omnia vitæ officia præpostero ordine invertuntur, nec Deus rebus ullis benedictionem largitur.

Quare hoc ego vobis consilium offero, ut quia consultatio, & deliberatio fieri potest, & circa immutabilia, & circa mutabilia; immutabilia verò in quantum talia esse possunt in hac vita, verbi gratia, statum vitæ, matrimonium, religionem, votum castitatis; mutabilia verò actiones vitæ, & quæ ad statum non pertinent: Circa immutabilia quidem, qui nondum elegerunt, ut serio coràm Deo videant, quid sibi, aut quid aliis, si id munus ipsis incumbat (ut Parentibus pro liberis) eligere debeant: Qui verò elegerunt, si id recte non fecerunt, si id rectè non fecerunt, ut errorem suum bonis operibus compensare, atque pœnitentia emendare studeant, intelligentes sibi difficiliorem esse salutem, quam aliis; non esse illis quidem resiliendum, quia status habet immutabilitatem, sed in navis, in qua navigant manendum, maiorem vero adhibendam diligentiam: Ita Elai cum à prima benedictione dei electus fuisset, multis lachrymis, & magno eiulatu, usque ad rugitum patris pectus emollivit: Genes. 27. Num unam, inquit, tantum benedictionem habes Pater? Mihi quoque obsecro, ut benedicas. Cùmque ejulavit magno fletu, motus Isaac dixit ad eum, In pinguedine terra. & in rore cœli desuper, eris benedictio tua: Circa mobilia verò, ut unusquisque serio de liberet, quid in singulis, habitæ in ratione sui status, virium, facultatū, & decentiæ præstare debeat, circa se, circa alios, domesticos, externos, in cura corporis, in cultu, in expensis in occupationibus, in studio virtutum, circa Eleemosynas, pœnitentias, & alias vitæ partes in omnibus inquirendo, quid faciendum, vitæ æternam possidendo? quoniam hoc unum solùm omninò necessarium est; præter illud, nihil absolutè, sine illò, omnia vana, inutilia,

noxia, & pernicioſa. Hæc eſt ſumma Chriſtiana prudentia, hæc eſt ſumma ſapientia: ſed filij huius ſæculi. ut dicitur Luca 16. prudentiores filiis lu-*is* in generatione ſua ſunt. Hoc demum eſt habere ſerpentis prudentiam, caput ſervare innoxium, cætera obicere. Hoc ego ſi vobis perſuadeo beatus ſum, ac præcipuam operis mei partem fecero. Itaque omnes ſerio cogitent, quid faciam, quomodo mihi vivendum: vnusquisque id diſquirat ſecundum ſuam ſortem, ac ſtatum

Quia vnusquisque ad beatitudinem natus eſt: quæ eò tantum modò acquiri poteſt: & ut loquitur S. Auguſtinus lib. 1. Soliloq. cap. 1. Hoc amat omne quod poteſt amare, ſive ſciens ſive neſciens: ſi neſcis, in vanum tendis, ſi noſtri recta tende, & ſic tende, ut poſſis aliquando pervenire, quod nobis largiatur qui eſt benedictus Deus in ſæcula.

Amen.

* *
*

FERIA SEXTA.

DOMINICÆ PASSIONIS.
CONCIO TERTIA.

Quomodò ſit facienda Electio.

Collegerunt Pontifices, & Pharifei concilium. Ioan. 11.

EAdem ad noſtrum propoſitum eſt diſtinctio inter eos quos Chriſtus ap- pellant filios huius ſæculi, & eos quos vocat filios lucis, quæ olim erat in Agypto inter filios Iſraël & Agyptios ratio- ne lucis & tenebrarum: Eos ſiquidem divi- dicus, vel neglectus deliberationis, & ele- ctionis. Nam qui in ſuis rebus utuntur con- ſultatione, illi ambulant in luce; (qui autem, ait Chriſtus, ambulaverit in die, non offendit) Qui vero ſine conſultatione ſe regunt, omnia ag- grediuntur, & caſu, & temeritate, itaque ſine

luce; ut enim ait Chriſtus, *qui ambulat in tene- bris neſcit quò vadat*: unde confirmatur quod in præcedenti diſcutſu oſtendimus, neceſſariam eſſe deliberationem. Sed quia unum ſupereſt, ſcilicet ut eius præxim, & uſum oſtendamus, id hodierna die aggredimur, ſi tamen prius Virginis opem imploraverimus. AVE MA- RIA.

TRIA in primis non malè habent, vex- antque in præſenti vitâ, & eam plerif- que incommodis cumulant. Vnum eſt, Incer-

titudo & ignoratio voluntatis Dei. Quæ enim anxietas premit animam, quæ nequit certam hanc habere notitiam, quæ solâ secundum Ecclesiastem cap. 9. cordi lætitiâ parit, cum scitur, *Quia Deo placent opera tua?* Alterum est, Inconstantia, quæ mille nobis infert incommoda. Sed postremum hoc est, quod eventus tantû infelices nobis accersit; scilicet esse nos ac vivere in eo statu ubi non vult Deus; quod efficit ut reddamus vel impossibilem inutilemque, vel difficillimam ac subversam funditus, prædestinationem nostram & eius executionem. Quæ quidem omnia damnorum genera desinunt, bono usu consultationis, quæ bonâ, prudenterque habitâ electione terminatur: quam ob causam sentio mei esse officij, pettequi sermonem quem inchoavi de bonâ electione. Super quâ re revocate vobis in memoriam quod de necessitate electionis diximus, tanquam omnino necessariâ, ut certò tutòque perveniat ad finem.

Cum igitur tanti ponderis, atque momenti sit apta electio, nihil planè omittendum est eorum quæ ad ipsam rectè faciendam pertinere videbuntur, inter quæ ista sunt præcipua,

1. Dispositio eligentis: 2. Tempus faciendæ electionis: 3. Fundamentum electionis: 4. Modus, methodus, atque ordo electionis: de quibus singulis aliquid nobis dicendû est.

A primò incipiamus, hoc est ab eius qui eligit dispositione: Quem 1. dico liberum esse debere ab impedimentis bonæ electionis: hoc est, 1. a peccatis. 2. ab inordinatis affectibus.

Etenim peccata gratiam Dei arcere divinumque lumen: purganda igitur illa sunt accuratâ Confessione: Ideòque Sanctus Ignatius nò tractat de electione, nisi post primam suorum Exercitiorum hebdomadam, quam totam insumit in purgatione animi à peccatis. Exemplum insigne habemus in Saule, qui cum sua inobedientiæ poenas non luisset, cum

sapius oraculum super imminente bello à Deo petivisset nec responsum acciperet, inops consiliâ ad magicas artes confugit, certamen iniit, ac perit in bello, proprio ense confusus. Idem contigit Davidi cum fugeret à facie Absalom, unde sic lamentatur in Psalm. 21. *Longè à salute mea verba delictorum meorum.* 2. verò inordinati affectus animum ad se trahunt, atque indifferentiam planè necessariam impediunt. Vt enim rectè dixit Aristoteles 3. Ethic. cap. 2. Electio non est, cupiditas aut ira. Ratio est; Quia in brutis, pueris, & in actionibus repentinis non est consultatio: uti igitur in pendendis ponderibus æquantur lance, ne si lingulæ esset aliqua inclinatio, iudicium iniquum feratur, ita qui deliberat, nisi seipsum decipere velit, omnem affectum seponere debet: neque enim quid ipse velit, illud inquit, sed quid velle debeat, aut quid velit Deus, ad quod cognoscendum, nihil interest quid ipse cupiat: ad omnia igitur indifferens esse debet; ad hoc unum tantum inclinatus, & propensus, ut sanctum Dei beneplacitum sequatur, quodcumque tandem illud esse cognoverit: Exuere ergo se debet omni affectu circa particularia, illumque tantum inditere quæ Deus suggererit: præsertim si ea quæ cadunt in deliberationem honorabilia sint, vel difficilia & ardua, ut nempe, si ita Deo videatur, vel illis splendidis careamus, vel illa difficilia amplectamur. Ratio universalis est, quoniam voluntas esse non debet Deum antecedendi, sed sequendi: neque enim Deum attrahere debemus ad nostram voluntatem, sed nostram ad Divinam accommodare.

Ad hæc, omnis passio habet rationem mediâ, & consequenter immutat obiectum: sicut enim medium densius aliter repræsentat obiectum quàm quod rarius est; & sicut per vitrum rubrum species mutantur, quia medium aliquid efficit: ita in obiectis quæ animum subeunt per phantasmam & per appetitum

rum, passio quæ ad se affectum trahit immu-
rat medium, unde pessima in hominibus ju-
dicia. Possent per singulas passiones exempla
dare. Quid non egit amor in Samsonè, quid
non in Salomone? Ille toties decaptus ab in-
fidâ muliere non vidit, quod videbat: Hic
autem ita sapiens, ut nihil ignoraret, eò deve-
nit insipientiæ, ut jam senex prolaberetur in
idololatriam; Quo non præcipitavit Saulem
invidia contra Davidem? quo Iudæorum
odium in Christum licet tot visis miraculis, &
audita eius doctrinâ?

II. Paratus esse debet ad illud omne ample-
ctendum, quod à voluntate divina esse per-
spexerit, sive ipsi facile, seu difficile videatur,
sive sensibus gratum, sive jucundum: certus,
Deum qui velle dedit, daturum etiam ut per-
ficiat ad maius ipsius bonum, & maiorem
Dei gloriam, hoc enim ab eius bonitate spe-
randum.

III. Colligere se totum debet coram Deo
omissis aliis curis & cogitationibus: nam ut
ait S. Bernard, Epist. 107. ad quendam Tho-
nam, vā mundo à strepitu: Ratio est quia
impedit ne vox Dei audiatur: unde subdit: Si
præparas autem interiorem, fuge curam ex-
teriorem, ut expedito, & vacante interno sen-
tu dicas & tu cum Samuèle, *Loquere Domine,*
quia audit servus tuus: Vox hæc non sonat in fo-
ro, sed nec auditur in publico; secretum con-
siliū, secretum quærit auditum. Hic est mo-
dus celebrandi festa. Secretum illud reperies,
vel domi, vel in templo, vel apud Religiosos
vivos; ad unum, aut alterum diem.

IV. In deliberando nihil terrenum, atque
humanum admiscere, sed æternas ac cœlestes
rationes, quoniam omnia manare debent ex
illo principio, quod est desiderium gloriæ
Dei, & exequendi eius voluntatem. Alia
enim sunt mortalitatis principia, alia æterni-
tatis; alia effata mundi, alia Dei; in ea consul-
tatione de qua agimus, nunquam adhibenda

nisi æterna principia: verbi gratia, in retinen-
da filia in sæculo, non à carne, & sanguine
sed à Deo, consilium petendum est. Atque il-
lud magnam animæ fiduciam affert, quod
Deus non sinet eam decipi; quia cum eum in
toto corde, & veritate quærat, nunquam se
Deus ab ea avertet; cuius scilicet tanta est bo-
nitas, & amor in suam creaturam, ut sæpe oc-
currat non quærenti, secundum illud Pro-
phetæ Isaïæ 65. *Invenerunt qui non quæsi-
erunt me:* multò magis sinat se inveniri à quæ-
rentibus.

Sequitur ut de tempore quo fieri debeat
Electio dicamus, quod triplex S. Ignatius
assignat.

I. est quando Divina virtus sic impellit, ut
omnis dubitatio, immò etiam dubitandi fa-
cultas, animæ sublata sit, quominus ejusmodi
impulsionem sequatur: tunc enim rapitur
sine ulla contradictione propter evidentiam,
& vim, atque impetum vocationis. Talis fuit
S. Pauli, & S. Matthæi vocatio. Atque hic
modus extraordinarius est.

II. Tempus est quoties nobis clarum fit,
atque compertum divinum beneplacitum,
docente id aliquo consolationum, & moti-
onum divinarum experimento: cum nimirū
affluentibus donis spiritualibus, occurrit sem-
per nobis ea cogitatio, nō verò alia; vel etiam
dum inter eam cogitationē, Deus nobis eos
sensus largitur. Cæterum hi duo modi non
semper nobis à Deo dantur, nec sunt univer-
sales: neque enim ita Deus homines compelli-
t ad statum minus perfectum, ut matrimo-
nium, sed ad continentiam, aut ad offi-
cia abjecta, & difficilia, & quæ sensui re-
pugnant.

III. Igitur tempus est, cum per animi tran-
quillitatem aliquis considerato sine ad quem
conditus est, eligit certum vitæ statum, per
medium commodius, atque securius ad
suum finem tendat. Ea autem animi tran-
quillitas

quillitas adesse tunc noscitur, quotiescunque anima, nullis agitata spiritibus, vires naturales suas liberè exercet, quod requiritur ut acrius, & lucidiùs intrueri possit.

Tertia pars attinet ad fundamentum electionis, estque maximi momenti, quoniã est ipsius regula. Est autem accurata sui finis cognitio: hinc enim facilis est mediolorum æstimatio, & electio. Vti igitur heri à nobis dictum est, finis humanæ creaturæ, est Dei obsequium, atque gloria, salusque propria: Eius verò qui ad perfectiorem statum vocatur, major Dei gloria, majusque obsequium, item salus propria in gradu eminentiori, & maximum proximi bonum. Atque huc tendere debet omnis electio per media convenientissima; quã de re diximus superiori Concione.

Ultimo loco explicari à nobis debet modus, atque ordo ipsius electionis, in quã hæc observanda sunt,

I. erit factã Dei adoratione proferre in medium rem deliberandam, adducto ante oculos creationis meæ fine, in hoc consistente, ut cum Dei gloriã saluus fiam: in neutram verò partem amplectendæ, vel repudiandæ rei controversæ declinabo: quin potius velut in medio quodam interstitio, & æquilibrio subsistam; parato interim animo ut in eam illicò partem totus ferat, quam nõvero Divinæ gloriæ & saluti meæ fore aptiorem.

II. Erit obsecrare Dei clementiam ut dignetur mentem instruere, & impellere voluntatem, quocumque mihi potius tendendum sit, dicendo cum Ezechiã Rege 2. Paralip. 20. *Cum enim ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad se*, ita enim plerumque evenit, ait S. Gregorius, ut in precatione Deus voluntatem suam manifestet: ut in electione S. Matthiæ, cum ab Apostolis rogaretur ut ostenderet quem elegisset.

III. Instituenda, est consultatio seu delibe-

ratio: Nam electio est finis consultationis: Vnde Aristoteles electionem appellat *ἐκλογή* *προβιβλεμένον*, actionē spontaneam, quam præcessit consultatio: Et lib. 6 Ethic. cap. 2. Eum vocat, vel appetitum intellectum, radicaliter scilicet, quia intellectus est radix electionis, ob præcedentem ratiocinationem; vel appetitum intellectivum, idque formaliter. Sic itaque instituitur Consultatio.

I. In unam tantummodò partem, verbè gratiã affirmantem, considerandam tota mens incumbit: considerando in primis, quæ tandem & quot commoda, vel adminicula ex tali statu, vel negotio, ad finem meum prosequendum accedent: Deinde quot rursum ex eòdem incommoda, & pericula impendent: quæ singula ordine sic describam, ut notas numerorum apponam. Idque ita faciam, ut si rem unam illam cogitare unquam deberem: idque unò die sic faciam, ut eò die nihil aliud cogitem; ut nimirum mens aliò non se divertat.

Hoc peracto sequenti die, in alterius partis, scilicet negantis, consideratione, eandem adhibebo diligentiam, quasi ea tantum pars mihi amplectenda foret, & quid ex eã vel commodi, vel incommodi, vel adminiculi, vel periculi oriatur, inquiram; ac singula eam ordine adnotabo. Ea autem sunt, ut dispiciam, quid me potius ad peccatum alliciat; quid malis meis affectionibus, aut passionibus magis faveat; quid mihi salutem difficiliorem efficiat; quos in me effectus ista pariant; quæ pericula mihi objiciant; quid inde gloriæ Deo accedat; quid proximis meis boni. Quod autem dixi de ejusdem rei aut affirmatione, aut negatione; fieri debet de multis rebus inter se compositis, ut si comparem inter se Matrimonium, & Virginitatem, aut Continentiam: Manere in sæculo, aut in Religione vivere, & similia.

Tertio die omnia notata recensenda sunt,

ac sigillatim examinanda; sintne spectantia salutem, & finem meum, necne; & secundum rationes æternas. Nam si quæ sint quæ non hoc spectent, delenda erunt; ut minus apta, & sufficientia ad id ad quod assumpta sunt. Quod ubi factum erit sincere oportebit hinc inde notata opponere inter se & comparare; num commoda sint plura aut pauciora, aut magis considerabilia, aut minus quam incommoda; & quæ sint majoris momenti; ita ut ea demum eligantur, quæ & numero, & pondere commodorum præponderabunt: atque ita juxta ipsius rationis dictamen seposito carnis affectu electionem concludere.

Ex tali enim progressu iste existit & nascitur syllogismus quod intellectus planè convincitur, & quo electio quæ fit, infertur certissime. Ex omnibus medijs, illa mihi eligenda sunt, quæ me, & magis commodius ad finem meum deducunt; sed hæc in particulari, illud melius præstat: igitur hæc media mihi magis eligenda sunt. Major patet ex ipsis terminis, id est, quid sit finis, quid medium, & quid magis eligendum. Minor patet ex meâ consultatione, quæ tota infumitur in illa computatione, commodorum & incommodorum, in eorum supputatione, & ponderatione. Et propterea sequitur certa & indubitata conclusio, nempe horum mediorum præ alijs electio: quò procedendi modò, nullus clarior & solidior fingi potest.

Cæterum ne aliquid ad bonam electionem omisisse videar, his quatuor adminiculis uti poterimus, non quod inde certiores simus, sed quia voluntatem magis inclinant, & oppositis sese opponunt, præterquam quod operantem magis determinant.

I. est, ut spectatis rationibus generalibus ad particulares descendamus, ut videat unusquisque inclinationes suas, institutionem, & aptitudinem. Audi S. Ambros. lib. 1. officiorum cap. 44. Unusquisque igitur suum inge-

nium noverit, & ad id se applicet, quod sibi aptum elegerit: Itaque quid sequatur, prius consideret: Non solum noverit bona sua, sed etiam vitia cognoscat, æqualemque se judicem sui præbeat, ut bonis intendat, vitia declinet. &c. Quò etenim (inquit postea) unumquemque suam ducit ingenium, aut quod officium decet, id maiore implet gratia. Hinc quod reprehendit, i. eorum consuetudinem, qui vitam eligunt ex parentum moribus, cum tamen filii sæpe parentibus sint dissimiles: Amat enim (inquit) unusquisque sequi vitam parentum: denique plerique ad militiam feruntur, quorum militaverunt parentes: alii ad actiones diversas: z. reprehendit quod multi non sequantur nisi officia speciosa, & ut loquitur plausibilia, cum id tantum spectandum sit quod ad salutem spectet.

II. Est considerare si quis mihi vir antea ignotus, cui tamè nihil non perfectionis inesse cupiam, occurreret dubitus super ejusmodi electione, quidnam ego illi faciendum, & eligendum ad maiorem Dei gloriam, & maiorem animæ illius perfectionem, essem illi consilii daturus, quo animadverso, id mihi agendum ducam, quod alteri suaderem. Eodem pertinet, quod habet Lessius in disputatione de statu vitæ deligendo, quæstione 6. num. 79. ut scilicet nobiscum perpendamus (inquit) Quid consilii nobis daturus esset Christus Dominus, si hic in terris nobiscum versaretur, & nos ab eo in hæc deliberatione consilium peteremus, & quod nobis consultum iri à Domino non dubitamus, id absque hæsitacione amplectamur. Ipse enim cum sit Sapia, falli non potest, & cum sit Bonitas, non potest fallere. Item Quid consilii, Sancti Apostoli Petrus & Paulus, & dilectus Christo Ioannes; Quid Sancti Doctores Hieronymus, Ambrosius, Augustinus, & Gregorius, denique quid tota curia cœlestis,

tot beatorum Angelorum, & animarum myriadibus constans qui omnes falli nō possunt, & quorum saluberrimum est consilium, cui proinde si subscripsero securus esse possum: Et certē quid illi mihi suaturi sint possum colligere, vel ex eorum vitā, vel ijs quæ in Sacris Scripturis continentur, vel in eorum libris.

III. Est, mecum in super reputare, si mors ingrueret, quem me mallet observasse modum in præsentī deliberatione. Itaque juxta illum faciendam esse mihi electionem facile intelligam. Etenim quia rerum temporalium amor nos decipit, opportunum est se se illo spoliare, ac se in eo statu constituere, quo erimus proximi mortis: Si quidem nihil est dubij, quin eligendum sit id vitæ genus, in quo vellemus nos à mortis intercipi. Et forsan dies hic electionis, ultimus vitæ tuæ futurus est. Oculos conijce in monita sensaque eorum qui in extrema animæ lucta versantur; plerosque reperies illigatos matrimonio, qui vixisse in Religioso statu optet: multos principes qui se arbitrarentur felices fuisse, si abjectæ fuissent conditionis. Philippus III. Rex Hispaniarum moriens agrè ferebat dolebatque se non fuisse opilionem, & pro Sceptro pedum non gestasse. Contra verò Religiosi complures, multi Continentes, & alij qui in humili statu vitam duxere, æquo animo quietoque moriuntur. S. Gregorius Magnus ea consideratione quendam spectatissimæ nobilitatis, studentem ac militaris status munita & dignitates luculenter provehi, ab istiusmodi consilio deduxit, perpulitque ad quietioris vitæ amorem. En quibus ad eum utitur verbis, lib. Epistolarum suarum sexto, Epist. 190. Cur magnificè fili non consideras, quia mundus in fine est? Omnia urgentur quotidie; ad reddendas rationes æterno, & tremendo Iudici ducimur. Quid ergo aliud nisi de adventu illius cogitare debemus? Vita enim nostra naviganti est similis: is namque

qui navigat, stat, sedet, jacet, vadit, quia impulsa navis ducitur. Ita ergo & nos sumus, qui sive vigilantes, sive dormientes, sive tacentes, sive loquentes, sive ambulantes, sive volentes, sive nolentes, per momenta temporum quotidie ad finem tendimus. Cum igitur finis nostri dies advenerit, ubi nobis erit omne, quod modò cum tanta cura quaeritur, & cum sollicitudine congregatur? Non ergo honor, non divitiæ quaerendæ sunt, quæ dimittuntur. Sed si bona quaerimus, illa diligamus, quæ sine fine habebimus. Si autem mala pertimescimus, illa timeamus, quæ à reprobis sine fine tolerantur. Hæc ille: quibus addere potes: etenim quæ hominum vercordia, ut ei rei nunc se addicant, cuius totam æternitatem præniteat.

IV. Est prospicere non minùs, quando pro tribunali sistar judicandus quo concilio me in hac re usum esse vellem; quo agnito, ego nunc utar, ut eo tempore magis sim securus. Quibus omnibus propter salutem meam, & animi quietem diligenter servatis, factam meam Electionem Deo offeram perficiendam, & comprobendam. Ea verò semel facta, nullòque omisso eorum quæ ad bonam Electionem conducunt, perspectaque in illa Dei voluntate, nihil deinceps circa eandem mutandum est, cum certum esse debeat, quidquid deinceps succedente tempore, melius in speciem videbitur, Demonis artificium esse, ne sit in proposito constantia. Quoniam enim lux Divina tunc maxime affulget, cum ad aliquod opus, nos omni conatu, sola Dei gratia fulti disponimus; illud est unicum bene eligendi tempus: reliquum verò quod electionem consequitur, tempus non deliberandi, sed exequendi. Adde tamen, nisi deinceps manifestè nobis constaret perfectam aliquid à nobis in nostra electione commissum: Tunc enim coram Deo, iteranda esset electio modo quo diximus esse faciendam.

Non tamen prima reiicienda, nisi clarissime contrarium apparet.

Sed proh, Deus immortalis! quam hæc omnia longè à nostris non dicam moribus, & consuetudine, sed etiam sermonibus, & cognitione absunt! Omnia vel ira, vel cupiditate, vel temeritate reguntur.

Hinc 1. Ut heri insinuavimus, & hic magis est ponderandum, omnia cedunt in contrarium, & existunt infelicia matrimonia, negotia miserè suscepta, exitus plerumque tragici ac miserandi.

Hinc 2. Nullus ferè hujus vitæ se addicit ad quam idoneus est: nemo ferè in eo statu vivit, in quo eum vivere Deus voluisset.

Hinc 3. Omnia vitæ officia præpostero ordine invertuntur, nec Deus rebus ullis benedictionem largitur.

Quid dicam omnes ferè humanas res, & consilia regi mundanis consilijs, & dirigi sæcularibus regulis, hoc est, perniciosis, & damnationem invehentibus? Quis enim iam rationes Evangelicas, & Christiana principia sequatur? Quasi verò prudentia carnalis superet divinæ ipsius Sapientiæ prudentiam. Sed nimirum carnalis prudentia, præterquam quod inimica est Deo, hanc tantum vitam spectat, & sequitur: & tamen ut dicebamus nuper, idque tam multis exemplis ostendebamus comprobatum; etiam utrum-

que amittit & temporale, & æternum. Neque enim unquam ulla calliditate intercedens Dei sapientia falli potest. Huius, Auditores, huius axiomata vobis propono; simulque vos obtestor ut vobis data à Deo ratione uramini, offerentes Deo rationabile obsequium; nihil unquam facientes sola propensione, vel libidine; nihil imitatione sola, nihil cupiditate, vel spe sed omnia præmissa coram Deo consultatione, & habita ratione finis vestri. Id unum semper inquirentes: *Quid faciendo vitam æternam possidebo?* Hoc enim unum nobis propositum esse debet; Cætera omnia vana sunt, inutilia, caduca, mortalia: *Quid enim prodest homini si mundum universum lucretur, anima vero sua detrimentum patiatur?* &c. *Filius enim hominis venturus est in gloria Patris sui, cum Angelis suis, & tunc reddet unicuique secundum opera eius.* Matth. 16. *Quid autem sit redditurus docet Apostolus in Epistola ad Rom. cap. 2. Is quidem qui secundum patientiam boni operis, gloriam, & honorem, & incorruptionem quarunt, vitam æternam; is autem qui sunt, ex contentione, & qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira, & indignatio, quod à nobis avertat.*

Christus Iesus. Amen.

* * *

DOMINICA PALMARUM. CONCIO PRIMA.

Crucem fortiter tolerandam.

Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus. Matth. 21.

Cum sepius Christus Dominus ingressus sit in urbem Jerusalem, id semper fecit silentio, sine apparatu, pedes, exiguo comitatu, nulloque strepitu. Unde itaque fit ut hodie tam insolenti pompâ ingrediatur, sedens in asino, concurrentibus populis, magnâ acclamatione, quod non modò non prohibet, sed etiam sic approbat, ut dicat, si illi tacuissent, futurum ut lapides loquerentur. Hujus rei tam inusitata, multæ rationes afferuntur.

1. Enim Scripturæ Interpretes agnoscunt impleram figuram Agni Paschalis, qui ut est in Exodo cap. 12. quatuor dies ante Paschatis diem introducebatur in domum cujusque coronatus, & redimitus, die Paschatis immolatus: Ita Christus decimâ die primî mensis Jerusalem ingreditur, cum esset decimâ quartâ die immolandus, & impletus figuram Paschatis, *Enim Pascha nostrum immolatus est Christus.*

2. Causa fuit quam indicat Evangelista, ut cogerentur Judæi ex prophetiæ testimonio, ipsum tanquam suum Regem ac Messiam agnoscere: cum enim disertè dixerit Prophe-

ta, *Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus sedens super asinam, & pullum filium subjugalis*; hæc nota humilitatis regnum Messia notavit: Siquidem cum hæc nota & aliæ quæ in Prophetis leguntur in nullo alio quam in Christo fuerint completæ, argumentum est infallibile ipsum esse Messiam, nam prophetiarum eventus sub calumniam venire nequit: Apocal. 19. *Testimonium enim Iesu est spiritus prophetia.*

3. Causa fuit ut eâ ratione celebraretur de mortis victoria triumphus: nata occasione fuscitationis Lazari hæc omnis pompa Christo ivit obviam, unde ait Joan. cap. 12. *Testimonium ergo perhibebat turba qua erat cum eo, quando Lazarum vocavit de monumento, & suscitavit eum à mortuis. Propterea & obviam venit ei turba, quia audierunt eum fecisse hoc signum. Idcirco Ecclesia in ramorum benedictione sic ait in Antiphona! Triumphatori mortis clamantes, Hosanna in excelsis: Et in alia, Victori triumphanti digna dant obsequia; & in laudem Christi voces tonant per nubila: Hosanna in excelsis.*

4. Causam affert S. Chrysostomus, quæ bono sensu accipienda est, ut invidiam Judæorum

deorum concitaret eo facto, cum se eorum Regem profiteretur: ut scilicet ostenderet, se mortem non fugere; in cuius causam volens occurreret; non quia hoc facto eos excitavit, ut facerent quod antea nolent, sed ut possent facere quod prius volebant: facultas (inquit) eis data est, non mutata voluntas.

5. Causa fuit ut regni sui speciem, quod in humilitate consistebat, ob oculos poneret; eius virtutis nobis daret exemplum, cuius nec ipse oblitus est, etiam in summo triumpho.

6. Causa, ut cum sic honoratus fuisset, gravior deinde esset eius infamia in cruce, secundum illud Sapientis, Proverb. 16. *Ante ruinam exaltatur spiritus.* In quibus causis & rationibus hærere non placet, ut quam potissimam iudico vobis afferam, si prius opem à cœlo accersivero per Virginis intercessionem. **AVE MARIA.**

VNiversis ex causis quæ mihi venerunt in mentem, cur filius Dei sæpe ingressus in Ierusalem sine strepitu, & apparatu, hodie alio profus modo intravit, comitatus hominum turba, quæ manu palmas & ramos oliivarum gestabat, & stercerat vestibis suis vias quibus incedebat, cum votis, laudibus, lætitiæ acclamationibus, testimoniisque exultationis atque amplitudinis sicut Regi supremoque Domino adhibitis: Quæ me omnium maximè affecit, permovitque causa hæc est, illi ea ratione agendi, voluisse nobis significare vehementer suum patiendi desiderium, suamque amorem in cruce, quam non defugiebat, sed potius ad eam progrediebatur triumphans. Nos inde intelligimus 1. contra sensum carnis quæ à patiando se quantum potest eximit, 2. contra communem hominum opinionem; quo loco, & qua in exultatione debemus tolerantiam habere. Quia in re mihi hoc dicendi aditu fatendum est, multum esse discriminis ac differentiarum inter hæc duo, scilicet dicere, & facere, mag-

numque intercedere spatium inter cognitionem & praxin. Sermones qui fiunt de peccatione, pleni sunt magnitudine animi & fortitudine; sed qui sunt Achilles in verbis, evadunt in experimentis Theistes. Nihil luculentius est in ore quam de Cruce loqui, estque delectabile seipsum crucifigere, quàm id agitur tantùm lingua: verùm si crucis onus humeris nostris imponitur, decerptum è sacris hisce reliquiis frustulum nobis intolerabile videtur. Attramen quia cognitio est principium actionis, & multum refert persuadere sibi rei veritatem, priusquam veniatur ad usum, & praxin; ad ingenerandam nobis animi fortitudinem in patiando, tres profero sequentes propositiones.

I. Est, tribulationem non esse formidandam.

I. Ratio est, Quia propriè loquendo, nihil timendum est præter Deum, ille verò unus est secundum illud Isaia 48. *Ego sum primus, & novissimus, absque me non est Deus:* Id ipsum, significatum est Beato Ioanni Apocal. 1. *Noli timere; Ego sum primus, & novissimus.* Quali diceret, si ego quem solus timere debes, te iubeo securum esse, nihil est, quod timeas. Eodem sensu Christus Dominus Matth. 10. dicebat Discipulis suis. *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere sed potius timere eum, qui potest & animam, & corpus perdere in gehennam.* Ostendit imbecillitatem eorum qui timentur, dum id ultra quod savire non possunt, asserit non esse formidandum: qui si maximè saviant sibi auferunt ubi savire possunt: è contratio ostendit, quis timeri debeat, ille nimirum qui omni modo savire potest, & semper. Hæc cogitatio immobilem facit quemcunque animum: Ita S. Babylas, cum à templo Impetatorum arceret, cogitabat (ait S. Chrysost.) summi Regis Dei immortalis Maiestatem, Angelos, circumstantes, aula cœlestis potentiam, & hac cogitatione fretus, hominis

mortalis minas, & factum aspernabatur. Insignis locus est eadere Rom. 8. Si Deus pro nobis, quis contra nos? ubi vox illa Quis comprehendit tyrannos, Reges, persecutores, quoslibet Dæmones, mortales omnes, tormenta, passiones, &c. Quia Electis nihil nocere potest, cum à Deo protegantur, in cuius comparatione omnia pro nihilo reputantur. At, inquit, illud peracerbum videtur, quod aliqui iuste, & merito videantur affligi, quod hinc probatur quia per Iudicum sententias condénantur Sed audi quid Paulus subjiciat loc. cit. *Quis accusabit adversus electos Dei? Deus qui iustificat, quis est qui condemnet?* Certè iudicia & accusatione & dånatione perficiuntur; neutrum timere debent Electi Dei, hoc est neque hominum accusationem, neque condemnationem: quos enim Deus sua Electi-one dignos censet, malè accusantur, & quos approbat sua sententia, & justos pronuntiat, nemo dånare potest. Vnde subdit. *Quis ergo nos separabit à charitate Christi? id est activa, seu qua nos Deus diligit: Tribulatio, an angustia, quæ sic hominem premit, ut eum non sinat elabi: an fames, an nuditas, an periculũ, an gladius, mortem significat, quæ omnia mala superat: sicut scriptum est. Quia propter te mortificamur tota die, id est omni die occidimur, estimati sumus sicut oves occisionis; id est propter nominis tui confessionem, expositi sumus morti, sicut oves quæ in macello detinentur mactationi destinatæ. Si quis igitur tibi aliquid minatur, veniat tibi in mentè, an sit Deus an alius; Si sit Deus, audi quòodo securũ te reddat; Noli timere, Ego sum primus, & novissimus: Si est alius, cum Deus non sit, quia Deus amicus est, nihil est quod timeas: nam si homo de decus tibi minatur, at honorè tibi reddere potest Deus; si paupertatem, audi quid dicat tibi Apoc. 2. *Scio tribulationem tuam, & paupertatem tuam, sed dives es: si alia mala. 2. Cor. 9. Potens est autem Deus omnem gratiam abundare**

facere in vobis ut in omnibus omnem semper sufficientiam habentes abundetis in omne opus bonum Sed vide quam præposterè agant homines. Deus minatur peccatori mortem, inferos, æterna supplicia, ignem qui nunquam extinguitur, vermem nullo tempore moriturum, & cetera minas omnes nihil illi terroris inferunt: minatur tibi homo mortalis, cuius potestas nullius ponderis est; & sanguis tibi congelat in venis, nullius es animi, virtutemque deservis, licet dictum tibi à Deo fuerit, nihil horum timeas, quæ passurus es, noli timere, Ego sum primus, & novissimus. Id animo tuo penitus imprime, nihil metuendum esse Pater Deum.

2. Causa est. Quia si quid patimur, post Christum patimur. Quæ res tria inferit; 1. est quòd à pœnis omnem acerbiteriam ipsè sustulit; ebibit Calicem ante nos, bibendoque sacra ipsius labra eum balsamo condederunt; vel mutavit in mel, & absinthium in suavitatem; retudit tribulationis aciem; nimè amplius timenda est; ac sicut postquam crucifixus est, abstulit Cruci quicquid habebat de decoris, ita postea à quàm Passionis suæ exhausto Calicem, omnem amaritudinem doloris amovit. Et Calix meus inebrians, quàm præclarus est: igitur Calicem salutæ aris accipiam, & nomen Domini invocabo. Vnde cum dixit filius Zebedæi: *Potestis bibere Calicem meum; dicunt ei possumus. 2. Quod idem sperare debes quòd ille: de ipso autem dicitur in Apoc. cap. 2. Qui fuit mortuus, & vivit, ut idem sperare possis; ac proinde quid superest nobis metuendum?*

3. Quòd post illũ patimur, hoc est minus quàm ille: Et quidem nunquam tantundem aut spernemur, aut illudemur, aut patiemur. Deinde ejus exemplo, ibimus semper post ipsum, ejusque insistemus vestigiis. Denique non potes recusare quòd ipse non recusavit. Ideoque ubi quid acciderit adversum, quæsecunque sit, dicit advenit id mihi post Salvatorem meum; sequore eum duntaxat: mihi per honorificũ est,

eodem ac illum modo tractari, eique in tolerando esse comitem, & eundem cum ipso Calicem ebibere. *Calicem meum bibetis. Veni & sequere me.*

3. *Causa est. Quia nihil accidit nobis insciente Deo, & non volente. Apocal. 2. Scio tribulationem tuam & paupertatem, sed dives es: nihil pateris quod Christus ignoret, & nolit te pati. Quid ergo conquereris? Vis ab aliis vicem tuam doleri, latere incommodum tuum existimas, teque insciis omnibus pati: scio tribulationem tuam: Scit Deus quid sustineas, idque melius quam tu ipse pernovit. Quinetiam ita vult: Quamobrem illud scit approbationis scientia, non quod approbet malum quod tibi fit, sed quia vult ut patiaris. Causam attende potius supremam, quam immediatam qua utitur Deus, ut humiliter te habeat. Vide quomodo loquitur de prodicione Iudæ, inimicorumque suorum crudelitate: Ioan. 18. *Calicem quem dedit mihi Pater, non vis, ut bibam illum?* Maria Diaz fidelis Dei ministra, notaque familiariter Sacerdotæ Theresiæ, conquereretur die quadam apud Deum amanter de acerbitate frigoris: os ei mox Deus occluit responsi verbulo: *Et ego feci, illius causasum & author, Si habes de illo querimoniam, ego sum ipse de quo eam habes. Convenit quidem Sanctis ita dicere; Obijciat mihi quispiam; At mihi non tantum virtutis est. At scit hoc ipsum Deus, ideoque sic loquitur, scio tribulationem tuam & paupertatem tuam: scio etiam quid & quantum patieris: scio itidem imbecillitatem tuam, tenuitatem virium, animi exiguitatem; quapropter feci onus consentaneum humeris tuis; scio ex qua farina malsa subactum ego te conflagram: minimè conditus es ex are aut ferro; doloris sensit corpus tuum tuusque animus non carent; sed cum gratia mea qua tibi nunquam deerit, plus etiam illis omnibus potes. Parco viribus tuis, tam exiguo**

lo te pati non solum patienter sed facilliter, sed hilariter & cum delectatione. *Sed dives es: lupetit tibi unde sufficias iis qua pateris, & postquam impenderis quod expedit ad exiguum istud martyrium quod tibi offero, restat insuper tibi robur. Sed dives es virtute: Et quidem vim suam, & gratia robur, homines penitus ignorant: clamant ut pueri priusquam feriantur; plus possumus, quam putamus. Quare frustra timemus, atque exhorrescimus, idque post tot exempla? Quid pateris? Quid verò non passi sunt, tot pueri, tot Reges, tot Reginae? Tu non id poteris, quod illi, & quod istae? Pudeat post tot exempla timere & gemere. Nondum usque ad sanguinem resististi peccato repugnantes. Hinc oritur generosa in Deum fiducia, qua nos cum Apostolo 1. Cor. 10. facit exclamare, *Fidelis autem Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere.**

II. *Propositio. Non solum minimè formidabilis est tribulatio, sed etiam amabilis est, diligere expetique debet, cum sine illa nullam habemus virtutem qua certa firmaque sit, nullam qua sit perfecta, eiusque ab illa consummationem habemus.*

Dixi r. loco, nullam virtutem esse certam sine tribulatione. Quicquid splendet minimè aurum est. Major hominum pars virtutem tantum fucam & fictam habet; occasiones demunt larvam, & simulatione depulsa exhibent quod abditum subtus latebat. Fit in virtutibus itidem ut in metallis, facilliter admodum in aestimatione erratur. Solus obryæ carinus beatitudinem præbet de auri aut argenti puritate; sola item tribulatio virtutem probat. Alchimia speciem auri & argenti ementitur, sed fornax ignisque explorant usque aded ut comperiat, nihil ea nisi figmentum fuisse. Hypocritis pietatem simulat, iustitiam & sanctitatem, at tribulationis ignis redigit omnia in fumum. Tribulatio vocatur tentatio,

quia nos experimento subicit, efficitque ut à Deo & à nobismetipsis & ab hominibus noscamus. Quamobrem non probamur esse virtute præditi, nisi post eius explorationem. Hoc ipsum induxit Angelum Smyrnæ ut Sancti Ioannis kylo diceret. *Scio tribulationē tuam & paupertatem tuam, sed dives es: id est profiteor te locuplerem virtute ac sanctimonia, sed post tribulationem.* Ita Genesis cap. 22. *Tentavit Deus Abraham:* Et illa probatio fuit omnium quas ejusmodi vir subire posset agitationum maxima; scilicet mandatum accepisse sacrificandi filii unici manibus suis. At ipsius animus cum esset ex auro purissimo constatus, illum, nec ignis nec obryza falsitatis arguerunt; quem ipse Deus scalpore suo signavit, & hocce ornavit testimonio: Gen. 22. *Nunc cognovi quod times Deum, & non pepercisti unigenito filio tuo propter me:* Deus quippe agnovit experientia, soliditatem ipsius virtutis; meruitque tentatus testimonium illud post probationem adeo difficilem. Iobi virtus superavit Diaboli calumniam, qui accusabat eum non servire Deo nisi propter bona quæ ab eo acciperet: Deoque eadem melius innotuit ab experimento suæ fortitudinis & patientiæ, sicut ipse ait cap. 23. *Ipsè verò scit viam meam, & probavit me.* Particula, & hoc loco sicut in aliis plerisque Scripturæ, significat, *Quia quasi aurum quod per ignem transit.* Ita David de seipso loquens, ait Psalm. 138. *Domine, probasti me, & cognovisti me:* Sic dicitur de Tobia: Tob. 12. *Et quia acceptus eras Deo, necesse fuit ut tentatio probaret te.* Et in universū dixit Sapiens, Sap. 3. *Deus tentavit eos, & invenit illos dignos se, tanquā aurum in fornace probavit illos.* Et Judith. cap. 8. *Memores sint, quia tentati sunt Patres nostri, ut probarentur, si verè colerent Deum suum: Memores esse debent quomodò Pater noster Abraham tentatus est, & per multas tribulationes probatus, Dei amicus esse Deus est: sic Isaac, sic Iacob, sic Moyses, & omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes tran-*

serunt fideles: Sicut igitur in Scripturâ, ut designetur aurum optimum, & argentū purum, dicitur *aurum, atque argentum igne examinatum, purgatum septuplum,* Psalm. 11, ita, ut dicatur *Virtus eximia, Virtus probata.* Nam uti dicitur Proverb. 17. *Sicut igne probatur argentum, & aurum camino, ita corda probat Deus.*

Quod si Deus nos probat adversis, & Sanctorum virtutem magis cognoscit non in se, sed ratione objecti, cum videt, non tantum quid habitu, sed etiam quid actu, & ipso factò contineant, multo magis nos ipsi cognoscimus. Accidit enim plerumque, ut nobis de virtutibus blandiamur, quas nunquam probavimus, & ea non posse credamus, quæ non modò non conficere, sed nec afficere valeamus. Mirabilis est hæc in re Apostoli doctrina, quæ explico in sensu exemplari, ut Scholæ loquatur: ait itaque 1. Corinth. 3. varios varia imponere fundamento fidei: *Si quis autem superadificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam: uniuscujusque opus manifestum erit; dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur, & uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit: si cuius opus manserit, quod superadificavit, mercedem accipiet; si cuius opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem salvus erit, sc tamen quasi per ignem.* Quam multi in virtutis probatione inventi sunt stipula, aut fœnum! Mille sunt exempla in Historiâ Ecclesiastica, Hæreseon principes, qui virtutem simulabant, aut solidam non habebant, cum aliquid ambiebant, consequi non possent, larvam detexerunt. Ita multi bonis se adjungunt, aut favent, cum aliquid sperant: quod si frustrantur, viri boni speciem, ac personam abjiciunt: hinc quid non agunt? quid non loquuntur? Quare si te ipsum nosse vis, ora cum Davide, Psalm. 25. *Proba me Domine, & tenta me, ure renes meos & cor meum.* Vere itaque hæc reflexione: Si ad Dei flagella es impatiens, nullius es virtutis, Sed illud modò ad-

verte,

verte, Deum nos probare, per quemcunque probemur: ad hoc enim uti potest aliorum hominum vel malitiâ, vel improbitate, vel imprudentia, vel indolis asperitate, qua ratione magis nos probat, quam cum sua manu utitur.

Denique hæc probatio alijs notam facit, aut virtutem, aut vitium. Itaque S. Chrysoſt. & alij Patres cum explicant illud dictum Dei ad Abraham, *Nunc cognovi, quod times Deum*, dicunt sic intelligi debere: Nunc omnibus, & præsentibus & futuris apparere feci, te Deum timere. Ita enim omnes existimant, sola tribulatione solidam virtutem explorari. Quin ipse Diabolus hoc prætextu virtuti lobi detrahebat cap. 1. *Nunquid Iob frustra timet Deum? nonne tu vallasti eum, ac domum eius, &c. Sed extende paululum manum tuam, & tange cuncta quæ possidet, nisi in faciem benedixerit tibi.* Et cap. 2. *Mitte manum tuam, & tangeos eius, & carnem, & tunc videbis, quod in faciem benedicat tibi.* Verum igitur est eam virtutem veram ostendi, quæ per tribulationem probata est.

2. Loco dixi, nullam virtutem esse absolutam perfectamque nisi eam quæ exercitata est in tribulatione. Ultimus est penicilli ductus quem Deus adhibet, quum ex aliquo mortali homine vult luculentum sanctitatis specimen effingere; postremus est color tabulæ appositus; & post diuturnas exercitationes virtutis, hoc uno semper opus perficit: contra vulgarem opinionem hominum, qui sibi persuadent, propterea quod aliquis coluit Deum, mereri ab eo, ut desinat ipsum exercere incommodis, & ab afflictationibus eximat, ubi Deus planè contrarium agit. Tob. 12. Angelus Raphaël ita loquitur. *Et quia acceptus eras Deo necesse fuit ut tentatio probaret te.* Quali dicat: plus habes virtutis quam ut negligaris; manus extrema huic operi adhibenda fuit; id tribulationis officio factum est. Et 2. ad Timoth. 3. *Omnes qui pie volunt vivere in Christo Iesu, persecutionem patientur: id est, quisquis*

apud se statuit perfecte vivere, in tribulatione vitam finiet. Quare secundum animadversionem sapientum, magni labores, gravesque afflictiones non tribuuntur nisi perfectis, sicut summo tantum opificio coronis imponitur. 2. Cor. 12. *Nam virtus in infirmitate perficitur.* Ita videmus magnas probationes non concessas fuisse nisi viris longè præstantissimis, ut supra à Iudith didicimus, cap. 8. Et quos non recenset Paulus Hebr. 11. *Alij autem distenti sunt, non suscipientes redemptionem, ut meliorem invenirent resurrectionem: alij verò ludibria & verbera experti, in super & vincula, & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt: circueverunt in melotis, in pellibus capris egentes angustiati, afflicti, &c.* Seneca etiam ethnicus istud agnovit lib. de Provid. Non vides, quanto aliter Patres, aliter Matres indulgeant, &c. Patrium habet Deus adversus bonos viros animum, & illos fortius amat: operibus, inquit, doloribus, ac damnis exagitentur, ut verum colligant robur: languent per inertiam saginata. &c. Verum quippe est virtutem corroborari rebus adversis, sicut corpus labore ac exercitatione colum per injurias ducit, nec ulli malo cedit, sed etiam si ceciderit, de genu pugnabit. Inde evenit, ut si nulla aut quidem exigua tribulatione vexaris, argumentum certissimum sit, aut te nihil habere virtutis; aut tuam nondum pervenisse ad gradus celsitudinem, quod Deus eam vult adducere; aut denique eam esse infirmam, & ideo in te Deus misericordiam adhibere, quod te turet, alisque suis contegat: Si autem robustæ & confirmatæ virtutis esses, te probavisset. Ita, pro verissimo pronunciatum id habet; si quispiam ubi probè pièque vixit, sub exitum affligitur, signum est, virtutem ipsius integram esse ac perfectam; contra verò si afflictationem metuis, indicium est, quo nemo unquam fallitur, virtutem tuam esse exilem, infirmam & contemnendam.

Dixi

Dixi 3. per tribulationem virtutem accipere consummationem, hoc est pervenire ad extremum; quæ extremitas à Philosophis moralibus nobis exprimitur per virtutē Heroicā. Porro cum agunt de actione Heroicā, tria ad illam desiderant. 1. Ut versetur in objecto aliquo illustri & sublimi, hoc est in te difficili & generosi facinoris; sicut enim qui pauper est, nequit re ipsa esse liberalis, & qui mediocriter tantum est dives non potest esse magnificus, cum magnificentia sit magnorum tantummodò propria; sic qui non occupatur in operibus arduis, nequit existimari Heroicus in virtute quia ipsi magnæ illius virtutis occupatio deest. 2. Ut sit in eo qui juvetur peculiari auxilio, sed extraordinario, opeque planè divinâ. 3. Ut fiat cum magna contentione, conatu & applicatione animi totis viribus agentis; Inde fit ut plurimæ virtutes quamvis splendidæ, & quæ nomine suo magnitudinem præferunt, uti magnificentia & magnanimitas, nequaquam virtutes heroicæ sint; nam licet operentur in re magna & difficili, non tamen indigent auxilio nisi ordinario naturalique, & conatu qui adhiberi solet in cæterarū virtutum praxi.

Magnorum autem laborum tolerantia continet eminenter omnes illas qualitates. Ut enim natura mortalis & fragilis quæ sibi ubique studet, id superet quod ipsi contrarium est, delectetur de depressione atque afflictione, crucem diligit, & ea gloriatur; ad ea opus est singulari ope Dei, intendendus est totus animus, viresque omnes sunt adhibendæ. Homerus in luculentis occasionibus, ingentibusque periculis & ubi omnes evadendi viæ deesse homini videntur, inducit Deos Deasque occurrentes ad Heroas suos, quibus illi subveniant & opulentur. Ita in ejusmodi casibus ad hominis latera Deus assidet, Psalm. 90. *Cum ipso sum in tribulatione: & hoc ex eo competitur, quod nunquam majus sit robur ad*

tolerandum quàm ubi persecutio vehementior existit. 2. Cor. 12. *Nam virtus in infirmitate perficitur.* Et attende quomodo ibidem loquatur idem Paulus. *Cum enim infirmor, tunc potius sum:* unde mirabiles sequuntur conatus, sedemque omnem superantes. Ex quo apparet virtutem nunquam esse heroicam, nisi quàm probatur tribulatione.

Si porro volumus exploratum habere quid de virtute heroica Sapientes senserint, eadem veritas nobis eluceat. Plotinus doctrinæ Platonice peritissimus, ait virtutem illam esse heroicam quæ perfecte animam purgat: nihil autem magis purgat animam quàm tribulatio. Ignis obryzaque ut ante dicebamus, autem expurgant ab colluvione extranea stanni, ætis squalioris, alteriusque cuiusvis metalli: sic tribulatio sordes animæ abstergit, quapropter in Scriptura, omnes ignis, obryza, fornacisque metaphoræ, nihil aliud spectant nisi animæ purgationem igne tribulationis. Præterea nihil est, quod melius quàm afflictio, animam ab omni creaturarum amore sejungit; sicut ignis res dissimilis naturæ separat: Psalm. 77. *Cum occider. eos, querebant eum, & revertebantur, & diluculo veniebant ad eum.*

Aristoteles heroicam virtutem explicat, similitudine divinitatis, quam obriem veteres appellabant Heroas Semideos. Et hb. 7. Moral. cap. 1. ait, à Lacedæmonijs eum vocari divinum, qui magnam aliquam & extraordinariam commendationem meretur: cum enim aliquem valde admirantur, divum appellant. Atque miramur maximè omnium, eos qui multum perferunt cum gaudio: & animosa perperio laborum rerumque adversarum, est perfecta Iesu Christi imitatio, habetque nescio quid naturam superans: adeo ut miremur etiam mancipia, si patienter sustinent pœnas quas commeriti sunt. In hominibus autem liberis, nobilibus, meritoque insignibus, patientia divinitatem imperit.

Ad quamvis Sapientes minimè nos illud docuissent, communis universorum sensus, frequentiusque hominum iudicium possit nobis sufficere: quia virtutem appellamus heroicam, eam quæ nequaquam ordinaria est, sed quæ in magnis præclarisque viris existit. Ac nescio unde fiat, ut in virorum magnorum numero ponamus eos qui multa toleravere, totamque vitam duxere inter magna pericula: sic illa apud Poëtam: Credo equidem nec vana fides, genus esse deorum, &c. Nimirum Deus rem tantum habet cum egregiis fortibusque animis, quos inter afflictiones & supplicia traducit. Vide quomodo laborant textilis picturæ artifices: Disscant in frustula materias auri, argenti, simileque alias, atque è minutis hisce segmentis, opificia egregia pretiosaque concinnant: Sic ad ornatum Ecclesiæ, Deus quasi concidit, secuitque in particulas Sanctos suos suppliciiis, & cruciatibus, eorum uni detrahens, alteri caput, illi oculos, huic manus, uni manum, pedes alteri, aliudve membrum frustumque corporis laceri, concisi, & modis mille defecti. Hanc ob rem permisit innocentem Abelem à fratre interimi: Abrahamum tentari, mandatumque unici filij mandandi suscipere: Israëlitis populum ingemiscere sub Pharaonis tyrannide: Davidem sustinere odium & invidiam Saülis: Susannam aculari ab impudicis senibus: Isaiam terra dissecari medio corpore sicut arboris truncum: Danielem fami, & furori Leonum obiici: tres Babylonis pueros in fornacem ardentem immitti: Tobiam primò in fortunis bonisque, tum in corpore affligi: æquè ac Iobum sæculis omnibus pro miraculo habendum. Et tu iam queri voles in afflictationibus, si proberis à Deo? Tecum nimis honorificè agit, qui te tractet ut Sanctum, eodemque modo quo præstantissimos homines tractavit.

Punctum hoc finio, hacce postremâ cogitatione.

Tom. III.

tatione. Cur arbitraris erectas fuisse statuas Heroibus, nisi ut ipsorum virtutis memoria esset aliis archetypus? Quorum porro specimen exemplumque nobis Deus proponit nisi eorum qui magnopere probati sunt tribulatione? Id scriptum est cap. 2. libri Tobia. *Hanc autem tentationem ideo permisit Dominus evenire illi, ut posteris daretur exemplum patientia eius, sicut & Sancti Iob.* Eiusque exempli speciem declarans Scriptura subiicit: *Nam cum ab infantia sua semper Deum timuerit, & mandata eius custodierit, non est contristatus contra Deum, quòd plaga cæcitas eveniret ei, sed immobilis in Dei timore permansit agens gratias Deo, omnibus diebus vitæ suæ: Eodem modo postquam de Abrahami tentatione egit Paulus Hebr. 11. subdit, Unde eum & in parabolam accepit.* Id est, omnibus in exemplum proposuit.

Agendum, potestne in speciem exemplumque posteritati statui? Quid conquerendum habes si Deus velit te in parabolam dari? Vult ponere te in ore omnium. Vult te ad Crucifixi formam effingere, ac de te excellens efficere specimen, ad cuius postea exemplum multa luculentorum operum millia exprimat. Vult illum inspiciendo te animari ad patientiam, hunc venerari Iudicia Dei tam acerbè animos tuos tractantis, illum suam de divina Providentia cogitationem corrigere, ac ediscere, aliam esse mercedem, bonaque longè maiora istis quæ in præsentia vitæ donantur. Vult alteri os obstrui queritur se acerbius, nimiaque severitate tractari, vultque omnia hæc fieri sumptibus tuis. Nam ut animadvertit S. Ambrosius Serm. 14. Deus minus perfectos erudit meliorum impensis, ut significet quanti faciat animam minimam cuiusque hominum. Et sicut vitæ filij non pepercit ut suum erga nos amorè ostenderet, ita amicis suis non parcit, si eorum tolerantia potest imperfectioribus prodesse. Quanta est (inquit Sanctus ille Doctor) circa nos Dei nostri sollicitudo.

Ficitudo? Illos examinat, ut nos erudiat; illos conterit, ut nos acquirat: Eorum cruciatus, nostros vult esse profectus. Cogita quanto tibi possit esse honori, ad usum tam eximium impendi. Argumento est, certoque testimonio virtutem tuam esse perfectam, quando specimē exemplumque aliis suppeditat. Ad eodē verum est, quod protuli in secundā propositione meā: Scilicet, virtutem non esse veram, nec perfectam, nec consummatam, nec heroicam, nisi probatur tribulatione, ac proinde, non modò minimè formidandam esse tribulationem, verum etiam optandam esse atque appetendam.

III. Propositio. Non solùm, ut dixi, concupiscenda est tribulatio, sed eā insuper lætandum & gloriandum est, proinde eundem est ad Crucem triumphanti animo, maiori eum pompa magnificentiaque si fieri possit, atque apparatu insigniori, quàm ductores exercituum, Romanique Imperatores progressi fuerint ad Capitolium, quàm de hostibus suis triumpharunt: secundùm quod Apostolus dixit, ad Roman. 5. *Non solùm autem, sed & gloriamur in tribulationibus.* Quid est illud non solùm? ait S. Chrylost. Non solùm inquit, non animam despondemus afflicti, & ærumnis oppressi, sed tanquam, ad maiorum honorem, atque gloriam proveci, gloriamur potius ob ea, qua nobis contingunt incommoda. Rationes attende.

1. Est ex eodem Paulo ad Rom. 8. quoniam tribulationis opera certam salutis nostræ spem & fiduciam habemus: *Spe autem salvi facti sumus:* In ea autem spe consistit tota huius vitæ beatitudo: Nam sicut alterius vitæ felicitas consistit in Dei visione, visio autem est rei præsentis, rei autem præsentis est possessio: ita tota beatitudo huius vitæ consistit in illa certa spe salutis, seu in securitate beatitudinis futuræ; nulla autem est maior securitas futuræ beatitudinis quam in tribulatione. Vide probationem Apostoli ad Rom. 5. *Quia*

tribulatio patientiam operatur. Idq; duobus modis: 1. Ratione materiæ: est enim tribulatio materia patientiæ: 2. Ratione gratiæ, quam semper præparat Deus, & offert, dum alicui immittit tribulationem: *Qui dat nivem, sicut lanam.* Subdit *Patientia autem probationem.* Qui enim patienter tulit adversa, eius virtus probata est: siquidem ut aurum igne, ita patientia virtus probatur; ut è cõtra qui nihil passi sunt, nondum sciunt an sint robustæ virtutis. Qui vero persecutione fractus non est, qualis est patiens, intelligit nihil est quod illum à Deo dimovere possit. *Probatio verò sp̃e.* Etenim primò eum firmat, & roborat; ut qui eum discat experientia, se nullis adversis à Deo divelli, vehementer erigatur in sp̃e vitæ cœlestis, & nihil jam vereatur, & præterea, cum in adversis gratiam sit expertus, in Deo mirabili modo confidat. 2. Non tantum spem roborat, sed eam auget; cum eo modo præmiũ augetur quod & asserit 2. ad Cor. 4. *Id enim quod in presentibus momentaneum & leve tribulationis nostræ, æternam gloriæ pondus operatur in nobis:* Qua de causa Petrus 1. Epistola cap. ad patientiam exhortatur. *Ve,* inquit, *Probatio vestra fidei, multo pretiosior auro, inveniatur in laudem, gloriam, & honorem, in revelatione Iesu Christi;* id est, in die revelationis eius gloriæ. Pergit Paulus, *Spe autem non confundit:* Quia non est spes huius mundi, quæ excidat, & robore perfundat eos qui sperant: præsertim cum, uti subditur, *Charitas Dei diffusa sit in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Iam verò quis explicet quanta sit gloriæ seges in hac gloriæ securitate, secundum illud ad Rom. 5. *Et gloriamur in spe gloriæ Filiorum Dei?* Cogita enim si cui facta esset revelatio suæ salutis, quis esset sensus eius? quæ exultatio, quæ gloriatio? Exemplum habemus in S. Francisco, cui cum facta fuisset eiusmodi revelatio, se ipsum præ gaudio continere non poterat. In quo gravissimè homines decipiuntur, qui si quidem videant multos malis afflicti, miserum illum iudicant, cum

ille solus in hac vita beatus sit, Cū enim huius vite beatitudo non sit in re, sed in spe ad Rom. 8. *Spe enim salvi facti sumus* & aliunde nulli potius hæc spes conveniat, quam tribulatio, profecto ille ferè solus iudicandus est beatus. Nō igitur tantum amanda est & opranda tribulatio; sed etiam est in ea gloriandum.

2. Ratio petitur ex sensu & iudicio Christi & Apostolorum. Incipiamus à Magistro, qui hodie triumphans civitatem Hierosolymam ingreditur, ut scilicet cum triumpho properaret ad Crucem. Quare, uti docet S. Chrysost. in libro ad eos qui scandalizati sunt cap. 15. Crucem, appellat gloriam tuam. *Pater* (inquit Ioan. 17) *Venit hora, clarifica Filium tuum*: Et Discipulus, qui illa se ipse, dicebat cap. 7. *Nondum erat spiritus datus, quia nondum Iesus erat glorificatus*: In quibus verbis Crucem Christi gloriā appellavit. Cum verò charitatem eius voluit designare, quid protulit? Nam signa? num miracula? nullo modo, sed Crucem sic scribens, cap. 3. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret*. Et Paulus ad Rom. 8. *Qui proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum*. Hic quoq; cum nos indicat ad humilitatem, ad Philipp. 2. *Hoc enim sentite in vobis quod & in Christo Iesu: qui cum in forma Dei esset &c. Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem mortem autē Crucis*. Et de charitate consilium dans, ad Ephel. 5. *Ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis, oblationem, & hostiam Deo in odorem suavitatis*. Ita ad Maritos, ut concordent cum uxoribus ad Ephel. 5. *Viri diligite uxores vestras, sicut & Christus dilexit ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea*. Atque ut ipse Christus suam patiendi cupiditatem indicaret, Petrum sibi mortem dissuadentem sic repulit Matth. 16. *Vade post me sanata, scandalum es mihi*. Ac resurrectionem suam clam, & in occulto fieri voluit, sed paulatim manifestari, idque paucis hominibus, qui præordinati erant; Crucem autem & mortem suam in loco civitatis aper-

tissimo, in monte Golgotha, in celeberrima festivitate, scilicet in Paschate, coram omni populo Iudæorum, & in maximo concursu, hominum indigenarum, & advenarum, cum adesset utrumque tribunal Iudæicum, & Romanum, cum solemnitas totā gentem congregasset, medio die, in communi orbis terrarum teatro, sustinuit. Et quia tantum qui oderant præsentem, id videbant, imperavit Soli ut se se occultaret, atque ita orbi terrarum rem proderet. Quid verò miraris quod Crux in hac vita sit mirabilis, & quod eam Christus vocet gloriam suam; cum in illo terribili ac tremendo die, quando gloriam suam ostenturus advenerit, cum in gloria Patris suis veniet, cum terribile tribunal adstabit, cū omnis hominū natura coram Iudice sistetur, cum Angelorum turmæ, cœlestesq; Virtutis effunderentur ut cum ipso descendant, cum innumera illa præmia & coronæ proponentur, cum alii sicut Sol, alii sicut stellæ refulgebunt, cum Martyrū cohortes, cum Apostolorum chori, Prophetarū ordines, cum generosiorum virorū cœ. us omnes in medium prodibunt; Tum in illo splendore, tū in illa magnificentia, splendidos radios emittentē illum in cœlo apparere & sibi prætere faciet. Tunc (inquit) *parebit signū Filij hominis in cælo, & sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum*. O Passionis splendorem! O Crucis fulgorem! Sol obcuratur, & stellæ cadunt sicut folia; Crux autem omnibus illis clarius refulget, & universum cœlum occupat. Vides ut ea Dominus gloriatur; vides ut rem illam, gloriam suam esse declarat, cum in illo d. toti orbi terrarū cum tanto splendore illam manifestet. Hætenus Sanctus Iohannes Chrysostomus.

Non alius etiam fuit tanti Magistri Discipulorum sensus. Audi Iacobum in epistola sua cap. 1. *Omne gaudium existimate, fratres mei, cum in tentationes varias incidieritis*. Idem: *Beatus vir qui fufferit tentationem,*

quoniam cum probatus fueris, accipiet coronam vita, quam repromisit Deus diligentibus se. Audi etiam D. Paulum 2. ad Corint 7. *Superabundo gaudio in omni tribulatione.* Et ad Rom. 5. *Non solum autem, sed & gloriamur in tribulationibus nostris.* Vide etiam quo sensu fuerint omnes Apostoli Act. 5. *Et illi quidem ibant, gaudentes à conspectu concilij, quoniam habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.* Sanctus Hieronym. epistola 99. ac Asellam: *Gratias ago Deo meo, quod dignus sim, quem mundus oderit: quorum partem angustiarum passus sum, qui Cruci milito.*

Sed non ita mundus iudicat, oppones? Ego verò id optimè scio. Sed

1. Quàm ridicula sunt hominum iudicia, & inepti gustus Vide in cibis quàm varii sunt: an igitur quia aliquis talem cibum fastidit, tu improbas? Ita quoniam multi pati nolunt, & tribulationes oderunt, tu etiam averfaberis?

2. Sed si mundus odit, at Christus dilexit; omnes Apostoli, immò omnes Sancti amaverunt. Cogita quis amborum potius falli potuit, vel cui magis credere, aut fidere oporteat. Quàm multa sunt quæ pluribus sæculis credita sunt, quæ postea paulatim abolita sunt? Cur nos quoque nostra iudicia non corrigimus, & nostrum sensum? Quod olim supplicium ignominiosius Cruce? & jam vide quid sacratius, quid honorabilius? Ingredere hoc tempore, omnes Christiani orbis Ecclesias: vide Summos Pontifices, Imperatores, Reges, Principes, Nobiles, Magistratus, omnes omnis generis homines, Crucem magnâ deo- tione venerantes, & discite evacuatam esse Crucis infamiam, atque illo tandem exemplo discite nihil esse gloriosius, quàm pati.

Et verò etiam ipsa rerum gestarum commemoratione id intelligere possumus, ut, sicut loquitur S. Hieronym. oratorio more post rationes testes proferam. Audi enim S. Chrysoft. ser. 14. de Diversis, ubi sui temporis martyria quædam refert. Ingrediebatur Vir-

go tenera, & innupta, cerâ quavis mollis habens corpus, cum affixa equuleo, derasis lateribus perfodiebatur, & sanguine tota perfusa erat: ac perinde quasi Sponsa esset potius, & in thalamo sederet, ita libenter ea quæ fiebant, ob regnum cælorum perferebat, in ipsis certaminibus coronam percipiens. Cogita quale spectaculum esset Tyrannum tenere, cum suis exercitibus, cum acuminatis ensibus, cum tot armis quæ ab una puella vincebantur. Vides ipsam etiam afflictionem cum maxima gloria esse conjunctam Vos verò nobis eorum testes estis quæ diximus. Cum enim Martyres nondum mercedes, atque præmia receperint, neque coronas, sed in pulverem, ac cinerem abierint. summo studio ad eorum honores concurrimus, ac theatrum spiritale convocamus, victores eos reviduamus, & coronamus propter vulnera, sanguinem, tormenta, plagas, afflictiones illas, & angustias; sic fit ut ipsæ afflictiones gloriationem habeant, vel ante retributionem. Refert deinde honorem exhibitum ossibus, & cineri S. Pauli. Affert quoque ipsum in exemplum, qui inter cætera, ut compesceret quorundam ex Corinthiis arrogantiam, atque ostenderet se non esse illis inferiorem; suos casus, & suas persecutiones recenset, 2. Cor. cap. 11. *Si gloriari oportet, quæ infirmitatis meæ sunt, gloriabor. In laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter.* Vide reliqua in quibus ingentem ærumnarum suarum contexerit catalogum, in quibus omnem suam gloriationem ponit.

3. Ratio, Petitur ex hoc eodem magno honore quo Martyre, prosequimur. Illis enim templa dedicamus, & altaria, quæ S. August. appellat Memorias. Illis festos dies consecramus, & solemnitates. De illorum vita nulla perquisitio. Hoc unum satis est, quod passi sint. Vide quomodo honoremus eorum

membra,

membra, & reliquias; Immo, uti loquitur S. Leo, ipsa instrumenta supplicii transferuntur in honorem triumphi. Hinc tyrannorum studium, & cura ut eorum reliquias abolerent ut delatum ipsis honorem impedirent. Verum id in illis impletum quod suis Christus promiserat. Lucæ 21. *Et capillus de capite vestro non peribit.* Quid dicam de Confessoribus, qui tormentis suam fidem contutati sunt; Eorum tanta fuit in Ecclesia dignitas, & auctoritas, ut penitentes ipsis uterentur pro intercessoribus. Quam religiose Constantinus Imperator multorum oculos effoscos osculatus est! Et quidem si militum vulnera gloriola sunt, quanto magis Martyrum? Quam putas etiam religiose ipsos Martyres sua membra pertrastasse, cum ipsa etiam suorum suppliciorum instrumenta artissimè complecterentur? Quid non dixit S. Andreas cruci sibi paratæ? Quam amanter complexus est? Quam suaviter exosculatus? Quam blandè compellavit?

4. Ratio. Cum omnis gloriatio sit prohibita, & quoddam scelus, ea tamen quæ ex persecutionibus petitur licita est: Quia omnis illa, vana est, & falsa, hæc autem legitima, & solida. Audi Apostolū. 2. ad cor. cap 11. *si gloriari oportet, quæ infirmitatis meæ sunt, gloriabor.* & cap 12. *Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi.* Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo. Tum subdit suarum infirmitatum, & persecutionum catalogum: diceres eum suarum passionum trophæum erexisse, & titulos gloriæ suæ inscripsisse. Solent passim homines suas passiones occultare, quia earum præcium nesciunt: Sed longè aliter facit Apostolus. Et certè unde de se gloriaretur, qui cum gloriatur de Domino, non nisi inde gloriatur? secundum illud ad Galat. 6. *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi;* Ut scias omnem Christiani hominis

gloriationem, in se, & in Christo nullam aliam esse præter Crucem. Ac vide ut Crucis Christum non puduerit, ut etiam in statu gloriæ, vulnera passionis sibi retinuerit, quasi non factis appareret, gloriosus, si etiam in suscitatio passionis gloria desideraretur.

5. Ratio. Quia hæc est perfecta cum Christo configuratio, uti dicitur ad Philippenses 3. *Ad cognoscendam societatem passionum illius configuratus morti ejus:* nulla autem major gloria esse potest imaginis quam si perfectè suo prototypo respondeat & sit similis. At cum proposita nobis fuit imitatio Christi, ea fuit potissima, ut essemus similes Crucifixo, secundum illud Exodi 25. *Inspice & fac secundum exemplar quod tibi in monte monstratum est.*

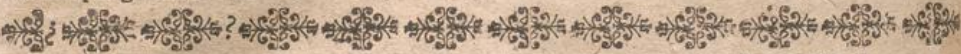
6. Ratio. Quia ut ait S. Damascenus, cum Christus in se suscepit passiones, & afflictiones, eas sibi quasi hypostaticè univit; itaque fecit divinas; unde omnem vilitatem & contemptum amiserunt, & fortitæ sunt summum honorem, & gradum ad quem evectæ sunt.

7. Ratio. Nec inde mirum est si Dæmones eos præcipuè reformidant qui actu aliquid pariuntur, quia illis singulariter adest Deus, secundum illud Psalmi 90. *Cum ipso sum in tribulatione,* itaque reformidant in eis præsentiam divinam. Chrylostomus loquens de S. Paulo. Cogita (inquit) quantus vir esset cum carceres habitaret, & ad tribunalia traheretur: Vel ipsis Dæmonibus erat formidabilis, cum virgis cæderetur: cum verò esset in vinculis, cum naufragia pateretur, tum maxima edebat miracula, tum magis adversarias potestates superabat. Ex quibus omnibus constat, non modò non esse metuendam tribulationem, non modò esse amandam, & optandam, sed etiam in eâ esse gloriandum, & Christi exemplo ad Crucem eundem per triumphum.

Pro conclusione. Quærendum unde in nobis oriatur tam contrarius sensus. Etenim passim nihil ita exhorrescimus quam pati. Sed

quotus quisque est ita animo generosus, qui pati amet & desideret? Quod autem diximus id etiam non satis esse, sed in tribulationibus, & in adversis esse gloriandum, id ferè omnibus videtur incredibile, & paradoxum. Sed nimirum aliter palea, aliter aurum tractatur ab igne: in quò palea comburitur, cum in igne aurum purgetur, & rutilet. Hinc qualis sis,

agnosce. Et qui sunt aurum, discant gloriari in Cruce Domini nostri Iesu Christi. Veniet tempus cum ipsa Crux mutetur in gloriam. Quamquam & ipsa gloria est & certantis, & triumphantis: certantis in hac vità, & triumphantis in alterà, ad quam nos perducat Dominus noster Iesus Christus. Amen.

DOMINICA PALMARVM CONCIO SECUNDA.

REGIA DIGNITAS IN CHRISTO CONSIDERATUR.
Quomodò ejus munera occultarit, & tota sit in amore.

Dicite filia Sion, Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus.

Matth. 21.

DISSIMILIS est in speciem curus gloriæ Dei visus ab Ezechiele Prophetâ, à Christi Domini ingressu in Ierusalem: nimirum primus est gloriæ, alter humilitatis. Verum in utroque visuntur animalia, & in illis mira significatio: nec Christus minor est in ingressu humilitatis, quàm in ingressu gloriæ. Nam quia Dei Majestas nullius gloriæ accessione fit major, neque accrescit; ideirò oportuit ut cresceret humilitate, ut quondam dictum est à Panegyristâ, Imperatori, quòd crescere non posset nisi solâ dimissione fastigii. Vt hoc videamus in Christo ad profectum nostrum, ad eam recurramus quâ nemo melius novit quæ ad eum pertinent, utpotè quæ sit ejus Mater. AVE MARIA.

INTER cætera quæ in sacris Scripturis admirabilia sunt, unum est quòd multa loca videntur in speciem contraria, quæ tamen inter se maximè concordant, unde opus est intelligentiâ, secundum illud, *Qui legit, intelli-*

gat, & est industria interpretis ostendere convenientiam. Porro id præcipuè apparet in veteri & novo Testamento, de quibus dicit Christus, *Omni Scriba doctus in regno cælorum similis est Patri familias qui profert de thesauro suo nova, & vetera.* Quanta autem sit utriusque concordia passim docent Sancti Patres, unde variæ apud eos utriusque Testamenti comparationes, quibus eorum conformitas ostenditur. Sanctus Gregorius lib. 1. in Ezechiel. homil. 6. exponens currum gloriæ Dei, atque inter cætera illud quod dicitur, unam fuisse similitudinem, unum aspectum, & unum opus quatuor rotarum, subdit:

Vna similitudo ipsarum est quatuor, quia quod prædicat Lex, hoc etiam Prophetæ, hoc exhibet Evangelium; quod exhibuit Evangelium, hoc prædicaverunt Apostoli per mundum: Vna ergo est similitudo ipsarum quatuor, quia divina eloquia etsi temporibus distincta, sunt tamen sensibus unica.

2. Pergit

2. Pergit in expositione Prophetæ. Et aspectus earum & opera quasi sit rota in medio rota. Rota intra rotam, est Testamentum novum intra Testamentum vetus, quia quod designavit Testamentum vetus, hoc Testamentum novum exhibuit, & quod illud occultè annunciat, hoc illud exhibitum, apertè clamat: Prophetia Testamenti novi, Testamentum vetus est, & expositio Testamenti veteris, Testamentum novum.

3. Ibidem docet idem exprimi per duo Cherubin sese mutuo respicientia. Quid est quod se mutuo respiciunt versis vultibus, in propitiatorium, nisi quod utraque Testamenta, ita sibi in Mediatorem Dei & hominum concordant, ut quod unum designat, hoc alterum exhibeat? Quid enim per Propitiatorium nisi ipse Redemptor humani generis designatur: de quo per Paulum dicitur; quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius. Quid verò per duo Cherubin, quæ plenitudo scientiæ dicuntur, nisi utraque Testamenta, significata sunt, &c. Duo ergo Cherubin in se mutuo respiciunt versis vultibus in Propitiatorium, quia utraque Testamenta in nullo à se discrepant, & quasi ad semetipsa vicissim facies tenent: quia quod unum promittit, hoc aliud exhibet, dum inter se positum Mediatorem Dei & hominum vident.

4. Idem Sanctus Gregorius lib. 19. in Iob exponens illa verba: Arcus meus in manu meâ instaurabitur, intelligit de prædicatione, secundum illud Isaia 7. Cum sagittis & arcu ingrediuntur illuc: Quid igitur hoc in loco arcus nomine nisi sacrum eloquium debet intelligi: In chorda enim Testamentum novum: In cornu verò Testamentum vetus accipitur; In arcu autem dum chorda trahitur, cornu curvatur; sic in hoc eodem sacro eloquio dum Testamentum novum legitur, duritia Testamenti veteris emollitur: ad eius namque spiritualia & blanda præcepta, illius literæ rigor inclinat, &c. Nec indecenter dicimus chor-

dam Testamento novo congruere, quod de Incarnatione Dominica certum est extitisse. Quasi ergo chorda trahitur, & cornua curvatur; quia dum in Testamento novo: Incarnatio Mediatoris agnoscitur, ad spiritale intelligentiam rigor Testamenti veteris inclinatur.

5. Gregor. Nazian. docet vetus Testamentum esse primam picturæ delineationem, novum autem esse perfectionem operis, & vividorum colorum additionem. Nemo autem dicat pictorem, cum tabulam absolvit, picreni delere, sed perficere. Nemo etiam dicat duplicem esse tabellam, sed unam quidem prius imperfectam, sed postea absolutam.

Atque inter cætera loca, occurrit 1. locus hodierni Evangelii, ubi describitur Regnum Christi Domini in mansuetudine. *Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus sedens super asinam, & pullum filium subjugalis* Et 2. occurrit locus sumptus ex Psal. 2. ubi agitur de eodem Christi Regno, sed exprimitur sub summa duritia & rigore: *Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos*; quod etiam sæpius repetitur in Apocalypsi. Porro quæ maior in specie videtur contrarietas, quàm ut Christi Regnum nunc dicatur futurum in mansuetudine; unde securitas imperatur: *Dicite filia Sion, Noli timere, Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus*: nunc dicatur futurum asperissimum in virga ferrea, idque ad homines confringendos, tanquam vas fictile, & testaceum? nihilominus tamen mira intelligenti apparebit loci utriusque concordia, ad quam ostendendam triplicem affero propositionem.

1. est. Vtrumque locum intelligi de dignitate Regia Filij Dei, & de titulo Messia. Ut enim à loco Evangelii & prophetia Zachar. cap. 9. initium ducam; Non est dubium in hodierno triumphali ingressu contineri manifestationem illius dignitatis, & qualitatis augustæ; unde Rex à populo acclamatur, & salatur, eique fit solemnis apprecatio, *Hosanna Filio David*, quæ nempe subditi ab eo salutem deposcunt, tanquam

quam à vero Liberatore, & à Rege suo, hærederegni & sceptri Davidici. Manifestatur autem non regio apparatu, non magnificentia, sed potestate regia: hæc enim exteriora non sunt signa nisi terreni dominatus, nõ autem veri Messia, cuius insignia sunt virtutes; atq; illa quidem non illustres, & quæ magis oculos feriant, sed depressiores, ut mansuetudo & paupertas, unde in ipso triumpho, & summo apparatu, has qualitates conservat. Itaque non sedet in equo, sed asino; non est armis circumdatus, sed ramis; non milites, non centuriones circumstant, sed Apostoli, sed plebs, rustici, & pueri: ad hæc; signum habet infallibile, ipsum humilitatis apparatum, juxta Prophetæ vaticinium: *Eccè Rex tuus veniet &c. ipse pauper & ascendens super asinam*, &c. Zach. 9. quâ notâ convincuntur Iudæi erroris, quòd expectent nescio quem Messiam gloriosum, cum Propheta disertè notet, Christi regnum hæc notâ humilitatis, quæ nulli hæctenus convenit. Vnde sapientissimè Prosper in libro quem inscripsit, In medio. &c. cap. 12. probat hinc convincendum Antichristum, quòd non sit Christus: Quia in superbiâ veniet, cum omnis de Christo prophetia resonet, quod eius adventus erit in humilitate: Et in Isaïa legitur: *iudicium eius in humilitate sublatum est, generationem autem eius quis enarrabit?* Nam ducetur sicut ovis ad victimam, id est, ad passionem & mortem; uti Evangelistæ testantur eum ductum fuisse, & promiserant Prophetæ: & alia sexcenta, quæ ibidem fusè persequitur. Cum itaque hæc nota & alia quæ in Prophetis leguntur in Christo fuerint completæ, argumentum est infallibile illum esse verum Messiam: etenim prophetiarum eventus sub calumniam cadere non potest. Cæterum ut scias Regem non fieri populi favore, aut institutione, sed ex natura sua talem esse, propterea ei sic

acclamatur, *Hosanna Filio David*, ut cum audies filium esse Davidis, intelligas ex genere suo atque stirpe sua Regem esse: unde de eo Apocal. 19. *Et habet in vestimento, & in sinu suo scriptum, Rex Regum, & Dominus Dominarum*: seipsum autem agnoscit Scriptura locum generationis, & stirpem, ut scias Regem esse natura: Itaque nomen Regis, & Messia, seu Christi, non est ei uti cæteris Regibus appellativum; sed proprium nomen: quoniam in cæteris, regia dignitas adiungitur naturæ; sed in nostro Rege, ea naturalis est, & essentialis: & hac ratione locum illum Cantorum intelligo, *oleum effusum nomen tuum quasi diceret, nomen Christi, nomen Messia, seu uncti, nomen tuum est, quoniam unctio fit oleo effuso: ut enim leias aliter unctum fuisse, quàm alios Reges sic eum David alloquitur in Epithalamio, dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem: propterea unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ pro consortibus tuis*, quod S. Paulus interpretatur de divinitate, & unione illa mirabili cum Verbo, per quam substantialiter unctus est divinitate, & singulari modo constitutus Rex à Patre, qua ratione nullus alius; unde dicitur plus unctus quàm cæteri, qui tantum divinitatis ipsius, & regis dignitatis participes sunt effecti: nam uti dicitur *omnes de plenitudine eius accepimus*, de quo dictum est, *In ipso inhabitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter*.

Iam alterum locum Psalmi secundi, agere de eadem Regia dignitate Sole clarius est: nam & mentio fit subditorum, & finium imperij: *postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terre*: fit etiam mentio Sceptri, & modi quo gubernabit, *Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos*: quod S. Ioannes ter repetit in Apocal. cap. 2. *Dabo illi potestatem super gentes, & reget eas in virga ferrea, & tanquam vas fig-*

Reget eas in virga ferrea, & tanquam vas figuli
 confringet eas: & cap. 12. Mulier peperit filium
 masculinum, qui recturus erat omnes gentes in virga
 ferrea & cap. 19. Et ipse reget gentes in virga ferrea.
 Virgam pro Sceptro accipi, nulli est dubium,
 præsertim cum vox, Reget, ipsum domina-
 tum significet. Quod autem hoc Sceptrum
 dicat non aureum, ut Assueti, sed ferreum, id
 fit ut significentur omnes qualitates, & virtu-
 tes necessariæ ad perfectum regimen, quæ
 omnes in Christo eminentissime elucet, teste
 Davide Psal. 44. Virga directionis, aut ut ver-
 tit Paulus Hebr. 1. Virga aequitatis, virga regni
 tui: id est enim; Sceptrum tuum tuum, mi
 Saluator, virga est directionis, imperii & re-
 regiminis, quia in illo gestas insignia virtutum
 omnium, conditionumque optandarum in
 principe qui digne vult munere suo perfungi.

Nihil est dubij, quin finis Regiæ dignitatis
 & gubernationis sit bonum felicitasque sub-
 ditorum. Atquæ hæc est differentia inter dig-
 nitatem regiam & tyrannidem, quod tyrannis
 nihil nisi commoda sua spectat, nullâ ratione
 subditorum habitâ, contra verò Regia digni-
 tas coniunctè suum subditorumque bonum at-
 tendit. Pariter certum est subditos nihil ampli-
 us à bono regimine Principis expetere pos-
 se quàm Æquitatem & Liberalitatem; Iusti-
 tiam & Beneficentiam, quæ duo sunt semper
 conjuncta in S. Scripturâ sub nominibus Mi-
 sericordiæ & Veritatis, vel Pacis & Iustitiæ,
 quas fatetur Propheta sibi occurrisse invicem
 in Filio Dei, Misericordia & veritas obviaverunt
 sibi, iustitia & pax osculata sunt. Sed quia nihil
 efficeretur, si Princeps solam haberet volun-
 tatem sine facultate scientiæque; benè merendi,
 oportet insuper Potestatem habeat animatâ
 magnitudine animi, & conformem voluntati
 suæ; habeatque Sapientiam qua moderetur po-
 testatè, & voluntatem quæ inest ipsi erga sub-
 ditos. Ita ut ad perficiendum Principem in gu-
 bernationis munere, in eo consociandæ sint

quatuor virtutes, Sapientia, Potestas, Iusti-
 tia & Liberalitas. Et hæc quatuor sunt dotes
 quas Propheta Itaias agnovit in Messia cap.
 9. Parvulus natus est nobis, & Filius datus est nobis,
 & factus est principatus super humerum eius, & vo-
 cabitur nomen eius admirabilis, consiliarius, Deus
 fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis, &c. super
 solium David, &c. sedebit, ut confirmet illud & cor-
 roboret in iudicio & iustitia, amodò & usque in sem-
 piternum. ò felix gubernatio Salvatoris nostri
 Iesu Christi, ubi is qui dominatur, ad ò emi-
 net sapientia ut eius consilia admirabilia sint!
 Quicquid agit, subditorum bona respicit, re-
 ctèque id demonstrat consiliarij munere de-
 fungens. At prodigiosa suat ipsius inventa in
 excogitandis rationibus tam aptis ad consilia
 sua destinatum ad finem provehenda, exhi-
 bendosque subditis suis suaves iustitiæ ac be-
 neficentiæ suæ fructus. Quæ autem maior
 quàm Dei Potestas? Deus fortis: vocabulum
 Dei apud Hebræos gigantem significat ad in-
 dicandum, omnes creaturaturâ vires à Dei ro-
 bore superari. Ipsius Liberalitas & Beneficen-
 tia exprimi nequeunt suavioribus verbis quàm
 si dicatur esse, Pater futuri sæculi id est Christi-
 ani: Princeps pacis, futurus tam magnificus in
 donis, ut Patris loco esset Christianis omni-
 bus bonisque eos cumularet; ad pacem, quæ
 totius felicitatis est cumulus, gubernationè
 omnem suam dirigens. Verum iustitia non
 poterat commendari melius quàm dicendo,
 super solium David sedebit ut confirmet illud & cor-
 roboret in iudicio, & iustitia amodò & usque in sem-
 piternum. Quatuor porò conditiones illas
 scitè representatas fuisse in Sceptro ferreo Fi-
 llii Dei, facile demonstrari potest. Vis & po-
 testas elucet mirificè in ferro, sicut docent S.
 Hieronymus & S. Gregorius, qui quidem in
 ferro agnoscunt vim Prædicationis Evangelij.
 S. Hieronymus in caput 4. Michææ, explicans
 cornu ferreum Ecclesiæ, ait illius esse Potesta-
 tē. Sed nihil est magis convinces quàm quod

apud Daniele dicitur cap. 2. Vbi potestas Romani Imperij ostenditur parte ferrea statuae; quomodo, inquit, ferrum comminuit & domat omnia, sic comminuet & conteret omnia haec. Idem dico de Beneficentiâ: nam inter omnia metalla nullum est utilius ferro, sine quo artes uniuersae ferè inutiles forent, nihilque prodesse. His adde, nos ex eo intelligere Regem nostrum magnificum & amantem, non sibi fecisse Sceptrum aureum ex subditorum suorum spolijs, uti plerumque Reges terrarum faciunt, at contra ut nos ditaret, seipsum pauperem effecisse. Licet de Iustitia & aequitate conticescerem, nemo est quin videat eam emineere singulariter in Sceptro ferreo, quod inflecti non potest, *Virga aequitatis, virga regni tui*. Nil nobis superest praeter Sapientiam, quae procul dubio elucet in operis artificio & formâ. Cum enim materia si sola spectatur, vilis sit, exiguusque pretij, sitque nihilominus Sceptrum Regis Regum, oportet illud ab sapientia industriaque opificis, raroque artificio suo redditum esse admodum commendabile, ac dignum eius manu à quo gestatur, qui non est alius nisi Messias. II. Propositio. In duobus illis locis, ita suam occultavit rationem agendi, ut conditionem muneris sui dissimularit sub rerum planè contrariarum specie. Nam si Historiam Evangelicam spectemus, cum agatur de manifestatione ipsius Regis dignitatis, quid minus regium quam illud, *Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam*, &c. Quam enim hoc alienum à Regum omnium consuetudine, & usu? Nam quid memorem triumphos multorum principum, quid aureos currus, quid equorum quadrigas, quid captivos, quid equos albos, quid Leones, quid Elephantos, quid Cervos, quid animalia peregrina, quid fatigatos hominum humeros, quid umbellas, quid leaticas, quid munera, quid congiaria, quid purpuram, quid aurum, quid ebur, quid gemmas? Vnus Salomon cum per urbem incederet, quanta pompa

paid faciebat? *Ferculum fecit sibi Rex Salomon de lignis Libani: columnas eius fecit argenteas, reclinatoriū aureū, ascensū purpureū; media s̄ baritate, hoc est rebus charissimis, & pretiosissimis confrauit, propter filias Ierusalem* Sed hodie his omnibus omissis, unius asinae, & pulli fit mentio. Verum dum Christus in speciem vilis est regiam suam dignitatem occultare, hac unare maximè ostendit. Nam ut omittam hunc omnem mundanum ornatum infirmitatis esse, non roboris, & solum conferre ad ignaros obstupesciendos, cum homines sapientes rebus illis non commoveantur: quid enim sunt tot satellites Regum, quam turba, tumultus, & impedimentum; quid ille externus apparatus, quam personata gloria, & theatralis maiestas: hoc ideò fecit, ut se singulariter illam regem ostenderet, qui per tot saecula promissus fuisset. Enim verò si alio venisset apparatus, dubitari potuisset, an esset iste promissus, cum multi ante eum fuissent eadem pompa ingressi: sed cum eum habitum sumpsit hactenus à nullo unquam rege, omnibus rebus oculis usurpatum, eas sumpsit notas imperij sui, quas nemo potuit ignorare, nemo dissimulare, cum longè ante fuissent à Prophetis notatae: haec enim est Prophetia Zachariae, *Ecce Rex tuus venit tibi iustus & Salvator: ipse pauper & ascendens super asinam*, &c.

Quòd si locum Psalmi attendimus: In illa virga ferrea quae dicitur Sceptrum eius, Assero significari modum ipsius gubernandi ipsi uni proprium, qui consistit in arcano consilio suorum profus mirabilium, quae diuino plane invento homines celat dissimulans egregium providentiae suae ordinem, occultando res tam eximias sub vilibus formis, ut eas mundanae sapientiae oculis subtrahat. Minimum pretio inter metalla ferrum est; voluit tamen in Sceptrum virgulam ferream assumere, auream Regis Assueri contemnens quam vult

quamvis Sceptrum florentissimi omnium quæ
possint existerè, splendidissimique regni gere-
ret: sed dissimulare voluit regie dignitatis suæ
magnitudinem sub vili specie Sceptri pauperis
atque despecti. Nam ut ad singularia descen-
dam: Quid maius redemptione Mundi,
profligatione Idololatriæ, Imperiorum mu-
tatione ac everfione, depopulatione infero-
rum, peccati exitio, mortis ipsius interitu, &
adeptione regni cœlestis, tum sibi, tum suis
lucranda? Ingentia tamen illa facinora edita
sunt tam pauperis, parati, ac tanta dissimula-
tione ut ea non potuerit mundi sapientia dig-
noscere paucorum dierum infans, ortus parenti-
bus egenis, in stabulo editus, jacens in præsepio,
in arumnis, in miseris, in paupertate: vita sine
honore ac splendore transacta, in obscuritate
& officina fabri lignarii: mors horribilis &
cruciatibus ignominisque affluens, ultra id
quod unquam toleratum est: Ecce redemp-
tio orbis, vastatio inferorum, ruina peccati &
cœlorum adeptio. Inopes duodecim homi-
nes sine doctrina literarum, sine eloquentia,
sine autoritate, sine viribus & præsidis, nihil
habentes in ore quam hominem crucifixum,
prædicantes egestatem, contemptum divitiarum,
odium voluptatum, & afflictationum
amorem; Ecce profligatio Idololatriæ, &
mundi labefactatio. Pusillus infans honoris
expers, sine comitatu, sine asseclis; tenuis gle-
ba devoluta ex monte, exiguus lapis diremp-
tus ex ingenti rupe, absque vi & industria ho-
minum, incutitur grandi statuæ, eam discit,
humili affligit, in pulverem redigit: Intumescit,
deinde augeturque ad crassitudinē mon-
tis: Ecce subversio Imperii. Quid dicam, quò
pacto robur suum dissimulavit sub imbecilli-
tatis specie? Ipse, ac sui fuere pauperes, sine
autoritate in mundo: Se inimici ab ipso
ulti sunt, & superiores fuere: Invalere in-
eum, nec ullus eos avertit, accusarunt
perperam, nemo inquisivit de injuria, miserè

trucidarunt, morti nullus obstitit, tremuit in
certaminis sui aditu; contristatur, tædio affi-
citur usque ad mortem, induciasque à Patre
postulat, nec exauditur, traditur adversariis,
daturque in prædam cruciatibus tam sævis ut
de iis silere nequeat: Neque vero æquius
actum est cum ipsius Discipulis & sectatori-
bus; quisquis de eo eiusque doctrina verbu-
lum profert è Synagoga excluditur, immo
eiicitur ex hominum cœtu, pro infano habi-
tus, pro impio & sacrilego; nullus est Iudex,
nec Ræses, nec Magistratus, neque Guberna-
tor Provinciæ; nullum est iudiciale forum,
neque tribunal quin eos arguat, accuset, per-
sequatur; id enim & ad exquisita supplicia, ad
mortem horribilem & execrandam; fures,
homicidæ, parricidæ, rei læsæ majestatis, & sa-
crilegi ac sceleratissimi quique puniuntur mi-
rius quam Christiani; ferrum, gladius, rotæ
cultorum acie, mucronibus & novaculis ar-
matæ, forcipes igne ardentés, sulphur, pix, li-
quatim plumbum, flamma fornacisque cen-
sentur tormenta esse leviora ad plectendum
hæc scelus. Atramen *Virtus in infirmitate perficitur*,
tantæ fortitudinis & potestatis est, ut quæ-
cumque se contra opponunt, contradicunt, &
vexant, perumpat cum victoria, suumque
Regnum supra strages cædesque constituat.
Quò plures Christiani mactantur, eò multi-
plicantur magis: sanguis Martyrum sanguis
est Christianorum. Objectum fortitudinis,
est ingens, arduum ac difficile aliquod facinus
atque nihil magis magnificum est quam ad
sua consilia convertere, quidquid inimici no-
stri ad nostrum exitium apparaverant. Ita o
Christiani, si Deus velit ostentare vim suam ad
generosum cor firmandum, id efficiet sub spe-
cie summæ infirmitatis. S. Athanasium
exponet generali totius orbis defectioni
tumultuique; eum in certamine solum
relinquet, ut sæcula omnia mirentur con-
stantiam, vimque animi tam sancti militis,

qui solus in gradu firmus restitit Imperatoribus Arrianis, tot Regibus Ducibusque, tot urbibus, Provincijs, nationibusque integris.

At quomodo abdidit admirabiles Beneficentiæ suæ effectus, quis non obstupescet videns quot peccata, & mala in hoc mundo accedere permittit, quot in graves culpas electos suos prolabi? Cur nam (inquit aliquis) tot ætumnas & afflictationes in homines effudit, pestes, famem, bella, diluvia, terræmotus, generalesque reliquas calamitates, quæ probos malosque promiscuè involunt, electos sicut & reprobos? Quis non stupebit audire Simonem Stylitam, sanctitate quam sede sublimiorem, icu fulminis obteri, viros sanctimoniâ illustres à mari æquè absorberi in naufragij hiatu horribili, ac sceleratissimos? Ita beneficentiæ suæ effectus occultavit Deus, magnaue pars mortalium pro acerbitate accipienâ accepit, quod ille pro benefacto ipsis offert, adeo verum est quod ait S. Augustin in Enchiirid. cap. 27. Melius iudicavit Deus de malis benè facere, quàm nulla mala esse permittere: ac nemo existimare debet voluisse Deum acerbè agere in eos, quibus non permisit quicquam accidere quod in majus bonum ipsorum non cederet.

Verùm quàm pauci intellexerunt Iustitiam & æquitatem quam in gubernatione observat, videndo quantum inæqualis est in distributione bonorum, honoris, sanitatis & ingenij? Attamen quid justius quàm ut quisquis suum dat, donet id prout vult? Largiri æqualiter omnibus, suadoret id ex debito tribui, Si ea inæqualitas bonos aliquos fines spectat eius qui dat suum; si etiam fructuosa est iis qui accipiunt seu parum seu multum, quis non fatebitur nihil esse justius posse? Nolo hic sermonè producere illud demonstrando in distributione bonorum Salvatoris cum id nimis manifestum existat.

Caput hoc tantum finio dicendo illum præ-

riter dissimulasse Sapiëntiam suam suscipiendo consilia quæ ad ver labantur penitus in speciem ijs quæ sibi proposuerat. Atque id Regis est sapientis, adhibere media ad assequendum quod constituit, quæ videantur in contrarium ferri, ne ijs quorum interest sese illis opponant; atque hæc agendi ratio Salomonè digna est, ut infantem veræ matri salvum tueretur, simulate se velle ipsi necem inferre, sic Dei Filius reperit honorem in contemptu, pacem in bello, delectationem in tolerantia, divitias in paupertate, vitam in morte, resurrectionem in sepulchro, concentum faciens rebus discordantibus, & contraria uniens. Idem præstitit in Apostolis, quorum unus ita loquitur. 1. Cor. 6. *A dextris, & à sinistris, per gloriam, & ignobilitatem, per infamiam, & bonam famam, ut seductores, & veraces, sicut qui ignoti, & cogniti, quasi morientes, & ecce vivimus, ut castigati, & non mortificati, quasi tristes, semper autem gaudentes, sicut egentes, multos autem locupletantes, tanquam nihil habentes, & omnia possidentes.* Quibus verbis clarè ostenditur quod diximus.

III. Propositio, universum Regnum Filij Dei, eius Imperium, dominatumque in solo amore consistere, sive spectet ut in pace, seu consideretur gerens bellum & in conflictu. Nimum facilis est locus Evangelij, & Zachariæ Prophetæ, ut in eo diutius hæream: unde & ad læticiam, & ad confidentiam excitatur populus ad eius adventum: *Exulta satis filia Sion, & alter Evangelista, ex eodem sensu. Noli timere filia Sion.* Ratio communis est in verbis sequentibus: *Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus,* unde populi acclamatio, Hozanna, quod salutem significat, quam ab eo sibi populus deposcit, cum ab eo liberationem flagitat. Quid enim à Filio David cuius tantopere mansuetudo commendatur, secundum illud, *Memento Domine David & omnis mansuetudinis ejus,* expectare aliud Populus debuit nisi salutem, & liberationem? Cum enim plenus

plenas sit mansuetudine, qui *venit mansuetus*, pronus est ad misericordiam, atque ad beneficiendum.

Idem in loco Psalmi significatur, sed venustus, quia occultius. Quis enim non diceret Sceptrum ferreum esse imperii durissimi omnium, acerbissimi que signum, quandoquidem S. Scriptura, nunquam nobis puritatem, crudelitatem, intolerandumque pondus rerum omnium denotat melius quam ferro. Sic Deuteron. 3. Molesta servitus vocatur iugum ferreum, Deut. 4. Ægypti captivitas, fornax ferrea, Psal. 14. Severus carcer, manica ferrea. Virga nihilominus ferrea, cum pro serptro sit Filio Dei, nobis significat regnum ipsius esse Imperium amoris, absque vi, absque coactione, absque violentia; adeo verum est id quod ostendimus in 2. propositione, eum abdidisse egregium gubernationis suæ ordinem sub speciebus planè contrariis. *Vere tu es Deus absconditus*, exclamat Isaias cap. 45.

At sicut prima fronte sceptrum ferreum representat gubernationem acerbam, severumque Imperium; sic aio si quod exterius est, & quod apparet, attendamus, nullum unquam regimen gravius acerbiusque in mundo fuisse, gubernatione Filii Dei. Nam, Auditores, quid dicituri essecis de eo Rege qui adigeret subditos suos ad deserendas opes, fortunas, & bonorum commoditates quin & facultatem iis haberet cuiusquam rei, unquam possidenda. Qui postquam spoliavisset, aut sacco induisset ac cilicio, paucissimo victu aleret, oneraretque sibi, nec esse quietos unquam sineret: Qui amoveret illos à loco nativitatis suæ, à parentibus, amicis, notisque omnibus, cogeret eos nuntium remittere honori suo, & ut ipsos omnibus vitæ oblectamentis privaret, ad æternam damnaret servitutem, ad vitam in perpetuo luctu degendam, ad vivendum assidue in lachrymis & mœrore? Quid porro de illo qui servorum suorum optimos quosquæ ita nihili faceret, ut eos objiceret hostibus suis,

millies adhiberet ad equulei tormentum, alios ense concideret, sine pleteret alios, alios igne, inauditis alios cruciatibus; ediceret ne lacrymutam vel unquam, immò ne unum quidem suspirium emitterent: Insuper cogeret gratiam ipsi habere quod tam barbarè crudeliterque in eos ageret, hilarem vultum præferre in tantis acerbitatibus, in tormentis canere, carnificinæ suæ instrumenta de osculari ac fovere? Nonne diceremus crudele hoc Imperium esse, sanguinolentum regnum, atque ut nihil dissimulem, sceptrum verè ferreum? Veruntamen, Christiani, quicquid mox dixi Iesu Christi est regnum, ea est eius gubernatio, ipsius Imperij hæc ratio est. Attendite quo pacto se gerit in suos: Exiit eos bonis suis, aufert que habebant, & voto paupertatis reddit ad quidquam possidendum neque hæreditate, neque acquisitione, neque alterius etiam liberalitate. Interdicit usu voluptatum, earumque etiam quæ aliunde non prohibita sunt: quin & iis adimit illarum spem & facultatem voto castitatis: Eripit libertatem, sui que arbitrij usum, optionem actionis suæ, suæque vitæ ductum, voto obedientiæ: eodem, procul eos removeret à suis, à patria, ab ædibus propriis, ac sæpe illos inde in perpetuum exules facit, damnatque alios ad assiduum in solitudine carcerem, ad æternas alios lachrymas, ipsos cum poenitentia copulando, ut de iis dicatur, Et habent pro conjugè luctum, alios denique ad labores nullo modo & exitu nisi morte finituros. At quo pacto agit cum Martyribus. optimisque servorum & amicorum fidelissimis? Horrendum est id vel tantum cogitare: Nihil parcius leniusque se in eos gerit quàm in hostias, victimasque, seu in arietes destinatos lanienæ. *Propter te mortificamur tot à die, & astimati sumus sicut oves occisionis*, Eos efficit mundi purgamentum, faciem vulgi, ludibrium & execrationem nationum, crudelitatis escam, infamam petulantia, objectum carnificinæ, inju-

utiæ materiam: eos obligat ad dandum sanguinem suum, vitamque; in mille tormentorum usu, neque vult eos lamentari, totque rerum iacturam desistere, sed arbitrari se felices, amplectari patibula, admove se ad cruce exoculari vincula, gratiam habere tortoribus, & orare pro tyrannis à quibus necantur: Nonne oportuit sceptrum esse ferreum quo obligarentur, subiicerenturque tantæ incommodorum diritati? Oportebat sanè amorem aut illud sceptrum esse aut manum quæ id gestaret. O quàm rectè illud noverat Sapiens cum dixit in Canticis, *Fortis est ut mors dilectio, dura sicut infernus emulatio: lampades eius lampades ignis atque flammæ: aqua multam non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam.* At illius videte severitatem; & quàm immisericors est. Quot homines ad inopiam redegit propter amorem Salvatoris verbulum unum Evangelii, *Vade, vende omnia quæ habes & da pauperibus?* Multa millia fortunis omnibus nudavit. Serapion spectatæ vir conditionis, ab eodem illo exutus & ad nuditatem adductus, nihil præter Evangelistarum codicem sibi reservaverat, quem sub axilla ferebat, ibatque per urbem vicatim clamitans, ille me spoliavit, Quot mortales ipsos armavit, immisericordes in corpus suum eos reddendo, brevi monito Evangelii, *Regnum cælorum vim patitur & violenti rapiunt illud?* Nihil in speciem clementius est amore: ita planè est. at dicere ausim, re ipsa & verè nihil esse acerbius, Eius enim verò instructum attendite Vestes ornatosque; ipsius sunt instat armamentarii, arcus, sagittæ, p-haterra, faxque; at ubi jacula ei desunt, seipsum immitit ad inferendum vulnus, ictumque exitiosorem infligit, neque unquam aberrat. Prohi Deus! quod acerbitates in amore! quanta severitas in sceptro Filii Dei! præceptum Confessionis, condonandi iniurias, benè merendi in inimicis mandi ieiunium, orationem austerioremque victum: Afflictandi carnem suam, mandandi appeditiones, coercendi cupidita-

tem, adversandi sibi met assiduè. Hæc sunt ad quæ nos amor adigit, præstat in pace.

Quid autem in bello & in certaminibus agere ipsum putatis? *Accingere gladio tuo super femur tuum potentissime. Prodi mi Rex prorsus gloriose, bellicose & fortissime, prodi in campum. At ne idcirco putatote, Christiani, cum desinere Regem amoris nominati, Proprium amoris esse bellicolum: semper est armatus: & quidem audite quæ addit Psalmista in divino suo Epithalamio: apponit gladium ad latus: non igitur ad usum sed ad ornatum: at vultis arma ei accommodata, & propria? Specie tua & pulchritudine tua, intende, prospere procede & regna. Et inferius, Sagitta tua acuta, populi sub te cadent, in corda inimicorum Regis, Quamquam nulla ipsi meliora sunt arma, quàm sceptrum. Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos. Nonne vobis strenuus Imperator videtur, qui hostium aciem pertumpit, turbat ordines, vim manibus ulos infringit, concidit omnia, universa labefactat, tanto successu & ea facilitate, ut si vasa fictilia confringeret virgula ferrea. Vobis tamen austerissimè afferere illud in tantæ severitatis viâ, exercere eximium amorem; atque ut acerbe agit adversus hostes suos, ita eò magis efferte misericordie suæ opera. Non modo quia secundum S Hieronymi, multorumque aliorum aucthorum interpretat onem Deus agit instar figuli qui sumens argillam, glutinosamque terram, unde vasa fingat si quod vitium in aliquo animo advertit, illud effringit, destruitque, quantum materies adhuc mollis est. neque ignea perferentis, subigitque iterum priora vitia corrigens; si Deus expolit eos. Quos huius vitæ tempore, atque afflictationibus, & experimentis vitia quæ ipsis inlunt emendat: Sed imprimis quoniam Deus nunquam te magis misericordem, clementemque ostendit, quàm ubi crudelem in hostes suos eadem exercet. Quia verò id primo aditu continet paradoxum, doctri,*

doctrinamque inauditam, eius fontem vobis aperiam necesse est. Valde usitata est in Scriptura loquendi formula, explicare justificationem peccatoris, mundi conversionem, extinctionem Idololatriæ, vocabulis quæ significant bellum certamen, victoriam, cædem, internecionem, vastationem & everisionem imperij, quoniam peccatum erexit regnum adversus Filij Dei regnum. Cum autem generali defectione nationes universas istud commoverit in legitimum Principem, hic dominatum recuperare non potest nisi armorum vi, cruentoque prælio, quod omnia igne ac sanguine compleat; nulli rei parcendo, quoad peccatum deleverit & infidelitatem. Atque ut nihil peccatum destruit præterquam justitia & sanctitas, ratioque unica evertendæ impietatis sit in eius locum substituere religionem, ac virtutem, consequens est, ut constitui stabiliriq; religio & sanctimonia non possit, nisi horribili cæde ac internecione; abundanter sanguinem fundendo. Verum audiamus loquentem S. Scripturam. Psal. 97. *In spiritu vehementi conteres naves Tharsis*: S. Augustinus per eas naves intelligit, omnes terræ nationes, quæ superbiæ flatu tumidæ, vela adversus Ecclesiam expandunt: Quarum superbiam Christus evertit, quando eas ad fidem traduxit. Psal. 67. per allusionem ad Davidis bella, Christi victoriæ narrantur in mundi conversione: Vbi versu 22. dicitur; *Deus confringet capita inimicorum suorum*, &c. ut intingatur pes tuus in sanguine: ubi Genebrardus ait in sacra Scriptura hostium clades non tam significare abolitionem, quam conversionem: idque docet Rabbini, ut à Kimhi & Aben-Ezra. Psalm. ceteri ait 96 *Ignis ante ipsū præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius*, quod Ambros. Lucæ 12. de Charitatis igne exponit: Psal. 103. *Deficiant peccatores à terra, & iniqui ita ut non sint*: Basil. ait. Non ut pereant erat, sed ut convertantur: Psal. 149. *Et gladij ancipites in manibus eorum: ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in*

populis ad alligandos Reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manibus ferreis: ut faciant in eis iudicium conscriptum, gloria hac est omnibus Sanctis eius Certum est Apostolos non alio bello aggressos esse gentes, quæ prædicatione & conversione: Hinc illud *increpationes in populis*, quod non est aliud quam eos, peccatores esse convincere, & saluari pœnitentiæ subicere. Lege ibid. Augustinū quæ ratione Sancti pugnent gladio spiritus: Pagani (ait) occiduntur cum Christiani fiunt: quia quæro ego Paganum, & non invenio: Ergo mortuus est Paganus; nam si non occiduntur, unde dictum est *Petto macta, & manduca*: Isai. 34. *Indignatio Domini, super omnes gentes, furor super universam malitiam eorum interfecit eos, & dedit eos in occasionem, &c. Quia dies ultionis Domini, annus retributionum iudicij Sion, &c. Nocte & die non extinguetur, in sempiternum ascendet fumus eius*. Nominem Idumææ intelligit Montanus Romanum Imperium; Romam in urbe Bosta; incendium interpretatur ignem Evangelij: Sophon. 3. *In igne zeli mei devorabitur omnis terra: quia tunc reddam populis labium el: et, ut invocent omnes in nomine Domini, & serviant ei humero uno*. De igne Evangelij interpretatur S. Hieronymus, De eodem accipe quod dicitur in Apocal. de urbe Roma sub figura Babylonis, cuius incendium dicitur semper duraturum.

Ex his omnibus apparet, iracundiam Dei adversus nationes, prælia, victorias Messæ, cædes, stragèsq; ab illo insigni bellatore editas, non fuisse, nisi admirabilis eiusdem clementiæ, benevoliq; amoris effectus. Vivificando interimit, perdit salvando, vitæ largiendo trucidat: excessus iræ ipsius, bonitatis excessus est: acerbissima eius vindicta, est generalissima venia; unde concludi facile potest, illum in pace & bello esse Regem amoris.

Pro conclusione. Cum nemo sit qui non sub aliquo vivat imperio, & ad aliquem Regem non pertineat, hoc est, vel ad Christum,

vel ad Diabolum; cum regnum Diaboli sit tyrannicum, & consequenter crudele, durū furiosum; Sequitur Christi regnum esse legitimum, & consequenter regnum amoris. Ne quis autem huius nominis suavitate decipiat, scire unusquisque debet amoris imperium non esse molle & delicatum, sed forte & imperiosum. Vide enim quò perducatur amoris imperium; cui nihil unquam satis, immò ut ille loquitur, etiam de impossibilitate non capit solatium. Certè si amor sit in pœnitent-

re, quid non efficit? quid non exigit? Quod si sit in homine innocente, aut homine perfecto, quas non exercet tyrannides? quò hominem non perducit? Hoc satis in se experitur, quicumque amat; hoc omnis qui amabit, Amabat ille, & fac, quod vis. Sed si amas, id facies quod ille volet. Fœlix qui novit, miser qui nescit; Hoc experiri nobis donet qui solus amorem dare potest: qui solus amorem nostrum meretur: qui solus amorem nostrum potest compensare, Iesus Christus. Amen.

FERIA SECUNDA.

HEBDOMADÆ SANCTÆ.
CONCIO PRIMA.

De præparatione ad mortem.

Sine illam ut in diem sepulturæ meæ seruet illud. Ioan. 12.

IN domo Simonis Leprosi in Bethania mirabile instituitur Christo conviviū, quod & vitæ & mortis est. Certè in omni convivio utrumque reperitur: comedunt enim homines ut vivant; & ferè in hominibus causa mortis est alimentum: sed in hoc convivio illud est præcipuum quod sit convivium vitæ: Nam quia Christus Lazarum suscitaverat in Bethania, cum Christus illuc venisset fecerunt ei cœnam ibi ut ait textus: additur etiam Lazarus verò unus erat ex discumbentibus cum eo: vere resurrectionis testis existens. Ut autem scias esse convivium mortis, Maria accepit libram unguenti nardi pistici præciosi, quo unxit & pedes & caput Christi est interpretatus, un-

ctione mortis: unde subdit, *ut in diem sepulturæ meæ seruet illud*; quasi diceret, hæc unctio facta est in officium sepulturæ meæ unxit enim me sicut solet ungi corpus mortuum Christus itaque non ad delicias hoc officium accepit, sed ut sepulturæ officium, plusque fecit Magdalena quàm putavit; nam & viventi, & mortuo officium reddidit; ac sicut aliquando præveniendâ erit à Christo, qui ei apparebit vivus, cum mortuū requiret; ita nunc Christi mortem prævenit, & vivum, ungit ut mortuum, unde dicitur, Marci 14. *Prævenit ungere corpus meum in sepulturam.* Vide itaque diversa duarū sororum officia. Martha ministrabat; Lazarus discumbebat; Maria ungebat

Primum

Primum obsequium commune fuit, nam Martha ministrabat conviviis: Lazarus sibi attentus erat, unus erat ex discumbentibus: sed Maria ad Christum solidè attendit, cui & seipsam & sua liberaliter impendebat; Exterfit enim pedes eius capillis suis, & unxit pedes Iesuz: unde quid sequatur, & domus impleta est ex odore unguentis: Sanè eius exemplum univèrsam Ecclesiam odore replevit, & nos in odorem unguentorum eius curremus: Sed ne inutiliter curramus, gratiam Dei postulemus per Virginem, **Ave Maria.**

OPORTET, Auditores, me vobiscum hodie partii imitationem religiosi officij Mariæ Magdalenæ erga Filium Dei: Pro parte vestrà vobis relinquendo cuiã abstergenti pedes illius, hoc est, secundum Sancti Augustini interpretationem, concredendo charitati vestræ curam pauperum, qui Salvatoris pedes sunt, quibus saltem impendatis quæ vobis superflua sunt, significata per capillos: mihi verò retinendo odoramenta unguentaque, ut ea copiosè capitis vestris affundam, præveniendò scilicet sepulturæ vestræ diem, vosque disponendò maturè ad mortem, suscepto in manum officio eorum qui vos ad benè moriendum adiuturi sunt. Spero sic commoverim cuiã salutis vestræ, gratum fore vobis officium à me præstari, longè optimum omnium quæ expectari possent ab homine obsequij vestri, studiosissimo. Sermone exordior.

Hæc I. propositione: Nullum tempus est impendulum meliùs, eò quod ponitur in comparando sese ad mortem.

1. Ratio, quia satis semper futurum est temporis ad reliqua negotia, minime verò ad illud semper satis erit, *Pauperes enim semper habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis.* Testis esto ille qui aiebat, Inducias usque ad mane, Inducias usque mane.

2. Ratio. Quia ultimum est, & sum-

mum officium quod nobis præstare poterimus, nam in eâ te expectare aliorum opem, meræ nugæ sunt: Itaque si te amas, de hæc re, tanquam de summâ, tibi provide: *Miserere anime tuæ placens Deo: Psal. 48. Frater non redimit, redimet homo, non dabit Deo placationem suam:* Id est, ne frater quidem juvare poterit in illâ horâ, multò minus, alter homo: itaque eo tempore nemo redimere potest.

3. Ratio. Quia res est summi momenti.

1. Ex frequenti admonitione Christi Domini: Matth. 24. *Vigilate ergo, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit. Ideò & vos estote parati, quia quæ nescitis hora Filius hominis venturus est,* & Matth. 25. affert similitudinem Virginum prudentum, & fatuarum: *Et quæ paræ erant, intraverunt cum eo ad nuptias, & clausa est janua, &c. Vigilate itaque, quia nescitis diem, neque horam: & alibi, quod autem vobis dico, omnibus dico, Vigilate.* Unde varia exempla affert sui adventus: Exemplum furis, diluvij superve: *icantis, & laquei injecti super homines, ut intelligas Dei esse propositum homines non opinantes intercipere.* Cùm tamen adeò sæpe moneat, ne imparati intercipientur, signum est rem esse magni momenti, & cui maxime attendere homines debeant.

Quia agitur in hæc præparatione de summâ rerum: ex hæc enim ferè sequitur bona aut mala mors; nam licet exterius videantur mortes non differre, in ijs qui moriuntur, reiplâ tamen valde differunt, mors quippe peccatorum *pestima: Contra verò, pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius: Quin etiam ejus diversitatis sæpe signa dantur: unde superstites vel lætantur, vel augent luctum suum: Inde etiã sæpe pendent vel felicitas, vel damnatio: est enim momentum unde pendet aternitas, vel beata, vel misera.*

3. Quia in eo est prædestinatio, vel reproprobatio: Id est, ultimus quasi effectus prædestinationis, vel reprobationis; quòd Deus

quosdam occupet paratos, alios autem im-
paratos: Lucæ 12. *Beati servi illi, quos cum ve-
nerit Dominus, invenerit vigilantes.*

4. Quia in ea re non licet bis peccare, er-
ror enim est irreparabilis, semel siquidem
tantum morimur, atque inde omnia pen-
dent: Ecclesiastis 11. *Si ceciderit lignum ad
austrum, aut ad aquilonem; in quocunq; loco cecide-
rit, ibi erit.* nam mors affert immutabilitatem.

5. Quia Deus revelavit Sanctæ Gertrudi
cum aliquis ante mortem aliquid egit, quo se
ad mortem disponderet, se illud omne ei refer-
vare in diem mortis.

II. Propositio tempus minus aptum ad com-
parandum se ad mortem ipsum est mortis
tempus 1. Quia sæpe illud tempus non datur,
secundum illud. *Me autem non semper habebitis.*
possum enim subito mori, vel sensu deiici, vel
privari uti sensuum, vel vi mo. bi impediri,
vel justo Dei iudicio ob socordiam meam eo
gratæ auxilio destitui, quod in hora mortis
ad res meas in tuto collocandas est necessari-
um: Itaque idem nobis potest contingere,
quod stultis Virginibus, quæ cum oleum non
habuissent veniente Sponso, exclusæ sunt à
nuptiis, & clausa est ianua. Ex quibus intel-
ligi potest quantum sit periculum, quod in re-
tanti momenti, etiam dubiū, est extimescend-
um, & verò probabile apparet. Sicut enim
ob experientiam, licet omnes aliæ rationes
deessent, certi sumus omnes homines esse
mortales, ita etiam eadem constat experien-
tia, maximam hominum partem moti impar-
ratam, & non opinantem: quanquam & hoc
nobis aliæ persuadent rationes, uti commina-
tiones Christi Domini, & vita in multis scele-
ribus transacta cum nulla suæ salutis
cura.

2. Quia tempus mortis fere solet esse im-
peditum: ubi enim dolor, ibi sensus, & huc
tendit omnis animæ intentio, ait Augusti-
nus: quid enim facias in tanta angustia? Cogi-

ta quid faceret Saül dum ensi suo incubisset;
hinc enim vivere non poterat, jam gladio
transfixus; itaque in illa angustia, aliterius
manum ad necem imploravit. Hanc an-
gustiam sic expressit Ecclesiastes cap. 8. *Non
est in hominis potestate prohibere spiritum, nec
habet potestatem in die mortis:* Olympiodorus
interpretatur de precibus hominis morientis
pro impetrando plusculo temporis: nequa,
quam enim poterit eiusmodi preces effunde-
re, mitte me Domine in vitam, ut penitenti-
am subeam peccatorum, & da mihi ut peni-
tentia causa modicum quid adhuc vivam.
Pergit Sapiens. *Non finitur quiescere ingruente
bello:* Nam quid memorem quod ait S. E-
phrem & quod alias diximus de statu eorū qui
agunt animam? Non vides (ait) apud fra-
tres morientes, animamque agentes, quibus
assidemus, quam terribilia tunc eis accidere
cernantur, &c.

3. Quia illud tempus non sufficit ad tan-
tum opus: neque enim vno die discitur bene
mori, & usurpari potest illud Cassiodori de
arte bellica: *Ars bellandi, si non præcluditur,
cum necessaria fuerit non habetur:* Nam cum
plurima in eam horam passim rejiciantur, in-
credibile est quantum negotiorum illo tem-
pore sit præstandum.

4. Denique quomodo hæc convenire
possunt, eodem tempore, plus tentari plus-
que operis habere; & simul minus habere
spatii, cum mors instet. Quis jam efficere
aliquid potest in tantis rerum omnium an-
gustis, cum anima ad præterita se referte non
audet, ad futura quod eat nescit, in præsentibus
consistere non sinitur? Hinc itaque patet
mortis tempus esse minimè idoneum, ad se
comparandum ad bonam mortem.

III. Propositio. Quandoquidem, ad hoc
minus aptum est tempus mortis, consequens
est ut ante mortis tempus id facere oporteat.
Eò pertinent verba, Evangelii à me citata,
Sicut

Sine illam ut in diem sepultura mea seruet illud; quasi diceret, quia hoc officium unguendi, quod mortuis fieri solet, mihi mortuo præstare non poterit, propterea id nunc prævenire: est igitur unguentum sepulturae meae. Et certe illud accidit nam cum Magdalena summo mane profecta esset ad monumentum, ut Iesum ungeret, suscitatum reperit: quod itaque suo tempore facere non potuit, tum ob corporis absentiam, id fecit ante mortem, sed pro sepultura: secundum illud Marci 14. *Prævenit ungeri corpus meum in sepulturam.* Ita ante mortem disponere se oportet, quandoquidem in ipsa morte fecerit non licet: quod quo fructus fiat, diximus revelatum fuisse à Christo Sanctæ Gertrudi: Et ei qui id fecit contingit quod dicit Iobus cap. 5. *In sex tribulationibus liberabit te. & in septima non tangit te malum:* Septimam tribulationem Sanctus Gregorius mortis difficultatem interpretatur in Moralibus,

IV. Propositio Quia vero tempus magis accommodatum, ad præparandum se ad mortem, illud est quod eam antecedit, sequitur id esse faciendum ante mortem, quod tempore ipso mortis faciendum erit. Scio id tam ab aliquibus esse factum, ut nonnulli sæpius in vita sese tractant, quasi mortuos. De Pacuvio Syriæ Præfecto, quod & alias diximus meminit Seneca, quoti die in lectum deportatum fuisse cum symphoniâ puerorum canentium *Βεβιωκε, Βεβιωκε.* vixit, vixit: & ita nullo non se die extulisse. Alij adfuere suis iustis funeribus, vigiliis, & Missæ Mortuorum. Alii in ipsis sepulchralibus loculis decubuerunt. Non hæc damno, sed utiliora, & communiora omnibus consulo. Vt itaque rem propius attingamus, & de præparatione ad mortem dicamus.

Existimo præparationem ad mortem triplicem esse, secundum tria tempora quibus

fieri potest. Primum est tota vita: Alterum singulis annis. Tertium in morbo, aut in quocunque mortis periculo.

I. tempus observatur: tum quia semper vivimus in certo, atque dubio, cum nullum sit certum mortis nostræ tempus, nulla hora determinata. *Nescitis diem neque horam:* Occupari enim possumus improvide; idemque nobis potest contingere quod stultis Virginibus, quæ cum non haberent oleum veniente Sponso, exclusæ sunt à nuptiis: tum quia ipsa vita nihil aliud est quam quædam benè moriendi disciplina: Itaque S. Nazianzen. orat. 10. refert suos liberos instituisse, ut scirent vitam nihil aliud esse quam quandam migrationis ab hac vitâ meditationem: *μελέτην λυσεως.*

II. tempus observandum est, quia singulis annis sumus morti viciniore, atque identidem rationes nostræ componendæ sunt.

III. Denique, quia mors instat, & quia ut monet Angelus in Apocalypsi cap. 10. *Tempus non erit amplius:* De duobus primis temporibus hodie nobis dicendum: De tertio crastina die.

Optima itaque præparatio per totam vitam, est bona vita: nam rarò contingit ut qui malè vixit, benè moriatur. Tremenda sunt Sancti Hieronymi verba, qui moriturus, cum suos adhortaretur, uti refert Eusebius in epistola ad Damasum, adiecit: Vix de centum millibus hominum, quorum mala fuerit semper vita, meretur unus habere à Deo indulgentiam: hoc multiplici experientia didici, quod ei non bonus est finis, cui mala semper fuit vita: è contrario verò qui benè vixit, benè moritur: etenim mors quædam vitæ portio est, cum sit ejus finis ac terminus. Sed quia illud nimis generale est, observanda sunt quæ monet Christus in hunc finem, Lucæ 12. *his verbis Sine lumbi vestri præcincti, & lucerna ardentes in manibus vestris, &*

vos similes hominibus expectantibus Dominum suum quando revertatur à nuptiis. ut cum venerit, & pulsaverit confestim aperiant ei: ubi tria nobis præcipiuntur, in quibus præparatio ad mortem continetur:

1. *Ut renes scilicet sint præcincti*, quibus verbis quo significantur: Vnum est, ut studeamus mortificationi, tum vitiorum, tum passionum, tum voluptatum, ut crucem nostram deferamus, & nos ab aliis cingi patiamur. Vno verbo, vita omnis nostra debet in eo versari, ut mori assuescamus; id est, ut nos privemus rebus sensibilibus, & iis quæ delectant, & corpore nostro; eo sensu viventem quem habimus morituri; id dico pro affectu: hoc est enim lumbos cingere: Hinc quippe fit, ut facile ista deferamus in morte, quia mori didicimus: hinc oritur discrimen anxietatis & tranquillæ mortis: is enim qui sic vixit, omnia libens deserit; ab altero extorquetur anima ut ab invito: juxta illud, *Stulte, hæc nocte animam tuam repetent à te, & quæ parasciuius erunt?* hinc demum Apost. Petrus 1. Epist. cap. 2. *Obsecro vos tanquam advenas, & peregrinos, abstinere vos à carnalibus desideriis, quæ militans adversus animam* 2. *Renes cincti* significant hominem collectâ veste, vel ad agendum, vel ad iter esse paratum, quod illi in nostrâ materia convenit, qui nihil habeat præterea agendum in vita circa res humanas; unde necesse est ut suis rebus exterioribus providerit: quod consilium magni momenti est, ut nemo ita se implicet, & involvat in aliquo negotio, ut si à morte deprehenderetur, non posset Dominum vocantem sequi, & esse, ut ait Psalm. 87. *inter mortuos liber*.

Alterum quod Christus præcipit, illud est. *Et lacerna ardentes in manibus vestris*. Bona opera intelliguntur, quæ sola nos comitantur, & adsunt in morte. Itaque in genere significantur opera bona, ut fiat meritum collectio. Semper enim aliquid est reponendum. Nulla dies,

& si fieri potest, nulla hora prætereat sine dato beneficio; alioqui ut ille aiebat: Amici diem perdidimus. Sed videndum ut fiant in gratia, ne pro æternitate sint amissa: Ecclesiasticis 9. *Quocumque facere potest manus tua, instanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia, erunt apud inferos, quo tu properas;* & Proverb. 13. *Anima operantium impinguabitur*. Quid enim expectamus? Ioan. 9. *Venit nox, quando nemo potest operari;* & Apostolus ad Hebr. 3. *adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec hæc cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati;* & ad Galat. 6. *Quæ enim seminaverit homo, hæc & metet, &c.* Bonum autem facientes non deficiamus: tempore enim suo metemus non deficientes: ergo dum tempus habemus, operamur bonum. Cogita quod ait Ecclesiastes cap. 9. *viventes sciunt se esse morituros, mortui vero nihil reverunt amplius, nec habent ultra mercedem*: Id est, nihil amplius mereri possunt: Quia ut ait S. Hieronymus, Mortui nihil valent ad id adijcere, quod semel secum tulerunt de vita. Et ratio est: quia sunt in vitæ termino, ultra quem nullus est progressus; nulla cum legislatore quasi negotiandi inducia, sed accepta mercede, & persoluto denario divino, sine fine quies, atque fruitio. Sic ille supremus gratiæ arbiter statuit, sic promisit, sic rerum natura poscebat, ut aliquandò tandem succederet merito sua merces ultima. Sic etiam ipsa humani status, & via, & viatoris natura exigit, ut deficiente & via, & studio, laborandi etiam ac merendi locus & tempus deficient. Neminit hoc loco S. Hieronymus erroris Originis, & Origenistarum his verbis: Licet quidam huic expositioni contradicant, asserentes etiam post interitum, excrescere nos posse, & decrescere: sed refelluntur multis locis Scripturæ, ubi variis similitudinibus, res eadem exponitur, & confirmatur: videlicet, tempus

tempus laborandi, & seminandi, vilicationem exercendi, aperandi in die, cibum victumque dum vivimus quæritandi; idem esse & merendi apud Deum, & agendi in corpore, velut sarcina, merendi videlicet atque elaborandi consortio. Quæ cum ita sint necessæ est commeatum in tot annos comparare. Quidenim facies per totam æternitatem, si parum comparaveris? Certè pro itinere diurnitate sumitur maius, aut minus viaticum? nulla autem major fingi potest diurnitas æternitate. Cæterum ambæ manus ferre debent lucernas: hoc est in prosperis, & in adversis. Item nostræ manus: ut scilicet non fidamus alienis, ut præcipua fiant à nobis dum vivimus, neque illa tantum filiis, aut aliis imperemus.

2. Significantur multa opera quæ sunt in obligatione ob varia præcepta positiva, quæ passim in vita non observantur, quoniam tempus determinatum non habent, & saltem obligant ut semel fiant ante mortem; præsertim cum tempus mortis multis rebus sit impeditum. Vide quid passim agant homines eo tempore: Omne enim ipsorum, & aliorum qui circa ipsos sunt studium impenditur in procuranda valetudine, in leniendis doloribus, & minuenda ægitudine; Sicquæ plurima, quia in hoc tempore reiecta sunt fere omittuntur. Ne igitur id ita accidat, alio tempore facienda sunt, ut actus fidei, spei, charitatis, contritionis, veræ pœnitentiæ, & similes.

Tertium quod Christus exigit, illud est ut continuò expectemus Dominum, juxta illud, *Expectantes Dominum suum quando revertatur à nuptiis: id est ut ita vivamus, tanquam morituri, quia hora non putatis, veniet, in 1. vel in 2. vel in 3. vel in 4. vigilia.* Sicut itaque viri Principes sibi præparant monumenta, ita & nos in cælo nobis locum paremus. Vno

verbo, mortis assidua meditatio, optima est ad bonam mortem præparatio; unde qui eam cogitationem in vita respuunt, ferè à morte occupantur: sed qui huic cogitationi est assuetus, non perturbatur, cum venit. Cyprian. Epistola 52. Nec dignus est in morte accipere solatium, qui se non cogitavit esse moriturum. Certè hæc verba Christi Domini plus aliquid significare videntur: nempe quoddam mortis desiderium: nam servi, qui expectant Dominum suum revertentem à nuptiis, eius reditum exoptant: sic Apocalypsim concludit Ioannes, *Et Spiritus, & sponsa dicunt: Veni. Et qui audit, dicat: Veni, &c. Etiam venio cito. Amen. Veni Domine Iesu,* quibus verbis nihil expressius dici potest.

II. Præparatio est singulis annis, commodo aliquò tempore, quale est harum feriarum tempus; eligendo aliquos dies, quibus omnibus aliis negotiis sepositis nostram dispositionem videamus: quia cum difficile sit tempore morbi, & mortis his rebus attendere, oportet saltem semel in anno his rebus ferio incumbere. Exiguntur autem in hunc finem à nobis tria potissimum, 1. est examen nostri status, circa vitia & peccata, circa passiones & malos habitus, circa virtutes, circa obligationes, & negotia, denique circa perfectionem, ut rationes nostras componamus cum Deo, ut vitam mutemus in melius, & nos in eo statu constituamus in quò mori non timeamus. Itaque si aliquid habes restituendum, restitue. Si aliquid vovisti, imple. Si ad aliquid teneris, satisfac. Si mala consuetudo rumpenda, id effice. Si aliquid ad salutem est necessarium id præsta. Nam si cum dotes, non facis, voluntariè omittis, nec te ulterioris vitæ spes excusat: post tot Christi monitiones, post quotidiana exempla. Si interest ut tui hæredes aliquid sciant, scribe, ut si morte præventus fueris, non id omiseris dicere, neque cum culpa prætermiseris, alioqui

aliqui nulla erit tibi coram Deo excusatio.

2. Per Confessionem generalem tuas rationes sic compone, ut in fine vitæ non sit tibi necesse totam vitam retexere. Cum enim passim homines omnem suam ad mortem præparationem in confessione sua constituant, & nunquam ferè peius fiant confessiones quàm illo tempore ob vires animi, & corporis debilitates, & memoriam deperditam; oportet ut aliquoties in vita, hoc est semel saltem annis singulis ea ratione fiat qua vellemus in morte eam obire; hoc est perfectissimè.

3. Per Communionem ferventissimam quasi esset ultima. Nam licet extra morbi periculum sumi non possit Eucharistia in modum viatici, tamen sic communicare possumus, quasi ultima vice id fieret, idque in ordine ad profectioem ex hac vita disponendam. Sed quia tempus mortis nostræ adèd est incertum, hanc ego quotidianam præparationem necessariam esse puto, ut vel mane, vesperti, vel bis in die assuecamus actui contritionis: Vel si sit conscientia aut legitimum dubium peccati mortalis, ad confessionem accurramus, nam in re tanti momenti, non est jacenda alea. Denique ex virtutes, & iactus exercendi in vita, qui in morte erunt faciendi, ut ex habitu tunc facile fiant. Meminit Cardinalis Bellarminus cuiusdam qui cum in morte rogaretur ut actum contritionis exerceret, negavit se scire quid esset contritio, itaque se huic rei vacare non posse.

Quid à te sperare possum, mi Auditor, in tanta tuæ salutis negligentia? Quid hætenus fecisti, ut te ad tantum opus comparares? An putas, rem non esse tanti, ut hoc curare debeas? Sed cum mortem dico, æternitatem loquor. Cogita hic agi de tota vita tua, de toto te, de tuis totis rebus, de æterna felicitate, aut miseria, de cælo, aut de inferno. Pu-

deat te rebus adèd esse sollicitum, in isto negotio tam esse desidem. Tu unum, aut alterum diem in anno tibi denegas, qui tot dies aliis vel hominibus vel rebus tam liberaliter donas? Quantum temporis donas corpori? Cur tam parùm denegas animæ? Quantum impendis huic vitæ, & eius negotiis? Cur tam exiguam partem, & tibi mortuo & tuæ æternitati negas? Tam multi hoc unum semper cogitant, cur tu non aliquando? An id ad te non spectat? Sed te aliquando mori oportet, & citius quam putas. At tibi non deerit tempus? Ita ne? At incertus es, & occupaberis, si te & nos Christus non fefellit. An res est facilis bene mori? Sed vix tota vita addisci potest. An si semel malè, aliàs bene fiet? Sed semel tantùm morimur. *Statutum est omnibus hominibus semel mori, post hoc autem iudicium.* Non licet hæc in re bis peccare. Quodcum ita se habeat, pertinet ad prudentiam Christianam supernaturalem de re tanta, in qua rerum omnium nostrarum cardo vertitur, sic disponere, ut semper extra periculum vivamus. Hanc enim Moyses summam prudentiam existimavit; Deuteron. 32. *utinam saperent, atque intelligerent ac novissima providerent:* Aquila vertit *την εσχατην* ultimam vitæ diem. Sed nil minus homines aut cogitant, aut volunt cogitare, in quibus nescio quid potius damnum, an fœcordiam & insensibilitatem, an confidenciam stultam & ridiculam, an insipientiam, an futorem? Tu de duabus rebus sæpe cogita.

1. Tibi aliquando esse moriendum: notem, autem esse privationem huius vitæ; hoc est huius mundi inferioris, hoc est omnium locorum, omnium nominum, & qualitarum, omnium hominum, omnium rerum, & bonorum, omnium actionum circa res externas, circa & meritum, & demeritum: deinde separationem animæ à corpore, eiusque consumptionem: nam uti dicitur Iobi 14. *Homo*

cùm mortuus fuerit, & nudatus atque consumptus, ubi quæso est? Denique esse transitum ad alteram vitam, eamque æternam, eamque fœlicem, vel infœlicem, utramque sub dubio, sed alteram certam.

2. Cogita mortis incertitudinem, & repentinam occupationem: potes mori subito, vel de sensu deiici, vel privari nsu sensuum, vel vi morbi impediri, vel ob peccata præterita, & in pœnam præteritæ negligentia auxiliio Dei extraordinario destitui, quò unò ad-

ius res tuas in turò collocabis, quò destitutus, nihil omninò præstabis: ex quibus intelligere potes quantum sit periculum quod in re tanti momenti, etiam dubium extimescendum est. Beatus es Arseni; iam sæpe aliàs diximus; qui hanc horam semper ob oculos habuisti. *Vade & tu fac, similiter*, & habebis quod ille obtinuit, ut securus moriaris. Qui sic moritur, beatus erit in æternitate quam nobis donet Deus.

Amen.

FERIA SECUNDA.

HEBDOMADÆ SANCTÆ
CONCIO SECUNDA.

Quæ est continuatio præcedentis, de præparatione ad Mortem.

Sine illam, ut in diem sepulturae meae servet illud. Ioan. II.

ET adhuc hodiernum Evangelium ad Magdalenam pertinet, cuius semper amor commendatur. Fuit is sanè magnus jam à prima eius conversio-
ne; nam remittuntur ei peccata multa quoniam diligit: Sed si ipsa cum seipsa componetur, ille idem amor ita crevit, ut primus parvus fuisse videatur. Itaque initio lachrymas dedit, sed postea unguentum preciosum: initio ad pedes tantum, sed postea ausa est & caput attingere: initio iudicatur ut peccatrix, nunc arguitur ut prodiga: Nam & ubi effudit

quod effluere potuit unguenti, re ipsa etiam fregit alabastrum, ne aliquid remaneret. Eo enim amor percingit, ut si dederit hominem substantiam suam pro dilectione, quasi nihil despiciet eam: Denique initio multum fuit quod absolveretur, *va te in pace*; Sed nunc etiam eius factum in totam posteritatem comendatur: *ubicunq; predicatum fuerit hoc Evangelium, & hoc diceretur in memoriam eius.* Certè me beatum, qui Christi prophetiam ex parte hodie apud vos impleam! Ipsa unguenti sui odore totam domum implevit, & suarum virtutum odore, & fama univèrsam orbem
Sed

Sed quoniam ipsa prævenit diem sepulturæ Christi Domini, hoc idem officium mihi permitte, ut vestram mortem præveniam, vos ad rem tanti momenti disponendo: ad quod gratia nobis est necessaria, quam nobis impetrabit B. Virgo. AVE MARIA.

PLERI QUE censet, hæc Ecclesiasticis verba cap. 3. *Vnus interitus est hominis, & iumentorum: & aqua utriusque conditio, dicta fuisse prolataque ab impijs: ut in Evangelio de Lazaro dicebamus: Sed ea quæ sequuntur, sicut moritur homo, sic & illa moriuntur, ostendunt æqualitatem hominis iusti & impij, qui nomine iumenti designatur, quia sensuum duntaxat usum habuit, consistere tantummodò in eo, quòd sine differentiâ homo iustus, pravusque morti tributum dependunt, & desinunt vivere. Nam cæteroqui admodùm mors utriusque discrepat; cùm *Mors peccatorum sit pessima, è contratio autem pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius.* Scio S. Ambrosium lib. de bono Mortis cap. 2. dicere triplex esse genus mortis: Bonum scilicet unam, malam alteram, tertiam verò indifferentem. Mala mors est peccatum lethale, quò scilicet anima vitam gratiæ amittit: *Anima quæ peccaverit, ipsa morietur.* Bona & speciosa mors est iustificatio, quâ peccator moritur peccato, ut iustitiæ vivat: de quâ loquitur Apostolus in Epistolâ ad Romanos. *Consepulsi cum illo per baptismum.* Mors indifferentis, est naturalis, in quâ anima se jungitur à corpore: quæ quidem vocatur bona vel mala, secundùm dispositionem ejus qui moritur. Cæterum bona mors adeò pretiosa est, ut nemo sit quin benè mori velit: juramentumque multorum, inquit S. Augustinus, istud est, possim benè mori; aut, Deus me vindicet à malâ morte: unde idem Doctor colligit, improbos magis diligere mortem suam, quàm vitam: sibi enim volendo malam vi-*

tam, nullus eorum est qui sibi bonam felicitatemque mortem non exoptat; Inde confido sermonem hunc iteratum dupliciter vobis non posse, cum in se contineat benè moriendi modum quod omnes desiderant: homo enim iustus bonam mortem exoptat, sicut coronamentum vitæ suæ; sed eam desiderat improbus sicut emendationem. At cum mors non evadat bona quasi fortuito & inopinato casu, sed consultò & ex animi studio, ac secundum rectum ordinem qui adhibetur; aliunde verò cum universi prope homines occupatos se ac interceptos ab postremâ illâ horâ videant, sicque angustatos ut illud scilicet benè mori, rectè ab his fieri non possit, date id mihi, ut in sermone inchoato persistam, anteveniamque exemplo Mariæ Magdaleneæ erga Salvatorem, sepulturæ vestræ diem vestræ diem, vosque disponam ad benè moriendum. Distinximus tria præparationis illius tempora, universam scilicet vitam; aliquot, annò quòlibet, dies; vitæque nostræ ultimum tempus, sive in morbo, sive in aliquo alio periculo mortis. Cum dixerimus de primis duobus, reliquum nobis est ut loquamur de hac ultimâ præparatione, quæ omnium plurimi interest; ut potè sola qua nobis superest, & quæ propius mortem nostram attingit, sine quâ quæ superiores nobis inutiles sunt, & quæ aliarum duarum potest vitia supplere.

Ultima proinde dispositio est in morbo, vel in periculo, aut certo, aut incerto moriendi: quia extra morbum alia sunt, pericula, ut ei qui ad bellum proficiscitur, saltem ad conflictum; ei qui navim conscendit ad longum iter in mari: item mulieribus prægnantibus, paulò ante partum; & iis qui longa, & periculosa itinera suscipiunt: illi enim omnes sese disponere debent ad mortem; sed communis illi qui gravi aliquo morbo detinetur; quia morborum acutorum incertus est exitus.

I. Itaque unusquisque scire debet periculum in quo versatur, neque illud ignorare; cui rei providisse oportuit in sanitate, vel initio morbi: quin vero quilibet iudicio hoc uti potest, quod omnes morbi acuti sunt periculosi, & quisque suum periculum conijcere potest ex curâ extraordinariâ quam Medici, & domestici habent de suâ valetudine. Oportuit itaque dedisse ejusmodi mandata, ne res tanti momenti nobis taceatur; aut tanta libertas danda est, ut non vereantur domestici aut Confessarij nos de nostro periculo admonere. In quo sæpè gravissimè peccant & Medici & domestici, & ipsi ægroti: Illi quidem, quia dissimulant, fallunt, ac blandiuntur, præsertim uxores, & mariti: cum tamen inter uxorem, & maritum hæc esse deberet confidentia, ut se mutuo de re tantâ admonerent: hi verò quia ostendunt se nimium mortem expavescere; uti Ezechias vultum obvertit Isaiæ, & in lachrymas se totum effudit. Non idè tamen dissimulavit Propheta, sed Regem allocutus sic eum compellit ut cap. 38. *Dispone domui tuæ, quia morieris tu & non vives.* Et Elias 4. Reg. 1. misit ad Ochoziam qui diceret, *De lectulo super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris.* Rectè dicebat Ludovicus XIII. speciem esse crudelitatis, ægroti periculum in quo esset dissimulare.

II. Debet ea præstare quæ quilibet eo tempore agere tenetur, quod cum dico, plurima dico: Etenim cum multa sint præcepta positiva, quæ nunquam in vitâ sunt observata, quorum observandorum nullum est tempus determinatum, & saltem in morte obligant: itaque unusquisque intelligat se diversis rebus obligari. Tales sunt actus Fidei, Spei, Charitatis, Pœnitentiæ, Contritionis, condonationis injuriarum, satisfactionis proximo in bonis, in fama, & similibus: Item reconciliationis, declarationis obligationum realium, & rerum innumerarum,

Tom. III.

sine quibus passim homines abeunt è vivis. Ad hæc, cum Christiani in illud tempus multa referant peragenda, quæ in vita facere omiserunt, saltem illud tempus diligenter expendere, in quod sua omnia rejecerunt. Ex quo fit ut cum vulgò homines, nihil magis, immò minus, agant eo tempore, quam alio quocumq; quæ tandem de maxima hominû parte habenda à nobis est opinio: Vide enim quid passim agant homines eo tempore, cum & ipsorum, & aliorum qui circa ipsos sunt, omne studium impendatur in valetudine procuranda, & leniendis doloribus & sic ea omnia omittantur quæ per totam vitam sunt omissa.

Ut itaque ab exterioribus initium ducam III. Condendû est Testamentum iuxta illud Isaiæ ad Ezechiam cap. 38. *Dispone domui tuæ, quia morieris tu, & non vives.* Ita Tobias cap. 14. cum se brevi moriturum credidisset, omnia mandavit filio, quæ fieri debere credebat. Idem fecit Moyses de sua morte monitus à Deo, uti dicitur Deuter. 32. & 33. Idem Iacob præstitit Genes. 49. & sancti veteres. Neque ferendus est quorundam neglectus, qui id facere omittunt, cum sit ultimum nostrû de rebus externis iudicium, & contractior vitæ nostræ tabella: neque id facillè omitendum, cum inde plurima orientur incommoda: & saltem ea sunt ordinanda quæ pertinent ad restitutionem, & sua nomina, ac debita declaranda, atque ad mercedes domesticorum, & ad suarum obligationum satisfactionem: item quæ fieri velis pro animâ tuâ, & pro sepulturâ tuâ: uti fecit Sancta Monica, multique alii Sancti, & dicitur de Patriarcha Ioseph Heb. 11. *fide Ios. ph. moriens de professione filiorum Israel memoratus est, & de officiis suis mandavit.*

Potro illud initio morbi faciendum est, quia cû sit ultima voluntas debet maximo iudicio fieri, & maximâ curâ ne quid peccetur.

Gg

Tria

Tria verò maximè servanda sunt, Prudètia, Iustitia, Misericordia.

Prudentia requiritur, ut non sit temeritas, neque passio: ad hæc, ut omnia ita clarè dicantur & perspicuè ut non sit disputandi locus; item ut auferantur omnes cause querarum; ut periti juris & consuetudinis consulantur; ut non sit locus derogandi testamento.

Iustitia in hoc hæret, 1. ut satisfiat æri alieno, hoc est, ut debitorum fiat mentio ut solvantur; item malè parata restituantur; denique satisfiat obligationibus undecunque nascantur; ex voto, ex damno illato quomodocunque; ex mercedis inuitu. Quod si verum est quod docent aliqui Theologi superflua debere in pios usus expendi, non sufficit, si id non sit factum, se de omissione accusasse, sed oportet quod ommissum est, eo tempore præstare: Ita Bellar. l. 2, de arte benè moriendi cap. 5, quod præsertim intelligendum est de bonis Ecclesiæ. Eòdem modo si impositæ sunt ad satisfactionem peccatorum aliqui; eleemosynæ, vel aliquæ obligationes non sunt à parentibus persolutæ, earum ratio habenda est, & facienda satisfactio. 2. ut ijs opes relinquuntur ad quos de jure pertinent, maximè si egentes sunt: ne alioquin à morientibus jura lædantur: & ita providendū est ut hi non sinant se ab æquitate abduci odio, vindictâ, aut alia passione: In ijs verò quæ pro arbitratu dare possunt, & disponere ad libitum, spectent 1. gloriam Dei; 2. Majores necessitates proximorum; 3. gratitudinem.

Misericordia servare debet ordinè charitatis: & 1. ratio habeatur domesticorum: 2. consanguineorum: 3. amicorum, & à quibus beneficium accepisti: demum aliorum secundum præsentem statum, quia in universum nihil definiti potest. Cæterum qui aliorum meminit, videat ut sui ipsius non obliviscatur. Itaque de eleemosynis provideat, & faciat sibi

amicos de mamonâ iniquitatis qui eum recipiat in æterna tabernacula: & si cum viveret septem opera misericordiæ non obivit, prospiciat ut fiant: ut in die judicii possit audire, *Esurivi enim & dedisti mihi manducare*, &c. Sed supra omnia provideat sibi multa Mislarum Ad extremum de quibusdam admoneo.

1. Est, Melius futurum si diu ante mortem fieret testamentum: tum quia maiore judicio fit: & maiori libertate; tum quia sæpè homines incauti nec opinantes deprehenduntur, & multa ignorantur, quibus à nullo provideatur; unde in multis violatur iustitia, cuius peccati nemo reus præter mortuum; & sæpè domus pereunt, & fit postea id à quo semper abhorruimus. itaque sapientissimus Romanorum Cato dolebat se vel unum diem vixisse non condito testamento: præsertim cum mortui possit testamentum ad libitum, & addi codicillus.

2. Est, ut si testamentum contineat aliquas Eleemosynas, aut opera pia, fiat in gratia, ut prodesse possint ad meritum vitæ æternæ: Itaque aut post confessionem est, aut post factum actum contritionis aut saltem post ista, ratum habendum, ut dispositio facta præsit ad salutem; neque sit tantum actus prudentiæ humanæ, sed etiam supernaturalis.

3. Est, plurima esse quæ longe melius fiunt à nobis, quàm aliis committuntur: nam si nos ipsi in vita omisimus, quomodo id alii facient; præsertim cum hodie liberi & hæreses sibi omnia deberi credant, unde parentum animas negligunt, itaque non restitunt, atque interim animæ parentum in pœnis solamen expectant, atq; ingemiscunt, dum mille prætextus filii reperiant cum parentum dedecore, necorum nominibus satisfaciant.

4. Est, cum mors sit bonorum spoliatio, & testamentum quædam illorum derelictio, faciendam hanc esse ex animo, neque quasi

quasi ab invito, illa esse extorquenda. Et tu quoque id sæpe cogita dum laboras, dum in illis comparandis insudas, aut in ædificandis domibus, aut in ornandis, te omnia illa aliquando esse relicturnum, & in alios translaturum: Itaque non sic esse diligenda, ut non sponte sed coactè relinquantur.

5. Quod si alio sine extra testamentum ordinanda, hoc facito suo tempore, & ut aiebat Romanorum doctissimus Varro, collige sarcinas, & ita accinctus ad profectorem paratus esto: & illud imple Christi Domini, *Sint lumbi vestri præcincti*. Fœlices illi qui ab omni rerum temporalium cura, & molestia liberi sunt, quales sunt Religiosi, qui cum Apostolo Petro dicere possunt *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te*. ex quibus fuit S. Augustinus de quo hæc habet Possidius in ejus vita: Testamentum non fecit, quia unde faceret pauper Christi non habebat: quamvis enim Episcopus esset, tamen more Regularium nihil proprii habebat.

IV. Fieri confessio debet, neque ad extremum differenda est, ob periculum, ne ante occipemur aut leehargia, aut stupore capitis deliratione; præterquam tanti momenti res debet fieri cum aliqua animi corporisque vi, sic ut ægrotus seipse accusare possit: Vbi quæ subijcimus observari oportet.

Faciendam esse Confessarij optionem qui nobis id temporis aptior sit: nempe qui eruditione, animique fortitudine præditus existat, ad veritatem nobis in tanti momenti occasione non reticendam. Sicut enim in morbis ordinarijs, Medici quoque ordinarij sufficiunt, ac in periculosis advocantur peritissimi quique, ac celeberrimi, sic in ultimis confessionibus agendum est, ubi nullius personæ sed necessitatis solius rationem habere oportet.

2. Satis esse non deberet attendere tempus ab postrema confessione transactum, sed ge-

nerali confessione revocanda esset in memoriam vita universa: Saltem insistendum est in tempore post ultimam confessionem generalem, si nobis hæc satisfecisset. Ratio est, quia postrema hæc confessio est ultima cautio quæ adhibemus conscientie nostræ rationumque redditio ex qua judicandi sumus: quapropter admodum refert nihil in ea ulterò vel per incutiam omitti.

Judicare seipsum severè oportet, larvam simulationibus omnibus tollendo nos quibuscunque erroribus, qui nos per vitam tenuerunt, ut qui nudi penitus, in Dei conspectum venturi simus, sine excusatione ac sine defensione, neque ullo seu nostro, seu populari errore obtekti: quod efficit ut aliter in ultima confessione ac in alijs accusare se homines soleant: nescio enim quo pacto accidit, ut eo tempore omnia nobis alia ac insanitatis statu appareat.

4. Expediit eo tempore, se accusare non solum de rebus commissis, & iis quæ alicujus sunt momenti, verum etiam de omissis, quibus muneris nostri ratio, justitia & misericordia nos obligabat; quo maxima mortalium parti perniciem infert, qui quidem res tantum commissas aliquo in numero habent, nec attendunt omissas. Item de universis rebus dubijs, & de iis quæ magis conscientiam nostram gravant. Immo quantum fieri potest de omnibus peccatis venialibus secundum universas species; de omnibus pigrè ac negligentè factis; tum nihil inquinatum sit in circuitum in cælos, & studendum sit lucrifacere plenariam indulgentiam, quæ non obtinetur, nisi peccatis omnibus remissis.

5. Si aliàs unquam contritio valuit, eò præferim tempore locum habet, 1. quia ut aliqui docent, obligat aliquando; igitur, maximè eo tempore: 2. Obligat amoris præceptum si usquam; certe eo tempore: 3. Quia supplet defectus confessionis: ut nimirum fiat

cu m vero dolore præteritorum & proposito emendationis ut peccata deseramus: Sed tunc vix fieri potest nisi ab eo qui sanus ea præstiterit. Iam diximus supra referre Bellarminam lib. 2. de arte bene moriendi cap. 6 se cum adisset morienti, eum de contritione monuisse, morientemque respondisse se nescire quid sit contritio: cumque rem explicasset ipse qui aderat, subdidisse ægrotum, non intelligo, non sum capax harum rerum, & ita obiisse relinquentem apertissima suæ damnationis indicia.

6. Ac licet eo tempore difficilis videatur satisfactio, quia tamen si unquam digni faciendi sunt fructus penitentiae, cum præsertim unusquisque eos fere ad hoc tempus differat, ea pars maximè implenda est. Itaque: 1. restituendum si fieri possit: 2. satisfaciendum: 3. remittendæ iniuriæ, & quærendæ reconciliationes; deserendæ, & abruptendæ peccatorum occasiones; quod vix unquam à sanis hominibus præstatur. Quia verò ægrotus non potest multum orare, nec aliquid pati in corpore; potest verò facere eleemosynas, potest missas & preces jubere, potest liberare detentos in carcere; propterea hæc illis sūt imponenda: sicut etiam tolerantia facilis, & voluntaria morbi, & dolorum: quæ omnia ab eo sperare qui est in extremis perdifficile est, quoniam afflictæ vires id non ferunt, & deest attentio necessaria, & animi præsentia: quare non ita differenda est Confessio.

4. Postulanda est Communio & ea quidem ad Viatici formam, quæ forma duo efficit: 1. ut à non ieiuno quavis horâ sumi possit 2. ut peculiarem habeat effectum conformè statui præsentis: Hic autem ambigi potest, an sit præmittendum Viaticum, an Extrema unctio, nam si veterem Ecclesiæ morem attendamus, prius dabatur Extrema unctio, postea Viaticum, quod erat ultimum Sacramentorum; Et quidem ut refert Surius o. i. in Vita S. Guillelmi Archiepiscopi Bitu-

ricensis qui vixit temporibus Innocentij III. ille sanctus prius sumpsit Extremam unctio- Sacramentum, deinde Viaticum. Idem de S. Malachia scripsit S. Bernardus. Paulinus in Vita S. Ambrosii ait eum sumpto Viatico expirasse: Idem ait Metaphrastes de S. Chryso. Ratio veterum fuit Extremæ unctiois ex Institutione: qui quidem duplex est; 1. sanitatis recuperandæ: 2. auferendarum reliquiarum peccati: ad 1. effectum necesse est ut non sit salus desperata: 2. est optima dispositio ad Eucharistiam. Sed nunc immutatus ordo: quia cum differatur in extremum tempus ne tereantur ægroti, non differtur Communio ob varia quæ contingere posse: 1. nam extrema unctio dari potest, etiam non sentienti, & quidem sæpe utiliter, unde à nonnullis veteribus appellatur penitentia infirmorum. Agamus itaque prius de Viatico: postea de Extrema unctioe dicemus.

Tria tempora spectanda sunt: 1. ante summptionem: 2. cum sumitur: 3. post summptionem. Quoad 1. disponere nos oportet variis actibus virtutum & variis affectibus, quia nunc ultimò recipi debet. Sed præsertim tria sunt cogitanda: 1. ratio Institutionis huius Sacramenti: 2. effectus: 3. ratio pignoris quod datur, immo artha est cælestis beatitudinis; nam pignus auferitur, sed artha perficitur. Quoad 2. adorandum est Sacramentum quânta fieri potest devotione: Sumendum est pari affectu, & si vires ferre possunt flexis genibus & aperto capite. Et ferè ita fit, ut eo tempore vires reddantur: Ita S. Guillelmus flexis genibus sumpsit, ita S. Malachias, ita S. Hieronymus, & alii multi. Mirandum deinde est quod ad nos venite dignetur Christus, præsertim eo tempore: unde faciendus est actus profundissimæ humilitatis, & ardentissimæ fidei, & charitatis maximæ. Quoad 3. seu post summptionem. 1. gratias agat Deo moribundus de omnibus beneficiis totâ vitâ acceptis, ac sin-

ac singulariter de isto. 2. veniam petat omnium commissorum, suamque nunc causam agat, ut sibi Iudicem propitium efficiat. 3. vitam, & mortem, suaque omnia offerat. 4. ei suam agonem commendat, atque optet ab eo nunquam separari, dicendo cum Sponsâ, *Tenui eum*, &c. 5. petat perseverantiam, & auxilium contra tentationes &c.

V. Procuranda est Extrema unctio, quam petere oportet: de qua S. Iacobus cap. 5. *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Ecclesie, & orent super eum ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei.* Primus itaque effectus Extremæ unctionis est sanitas corporis: is si expediat ægroto: unde non tam differri potest, ut sit inutilis ægro; neque enim Deus facit aperta miracula sine necessitate; & ideo hominibus damnatis ad mortem non datur, tum quia nec prodesse potest ad sanitatem, nec opus habent illo Sacramento, quia pollent & animi & corporis viribus. Refert S. Bernardus de S. Macharia, cum tardius alicuius feminæ hoc Sacramentum acceperat, illâque expirasset, tota nocte suis lachrymis ei vitam reddidisse, & eam sacro oleo unxisse, & ita in multos annos eandem convalescere. Alter effectus est, ut, si non sit utilis sanitati, sedentur dolores, & detur animo robur, secundum illud: *& alleviabit eum Dominus*: 3. remittuntur per illud reliquæ peccatorum, hoc est, mortalia, si aliqua occulta superessent; deinde venialia ad quæ non est effectus: nam formæ Sacramentorum operantur secundum suam significationem, atque significant remissionem peccatorum admissorum occasione quinq; sensuum, quibus omnia peccata significantur, quia omnia intrans per sensus, 4. ungitur anima ut pugnet adversus tentationes Dæmonis, ut pugil. 5. adjuvat hoc Sacramentum ad vitanda peccata, quæ in extræo committi possunt. 6. conducit ad finem, & ad perseverantiam, itaque & torpentem animum

excitat, & amolitur terrores qui eo tempore occurrunt. *Vt exhiberet faciem in oleo.* Poterit illud sumendum est cum attentione ad significationem: nam ut modò dixi significantur per singulos sensus; ut intelligat æger se per sensus peccasse; & aditum dedisse ad omnia. Item ungitur æger tum ad sanitatem corporis & animæ, tum ad dispositionem athleticam. Deniq; unctio fit solo oleo non autem chrismate; ut æger intelligat se in sola Dei misericordia confidere, non autem in fama sanctitatis, & in suæ virtutis opinione.

VI. Si sanitas sit omninò desperata, atque certum periculum, iterum ac sæpius sumus admonendi. Tum vero rejicenda sunt omnia alia negotia, & in actus sequentes intendendus animus. 1. offerenda Deo vita cum resignatione summa ac si illa oblatione amitteretur. Tum uti dixit Isaias Ezechia ultima mandata commendanda sunt vxori, liberis, & domesticis: ita fecit Iacob jam moriturus: ita Christus in cruce alloquens Matrem & Ioannem. 2. disponendus animus adversus tentationes per actus fidei, spei, & charitatis. Quoad fidem 1. Pronuntiandum symbolum. Profiteri se oportet Catholicum. Gratia agenda Deo de fide, & in signum eius rei, agenda quæ hanc fidem protestantur: lucrandæ Indulgentiæ, jubendum ut nobis morientibus tradatur ceterus benedictus, & accipiendus cum eo sensu, ut Sponso occurramus habentes lucernas ardentes in manibus. Quoad spem 2. audienda Passio Christi. Pronuntiandæ quædam orationes breves: *Iesu Fili David miserere mei: Deus propitius esto mihi peccatori, In te Domine speravi, non confundar in aeternum.* Invocanda Virgo, & Sancti, & Angelus. Recitandæ per alios Litanie, Imperandæ preces, Speranda resurrectio sui corporis, & vita æterna 3. Contra odiû Dei actus amoris exercendi. Adoranda, benedicenda, & amanda est Trinitas: Invocandus & appellandus Christus

Dominus. Exosculemandus Crucifixus. Amen veni Domine Iesu. Eliciendi iterum actus contritionis, & sapius pronuntianda, lucranda Indulgentiæ causa, nomina Iesus & Mariæ. Ornandus lectus cum Sponfa, sed virtutum actibus, & præsertim humilitatis: Tunc enim Principes appellantur nomine proprio, quod Maximilianus Imperator, & Neposeius Carolus V. multis ante mortem diebus voluere. ut & Rabbi Salomon observat de Davide, eum à Scriptura, in morte solo nomine fuisse appellatum. 3. Reg. cap. 2. *Appropinquaverunt dies David ut moreretur?* Item actus obedientiæ producendi, patientiæ, misericordiæ,

confidentiæ, & pœnitentiæ, exemplo Augustini qui ante mortem recitabat Psalmos pœnitentiæ, dicens nullum Christianum absque pœnitentiâ decedere debere: Quin & multi iubent se deponi in cinere ut S. Franciscus. 4. Demum cum paulatim destituimur viribus, gratiæ iterum Deo agenda, Deo iterum vita, & omnia nostra offerenda, & tandem finiendum in illa voce *Pater in manus tuas* & in nominibus Trinitatis, & Iesu, & Mariæ.

Moriatur anima mea morte iustorum, & fiant novissima mea horum similia.

Amen.

* *

FERIA TERTIA.

HEBDOMADÆ SANCTÆ.

CONCIO PRIMA.

Elapsam vitæ tempus considerandum: & quomodo.

Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anima mea. Isaia 38.

HOC commune dictum est Patrum spiritualium, defectum in vita interiori communissimum, & unde omnia ferè mala oriuntur esse defectu reflexionis: de quo saepe conqueritur Scriptura: Ierem. 12. *Desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est qui recogitet corde: Isaia 57. Iustus perit, & non est qui recogitet in corde suo: Ira Moles in suo Cantico. Vt nam saperent & intelligerent ac novissima providerent.* Et quidè iure merito. 1. Quia reflexio est propria hominis cognitio, nam animalia non utuntur reflexione: immò neque sensus in seipsum reflectitur, neque phantasia hominis, sed solus intellectus. 2. Quia prima actio

directa vix monet movetque, & vix est principium operationum inde procedentium propter breviter. 3. Quia reflexio proprie pertinet ad discursum, unde quæ primo occurrunt habent ferè rationem antecedentis, reflexio consequentis. 4. Quia ferè non meminimos primarum actionum directarum, unde tam multa transeunt in oblivionem, & sola ferè reflexio manet recordatione: hinc accidit ut contemplativi maneant saepe sine actione, & vix meminerint eorum quæ cogitarunt. 5. Quia non satis res cognoscitur, per primam cognitionem, & per primum intuitum, sed sapius iteranda est cognitio ut afficiat.

His

His de causis sapienter fecit Ezechias cum dixit, *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Porro illud adverte quod dicit. *Recogitabo tibi,* hoc est coram Domino; nam quæ soli consideramus, vix habent effectum, sed quæ considerantur coram Deo. Et illud est quod ego hodie à vobis exigo, ut coram Deo recogitemus omnes annos nostros. Quod si coram Deo, certè etiam cum Deo, secundum illud Prophetæ, *Opus meum cum Deo meo,* non enim ut possumus sine Deo, non tantum præsentem, sed etiam auxiliante: Auxilium quippe nostrum à Domino Sed id omne mediante Mediatrice nostra, quæ est Virgo Maria, ad quam recurramus. AVE MARIA.

Magnum in vita malum est, quod dies nostri, & anni fere omnes inutiliter nobis fluunt, ac sine ulla consideratione: non enim dissimiles sumus illis qui abortivi nascuntur, & in lucem veniunt per tenebras, & in mortem potius, quam in vitam generantur; de quibus lobus cap. 10. *Fuissim, quasi non essem, de utero translatus ad tumulum.* Ut nimirum eiulandi infantes prius abeunt è vita, quam in ea quicquam noverint, aut fuerint experti; hæc plerique eorum quibuscum vivimus, & quidem sapientum sæculi, ex eadem statione excedunt, etiam senes, ignari quid verè fuerint, fecerint ve, ut qui nunquam, ut par est, corde recogitent. Nam quoad præterita; nihil in nobis ferè nisi neglectus, & ut loquitur Pindarus, spissa oblivionis nubes. In præsentibus stupor, & ignorantia; quasi ve d'omnia temerè, & fortuito nobis contingant: De futuris nulla provisio; & proinde in vita nostra, omnia perturbata ac sine ordine. Ad quorum incommodorum remedium hoc hodie molior, ut doceam rationem recogitandi omnes annos nostros. 1. Ut nos ipsos semel cognoscamus, & statum animæ nostræ; tum

ne nos multa oblivione prætereant, tum ne decipiamur, putantes nos alios esse, quam simus; 2. Ut aliquando tandem aliquem ordinationem in vita nostra ponamus, neque ex occasione, & temerè ea à nobis traducatur, sed ex certa & salutari lege nobis à ratione & à religione constituta; Ut id rectè facias.

I. Dispositio est, ut omnia alia deseras: Itaque omnem aliam occupationem missam facito, ut isti tanquam præcipua vacare possis. Quam enim illud est iniustum, ut tempus habeas pro aliis vel tuis, vel amicorum negotiis; nullum verò pro ista re quæ æternitatem respicit, & maximè seria est: cum cætera omnes sint temporales, & ferè ludicræ. Porro unum est necessarium.

II. Modus est ut tota mens in eo desudet, & in hanc unam cogitationem incumbat, seque defigat. Alioquin enim quid ab ea sperandum quæ nisi contineatur, vagatur per diversa est que ut ait Abbas Serenus apud Cassian. Collat. 7. *ἀεικίνητος, ἢ πολυκίνητος,* semper mobilis, & multum mobilis, unde eam Salomon appellat *πολυφροντίδα,* sensum multà & varia cogitantem. Quapropter ea colligenda est & in unum cogenda, ut negotium de quo agimus procedat, idque esto modo faciendum.

III. Cogitate ad id obligari magis quam ad alia. Certè cum aliis nominibus, & titulis satisfacias, cur non etiam nomini Christiano? homines prudentes sæpè per intervalla agnoscunt statum suorum negotiorum. Vide diligentiam mercatorum, quomodo rationum suarum libros recognoscant, ut sciant, lucrum ne fecerint an damnum. Item qui aliena bona tractant, suas rationes componunt, omnia scribunt, & notant. Quin tu eadem uteris diligentia in opere tanti momenti, quod æternitatem spectat.

IV. Quærenda est opportunitas loci, & temporis, hoc est otium, & secretum, vel domi

domi tuæ, vel in Ecclesijs, vel Monasterijs, idque ad plures dies consequentes, ubi facias, quod de se Ezechias cum Rex esset, profiteri non dissimulavit: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anima mea.* Quoniam vero anni tui, vita tua sunt; illius considerationem sic partire: ut I. consideres præterita, tum præsentia, tum futura, eo ordine quo existunt in rebus; hæc enim sunt, ait Nazian. or. 2. de Paschate, huius nostri temporis, fluxæque, & caducæ naturæ segmenta; & quidem præterita, ut lugeas, atque emendes; præsentia, ut te cognoscas, ac iudices; & futura, ut disponas. Ego tuas considerationes præcedam, ut tibi viam aperiã, & hodie in solo præterito conquiescam.

I. Consideratio. Quæ præterita sunt, ita præterunt ut non sint amplius, nec illa unquam futura sint, immò a ratione præteritionis facta sint impossibilia: Namque adhuc futura sunt, licet nondum sint, erunt tamen aliquando: Item quæ nunquam futura sunt, quia tamè sunt possibilia, esse possunt aliquando, nullam enim magis habent repugnantiam ad esse quam futura: Sed quæ præterita sunt, ita amplius non sunt, ut deinceps esse non possint, hinc enim quod fuerunt aliquando, habent repugnantiam ut sint.

Itaque animo repete præterita, ea præteritum quæ tam acriter persecutus es, voluptates, risus, delicias, libertatem, convivia, spectacula, ludos, gaudia, congressiones, oblectamenta: hæc enim fuerunt, non sunt, nec erunt in æternum: Sola memoria superest, immò neque omnium. Dicamabo, quodnam sit illarum rerum discrimen, & somniorum? Etenim ut somniorum delectatio solam relinquit memoriam, ita res omnes huius vitæ. Oportet-ne igitur pro rebus sic vanis, sic caducis, sic fallacibus, amittere Cælum, Paradisum, Beatitudinem, ab alienari à Deo, eius amicitia nuncium remittere? Tan-

ti-ne res eæ sunt, ut earum causa exponas salutem, teque adigas ad cruciatus æternos: Audi quid super ea re tui similes nunc in inferis positi iudicent, ac dicant: Sap. 5. *Quid nobis profuit superbia, aut divitiarum iactantia, quid contulit nobis: Transferunt omnia illa tanquam umbra, &c. copiosè & ornatè.*

Eadem ratione repete animo quæ passus es, quæ olim ad eò intolerabilia tibi videbantur: Vide quam rectè Apostolus, quidquid patimur, appellat *momentaneum hoc, & leve tribulationis nostræ.*

Cogita quæ præterita sunt, esse imaginem futurorum: Etenim & præterita fuerunt aliquando futura: ex futuris facta sunt præsentia: Sed ex præsentibus, in præterita devenerunt. Sicut itaque præterita, iam non sunt, itaque expectas futura, uti ex futuris fieri præsentia, ita ex præsentibus fieri præterita. Quemadmodum igitur præteritæ deliciae & voluptates, honor præteritus, & bona hominum existimatio, & laudis præterita, iam non sunt; ita erit aliquando ut tua omnia præterierint. Quid verò tunc possidebis? Tu itaque utere tua propria experientia, & ne sinas te decipi rerum præsentium fucis, & falsa imagine. Item ex aliorum præterito, tum totum, præteritum aliquando futurum existima: Cogita quid superstiti illi quidem vidisti sepulchro conditi: Idem tibi aliquando contingeret.

II. Consideratio. Quæ præterierunt, ita jam non sunt, ut tamen fuerint aliquando, adeo ut impossibile sit, ea non fuisse, nec facta esse, si facta sunt. Scio S. Magnerem Martyrè authorem vetustissimum lib. 4. contra Theostenem docuisse, tantam esse in Deo potentiam, ut omnia possit, etiam quæ videntur impossibilia: Nihil est, inquit, quod non possit efficere Divina natura, ut idem esse possit Solem, & Nubem: Idè quæ præterierint non esse præterita, & facta, infecta: quomodo autem, &

tem, & quando neque explicari, neque comprehendi potest. Rectè dixit, comprehendi non posse: aliud enim non esset, nisi quod ait Sanct. Augustinus scribens contra Faustum Manichæum, quodd scilicet Deus efficeret, ut quæ vera sunt, jam essent falsa. Sed vide in hoc hominum cæcitatem, qui rerum delectationi tantum intendentes, earum præteritarum acerbitatem non cogitant, cui nunquam providere possunt, quoniam præterita in nostra potestate non sunt. Hoc significavit Bernardus, iam alias à nobis relatus l. 5. de consider. cap. 12. Quæ priora, transierunt, & non transierunt: transierunt à manu, sed non à mente: quod factum est, factum non esse non potest; proinde etsi facere in tempore fuit, sed fecisse, in sempiternum manet: non transibit cum tempore quod tempora transit: in æternum ergo necesse est cruciet, quod perperam te egisse in æternum memineris. Rem accipe in exemplis. Sollicitatur Puella de dispendio Virginitatis: Si tantum præsentem delectationem attendat, si tantum mercedem, si minas præsentis, facilè consentiet: Exiguum est, ait improbus sollicitator, veniale est, & dignum cui ignoscatur. At ego quid ad hoc? omitto dicere gravitatem sceleris, atque dedecus: hoc tantum propono: Si fecerit, irreparabile fecerit: atque ut ait Augustinus lib. de Virg. cap. 27. Non habent quid faciant, ut Virgines sint, in quibus jam factum est ut Virgines non sint.

Item mulier coniugata sollicitatur ut thorum violet: Ah misera quid cogitas! quid moliris? Et ut innumera quæ sunt gravissima omittam, quibus vel mors ipsa est levior; quantum illud putas, quod si feceris, ita feceris, ut deinceps non sit in tua potestate non fecisse? Age deinceps quidquid volueris has deinceps castissima, sed hoc delectari non potest, quod aliquando crimè admiseris. Quod

Tom. II.

factum est, factum non esse non potest. Proinde etsi facere in tempore fuit, sed fecisse in æternum manet. Ac ne illud parum existimes, scito non minimam esse partem supplicij inferorum. Memineris hujus sententiæ Bernardi: Hic est vermis qui non moritur, memoria præteritorum. Semel injectus, vel potius innatus per peccatum, hæret firmiter nequaquã deinceps avellendus, &c. Horreo vermic mordacem, & mortem vivacem.

Ne igitur præterita contempnas, eo respectu quia amplius non sunt, Etenim licet non sint præsentia, sunt tamen præterita: & sicut cum sunt, delectant; ita postquam fuerunt, cruciant. Esse quidem præterit, fuisse verò non præterit. Quodlibet agit, secundam suam durationem. Præsens fuit exigui temporis, unde per exiguo tempore placuit, & delectavit: præteriti autem nullus est finis. At torquet in præterito, quod cum finem non habeat, neque etiam torquendi finem habet. Necesse est ergo, ut in æternum maneat, quod te in æternum fecisse memineris. Hoc qui cogitaret nunquam peccaret.

III. Consideratio. Quoniã ergo quæ præterita sunt, transierunt à manu tuã, nec sunt amplius in tua potestate, sed talia sunt, qualia erunt in æternum; hic amabo totum tuum præteritum considera, qualis in eo fuisti: hæc enim vitæ tuæ pars perfecta est. Examina singula, & singulos vitæ tuæ annos, ac vide in quibus Deum offenderis, percurrendo cogitationes tuas, verba, opera, omissiones: ini numerum, si potes. Tum appende singulorum gravitatem & malitiam, & ad singula graviora geme, secundum illud. *recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Vide quam vitæ partem innocentem habeas: quota pars ejus inutiliter fluxit, quota pars maculata est criminibus, quàm fœdata, vel deperdita, & amissa, quàm inanis, & vacua. Vnum diem æstima, & reliquorum fac

Hh

con-

conjecturam. Quotam partem Deo, quotas vanitati, sceleri, creaturis & voluptati dedisti? Perge deinceps in reliquos dies, & in totam atque integram vitam præteritam. Cùm verò totum constet ex partibus, scito hanc partem numerandam in integro vitæ tuæ: nam, ut ait Ambrosius, libr. 3. epistolarum 27. Vna hora totius vitæ portio est. Quid vero annos, quid integros dies memorem? Perpende vel singula ferè momenta, ac vide si sit aliquid innocens à culpa. Te igitur cogita quasi ulcus, unde perpetuo defluat sanies peccatorum; Et ex hac consideratione prorumpe in admirationem, cur te Deus tandiu passus sit, ac sustinuerit, nou modo inutilem, sed etiam indignissimum servum, & vilissimam creaturam, & affectu vehementi admirans, inquire hujus tantæ misericordiæ causas ex teipso, ex vita tua pristina, ex Iustitiâ divinâ: & eo major te teneat admiratio, quod te non tantum non rejecerit, sed quod etiam te ad suam amicitiam vocet atque invitet. Atque ut majorem præteritorum notitiam habeas, hîc compone gratias, quas habuisti, occasiones, & opportunitates benè agendi quas tibi dedit Deus; beneficia varia quibus te affecit: Quàm parum Deo respondisti? Quid si hîc finienda esset vita tua? Hoccine totum est quod facere decrevisti? Hiccine virtutum cumulus quem paras? Nihil aliud pro Deo facere statuis? Itane inglorius morieris? Ita-ne vita tua præterita sit, & tu tam parvo sis contentus? Cogita quod sit opus maximum vitæ tuæ, ac erubescere tam esse exiguum. Cogita numerum bonarum tuarum actionum, & tam paruum esse erubescere. Cogita quas huc usque virtutes acquisieris. Cogita quam satisfactionem exhibueris Deo pro tuis delictis. Cogita quam partem expleveris eorum quæ pro æternitate facere decrevisti. Quid moraris? quid expectas; Exigua superest vitæ tuæ pars, &

tantum superest faciendum: Ben-Syræ dictum fuit; Hora brevis, opus magnum.

IV. Consideratio præcedenti est affinis & eam perficite stque ejusmodi: Licet præterita non simul omnia fuerint præsentia; sed per partes, nunc illa, nunc alia, quoniam successivè diversis temporibus facta sunt, tamen in præteritione simul omnia sunt. Vide itaque quanta hinc existat rerum collectio. Certe si singula spectamus, fortasse plurima nobis exigua & minuta esse videbuntur: sed cum uno die quædam facta sint, alia altero, quædam tertio, & alia diebus sequentibus; in fine vitæ simul omnia erunt præterita: quæ quia propè infinita sunt, atque innumerabilia, non sine stupore ingenti, atque admiratione spectari possunt. Si purgamenta corporis servarentur, ac simul spectares, obstupesceres, atque exhorreres: Tua autem omnia in vitâ admixta conservantur univèrsa, & tibi aliquando in unum collecta proponentur. Ejus rei vestigium aliquod habes in Confessionibus generalibus, quanquam multa tuam diligentiam & memoriam prætereant. Hoc itaque tempore, revolve, atque animo repete quæ hæcenus à te gesta sunt. Quis tibi erit sensus, quis animus, quis stupor, quæ admiratio? Cogit in unum tuas omnes vanitates, omnia tua mendacia, turpes omnes tuas cogitationes, omnes lascivos aspectus, tuas omnes distractiones: quot inspirationes repuleris, quot occasiones præterieris, quot bona proposita in vanum abierint, atque infecta remanserint, & alia sexcenta, eadem ratione qua se se morienti tibi ostendent: Non dubito quin tibi illud Iobi eventurum sit, quod scribit cap. 15. *Terrebit eum tribulatio, & angustia vallabit eum. sicut Regem qui praparat ad pralium: hæc enim omnia tele objicient simul, & animum cingent uti solent copię militares Regem.*

V. Con-

V. Consideratio. Suspensa ob oculos tuos totius tuæ vitæ tabula, hæc Apostoli verba ad Roman. 6. perpende. *Quem ergo fructum habuisti tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est:* Certè ut ait Chrysofost. si sola memoria pudore afficit, quanto magis ipsa actio? Nos, quidem rerum præsentium titillatio, nos inconsiderantia abripit, nos timor, & hominum complacentia impedit; sed ubi illa omnia deferbuerint, quàm aliter de rebus iudicabimus. Vide qualis fuerit Amnõ, ante, & post scelus 2. Reg. 13. amore in odium converto, *ita ut majus esset odium quo oderat eam, amore quo ante dilexerat.* Atque hic est finis eorum, omnium rerum quæ perperam fiunt. Vide quid primis nostris parentibus acciderit Genes. 3. Statim enim perpetrato peccato, subdit Scriptura: *Et aperti sunt oculi amborum: cumque cognovissent se esse nudos, consuerunt folia ficus, & fecerunt sibi perizoniata.* Tu quisquis es, qui nunc in parum honesta consuetudine versaris, & periculosa, nec satis capis, quantum tibi inde dedecoris accersatur, & quantum malorum jaciantur semina; Ne dubites venturum tempus, cum te ingens earum rerum pudor capiet: Cur non potius cum res adhuc sunt in integro non resilis? Erit enim cum ista præterierint. Tunc vexabit te illotum memoria; obstupesces tuam cæcitate, tuam insensibilitatem. Et tu, qui nunc in scelere gloriaris qui maximam partem laudum tuarum facis, vicisse puellæ constantiam, alienum thorum violasse; Erit illud tempus, cum tibi maximo esse probro animadvertes. in illis ad mortem usque erubescas, qui nunc es sine fronte. Ut futura colligas tibi propone præterita: *Quem ergo fructum habuisti tunc in illis in quibus nunc erubescitis?* Cogita cum tibi facere ista in confessione aperienda, quanto id feceris pudore, atque verecundia: Si puduit, cum salutem quaesivisti, quantus erit pudor cum Deus exprobrabit ad pœnam,

VI. Consideratio. Cogita te tuo præterito superstitem esse, ut si tui ipsius hæres esses; & ita te adhuc superesse postquam diu fuisti. Non ita se habet de plerisque, quorum tempus tam verè præteritum est ut omnino sit finitum, & quoad eos penitus perierit, ut in gurgite præteriti immersum. Cum enim tam multorum præterita sint absoluta, ab ultimâ Quadragesimâ, quot tibi cognitos & familiares, robustos, & sanos, divites ac nobiles mors abstulit? Quot sunt mariti vidui, quot viduæ mulieres, quot orbi parentes, quot orphani liberi, quot in illorum numero à morte non opinantes deprehensi? Quid est quod te huc usque Deus toleravit? ad Rom. 2. *Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? An divitias bonitatis ejus, & patientia & longanimitatis contempsit?* Hujus vitæ prolongationis triplicem causam affert Apostolus; bonitatem Dei seu benignitatem, qua immeritis etiam benefacit; patientiam, seu tolerantiam, qua peccantes homines non statim punit, sed expectat ut resipiscant denique longanimitatē, qua multo tempore, & multa peccata peccatis addentes præstolatur; earum autem immensitatem divitias vocat, quia non tantum immeritis benè facit, sed etiam demerentibus; neque sustinet tantum parum peccantes, sed tam graviter, & tam sæpe peccantes; neque tantum diu expectat, sed aliquando totam vitam; Sed hæc omnia ille contemnit qui nec bonitate tangitur, nec movetur patientia tanta, nec tam proluxa longanimitate vincitur: unde subdit, *Ignoras quod benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?* ostendens hujus contemptus causam esse ignorantiam, quod nimirum benignitas Dei in hoc tendat, non ut homo vitæ prorogatione utatur ad nova veteribus peccatis adiungenda, sed ut per pœnitentiam resipiscat: quod nisi fiat, vide quid sequatur, *Secundum autem duritiam tuam, & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram*

iram in die ira, & revelationis iusti iudicij Dei: tanto enim severior est pœna & vindicta acerbior, quanto peccator diutius est expectatus ad pœnitentiam, nec respicit. Vocat duritiam, quia non emollitur Dei benignitate. Vocat cor impœnitens, quia ex cordis duritia oritur impœnitentia. At peccator durus & impœnitens cor accumulatur; & ita pro divitiis benignitatis, iræ & vindictæ divitias coacervat. Itaque, ut ait Sanctus Gregorius homil. 13. in Ezech. De benignitate Dei iram sibi in die iræ reprobis thesaurizat, quia dum ad pœnitendum tempus accipitur, & ad peccandum exhibetur, ipsum remedium gratiæ vertitur in augmentum culpæ. Vide itaque quantum debeas Divinæ misericordiæ, quæ huc usque te expectavit. Quid scis, cum esses cædendus ut arbor infructuosa, an aliquis tibi istum annum non impetravit à Patre-familias, secundum illud Lucæ 13. ubi Dominus conqueritur se in ficulnea quam in vinea sua plantaverat, fructum non invenisse: *Ecce anni tres sunt, ex quo venio, quærens fructum in ficulnea hac, & non invenio: succide ergo illam, ut quid etiam terram occupat? At ille respondens, dixit illi, Domine, dimitte illam, & hoc anno, &c.* Et vide finem huius prolationis: & quem alium nisi ut fructum afferas, & eum quidem pœnitentiæ. Vide quid circa te interim agat Deus. Cum magna cura te excolit. Denique vide quid deinceps expectare debeas: nempe ut excidaris. Quid scis an illud tempus quod tibi concessum est, jam sit fini suo propinquum? Quid scis an non iam securis ad radicem posita sit? Sanè si semel hoc factum fuerit planè de te actum erit, nihilque aliud superest excisæ ficui præter ignem, quem Ioannes vocat inextinguibilem, tum quia non potest vitari, tum quia æternus est.

Quæ cum ita sint, Auditores, nostrum est serid cogitare, quem fructum à nobis deposcat Deus, & quo tempore. Fructus quem deposcit est secundum uniuscuiusque virtutem & naturam. Enimverò à ficu quærit ficus: à vite uvas, ab aliis arboribus suos naturales fructus. Itaque à te deposcit quod potes, quod vales, secundum dona tibi concessa & naturæ, & gratiæ. Quærit autem omni tempore. Vide enim quod ait Pater-familias; se singulis annis venire quærentem fructum, cum scilicet arbor possit singulis annis ferre. Immo legimus Christum venisse ut quæretet ficus alieno tempore, & cum non invenisset, arbori sic maledixit, ut in instanti aruerit. Marci 11. *Iam non amplius in æternum ex te fructum quisquam manducet. Qui corticem literæ aspiciet, mirabitur cur Christus ficui maledixerit, quod in ea fructum non invenisset, cum re ipsa dicat Evangelista, Non enim erat tempus ficorum: Sed id fecit ad significationem: ostendere quippe voluit, se omni tempore à nobis exigere fructum posse, quo non invento potest quolibet tempore arborem excidere: Et cum mane transissent viderunt ficum aridam factam à radicibus. Et recordatus Petrus dixit ei: Rabbi, ecce ficus cui maledixisti, aruit. Quam id de multis dicere possumus, quos cum Deus diu sustinisset, nec fructum fecissent, illos aut excidit, aut maledixit. Nunquam ex et fructus nascatur in sempiternum. Qualis sententia, qualis maledictio! Ab ea nos liberet Christus. Paxit per suam gratiam, ut ipso frui in gloria mereamur.*
Amen.

* *
*

FERIA TERTIA

HEBDOMADÆ SANCTÆ

CONCIO SECUNDA.

QVÆ EST CONTINVTIO PRÆCEDENTIS.

Præfens & futurum vitæ tempus considerandum;
& quomodò.*Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine Anima mea. Ifa. 38.*

OMnium temporis partiū nulla est quæ cum olim fuerit nostra, minus sit nunc in nostrâ potestate quàm præteritum, nō modò quia non est amplius, neque unquam erit, verum etiam quoniam id amisimus, cū non amittatur nisi prætereundo. Illud quippe ipsum est transire, quod perire, ait Sanctus Prosper: neque enim ad hoc accedit ut maneat, sed in hoc transit ut pereat. Contrâ verò, tempus præfens nostrum est, cum in manibus nostris sit; & futurum pariter nostrum erit, siquidem id expectamus; & die unâ ad ventante, vel præfente, nostrum evadet. Unde quandoquidem cum Rege Ezechia habemus considerandos coram Deo nostros annos in amaritudine cordis nostri, possumus longè æquius attendere in nostris annis partem quæ eos facit nostros, quàm eam quæ impedit quo minus nostri præteriti existant. Præfens nimirum præterito succedit, ex præterito enim ad præfens venimus, & ex consideratione præteriti, nexus continensque se-

ries rerum nos adigit ad ineundam præfentis considerationem: Ecce rationem & modum.

I. Consideratio. Præfens, inter omnes temporis partes fugacissimum est, & maximè exiguum. Illud vocat Philosophus nunc fluens; Boëtius lib. de Trinit. currens tempus: Quantum illud est, ut cū de ipso præfenti tempore loquimur, iam ipsum effluxerit in præteritum: Immodò vix de præfenti cum adhuc præfens est loquimur, quia ipsum jam præterit. Porro dixi omnium esse minimum, quia quod pluribus vicibus præfens fuit, simul est præteritum, nam licet non æq; primo totum sit præteritum, tandem tamen simul est omne præteritum. Ad hæc tam futurum quam præteritum partibus dividuntur; præfens autem ipso Nunc continetur: nihil autem in tempore aut duratione minus esse potest instanti; & demum id tantum sumus, quod Nunc sumus; unde apparet quanti nos æstimare debeamus, cum totum esse nostrum uno Nunc continetur.

H h 3

II. Con-

II. Consideratio. Hoc tamen tantum est in nostra potestate: Nam futurum, nostrum non est, cum nondum sit; præteritum esse desit nostrum, quia perit, & amplius non erit: Nos itaque solius præsentis domini sumus. Vide igitur quomodo illo utaris: quod ut rectè facias.

Perpende illud esse talentum, quod à Deo nobis datur ad negotiandum, secundum illud, Lucæ 19. *Negotiamini dum venio*. Quando in manibus est, lucrari licet: Veniet illud tempus cum auferetur à nobis, & ut juravit Angelus in Apocalypsi, *Quia non erit tempus amplius*. Hoc est quod dixit Apostolus, versiculum Davidis exponens, 3. ad Hebr. *Hodie si vocem eius audieris*: &c. ait enim, *Adhortamini vosmetipsos, per singulos dies, donec hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati*. Quæ maior fallacia peccati, quam tempus præsens negligere, quod tibi certum est, & rem quæ tanti tua refert, in incertum tempus reiicere. Sed vide talenti huius pretium: Et enim nihil tempore melius Deus nobis in rebus humanis dedit, non terras, non maria, non opes. Hinc autem agnosce, quòd quia illo caruerunt Angeli peccatores, facti sunt dæmones. Quàm item multi homines damnantur, quoniam illis tempus non datur. Vide itaque quantum debeas Deo, qui tibi illud hodie prorogavit: Nam quoadiu durat, tandiu est tempus salutis: *In tempore enim accepto exaudiui te, & in die salutis adiuui te*. Vide iterum eius pretium: non minus est quàm æternitas, nam & finitur æternitate, & æternitate compensatur, quam sibi similem facit aut facit aut beatitudine aut infelicitate. Quid igitur tam inutiliter tempus teris in nugis, in confabulationibus, in vanitatibus? Memineris in præsentem tempore esse omnia: itaque te dum illud perdis, rerum omnium facere jacturam. Hoc est illud momentum unde pendet æternitas. Certe semen est æterni-

tatis: nam quæle fuerit tuum tempus, talis tibi erit æternitas. Vide ergò quam facias tementem: eadem enim erit messis: *Nam: quæ seminaverit homo, hæc & metet*. Quoniam qui seminavit in carne sua, de carne, & metet corruptionem: qui autem seminavit in spiritu, de spiritu metet vitam æternam. Bonum autem facientes non deficiamus: tempore enim suo, metemus non deficientes. Ergo dum tempus habemus, operemur bonum. Vide num benè concludat Apostolus.

III. Consideratio. Quidquid aliàs fueris, hoc maximè es, quod nunc es, itaque cognosce præsentem animæ tuæ statum, nam Deus secundum illum te judicat. Porro ille status duplex esse potest, unus est circa necessaria, alter est circa perfectionem. Necessaria voco ea sine quibus sperari non potest salus, & quæ omnibus curæ esse debent, iis etiam qui perfectionis studio tenentur: Id enim nonnullis contingit ut quæ perfectionis esse videntur, ea sequantur; quæ verò necessaria sunt ad salutem ea negligant: qua in re Christus damnat Phariseos hypocrisis, quibus ait, illud oportuisse facere, & aliud non omittere. Ad perfectionis autem statum pertinet studium augendi merita, & in virtute proficiendi, circa necessaria hæc considera.

I. An sit in te aliqua culpa mortalis: Aut præterita, cui nunquam providisti, seu certa sit, seu dubia, de qua nunquam interrogare te voluisti; in particulari, num in juventute & adolescentia aliquid admiseris, quod nunquam benè fuerit discussum, nec planè examinatum: Aut præsens, sive ea manifesta in continuatione status periculosi, sive occulta, verbi gratia in vindicta, in odio, in turpitudine, in omiſsa satisfactione, in boni alieni retentione, & similibus quæ ferè mortalia sunt.

II. An sis in aliquo habituali peccato mortali, quod nunquam fuit retractatum, seu in affectu, aut in dispositione, & præparatione ad

ne ad mortale aliquod actuale; ut solent esse Nobiles respectu duellorum; multi respectu negotiorum; item pecuniæ credendæ per usuram; item Beneficio: um Ecclesiasticorum iniuste habitorum aut retentorum.

III. An sis in certo aut probabili periculo eiusmodi peccati; num affixus sis creaturæ cuiuspiam, cuius aut amor aut amicitia, aut nexus, aut dependentia tibi exitiosa sit; punitur aliqua servitute tenearis, quæ faciat, ut non possis denegare alicui, quod arbitraris te salva conscientia ipsi concedere non posse.

IV. Num sis in aliquo fortunæ statu quem mutari oporteat, aut in rei alicuius periculo esse usu.

V. An eveniat tibi sicut plerisque, ut quod veniale tantum est ad tempus aliquod, consecutione evadat mortale: Vnde fiat ut in malo statu sit, quàm minus cogitas, quod quidem multis modis contingere potest, & quod advertunt pauci.

VI. In omissionibus; an non aliqua graves existunt. In quo attende rationem conditionis tuæ, & tui status obligationem, quæ offensam mortalem infert, utpote quæ maximi sit momenti: ut in Religiosis quoad vota, regulas & studium perfectionis.

VII. Circa usum ut ab usum Sacramento: rum: nam heu quàm multi ipsis remediis pereunt!

VIII. Nihil ne est quod conscientia tibi suggerat non esse faciendum, secundum illud Christi Domini esto consensiens adversario tuo cum illud. Nam quod non fit ex fide peccatum est. Sed attende, nunquid imponis tibi & conscientia tuæ, ut obedias passioni tuæ.

IX. Circa obligationes omnis generis: ut circa restitutionem famæ vel bonorum.

X. Et cum aliquid tale inveneris, sic con-

clude: Quid cunctor ad id prospicere, ac meam salutem in tuto ponere? Nonne expertus sum plus satis expectationem mihi inutilem esse? Et si aliquando, cur non modò? Modò, modò aiebat Augustinus, expecta, reexpecta, &c. & illud modò non habeat modum. Certè nihil sit nisi in præsentia. Iohan. 12. *Ambulate dum lucem habetis, ut non vos tenebra comprehendant.* Immodè ipse Christus sic de se loquitur: quanto magis idè dicere debes. Ioan. 9. *Me oportet operari opera eius, qui misit me, donec dies est: venit nox quando nemo potest operari.* Si modo potes fortasse deinceps non poteris: & si poteris fortè non voles. Quid scis an tempus sis habiturus; & si habeas, quid scis an gratiam sis habiturus eiusmodi qua utiliter utaris ad salutem.

Iam circa statum perfectionis, & augmentum:

Considera qualis sis. & præsentem animæ tuæ justitiam compone cum præterita: an non aliquando melior fueris quam nunc sis, & unde id factum sit; ut cum agnoveris, remedium adhibeas: Quàm multi enim dicere possunt quod Iob. *Quis mihi dedit sicut iuxta menses pristinos, &c.* Vide an sit aliquis in te amor perfectionis; an studeas augere merita & in virtute proficere; qualis sis in emendatione, qualis in virtutum profectu, quæ duo, studium perfectionis complectitur; demum an cupias melior esse, an non? Nam quod aliqui dicunt se necessariis ad salutem esse contentos, valde absurdum est. In primis, quia cum rebus omnibus nemo contentus sit mere necessario, cum respectu tantum salutis, sensus ille in nobis existit? Deinde, nullus est qui non aliquid amplius optet in cæteris, nemo qui non ambiat augere divitias, amicos, scientiâ, gratiâ: cur tantum in bonis spiritualibus moderata est ambitio? Deniq; sic ferè contingit inter homines, ut minus semper fiat in actione,

actione, quàm quod volitum est in intentione; unde qui parva affectat ad nihil pervenit, & qui necessariis est contentus, vix unquam implet. Sed qualiscunque sis circa virtutem, te ipsum agnosce, & mirare post tot gratias, post tot vocaciones, tot adiumenta salutis, tot Sacramenta, tantum exhausti Sanguinis Christi te tam parum profecisse. Quando incipies, quando pugnabis, quando cures? Tam multi coronati sunt, tam multi triumpharunt; tu solus inglorius sine palmâ, sine victoria, 2. ad Timoth. 2. *Labora sicut bonus miles Christi Iesu &c.* Nam qui certat in agone, non coronatur nisi legitimè certaverit.

IV. Consideratio. Tempus præsens melius est quocunque futuro, quod semper erit deterius: unde incredibilis multorum error qui præsens negligunt certum, & quod habent in potestate; & se ad futurum quod est incertum, dubium, & cuius non habent potestatem, referunt.

Nota I. Ista differre inter se *και ον η, κρ' ον*, oportunitatem & tempus: nam tempus significat quamcunque durationem; sed oportunitas certum tempus, quo elapso, res aut nullo modo, aut sine magno detrimento fiunt: & de hac oportunitate loquitur Sapiens, cum dicit. *Omnia tempus habent*, unde subditur, *& suis spatii universa transeunt sub celo*, pro quo Septuaginta Interpretes sic vertunt, & oportunitas omni rei: nam ut pergit *Tempus nascendi, & tempus moriendi; tempus plantandi, & tempus evellendi, &c.*

Nota II. Quemadmodum datur tempus & occasio rerum omnium, ita datur tempus, & occasio salutis, qua occasione præterita, vel solus omninò impossibilis, vel admodum difficilis redditur, ita ut de facto nunquam obtineatur. Hoc toties monet Scriptura in utroque testamento: ad Rom. 13. *Et hoc scientes tempus: quia hora est jam nos de somno surgere: &*

ad Galat. 6. *Deum tempus habemus, operemur bonum, ad omnes: Item, Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis: Item, In tempore opportuno: & Olee cap. 10. Tempus autem requirendi Dominum: Pono illam oportunitatem dico esse tempus præsens quodcunque, quod significari à Davide, interprete S. Paulo ad Hebr. 3, pervocem *Hodie* jam pluries diximus, quam voce, seu quo in tempore, Paulus fundamentum ponit, ut in eo quod solum statuit esse tempus agendi.*

V. Consideratio est de temporis irreparabilitate, ratione cuius dicit dies nostros suam habere malitiam, eoque Apostolus dicit esse malos. Etenim cum omne tempus suum onus habeat, & omne tempus suam mercedem, omne suam obligationem, omne suam oportunitatem, omne suam occupationem, omne suam occasionem, illud quoque omne irreparabile esse patet. Et ideo, dum per pœnitentiam reparas præterita, semper aliquid de vita deperit, eisque pars quædam suo labore vacua viderur, cum eo tempore quo deberes acquirere, cogaris reparare. Unde rectè Seneca lib. de Brev. vitæ cap. 8, Temporis nullum pretium est: & illud rectè Sapientes appellarunt sumptuosum impendium; mirum re omnium pretiosissima ita ludi! Propterea sic utiliter nos exhortatur Apostolus ad Ephes. 5. *Videte itaque fratres, quomodo cautè ambuletis, non quasi insipientes, sed ut sapientes: redimentes tempus quoniam dies mali sunt: &c.* Quæ commonitio quàm necessaria fuerit in se quisque experitur.

De præterito, ac de præsentis dicere potuimus quoniam utrumque nobis certum est, ac determinatum: sed de futuro quis loqui poterit, nisi Deus, secundum illud Isaia 45. *Ventura interrogate me: Quædam tamen pro nostro captu circa illud spectare possumus, eoque magis quod hæc verba Ezechia Regis; Revogabo tibi omnes annos meos in amaritudine anima mea*

me; nonnulli interpretentur de annis futuris, nempe de annis quindecim quos Deus illi addidit: quasi diceret, perpetuo habebō in animo meo reliquam vitæ meæ partem, quam in cinere, & pœnitentia transigam: nec me dabo gaudio & lætitiæ, cum sciam post hoc tempus mihi moriendum esse.

I. Itaque circa futurum Consideratio est: Nihil esse magis incertum quam futurum tempus. Et in eo quidem multiplex incertitudo. In primis an erit aliquod futurum. Nemo enim illud sibi certò polliceri potest. Quare sæpe me terret illud Christi Domini monitum; *Vigilate quia nescitis diem neque horam: Item, Quæ horæ non putatis filius hominis veniet. Quod autem vobis dico, omnibus dico, vigilate.* In quo illud adverto, omnes ferè deprehendi ex illa spe improba futuri: qua de causa sic ait Paschalius Abbas Corbeiensis: Animæ languenti ultima dies fur est, & latro. Porro illa quo distinguit Christus diem, & horam, quia licet dies nobis non esset ignota, sæpe hora incerta est. Deinde nobis incertum est quantum nobis super sit: itaque futurum ex præterito non est metiendum; nisi ut scias, quo plus vixisti, eò minus tibi superesse: & cum in ea parte quæ superest, tua vetera sint corrigenda, & æternitas tua disponenda, satis intelligis tibi nullam futuri temporis partem esse deperdendam. Denique incertum est, quale sit futurum, neque enim omnia tempora similia sunt: Quid scis an tibi parentur magna, graves tentationes, durissimæ afflictiones? Certè Iobus parum attentus presentium prosperitati, semper metuebat futura: Vnde ait cap. 3. *Quia timor quem timebam, evenit mihi, & quod verebar accidit.* E contrario verò nihil certius est æternitate, 1. Aliquam esse futuram; 2. Nullo sine terminandam, nam ut ait S. Augustinus in Psal. 145. æternitas in verbo, quatuor syllabis constat; in se, sine fine est; 3. Quoad qualitatem, aut summè miseram esse, aut sum-

mè felicem, quæ cogitatio me admodum tenere debet suspensum.

II. Consideratio: futurum tibi maximè cordi esse debere, quoniam quod tua maximè refert, superest futurum, nempe mors, & iudicium: quæ quoniam quando futura sunt, incertum est, scito nullam tibi partem temporis futuri negligendam esse. Nam ut dixit Augustinus: Ideo latet ultimus dies, ut timeantur omnes dies: Vide qua cura angetetur B. Iob. cap. 14. *Cunctis diebus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea.*

III. Consideratio: Cùm multa tibi data sint præcepta quæ nunquam observasti, certè illa observanda sunt in futuro tempore, uti de Deo diligendo, de Contritione, de Pœnitentia, de restitutione famæ, & honorum, de reconciliatione cum inimicis; & alia id genus quæ si semper differantur, non erit amplius tempus ea observandi. Itaque valde verendum, ne ex dilatione continua fiat omisio voluntaria, & cum culpa, quidquid nobiscum ipsi dissimulemus. Accedit eo, quod cum tempus quod mihi adhuc datur, post peccatum, & Deum offensum, mihi detur ad faciendam pœnitentiã, secundum illud Apostoli. *An ignoras quod Benignitas Dei ad pœnitentiã te adducit,* hoc unum mane mihi sit cogitandum; & eodem sensu vivendum quo vixit Ezechias, reliquis diebus vitæ suæ, scilicet, *in amaritudine;* semper habendo præ oculis mortem meam. præsertim cum nesciam quantum mihi super sit vitæ, dicendo cum David; *Notum fac mihi Domine finem meum & numerum dierum meorum, ut sciam quid desit mihi;* & cum Iob, *dimitte ut plangam dolorem meum.*

IV. Consideratio, Vt quoniam circa futura versatur providentia, tu eam adhibeas, & secundum ipsam, vitam tuam disponas, ut statuas, quæ tibi deinceps agenda sunt: i. circa cultum Dei, usum Sacramentorum, quan-

ces, religionem, & circa virtutes cujuscunque ordinis, naturales & morales, aut supernaturales: 2. circa opiniones tuas, & negotia, officia, usum temporis: 3. circa familiæ tuæ regimen, & corporis tui curam; circa victum, vestitum, somnum, ornatum, impensas, eleemosynas, & similia: 4. circa ludum, & recreationem, delicias, jocos, voluptates. &c.

V. Consideratio. Memento te in futurum expectare æternitatem, quam brevi inchoabis, & in quam semel ingressus nullam deinceps patieris mutationem. Exemplum habes in iis qui te præcesserunt, qui omnes in eo statu sunt, in quo erunt per æternitatem, ita ut nullam deinceps sperare possint mutationem. Vide an ad prudentiam Christianam pertineat rem tanti momenti non curare; præsertim cum in uniuscujusque manu sit ipsa æternitas, antequam sit. Si enim semel fuerit inchoata, cum ex sua natura sit immutabilis, nullum remedium sperari potest, nulla mutatio.

Finio cum Apostolo inculcando iterum hæc ejus verba ad Ephes. 5. *Videte itaque fratres quomodo cautè ambuletis, non quasi insipientes: sed ut sapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali sunt: propterea nolite fieri imprudentes, sed intelligentes, quæ sit voluntas Dei.* Vide quoties iteret nobis opus esse prudentiâ, & sapientiâ & intelligentiâ, & vitandam nobis esse imprudentiam: ut ostendat circa illud occupari debere

omnem nostram curam. Etenim intolerabile est homines tam cautè in rebus temporalibus agere, & in hujus vitæ negotiis adeò prudenter se gerere, & in rebus alterius adeò imprudenter ac temerè: cum damna hujus vitæ, & exigua sint, & reparabilia; damna verò alterius & maxima sint, & ubi semel obtigerunt, immedicabilia ac sine remedio. Itaque super omnia crebrò habe in mente æternitatem; imitare Davidem Psalmo 76. *Cogitavi dies antiquos, & annos in mente habui; Et meditatus sum nocte cum corde meo: & excitabar, & scopobam spiritum meum, &c. Et dixi nunc capi: Hæc mutatio dextera Excelsi: Idem sentias, mi Auditor, & si hæcenus nihil solidi fecisti pro salute animæ tuæ; saltem nunc incipe; & scias hoc opus esse mutationem dextera Excelsi, qui solus efficere potest, & quidem dextera sua: duas si quidem manus habet Deus: ad unam pertinent prædestinati; ad alteram reprobi: roga igitur ut te adiuver & te immutet dextera sua, hoc est eâ manu quæ regit Prædestinatos Sap. 8. *Ideo accipient regnum decoris, & diadema speciei de manu Domini, quoniam dextera sua reget eos, & brachio sancto defendet illos.* Hoc fac & vives, securus in hac vita, & beatus in altera. Amen.*

* * *

FERIA QVARTA.

HEBDOMADÆ SANCTÆ.

CONCIO.

Voluntas humana ad Divinam conformanda.

Pater mi, si non potest hic calix transire, nisi bibam illum, fiat voluntas tua. Matth. 26.

CVM in Passione Christi Domini spectari possint non tantum quæ pronobis passus est, sed etiam quæ nobis virtutum documenta dedit, secundum illud Petri 1. Epistola cap. 2. *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia eius*: nobis non sufficit ut Christo patienti compatiatur, sed etiam debemus eius virtutes eximias attendere, cum de iis simus quibus dicitur, *Inspice & fac secundum exemplar quod tibi in monte monstratum est*. Porro omnium virtutum eximia nobis reliquit exempla; humilitatis mansuetudinis, modestiæ, patientiæ, obedientiæ, charitatis, & aliarum; sed in ipso aditu Passionis, præcipua nobis præbuit exempla submissionis suæ voluntatis, Paternæ voluntati: præsertim in illa triplici oratione qua semper eundem sermonem iterans, se ad eam Patris volunta-

tem totum conformavit. De qua re nobis hodie sermo est, si prius opem à Virgine petierimus. AVE MARIA.

SI hominum perfectionem ac sanctitatem Seorum sermone metitemur, magnam occasionem haberemus existimandi vulgarem esse inter homines perfectionem; cum nihil magis inter homines jactetur quam conformatio ad Dei voluntatem. Quam enim vulgò dicitur, illud vel illud, fiat secundum Dei voluntatem: ac nullus est Christianorum, qui non oret quotidie, *Fiat voluntas tua*. Dicere tamen ausim vix aliquos esse qui intelligant, quid in illis verbis comprehendatur. Certè tantum est, ut si vel solum illud fieret uti oportet, unicum planè sufficeret, atque omnem aliam exercitationem ac perfectionem superaret: & illud ipsum est, quod hodie vobis explicandum suscepi.

Ante omnia dico conformationem ad Divinam voluntatē significare perfectam nostræ voluntatis cum Divinâ adæquationem; vel abjectionē omnis propriæ nostræ voluntatis, ac in locum nostræ, alterius, hoc est divinæ subrogationem, ac substitutionem; addeō ut creatura nihil velit, aut nolit, nisi quod divina voluntas voluerit aut noluerit; non tantum quoad rerum substantiam, sed etiam quoad modos omnes; neque illud tantum, sed etiam secundum omnes circumstantias, & alia, quæcunque illa sint, circa nos, circa alios, circa omnia: ita ut non sit secundum aliquam partem convenientia, non autem secundum aliam, sed omnimoda sit adæquatio. Quam perfectā agnosco in triplici oratione in hortu, cum dixit Christus, *Non quod ego volo, sed quod tu*: quæ pars respicit qualitatem: Denique *non mea, sed tua voluntas fiat*; in qua parte inclusit omnes circumstantias: unde Christus non tantum admisit mortem, sed etiam mortem Crucis: idque à ludæis: secundum circumstantias loci, & temporis: ad hæc, personatum, odii, actionum, &c. Eadem ratione perfectæ conformatio voluntatis nostræ ad divinam est omnimoda nostræ voluntatis cum Divinâ conjunctio. Hæresis nefanda fuit Apollinaris in Christo nullam fuisse animam rationalem, sed divinitatem pro anima fuisse: Tu meliori consilio cogita nullam debere esse in creatura voluntatem, non excludendo neque potentiam, neque actum, sed proprietatem, ratione aut tendentiæ, & productionis actus; aut ratione objecti. Item hæresis fuit Monothelitarū, in Christo fuisse quidem naturam humanam secundum substantiam, sed nullam voluntatem creatam: Tu hanc hæresim post eius detestationē, meliori emenda cogitatione, ac singe hominem qui ex se nihil velit, aut nolit, sed solam habeat pro sua voluntate, Dei voluntatem: non quod non habeat potentiam, aut actum hu-

manum, sed quod neque potentia utatur, neque actum eliciat, neque ullum objectum respiciat, nisi illud, quod Dei voluntas persequitur. Perfectionem amicitie aliqui ponunt in tanta voluntatum consensione, ut unus nihil planè velit, nisi quod alter vult: Hieronym. in Epistola ad Demetr. eadem velle, & eadem nolle, ea demum firma amicitia est: Itaque nihil uni placeat quod non placeat alteri: ita ut utriusque eadem placeant, aut displiceant; eadem utrumque delectent; eadem ambos afficiant; & in illis, illud contingat quod de amantibus dixit Plauto, eadem sit in duobus corporibus anima quasi ex duobus unus sit compactus. Eodem modo perfectæ charitas eō usque progreditur, ut una fiat & Dei, & creaturæ voluntas: atque ut ait Apostolus, *Qui adheret Domino, unus spiritus est cum eo*; ita per perfectam dependentiam, atque obedientiam tanta fieri potest voluntatis humanæ & divinæ conjunctio, ut non duæ voluntates, sed una amborum voluntas esse videatur. Quam autem id rationabiliter fieri debeat probant sequentes rationes.

I. Petitur ex parte obiectorum, in quibus sequentia reperio:

I. est. Nihil proflus nobis evenit aut accidit, nisi ex Dei voluntate, peccato excepto, quod Deus prohibet, punit, edit & velle non potest. Fuerunt olim Philosophi qui putarant omnia fortuito contingere, cum iam multa nobis non opinatō eveniant: Alij, omnia fato & necessitate accidere dixerunt, quia videbant multa inevitabiliter contingere: Inter utrumque extremum est Fides Catholica, quæ fortunam, & fatum reicit; sed talem Dei providentiam agnoscit, ut nihil proflus nobis eveniat, nisi ex Divina ordinatione, & voluntate. Itaque, ut ait Scriptura, *Matth. 10. Vestri autem capilli capiti omnes numerati sunt, Psalm. 33. Custodit Dominus omnia ossa eorū: unū*

ex his non conteretur: Matth. 10. Nonne duo passeret
asse veniunt, & unus ex illis non cadet super terram,
sine Patre vestro: Immo, ut ait Ecclesiasticus
cap. 11. Bona & mala; vita & mors; paupertas &
honestas à Deo sunt; ac licet nobis multa fortui-
ta esse videatur, & nostri respectu ita sint; non
tamen respectu Dei ita se habent; sed uti dici-
tur Proverb. 16. Sortes mittuntur in sinum, sed à
Domino temperantur. Illud autem usque aded
verum est, ut nulla res minima nobis contingat,
quæ non à Deo peculiari voluntate sit ordi-
nata: ac licet causæ particulares agant suis
viribus; nihilominus causa suprema utitur in-
ferioribus causis, easque ordinat, ac dirigit ad
suam voluntatem.

Hinc sequitur omnium pœnarum ac flagel-
lorum Deum esse authorem ac dispensatorem:
Itaque nobis non esse respiciendum ad causas
particulares, sed ad causam supremam. Quia
verò maxima pars pœnarum nobis accidit ex
mala hominum voluntate, odio atque nocen-
di libidine; sciendum quoque est nihil etiam
in illo genere nobis accidere, sine peculiari
Dei providentia, idque multis modis.

1. quidem, Quia licet peccatum alterius
non sit voluntas Dei, tamen permissio peccati,
voluntas est Dei; cujus major ratio à nobis
habenda est, quam pravæ hominis voluntatis:
quia ejusmodi Dei permissio, includit etiam
voluntatem Dei, ut hoc patiaris: unde potes
dicere illud esse voluntatem Dei: & ideo non
est in eo spectanda mala hominis voluntas,
sed Dei permissio, & voluntas ut patiaris. Ita
Iob non dixit cap. 1. Dominus dedit, & Diabo-
lus abstulit; quod verè dictum fuisset, sed po-
tius dixit Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut
Domino placuit, ita factum est sit nomen D mini
benedictum: Quia ex Augustino; caulam om-
nium referebat in Deum. Id præclara simi-
tudine exponit Sanctus Gregorius lib. 2. Mo-
ral. cap. 3. docens sæpe Medicos ægris ap-
ponere sanguisugas, ut eos superfluo languine

exonerent: illæ igitur fugunt ut se impleant:
hic verò eas apponit ut medeat ut: Ita sæpe
Deus utitur mala hominum voluntate: Ille v.
g. quærit nocere, Deus autem aut corrigere,
aut admonere, aut à rerum caducarum amore
separare: sed sicut æger non attendit sitim san-
guisugæ, sed Medici intentionem; ita ne at-
tendas pessimam tui inimici voluntatem, sed
intentionem Dei. Sciendum autem est ait
Gregor. lib. 2. Moral. cap. 6. Quia Satanae
voluntas semper iniqua est, sed nunquam po-
testas injusta; quia à semetipso voluntatem
habet, sed à Domino potestatem: quod enim
ipse facere iniquè appetit, hoc Deus, fieri non
nisi justè permittit.

2. Quia in re eadem potes distinguere acti-
onem & passionem: actio respicit agentem;
passio respicit patientem: actio peccatum est,
non ut est in patiente, sic enim est passio; sed
ut est ab agente qui talem actionem ponere
non debuit: Deus non est author actionis ne-
que impulsor sub tali ratione, quia ut sic præ-
cisè terminatur ad agentem talem, à quo ac-
cipit specificationem malitiæ; sed potest esse
author passionis, & eam in te velle potest: ita-
que in homicidio Deus hominem mori vult,
non tamen vult injustam alterius actionem,
& occisionem. Vnde rectè S. Leo serm. 16. de
Passione. Non inde processit voluntas inter-
ficiendi, unde moriendi; nec de uno exitit
spiritu, atrocitas sceleris, & patientia redem-
ptoris: Non enim impias furentium manus,
immisit in se Dominus, sed admisit.

3. Quia in actione peccati distinguitur ma-
teriale & formale: In primo non est ratio pec-
cati, unde potest esse Deus illius author, in se-
cundo est ratio peccati, cujus Deus au-
thor esse nequit sed creatura. Verum pœna
quæ hinc sequitur in offenso potius oritur
ex materiali quam ex formali; quod
pater, quia etiam sequeretur occisio etiam
si non esset vel voluntas defectu cognitionis,
vel

vel injusta voluntas juris accessione: Deus itaque eo modo author est nocuenti quod recipimus ex mala alterius voluntate, secundum illud Amos 3. *Si erit malum in civitate quod Dominus non fecerit.* Atque in hoc sensu intelligenda sunt multa loca Scripturæ, in quibus mali, atque Tyranni passim dicuntur instrumenta Dei: Isaia 10. *Va Assur, virga furoris mei,* Ita passim ait se Chaldæos sanctificasse in Sacerdotes ad sacrificium hoc est ad internecionem: *Sanctificavi vocatos meos.* Ita Isaia 45. loquens de Cyro Rege Persarum, per quem erat Chaldæos castigaturus, *cujus apprehendi dexteram:* & forte idè vocat Christum suum, quasi unxisset in Sacerdotem ad sacrificium ultionis. Ita 2. Reg. cap. 12. Minatur Davidi, se per filium ejus Absalonè ulturū ejusdem adulterium, *Ecce ego suscitabo super te malum de domo tua, & tollam vxores tuas in oculis, & dabo proximo tuo.* Itaque rectè Augustinus in Psal. 73. impietas eorum, tanquam securis Dei facta est: facti sunt instrumenta irati, non regnum placati. Ita Totila se flagellum Dei nominabat. Ita Titus in obsidione Hierosolomytanâ, videns quæ fierent, suspiciens cælum, testatus est, se non esse earum rerum authorem, sed Deum. Ita Viri sancti in suis afflictionibus, atque tormentis intueri non solent immediatam causam sed superiorem: unde dicebat David in maledictione Semei 2. Reg. 16. *Dimitte eum, ut maledicat: Dominus enim precepit ei, ut malediceret David.* Et quis est, qui audeat dicere, *quare sic fecerit?* Et postea: *Dimittite eum, ut maledicat, juxta preceptum:* Voluntatem superiorem Dei qui utebatur mala voluntate Semei ad humiliandum Davidem, vocat Imperium Dei: non quod Deus, imperio moveret Semei, sed quod & permitteret Semei maledictionem, & ejus maledictione uteretur in finem, quem ipse intendebat in permissione. Etenim, ut ait Augustinus, omnis creatura Deo servit, sive sciens, sive nesciens; sive vo-

lens. Quodnam maius scelus quam occisio Christi? Certum est profectam fuisse, ex summa Pharisæorum invidia, atque odio Iudæorum; Vide tamen quomodo ipse de ea loquatur: Nam iubens Petro, ut gladium conderet: *Calicem quem dedit mihi Pater, non vis, ut bibam illum?* & loquens Pilato *Non haberes potestatem, nisi tibi datum esset de super.* Ita Petrus Actor. 4. exponens illa verba Psalmistæ: *adstiterunt Reges terre, & convenerunt in unum,* &c. ait Pilatū, Regem, Iudæos, Gentiles, convenisse *facere, quæ manus tua, & consilium tuum decreverunt fieri.* Hinc factum est ut non licuerit Herodi, cum voluit, puerum occidere: Non item sæpius id tentarent: quia uti sæpe dicitur, *Nondum venerat hora ejus:* Itaque captus in hortu, dixit ad eos, *hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum.* Quid non molitus est Saül, ut Davidem comprehenderet? sed ut ait Scriptura. *Non tradidit eum Dominus in manus ejus:* Ita oramus, ait Cyprianus, *& ne nos inducas in tentationem:* quia neque voluntas Diaboli, neque alius furor aliter nocere potest, quam ei permittitur: unde primum in Iob bona data est Dæmoni potestas, sed non in personam: tum in ejus corpus, sed non in vitam: quia nimirum ut apud eum dicitur, *qui fecit eum, applicat gladium ejus:* ut scilicet teste Sancto Gregorio non plus noceat, quam velit Deus qui ejus malitia utitur ad hominum castigationem. Ita 1. Reg. dicitur, quod *Spiritus Domini malus accipiebat Saülem:* malus dicitur, quia Dæmon ob voluntatem nocendi singulariter dicitur malus, *nonne* dicitur autem Domini, eo quod à Deo mitteretur, ut vexaret Saülem, unde ibidem dicitur, *Exagitabat eum Spiritus nequam à Domino.* Igitur si omnia quæ nobis accidunt à Dæmone, item ab hominum odio, & mala voluntate, aut imprudentia, aut ab aliis creaturis, non tamen nobis veniunt sine peculiari Dei providentiâ; non est quoddam in casibus omnibus aut fortunam, aut alterius, voluntatè, aut imprudenti-

dentia, aut crimen accusamus, sed ad vnu Deū omnia disponēte, & in omnibus gubernante nosmetiplos referamus, ac illud Patris antiqui observemus, ut nihil in rerum natura cogitemus præter Deum, & nos: quia respectu nostri, nihil præter Deum attendere debemus. Porro hoc esse sufficiens fundamentum conformationis ad voluntatem Divinā, facile intelligitur, quoniam utique, & semper fieri potest illa conformatio, cum ubiq; & in rebus omnibus reperitur voluntas Dei. Etenim quæcūq; non sunt peccata, illa non tantum Deus permittit, sed etiam vult: Ex peccatis autem aliorum, quidquid in nos incommodi, seu pœnæ redundat, & id Deus permittit, & passionem in nos redundantem intendit, licet malitiam actionis nolit: unde sequitur nihil nobis accidere, in quo voluntatem Dei, aspicere non possumus. Itaque quisquis de eo quod sibi accidit conqueritur, de Deo ipso conqueritur. Neque enim tam spectanda causa immediata, quam suprema. Ne respicias Semei maledicentem, sed Deum te per Semei humiliantem: non tam Absalonem tibi dedecus inferentem, quam Deum, pœnitentem Davidem per puerum Absalonem punientem: non tam Dæmonem tibi invidentem, quam Deum probantem atque experientē Iob, facta Dæmoni in Iobum potestate, ita ut dicat, *Dominus dedit. Dominus abstulit.*

II. Quod petitur ex parte objectorum illud est, Quidquid nobis Deo volente, aut permittente evenit, intellige quoad malum pœnæ non culpæ; id bono nostro accidit, seu iustificimus, seu peccatores. Etenim solis damnatis illud contingit, ut puniantur, sed non bono suo: Quia ut ait Gregor. alia est pœna quæ purgat, alia quæ reprobat: Sed quandiu in hac vita sumus, quæ nobis contingunt, bono nostro fiunt ex Dei intentione. Ita in extrema obsidione aiebat populo Bethulæ, Iudith. cap. 8. *ad emendationem; & non ad perditionem nostram evenisse credamus:* Porro id colligimus

ex summa Dei honestate qua fertur ut nihil agat circa creaturam nisi in eius bonum. Quoad bonos attinet, dixit Apostolus, *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*, quod exponens S. Augusti. etiam peccata, inquit: unde Deus quorundam lapsus permittit, non quod velit eos labi, sed quod sinat labi, nō sineret autem, nisi prævideret ex eorum lapsibus se posse bonum elicere; illud autem varium esse potest; aut humilitas, aut major custodia. Quoad peccatores attinet, quid gravius quàm in peccato? In eo tamen, ait Ambrosius sæpè Deum esse misericordem in peccatore, quod citò faciat illum mori in peccato, quia, ut ipse censet, gravius est ad peccatum vivere, quàm mori in peccato. Cum itaque nihil nobis accidat, nisi Deo volente, cumque Deus nihil velit nobis accidere nisi bono nostro, quis non facilè in omnibus utatur conformatione ad Dei voluntatem? Quis enim aut Dei voluntati repugnare velit, aut bonum suum respuat? Ac licet passim dicant Theologi Deum non semper facere, quod melius est, tamen attento rerum ordine, ac spectatis omnibus, inter quæ locum habet Divina voluntas, id omne quod tibi accidit, melius est, quàm quod non contingit: verbi gratia, in his circumstantiis, moribus tibi melior est quàm valetudo, melius est pati injuriam, quàm non pati: melius est impediri quàm liberum esse: quod qui attendit, facilè divinæ voluntati conformis est.

II. Ratio petitur ex conditione Divinæ voluntatis, in qua hæret reperio:

I. Quod Dei voluntas sit regula omnium voluntatum, unde sequitur omnes voluntates ad illā conformari debere: quod enim est primum in unoque genere, illud est regula cæterorum: sicut itaque Dei essentia est regula omnium essentiarum, unde Entium possibilitas, vel impossibilitas, attendi debet in ordine ad divinā Essentiā, secundū diversas participa-

cipabilitates: adhæc, sicut intellectus divinus est mensura aliorum intellectuum; quod enim ille iudicat falsum aut verum, aliter esse non potest, nec ullus iudicare aliter, rectè potest: Et sicut Ideæ divinæ sunt regula illorum omnium quæ fiunt; quia Deus est primum intelligens, & prima rerum omnium & substantialis idea; unde in illius cognitione, fundantur omnes scientiæ, omnia iudicia, omnes artes, omnis certitudo, infallibilitas cognitionis: Ita divina voluntas regula est, & mensura omnium voluntatum. Est enim voluntas omnis, participatio divinæ voluntatis; omnis imitatio divinæ libertatis: uti igitur omnes numeri ad unitatem referuntur, quæ fundamentum est ac mensura omnium numerorum; ita omnis voluntas ad primam referri debet: & proinde ut nostra recta sit, tota est ad divinam componenda, & hoc est fundamentum essentialis huius conformationis de qua hic est sermo.

2. Licet Divina voluntas non esset prima, essentialis voluntas, & origo omnium voluntatum, ac licet omnis alia voluntas, ad illam referri non deberet tanquam ad primam regulam, & mensuram cæterarum; tamen, in primis propter summam eius sanctitatem, deinde ob summam eius rectitudinem, denique propter summam eius æquitatem ac iustitiam, omnis alia ad eam debet conformari. 1. quidem quoniam si aliquam voluntatem creatam, eiusmodi esse agnoscerem, mallem eam sequi, quam meam; multo igitur magis divinam, quæ eas perfectiones essentialiter, & in summo gradu continet. 2. Quia alioqui necesse est, ut mea voluntas prophana sit, iniqua, perversa & iniusta; ne igitur talis sit, non debet esse dissimilis, nec dissimilis & proinde cum eâ concordet necesse est. 3. Quia Dei voluntas est lex essentialis & prima: circa quod

Adverte omnem voluntatem creatam cū

pervertibilis atque mutabilis, non esse essentialiter ac per se rectam, alioqui talis semper esset: necesse est igitur eâ de causâ, ut aliunde accipiat suam rectitudinem; & unde, nisi à lege. Duplex est autem lex una immediata quæ proximè dirigit actiones liberas, & humanas; atque illa est ratio, quæ per diæta mensuram suam immediatè regulam applicat: alia est mediata, & prima; atque illa est Divina voluntas, quam ait David iustificati in semetipsâ, quoniam alteri non est subordinata. Cum itaque omnis rectitudo voluntatis sit in ipsius conformatione ad legem, & lex omnium prima sit Divina voluntas, oportet omnem voluntatem Divinæ esse conformatam: & in hoc fundatur necessitas concordiæ, de qua hîc loquimur.

III. Ratio petitur ex ductu, & dispositione Divinæ Providentiæ, in qua sequentes conditiones reperiuntur.

1. Quod sit universalis: idque tum quia omnium curam habet, unde nemo excluditur à cura Dei; tum quia circa omnia versatur & ad quælibet se extendit, idè quod nihil illam præterit, & proinde in omnibus spectanda est. Vbi autem est Providentiæ, ibi est consilium, & ratio, & occasio, non temeritas, non casus, nihil etiam frustra: itaque quidquid accidet, agnosce in eo peculiare Dei consilium, quod certè tuo præferre debes.

2. Quod sit cura de nobis: Nam quidquid est, cū ad hominem ordinetur, usque eò ut non videatur Deus habere curam rerum cæterarum; unde ait apostolus, *Nunquid de hominibus cura est Deo* (non quod de illis non curet Deus sed quod non eâ curâ, quæ in illis sistat, verùm eâ, quæ ad hominem transeat) sanè omnem hanc curam nostri, bonum nostrum spectare credendum est; qui enim alterius curam habet, profectò id facit in commodum, & utilitatem ipsius, & in defensionem. Quare in eo quod tibi accidet noli insidias metuere,

quere, noli malum putare, sed Dei curam paternam agnosce. Ne autem dubites vide quam amicis verbis eam Deus explicet in Scripturis: *Domine ut scuto bonae voluntatis coronasti nos*: Itaque nihil ad nos penetrare, atque ingredi potest, nisi per mediam Dei voluntatem, quam bonam appellat, quia bonum nostrum respicit. Item; *Quoniam abscondit me in tabernaculo suo, in die malitiae, protexit me in abscondito tabernaculi sui*; & alibi *abscondes eos in abscondito faciei tuae*; vel ut habet alia Versio, *In oculis faciei tuae*: unde non male per Zachariam pollicetur, *qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei*. Post haec promissa, vide quid timere debeas, immo quid te non oporteat sperare. Quis se filium divitis, & potentis agnovit, confidentia plenissimus est: hinc mensuram accipe tuae spei. Quod si futura ex praetito augurari placet, cogita quid non fecerit Deus tua causa: Hoc summum est, quod pro te, *proprio Filio suo non pepercit*; igitur, ut ait Apostolus, *quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?*

3. Quod sit abscondita, & perplexa: nam mirabiles vias inestit, immo saepe contrarias et rei, quam tamen praetendit, ut inicitis non commovearis, sed securus exitum praestoleris; nec te conturbent mali hominum conatus, & res desperatae. Posses innumera tibi proferre exempla. De infinitis pauca subiicio. Viderat olim Ioseph in somnis sub variis imaginibus futuram suam magnitudinem: moti invidia fratres, id impedire voluerunt aut per eius mortem, aut per servitum Deus autem cui eriam contraria serviunt, & facit de tenebris lucem *plendescere*, ipsam servitum in gradum ad regnam convertit: nam nisi Ioseph venditus, nunquam Aegypti princeps evasisset; & ita ea via Sceptum invenit, qua debuisset amittere. Sed ut ait Scriptura, *descendit cum illo in fossam, & in vinculis non dereliquit eum, donec afferret illi Sceptum regni, &c. & mendaces ostendit, qui maculaverunt illum, &c.* Propterea

Tom, III,

ipse suam venditionem retulit ad Dei voluntatem: ita enim loquitur Genes. 45. *Non vestro consilio sed Dei voluntate huc missus sum: qui fecit me, quasi patrem Pharaonis, & dominum universae domus eius, ac principem in omni terra Aegypti, & cap. 50. Num Dei possumus resistere voluntati? Vos cognovistis de me malum, sed Deus vertit illud in bonum ut exaltaret me, sicut in praesentiarum cernitis, & salvos faceret multos populos.* Rectè autem advertit S. Chrylost. non sine Dei providentia factum fuisse ut pincerna Pharaonis post suam educationem è carcere, Iosephi oblivisceretur, ut nimirum post duos annos maiori cum gloria educeretur ipse Ioseph. Quid non egit Saül ut Davidem perderet? Quæ tamen ei commisit difficilissima certamina, ea fuerunt occasio promotionis ad regnum. Itaque dum cum est persecutus, tum maximè promovit: ut his exemplis disceres per occultissima media Deum ad fines suos res omnes perducere. Saül ipse dum Patris asinas quæreret, regnum invenit. Vasthi Regina dum sperbit, locum dedit Esther ut suum populum liberaret. Missus est Roma Mediolanum Augustinus ut Rhetoricam doceret, sed ex Dei intentione ut Ambrosium audiret atque ab eo converteretur. Ita in creaturis nihil contingit, quod Deus in aliquem finem non convertat: sed hæc directio aliquando nobis nota est; sapientius est ignota. Illud tibi certum esse debet, nihil tibi à te, nihil ab aliis, nihil à rebus omnibus evenire, in quo Deus non aliquam posuerit sui consilii partem, unde tibi facile sit divinam sequi voluntatem, atque illi prorsus te conformare. Itaque in rebus omnibus hoc unum tibi sufficiat, nihil divinam Providentiam præterire; nihil posse transcendere; & proinde tibi licet dicere aut cogitare, id mihi à Deo missum est, hæc est tandem Dei voluntas, hoc à me exigit, hoc imperat, hoc illi placet.

Kk

4. Quod

IV. Quod sit nobis necessaria, tum ob ignorantiam nostram, tum ab amoris proprii insidias. Dixi 1. ob nostram ignorantiam quæ certè maxima est, tum circa bonum simpliciter, tum circa melius: nã uti dicitur Proverb. 14. *Est vita qua videtur homini iusta, novissima autem eius deducunt ad mortem*: Certè cum homo maximas in rebus omnibus tenebras patiat, tamen circa duo præcipuè cæcutire solet: primum est, circa propria, & interna; alterum est circa futura: ideoque maximè circa illa pati debet se regi: à quo autem melius, quam à divina Providentiã? Si igitur in rebus huius sæculi unusquisque se facile committit homini prudenti; si hic vitam suam Medico; hic vitam suam & honorem Causidico, & Consulenti; hic suam salutem Navarcho; quanto magis debet unusquisque sua omnia divinæ Providentiæ committere? *Omnia mihi licent*, ait S. Paulus, *sed non omnia expediunt*: Iam quis est qui putet se scire, quæ sibi magis expediunt? Unde, ut ait S. Augustinus, sæpe Deus misericorditer negat, quæ malè petimus: Rogavit tertio Paulus ut spiritus carnis, qui eum colaphizabat, ab eo recederet, nec obtinuit, sed ei dictum est; *Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur*. Hinc Augustinus illud exponens; *Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam*; ait non esse quærendum à Deo, ut fiat quod volūus, sed ut nobis placeant quæ bona sunt: nosque rogare potius debere Deum, ut delectent bona, quam ut concedantur mala. Refert Bloisius in Monili spiritali, Christum Virgini Gertrudi apparuisse eo habitu, ut dextra sanitatem, sinistra morbum ferret, eamque interpellatam ut eligeret, cum quid expediret, nesciret; hoc unum, dixisse, postulo, ut tua voluntas fiat. Ita cum quidam ad sepulchrum B. Thomæ Cantuariensis sanitatem precibus impetrasset, cogitare cœpit apud

se num id sibi expediret: Itaque ad sepulchrum rediit, petivit quod esset melius, & recidit in morbum pristinum. In translatione S. Vedasti Episcopi, Authore Surio in eius Vita, cæcus ut visum recepit, rogavit, ut si magis expediret, amitteret; idque impetravit, & ad cæcitatem rediit. In Chronicis Prædicatorum refertur de Reginaldo, cum in eum Ordinem esset in gressurus, in gravem morbum incidisse: Ipsum & S. Dñcum, magnis precibus sanitatem eius à Deo flagitasse: apertuisse ægro B. Virginem ac simul etiam Sanctis Cæciliam, & Catharinam: Beatam Virginem ægrum interrogasse, quid vellet; illum tam illustri visione conterritum, quid peteret, nescisse: tum vero unam ex comitibus hæc ad illum: Nil petas ipsa enim scit quid tibi expediat: eumque ex huiusmodi consilio B. Virgini respondisse; quod voles: Illam igitur ægrum unxisse oleo; ac non tantum sanitatem dedisse, sed in perpetuum omnes libidinis motus in eo extinxisse. Si ergo sanitatem petiisset, castitatem non recepisset. Micro alia plura; hæc enim sufficiunt, ut intelligas neminem scire, quid magis expediat. Tu cum luges mortuum in ætatis flore, qui si vixisset, salutis periculum adiisset. Theresia virgo dum iter faceret, sororis domum ingressa, ac neptem parvulam in sinu fovens, cogitare cœpit, qua sorte esset victura, & divinitus intellexit damnamam si diu viveret, ideoque preproperam mortem precibus impetravit. *Populi autem videntes, & non intelligentes, nec ponentes in precordiis talia: quoniam gratia Dei & misericordia est in sanctos eius, & respectus in electos illius, &c. Sap. 4 Videbunt enim finem sapientis, & non intelligent, quid cogitaverit de illo Deus, & quare munierit illum Dominus. Quid non moliris ut dives evadas, ut principis gratiam obtineas? nihil succedit: vota*

congeminas : non auditis : sed bono tuo : perieras nisi periisses. Aernardus Ser. contra vitium ingratiitudinis. Misericordiæ est subtrahere misericordiam. Gregor. Homil. 21. in Ezechiel, ô tormenta misericordiæ! cruciat, & amat. Sed se unusquisque revocet ad propriam experientiam. Quàm multa voluisti, & maximis votis exoptasti, quæ nunc gaudes non evenisse? Quàm ex multis quæ tibi accidebant summum timebas naufragiũ, in quibus portum invenisti? Hoc superest, ut ex præteritis coniecturam facias futurorum.

Dixi 2. Quia maximæ nobis adsunt insidiæ ab amore proprio, & à voluntate propria: hinc enim oriuntur omnes repugnantia quas sentimus, ne divinæ voluntati nos accommodemus, unde passionum & amoris proprii mortificatio est aptissimum medium perveniendi ad eiusmodi conformationem. Qui enim propriam voluntatem abiecit, facile sequitur alienam; & qui semper hæret alienæ, suam facile despicit. Vti igitur quò plus liquoris è vase effunditur, eò plus aëris ingreditur; Ita qui plus suæ voluntatis relinquit, eò divinæ est capaxior. Cum itaq; experientia discamus, & in alijs, & in nobis, amorè propriũ, ac passiones, veritatem, ac sinceritatem iudicij impedire, ut ab omni suspitione simus immunes, melius est alieno iudicio stare. Sed cuiusnam iustius, atq; sanctius quam Dei? hæc enim inter se connexa sunt. Quicquid mihi evenit, Dei voluntate accidit: iam quicquid voluntate Dei accidit, illud melius est quàm aliud quidlibet: igitur quicquid mihi evenit, mihi longè melius est quam quidlibet aliud magis amare debeo, magis sequi & potius amplecti.

IV. Ratio petitur ex conditione Dei & Creaturæ quæ talis est, ut Deus velle, atque imperare debeat, creatura verò obedire. Huic rei innititur obedientia rerũ omnium divinæ

voluntati; etenim omnia sequuntur inclinationes, pondera, atq; motu: quos acceperunt à Deo. Hinc omnis creatura, huc usque in suo gradu stetit ac perseveravit, secundum illud, *Ordinatione tua perseverat dies: quoniam omnia serviunt tibi*; Hinc mare terminos, ac frænum accepit, Sol legem, ordinem sydera cælum mensuram: Immodò tanta est obedientia, ut etiam ad contraria naturæ suæ obediant, ita ut ignis refrigeret, Sol noctem inducat, aquæ in sanguine vertantur, flamina retrocedant, liquida firmentur, immodò etiam ut ei nihilum obediat: Etenim *vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt*: Ita infirmitatem vocat ad robur, infantiam ad Eloquentiam, stultitiam, ad sapientiam. Cum igitur solius hominis voluntas, divinæ voluntati pro sua libertate possit resistere, necesse est ut volens, ac sponte obtemperet: Cogita enim, quid magis deceat, aut te sequi divinam voluntatem, tuamque abicere; aut Deum tuæ servire libidini, ac cupiditati obtemperare; cum ille Creator sit, tu creatura: Vide illius esse velle, atque imperare; tuum vero tantum obedire: & certè si id cogites & penitus animo comprehendas, facile te & tua Dei remittes voluntati. Hæc fuit Iobi cogitatio cum dicebat, *Dominus dedit Dominus abstulit, sit nomen Domini benedictum*. Idem Davidis sensus cum fugeret Absalonem, & iussisset ut Sadoc arcam referret in urbem: 2. Reg. 25. *Reporta arcam Dei in urbem: si invenero gratiam in oculis Domini, reducet me, & ostendet mihi eam, & tabernaculum suum: Si autem dixerit mihi, non places, præsto sum: faciat quod bonum est coràm se*. Vide quo sensu cuncta suscipere debes de manu Domini.

V. Ratio peti potest ex multiplici nexu Creaturæ cum Deo, qui nexus respicit innumeras quas ad Deũ relationes habemus, servi ad Dominũ, subditi ad Regem, filii ad Patrẽ, disci-

discipuli ad magistrum, amici ad amicum, sponsæ ad sponsum: quæ omnia continent varias nostræ obedientiæ, rationes & obligationes. Nam si in rebus temporalibus atque civilibus homines respectu aliorum id strictissime observant, quanto magis id respectu Dei observare debemus: *Et hi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.* Quod si una ratio sufficeret, vide quot nominibus ad id teneris, & quot culparum reus, existas, vel in unica inobedientiâ.

VI. Ratio est ipsa hujus rei necessitas: Nam velis, nolis, quid: quid Deus voluerit id fiet: juxta illud; *In ditione tua cuncta sunt posita, & nemo potest tuare sistere voluntati.* Itaque melius est ut ducaris, quam ut traharis: alioqui, ducunt volentem fata, nolentem trahunt: Etenim uti præclare advertit S. August. nemo transcendere potest leges omnipotentis Dei; nec finitur anima non redere debitum: aut enim reddit faciendo quod debet, aut reddet amittendo quo bene uti noluit. Quod sic intelligo in præsentia materiâ; scilicet, necessario creaturam rationalem sequi debere voluntatem Dei, aut sponte, aut coactè: nam si sponte sequitur, reddit debitum faciendo quod debet, cum Deo volenti debeat obedientiam: si resistit, nec sequitur, facit tamen non volens, quod sponte facere debuisset; ipsa enim Dei voluntati etiam fugiendo servit: unde respectu hujus eventus amittit id quo bene uti noluit, nimirum libertatem. Exemplum dedimus in Iosepho Patriarcha: voluntas erat Dei, ut eò dignitatis promoveretur, ut que à fratribus, & à Patre, omnium natu minimus adoraretur: Id fratres impedire voluerunt: Sed vide ineluctabilem Dei voluntatem: Qui impedire voluerunt ne id fieret, ipsi nolentes servierunt: unde ipse postea ad eos. *Num Dei possumus resistere voluntati?* &c. Quid non conati sunt Iudæi post Christi mortem, ut fidem resurrectionis impedirent? *Scrutati sunt iniquitates, ut*

de illis interpretatur Augustinus: sed cum eam fidem impedire vellent, ei nolentes servierunt. Itaque idem Augustinus rectè ista duo distinguit, ordinem tenere, & ordine teneri: siquidem potest quilibet ordinem non tenere, quia Deus unumquemque liberum dimisit; sed nullus potest non teneri ordine, ut scias tibi non esse liberum ea ferre & pati quæ Deus circa te, ac de te fieri vult: Atque hinc vides hujus conformationis necessitatem? ut omittam necessitatem præcepti. Item necessitatem mediæ ad perfectionem, ad internam pacem, & animi tranquillitatem: nam si contrariis es Dei voluntati, necesse est ut quoniam ipsa non se se flectit, in eam duriter incurras. Audi quomodo eam S. Bern. definit lib. 5. de Confid. cap. 12. Etsi enim aliàs retulimus, quia tamen ad rem multum facit hic non pigebit repetere; & sic habet, Est rationabilis quædam æquiritatis directio inconvertibilis, atque indeclinabilis: quippe attingens ubique, cui illi omnis pravitas conturbetur necesse est: quidni in hanc omne tumidum, vel distortum impingat, & conquassetur? vix universo quod obviam fortè offenderit cedere neciã rectitudo, nam & fortitudo est. &c. Directionem vocat, quia est regula omnis: Tum directionem rationabilis æquiritatis, quia nulla est iusta voluntas, nisi huic regulæ conformetur: Rationabilem vocat æquiritatem, ne credas tantum positum jus in voluntate arbitraria, sed in ea voluntate, cui nulla desit ratio. Porro illius regulæ duas attingit conditiones. Prima est quod sit inconvertibilis, quia flecti nequit: Secunda est quod sit indeclinabilis, quippe attingens ubique, quia Dei voluntas & ad omnia se extendit, & temper fit. Cætera verba indicant, quo damno aliquis se opponat divinæ voluntati: cui, inquit, illi omnis pravitas conturbetur necesse est, &c. post quæ subdit: *Quid iniquis voluntatibus tam contrariū & adversum, quam semper conari,*

conari, impingere semper, & frustra? Væ oppositis voluntatibus, solam suæ profecto averfionis referentibus pœnam: Quid tam pœnale, quàm semper velle, quod nunquam erit, & semper nolle, quod nunquam non erit? Atque hinc existit nostræ conformationis cum Divina voluntate neceffitas;

Porro ex eadem acquirit anima:

1. Statum perfectissimum, cum ea sit summa perfectio: Est enim in primis perfecta victoria omnium passionum & affectionum, per absolutissimam mortificationem; Item perfectum est sui ipsius holocaustum: Nam per mortificationem pars una offertur, aut lingua, aut oculus, aut memoria, aut intellectus subjiciendo; hæc autem totus homo, & hominis pars præcipua, voluntas scilicet quam Deus semper præ rebus omnibus petit, secundum illud *sibi præbi mibi cor tuum*: Est etiam perfecta charitas, quæ potissimum operibus leprodit, ac præcipue in illa sui omnimoda traditione: Item est summa unio cum Deo per plenam similitudinem, & conformationem: Denique perfecta est creaturæ sub Deum subjectio, atque dependèntia, per quam creatura in manu Dei ponitur, tanquam cera & lutum; ut ad suum nuntum liberè ipsa uratur: Licet enim Deus uti possit creatura repugnante, non id tamen fit pleno atque integro dominio, & nisi accedat creaturæ consensus; præsertim cum Dei dominium in creaturam non sit coactum, sed liberum, Deus libertatem ei concessit.

2. Acquit anima statum absolutum, & independentem: licet enim sit perfecta creatura sub Deum subjectio, non tamen impedit quominus creatura suam faciat voluntatem; immo sola hoc habet. Nam ut omittam maximam hominum partem, qui nutu alterius vivunt, dormiunt, vestiuntur, loquantur, habitant, iudicant, amant: quàm multis in rebus

ipsi Principes suam voluntatem non faciunt? Sed qui nullam aliam habet voluntatem, quàm divinam ait Dorotheus Doctr. 9. suam voluntatem semper facit: unde apud Stobæum sic ille Deum alloquebatur: Vis me febricitare, volo; vis penuriam pati, non abnuo; vis me mori, non recuso; non alia res cogere me magis potest, quam ipsum Deum. In vitis Patrum de quodam Agricola refertur qui uberem semper segetem metebat, eum id aliis mirantibus respondisse, se semper pro voto cælum habere; & hoc etiam magis admirantibus aliis, subdidisse, id ea ratione fieri, quod nihil aliud vellet, quàm quod contingeret. Mitto decere Deum facere voluntatem timentium se. Ita refert Taulerus de quadam femina cuius passim orationes ambiebantur, eam sæpe rerum sibi commendatarum oblitam; omnia tamen sic solita contingere, uti rogata fuerat: cumque illi gratiæ agerentur, ut de præstio beneficio; ipsamet apud Dominum expostulasse, tanquam dere indebita, Deumque illi respondisse; ex quo mihi tuam voluntatem dedisti, ego meam tibi addixi; itaque facio quod ipsa velles. Hinc ergo homo ponitur in summa independentia à rebus creatis, à calibus omnibus, ab eventibus, ab alterius potestate cum à Deo uno pendeat.

3. Acquit statum imperturbabilem. 1. Quia nihil iam sperare, nihil timere potest: nam Dei voluntas non potest impediri: Itaque nihil offerri potest animæ quod cupiat; hoc enim solum habet in votis ut divina voluntas fiat: nec illi quicquam auferri potest; cum sit superior rebus omnibus creatis: 2. Quia inde oritur filialis in Deum fiducia & ingens animæ securitas; qua fit ut se totam in Dei curam abiciat, *omnem sollicitudinem vestram proicientes in eum; quoniam ipsi cura est de vobis*: Ita Christus aiebat Catharinæ Senensi, filia cogita tu de me, & ego cogitabo

continenter de te. Ex illa autem confidentia oritur.

In primis summa pax, atque tranquillitas, secundum illud Isaia 32, *Et sedebit populus meus, in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiducia, & in requie opulenta*: de quo populo dictum intelligit Augustinus; *Beati pacifici quoniam Filij Dei vocabuntur*: Verè filij, quoniam patri similes, cum nullam habeant voluntatem ipsi dissimilem: quomodo autem non pacifici, qui nullam in se sentiant pugnam? Qui enim sibi suam voluntatem retinuit, licet in necessariis Dei voluntatem exequatur, certamen tamen contrarietate: ac sicut in nobis, quia *caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem*, difficilis fit virtus, atque ardua; ita qui duplicem patitur voluntate, difficilius vivit. Item sicut tempore renationis difficilius est virtus, quam tempore consolationis: ita qui voluntate propria adhuc tenetur, & allicitur, majorem in virtute difficultatem sentit. Ad hæc, ea ratione tolluntur pacis impedimenta: ut illa cura; ne quis se se conatibus nostris opponat, ne quis resistat: nam qui nullam suam habet voluntatem, semper suam facit, quia semper fit voluntas Dei. *Omnia quaecunque voluit, fecit, in caelo, & in terra, mari, & in omnibus abyssis*: atque illud est quod perimus, ut fiat voluntas Dei in caelo, & in terrâ. Denique ea ratione; facile resistitur quibusdam tentationibus, quæ sæpe nos vexant, nescio quibus quaestionibus conditionatis; si hoc contingeret, quid faceres? quibus quidem non malè aliqui consulunt, nihil respondendum: optimè tamen feceris, si dicas, te id facturum quod Deus volet; id enim semper melius, est.

Ex eadem in Deum fiducia oritur ingens animæ gaudium secundum illud ad Roman. 15, *Deus autem spei repleat vos omni gaudio, & pace incredendo*. Quia, ut ait Augustinus, qui vult

gaudere de se, tristis erit, qui autem de Deo vult gaudere, semper gaudebit. quia Deus sempiternus est: Vis habere gaudium sempiternum, adhære illi qui sempiternus est. Porro illud gaudium & solum est plenum, & solum securum, juxta illud: *Et gaudium vestrum nemo tollet à vobis*: Est enim firmum gaudium propter fundamentum quod conuelli non potest, quæ est voluntas Dei immutabilis: quod aliis rebus creatis non convenit; ideoque, aiebat P. Borgia se nulli se vire velle qui mori posset. Et rationem dat August tract. 24. in Ioan, nam cum ea diliguntur, quæ possumus contra voluntatem amittere, necesse est ut pro his miserimè laboremus. Itaque Sancti vultu semper hilari fuerunt, non quod carerent doloribus ac tribulationibus, sed quia cum id tantum vellent, quod Deus volebat, nullâ re commovebantur ac sicut Christus in tormentis beatitudinem non amisit, ita neque illi in angoribus animi tranquillitatem: sed sicut ait Apostolus, *superabundabant gaudio in omni tribulatione*; quem statum idem Apostolus vocat pacem, *qua exuperat omnem sensum*; Quia vix capi potest quod aliquis in tribulatione lætus esse possit: id tamen nos docet Rubus innoxie ardens, ut & pueri illæsi in fornace Babylonis: ita ut de quolibet dici possit quod de se Iobus dixit cap 20. *Mirabiliter me crucias* quod miraculum Alexandriæ dedit infidelibus; ille qui ab eis vexatus, miraculum poscebatur in suæ fidei testimonium: Hoc enim, ait, non parvum est miraculum, quod vestris injuriis lacessitus, ac vexatus non commoveor.

Quod si gaudium illud internū nonnullis absconditū videretur, neminè tamen later illa imperturbabilitas, qua firmus animus eodem in gradu stat, quæcunq; tandè accidunt. Ita Severus Sulpicius scripsit B. Martinum nec iratum nec tristem visum unquam fuisse, quod quicquid accideret in Deum referret. Itaque Sancti

Sancti in ea cogitatione nullis periculis aut adversis commovebantur: Antonius furens Dæmones, aut irridebat; Xaverius non alius in naufragio quam in navi, ut qui hæc animo versabat: *Quia venti & mare obediunt ei*: Ita scribitur de B. Gertrude Virgine eam nulla re fuisse commotam? Denique in illis plerisque immutabilitas, atque animus immobilis inter adversa, qualis laudatur in Tobia, de quo sic Scriptura: *nam cum ab infantia timuisset Deum, non est contristatus, quod plaga cæcitatù evenisset ei*. Et quidem, ut ait Augustinus, ut in rebus cunctis sis idem, tam in prosperis, quam in adversis, sicut manus quæ eadem est, & cum in palmam extenditur, & cum in pugnum constringitur.

4. Acquirat statum felicissimum qui in hac vita esse potest: uti enim in æternâ felicitate nihil est quod displiceat, nihil evenit contra voluntatem, omnia ex voto contingunt; ita qui ad divinam voluntatem se conformat hæc omnia bona nascitur. Ad hæc, sicut in beatitudine, illa immutabilitas est summa felicitas gloriæ, ita qui sic adhæret Deo per conformationem, nullis rerum mutationibus commovetur: & sicut montis Olympici cacumen, neque nubes, neque venti, neque pluvia contingunt, sic iste nullis eventibus tangitur, sed continenter una fruitur Dei voluntate, quæ deesse non potest. Denique sicut in beatitudine, nullum adest malum, nullum abest bonum; ita in eo animæ statu nullum malum concutit, quia quicquid evenit, id putat bonum, propter elucens in eo Dei voluntatem; item, nullum abest bonum, quia quod Deus vult, id semper melius est: ut scias in eo exercitio bona omnia contineri, nullum autem subesse periculum. *Et si boni amulatores fueritis, quis vobis nocebit?*

Hoc unum superest ut illius præxim doce-

amus, quæ vitam nostram totam complecti debet. 1. Itaque serid tibi inculca huius conformationis fundamenta atque inter cætera, Pe. suade tibi nihil evenire tibi nisi Deo conscio, imo autore, & causa Ad hæc nihil tibi accidere, nisi in bonum tuum. 2. Noli tantum id cogitare in genere, & quasi speculativè sed practicè, & in particulari: ac si tibi Christus diceret, Fili, volo te hoc pati, hoc tibi expedit: id enim de re omni quæ tibi accidit, potes tibi persuadere cum ita contingat. 3. Ne hæreas in causa particulari, & immediatâ; sed in superiori, ac primâ ne huius hominis spectes aut invidiam, aut malevolentiam, non servi oblivionem, aut oscitantiam; sed Deum aut permittentem, aut volentem: Quod si etiam tibi videatur tua culpa accusanda; & præteritum crimen in simulandum, id ita facito, ut potissimum spectes Deum, ut te punientem ac castigantem, & in eius voluntate acquiesce, plusque habeat rationem eius iustitiæ de te pœnas reposcentis, quam tui demeriti. 4. Sæpe in oratione, & in singulis ferè horas sæpius aut ore, aut saltem mente, præsertim si aliquid gravius incidat, repete coram Deo. *Fiat voluntas tua*: Item, *Non quod volo, sed quod tu: non sicut ego volo, sed sicut tu: Non mea, sed tua voluntas fiat: ita Pater, quoniam sic placitum fuit ante te*. Ita Blofius scribit quandam mulierè devoram à Christo fuisse, ut sæpius diceret; *Fiat voluntas tua, sicut in cælo & in terra*. Ita refert Sanctam Brigittam Virginem pronuntiasse tribus vicibus hæc verba, *Non mea, sed tua voluntas fiat* idque maximè Christo placuisse. 5. Ut ne unquam illa conformatio deferatur, in eâ tanquam in domicilio habita. Ita Catharinæ Senensî (ut ipsa scribit in Dialogo de perfectione Christo ut cellulam ædificaret, in qua ita semper maneret, & contineretur, ut nec pedem nec manum inde efferret, eaque

eaque cellula esset Dei voluntas, in qua habitaret instar apis in alveari, aut sicut Margaritum, & Vnio in concha marina: ac sciret fore ut initio locus ille angustior illi videretur, sed postea latissimus ac commodissimus exist-

teret; Sanè ubi Deus est, summa felicitas & beatitudo. *Beati qui habitant in domo tua, Domine, in secula seculorum laudabunt te.* Amen.

FERIA SEXTA IN PARASCEVE,
SEU
IN PASSIONE
CHRISTI DOMINI.
CONCIO.

De magnitudine eius dolorum.

I. Pars. De illis in genere, ex quinque conjecturis.

In mortuum produc lachrymas, &c. & fac luctum secundum meritum eius, Ecclesiastici, 38.

MOnemur, Auditores, jubemurque non parcere lachrymis pro mortuo Salvatore mundi, & efficere ut luctus noster non minor ipsius merito existat. Sed quomodo sat lachrymarum nobis suppeteret, ad descendendum dignè passionem, martyrium crudele, funestumque obitum optimi nostri Domini & Salvatoris Iesu, cum nec sermonem habeamus nec in genit adu comprehendendam animo explicandamq; gravitatem illius cruciatuum, & magnitudinem dolorum *Magna velut mare contritio tua, quis medebitur tui?* Atque quamvis zelus vester vestraque pietas

oculos vestros confortasset in duos aqua fontes, nollem tamen, fletuum vestrorum affluentia vestrorum singultuum multitudine, magnitudinem Christi mei dolorum metiri, nec meam de illius Passione cogitationem terminare uno lachrymarum vestrarum testimonio, quæ si existant solæ, ei potius injuriam inferre quàm satisfacere possunt, sicut Samethicus Ægypti Rex ut memorat Herodotus lib. 3. suæ historiæ captus fuit bello à Cambyse, qui eum ut exulceraret animo, detinuit in suburbio Mempheos quam prælio expugnauerat. Illius filiam famulari veste indutam inter cæteras captivitas misit haustum aquam

Vix abscefferat filia cum illius oculis obiecta est catenata turba captiuorum, quibus præcidendæ mox erant cervices, è duobus Ægyptiorum nobiliù millibus constata, in iisq; ipsius maior natu filius: nihil aliud mutationis præ se tulit in vultu nisi quod ad filii aspectum oculos placidè humi defixit Paulò post animadvertit unum è familiaribus suis, qui exutus fortunis omnibus stipem petebat: tum verò cœpit lugere, vociferari, pectus percutere, atque ut ait Historicus, sibi caput contundere. Tota hæc agendi ratio cū denunciata Cambysi fuisset ab iis qui miseris principis actiones omnesque nutus observabant, eum interrogari iussit, cur nam fleuisset potius inspecta amici quam filij sui & filia suæ tantam sibi visam fuisse, ab filij filiaque aspectu, ut se ipsis facturum esse injuriam putarit, si exprimeret sensum suum lachrymis, utpote quæ leuissimis de causis sæpè funduntur; dolorem verò ex aduersa amici sui fortuna susceptum sibi visam fuisse dignum lachrymis, nempe priori illo longè minorè. Quod quidem responsum, laudè ipsi ab omnibus merito que libertatem obtinuit. Id porrò argumentum mihi suppeditat, quo probem vobis suadeamque me in hac Salvatoris mei dolorum propositione, oculos vestros exigere ad intucendum potius quod agitur, quam ad laudandum Exigui quique tantum dolores exhalantur oculis; & qui flere satis potest, is consolatione non indiget; magnam enim doloris partem imminuit: ideoque non legitur in Evangelio, fleuisse B. Virginem in Passione Filij, licet eius dolor, tantus extiterit, ut ideo fuerit Regina Martyrum: quod non esset merita, nisi passa maxime omnium fuisset; atque, ut ait S. Augustinus, *stabat autem iuxta Crucem* longè, sed flentem non lego. Si porrò non defuerunt ei lachrymæ, scriptum magis dolorem ipsius commendat, dicens illam astitisse ad mortem filij, quam si de ipsius lachrymis sermonem nobis Scriptura fecisset.

Tom. III.

Non quod velim Christiani, vestras inhibere, sed ut tantummodò vobis dicam, vestrorum potius animorum præsentiam, cordisque vestri proposita quam oculorum lachrymas, pectorisq; singultus à me requiri: ut autem id quod specto consequar, flagitemus auxiliù è cælo, & sanctam Crucè adoremus. O CRUZ AVE, &c.

Nillum dicendi argumentum est ac genus, cui eloquentia plus faciat injuriæ minuisse officij præster, quam sermoni de Passione Salvatoris: & quævis, ut aiebat Antonius, vis unus ex Imperij Romani disertissimis, eloquentiæ munus sit ex parvis magna facere; ubi tamè ab argumento ingenij & lingua, cogitatio & verba superantur, ibi Eloquentia proditiõne in se ipsa & prævaricationem molitur, suum argumentum comaculat, eiusq; elevat magnitudinem, quod amplificare deberet. Inde oritur ferè Auditorum querela quod nimium sermo de Passione Domini rarè admodum benè succedat, nemòq; propè sit qui res, ondeat spei nostræ, & expectationem nostram impleat. Nec enim verò aliter præterquam oculis in hoc dicendi genere loquendum esset: oporteret pupillam officio linguæ defungi, & lachrymas, locum sermonis tenere. Quod si Auditores, vestra etiam cogitatio, sensusq; vestra omnia sunt infra tam sublimè argumentum, ne miremini si verba mea non respondent expectationi vestræ, multòque etiam minus rei adeò difficilis majestati ac merito. Quæ quidem causa me in eam spem inducit, ut confidam vos facillè imbecillitatè meam excusaturos esse, neq; tam sermonis mei rationè habitos, qui rei de qua loquor amplitudinis: obsecrando vos ut quid semper adiciatis sermoni meo, vestraq; cogitatione ac sensu vestro id quod dicere non potuero, suppleatis.

Neque verò mihi consilium est, ut profundum oceanum Salvatoris Christi dolorum explorem, de quibus ait Propheta, *Magna est velut mare contritio tua, qui medebitur tui?* ac tantum

modo ut vobis proferā conjecturas aliquot, unde suspicari possitis nonnihil de magnitudine dolorum & cruciatuum quos Filius Dei in passione sua sustinuit.

Incipio ab antiquis sacrificiis, quæ secundum Apostolum S. Paulum in Epist. ad Rom. figura cruenti sacrificii mortisque Salvatoris fuere. Res est cogitatu mirabilis, attendere animum ad eadem continuam, immanemque; lanienam quæ singulis ferè diebus in templo Salomonis edebatur; ad copiam sanguinis qui effundi illic solebat: inde accidit, ut apud Prophetas, quum Deus urbi cuiusdam ingentem aliquam stragem minatur dicat, se sacrificium ex illa facturum, perinde ac si homines esset victimæ, ac ij qui Ministri supplicii huius à Deo adhibendi sunt, forent Sacerdotes Sacrificatoresque: *Isaia 34. Victimam Domini in Bosra, interfectio magna in terra Aquilonis, Sophonia 1. Iuxta est dies Domini, quia preparavit Dominus hostiam, sanctificavit vocatos suos: Et Isaia, cap. 29. Vox Ariel civitas quam expugnavit David: de Hierusalem loquitur quam vocat Ariel hoc est Leonem Dei, ob fortitudinem, & munimenta: circumvallabo Ariel & erit tristis, & mærens, & erit mihi quasi Ariel. id est, Altare: en figura, ex cap. 43. Ezechielis: quia sicut altare innatat sanguini Victimarum, ita Deus Hierusalem sanguine impiorum replebit: & sicut circa altare jacent jugulatæ pecudes, & circa Leonem postrata cadavera; ita etiam circa Hierusalem jacebunt Hebræorum corpora interfecta à Chaldæis, quos in Sacerdotes huius cladis iniuriabit. Cæterum licet nulla dies immunitis fuerit à sanguine in Templo effuso, nihil omnino tamen aliquando uberius fluxit illud supra omnem consuetudinem, quod scribitur 3 Reg. c. 8. Salomonem in Templi dedicatione mactavisse hostias pacificas bouum viginti duo millia, & ovium centum viginti millia: cogita enim quanta hinc extiterit copia sanguinis. Hæc autem omnia præfigurabant Christum. Ne igitur res figurata esset dissimilis suæ fi-*

guræ, oportuit Christum ita tractatum fuisse, ut ubique sanguinem suum fuderit. Et quidem quantum in horto, quantum in domo Caiphæ, tum in Pretorio Pilati, in toto itinere, dum crucem ferret, in monte Calvaria, in Cruce:

Quid dicam de tractatione, & laniena hostiarum? Nā uti dicitur in c. Levit. 1. Imolabatur victima, eiusque sanguis sumebatur, & effundebatur per altaris circuitum: deinde pellis detrahebatur tum Sacerdotes artus hostiæ in frustra concidebant: tum subiciebant in altari ignem, strue lignorum ante composita, & membra quæ erant caesa desuper ordinabant, & cuncta adolebant in odore suavitatis, Domino Deo: In quibus verbis nescio quid expressius contineatur, an tota ceremonia immolationis, an series Passionis. Vide enim effusionem sanguinis, pellis concisionem, & excoriationem in flagellatione: artuum luxationem & quasi divisionem in extentione super Crucem: incensionem ignis in gravi dolore; & ordinationem caesorum membrorum in Cruce ut in altari per confixionem. Certè ipse Christus cuncta adolevit in odorem suavitatis: oblatum enim est qui ipse voluit.

Huc pertinet esus Agni Paschalis, qui fuit primum Hebræo: tum sacrificium, quique, excepto quod ossa eius frangere lex vetabat, cum festinatione edebatur, prius igne tostus: quæ manducatio significavit Christi tractationem, qui fuit agni typici veritas; ut pote qui quasi Agnus coram tondente se obmutuit, & quasi ovis deductus est ad occisionem. Quod autem Agnus dicitur comestus cum festinatione, id significavit quod de Christo dixit *Isaia c. 53. De Angustia & de iudicio sublatum est*: quia uti exponit Forerius, damnatus est à turba, quæ multitudinem, studio, & festinatione se comprimebat, dum omnes clamarent *Tolle Tolle, & sublatum est de iudicio, id est ab ijs* qui in illum sententiam capitis tulere, nempe à Pontificum concilio, qui sic iudicarunt, *dignus est morte, & à Pilato, qui eum morte condēnavit.*

II. Conjectura petitur ex qualitate, & furore hostiū suoriū, quibus omnino permissus est; juxta illud: *Hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum.* Vbi enim Christus semel se permisit eorū, libidini & crudelitati, ea omnia passus est, quæ hostiū furor, immanitas, atq; licentia voluerunt. At vide hostium ipsius qualitatem, & immanitatem in Agnum mansuetissimum.

I. Iudæorum; de quibus ita loquitur Psal. 21. *Circumdederunt me vituli multi, tauri pingues obsederunt me. aperuerunt super me os suum:* Scilicet à Iudæis variè afflictatus est: plebs enim circumfusula ruit non aliter quam lascivi vituli: divites autè & fortiores eum obsederunt, & circumdederunt ut tauri, atq; illum cornibus impetere, & pedibus obrivere. *Aperuerunt super me os suum:* id est nullum fecere finem opprimendi me clamoribus, minis, falsis testimoniis, & calumniosis criminationibus; donec me reū mortis reddidissent: imò apertū semper os in me habuerunt, hianti rictu in me vociferantes.

II. Pilati: De quo sic quaeritur; *Quasi Leo sic contrivit omnia ossa mea:* id est ad eò misericorditer in me se gessit, ut fuerit instar Leonis, qui sese sanguine meo expleverit, cū me reliquit inimicis in prædam: Luc. 2. *Tunc tradidit Iesum voluntati eorum.* Et Ioan 17. *Tradidit eum illum ut crucifigeretur.* Nanquid, sicut rapiens, & rugiens?

III. Herodis: cuius intuitu sic ad Patrem; Psal. 1. *Salva me ex ore Leonis & à cornibus unicorniū humilitatē meū:* Nec enim evasi cornu & arrogantia, cum me fastu intolerabili deprefferit, ad terrā affligeret & pedibus proculcarit; imò & ejus exercitus idem de me cum ipso sentiens, ita ut ab eo, tanquam ab unicornium grege fuerim circumdatus atque impetiūsus.

IV. Militum furiosorum: de quibus sic ait eodē Psal. 71. *Circumdederunt me canes multi, consilium malignantium obsedit me comparans eos à quibus neci traditus est, cū turba canum, aptè*

ad Psalms titulum, qui est *pro Cerva matutina:* quasi diceret Cohortes illæ ad supplicium meum affixæ, nō destiterunt me persequi à summo mane, sicut canes qui primo diluculo Cervam eduxerunt à latibulo, quam id circo possumus appellare matutinam. Fingite igitur vobis animo turbam canum cervā allatrantiū, quam matutino tempore toto persecuti sunt: deficitur viribus; graviter & agrè anhelat; jam mutat corporis incessum; jam titubat, & labente vestigio ad terrā collidit ossa; de in totū corpus, ac sese penitus dedit. Tum canes voce mutata inelamare, ac personare mortem animantis videntur, ut simul omnes coeant; circumcingunt eam vicissim, irruunt, proterunt primò pedibus, dein incidunt dentibus, aliq; una alii alia parte, nihil repugnante ipsa neque ad extremum spiritum luctante. Crudis eam despoliant dentibus, cutem deripiunt cum exuviis, & maxillares uncas altissime in ferinam infigunt: nullus venatorum esæ præditiæ moderator est, neque aliquam tantum partem canibus ad jus cuique legitimum distribuit; penes ipsos est tota prædæ suæ potestas, in quam ardenti ingluvie incumbunt, miserum distrahunt animal, discerpunt, ac penè vivum spiransque devorant. Ab hac quam vobis subieci cogitatione, Auditores, discedite, atque oculos conijcite in tragicum & dignum miseratione spectaculum. Aspiciete Salvatorem mundi proisus similem cervæ, quam longæ venationis cursus exercuit: *pro cerva matutina.* Iudas eam deflexit à cursu, atque in illam immisit: rabiosorum & esæ inhiantium canum copiam, qui à primo mane insectantes concitato cursu ipsam defatigarunt, & afflictavere ad interitum. Attendite quomodo in illo eodem Psalmo loquitur: *Sicut aqua effusus sum, & dispersa sunt omnia ossa mea:* Annon eæ sunt prolapsiones ipsius & titubationes? *Factum est cor meum tanquam cera liquecens in medio*

medio ventris mei: Ecce aëstū & ignem qui eam intus adurit vehementi cursu accensam; unde oritur anhelandi labor & præcordiorū agitatio: *aruit tanquam testa virtus mea & lingua mea adhaesit faucibus meis, & in pulverem mortis deduxisti me: ardor urens, extrema sitis, linguam ipsi ad palatum affixit; ideo vires eam deficiunt, neque amplius aufugere potest, & ira abjicit sese in terram, deditque ijs qui persequuntur. Quoniam circumdederunt me canes multi concilium malignantium obsedit me: foderunt manus meas & pedes meos: dinumeraverunt omnia ossa mea: Circumcinxere me ac tanquam rabiosi canes concursarunt; ipsi dentes infixere; manus foderunt pedesque, totum dilacerare corpus, sic ut ossa dinumerarint: quod quidem in Cruce ab illis peractum est, nihil relinquentibus integrum, nisi quod non poterunt comedere: Exhauerunt sanguinem meum; dilaceraverunt autem, & in frustra carnem disciderunt: ipsum transfixere pectus, ut investigarent cor meum, teste ferro lanceæ, ipsumque cor bipartito divisum est: sicut & caput perfoderunt usque ad cerebrum, spinis acutissimis transfixum, sanguine ex corporis mei partibus omnibus expresso.*

III. Conjectura petitur ex figura. Nam exemplum attendite argumento nostro perdidit, in uno Orientali Principe, sæculorum omnium miraculo, & ob patientiam magis quam ob dignitatem conditionis illustri. Nemo est quin intelligat meloqui de Iobo, ad quem afflicandum, cruciandumque Diabolus extremum nequitiae suae specimen edidit. Certè in eo figuram Christi exitisse S. Gregorius testatur his verbis: Neceffe fuit ut B. Iob eum quem voce diceret, ex conversatione signaret, & per ea quæ pertulit, quæ passurus esset ostenderet, tantoque verius, ejus Passionis Sacramenta prædiceret, quanto hæc non loquendo tantummodo, sed patiendò Prophetavit. Et alibi. Iob (ait) Passiones Re-

emptoris nostri, eiusque corporis, & Passionis sua signavit, & nomine: Iob quippe interpretatur Dolens: & quis alius in Iob Dolens figuratur, nisi is de quo scriptum est, *Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit.* Sanè quidem nihil crebrius in ore multorum versatur, quam hoc exemplum: Sed aulim dicere, insignis illius viri laudibus, eiusque patientiæ commendationi, iniuriam fieri, quia exploratè nescitur magnitudo animi quæ perpeffus est. Id in primis planè observandum est, ipsius dolorum morborumque certamen proximè secutum fuisse bonorum omnium jacturam, ut sine intermissione percussus identidem sic obstupesceret, ut respirandi locum, seque ipsum recognoscendi otium non haberet. Ut igitur multis placer, eo ipso die quo filiis parentavit, Dæmoneum multiplici morbo affecit, corrupta tota eius temperie, eumque internis doloribus læsit, per quos læto affixus est: vocati medici, adhibita remedia; sed exiguo successu: cumque uni dolores confidissent, alii graviores insurgerebant, quibus deiectus fortius feriretur.

2. Ex morbis internis ad externos progrefsus, eum maximis, sæ dissimilis, atque acutissimis cepit vexare; ita tamen, ut non omnibus initio simul aggredereetur, sed unis primò, deinde aliis, uti eius constantiam atque animi robur deficeret. Ita planè se in nunciis gesserat: Et sic ultimus morbus, priore semper erat gravior: Deinde voluit in morborum curatione reliquam exhauriri substantiam; partim in Medicorū, & remediōrū impensis; partim domesticorū furtis, uxoris incuria, & cognatorum compilationibus: uti ferè sit cum res omnes sunt conclamatae, donec tandè omnia absumpta sunt, ac fundi, ac domus, & omnis supellex distracta: quo in negotio sex anni longa probatione, & prolixo tædio consumpti sunt, in summis corporis animique tormentis. Initio septimi, cum finis malorum, & reque

& requies Sabbathi sperari debuisset, quasi rem de novo aggressus Dæmon, eum omni morborum quali agmine adorsus omnia eius corporis membra interna, & externa implacabilibus cruciatibus torfit, iisdem membris luxatis, nervis contusis, ossibus fluentibus, tota temperie corrupta: *Egressus itaque Satan à se ie Domini* (cogita illi factam esse omnem potestatem.) *Percussit lob ulcere pessimo à planta pedis, usque ad verticem ejus, qui testa sedens in sterquilinio:* Quibus verbis deplorabilis ejus status describitur quem & ipse exprimit cap. 16. *Ego ille quondam opulentus repente contritus sum, tenuit cervicem meam, confregit me, & posuit me sibi quasi in signum.*

1. Itaque habuit morbos acutos, & qui vulgo paucis diebus in mortem impellunt: scilicet pleuritidem, febres, anginam, & similes innumeros. 1. Morbos quos appellant diurnos, tabem, marcorem, renum dolorem, hydroisim, & similes. 3. Malignos, & exitiales ob venenum. 4. Non solum imagine magnos, ut appellant Medici, quale est ulcus, magna corporis parte diffusum, sed re ipsa, & effectu gravissimos, scilicet nervorum & musculorum contusionem. 5. Symptomata gravissimorum morborum, & pessima indicia, convulsiones, & circa viscera dolores fortes: In somnis timores: In facie, dissimilitudinem prioris vultus, nigrorem, oculos errantes, respirandi difficultatem, & similia. 6. Ulcera toto corpore diffusa, sed fœda, & horribilia non illa quidē extima tantum, & in pelle, sed carnem, & solidas partes corrumpentia. Et quidem deffimi ulceris nomine, varia intelligere possumus, qualis est ea exulceratio ad ossa pepalcens, quam Phagedænam appellat Galenus, vel Chironiam, vel Telephiam, eaque omnia quæ sunt contumacia, rebellia, diuturna, quæ à leprâ oriuntur, à morbo Gallico, & à similibus, in quibus magna putredo. 7. Morbos habuit contrarios: verbi gratiâ, eius caro exusta est ignis ita carnem adurit, ut nigram efficiat,

ut nec ex eâ nascantur vermes, sed natos potius exurat, atque extinguat: eius tamen corpus totum ebulliebat vermibus, unde sic queritur cap. 30. *Nocte os meum perforatur doloribus, & qui me comedunt non dormiunt.* Vnde S. Chrysoft. En tibi Vermium fontes, tabifici humoris rivuli. 8. Totum corpus unicum ulcus seu vulnus effectum est, & quod mirabile, & de quo ipse conqueritur, concisū est *vulnere super vulnus* Nam si plura mala in eadem parte possint contingere ex solâ medicorum culpa ut docet Hippocrates; in lobo plura contigerunt ex diaboli malitiâ. 9. Tandē cum iam odor esset gravissimus, nec posset ferri aut visū, propter fœditatem, aut auditu proptet querelas, aut naribus, propter odoris gravitatē, ne omnia incredibili fœtore completeret, ac ne ipse etiâ suo tetto odore interiret, ex domo sua in pheretro educitur extra urbem, & in sterquiliniū proicitur, ubi annum integrū diu, ac noctu, omni tēpestare anni, atq; in aëris inclementia mansit. *Qui testa sanem radebat sedens in sterquilinio:* Vide miseriam hominis Neq; manibus, neq; unguibus uti poterat: digiti enim tumidi; ungues aut dilapsi, aut incurvi, aut fissi: sed ut loquitur S. Chrysoft. luto inanimi, animatam lutum radebat, quo etiam remediosum ulcus exulcerabat: verū hâc arte parumper pruriginē levabat, ac scaturientes vermes excutiebat. Quale spectaculū! lob tantus Princeps inter suos, olim ita locuples, & honoratus, inter Orientales Regulos omnium maximus; nunc bonis omnibus spoliatus, nudus omnibus vestimentis, ab omnibus derelictus, derisus, & contemptus, triginta morbis diversissimis & atrocissimis afflictatus, in summis doloribus, in omnibus membris, sinteriūs, atq; exteriūs vexatus, mutatus specie, atque vultu, extra urbem, sub dio, iacet in sterquilinio, ipse sua sede sordidior, atque visu fœdior & odore tetrior, tū sua putredine, tū ipso sterquilinio, quod ipse auget quotidie, atq; innovat, sanie

perpetuò defluente: nihil habens, nescio dicā, sanum, aut reliquū in corpore, præter linguā, ut Deo maledicat. & in bonis nihil habēs præter testam, qua radat sanū quā cum detrivērit illo miserabili officio, cogitur deinde eandem saniem siccare asperso pulvere sterquilinij; unde cap. 7. sic loquitur; *Induta est caro mea putredine, & sordibus pulveris cutis mea aruit, & contracta est.* Denique, nulla alia re melius gravitatem calamitatis tibi exprimi posse docet Chrysost. quā si author attendatur. Etenim (inquit) ad plagæ magnitudinem declarandā satis sit auctor, qui illam inflixit, ejusque effianatam libidinē perspexisse. Id est, cogita Dæmonis crudelitatem, & odium, & superbiam, qui tanti viri patientia vinci non vult, cum quo tamen certamen suscepit, facta ipsi potestate nocendi, & a quo graviter dolet se in priori conflictu turpiter fuisse devictū. Sed hæc satis sint de figura; ad rei veritatem veniamus, hoc est ad Christum.

Animos itaque vestros colligite, Auditores, & attendite ad spectaculū tristius, crudelius, immāius miserabiliusque illo quod mox oculis vestris subieci, Deus aliquid potestatis cōcesserat Satanæ adversus lobū, sed non absolutā potestatem: eodem enim tempore restituit ejus malitiam, & crudelitatem definiit; *Dixit ergo Dominus ad Satā, ecce in māu tua est, veruntamen animā illius serva* lobus ipse ad describendam dolorum suorum magnitudinem nihil amplius dicere potest, postquam eos nominavit dolores mortis, quo tamen eos perducendi facultatem inimicus non habuit. Data est autem plena & integra potestas Satanæ in benignissimum Salvatorem nostrum & Dominum; in eius corpus & vitam: *Hæc est hora vestra & potestas tenebrarum.* Ipsi proinde attendite rabiem, & quo pacto potestate illa sit abusus. Certamen minimè exiguum est, quod ad unius duntaxat hominis lapsum pertineat, pusillique alicuius Dæmonis probrum, cui hominis unius patienti dedecus inussit, Hic e-

nimvero agitur de regno Diaboli, totiusque inferni conflictu cum Filio Dei, in eiusque personā ob ipsius victoriæ prædam, de universi orbis salute ac liberatione; secundum hæc verba: *Nunc Iudicium est mundi, nunc Princeps hujus mundi ei jectur foras.* Ideò nullo adversus ipsum furere abstinuit, sed in eum se degit statum, ut cum Isaias in illum adjecit mentis oculos, minimè agnoverit; ita deformatus erat, horribilisque aspectu. Videtis quomodo loquitur c. 53. Prophetiæ suæ: *Ei vidimus eum, & non erat aspectus, & non erat decor.* Dixerat prius: *Non est specus ei neque decor.* Vide quæ mutatio; ut qui fuerat speciosus inter filios hominum, sit tamen sit male tractatus, ut non tantum eius decor oblitteratus fuerit, sed etiam omnis eius species immutata, unde *vidimus eum, & non erat aspectus? & desideravimus eum:* Ex phasi Hebræa repetenda est particula negativa, nec quasi dicat, *nec desideravimus eum*, id est, neque talē vidimus ut aspectus eius esset desiderabilis: nam quis splendor, & quis nitor esse poterat in facie liventi colaphis & sanguine, atque pulvere fœdaturæ quæ dignitas in genis, evulsa barba? quæ majestas in ore dirarum manuum notato vestigis? Pergit Propheta, *Despectum, & novissimum, virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem:* Hic repetenda vox *vidimus:* vide quo fuerit Christus redactus, ut omnium postremus videretur: Unde dicitur: *apud Psalmistam, Opprobrium hominum, & abjectio plebis:* sequamur Isaiam. *Et quasi abscondito vultus eius, & despectus, unde nec reputavimus eum:* Quasi diceret eò usque deductum fuisse ut Christum ipsum sui ipsius pudore deberet, ex communi hominum sensu, unde non mirum si etiam homines puderet & ab eo suos oculos averterent. Id illi contigit Ioan. 19. cum eum Pilatus ostendisset populo, dicens, *Eccæ Rex vester:* illi enim eum magna indignatione aversati sunt, clamante, *Tolle, tolle crucifige eum.* Deinde: *verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit* quod non tantum de pecca-

re debuit; etiam si illi non amplius essent
 eis nostris intelligendū est, pro quibus Chri-
 stus satisfecit, sed quia de facto in suo corpo-
 re nostras infirmitates pertulit, non quidem
 singulas, sed quicquid in illis acerbum est cum
 tanta passus sit, ut æquatit omnes corporis
 morbos & cruciatus, quod agnovit Sanctus
 Hilarius in Cantica relatus à S. Thoma in lo-
 cum Matthæi, ubi hic ita loci refertur:
 Passione corporis sui, secundum Prophetarum
 dicta, infirmitatis humanę imbecillitates
 absorbit. *Et nos putavimus eum quasi lepro-
 sum, & percussim à Deo, & humiliatum*: Vide
 miserabile Christi statum, nempe talē ut ne-
 mos sit qui non facile iudicet vindictam fuisse
 divinam; cum dicatur percussus à Deo in hac
 durissima tractatione: ac ne quis putaret, ob
 sua delicta sic fuisse mulctatum, subdit Prop-
 heta: *Ipsè autem vulneratus est propter iniquitates
 nostras, attritus est propter scelera nostra*: quasi di-
 ceret à leprâ nostrâ leprosus fuit, à nobis ille
 scdam illam labem contraxit, quia nostra il-
 li peccata causam tanti doloris, tanti crucia-
 tus materiam attulerunt. *Disciplina pacis nostræ
 super eum*: Pro pace vox Hebræa significat retri-
 butionem, quasi diceret supplicium, quod
 nos retribuere, ac rependere debuimus pro
 peccatis nostris: seu quò reconciliati sumus
 cum Deo, super eum Deus imposuit: hoc est,
 quicquid pœnarum Deus à nobis exigere de-
 buit pro peccatis nostris, id ab innocente Filio
 Pater exegit: *& livore eius sanati sumus* livorem
 posuit pro ipso vulnere, quia livor vulneris
 vestigium est. Verum iste sermo trahit nos ad
 aliam coniecturam.

IV. Igitur ea est quæ petitur ex fine passio-
 nis: Debuit enim Christus sua passione im-
 plere redemptionis mensuram, quia vadem
 se fecerat, & sponforem, hoc est, debuit æqua-
 re tormentorum ad quæ damnandi eramus &
 multitudinem & gravitatem. Cum enim

peccato duplex imponatur multa, pœna
 damni, & pœna sensus, ac dolor internus per-
 tineat ad pœnam damni; nam damnum sen-
 tiri debet ex apprehensione iacturæ, & con-
 sequenter ex dolore, & animi cruciatu conse-
 quente; pœna sensus pertinet ad dolorem
 externum: cum itaque passio Christi debue-
 rit satisfacere ex omni parte, oportuit ut esset
 dolor externus, & qui exæquaret magnitudi-
 nem pœnarum, quæ sub eundem fuissent ho-
 minibus ad suorum peccatorum satisfactio-
 nem. At certum est ad unius peccati satis-
 factionem, ingentem pœnam desiderari:
 quanta igitur opus fuit ad omnium sæculo-
 rum peccata exolvenda? Cogita quot sint in le-
 gibus intentata respublica: Cogita quā gra-
 ves pro suis sceleribus, multi pœnitentias in se
 susceperint: Vnus carcer Climaci, quantas cō-
 tinuit? Hinc æstima quantū pœnarū luere ille
 debuerit, qui pro omnibus satisfacere voluit.
 Quidam longius progrediuntur, ac docent
 ferre debuisse omnibus damnatis debita sup-
 plicia, non secundum speciem, sed secundum
 gravitatem æqualitatis: quod tamen non est
 probabile: Quia Inferorum pœnæ proficif-
 cuntur etiam ab agente supernaturaliter e-
 vecto; Christi verò dolores vim agentium na-
 turalium non superarunt: Illud tamen certum
 est, Christum pro omnium hominum pecca-
 tis satisfactionem obtulisse, immò etiam pro
 peccatis damnatorum: non quidē ut id dam-
 natis prodesset, quasi iis qui nondum essent
 damnati, sed quia id præstitit quod erat debi-
 tum iustitiæ Divinæ, ratione gratiæ, & favoris,
 illis olim in vita prærogati. Etenim Deus in-
 titu satisfactionis Christi, & meritōrum eius
 futurorū dispensatoriè hominibus prioribus,
 gratiam suam, & remissionem peccatorum
 obtulit, ita ut perillos steterit, si non
 sint salvati: Vnde Christus postea hunc
 fauorem, & gratiam præstitam, sua satis-
 factione, veluti solutione compensa-
 cap-

capaces in posterum ullius gratiæ aut boni. Quicquid sit, certè hinc sufficienter colligi potest magnitudo pœnarum Christi, cum saltem in se admiserit pœnam temporaliter debitam omnibus omnium hominum peccatis: unde dixit Isaïas cap. 53. *Posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum: Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras: Attritus est propter scelera nostra: Disciplina pacis nostra super eum, & livore eius sanati sumus.*

V. Conjectura petitur ex universalitate passionis:

In primis enim passus est in omni bonorum genere.

I. In fama, & nominis existimatione, per calumnias & accusationem, quod illi exprobravit Pilatus Marci 14. *Vide in quantum te accusavit? Quæ autem illo fuerint exprimit Lucas cap. 23. Cœperunt autem illum accusare dicens: Hunc invenimus subvertentem gentem nostram, & prohibentem tributa dare Casari, & dicentem se Christum Regem esse: & cum eum duxissent ad Herodem, subdit Evangelista Stabant autem Principes sacerdotum, & Scribae constanter accusantes eum: Accusatus est crimine læsæ Maiestatis Divinæ in primo capite, ut qui voluisset arrogare sibi usurpatione temeraria, & Divinitatem, quasi naturalis Filius Dei, & Regnum Iudæorum, se gerendo pro Messia, & subtrahendo populos ab obedientia Casari præstanda. Certè habitus est fulgò ab nationis suæ principibus, pro Impostore, Impio Blasphemo, Dæmoniaco, Ambitioso, & pro reo execrabili apud Deum & homines, eò usque ut à proximis sibi sanguine abdicatus fuerit, secundum hæc Davidis verba, Psalm. 87. *Posuerunt me abominationem sibi: quod in eius maius dedecus recidit, quo à pluribus ut Sanctus, & Propheta putabatur & quo plura dederat suæ Divinitatis testimonia.**

II. In honore, qui quidem incredibile est quod modis læsus fuerit. Sed de his nunc plura dicere super sedeo, reservans ad eam partem, ubi de confusionibus Christi agitur.

III. Quod pertinet ad bona externa: Cum in illis nil haberet præter vestes, illis spoliatus est in cruce, & nudus mortuus est in summa paupertate. Itaque milites inter se vestimenta ejus partiti sunt, & super eius vestem miserunt sortem: Id autem fecerunt ut ipse sciret sibi adeptam esse omnem spem vitæ, itaque amplius non indigere vestimentis. Et sic in illo illud Iohi impletum est cap. 1. *Nudus egressus sum de utero Matris meæ, & nudus revertar illuc.* Certè Christus toto vitæ tempore coluit paupertatem, sed eam, uti & cæteras virtutes, in passione ad summum perduxit.

IV. Quoad amicos atinet, & domesticos, ab omnibus est derelictus: Matth. 26. *Tunc Discipuli omnes, relicto eo fugerunt: & impletum quod illis prædixerat: Omnes vos scandalum patiemini in me hac nocte: Itaque sic conqueritur in Psalmo. 33. *Qui juxta me erant, de longe steterunt: Ac de Petro, qui summam fidelitatem pollicitus fuerat illud intelligo Plal. 87. *Longe fecisti notos meos à me, posuerunt me abominationem sibi: Elongasti à me amicum & proximum, & notos meos à miseria.* Et quidem Christus hanc omnium derelictionem voluit pati, ut sciremus socium non habuisse in passione: Itaque sic loquitur Isaïa 63. *Torcular calcavi solus, & de gentibus non est vir mecum.***

V. Quid dicam de eius pulchritudine, quæ sic vexata fuit, ut de eo dicat Isaïas quod jam protulimus cap. 53. *Non est species ei, neque decor, & vidimus eum, & non erat aspectus,* quia nulla hominis figura, &c. quibus verbis nihil expressius dicit potuit quo significaretur mirabilis status passionis.

VI. Quid addam quomodo totum eius corpus habitum fuerit? *Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra, disciplina pacis nostra super eum: & livore eius sanati sumus.* Notanda sunt verba, vulneratus, attritus, disciplina seu castigatio, & livor: Et postea. *Propter scelus populi mei percussus sum, & Dominus voluit conterere eum.*

eum in infirmitate. Numera syllabas, percussio: contitio, & infirmitas: Sanè quis unquam peius tractatus fuit, in quo nulla pars corporis non fuit læsa?

Quod vitam attinet? eam inter supplicia finivit unde Isaias cap. 53. *Oblatus est, quia ipse voluit, & non aperuit os suum: sicut ovis ad occisionem ducetur & quasi agnus coram tondente se obmutescet, & non aperiet os suum*: quibus verbis significatur immolatio Hostiæ; quâ ratione Christus oblatus est. Porro in Hostiæ immolatione illud observabatur, neque eluctans immolaretur, & aufugeret ab aris: neque mugitu, aut clamore se invitam ostenderet: ideoque hæc duo dicit de Christo, & volentem passum esse; *Oblatus est quia ipse voluit, & nullum clamorem edidisse: Et non aperiet os suum*. Pergit. *De angustia, & de iudicio sublatus est*: Modus mortis ipsius significatur: nam licet esset innocens, & culpa vacaret, per seditio-nem tamen Judæorum, & Pilati vocem damnatus est: seditio-nem vocat angustiam, hoc est turbam, quæ multitudine, studio atque festinatione se comprimebat: Per iudicium intelligit eos qui in illum sententiam capitis tulerunt, nempe Pontifices, & Pilatum. Eodem pertinet versio 70. Interpr. *In humilitate sublatus est iudicium ejus*. 1. Per humilitatem significatur condemnationis Christi ini-quitas. Cum enim sicut agnus coram tondente se, non aperiet os suum, neque difficilem se, aut repugnantem præberet impiorum studiis; ex illâ tanta demissione, atque silentio animos sumpserunt, ut & manus injicerent non repugnanti, & iudicium omnium perverterent: ut iudex iniquus viduarum & pupillorum iudicia prodit, quia non repugnant. Ita igitur ejus causa iniquissimè prodita est, quia patere-tur, non comminabitur; & sublatus est iudici-um ejus, id est contra jus & fas, damnatus est, & inimicorum potestati traditus, eo quod adversariorum injuriæ, & calumniis non re-

Tom. III.

stitit, nec magis locutus est ad sui defensionem, quam agnus coram tonsore ligatus, & mutus. Porro in voce sublatus, genus mortis agnosco, nempe Crucis, quo sensu dicit: *Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum*. Hoc autem dicebat, ait Evangelista, significans qua morte esset moriturus. Ex quibus omnibus patet universalitas passionis, quod in omni honorum genere passus sit. Idque gravissimè.

2. Hoc etiam ad eandem universalitatem spectat; quod ab omni personarum genere passus sit: non tantum quia pro omnibus satisfecit, sed quia de facto omnis ferè conditio-nis homines ad eius passionem concurrunt. Itaque passus est à Regibus, & summis Magistralibus, ab Herode & à Pilato; à summis Sacerdotibus & Pontificibus Anna, & Caïpha; ab aliis Sacerdotibus, à Scribis & legis Doctoribus, & Phariseis; à plebe; à mili-tibus; à Dominis & à Ministris. 4. *Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt Reges terra, & Principes convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus Christum eius*. Convenerunt enim verè in civitate ista adver-sus sanctum puerum tuum Iesum quem unxisti, He-rodus, & Pontius Pilatus cum gentibus, & populis Israël. *facere qua manus tua & consilium tuum decreverunt fieri*. Item passus est à suis, & ab alienis: nam ab illis & traditus est & venditus, & denegatus & desertus: ab istis aut irrisus, aut percussus, aut male habitus. Item ab amicis, & ab inimicis. Item à Judæis, & à Gentilibus. Item à Patre, à Matre, à seipso: Nam Pater dixit ut ait Isaias. *Propter scelus populi mei percussit eum, & Ipse de Patre conquestus est, Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Mater autem sua præsentia Filiū afflixit. Ipse verò sibi ipse nocuit; verbo; silentio; patiens-ria: Quin & ipsi nocuit optima complexio, scientia, virtus; Item passus est à pœnæ lociis, à spectantibus, à transeuntibus, ab iis qui

M m

fave-

favebant: ut intelligas ad eius supplicium omnes aliquid contulisse: hoc enim fuit generalissimum sacrificium.

3. Passus est in omnibus sensibus, in omnibus membris, in omnibus potentiis, internis & externis: à planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas. Quid non passus in oculis, videns & quæ parabant, & quæ faciebant inimici? Quid non in auribus, audiens calumnias, irrisiones, dicteria, accusationes, blasphemias? Quid non in gustu, uti sitim, & potum fellis & acetæ? *Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potaverunt me aceto.* Quid non in manibus ab odoribus fœdis? in ta&tu autem, dum totum corpus laceratum est, & afflictum? In partibus maximè sensibilibus, in nervis, venis, arteriis: in capite, in facie, in temporibus, in pedibus & manibus? *sunt plaga ista in medio manuum tuarum?* Et dicet: *his plagatus sum in domo eorum qui diligebant me.* Quid non passus in utroque appetitu, in phantasia, in intellectu? *Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis eius.* Porro omnia passionum genera in se suscepit, ut, sicut ait Caietanus, omnes passiones deificaret, & hominibus ex petendas redderet. Item ut doceret hominè omnia contemnere, & nihil eorum malorum timere, quæ ab hominibus inferri possunt: uti dixerat Matth. 10. *Et nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: uno verbo dixit S. Damasc. libro. 3. de Fide cap. 20. omnia hæc assumpsit, ut sanctitatem omnibus afferret.*

Ex his paucis conjecturis augurari potuimus partem aliquam passionis Christi, quæ proposita, his te Ecclesiastici verbis compello, cap. 29. *Gratiam fidejussoris ne obliviscaris: dedit enim pro te animam suam:* In quibus verbis tria tibi proponuntur.

1. Christi innocentia; ut scias ipsum omnia ista passum esse immeritum; Certè si rei

etiam nocentissimi, dum sunt in gravibus suppliciis, solent nobis misericordiam commovere; quanto magis, si aliquis innocens fuerit, & gravissima patiat, in nobis sensum illum ingenerabit? Sed si aliquis magno honore dignus, sed si summo, nonne sensus crescere debet in nobis? itaque cogita innocentem, cogita justum, cogita Christum, cogita Deum: quousque tuus sensus progredi debet, nempe usque ad summum, sed nec hoc satis, usque ad defectum; nam quis nos ter sensus tantus esse potest qui non deficiat, & rei magnitudini sit satis? *Consideravi opera tua, aiebat Propheta, & expavi:* Verum Dei opera extra Deum sunt: sed si tu consideres Christi tormenta & passionem, vides quæ sunt in eo, & quid inde sequi potest, nisi stupor, & extasis.

2. Proponitur, hæc omnia Christum licet immerentem, tamè tuâ causa passum esse, itaque te ista omnia esse commeritum, igitur te fuisse causam passionis ejus igitur tuo loco fuisse passum: & ad hoc non debito, non merito tuo, non beneficio tuo fuisse adactum, sed solo amore tui: Vnde expresse vocat *gratiam fidejussoris*, ut intelligas non obligatione id fecisse, sed voluntate & gratia.

3. Proponitur, quousque produxerit gratiam, & finem huius sponsonis: *dedit enim pro te animam suam*, quod non fecit ut alii sponsores, periclitando solum, sed ipsa experientia, ipse enim vitam suam dedit, & amisit, ut scias & beneficium, & suum amorem perduxisse ad summum: nam ut ipse docuerat Ioan. 15. *Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.*

Iam vide quid à te petatur. Nimirum ut non obliviscaris gratiâ fidejussoris: Puras ad id satisfeceris, si tantum patiaris, pro illo, quantum pro te passus est, si tantum illum dilexeris, quantum dilectus es?

Sed

Sed 1. quid hactenus passus es?

Quid pro illo pati decrevistis?

3. Quid pati potes?

4. Sed si patereris, quanti sunt aut esse posse possunt tuæ passiones, si eum illis passionibus conferantur: Confer personas, & de utroque judica?

Iam quid de tuo amore loquar, qui sic amatus & à tanto, tu verò & tantulus, & tam parum diligas?

Sed si nec amore certare potes; hoc saltem effice, ut non obliviscaris gratiam fidejussoris; ut saltem æstimes quantum meretur, & quanta est; ut mente & cogitatione, si non semper, at frequentissime, revolas; ut scias te semper obligatum remanere. Sanè si creditor debitum exigit à fidejussore, jam primus & verus debitor, quod creditori debebat, idem debet fidejussori, & præter vetus debitum, novi beneficii reus erga illum factus est: Hinc vide quid Christo debeas fidejussori tuo; & id quod præcipuo creditori, hoc est iustitiæ

Divinæ, & id quod ipsi ut fidejussori solventi ob novum beneficium debetur.

Sed ut pergit Sapiens loc. cit. Eccli. 29. *Repromissorem fugit peccator & immundus*: Vide quomodo vocet ingratum, & immemorem; peccatorem vocat & immundum, quia odibilis est, & quem omnes fugere debeant: Causam autem huius peccati: sic denotat *Bona repromissoris sibi ascribit peccator, & ingratus sensu derelinquet liberantem se*: Quia nimirum non cogitat, omnia gratuito sibi præstita, nec ea respicit ut aliena bona, & ingratus sensu hoc est animo, cum non revolvat mente beneficia sibi præstita, derelinquet liberantem se. Tu vide quid rependas Liberatori tuo, illi exponere cogitationes tuas, & gratis ipsi actis pro redemptione, cogita serio quid illi rependere decernas: Quid illius causa facere: Quid aggredi velis; & omnia animi tui sensa deprome, ac memineris te semper ingratum futurum, ac minus semper te facturum quam debeas.

II. PARS.
S E V

ALIA CONCIO.

De doloribus internis Christi.
Eorum causæ & effectus.

Attendite, & videte, si est dolor, sicut dolor meus. Lamentat 1.

Non ignoratis, Auditores, occasionem & causam quæ nos hinc congregavit. Sanctissima cõsuetudo Ecclesiæ, omnis hic apparatus lugubris, numerosus hic conventus, modestia ma-

ior quam pro more, vultus, oculiq; vestri qui notas doloris corde vestro concepti impressas præferunt, luculentum satis testimonium præbent inusitati casus, luctusque omnium, qui unquam, extiterint
M m 2 funef.

& suarâ quàm dici potest lamentabilis. Neque verò locus est, tempusque conticescendi, ac dissimulandi amplius. Huc coivimus ut interisimus Dei exequiis. Non ad defendam Jeremiæ lachrymis mortem Regis Iosifæ, sed ad dolendam lamentis universæ naturæ, quæ mœtore dirumpitur, necem Sancti sanctorum, Regumque omnium augustissimi. *Et post hebdomadas 62, occidetur Christus.* Denique ad iusta funeris solvenda Parentis nostri vita functi, cui mortis ansam causamque dedimus, Illam si aspicimus aut tanquam ipsius beneficium; quandoquidem sponte ac voluntate suâ pro nobis interiit; aut sicut crimen nostrum; quoniam illius auctores sumus: prima consideratio à nobis exigat, memoris gratique animi affectum, qui nos tamen semper ingratos relinquet; altera vero, satisfaciendi desiderium postulat, in quo minimum est nos assistere nunc ad cōmemorationem ipsius martyrij, cō quem à nobis meretur sensu, non illum spectando sicut hominem nihili, & contemnendum, sed ut Virum sanctissimum, ut primum maximūque Regum omnium, ut summum Pontificem, & inter Pontifices veneratione dignissimum, ut Deum altissimum, supremamque Majestatem: 2 Non quasi ad nos nihil pertineret, cum respectu nostri omnia nomina & officia impleat, qui sit & Pater noster, & Dominus, & Rex, & Sponsor, & amicus & Spōsa & quod omnia superat, Deus noster: 3, Non considerando mortem ejus quasi solum factū Judæorum, sed ut rem nostram, & meritum nostrum, & scelus nostrum: Vnde planè mirabile est, cum reliqua tanti sceleris minimè rea vehementer commoveantur, solum hominem sine sensu remanere; adeo ut S. Hieronymus jure sic exoptulet: omnis Creatura Christo morienti compatitur, Sol obtecuratur, Luna retrahit lumen suum, terra concutitur, petra scinduntur, templi velum

in duas partes dividitur, sepulchra aperiuntur mortuorum ossa sensum habent, ipsi mortui resurgunt, solus miser homo non compatitur, pro quo solo Christus patitur, Certe cum pro omnibus hominibus mortuus sit, omnesque mortis illius sint rei, quàm tamen pauci sunt qui id cogitant, secundum illud Isaia cap. 57. *Iustus perit, & non est qui recogitet in corde suo.* Nos saltem, Auditores, qui hic adsumus, non permittamus sanguinem ejus inutiliter fluere. 1. Itaque omnes animi sensus concipiamus quos ad rãm lucuosum & tantum spectaculum habere decet. Cum Reges Orientalis Iobi amici ipsum in sterquilinio sedentem qui amplius agnosci non poterat vidissent, ad eum erat muratus quem antea opulentissimum & multis divitiis abundantem cognoverant; tanto stupore perculsi sunt, ut septem integros dies, cum eo humi sedentes ac taciti remanserint, nec quisquam illorum eum alloqui ausus sit: *vidbant enim dolorem esse vehementem* Quid nos facere par est qui spectaculum longè acerbius, atque atrocius cernimus in Salvatore? Ex stupore in dolorem, ex dolore in lachrymas transeamus; nam si nihil aliud Christo rependere possimus, saltem non desit compassio: Quia juxta dictum Domini Levit. 23. *anima que afflicta non fuerit die hac, peribit de populo meo.* 2. Quoniam illi qui legit dici ut intelligat: Cum tibi, mi Auditor, Christus in Cruce quasi liber expansus obiciatur; vide ne tantum dolores & cruciatus externos videas, quod & Judæi fecerunt, & gentiles ipsi qui patientia fuerunt; sed vide ut quæ legis, intelligas 1. quantum Deus oderit peccatum, pro abolendo, nec proprio Filio pepercit: 2. quanto amore mundam dilexerit, ut ad eum salvandum, Filium suum unigenitum daret: 3. ad quas virtutes te vocet, quarum adeo illustra exempla, & documenta dedit in Cruce: 4. Quibus meritis gaudeamus, & quæ habeamus præsidia.

Hinc

Hinc enim fit ut omnis spes nostra sit in Crucifixo, nec ad aliud perfugium in omnibus quàm ad eum nobis sit curendum. O CRUX AVE, &c.

sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio, surgite eamus hinc. Et Matth. 16. Et hymno dicto exierunt in montem Oliveti.

In summis extremisque calamitatibus silentium plus dicit quam sermo, neque dolor qui verbis exprimi potest, nominari potest dolor. Nimio plus mallem in argumento ubi versamur, oculum mihi esse oris loco, pupillam pro lingua, & lachrymas pro verbis, quàm me prævaricari & injuriam facere cogitationibus meis, studii que mei affectum, & rei de quâ diss-ro magnitudinẽ exenuare. Quamobrem obsecro vos permittete mihi hodie, ut omisã veteri oratorum consuetudine, mihi liceat sub finem adjicere, non uti solet, dixi, sed nihil dixi: finire siquidem ubique possum, at nunquam possum absolvere: orando vos, ut aliquid assidue addatis ad verba mea, meaque cogitata semper novã quãpiam accessione augeatis.

Nihil amplius reliquum erat Salvatori nostro ad opus quod ei commiserat Pater complendum, nisi ut mortem obiret. Pretiosi corporis sui Sacramentum instituerat, quò se relinquere hominibus, priusquam ab eis abscederet: condiderat testamentum suum, eo que voluntatem postremam comprehenderat: abire jussit Apostolos, & consolationes iis adhibuerat super discessu suo: ultima imperaverat monita: valedixerat cum summo amoris dolorisque sensu: ac tempus Prophetiæ Danielis cap. 9. adventarat (*ut consummetur prævaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur justitia sempiterna & impleatur visio & Prophetia, & ungatur sanctus sanctorum:*) Cum ut obediret Patri suo, exurgit à mensã, actis que gratis dat sese in viã; & in montem Olivatum ascendit. Ioan. 14. *14. Sed ut cognoscat mundus quia diligo Patrem, &*

fuga Regis Davidis ad vitandum filii Absalonis futorem descripta 2. Reg. 15. luctuosa omninò & miseranda est. Nam ubi primum inaudit, omnes Absalonis arma insequi (*Venit nuntius ad David dicens: Toto corde universus Israël sequitur Absalon*) suavitatis ut secum ex urbe discederent: *Et ait servus meus, qui erant cum eo in Ierusalem, surgite, fugiamus, neque enim erit nobis effugium à facie Absalon.* Vbi, oro vos, mecum observare; 1. grave admodum fuisse & acerbum tam strenuo Imperatori magnoque Regi fugam arripere, in filii & quidem vento si adolescentis conspectu; tamen cum solâ cohorte prætoriã, locum tenere ac tueri mensibus pluribus potuisset in parte urbis edito, & in Sionis arce. 2. Videre filium in se armatum, universumque populum unanimitate consensu cum eo intentum ad sui perniciem: *Toto corde universus Israël sequitur Absalon.* 3. Intueri se coactum deserere urbem, coram omnibus civibus suis, incumbente nullo ad ipsius defensionem. 4. Cogisse permittere omnia hostis sui furori, decem tantum mulierculis ad domus suæ custodiam relictis. His consideratis, Quod admodum fugæ, & asseclorum ordinem spectat, veterum milites qui eum comitati fuerant in cunctis anterioribus bellis ab 40. annis, priorem locum tenebant, turmæque frontem tuebantur. Ipse erat in medio agmine, quasi corpore exercitus cum domesticis, à servis suis stipatus. Prætoria cohors è sexcentis militibus conflata turbam cludebat, uti posterior custodiæ pars, ad quos aggregabant sese nonnulli Sacerdotes ac Levitæ, urbanique; eives studiosissimè in regem affecti. Incedebant pedibus, fixis humi oculis, tristisque omnes silentio, præter Davidem qui intereisis vocibus

cibus ac interruptis singultu, Pl. 3. pronuncia-
bat, hoc titulo in scriptū: *Cum fugeret à facie Ab-
salon filij sui, Et ita incipit: Domine quid multipli-
cati sunt, qui tribulant me: multi insurgunt adver-
sum me, multi dicunt anima mea, non est salus ipsi
in Deo eius.* Abiathar Pontifex adventans, se ad
eius societatem adiunxit, allata secum Testa-
menti arca, ut ubi res ferret, consuleret ora-
culum, & à Deo sciscitaretur quid facto opus
foret, quod inchoari voluit David, perique à
Deo quò abire ipsū iuberet. *Et deposuerunt Arcā
Dei, & ascendit Abiathar,* nimirum ut interro-
garet de itinere: sed ut refert S. Hieronymus,
Deus responsum dare noluit: unde intellexit
David iratum sibi esse Deum, ac velle ut hoc
subiret qualecunque infortunium: Et ita Arcā
in Ierusalem remisit, cum hoc suæ con-
formationis ad eius voluntatem admirabili
testimonio. *Reporta Arcam Dei in urbem: si ve-
nerò gratiā in oculis Domini reducet me, & ostendet
mibi eam, & tabernaculum suum: si autem dixerit
mibi non places, præsto sum, faciat quod bonum est
coram se.* Arcā in urbē reportari iussā, pertran-
sierunt cuncti torrentem Cedron, & conscen-
dere montem Olivarum aggressi sunt, eo scilicet
modo, quem facer textus describit. Por-
rò *David ascendebat clivum Olivarum, scandens &
stans, nudis pedibus incedens, & aperto capite, sed
& omnis populus qui cum eo erat, aperto capite ascen-
debat plorans.* Pauloque antea, *omnesque flebant
voce magna, & universus populus transibat.* Non
abjectione animi magnus adeò fortisq. prin-
ceps lugebat, sed cum intelligeret iratum sibi
Deum ob admissā prius peccata, suscipiebat
habitum sensumq. animi verè pœnitentis. ò
spectaculū miseratione plenum, cernere tam
magnum Regem, tam generosum Principem
ut in pueritiā cum Vr̄is & Leonibus luderet,
ita sanctum iustumque, tanto splendore no-
minis & amore apud suos, sic reformidatū ab
hostibus sic à finitimis honoratū, postquam
sceptrum 30. annorum spatio gestasset, nur-
quam nisi victor rediisset è prælio, in fugam à

filio conijci, nudis incedere pedibus, præ pu-
dore & tristitia capite aperto, plorare, geme-
re, singultus edere, seruosq. ac milites unā om-
nes cum ipso pariter involuto capite lugere.

Huc animos vestros adh. bene Christiani ad
simile spectaculū, quod exhibet nobis Rex
Regum, Regis Davidis filius & Pater, amabi-
lis Salvator noster ac Redemptor Iesus. Cœ-
nā illā mysterijs referatissimā peractā dixit A-
postolis, *Surgite eamus hinc.* 1. David egredi-
tur, quia talem videt esse Dei voluntatem: *Ita
Christus, sed ut cognoscat mundus quia diligo Pa-
trem, & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio,
surgite eamus hinc.* 2. David egreditur ut fugiat:
Christus ut occurrat morti, ac periculo. 3. Da-
vid fugit filium Absalonē, cui coniunctus est
populus: Christus occurrere vult Iudæ, & toti
populo ei adhærenti. 4. David egreditur cum
suis militibus: Christus cū suis discipulis. Sed
vide quò uterq. pergat. David transit torren-
tem Cedron, subitq. montem Olivarum: Au-
di quid de Christo dicant Evangelistæ, Ioan.
c. 18. *Hac cum dixisset Iesus egressus est cum disci-
pulis suis trans torrentem Cedron.* Et Matthæus c.
26. *Et hymno dicto exierunt in montem Oliveti.* Sed
quo habitu: nempe tristi admodū vultu, nec
sine suis, ac discipulorum lachrymis, qui Chri-
sti Domini insolita oratione fuerant pertur-
bati, Supertatā montis parte, occurrit villa seu
prædiū Gethsemani, in qua erat quidā hortus,
in quem Christus ingressus est cum suis disci-
pulis: Et nos quoq. cum ipso in hortū ingre-
diemur ubi reliquū figurā à nobis allatā om-
nino impletur. Ibi enim fortis Imperator præ
timore fugit cum electo suo robore, dum ni-
mirum mortem ac periculū detrectat, ac de-
precat. 2. Ibi luget cum suo comitatu, dum
ipse, & eius discipuli ad hanc vocē ingemunt,
Tristis est anima usq. ad mortē. 3. Orat Patrem,
& non exauditur, ut interrogaverat Abiathar
oraculum quod non respondebat. 4. Patris
auxilium sentit sibi quasi subtrahhi. ut Arca à
Davide in urbē remissa est. 5. Patrē orans ut
libe-

liberetur, subdit. *Verum tamen non mea, sed tua voluntas fiat*: ad quæ satis quadrant Davidis verba: *Si autem dixerit mihi places, presto sum, faciat quod bonum est coram se.*

Se ecce hortus in memoriam mihi revocat primi homines è lapsum turpissimum: Cantic. 8. *Sub arbore malo suscitavi te, tibi corrupta est mater, tua ibi violata est genitrix tua.* Cogita itaque Adamum statim post peccatum è Paradiso eiectionem fuisse, quo temporis puncto, atque momento, 1. illa omnis species, & Paradisi pulchritudo ab oculis eius disparuit: 2. Vidit se undique obsestum spinis: 3. Horrore solitudinis & loci incepit undique; rivis sudoris, dfluere: 4. mulierem cum qua tam familiariter, & blande se hactenus habuerat, audivit inter dolores prægnantem, & clamantem: 5. A tergo vidit Angelum insequentem, ac prohibentem ingressum in Paradisum. Ita Christus novus Adam, cum tempus advenisset, quo verè ut peccator erat tractandus, illicò sentit quasi disparuisse sibi suum Paradisum, tranquillum scilicet statum, & serenitatem. Tristari enim cæpit, & omne gaudium, atque lætitiā excludit ab animo, illumque horrore complevit: 2. Quocumque aciem mentis convertat, non nisi spinas videt, omnium scilicet hominum peccata, tormenta futura, cælum iratum, fugam discipulorum, Iudæ traditionem, hostium suorum furorē, cum nisi horrenda sibi proponat: 3. Inde ille sudor nunquam visus, quo totus madescit. 4. Humanitatem hactenus obedientem & placidè omnia patientem, immo periculis & rebus adversis sese obijcientem expertus, nunc ex sua voluntate contradicentem, & sese opponentem sentit, propter dolorem timorē, & mortis. 5. Perperuo ante oculos habet Dei Patris mandatum, & iustitiam, eiusdem mortē, cum pro hominibus spondisset, exigentis.

Hinc colligere possumus ingentes admodum fuisse internos Christi dolores in Passione. Etenim fuere in eo duo genera tormento-

rum, quorū quædam tulit interius, alia verò exterius: Sed sicut anima potior est quam corpus, ad hæc, sicut anima, ut principium sentiendi, acrius sentit immediate, quam mediatè per corpus, sicut peccatū interius gravius est exteriori, & actus virtutum interni sunt nobiliores quam externi: Ita etiam dolor internus, gravior est externo, præsertim, quia quò plus patitur corpus, eo minus pati potest, nam patiendo deficit, anima, verò plus semper ac semper pati potest: Deinde, dolores corporis ferè sunt successivi; anima autè per apprehensionē omnes simul dolores unire potest. Accedit eò, quod cum Christus in sua passione geminū tortorē habuerit, nimirū hostium suorum crudelitatem, & suum in homines amorē; sane cum eius charitas hostiū furorē superarit, plus à se passus est quam ab hostibus: quod autem à se pertulit, interius tulit, quod ab hostibus passus est, tulit exterius. Nunc mihi tantum est fermo de doloribus internis, de quibus illud Prophetæ usurpare liceat Lament. 2. *Magna est velut mare contritio tua: quis medebitur tui?* & iple Christus, *Tristis est anima mea usque ad mortē.* Sed quemadmodū nemo est qui profunditatem doloris Christi, uti par est, æstimare possit. Quod possum, facio, atque illam æstimo ex duplici capite. I. à causis. II. ab effectu.

Incipiamus à causis. Et I. quidè ex parte objecti materialis, doluit de peccatis omnium hominū simul sumptis, optimè cognitis & exactissimè cōsideratis. Etenim per scientiā visionis notat omnium peccata. Cogita eorū multitudinē & gravitatem & malitiā in omnibus hominibus, & omnibus sæculis, Certè cum & peccata, & peccatores distinctissime cerneret, vehementi dolore tactus est. Quantū illud est quod nemo hominū fuit, qui ad illū, & illud supplicium, non aliquid de suo cōtulerit? Eò pertinet lapidatio, pænæ genus apud Iudeos usitatum. Repete memoria quomodo Achā Iosue 7. quod de urbis Ierichuntinæ anathemate aliquid furto surripuisset, ea pœna affectus sit. Nampe eiectionus

est extra castra in vallem Achor, & ut ait textus, *Lapidavitque eum omnis Israël.* Deus bone, quot tortores! quot nimirum capita in plebe. Ita Christus Dominus ab omnibus hominibus lapidatus est. Nemo hominum fuit, qui non modo unum, sed qui non plures etiam lapides in eum jecerit, quod planè est horrendum. Quanquam quid hæc lapidatio, cum Christi Domini supplicio? In illâ enim viginti aut triginta homines ad summum, reum perimebant, cum alii deinceps, non iam hominem, sed vel cadaver, vel ipsa saxa ferirent, & quasi sepulchro obruerent, unde in capite citato dicitur congregaveruntque super eum acervum magnum lapidum in hoc vero supplicio nullius hominis manus fuit innoxia, cum omnis, etiam cor ipsius attingeret, omnis interfecerit. De Josepho Patriarchâ dicitur in Genesi 4. *Osculatusque est Joseph omnes fratres suos, ploravitque super singulos:* de Christo quoque maiore fratre nostro verum est, quod supra singulos peccatores, & lachrymas fuderit, & sanguinem,

2. At licet omnia peccata eum maximè terigerint, peculiari tamen ex causa, maximè affectus est dolore ex præcognitione ingentis illius peccati à Iudæis in sua morte procurandâ committendi, & pœnæ illud secururæ, quam ob oculos posuit, cuiusque sola memoria olim ei lacrymas movit, quando videns civitatem flevit super illam dicens: *quia si cognovisses & tu, & quidem in hac die tua, que ad paem tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis quia dies venient in te, &c.* Cum enim esset filius Synagogæ, (Ex quibus Christus, ait Apostolus) eam sincerissime diligebat ut matrem: itaque eius malo & culpæ & pœnæ vehementer commovebatur: Quæ ratio fuit ex Hieronymo, cur Patrem rogarit ut si fieri posset transfret ab eo Calix ille: quasi dixerit; si possibile est ut moriar absque Iudæorum peccato, & ruina: quo eodè sensu Origenes tract. 35.

Matth. sic Crucem Christi interpretatur: Si fieri potest ut omnia bona, quæ à meâ passione profectura sunt, eveniant, si non patiar; transeat passio hæc à me, ut & mundus salvetur, Iudæi in passione meâ non pereant. Diligebat enim eos quasi ramos bonæ Olivæ. Memento lachrymarum Ieremiæ Prophetæ propter Iosæ mortem, & urbis captivitatem: certe diceres vel ipsa saxa indoluisse.

3. Pertinet quoque ad causam materiam prævisio futurorum malorum quæ Christo Domino proxime immincebant: ut enim dicitur Joan. 18. *Iesus itaque sciens omnia que ventura erant super eum, processit.* In qua prævisione hæc concurrerunt. 1. Obiectum omnium maximum nempe mors, quæ est malorum omnium postremum: & in Christo agebatur propter vitæ dignitatem quæ erat divina & infinita propter unionem. 2. Genus mortis ignominiosissimum & acerbißimū ex omnibus circumstantiis: Occurrebant funes, vincula, irrisiones, contemptus, spura, blasphemiarum, alapæ, accusationes falsæ, testimonia falsa, cædium populi, militum furor, Sacerdotum rabies, Iudicis timor, & animus servilis; flagellatio, coronatio, nudatio, Crucis pondus, clavi, mallei. Crux, & malorū maxima copia. Veniebant in mentem, & uno quasi agmine sese offerebant, Iudæi prodicio, fuga discipulorum, Petri negatio usque ad executionem; inimicorum gaudium & exultatio; Matris dolores, & Patris derelictio.

Eodem modo ea parte principij & causæ efficientis, ad summum dolor ille perductus est. Nam si principium doloris petitur vel ex parte potentie cognoscentis; quo enim melius & clarius malum repræsentat, eo vehementius commovet; vel ex parte potentie appetitivæ in qua formaliter est dolor, nempe fuga mali, vel sensus cum disconvenientia: vel ex parte motivi quod potentiam movet, & actum specificat: ex his omnibus inferitur

tionem; inimicorum gaudium & exultatio; Maris dolores, & Patris derelictio.

Eodem modo ex parte principii & causæ efficientis, ad summum dolor ille perductus est. Nam si principium doloris petitur vel ex parte potentiæ cognoscentis; quod enim melius & clarius malum repræsentat, eò vehementius commovet; vel ex parte potentiæ appetitivæ in qua formaliter est dolor, nempe fuga mali, vel sensus cum disconvenientia: vel ex parte motivi quod potentiam movet, & actum specificat: ex his omnibus inferitur dolorem Christi fuisse in supremo gradu.

1. Si causa naturalis ejusmodi doloris est intellectus, fuit ipse in Christo perfectissimus, tum natura, tum scientia: at qui ut dicitur *Eccli. 1. In multa sapientia, multa indignatio, & qui addit scientiam, addit & laborem.*

2. Si causam spectes in charitate & gratia; Nemo tanta charitate Deum dilexit sicut Christus, nemo ejus honorem sic optavit: & proinde nemo sic offensam indoluit: ad hæc, nullus tantam gratiam habuit, aut auxilium, quo promoveretur ad peccatum ita detestandum; unde ex tota latitudine, & intensione charitatis & gratiæ, quæ erat summæ, tristatus est de omnibus & singulis peccatis, quatenus erant & Dei offensa, & proximi ruina & damnatum: Etenim homines intensissimè amabat.

3. Accessit perfectissima & intensissima apprehensio tormentorum quæ satis esse potuit ad mortem: nam sæpe solus metus morte ipsa gravior est; & ut notavit S. Chryostomus, postquam Elias mortem fugisset, ipsam postea præoptare maluit, quàm semper timere, unde *perivit animæ suæ ut moreretur*, in media fuga; sic illam tolerabiliorem putavit ipso timore: & Cain mori maluisset quàm semper timere.

4. Voluntati suæ, & appetitui omnes habenas Christus laxavit, ut circa tale objectum sic propositum, quantum exigit naturalis propeusio, contristaretur, quod fecit quàm maxime fieri potest.

Tom. III.

5. Ad eandem etiam causam spectat, quod prævidit mortem suam inutilem multis futuram, licet tam multa pro hominibus præstitisset: licet tanto salutis eorum desiderio teneretur; itaque multos damnandos, ac neglecturos solum ipsius sanguinem: qua de re conqueritur *Isaia 49. Et ego dixi, in vacuum laboravi, sine causa, & vanè fortitudinem, meam consumpsi*: Sed quantum ea res animum eius pupugit, cum vidit multos ex sua passione, occasionem capturos gravius peccandi, & ex illa futurum ut multi gravius damnarentur, unde omnibus salutem, & beneficia, & beatitudinem quæsierat?

Iam si causam formalem spectemus. Nemo unquam ita cognovit uti Christus peccati malitiam. Sive 1. in ordine ad Deum compareretur, cuius est offensa: vide autem quanta: ut scilicet si Deus mori posset, solo peccato moreretur: si posset perire, atque esse amittere, id tantum per peccatum fieret: vide etiam cuius Maiestatis est offensa, scilicet, inæstimabilis, incomprehensibilis, infinitæ: peccatum autem crescit proportionaliter in ratione offensæ, secundum gradus dignitatis personæ quæ offenditur & etiam offendentis: si aut plurimum distat ab ea quæ offenditur, aut aliquid ei debet. Sive 2. ad creaturam compareretur, cuius est summa miseria, & in merito: Quod si 3. ut dicunt Theologi privationes non nisi ex formis cognosci possunt; si peccatum gratiæ privationem infert, & gratia est participatio divinæ naturæ, quis peccatum nosse ita potuit uti Christus propter perfectissimam naturæ divinæ cognitionem? 4. Nemo unquam ita novit quantitatem pœnæ quæ & peccatis debetur, & quæ est: uti Christus. Item 5. nemo ita novit magnitudinem suæ passionis quam inferre potuerunt creaturæ, sed nosse non potuerunt. Cum itaque dolor crescat non tantum ex parte objecti materialis, sed etiam, idque multò magis, ex parte formalis, cumque Christus utriusque perfectam ha-

Na

buerig

buerit cognitionem, eaque usus sit ad summum in se dolorem excitandum, oportuit absque dubio ut eum ad summum perduxerit.

Relinquitur ut ex fine, illius magnitudinem colligamus.

1. Enim sicut Christus patiendō dolorem in sensu, satisfecit dolori sensus, quem homines luere debuissent in inferis; ita interior dolores ferendo satisfecit mœrori, qui contingit damnatis ex amissione gloriæ. Cogita igitur quanta sit in damnatis desperatio, quantum mœror, quis dolor, qui exprimitur per fletum illum æternum de quo Christus, *ibi erit fletus & stridor dentium*: Atque hinc æstima quantum fuerit Christi dolor, qui omnium inortalium doloribus debuit satisfacere.

2. Cùm homines ob peccata sua conteri debeant, Christus saltem æquare debuit dolorem contritionis, quem de suis peccatis homines habere debuissent; quod & cumulatissimè præstitit, cum & peccatorum multitudinem nosset, & gravitatem, atque intelligeret quantum esset Deus offensus, & summum tum in Deum, tum in homines amore ferretur, cum scilicet illum maximè peccatis offensum esse sciret, hos verò maxima inde detrimenta cepisse.

Ex his omnibus causis simul concurrentibus factum est ut Christus totus tristitia repletus fuerit. Nam 1. appetitus ejus inferior respectu objectorum sensibilium, & rationi conformium, & Christo convenientium ita repletus tristitiâ, ut nullum planè gaudium, immodò nec solatium ex quocunque objecto perciperet. Licet enim ex Dei contemplatione redundare deberet delectatio, omnem tristitiam excludens, in appetitum sensitivum; Dei tamen dispensatione factum est, ut ea delectatio eò non pertingeret: ut, sicut loquitur Ambrosius, Christus Dominus sequestratâ omni Divinitatis æternæ delectatione, tædio nostræ infirmitatis afficeretur.

2. Voluntas ejus naturalis, sive inferior, eâ-

dem tristitiâ plena fuit: quoniam semper sequitur appetitum sensitivum.

3. Voluntas ejus superior respectu objectorum spiritualium, uterant peccata hominū, tristitiam pariter admittebat, licet eodem tempore beata simul esset, ob amorem beatificū & gaudium inde consequens. Poruerunt enim in eadem voluntate, divina virtute illi duo actus repetiti, gaudium ob beatitudinē, & tristitia ob mortem, vel ob hominum peccata, quia hi actus non sunt propriè contrarii, nec versantur circa idem objectum, & secundum eandem rationem: quantum ergo divinâ virtute fieri potuit, etiam Christi voluntas, hâc tristitiâ plena fuit. Hinc etiam, fuit summa, quod conjuncta fuerit cum privatione omnis consolationis: Nam factum est ut unus actus alium non impediret; nec gaudium superioris partis in aliam derivaretur; nec denique aliud solatium adhiberetur, quod tristitiam vel minueret, vel levaret. Etenim humanum non habuit, secundum illud Psal. 68. *Et sustinui, qui simul contristaretur & non fuit & qui consolaretur & non inveni*. Nec etiam divinum, uti dictum est. Cœpit ergo tristitia in horto; aucta tamen est in progressu, quia dolor sensibilis accessit interiori; & summa facta est in Cruce, cum dixit, *Deus meus ut quid dereliquisti me*: Sed in horto tanta fuit, ut plus quâ sufficeret ad eum perimendum; secundum illud. *Tristis est anima mea usque ad mortem*: Nam quemadmodum Heli summus Sacerdos cum auisset filios suos in bello occisos, in super & Arcam captam, retrorsum cecidit & interit; ejusque nurus, tot auditis infortuniis, exspiravit: Ita Christus tristis fuit usque ad mortem quâ oppetiisset nisi divina virtus impedivisset.

Atque hinc facile intelligimus quod docet Suarez, Christi dolorem superasse quoscunque dolores hominum & Angelorum de quocunque objecto: Omnes enim eorum dolores vel sunt naturales vel supernaturales, vel honesti, vel pravi: Quoad supernaturales honestos

hos, cum Christus habuerit maiorem gratiã, superavit in intensiõne omnem actum virtutis, cuiuscunque creaturæ, quia Christi gratia fuit supra omnem virtutem creaturæ: Christus autem doluit de peccatis hominum secundum totam intensiõnem suæ gratiæ & charitatis. De omni porro parvo dolore facile probatur: quia eiusmodi dolor fit tantum virtibus naturæ, nulla autem naturalis potentia exercere potest actum æque intensum, ac Christi gratia in suo ordine: Itaque ascendit hic dolor supra omnes hominum & demonum dolores cuiuscunque rationis sint.

Hactenus de causis dictum est: Quod superest, effectum continet ingentis illius doloris qui sic exprimitur Lucæ 22. *Et factus in agonia prolixius orabat: Et factus est sudor ejus, sicut gutta sanguinis decurrentis in terram:* Tria dicit: orationem, agoniam, & ludorem sanguineum. In oratione 1. illud consideratione dignum est, necesse fuisse ut gravi dolore premeretur, cum illa tormenta sibi obiecta tantâ contentione deprecetur; nimirum, ut ait Apostolus, *cum lacrymis & clamore valido*, & propterea procul ab Apostolis oravit, *avulsus ab eis*, idque tribus vicibus fecit, & semper idem Patri proponens, spatio trium horarum, & humi prostratus, omni animi & corporis contentione. Ille qui hanc horam & tandiu, & tantoperè exoptarat; qui dixerat se habere calicem quem biberet, baptismum quem expleret, & se vehementer coarctari donec id faceret; ille qui suos erudierat ad martyrium; qui vitæ neglectum suis impresserat; ille qui ad hunc finem venerat; qui ad hoc Patris præceptum acceperat; qui tanto divinæ gloriæ studio; qui tanto hominum amore tenebatur; ille qui ex suâ morte tam magnos fructus expectabat; ille qui mortis suæ necessitatem non ignorabat: idem tamen iterum & tertio magna animi contentione & ardore, cum multo fletu, Patrem orat, ut transeat à se

calix isto. Ille qui dissuadentem Petrum ita repulerat, ut Satanam vocaret, *Calicem quem dedit mihi Pater non vis ut bibam illum?* Ille qui Patrem oraverat ut se clarificaret, nempe Crucis exaltatione; ille qui sciebat se nihil præstaturum, nisi moretur, & ex morte suâ magnos fructus proventuros; *Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum:* Idem tamen vultu in terram demisso & affixo, summam humilitate mortem à Patre deprecatur. Necesse est igitur ut summo dolore prematur atque urgeatur.

Vnde II. meminit Evangelista summæ agoniam, in quam se coniecit: significat autem illa vox, 1. summam animi angustiam, quæ facta est à dolore animum eius comprimente: hoc enim habet dolor, ut circa præsens malum versetur, sicut metus erga absens: cum itaque iam immineret hora passionis, unde statim postea dixit Matth. 26. *Ecce appropinquavit hora, & filius hominis tradetur in manus peccatorum; surgite eamus, ecce appropinquavit qui me tradet:* hinc factum, ut omnia sua tormenta conspexerit ut præsentia, & ita se vehementissimo dolore compresserit seque in angustiam & in stricto posuerit, quasi effugere non posset. 2. Significat conflictum, & certamen: fuit autem in primis duarum partium superioris & inferioris: cum enim pars superior in inferiorem percussu quodam refunderet tristitiam illam ex mortis certitudine conceptam, vehementius ipsam commovit, totamque complevit: cumque in eadem pugnam voluntas naturalis & sensus ad orationem confugerent, petendo à malis liberari, voluntas superior & deliberata, noluit nisi inefficaciter idem Deo proponere, unde inferiori resistebat, & petitionem corrigebat, dicens: *Non mea, sed tua voluntas fiat.* Deinde certamen fuit duorum affectuum in Christo, quos ipse volens in appetitu suo excitavit, nimirum timoris, & audaciæ: Christus enim naturalia affectu timuit, & tamen deliberata voluntate, & efficaci, & actu appeti-

tus à voluntate imperato, mortem, & omnes dolores sibi propositos efficacissimè amplexus est, & eò duplici & contrario affectu se impulit: Et quoniam omnis passio, præter actum appetitus habet etiam immutationem corpoream, hinc fit ut ex contrario affectu, duplicem in corpore motum passus sit: unde securus est, III. ille prodigiolus effectus de quo S. Lucas cap. 22. *Et factus est sudor ejus, sicut gutta sanguinis decurrentis in terram.*

Quidam ut Theophylactus & Euthymius in hanc locum videntur agnoscere pro verbalè hyperbolem: ut cum dicimus de homine valdè anxio, sudasti sanguinem: sed verè Athanasius dicit Anathema illis qui negant Christum sudasse sanguinem. Id verò fieri posse docet Aristot. l. 3. de animal. c. 19 maximè in deliciatis complexionibus, & iis qui potoso & raro sunt corpore, & sanguinem habent subtiliorem: nam sæpe cum sero sanguinis, ipse cruor subtilior in poros corporibus excernitur: angor enim inflammat corpus, extenuat sanguinem, & poros aperit, atque ita sanguinem excernit, maximè, si jam corpus exsudarit omnem consueti sudoris materiam, uti ubera deficiente lacte, sanguinem emittunt. Id ferè consentit cum eo quod eruditus Cajetanus ait, ubi magnus est dolor, & ad vehementiam suam perductus, ab eo violenter & copiosè sudorem emitti, sed cum omnino exhaustus est sudor, erumpere sanguinem. Scio illud quidem ita improbabile visum fuisse Armenis, ut hæc è sacra Scripturâ abarserint, utpote qui illud censerent indignum magnitudine ac majestate Dei, minus attendendo, se quod majestati tribui & conservari volunt, id subripere clementiæ ac misericordiæ, ad quam totum illud mysteriû pertinet: Quare adhærescere nos oportet ad dignam omni fide veritatem Evangelii. Cum porrò ille sanguineus sudor fuerit copiosus, non ejus causa fuit tristitia, sed actus fortitu-

dinis & audaciæ; quo Christus deliberata voluntate, atque actu appetitus à voluntate imperato, mortem & acerbissimos dolores sibi propositos amplexus est, & naturalem horrores affectum superavit. Cum enim naturaliter timor cor contrabat, & ad subsidium cordis, naturaliter sanguis ad illud confluat, & è contrario per audaciam cor dilatetur, & sanguis incalcescat, & ad partes exteriores rejiciatur: in illo duorum affectuum conflictu, nunc sanguis ad cor confluat, nunc à corde in exteriora rejiciebatur, alterna reciprocatione: Sed cum naturalem timoris affectum audacia ex virtute superaret, tanto impetu sanguis ad exteriora reiectus est, ut per poros corporis magnâ copiâ ex venis eruperit, unde ille sudor sanguineus ex toto corpore emanavit. Hinc solum sanguine respersus est, & omnia vestimenta, & totum corpus maduit sanguine, qui ob ærem ex nocte frigidam in thrombos est condensatus, unde gutta sanguinis, & ut ex Patribus aliquis loquitur, globi sanguinei: Non igitur solum fuit sudor sanguine tinctus, sed verus sanguis ex magnâ commotione emissus: Vnde Bern. serm. 3. in dominicam Palm. ait Christum non fuisse contentum oculorum lachrymis, sed totius corporis sanguineis lachrymis peccata flere, atque abluere voluisse: & ad litteram impletum quod Christus sæpè dixerat, se habere baptismum quo baptizati debebat & coarctari donec illum impleret.

Et certè quidem, ô mi Salvator, baptismus est planè, tuus ille sanguinis sudor, cum sacrum corpus tuum eo penitus intinctum submersumque sit. Proh Deus, quale spectaculum, nunquam visum hætenus ab omni sæculorum memoriâ! Erat toto corpore extensus, depressa humi facie, expansis brachiis, eodem modo quo illa protensus erat in Cruce, orabat, oblectabat, obtestabatur Patrem *cum lachrymis & clamore valido, cum lachrymis, inquam*

inquam, uberrimis, quas fundebat ex oculis, & cum copioso sanguine qui ab corpore fluebat: perinde ac si eius oculi non satis essent ad flendum: insuper cum clamore valido & voce elata: Id enim verò fecerat, ut amoveret se procul ab Apostolis, orationem suam singulis interruptis, &c.

His ita positis probatisque, ex illo tam stupendo spectaculo quod nobis instar antecedentis existat, conclusiones nonnullas eliciamus, quas nobis esse necessarias arbitror.

I. Est, malitiam peccati esse planè extremam & prodigiosam, cum appetat Deum, & in eum invadat, agatque tam acerbè sicut antea vidimus *Tibi soli peccavi*. Illius præterea immane ac monstruosum esse pondus, quando quidem eius oneri robur Dei succumbit. Quid ergo cogitant homines, qui peccato peccatum adjiciunt, seque tot offensis onerant; ut ipsos Dei humeros inflectant? Nimirum ut intelligas, peccator, huiusce Psalmi versiculum: *Quoniam iniquitates meae supergressæ sunt caput meum, & sicut onus grave gravatae sunt super me*: Hebræus textus habet, *suprà vires meas*: tanto enim peccata tua sunt numero, ut te ipsum inundent, quemadmodum aquæ imbribus inflatae eluvio, caputque tuum transcendunt; neque facilius iniquitates tuæ dinumerari possunt, quàm capilli capitis tui; at earum pondus onusque, ita gravè ac intolerandum est, ut eo te inflecti atque obrui oporteat: *Et sicut onus grave gravatae sunt super me, id est super vires meas*. Dum igitur subit mentem peccati committendi cogitatio, cogita nùm tibi vires adsint ferendæ pœnæ illius peccati quod audes committere. S. Martinianus cum ad carnis peccatum provocaretur, ignem accendit, in eumque pedes immisit dicens, *Experire Martiniane, num possis ignem inferni sustinere, ad quem hoc peccato te obligare vis*: & igne externo internum extinxit. In hunc sensum nonnulli exponunt illud Isaiæ

locum cap. 33. *Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?* Comparata verò habitum alicuius peccatoris & Christi Domini: Hic jacet prostratus & afflictus sine viribus atque robore, ille vivit erectus, stans, ac sine sensu, quasi verò peccatorum onus ad ipsum non pertineret: Quàm longè aliter qui agebat Ps. 118. *adhæsit pavimento anima mea*: & ille alter, qui cum minas Dei audisset, ambulabat demisso capite: Et Iosias 4. Reg. c. 23. qui cum audisset minas in libro legis contentas, scidit vestimenta sua. Sed nimirum intolerabilis est peccatoris audacia, & impudentia, qui suarum rerum securus vivit, cum in summo periculo versetur.

II. Conclusio, Quid putas causæ cur Christus se hoc modo in terram prostraverit jacentem toto corpore, nisi ut nostra scelera retardaret, ne per ejus corpus impiè transeamus, quasi seipsum currenti opponeret? Hic venit in mentem detestabile facinus furentis mulieris, de quo Romana Historia. Nupsit illa Tarquinio, qui ut regnum invaderet, privignū virum bonū per Curia gradus præcipitem egit, ac defuncti corpus medium in vicum projecit, olim Cyprium nuncupatum, sed dictum postea sceleratum, ob facti immanitatem. Tullia ejus filia in occursum mariti, cursu rectà veniebat, cumque in vicum Cyprium itineris necessitate pervenisset, Patris corpus in suo sanguine volutatum reperit. Ad Cadaveris aspectum equi restitère, quasi facinus ipsum exhorrescerent: At ipsa moram indignata, increpans aurigam, equis inhumanior, illos per medium Patris corpus nolentes, ac reluctantes admisit: sibi que viam fecit per parricidium; eo sceleratior quod nec parenti mortuo, & jacenti pepercerit: quid fecisset vivo, atque spiranti? Quid tu hic oculos ò peccator? Quid impietatem damnas? Quid acculas furorem, quem non solum imi-

raris sed superas? Quoties tibi in adulteræ domum ingredienti occurrit Christus in vestibulo iacens & prostratus, ut te properantem retardaret? Sed quid à te impetrare potuit? Non eius dignitatem attendisti, quia Deus: non auctoritatem, quia Dominus & Rex: non reverentiam, quia Pater, non statum miserabilem, quia iacens: sed per scelus, per sacrilegium, per contemptum, per ludibrium, & sanguinem pedibus conculcasti, ait Apostolus, & corpus iacentis, criminis tui iter fecisti. Ita enim de peccatoribus iudicabit Apostolus. Tu videris, dum ad aliud transeo.

III Itaque conclusio. Hinc etiam disce quantum malum sit peccatum quod talem in Christo tristitiam excitavit: Certè summa est hominis infamia quod solus Creatorem suum ita contristet: de reliquis ait David Ps. 103. *Lacabitur Dominus in operibus suis*, quia omnia ut suo auctori obediunt: At de homine Genes. 6. *Pœnitent me eum fecisse*: Etiam, ecce Christus Dominus summo dolore afficitur. Attende itaque quantum sit malum peccati, Etenim in Christi animâ erat infinita dulcedo beatitudo & gaudium, & peccatum tuum in cor eius coniectum, velut amarum quid totam illam dulcedinem disturbat. Vna tantæ suavitatis guttula, si in Infernum descenderet, illum dulcem efficeret: nam vel unam beatitudinis guttam petebat ab Abraham Dives impius ad se refrigerandum in Inferno: & una eiusmodi sufficit, ut omne martyrum dulce sit, ut Stephano lapides, Crux Andreæ, Laurentio ignis, sint instar paradisi: Tantam ergo Christi Domini dulcedinem quam habebat ex beatitudine, quid fecit amarum? peccatum solû: O rem stupendam! Pelagus omnium amaritudinum, Infernis, unâ Dei guttâ dulcescit: & Pelagus omnium dulcedinum, Beatitudo, uno peccato fit amarum.

Hinc etiam fontem habes unde tristitiæ veræ & contritionis aquas haurire possis. Si enim ipse tantum pro peccatis nostris conte-

ritur, ut inde sanguis exeat, quid iam par est nos facere, qui peccavimus? Sit ergo ille dolor exemplar illius quem habere debemus in Confessione: Et si non habemus, hinc petamus ut à fonte, nostrumque illi iungamus: hæc enim Christi tristitia omnem nobis tristitiam meruit & contritionem de peccatis nostris, ut tristitia nostra & dolor à Deo recipiatur.

Postremò, cum Filius Dei, tam acerbè à peccato habitus sit nonne crudelitas est temeritasque plursquam barbara, non desistere ab afficiendo iniuria & contumeliis Deo tam bono, & ad morem ita proclivi? Agedum, peccator: considera Salvatorem tuum humi prostratum sine viribus, penitusque afflictum horribili peccatorum tuorum pondere. Tibi ne propositum est pergere ita pertinaciter, ut eius supplicia miseræ onem tibi non commoveant, neque te sanguis ipsius molliat, neque te eius charitas inflectat? Sat hodie nosti, quo pacto peccata tua sint offensæ in Deum, cum eas tam carè luar. Quod lugere lachrymis non potes, id lavat sanguine suo. Quod tibi cor non tangit, eum dolore interimmit. Vide quot peccatis lapidatur à reliquis hominibus: Cur te vis eorum crudelitati adiungere? Quid facit lapis iste in tua manu tot ab annis? peccatum istud in conscientia tua? meditaris ne eternum triumphare de ipsius patientia, eumque ad charitatis suæ despicientiam vexare semper: Audi quomodo sanguis ille profusus vindictam adversus te clamitat, apud Ier. cap. 18. *Attende Domine ad me, & audi vocem adversariorum meorum, Nunquid redditur pro bono malum, quia foderunt foveam anima mea? Recordare quod steterim in conspectu tuo, ut loquerer pro eis bonum, & averterem indignationem tuam ab eis. Propterea da filios eorum in famem, & deduc eos in manu gladii, &c. Tu autem Domine scis omne consilium eorum adversum me in mortem: ne propitius iniquitatem eorum, & peccatum eorum à facie tua non deleatur: sicut corruentes in conspectu tuo, in tempore furoris tui absterge*

abutere eis: Eæ sunt minæ, imò punitiones horrendæ, quæ caput eorum obtrent, qui se pertinaces obstinosque præstabant tuique similes, ô peccator, quæ nullo sensu afficit spectaculum maxime omnium quæ unquam extiterint tragicum. Cogita hæc tibi, vel ob te, inculcata esse lobi verbi c. 16. Terra ne operiatur sanguinem meum, neque inveniatur in te locum latendi clamor meus. Apprimè tuis te terram esse: Terra enim verò quam calcamus, sensu omni caret. Cur nam Filii Dei sanguinem abscondere ac obtegere studes: Memento illum abdi non posse, quia clamitas, i. misericordiam, dein ultionem, si contemnitur. Eheu, quam dudum misericordiam pro te clamitat, cum te tandiu toleraverit Deus, teque ad pœnitentiam expectet: Cur obstare vis, ne pro te veniam postulet: Cur eum, miser, in vindictæ clamorem convertis: Ita loqui ut S. Gregorius textum hunc explicans: Locum latendi, clamor eius invenit, si hoc quod mens reddit lingua tacet. Equidem non patiar ut in me tacendi locum reperiat, quandoquidem nihil à me dici aliud hoc in genere oportet, nisi quod clamat.

O precioso Dei mei sanguis in terram effusus pro salute peccatorum, Valdè mihi honorificum est, oris vicem tibi præstare, meæque linguæ opera, personare omnia clamore tuo. *Audite cæli quæ loquor, audiat terra verba oris mei.* Cum cælo primum ago, vocemque intendo usque ad Thronum Dei.

Pater Sancte: Sanguis Filii tui tam recenter profusus ex ipsis venis, emissusque peccatorum causa, veniam iis postulo, iis misericordiam, culpæ ipsorum oblivionem, & remissionem pœnæ. Iræ, ô Deus, tuam comprime, tuæque iustitiæ severitatem. Verum est, illorum peccata, ingrati animi vitia, magna crimina, extremæque flagitia mereri omne supplicii genus ea punituri. At, nonne sat tuam ultus iniuriam fuisti, videns me humi fufum pro ipsis: Tanti valeo ac eorum sanguis, quandoquidem sanguis Dei sum, cuius ego venas

deservi, ut sanguinem peccatorum protegerem. Eheu: me terra copiosè ebibit: totus iâ refrigui, concretusque sum in illius rimis. Fac ô Pater, ut iracundia tua iam dudum in homines accensa refrigescat, penitusque abeat: respicient me forsan, seque charitati meæ dederunt.

O terra, minime quidem illa tu, quæ me accepisti, cum sis sensus omnis expertus: sed tu pro qua effusus sum, audi verba mea: meum ausculta sermonem, clamoribus meis aures adhibe. Considera me pro tuis offensis fluxisse in pulverem, atque ad satisfaciendum tua causa Deo, quem exulcerasti. Sola culpæ tuarum cogitatio, & flagitiorum tuorum abominatio, diffiderunt omnes Filii Dei venas, feceruntque ut in terram magno æstu erumperem, quò tibi pretium largirer, ac darem in manum unde satisfaceres Deo quem offendisti: Ut ederem hoc balneum salutare, ubi te in me ipso ablueres, omniaque demergeres peccata, sicut Ægyptii in mari rubro demersi sunt: Ut tibi cor mollirem, obstinatius & durius adamante: Ut cursum iniquitatum tuarum inhiherem: Ut commiseratione te moverem: Ut tibi animum inducerem ac studium sanguinis tui pariter fundendi, quò pœnitentiam obeas culpæque tuas expies: Ut te sensu afficerem, & metu, ob numerum pondusque peccatorum tuorum, quæ Deus ipse sustinere non potest, & quæ veniam obtinere nequeunt, nisi effusione sanguinis Dei: Ut cogitationem tibi subicerem atrocium immaniumque cruciatuum qui te manent, & sanguinis qui tibi copiosè fundendus est: tibi qui reus ipse est: si quidem sola scelerum tuorum cogitatio tantam sanguinis copiam vi ac violentia Filio Dei eripuit. At quandoquidem tua causa effusus fui, cur non sumis usurpasque commodum & lucrum, quod tibi suppedito & largior, ac rationem quam tibi offero ad veniam tibi obtinendam: Etiam ne aspernari me & calcare pedibus velles, ac sacrilego fastidio querelam

lam meam respuerit! Cur me inutilem esse vis, cum tanti sum pretii? per me potes veniam consequi, conciliare tibi Dei amicitiam, te in eius gratiam insinuare, paradysum emere. Pluris quam totum illud valeo, & me manu tuâ gerendo in pretium rei quam efflagitas, minimum exsolvere non potes. Velles ne peccatis omnibus tuis, mei etiam valoris contemptum adjicere; ac posteaquam te maximæ rerum creaturarum partis abusus reum fecisti, reum te insuper efficere sanguinis Filii Dei? Si non concedis precibus meis amantissimisque hortationibus, scias me vocem mutatum esse, ac loco misericordiæ quam tibi procuro, clamitaturum adversus te vindictam. Deus Maximus exaudiet me. Cælum voci meæ annuet: ac omnes creaturæ res se ad querelas meas accommodabunt. Auditus est Abelis sanguis adversus fratrem: Ego adversus te non audiar? Sanguis animalium in sacrificiis fusus, sibi audientiam fecit in cælo, quantumque ob causam oblatus fuerit: Mihi verò cælum audientiam non dabit? Aures igitur adhibe peccator, & ausculta preces meas. Attende me à terrâ ebibi propter te. Deum tuum inspice viribus plane exhaustum, in extrema afflictione animi, pergentem orare pro te, humi affixo vultu, in persum suo sanguine, quem merore summo ac dolore undique profundit. Sin postulationi meæ non concedis, Deus Cælum, omnes creaturæ, mihi ad testimo-

nium assistant, meque de manibus tuis requirant, cum effusionis meæ reus sis.

Nescio, Christiani, quid respondeam, ita benevolo tragicoque sermone. Nam præterquam quod sensus, propositaque animi vestri me latent, experientia pernovi peccatorum pertinaciam & duritiam, qui neque blanditiis vincuntur, nec minis; qui nec ab irato, nec ab afflicto propter se Deo flecti se sinunt. O quam deplorandus est status, esse reprobum! O quam lugubris eorum exitus est, qui obduruerunt obstinatique sunt in peccato: Ad vos, Animæ sanctæ, potius me converto: Vosque obtestor ut colligatis pretiosum illum sanguinem, nec ullam ejus guttulam remanere humi sinatis. Pacis Angeli, qui non pepercistis lachrymis vestris; *Angeli pacis amare se debant* nam; opem ad id vestram nobis præbete, Tuque o sancta Anima, Salvatoris tui faciem, & sudorem, & sanguinem absterge; Dolorem hunc divinum assume, quo deletam in te imaginem Dei reformes. Hodie cum ipso afflictiones pati discere; conformate te ad Dei voluntatem; sanguinem tuum cum eo profundere. Illius sanguis meritum tuum est: tuum est grati animi officium: sanguis ipsius merces tua evadet. Amen.

* * *

III. PARS.
S E V

ALIA CONCIO.

De pœna pudoris, & contumeliarum:
Quæ pœna ad dolores internos pertinet.*Tota die verecundia mea contra me est, & confusio faciei meae
cooperuit me. Psal. 43.*

QVOD pleriq; Sancti Patres, scriptis mandarunt, Iesum Christum nobis datum fuisse à Patre suo, tanquam librum mirabilem, in quo literis consignavit magna pleraque mytheria, nosque præclara veritatis arcana plurima edocuit; fundamentum habet in Sancta scriptura, uti cap. 2. Ezechielis & cap. 3. Apocal. Verum sicut nunquam sublimius exhibitus fuit hominibus, neque in maiori evidentia positus, quam cum elatus est in Crucem, quemadmodum docet Paulus in Epist. ad Gal. cap. 3. *Ante quorum oculos Iesus Christus præscriptus est, in vobis crucifixus*, cum ea propositio nobis æquè manifestè extiterit, ac si in singulis terræ partibus ac locis crucifixus fuisset: Ita volo illum considerare, in eo præcipue statu, & vobis prælegere quod in ipso continetur; quod quidem Propheta Ezechiel tribus verbis cõplexus est: *Et scripta erant in eo Lamentatione, & carmen, & va*. Verba Hæbraea significant lamentum, gemitum & planctum, quæ universa in sua extensione nihil denotant nisi dolorem & afflictationem, nisi laborem & cruciatum. Sed quoniam in eodem loco dicitur, librum hunc fuisse scriptum intus & foris; ut nullam divini illius scripti partem omittam, aggrediar ad legendum coram vobis quod in eo mysteriis pleno codice interius, quandoquidem usquequaque scriptus, nobis notat & objicit incredibiles Iesu Christi

dolores, tum in animo ac intus, tum in corpore ac exta susceptos. Incæpi jam ab internis doloribus, qui omnium gravissimi sunt, vobisque discitui de extrema illius tristitia, quæ mortem interre ipsi potuisset, nisi se ad afflictationes alias reservasset. Mihi restat hodie, ut edisserã de ipsius (verbo parcite) confusioibus, & abiectionibus, quas subire voluit cõstitutum habens mori in Cruce, secundum hæc Apostoli verba, *Proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confessione contempta*. Cum enim posset continere se in gaudio gloriæ sibi debito, Crucis optionem fecit, neglecta confusione quam ipsi hocce mortis genus illaturum erat. Sed rem aggrediamur.

QVOD perpetuum fuit in Christo Domino, ut quod videbatur, minus esset, & quod non videbatur, illud semper esset maius: unde saias, *Verè tu es Deus absconditus*: Et in Evangelio, *simile est regnum colorum thesauro abscondito*: Illud etiam in Passione locum habet. Nam etsi quæ passus est exterius sint acerbissima, ea tamen quæ passus est interius longè fuerunt graviora. Porro inter cetera quæ passus est interius, non minimum supplicium fuit Confusio, de qua tam sæpe in Psalmis conquestus est Psalm. 43. *Tota die verecundia mea contra me est*; Quasi diceret mihi semper ob oculos obversatur, quantus sit pudor, ut cum ego talis sim, tamen tanta patiar. Cur non con-

queritur de vinculis, cur non de flagellis, cur non de corona, cur non de Cruce? Quia scilicet personæ ingenuæ plus sentiunt ignominiam quàm dolores, plus animi pudorem, quàm corporis cruciatum. Id confirmat Paulus scribens ad Hebr. 12. *Aspicientes in authorem fidei & consummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit Crucem confusione contempta:* Dicere potuisset, dolore contempto: sed non debuit: Quia plus est contemptisse Crucis ignominiam quàm cruciatum, Vnde cum dixit Christum Patri fuisse obedientem usque ad mortem, statim vocem geminat, *mortem autem Crucis*, ut scias obedientiam fuisse usque ad mortis genus ignominio sistimum.

Potior confusiones passus est multiplices, ita ut ex Davide, confusione, quali veste indueretur, *Operiatur* (inquit) *sicut diploide, confusione sua.* Vnas enim à se accepit, alias à Patre, alias ab hominibus, & à singulis multiplici.

I. Confusio quam à se accepit sic exprimitur ab Evangelista. *Cæpit contristari & pavere, & cadere, & mæstus esse.*

Nota 1. Licet affectiones nominatæ videantur esse infirmitatis & eam indicent, non tamen rejiciendas esse à Christo, nec metaphorice sed propriè exponendas: Sic enim rectè censuit Ambros. lib. 10. in Lucam de hoc naturali sensu susceptæ ad tempus infirmitatis loquens, Ego autem, inquit, non solum excusandum non puto, sed etiam nusquam magis pietatem ejus, majestatemque demitor. Minus enim contulerat mihi, nisi meum suscepisset affectum. Ergò pro me doluit, qui pro se nihil habuit quod doleret, &c. Suscepit tristitiam meam, ut mihi suam lætitiā largiretur: & vestigijs nostris, descendit usque ad mortis arumnam, ut nos suis vestigijs revocaret ad vitam. Confidenter ergo tristitiam nomino, quia Crucem prædico. Neque enim

speciem incarnationis suscepit, sed veritatem. Debuit ergo & dolorem suscipere, ut vinceret tristitiam, non excluderet. Neque enim habent fortitudinis laudem, qui stuporem magis vulnere tulerint, quam dolorem: Hæc ille.

Nota 2. Confusionem oriri posse ex duplici capite, vel ex defectu corporis, vel ex defectu & incapacitate animi. Prima non est admodum gravis, quia defectus externi non admodum debent altimari; tum quia ferè non sunt in nostra potestate, tum quia ut perfectiones corporis sunt omnium minimæ, ita eius imperfectiones, non multum fieri debent. Secunda majoris est momenti, & longè gravior; quia defectus interni semper sunt graviores; plus enim dependent à nobis; magis nostri sunt; & ad præcipuam hominis partem, hoc est ad animum spectant.

Nota 3. Sic distinguendas esse istas affectiones, ut tristitia proveniat ex apprehensione objecti mali & disconvenientis jam præsentis, ut si jam sentiretur, aut ita certi, ut pro præsentis habeatur: Timor autem sit ex apprehensione mali ardui imminenti, hoc est, quod judicetur vitari vix posse, & proxime futurum: Tædium vero sit desolatio quædam quæ ad timorem, & ad tristitiam addit quandam derelictionem; cum scilicet homo ita tristatur & timeret, ut quocunque respiciat, non habeat effugium, aut ullam consolationem: unde videtur tantùm addere puritatem quandam tristitiæ & timoris; mœstitia denique ex voce Græca significet animi anxietatem usque ad stuporem, ut qui mæstus est, quodammodo fiat exanimis, & attonitus: quæ cum omnia Christus sit passus, ut ferunt verba Evangelistarum, patet ex his Christum periculi præsentis apprehensione vehementissimè fuisse commotum.

Nota 4. Cùm Christus toto suæ vitæ tempore nostras omnes corporeas miseras in se suscepisset, nuditatem, paupertatem, sitim, lassitudinem, & similes; nunquam tamen hucusque in se infirmitatis animi exemplum illi dedisse; unde sequitur nunquam aliàs ita se abiecit, uti hoc tempore; cùm mæstittiam, timorem, atque tædium in se suscepit. Immo nec infirmitatem suam dissimulavit; sed Apostolis factus est *tristis est anima mea usque ad mortem*. Et in infamiam sapientiæ suæ & prudentiæ, & fortitudinis, ignavis hominibus, ac stupidis suum dolorem communicavit, quasi consilium, aut levamen, aut consolationem quæreret. Hoc homines generosi in laude ponunt, ut mortem imminentem non timeant. Quàm gloriosè illum suum contemptum efferunt! Christus autem se hominum infirmitati accommodaret, volens se ipsum dolori, mæstittæ, & timori tradidit. In quo nescio, an ulla major unquam fuerit Salvatoris demissio, atque Divinitatis occultatio. Sed sicut externis nostris infirmitatibus se subiecit, fami, siti, somno, fatigationi, doloribus, ita etiam internis subicere se voluit, quantum personam eius decuit. Non potuit quidem obnoxius esse peccato, non ignorantia, non subitis motibus passionum, & consequenter, neque affectibus involuntariis, nec in infima, nec in suprema animæ parte: sed quoniam carnis, & sanguinis particeps fuit, debuit saltem se per actus passionum commovere, in quo omnes homines superavit. Cum enim homines non sint domini passionum, fere non aliter illis commoventur, quam apprehensione, & cognitione obiectorum: sed Christus quid potuit seipsum ad libitum commovere, id fecit summa animi commotione, summa tristitia, summa agonia; ut summe pateretur interius; ut passionum nostrarum morus persanaret, ac pro illis satisfaceret; denique, ut ne quisquam animo concideret,

si aliquando eiusmodi tædia, tristitia, & motus in se experiretur, cum hæc etiam in Christo fuerint sine culpa, ac sine culpæ specie; sed sine ingenti confusione, cum hi motus sint infirmitatis, quam & ipsis Apostolis confessus est.

Ac ne tantum coram hominibus confunderetur, voluit etiam sic commotus apparere coram Patre suo: Itaque ad illum, & tribus vicibus, eandem infirmitatem confessus confugit; adhibita trium horarum oratione: non iam pro aliis, uti ferè semper alias, sed pro se, tanquam in summa necessitate constituto, summa animi demissione & contentione supplicabundo. Nec fuit illi levis confusio apparitio Angeli eum confortantis, non sicut alias ministrantis; Nam licet Christo nil novi diceret, quod ipse nesciret, sed sicut solent Duces milites fortissimos adhortari laudibus, & proposita victoria, ei loqueretur; tamè hic status Christi illud David's implet in eo, quod dicit: *Miuisi eum paulò minus ab Angelis*.

II. Confusio in eo fuit, quod cum peccata hominum in se acceptasset, coram Patre stetit quasi illorum omnium reus, eò usque, ut præ pudore, sicut loquitur Propheta, operuerit confusio faciem eius. Ut hoc intelligas, cogita quanta sit peccatorum & scelerum colluvies, quantum malitiæ pelagus inexhaustum quod totum mundum ab eius initio, usque ad finem inundat. Quot impietates sunt, quot idololatriæ, quot sacrilegia, homicidia, furta, perjurya, iniustitiæ, adulteria, fornicationes omnis generis impietatis, aut turpitudines? Quantum scelus Iudæ proditio, & desperatio; Petri negatio, Iudæorum odium, Sacerdotum invidia & furor, & insaturabilis crudelitas, Herodis superbia, Pilati ignavia, & iniustitia, militum & tortorum sævitia atque immanitas? Quanta sepe sunt vel unius hominis peccata? Quædam secula nobilia sunt ingentibus.

Quædam sunt nationes sceleratissimæ. Quot in historiis narrantur hominum portenta? Iam hæc omnia in unum collige, omnia etiam damnatorum scelera. Hoc totum clarè Christi oculis objectum, & simul ejus humeris, & capiti impositum, ut loco generis humani, se omnium reum esse cognosceret, secundùm illud Isaia 53. *Posuit in eò Dominus iniquitatem omnium nostrum.* Et postea. *Ipsè peccata multorum tulit.* Itaque, sic orat in Psal. 21. *Deus Deus meus ut quid dereliquisti me? longè à salute verba delictorum.* Et Psal. 68. *Deus tu sis insipientiam meam, & delicta mea à te non sunt abscondita.* Quantum putas in eà re ejus puritati fuisse horrorem, quantam a versione & abominationem? Sicut si vestis aliqua interior scedissimis rebus undique aspersa & inquinata, corpori delicato & nitidissimo indueretur, illudque operiret, & undique contingeret, magnum illi afferret horrorem & afflictionem: Ita peccatorum nostrorum reatus, velut quoddam operimentum ex infinitis abominationibus contextum, ab illà puritate assumptum, & arctissimè indutum, atque applicitum, maximum illi horrorem concitavit. Itaque hæc veluti sordidissimâ veste indutus, divinæ justitiæ oculis se obrulit tanquam reum, seque profundissimè coram ea abiecit, ac si omnia commisisset; præsertim cum omnia hominum peccata in se suscepta distinctissimè haberet præsentia: Sanè omne peccatum confusionem adducit, sed præsertim homini justo. Quantam igitur putas exitisse in Christo erubescenciam; Memento qualis fuerit summus ille Sacerdos, Iesus nomine, apud Zachariam, qui xescribitur sordidis vestibus, dum & Satan dicitur stare à dextris ejus, & vehementer eum accusare; Qualis pudor mulieris in adulterio deprehensæ, atque adductæ ad Christum; Qualis primorum parentum verecundia cum se nu-

dos viderunt; & ira absconderunt se se, ne in Dei faciem incurrerent; Sed quando major Christi pudor cum se reum agnovit omnium mundicriminum eò quod omnes mundi iniquitates in se suscepisset; Centè quoniam multi sunt inter peccatores, audaces atque impudentes, qui quasi Sodoma peccatum suum prædicaverunt? & de quibus ait Prophetas; *agnitio vultus eorum, respondit eis, & alibi: Erons meretricis facta est tibi, nescis erubescere idè Christus Dominus ut tantæ impudentiæ satisfaceret, confusionem in se suscepit.*

III Confusio, quam sibi ipse dedit, orta est ex acceptatione reatus quoad pœnam? secundùm illud Isaia 53. *Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit: Ipse a. vulneratus est propter iniquitates nostras.* Nemo equidem reatum illam quantum est, satis æstimet, nisi qui omnium hominum peccata numerare poterit & ponderare, ut sciat & multitudinem, & malitiam: ac licet multi, suâ culpâ damnati, ferant suorum scelerum pœnas? Christus tamen pro omnibus, quantum satis erat, satisfecit, etiam pro illis qui ante Incarnationem damnati sunt: nam cum Deus istis, dum viverent, respectu meritorum Christi, gratias, obtulerit, quibus si voluissent, salvari potuissent, oportuit ut hanc gratiam satisfactione suâ postea compensarit. Iam quantum ea res gravis fuit Christo, vel hinc æstimare potes, quod non tanquam innocens passus sit, respectu Patris sui, sed tanquam nocens: Vnde sic clamat apud Davidem, *Deus Deus meus quare me dereliquisti? Se non ex auditum conqueritur: Longè à salute mea verba delictorum meorum: fateor id se esse commertum, ob peccatorum reatum quæ sua vocat, quoniam ea in se suscepit.* Itaque licet Scripturæ vocent innocentem & *quia peccatum non fecit, nec invenit eò dolus in ore ejus:* licet Pilatus auditis omnibus Iudæorum accusationibus, sic de illo

illo pronunti et: *non invenio in eo causam*: Item quid enim male fecit? Illud tamen int. Iligo quod dicitur, non autem quoad aliena: sed fidei iussor & p. e. tenetur alio. um debitis, atque suis; immo licet: facit sua. Ad hæc, licet injustè respectu suorum iudicum sit accusatus, & condemnatus, quia de falsis criminibus insinulatus est, nec convenientia fuerit testimonia, nec ullam in eo Pilatus causam invent; tamen habita ratione Patris sui non fuit innocens: *Quia posuit in eo Dominis iniquitatem omnium nostrum*. Iam quod iam parum est hominum iudicio nocentem esse aut innocentem esse, aut innocenter? Illud verò maximum est, quod sit alterutrum respectu Dei, dicente Propheta. *Non sis mihi tu formidini*: quasi diceret se alios non vereri, sed tantum Deum. Cogita illud suave fuisse lenimen sanctis Martyribus cum torqueretur, scire se esse innocentes criminum: Vnde S. Petrus. *Nemo vestrum patiatur ut homicida aut fur, &c. Si autem ut Christianus, &c. glorifi et Deum in istis nominibus*: quod enim maximè afficit non est poena, sed causa: Christus autem hæc caruit consolatione: Se enim Patris sententia reum agnovit, non quidem suorum criminum, quia peccare non potuit, sed totius mundi. Tu interim o Christiane, sicut monet Sapiens Eccli. cap. *Gratiam fidei iussoris ne obliviscaris, &c.*

Iam illud durius quod sicut à Patre moriendi præceptum accepit, & Calicem passionis, juxta illud; *Calicem quem dedit mihi Pater non va ut bibam illum*: ita ab eo multiplicem quoque confusionem accepit: unde eum vocat Isaias, *percussus à Deo*. Oritur itaque illa confusio, ex durâ illâ translatione quam à Patre, cui dicere potuit, salvo semper Patris honore, quod dixit Iobus cap. 30. *Mutatus es mihi in crudelè, & in duritia manus tua adversaris mihi*: vide huius querelæ veritatem, & materiam.

I. Quia non est exauditus pro se à Patre, licet idem sæpè orasset: Et hanc causam Iobus affert, cur crudelem vocet Deum, *clamo ad te,*

& non exaudis, sto, & non respicis me. Vide autem instantiam, vide lachrymas, & clamorem validum; orationis diuturnitatem, & perseverantiam. Sed cum mortem deprecaretur adfuit Angelus confortans eum, scilicet voluntatem Patris asserens ut moreretur. *Exauditus quidem est pro sua reverentia*, dum pro aliis supplicaret: unde illa vox *Pater gratias ago tibi quia exaudisti me, ego autem sciebam quia semper me audis*: Ex quo autem peccatorum hominum personam induit, auditus non est; unde sic conqueitur in Psalmo: *Deus Deus meus, ut quid dereliquisti me, longè à salute mea verba delictorum meorum: Deus Deus meus clamabo per diem, & non exaudies, & nocte, & non ad insipientiam mihi*. Tamen facile possumus cogitare, quanto cum pudore coram Patre suo staret à quo non est exauditus, eaque de causa cum initio Patrem vocasset orans in horto, etiam gemina voce, Abba Pater, ut confidentiam suam indicaret; sub finem passionis, non, jam Patrem, sed Deum appellat.

II. Quia cum mortem deprecaretur, responsum mortis habuit, uti loquitur Apostolus. Hic cogita quàm id Christo secundum naturam humanam grave fuerit, seu quem sensum ipse ad id in se concitare potuit, uti tristitiam, mœstitiã, & metum; cum intellexit se ex Patris decreto, atque mandato esse destinatum ut fieret victima, maledictum pro hominibus: hoc est, hominibus vilissimis, nihili, impiissimis, quorum magna pars damnata jam esset; major etiam pars damnanda foret; cum ipse unus, omnibus hominibus simul sumptis melior esset, eiusque vita pluris esset, quàm mundi innumeris. Origenes homil. 10. in Levit. exponens figurã de hitco duplici, quorũ alter imolabatur alter dimittebatur liber; intelligit de Christo, & de Barabba, quos inter Pilatus ut alter Sacerdos, sortes, misit: *Quæ vultis ex duobus, ut dimittã vobis, Iesũ qui dicitur Christus, an Barabbã?* Sortes autè sic exisse, ut populus clamaret, ut Barabbam dimitteret

Iesum verò morti traderet. In quo fuit magnus Christi cō-emptus, quod homini feditioso, & homicidæ toto populi studio postponeretur. Sed leve est populi iudicium, & vix est ullus sapiens qui non dicat cū Ieremiâ: *Et diem hominis non desideravi tu scis.* Et illud Apostoli Pauli: *Mihi autē pro minimo est. ut à vobis iudicer, aut ab humano die:* Sed quò Deus Pater Filium ad mortē damnarit, ut servū redimeret, neq; idcirco orantē audiuerit, sed addixerit morti; id verò gravissimum est, ac planè intolerandum: unde in Christo secuta est gravis illa agonia, & illo impletum illud Sapientis Eccli 4. *Agonizare pro anima tua, & usque ad mortem certa pro iustitia:* quæ iustitia fuit in Christo eius innocentia.

III. Quia derelictus est à Patre in hostiū potestate, secundum illud: *Hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum;* unde Pilato dixit: *Non haberes in me potestatem, nisi tibi datum esset desuper.* Vide autem eventum: Nam quia permissus est libidini, & furori hostium, ea passus est quæ nemo ante illum tulit; quin tum vis scelera: us, ac flagitiosus. Hinc datus est servus cruciandus, antequam esset damnatus. Hinc milites in eum omnia ausi sunt, & crudelissima, & plenissima dedecoris. Hinc Pilatus, postquam se ipsius sanguine sauravit, eum tradidit voluntati eorum. Hinc positum in Cruce, & supplicio, neque sic Iudæi dimiserunt: ut scias ita à Patre fuisse derelictum, ut hominibus Gentilibus & Iudæis, ut dæmoni omnia in eum effundere licuerit. Certè cum Deus aliquem dæmoni probandum, aut vexandum concedit, semper utitur restrictione, secundum illud: *Qui fecit illum, applicabit gladium eius.* Idque videmus observatum in lobo, in quem sic data est potestas cap. 2. ut tamen vitæ facta fuerit exceptio: *Eccē in manu tua est, verum tamen animam illius serva.* Sed in Christum, & dæmoni, & hostibus, omnia sunt permissa, Iobi 30. *Mittatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ ad perferis mihi.*

IV. Quia visus est pater pro aliquo tempore, erubuisse eum agnoscere pro Filio: Cū enim in Cruce penderet, ei hostes infensissimi, Principes Sacerdotum, Scribæ & Seniores sic illuserunt, *Confidit in Deo, liberet nunc, si vult eum; dixit enim, filius Dei sum: id ipsum autem & Latrones qui crucifixi erant cum eo, improperebant illi.* Quo tempore sic eum Pater deseruit, ut ipse ulterius dissimulare non potuerit, dicens: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Propterea itaque cum non tractaretur ut filius, ideò non Patrem ut ante solebat, sed Deū appellat. Vide autem quò perducta sit ea Christi confusio: Nam cum semper in vita Christus se pro Filio Dei gessisset; cum se Patrem Deum habere semper gloriaretur; nihilque aliud suis operibus, atque doctrina probasset: *Si non facio opera Patris mei, nolite credere, quòd si mihi crede e non vultis, operibus credite:* cum non alio nomine Iudæi eum morte dignum iudicassent, (illi quippe cum causam mortis eius afferrent, dicebant, *Quia Filium Dei se fecit;* & Caiphas cū audisset multorum contra eum testimonia, nec illa sufficere iudicasset, hæsit in uno, quod se Filium Dei dixisset: unde aiebat; *Quid adhuc desideramus testes, audistis blasphemiam:* Et cum Pilatus negaret, se in eo causam mortis invenire, dixerunt: *Nos legē habemus, secundum quā debet mori:* nempe ob blasphemiam, quòd se filium Dei diceret) Cum, in quā hæc ita essent & hoc ei hostes improperearent impunè; certè gravissimū ipsi fuit Patrem, tam gravem iniuriam dissimulare. Et hic est sensus querelæ ipsius: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?*

V. Quod omnia superat quoad gravitatē, illud est quod uno tantū à Patre derelictus est, & quasi nō agnitus, tñ in eo statuerat Patri dissimilis, sed etiā quia quoad tractationem eternā à Patre reiectus est cum aliqua detestatione; uti dicitur in Levitico. *Imprecans capiti eius, secundū illud ad Galat. 3. Christus nō redemit de mal. dicto legis, factus pro nobis maledictum,*
quia

quia scriptū est. *Maledictus omnis, qui pendet in ligno*, seu ut est in Hebræo, maledictio Dei suspensus. Porro hæc vox, est ipsius Patris, qui, cum legē ordinasset ad Filiū, hanc quoq; vocem ad ipsū singulariter direxit, ac destinavit. Vide autē quā grave fuerit Filio, dū intellexit, in se indutū habitu, & persona peccatoris, fulminatā esse maledictionē. Ita-ne verò ille qui fons est & caput omnium benedictionū, per quē omnia benedicuntur quæ in cælis, & quæ in terrā; Quem pater posuit per quem omnia benedicat; Ille qui est benedictus in sæcula; Cui omnes Angeli benedicunt; Cui omnes sancti. Cui omnes creaturæ; Ille tamen maledictionē pœnā incurrit, & in ligno pependerit, legi affixorum cruci obnoxius? (nam finis legis Christus,) Sane cum istorum omnium Christus esset conficius, & longè plurimum, (nā quid homini mortali ventre potest in mentē, quod Christus nescierit, non cogitarit, cujus rationem non habuerit?) non est dubiū quin magna coram patre suo confusione affectus sit, *operuit confusio faciem meam*, cui etiam tenebræ succurrerunt. *Erubescet enim Luna & confundetur Sol*, sed plusquam Luna & Sol utriusque conditor.

Verum ne putes Christi confusiones hic finem habuisse; quemadmodam eius in homines charitas, & in Patrem suū Amor, sicut potiendi & satisfaciendi desiderium quod habuit sunt infinita, sicut hominum peccata, atq; demerita finē non habent; ita neq; confusiones quas passus est finitæ sunt. Age, quædam enucleatius tractemus, in quibus Christus gravem ab hominibus confusionem accepit.

I. Occurrit scæda eius traditio, & iniusta venditio ab iniquissimo omnium mercatore facta, Iuda Apostolo; circa quā traditionē hæc est.

I. Consideratio. Admodum grave fuisse Christo Domino quod eius passio & mors originem traxerit ab uno Apostolo, quem ipse in suam consuetudinem admisisset, Veniat in

mentem casus infælicis Samsonis de quo Iudicū cap 16. Is enim cū alienigenam mulierē adamasset, illius insidiis & avaritia periit. Eadem ratione Christus Iudæ discipulo se facilius credens ab eò suis hostibus tra ditus est. Iam ipse cognoverat perfidiam, incredibilem avaritiā, murmur & querelas, in doctrina de Sacramento, & in effusione unguenti; sciebat ejus furta, obstinatam mentem, sacrilegum peccus: Neque tamen illum à sua consuetudine repulit; non illum celavit locum in quem orationis causa iturus erat; ad ipsū etiam accurrit osculi causa, ut se tradendi facultatem daret & opportunitatē, hoc enim signum ipse de derat milibus: *quemcumq; oscularis fuerit, ipse est, tenete eū & ducite caute*, itaq; ut traditio esset scelestissima, inter oscula & amplexus traditus est.

Quam id porro grave Christo fuerit, hinc colligere potes 1. quod apud Prophetas de nulla re gravius conqueritur, ut Psal. 54. ubi figura Achitophel sic de Iuda, *Quoniam inimicus meus maledixisset mihi*, &c. utq; exprimat modū prodicionis, addit: *Mollis sunt sermones eius super oleū, & ipsi sunt jacula*. Quam enim turpe fuit factum illius perfidi, qui à partibus steterit Absalonis, etq; perniciosissima omnia dedit consilia? quam id grave Davidi, & super omnia? unde cum cætera molissimè ferret, in hoc uno visus est plagam accepisse, cum oravit. *Infatua Domine consilium Achitophel*.

II. Quia uti inter homines bene natos nihil jucundius est verā amicitia, ita nihil acerbius est, nihilq; molestius, quàm fraude & dolo circumveniri inter ipsa amoris testimonia. Quare licet Christus Iudæi osculū non negarit, noluit tamē injuriā dissimulare, *Iuda osculo filii hominis tradis*? Sic nimirum inter homines nihil nos gravius tangit prodicione, & vix est qui ignoscat.

3. Quia ille maximè impius iudicatus, dignusque gravissimo supplicio, qui à suis

etiam

etiam traditur, & quem nec sui saluum velint. Itaque Iudas ut factum suum Iudæis & Sacerdotibus probaret, multa in Christū Dominū crimina, atque scelera cumulabat. Adde quod fuit ingens suspicio ex illa Iudæ impietate, qui ex tali schola prodierat, & sub illo Magistro vixerat; multa in eo cœtu scelera committi, cum ob exiguam pecuniam tantum scelus promitteretur: nam licet placeat traditio, proditor tamen solet esse in odio. Potuerunt, inquam, inde Iudæi suspicari, illam omnem, quæ apparebat, sanctitatem, fictitiam esse, & multa flagitia sub ea occultari: Ac sicut Pilatus Christo exprobravit quod à sua gente ipsi esset traditus: *Nunquid ego Iudæus sum? gens tua, & Pontifices tradiderunt te mihi: quid fecisti?* Sacerdotes exprobrare illi potuerunt quod ab uno Apostolorum traditus esset, hoc est ab intimo, & familiari:

2. Consideratio est circa pretium venditionis; quod fuit triginta denariorum: gravissimum sanè opprobriū; Atrocissima prorsus injuria, seu personam liberam spectes, seu Iustam, seu Filium Dei,

In primis igitur ratione personæ liberæ, gravis fuit: Quia uti notat Rabbi Abraham in cap. 21. Exod. hæc summa denariorum, fuit ordinarium pretiū servorū. Ita Moyses in lege præcipit, ut si quis per imprudentiam, alterius servum occiderit, appendat Domino 30. denarios. Et Ptolomæus Philadelphus, uti refert Iosephus 2. Antiquit. facultatem dedit Hebræis, ut si quis illorū, servus esset in Ægypto, posset in libertatem vindicari persolutis 30. denariis. Et hæc fuit causa, cur Pontifices promiserint, Iudæ 30. denarios argenteos: *constituerunt ei 30. argenteos*, quia scilicet Christum uti mancipium æstimarunt, cum tamen ipse sit per quem omnes à servitute peccati liberati sunt,

Itē gravis injuria facta est Iusto, qui vendi non debuit: unde minatur Deus se non condonaturum hoc peccatum: *Amos 3. Super tribus sceleribus Israël, & super quarto non converteriam eum, pro eo quod vendideris pro argento Iustum, & pauperem pro calcamentis. Quod si injuria est Iusto, multo magis ei qui fuit caput Iustorū, quem pro tam vili pretio vendiderunt.*

Denique injuria fuit ut filio Dei, Cum Absalon penderet in arbore, & quidam miles renuntiasset Ioab, *Quare, ait, non confodisti eum eius terra, & ego dedissem tibi decem argenti filios, & unum baltheum:* quid decem siclos memoras, ait alter, *Si appēderes in manibus meis, mille argenteos, nequaquam mitterem manum meam in filium Regis:* Quis tamen Absalon? iniustus, rebellis, fraticida, qui Patri vitā auferre moliebatur: Et ecce Iudas Filiū Dei vendidit 30. denariis! Immò uti adverteit S. Hieronymus viliori pretio distraheret. Audi enim quid petat: *Quid vultus mihi dare, & ego eum vobis tradam?* quali diceret, date quod vultis, quidlibet sufficere, ut vendam. Itaque pro tanta Christi ignominia olim ab Ecclesia jejunabatur Feria 4. ait Augustinus, sicut in memoriā mortis Feria sexta. Sed quid Ecclesiam memorem, cum ipse Christus, qui non aperuit os suum ut conquereretur, tamen de hac re tacere noluit apud Zachariam cap. 11. *Appendi vult mercedem meam 30 argenteos* Quia scilicet Chaldæi & Hebræi in emptionibus, & venditionibus, non tantū pecunias numerabant, sed etiā appendebant: Itaque, ait, ipsi me in lance sui iudicij appenderunt, meque non pluris pendere iudicantur quā triginta argenteos: quasi fuissem Deus nihili, cum tamen cœlum, & terram crearem; Itaque subdit cum ironia, *pretium quo appretiatum sum ab eis:* quæ res erit insignior, si ex supputatione multorum, summa huius pecuniæ sint 12. nummi, vel ad summum, ut alii volunt 25. *En pretium quo appretiatum sum ab eis.* Capilli Ab-

Abfaloni venditi sunt ducentis siclis pretio publico, sed filius Dei 30. siclis. Ille qui tantam habet de nobis curam ut dicat, *quia capillus de capite vestro non peribit*. Olim in Sarnariâ caput asini venditum est 80. siclis. Et Deus non pluris quam 30. Itaque vide num sine ratione dicat, *Ego sum vermis & non homo, opprobrium hominum, & abjectio plebis*.

II In quo Christus gravissimum dedecus & confusio- nem est passus, fuit quando col- latus est cum Barabba quod ipsi fuit maxima contumelia I. Quia publicè accidit coram Pilato, qui Iudicem agebat, & non unius, aut al erius iudicio restitit, sed totius populi. 2. Ratione eius qui concurrebat cum Chris- to, nempe Barabbæ, cujus conditio erat maximè dissimilis à Christi conditionibus. Etenim Barabbas erat seditiosus? Christus autem *pacificans ea, qua in caelis, & qua in terrâ sunt*: Barabbas auferens quæ erant aliorum; Christus verò se, vitam, & sanguinem suum alijs largiens: Barabbas vivos occiderat; Christus mortuos suscitabat, Res mira, cer- tamen est vitæ cum morte, iustitiæ cum in- iustitiâ Dei cum peccato, Christi cum Ba- rabba; & Christus causâ cadit Dico nobis D. Luca, quò vocum numero causâ cecidit, an unius tantùm, an duorum? Omnium, respondet. Etenim ait Lucas cap. 23. *Exclama- vit simul universa turba: tolle hunc & dimitte nobis Barabbam* Audi Ambrosium: Nec immerito homicidæ absolutionem petunt, qui flagita- bant innocentis exitium: Tales leges iniqui- tas habet, ut oderit innocentiam, scelus dili- gat. Hæc ille. Verùm Ieremias: *Duo mala fecit populus meus, dereliquerunt me fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas, cisternas qua continere non valent aquas*: quasi diceret, paucis verbis: Me rejecerunt, & Barabbam elegerunt: Hoc unum me consolatur, quod fortassis ea gens Deum ignorabat: Nequaquam: *Duo mala fecit populus meus, qui solus habebat cognitio-*

Tom. III.

nem veri Dei qui ejus templum habebat & Scripturas, cui ego ipso prædicaveram, quo- rum ego infirmos sanaveram, cæcos illumi- naram, mortuos resuscitaram, cujus nulla est excusatio.

Verùm Christus libenter hanc confusio- nem patitur, in eâ relinquens nobis, & mysterium? sic docet Origenes: Humanum genus fuit ille Latro qui gloriam Dei suf- furari voluit: *Eritis sicut dicitur*: Et in eo sensu vo- cat Isaias Adamû, & Evâ, uti Bernardus expo- nit Serm. 1. Adventus, Principes Infideles, & socios furum: Atqui hic Latro merebatur mortem & in corpore, & in animâ: Sed Christus Dominus pro suâ pietate voluit eum ab utrâque morte liberare; atque ut id significet, duos in sua passione latrones li- beravit, unum in animâ isque fuit, qui cum eo in Cruce pendeat, cui dixit, *Hodie mecum eris paradiso?* alterum in corpore; isque fuit Barabbas, qui vivus dimissus est propter Christum: Itaque totum hominem salvum fecit in Sabbato suæ Passionis. Documen- tû affert S. Basilius: Ne quis scilicet nostrum desperet cû homines de nobis judiciû ferunt nostris meritis contrariû: Videte enim quan- ta essent Christi erga hunc populû merita, cû quibus tamè meritis, compositus est cû Ba- rabba, nullo prolato verbulo, nulla tacta querelâ. Non audis Domine hujus populi vocem, poscentis sibi Barabbam? Aliquid profet in tui defensionem: *Ego (ait) tanquam surdus non audiebam, & sicut mucus non aperiens os suum. Et factus sum sicut homo non audiens & non habens in ore suo redargutiones*: Audi Isaiam de eo loquentem cap. 53. Sed ita ut semper crescat oratio: *Vidimus eum, & non erat. Spectus: hoc ne sufficit? Nequaquam: & repara- vimus eum, virum leprosum? Hoc ne satis? minime: Percussum à Deo & humiliatum: Idne satis? Nondum: Itaque concludit. Et cum*

Pp

scel-

Et cum sceleratis reputatus est: Quid illud reputatus? numeratus: o Sancte Propheta, eò usque potuit favere Pilatus, ut cum sceleratis annumeraret: Ita sanè, cum sceleratis reputatus, cum latronibus & homicidis, & quod peius est illis omnibus pejor est habitus; quodque illud omne superat quod dici potest, Christus Barabbæ est postpositus.

Cogita atrium Pilati esse emporium, Judæos mercatores: Vide quomodo coëmant. Audi quid dicat David Psal. 106. Qui descendunt mare in navibus, facientes operationē in aquis multis: ascendunt usque ad caelos, & descendunt usque ad abyssos: anima eorum in malis tabescebat. Turbati sunt, & moti sunt sicut ebrii: & omnis sapientia eorum devorata est.

1. Conclusio. Ite nunc & fidei mundi iudicio, & videte quomodo excipiemini. Filiioli (ait Ioannes) Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Quicquid enim in mundo est, aut concupiscentia carnis est, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ. Sed fortassis si in mundo deest bonitas, non deerit cognitio, non deerit intelligentia? Nil minus. Etenim, ait Ioannes, In mundo erat & mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognovit. Quanta ignorantia, ut nesciat eum, à quo sic dependet! At fortasse cui deest & bonitas, & cognitio, non deerit iudicium? Nequaquam. Etenim uti dicitur, prudentia carnis, mors est. Item, inimica est Deo. Ac videte in eo facto in quo Christum Latroni postponunt, qui cum esset rerum omnium Dominus, certè Latro esse non poterat. Equidem hinc dicere possumus, quanti facere debeamus iudicia hujus mundi, quæ tantopere falsa sunt, atque iniusta. Ideò dicebat Apostolus scribens ad Corinthios, *Mihi autem pro minimo est ut à vobis iudicer, aut ab humano die: Quid illud ab humano die? respondet Theodoretus, ab eo quod durat tantum in vita præsentis: ac si diceret, ego magni facio iudicium alterius vitæ, non autem istius. S. Augustinus ab humano*

die, metaphora sumpta à luce externa, quæ humani iudicij qualitatem ostendit: Etenim lux humani iudicij non penetrat interiora, sed tantum externa, & quæ foris sunt. ego autem illud iudicium tantummodo vereor, quo anima iudicatur. Simplicius exponit Lyranus: Nec vestrum iudicium moror; nec alterius cuiuscunque hominis; sed tantum Dei. Quid itaque in tuis rebus moraris hominum iudicia quæ adeò sunt vana, adeò falsa, adeò inconstantia?

II. Conclusio. Hinc discite, Christiane, quid post tot illustria exempla, in tam illustri personâ tibi à Deo Patre proposita, ferre, ac sustinere debeas. Ille cui omnis gloria, cui omnis honor tot titulis debebatur, tam multas confusiones sustinuit, adeo depressus est: Nos autem vel minimam confusionem pati recusamus? Quia in omni peccato turpitudine est, propterea omne vindicari debet dedecore, & confusione: ut igitur huius pœnæ debito Christus satisfaceret, operuit se confusione. 2. Cum nihil magis confusionem parere deberet, quam peccatum, multi tamen gloriantur, cum male fecerint, secundum illud: *Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate? Item frons meretricis facta est tibi, nesci erubescere. Item; quasi Sodoma peccatum suum prædicaverunt: agnitio vultus eorum respondit eis: Ideo Christus hanc impudentiam suo pudore, atque verecundia compensare voluit. 3. Licet virtus omnis gloriam habeat ac mereatur; quam multi tamen virtutem erubescant? (Qui me erubuerit, &c. Hunc filius hominis erubescet cum venerit in maiestate sua. &c.) Idcirco Christus malam confusionem bona voluit compensare: Eccli. 15 Est enim confusio adducens peccatum, & est confusio adducens gloriam, & gratiã. 4. Non potes minuire confusionem in confessione: Ecce Dominus, tuus quanta confusione se cooperiat, Operuit confusio faciem meam. 5. Denique cum homines in*

in omnibus adversis & passionibus sint tenerimi, & maximè sensibiles, sed præsertim in dedecore & confusione, ideò Christus exemplo suo, ad eius rei patientiam accendere nos voluit. Nam post hæc exempla quid grave quid durū videri potest homini, quid non tolerabile, quid non ferendum? Huc accede, Nobilitas. quæ minimam confusionē, opinionem hominum, sermonem stultorum, scurræ ludibrium, & scommata, morte redimis & sanguine, tuo & alieno, & sæpe etiam ultima animæ iactura, & æterna damnatione. Vide quam acerba satisfactioe Christus hoc tuū facinus luat: Vide quam dissimili calle gradiatur, & quam sit tui dissimilis ac contrarius. Hæc tamen nemini dubia esse debent. 1. Neminem unquam fuisse qui melius quàm ille sciverit, quam in te verum honoris caput consistat. 2. Qui magis noverit, quid unicuique debetur. 3. Qui melius æstimarit meritum suum & dignitatem. 4. Cui debeatur honor iustus; Qui plus meritorum habuerit; Cui plus juris fuerit ad honorem sibi tutandum, ac proinde, qui plus acceperit iniuriæ, si quis illum ipsi eripere voluerit. 5. Qui animosior generosiorque ipso extiterit. 6. Qui

plus potestatis habuerit ad eum exposcendum, exigendumque eius rationem ægrius efficaciusque: Quibus non obstantibus, nos docuit exemplo suo, honorisq; contemptu, qua ratione se unusquisque gerere deberet. Quod exponens Apostolus scripsit Christum, proposito sibi gaudio, sustinuisse Crucem *confusione contempta*: Licet enim in Passione sua, & Cruce, plus rationem habuerit confusionis quàm doloris, ostendit tamen & ipsam confusionem contemnendam, & Crucem viriliter sustinendam: simulque mercedem subindicat, scilicet, proposito sibi gaudio, cū vel ipse contemptus contumeliæ, pariat incredibile gaudiū. Hoc exemplo didicerunt sancti amare abjectionē, contumelias & opprobria: Tu, mi Auditor, apud te reputa, & concludere, qui ad tantæ virtuti repēdere velis, Quid tui Salvatoris causa pati, Immo quid facere, & quid aggredi. Hoc saltem apud te statue, ut in Cōfessione quā paras, nō parcas, pudori tuo, non vetercundia. Eheu, quando erit illa dies, ut de te dicatur quod de Christo prædixit Jeremias Lament. 3. *Saturabitur opprobriis*, ut postea dicas. *Satiabor cum apparuerit gloria tua.* Utinā aliquando? Ita sit per Christi gratiam.

IV. PARS.
S E V

ALIA CONCIO.

De multiplici prodicione Christi.
Quod est aliud caput dolorum eius internorum.

Habitatio tua in medio doli. In dolo reuenerunt scire me. Jeremiæ 9.

Nescio quid ex duobus sit intolerabilius, aut contemptus aut proditio: contemptus est contra honorem, proditio contra amicitiam; unum iracundiam, alterum indignationem movet.

Utramque injuriam in summo gradus Christus pertulit, & utrumque pertinet ad eius dolores internos de quibus nobis est sermo: Certe si utrumque meriamur ex crimine, videbis plures

plures fateri contemptum quam traditionem. Sed in traditione semper est contemptus; itaque duplex est iniuria. Et propterea ut Christus voluit experiri omnes pœnas, secundum illud *habemus Pontificem tentatum per omnia*, voluit etiam hoc genus pœnæ experiri, tum ut, sciremus nos erga ipsum sic offendere; & ut in omnibus haberemus exemplum, & ut pro omnibus eum satisfecisse sciremus. Sed ad rem.

INTER doloris interni Filii Dei causas, una è maximis fuit proditio pessima ignavissimaque: 1. Infelicis Judæ, 2. Iudaici populi & gentis suæ, 3. Discipulorum, à quibus destitutus est & turpi fugâ desertus, Postremò Petri qui eum negavit.

Revocate vobis in memoriâ tragicum finem impudicorum Samsonis amorum, viri suo in sæculo maximè admirabilis. Miser ille Princeps, Dei oblitus, & sui, existimationis, sui nominis & conscientiæ, captus est amore propudiosæ mulieris, atque ad turpitudinis licentiam projecta, sicut scriptum est cap. 19. Iudicium. Nomen ei Dalila, quæ illius amicitiam minus fideliter respondit. Neque enim verò unquam evenit, ut istiusmodi personæ non sint ultra modum perfidæ ac avaræ, unde fit ut secundum Sancti Augustini observationem serm. 107. de tempore, S. Scriptura infernum, ac dissolutæ mulieris domum accomodatè coniungat. Alludit autem ad caput. 30. Proverb. ubi dicitur *Tria sunt insaturabilia, &c. infernus, & os vulvæ, & terra qua non satiatur aqua*. Per vulvam intelligit meretricem; vox enim Hebræica, significat scortum: Sapiens verò apertissimè jungit infernum & prostitutam fœminam, non solùm, quia exitum incurritur in fœminæ, solutiois domo, æquæ ac in inferis; neque facilius ex uno eorum locorum, quàm ex alio disceditur: verum etiam, ut ait idem Sanctus Augustinus, rectè pro inferis ponitur domus meretricis, quia nemi-

nem repellit, & omnem intrantem ad se trahit; addo ego, quia in domum meretricis, vitia omnia atque scelera subeunt: Sed ex unâ Scripturæ interpretatione, Sicut infernus est insaturabilis, ac nunquam dicit sufficit, ita neque meretricis cupiditas expleri unquam potest: unde non mirum si ut domus eius, ita etiam animus pateat omnibus sceleribus, perfidiæ, & ingratiitudinî. Cum igitur Philisthim viderent Samsonem amore Dalilæ implicari, ita mulierem adorantur, *Decepit eum, & disce ab illo in quo habeat tantam fortitudinem, & quo modo eum superare valeamus, & vincit eum affligere, & quoniam nil fit sine mercede: addunt, Quod si feceris, dabimus tibi singuli mille, & centum argenteos*, quæ summa, cum essent quinque Principes & Sarrapæ Philistinorum, conficiebat bis mille, & amplius quingentos nummos aureos. Illa igitur per suam fraudem negotium aggreditur, & muliebrem animum ad maximas blanditias convertit; hominem invitat, & laute excipit, inter epulas, & pocula, eius fortitudinem prædicat, & captatâ occasione: *Dic mihi obsecro*, inquit, *in quo sit tua maxima fortitudo, & quid sit, quo ligatus erumpere nequeas?* Hic Samson expertus loquacem mulierem, & uxorem in rev. latione parabolæ, multò magis de meretricis silentio diffidit. Itaque ait se vincitum mollibus, atque humidis nervis, tortis unâ cum fœmibus effugere non posse. Fecit illa periculum, colcatis insidiis: atque ingeminat *Philisthim super te Samson*: sed ille à somno expegit: factus, cuncta distupit ut stuppea fila exsiccata ad ignem. Finxit illa ac dissimulavit rem totam, joco fieri; & ita ait: *Ecce illusisti mihi, & falsum locutus es; saltem nunc indua mihi, quo ligari debeas* Cui ille respondit, *si ligatus fuero novis fœmibus*, &c. Id mulier experta, sed sine successu: Et enim omnes funes, quasi telæ fila distupit. Hic paululum commota, conqueri non nihil cœpit: *Vsquequo decipis me, & falsum loqueris, ostende quo vinciri*

vinciri debeat. Hic vide mulieris impudentiam non cessabit, donec perdat. Igitur imperiose illi loquitur, quasi jam nimium esset offensa à Samson: per iterata mendacia. Itaque Samson respondet: *Si septem crines apitis mei, cum licio plexeris, & clauum his circumligatum terra: fixeris, infirmus ero.* infelix Samson, jam progredieris ad caput, & crines tuos obijcis periculo, Cum id totum joco tantum fieret, crudelis mulier illud etiam experiri aggressa est. Samson autem experrectus, caput succussit, & uno conatu extraxit clauum: licium cuneumque impacti in pariete. Tum infida, se se omnibus armavit artificijs, machinisque omnibus constantiam Samsonis inuasit. Conuertitur ad questus, ad criminaciones procedit, luget, afflicta se se, ac torquet: *dixitque ad eum Dalila: Quomodo dicis quod amas me, cum animus tuus non sit mecum?* Vt inam æquius cõueniebant eiusmodi querelæ; Dalilæ: ne, an Samsoni? *Per tres rices mentitus es mihi, & noluisti dicere, in quo sit maxima fortitudo tua.* Sed cum videret se nihil proficere: affligit se se denudò, & amplius quàm antea. Iterat querelas, criminaciones gemit, neque desistit, ac se se ita importunam præstat, ut illum usque ad mortis discrimen fatigaret. *Cumque molesta esset ei, & per multos dies ingiter adhereret, spiritum ad quietem non tribuens, defecit anima eius, & ad mortem usque lassata est.* Proh, Deus, quàm crudelis & tyrannicus est, amor carnis. *Quidnam illuc est? ò miser Samson, emoreris quotidie præ animi ægritudine ad prostibalæ arbitrium, quæ te lachrymis suis enecat, neque seruitutis istius excutiendæ vim animum habes? Quorsum singulis diebus domum illam petis, cum infernum inibi tuum reperias, & usque adeo vexaris? Duo illum agitabant affectus, quorum minor intolerabilis est, amoris scilicet acrimonia, quorum in medio consistens, quasi inter duplex ferrum, eius anima usque ad mor-*

tem angitur. Hinc credit ab urbanitate alienum esse tam parvi facere amasæ preces & lachrymas, in ea re præsertim quæ sua interesse patum videtur. Inde verò metuit, ne ingenium scemina, quod jam expertus est infidum & minus capax arcani, prodat illum & perdat, Quid porro capit consilii? Instat martyrij cuiusdam ipsi est eam destituere atque deserere: at minime amplius licet eam frequentare, & conticescere. Si os aperit, totis contremiscit artibus, ita formidat ne arcanum suum vulgetur: si pergit tacere, quoddam mortis genus est, summumque supplicium. Nominatur crudelis, expertus amicitia: vituperatur ut infidelis & defectus animo; obijcitur ei nimis constantem fuisse Dalilam, fidelitatis ipsius experimentum fieri non potuisse hastenus, nequire illum eius fidelitatem accusare, aut culpam levitatem, nullam esse causam timendi ab ea, quæ curam suam omnem, ac felicitatem in illius custodia & in columitate potuerit, à terra se se millies absorbendam potius, quam à se fidelitatem desertum iri, eumque prodendum qui sibi in ipsa confidat. Dicitur nimis fuerit amanti: mentem igitur ipsi aperit, & veritatem fatetur, robur scilicet suum esse in capillis positum, qui nulla unquam observatione Religionis amputati sibi fuissent: Nazareus enim erat, Deoque peculiariter consecratus.

Ac vide 1. stultitiam Samsonis, qui toties eius perfidiam expertus, nec memor prioris uxoris, ei credidit tanti momenti secretum: ei inquam, hoc est mulieri, & meretrici, quæ nihil aliud quam lucrum inhiat, & nihil amat sine se, idque post tot experimenta. Vnde patet cuius tandem naturæ sit amor impurus, quàm cæcus, quàm atrox, quàm tyrannicus, & homine libero indignus. Vide 2. mulieris perfidiam ac crudelitatem: nam cum ex vultu & sermone Samsonis cognovisset sibi rem

indicatam; & apertum esse secretum, mittit ad Philistinos, qui pecuniam ad eam attulerunt, & eius jussu tonsorem adduxerunt. Ita Samsonem blandissimè si unquam excepit, & laurissimè tractavit. Eum nempe vino gravatum, & epulis, per lasciviam, & blanditias in sinu suo dormire fecit, atque advocato tonsore rasit septem crines eius: quo facto, ut loquitur Scriptura, *cepit abligare eum, & à se repellere*: hominem videlicet vehementer succussum, ob arctiorem fomnum, contemptim à se cepit abigere. Nimirum testimonium amoris neglexit, atque amorem præteritum oblita, neque habita, ulla ratione dignitatis personæ, & odii Philistinorum in ipsum, solum intenta lucro, amatorem prodidit in te tanti momenti, inter oscula & amoris blanditias. Sed audi consequentem tanti Principis, ac sui populi Iudicis, & Ducis calamitatem omninò miserimam. 1. quidem decalvatur: *Vocavitque tonsorem, & rasit septem crines eius*; hoc est, omnem comam quam commoditatis causa collegerat quasi in septem cinnos. Vide ergo deformatum. 2. pristinis viribus destituitur: *Statim enim ab eo omnis eius fortitudo recessit*. Cum igitur audisset Philisthim super re Samson, dixit in animo suo: *Egre drar sicut ante feci, & me excutiam, nesciens quod recessisset ab eo Dominus*. 3. ligatur. *Quem cum apprehensissent Philisthim*. 4. Excæcatur; *Statim eruerunt oculos eius*; qui bus scilicet malè utus, formam mulieris adamarat. 5. Ducitur Gazam ligatus, & duxerunt Gazam vinctum catenis, unde portas sustulerat, & ubi magna facinora ediderat. Ibi toti populo irridendus proponitur, dum certatim omnes accurrunt, & pedibus atque calcibus impetunt, & exprobrant sublatis portas civitatis, cantilenam de asini mandibula; vulpes illigatas & messem incensam. 6. *Clausum in carcere molere fecerunt*, eum nempe & carceri manciparunt, & ad pristinum coë-

gerunt, jumentis, aut vilissimi mancipii obsequia præstare, & molam versare. Vide itaque manus lacerandis leonibus habiles, manicis ferreis cruentari, collum monilibus decoratum loris atteri, eius tergo flagris concidi; latera stimulis servilem in modum pungi in opere ignominiosissimo. 7. In templum Dagonis, quo universa Principum multitudo, & reliqui magno numere Philisthini, ad viginti millia, ut volunt nonnulli, confluxerant, adductus est, ut ante eos luderet, nimirum ut plerique optimi Interpretes intellexerunt, ut omnibus modis illuderetur, scematis appeteretur, vetera obijcerentur, ob cæcitate ad columnas impingeret, flagris cæderetur, alapis percuteretur, ac victoriæ præteritæ exprobrarentur. Cogita verò quis ille sit, nimirum miraculo conceptus, & natus, Deo consecratus, sua & parentum voluntate, ac peculiari Dei ipsius mandato, incredibili quodam robore divinitus præditus, annos 20, populum suum moderatus, in flore ætatis constitutus, cum annos triginta novem esset natus: post tot victorias de hostibus relatæ, egregia facinora, & exhibita virium suarum specimina: post quæ omnia in talem miseriam redactus est, qualem diximus, cum eieriam oculi ad lachrymandum decescent, nec ei liceret vel suspiriis atque luctu suam miseriam testari: & quod fortasse fuit omnium gravissimum, hostibus suis, & populo alieno datus ad irridendum: Hæc verò omnia ex unius mulierculæ dolo & fraude nata sunt.

Verum tamen quod de Samsonis captivitate, & infortunio minuit commiserationem, illud est quod sua culpa hoc exitum meruit: Sed vide in Christo impletam figuram; verum maiori exitio.

Ac 1. Quidem sicut Samson nimis Dalila se credidit cuius jam sæpius perfidiam erat expertus,

expertus, ita Christus nimium se Judæ credidit, licet hominem probe nosset, & mala eius consilia: Nam ut ait Ambros. lib. de Parad. cap. 8. Ipse Dominus elegit Judam quem proditorem sciebat, dicente Scriptura: *Quia sciebat Iesus quis eum esset proditurus*: Sciebat quod in doctrina dandi sui corporis in escam ab eo discessisset; nam Judas Capharnaitas sequutus est, & Princeps omnium fuit, & ad tempus à Christo discipulorum incepit de profusione unguenti: *ut quid perditio hac? poterat enim unguentum istud venundari trecentis denarijs, & dari pauperibus: Non quia curaret de egenis, sed quia ut ait Scriptura fur erat, & loculos habens*. In quo admirare Christi bonitatem, Quia ut ait S. Ambros. lib. 5. in Lucam cap. 6. Judam elegit non per imprudentiam, quasi non nosset hominem, sed per providentiam: periclitari apud nos iudicium suum, quam affectum maluit, susceperat hominis fragilitatem, & idèd nec has partes reculavit infirmitatis humanæ. Voluit deserere, voluit prodi, voluit ab Apostolo suo tradi, ut tu à socio desertus, à socio proditus, moderatè teras, tuum errasse iudicium, pertiisse beneficium:

2. Vti Dalilam ad proditionem induxerunt Principes Philistinorum, ita Judam ad proditionem impulit Dæmon, uti dicitur Joan. 13. *Cum Diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Iudas: Et post buccellam introivit in eum Satanas*: ac vide successum, qui cum accepisset buccellam, exivit continuo, erat enim nox: non solum exivit, ait Ambros. sed continuo, & nocte exivit, nec mirum si noctis tenebras habebat qui Christum deserebat.

3. Vti Samson inter amoris testimonia traditus est; Ita Christus per osculum. Sic enim traditor convenerat. *Quemcumque osculatus fuero, ipse est, eum tenere*: Quod illi Christus exprobravit Iuda osculo filium hominis tradidit? Ambros. in cap. 22. Lucae Pet interrogati-

onem pronuntiandum putat quasi amantis affectu corripiat proditorem: Hoc est, amoris pignore, vulnus infligit & charitatis officio sanguinem fundis, & pacis instrumento mortem irrogas; servus Dominum, discipulus prodit Magistrum, electus authorem: *Et osculatus est eum*: Non quo simulare nos doceat, sed ut ne proditionem refugere videretur, & plus afficeret proditorem cui amoris officia non negaret, quia scriptum est, *cum odientibus pacem, etiam pacificus*: Porro quantum ea res Christi animum pulsaverit, colligere debemus ex iis quæ insinuavimus superiori parte: tum ex his Christi verbis ad ipsum Judam: *Iuda osculo filium hominis tradis*: hoc est interprete Sancto Ambrosio in Psalmum trigessimum nonum: Venenum infundis osculo, quo gratia charitatis infunditur: osculo quod sacrae pacis insigne est: osculo quo amicitia fida firmatur: osculo quo fides sancta signatur? Hoc ergo osculo tradis eum, quem propter osculi commercium, venerari deberes: Ego osculum non nego, ipse videris, qui violaveris osculi sanctitatem: hæc ille.

4. Sicut Samsonis traditionem factam à Dalila sequuta est pessima Samsonis ab hostibus; uti vidimus acceptio; Ita Judæ traditio. Hinc enim ligatus est, & tractus in diversa tribunalia: illi oculi velati: facies a lapide cæsa, & pugnis: immò flagella est illusus, verberatus, spinis coronatus, crucifixus, & occisus.

5. Sicut Dalila non tradidit Samsonem odio, sed avaritia, nam à Principibus Philistinorum mercede proposita extimulata est, secundum illud, *quod si feceris dabimus tibi singuli mille, & centum argenteos*: Ita de Juda Ambros. in Psalm. 35. Quæsit avaritiam, & invenit sacrilegium dicens, *Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam*. Ambo scelera-

scelerati qui amicitiam pecuniæ postposuerunt, sed Dalila suum amatorem vendidit quinquies mille quingentis argenteis, Iudas verò Dominum suum & Magistrum tantum triginta denariis: in quo gravissimâ injuriâ Christum affecit.

Hinc collige quantum sit scelus infamis auri libido, ad quod probandum si omnia alia deessent, ipsius Iudæ factum satis esset, qui 10. aureis Christum vendidit.

Vide 1. illius vitii furorem, quod tanta audeat: unde S. Leo serm. 9. de Passione; Impius Iudas maluit Minister esse diaboli, quàm Apostolus Christi, quem non timoris perturbatione deseruit, sed pecuniæ cupiditate dirtraxit. Videte dilectissimi, & prudenter inspicite. quæ germina, qui fructus de avaritiæ stirpe nascuntur. quàm meritò Apostolus, radicem omnium malorum esse definiuit, quia nullum peccatum sine cupiditate committitur, & omnis appetitus illicitus, istius aviditatis est morbus.

2. Malitiam, quandoquidem omnia suo lucro posthabuit. Idem S. Leo. Amori pecuniæ vilis est omnis affectio, & anima lucri cupida, etiam pro exiguo perire non metuit. Amori itaque pecuniæ, cedit affectio parentum, fratrum, & Dei ipsius, & animæ propriæ, atque salutis: cupidi a enim auri pro his omnibus habet sua commoda & utilitatem; unde subdit idem Doctor: Nullumque est in illo corde iustitiæ vestigium, in quo sibi avaritiâ fecit habitaculum.

3. Cæcitatem: Iudas loculos servabat, plura furari poterat, plura furatus erat, & præsentis lucri cupiditas eum abripuit: unde S. Leo ait illi esse perinde sive pro magno, sive pro exiguo pereat. Et serm. citato; Et anima lucri cupida etiam pro exiguo perire non metuit.

4. Insensibilitatem quia Iudas manus da-

re noluit omnibus Christi beneficiis, ac demissionibus, eius scilicet qui eum vocavit ad Apostolatum, & ei suam omnem pecuniam, & eleemosynas commisit: Hoc advertit Sanctus Ambrosius lib. 1. Offic. cap. 16. Denique de Iuda proditore, hæc colligere licet, qui & Apostolus, inter duodecim electus est, & loculos pecuniarum, quas pauperibus erogaret commissos habebat, ne videretur, aut quasi in honorem, aut quasi egenus Dominum prodidisse, & idè ut justificaretur in eo Dominus hæc ei contulit, ut non quasi injuria exasperatus, sed quasi prævaricatus gratiam, majori esset offensæ obnoxius. Item ei ut aliis pedes lavit eidem suum corpus obtulit, eidem crimen suum revelavit, & tamen aliis texit, osculum non negavit, nec tamen tot beneficiis tactus est.

5. Infelicitatem cui suum scelus non profuit, sed quod misero finem conclusit: Nam, ut ait Ambrosius serm. in 2. ser. Majoris Hebdom. Post redditum pretium laqueo se suspendit, ut qui se multatet & vita: intelligens enim quantum scelus admitterit, non sufficere ei sacrilegij carere mercede, nisi careret & salute, dignum enim se morte iudicavit quod Christum vitam omnium tradidisset. Severissimus igitur iudex sui Judas, vel in ulciscendo confiteretur, quem negaverat in tradendo. Jam compara statum ex quo decidit, & eum in quem prolapsus est: nempe ex Apostolatu, in summam desperationem; ut qui princeps Ecclesiæ esse debuerat, factus sit formidabile reprobatorum exemplar: ut scias quo tandem deducat avaritia & amor pecuniæ. Fuerat Iudas olim vir bonus, alioqui Christum non fuisset secutus, multò minus in Apostolum fuisset electus: Hoc probat Ambrosius in c. 9. Epist. ad Rom. ex his verbis, S. Petri, *Qui sortitum erat sortem ministerij hu-*

us; Id est, Apostolatus: Quomodo enim ministerium salutis fortiretur, nisi esset bonus? In sorte quippe Dei iudicium fuit, dignam illum fuisse tempore illo quo electus est: Sed ubi eum cupiditas invasit, statim ad ima corruit: Nec ei sua pœnitentia profuit, quia ut ait Ambros. lib. 10. in Lucam cap. 23 Non habebat proditor fletus quibus culpam ablueret, sed tormenta conscientia quibus sacrilegium fateretur, quando projectis argenteis abiens laqueo se suspendit, ut dum reus suo iudicio damnatur, & spontaneo supplicio facinus expiatur, pietas Domini qui se ipse nollet ulcisci, & divinitas probaretur, qui conscientiam mentis, invisibili potestate interrogaret.

II. Proditio quam Christus passus est fuit à populo Iudaico; cuius magnitudinem ut melius intelligas: Cogita quot titulis ille populus ad Christum pertinuerit.

1. Quia Deus eum sibi elegit ut esset salus populus, præ omnibus aliis. Audi quid dicat Deuteron 7. Te elegit Dominus eus tuus, ut sis ei populus peculiaris de cunctis populis qui sunt super terram: Non quia cunctas gentes numero vincebatis, vobis iunctus est Dominus & elegit vos, cum omnibus sitis populis pauciores, sed quia dilexit vos Dominus, & cap. 10. En Domini Dei tui cælum est, & cælum cæli, terra & omnia quæ in ea sunt: & tamen patribus tuis conglutinatus est Dominus, & amavit eos, elegitque semen eorum post eos, id est vos de cunctis gentibus, sicut hodie comprobatur. Et ideo passim in Scripturis eos appellat sortem suam, funiculum suum, hæreditatem suam, vineam suam, oleam suam uberem & speciosam, domum suam, imo & filium suum, & sponsam suam, cujus se dicit sponsum, & virum; unde peculiarem habuit de eo curam; eò usque iudic eret Amos; Tantummodo vos cognovi ex omnibus cognationibus terra. Certè ipsi unilegem dedit, & alia penè omnia, vestes, cibos, habi-

Tom. III.

tationem, sacrificia, mores, privatos, publicos, in pace, in bello, &c.

2. Quia illi uni populo promissus fuit. *Abraham* quidem, uti dicitur ad Galat. 3. dicta sunt promissiones, & semini ejus Non dicit: & seminibus, quasi in multis: sed quasi in uno: Et semini tuo, qui est Christus, unde illi dictum est quod in semine ipsius benedicendæ essent omnes gentes. Et propterea de eodem populo ad Rom. 9. Quorum adoptio est filiorum, & gloria, & testamentum, & legislatio, & obsequium & promissa.

3. Quia ex prima intentione ad illū populum missus fuit quod & ipse dicebat Matth. 15 Non sum missus nisi ad oves quæ perierunt domus Israël: Et sic præcepit Apostolis Matth. 10. In viam gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis, sed potius ite ad oves quæ perierunt domus Israël: quod Apostoli exprobrarunt Iudæis cap. 13. *Actuum*: Vobis oportebat primum loqui verbum Dei: sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æterna vita: ecce convertimur ad gentes: sic enim præcepit nobis Dominus.

4. Quia ex Iudæis nasci voluit secundum illud ad Rom. 9. Quorum Patres, & ex quibus est Christus secundum carnem: Item, inter illos vivere voluit: ex illis tantum suos Apostolos fecit, & discipulos: & illos fere tantum docuit, saltem ijs trium annorum spatio doctrinam suam largitus est, qui tribus tantum diebus docuit Samaritanos.

Verum illis non obstantibus, ingratus populus Christum multis modis prodidit.

I. Enim ipse est qui Christum primus morti addixit: Testes sunt voces illæ, *Reus est mortis*. Atque ut scias quanto consensu, sic scribit Marcus cap. 14. Qui omnes condemnaverunt eum reum esse mortis. Et hæc fuit Conclusio impij illius concilij: Quid facimus,

Q9

quis

quia hic homo multa signa facit: Expediit ut unus homo moriatur pro populo, ab illa ergo die cogitarunt, ut interficerent eum: Quid quod cum pacti sunt pecuniam cum proditore ut traderet eum, prodicionis socij fuerunt: Immo eum redditam pecuniam acceperunt, totam ferè prodicionem in se susceperunt: Nam Iudas culpam agnovit dum dixit Peccavi tradens sanguinè iustum, & pecuniam retulit. Et quantum, ut ait Ambr. in cap. 23. Lucæ, Iudas non absolvitur. Iudæorum tamen impudentia confutatur, quos cum professio redarguat venditoris, scelerati tamen sibi vindicant iura contra factus, & exortes reatus esse se credunt, dum dicunt, quid ad nos? tu videris: Amentes planè, qui putant Civis se magis auctoris sceleris, quam teneri: In pecuniarijs causis refuso pretio jus solvitur: hi pretium recipiunt, & sacrilegium prosequuntur, ac pertinacibus studijs sanctam sibi vindicant sanguinis autionem, cum refunderet venditor sacrilegij mercedem. Hæc ille

II. Proditio fuit in ipsius traditione quam fecerunt Pilato, ut iudici, secundum illud Lucæ 23. *Et surgens omnis multitudo eorum duxerunt illum ad Pilatum: Item in accusatione eius ab eis facta, & coram Pilato, & coram Herode, secundum illud. Cæderunt autem illum accusare dicentes hunc invenimus subvertentem gentem nostram, &c. & coram Herode: Stabant autem principes, Sacerdotum, & Scriba constanter accusantes eum. Ad hæc, in flagitatione mortis ipsius: Audi enim quid dicant Ioan. 19. *Cum ergo vidissent eum Pontifices, & ministri, clamabant dicentes: crucifige, crucifige eum: Dicit eis: ulatus accipite eum vos & crucifigite ego enim non invenio in eo causam: Responderunt iudæi. Nos legem habemus, & secundum legem debet mori: In quo vides solos iudæos causam esse mortis Christi primariam & legitimam, Nam Pilatus quid non fecit ut Christum liberaret? Herodes autem nihil ad mortem illi fecit;**

Sed iudæi ex ingenti in illum odio mortem à nolente Iudice extorsérunt: unde Christus ad Pilatum. *Qui me tradidit tibi, majus peccatum habet. Sed tamen ingenstuit Christi dolor & ignominia, quod à suo populo traditus fuit: quod illi Pilatus exprobravit Ioan. 18. Nunquid ego iudæus sum? Gentua, & Pontifices tradiderunt te mihi: quid fecisti? Hinc Christus apud Prophetas de sua gente sic conqueritur. Ierem. 11. *Quid est quod dilectus meus, in domo mea feci scelera multa: Tu autem Domine demonstraisti mihi, & cognovi: Tu ostendisti mihi studia eorum: Et ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam, &c. Et cap. 12. *Facta est mihi hereditas mea quasi Leo in ybra, dedit contra me vocem, ideo odivi eam: Nunquid avis discolor hereditas mea mihi? n. nquid avis tincta per totum? Septuaginta vertunt: Nunquid spelunca Hyenæ hereditas mea mihi? an spelunca in circuitu eius? Certe ita populus infremuit in Christum atque deservit ut Leo suo rugitu, & Hyena sua seviria; unde enim ille voces: Tolle, Tolle, crucifige.***

III. Proditio in rejectione ipsius pro Rege: Nam cū à Pilato petiissent ut ipsum crucifigerent, & Pilatus subdidisset; Regem vestrum crucifigam ipsi magna indignatione responderunt: *Nolumus hunc regnare super nos: Deinde Non habemus alium Regem, nisi Casarem: in quo vides incredibilem eorum furorem: Nam Messiam tot votis exoptatum, tot sæculis expectatum, sibi oblatum rejiciunt, & dominationem externam ad eum ipsi exoptam: ultro amplectuntur, ob ingentem in Christum odium, Et hoc significatum est Daniel. 9, cum dicitur: *Et post hebdomadas sexaginta duas, occidetur Christus: & non erit eius populus qui eum negaturus est.**

IV. Denique & omnium maxima proditio populi iudæi: fuit cum eum Barabbæ postposuit: Etenim ut aliâ fasè ostendi ab omnibus rei circumstantiis, Pilatus ne quid omittet-

ret quo Christum liberaret, usus consuetudine qua in Paschate aliquis reus populi suffragio liberaretur, duos proposuit; unum latronem sceleratissimum, qui in seditione homicidium commiserat, & Christum; ac postulavit quem & duobus vellent dimitti; quæ collatio fuit maximè probrosa Christo: & populus ei Barabbam prætulit, quod indignissimum facinus satis exaggerari non potest.

Hinc collige. Quam sit infidus mundus, cum Christus tanta proditione traditus sit à Iudeis, post tot ab eo accepta beneficia; ita ut reliquos populos instar canum haberet, Iudeos instar filiorum: *Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus*: Ac vide incredibilem hujus populi levitatem, & subitaneam conversionem. Ante paucos dies Christum sub triumphi specie, magno apparatu, & summa à acritate susceperant: *Hosanna filio David, benedictus qui venit in nomine Domini*: Nunc veris animis eius mortem efflagitant, *Tolle, tolle, crucifige, crucifige eum*: *Nolumus hunc regnare super nos*: Hinc multa possent adijci de vanitate mundi quo nihil perfidius fingi potest sed quid evidentius hoc exemplo? *Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum*: Non est securus Pater à filijs; non vir ab vxore; non subditus à Rege; non Rex à subdito; non Dominus à famulo; non amicus ab amico; *Ier. 9. Vnusquisque se à proximo suo custodiat, & in omni fratre suo non habeat fiduciam, quia omnis frater supplantans supplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedet*: *Et vir fratrem suum deridebit & veritatem non loquentur, docuerunt enim linguam suam loqui mendaciam: ut iniquè agerent, laboraverunt*. Et quis ad ista generosè non contemner mundum, qui inter osculas blanditias, & amplexus, multos prodidit, & turpiter fefellit; Te ne verò solum excipiet? Tu solus innoxius eris ab hac perfidia? Sed eheu quis Euripus, quod mare, quod pelagus magis inconstans! Nonne vides quam fœda sint

multorum naufragia? nec adhuc alieno lapsi exemplo?

III. Proditio quam Christus passus est, fuit à Discipulis, de quibus dicitur *Matth. 26. Tunc discipuli omnes relicto eo fugerunt*: Vide autem hujus fugæ turpitudinem, & ignaviam: 1. Post accepta ab eo tot beneficia, ac præcipuè post ipsorum electionem in Apostolorum, secundum illud *Luca 6. Vocavit discipulos suos, & elegit duodecim ex ipsis, quos & Apostolos nominavit*; quibus propterea dixit: *Vos non me elegistis, sed ego elegi vos*. Itaque semper ei assilire debuerunt, & commoti si opus fuisset: & si militi capitale est suum ducem deserere, neque illi proditoriè Magistrum suum, & Dominum deserere debuerunt. 2. post tot visa ab i, & facta miracula, tam varia, & tam insignia, immò & ab ipsis etiam patrata: quibus visis non poterant amplius ignorare ipsum esse Filium Dei, cum in eius rei probationem patrata essent, unde nihil timere debuerunt, quandiu in eius societate forent, & patrocinio: ut enim rectè dixit Apostolus, *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* 3. post tot data documenta de vita negligenda: *Matth. 16. Si quis vult venire post me abneget semetipsum, &c. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam, &c. Quid enim prodest homini si mundum universum lucretur, anima vero sua detrimentum patiatur?* Et *Matth. 10. Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere*: &c. 4. post tot monitiones, ne rei novitate percellerentur: *Matth. 20. Ecce ascendimus Ierosolymam & Filius hominis tradetur principibus Sacerdotum, & scribis, & condemnabunt eum morse, &c. & cap. 26. Vnus vestrum me traditurus est*. Et postea, *omnes vos scandalum patiemini in me, in ista nocte scriptum est enim percutiam pastorem, & dispergentur oves gregis*: Immo eos præpararat; & Eucharistia, nimirum corpore tuo, sanguine; & longo sermone & exhortatione quam integram scripsit

S. Ioannes; & oratione: *Vigilate & orate, ne intretis in tentationem: spiritus enim promptus est, caro autem infirma.* 5. post suam pollicitationem & fidem datam: nam cum eos de venturo scandalo monuisset, ac dixisset Petrus, *Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo*, subdit S. Matth. cap. 26. *Similiter & omnes discipuli dixerunt*: Sed vide quâ fide: *Sunc discipuli omnes, relicto eo fugerunt.*

Sed quanquam fuga fuerit æqualis, non tamen similis omnium casus, sed super omnes turpius cecidit Petrus.

IV. Itaque proditio quam Christus passus est fuit Petri negatio, quæ in suis circumstantiis habet aliquid peculiare, & quæ tanta fuit, ut diversè, et si non contrariè, describatur ab Evangelistis: Nempè ut ait Ambros. in cap. 23. Luca. Ita novum fuit Petrum potuisse peccare, ut peccatum eius nec ab Evangelistis potuerit comprehendi: Porro ex his capitibus mihi videtur magis damnanda.

I Quod caput esse Apostolorum & princeps, & Ecclesiæ fundamentum. nam quid ab aliis sperari potuit, si Petrus negavit, si petra ipsa cecidit, & non habuit firmitatem? certè si tantum sui nominis meminisset, firmus esse debuerat, nec tam facile concuti.

II. Post mirabilem illam confessionem quò dixerat, Matth. 18. *Tu es Filius Dei vivi*: post originem mirabilis illius confessionis, nempe revelationem Patris: *Beatus es, Simon Bar-jona, quia caro, & sanguis non revelavit tibi, sed pater meus qui in calis est, & post tantæ confessionis præmium: Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc Petram adificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non prevalebunt adversus eam, & tibi dabo claves regni cælorum*: post quæ quis fecerat tam turpem negationem?

III. Post illi communicata omnia secreta: Vndecim alios exclusit Christus, semper Petrum admisit: Item post singularem illius in omnibus occasionibus tractationem: Illi mu-

tavit nomen; *Tu vocaberis Cephas*: Ingressus est eius navim: Illi dedit ambulare super fluctus: Pro illo tributum solvit Matth. 17. *Invenies staterem, illum sumens da eis pro me, & te*: Quomodo ergo Petrus dicere potuit, se hominem non nosse: quomodo negare se unum esse, ex ipsius discipulis?

IV. Post tam solemnem Christi admonitionem, & in cœnaculo & in orto: in cœnaculo quidem præter illam communem, *Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte*; singulariter ad Petrum: *Amen dico tibi quia in hac nocte, antequam gallus cantet, ter me negabis*: In orto autem omnes monuit ut orarent; sed singulariter hoc ad Petrum: Marci 14. *Si non dormis? Non potuisti una hora vigilare?*

V. Post tam expressam Petri promissionem, usque ad jactantiam, & sui prælationem. Marci 14. *Etsi omnes scandalizati fuerint in te, sed non ego*: & de suo casu monitus, at ille amplius loquebatur, *& si oportuerit me simul commori tibi, non te negabo*: Sed vide quàm dictis, & promissis facta male concordarint, cum Petrus super omnes turpius negaverit.

VI. Quod ad levissimam occasionem negaverit, nempe ad unius ancillæ vocem: *Quid fecisset eum Caiphas juridicè interrogasset?* Quantum illud est, ut qui potuit frementes Oceani fluctus calcare, ad unius tentationis guttam, ut quidam è SS. PP. loquitur submersus sit.

VII. Quod non semel, & secundò, quasi subito deprehensus negavit, sed quod tertio; & pluries etiam facturus, si pluries esset interrogatus, nec à Christo fuisset peculiari intuitu revocatus: Vnde S. Ambros. in lib. 10. in Lucam cap. 23. Negavit primò Petrus, & non flevit, quia non respexerat Dominus: Negavit secundò, & non flevit, quia nondum respexerat Dominus: Negavit & tertio: respexit Iesus, & ille amarissimè flevit.

8. In modo negationis semper crimen au-
gendo: nam primò quidem interrogatus ab
ancillâ ostiariâ, num esset ex Christi discipulis,
simpliciter negavit se esse, immo se neque in-
telligere quâ de re loqueretur: *Neque scio, ne-
me novi quid dicas*: August. tract. 113. Ecce (in-
quit columna firmissima, ad unius aurâ im-
pulsam, tota contremuit: Vbi est illa pro-
mittentis audacia, & de te plurimum præ-
sumentis? Vbi sunt verba illa, *Quare non pos-
sum te modo sequi? animam meam pro te ponam*:
hocine est sequi Magistrum, se negare dis-
cipulum? siccine anima pro Domino poni-
tur, ut ne hoc fiat, vox ancillæ formidetur?
Sed secunda negatio peior fuit: Nam cum
altera ancilla affirmaret discipulum, & idem
alius ex circumstantibus diceret: *Iterum nega-
vit cum juramento, quia non novi hominem*. Sed
cum tertio aliquis affirmaret, eum verè Christi
esse discipulum, & aliis diceret se illum vi-
dissè in horto, & alii confirmarent satis id ex
sua loquela deprehendi; tum demum ut ait
Marthaus, *Cœpit jurare, & detestari, & Mar-
cus, cœpit anathematizare & jurare quia non no-
vi hominem*. Prima igitur vox est negantis Pe-
tri, 2. jurantis 3. devotentis & imprecantis:
ut scias turpissimè lapsum esse. Et certè eò ul-
que progressus est, ut ei opus fuerit peculiari
Christi oratione pro eo: *Rogavi pro te Petre, ut
non deficiat fides tua: & peculiari intuitu, ut ait
Lucas, conversus Dominus eum respexit: & recor-
datus Petrus verbi Domini, egressus foras flevit
amare.*

Collige 1. quàm parùm sit hominibus fi-

dendum post has perfidias, & post hæc exem-
pla. Nam quot perfidias Christus expertus est?
Quid quod nec in seipso nimis fidendum est:
cum hæc confidentia Petrum afflixerit atque
prostravit ad unius ancillæ assatum. Rectè
dixit Ambros. in cap. 23. Luca. Error Petri
doctrina Iustorum est, & titubatio Petri, om-
nium Petra est: Hinc discite quanta sit in nos-
tris propositis imbecillitas, quantum eunque
firma sint, & quàm aliter sit de nobis in peri-
culo & extra periculum constitutis judican-
dum: opponere itaque verba Petri in ultimâ
cœnâ, & eiusdè postea turpè defectionem.

Collige 2. Animas spirituales confundi de-
bere de parum fidelibus promissis, immò de
suis nimium frequentibus proditiõibus. Quâ
enim sæpè Christum deseruimus cum discipu-
lis fugientibus? Quàm sæpè cum Petro de-
negavimus eius magisterium, & consuetudi-
nem? Immo cum Iuda osculo & rerum sacra-
rum usu Christum prodidimus? Ut de nobis
dici poterit quod de Iuda dixit Ambros. in
cap. 13. Luca: Iudas proditiõem sanguinis
Domini, inter sacrificia positus cogitabat.
Eheu! quando pœnitebimus? & sic
adhærebimus Christo ut nec tribula-
tio nec angustia, nec fames, nec gladius, &c.
possint nos separare à charitate Christi. Ita sit
aliquandò & citò, ut eius conspectu
fruemur in cœlo, idque in
æternum.

293

V. ET

V. ET VLTIMA PARS.

SEU

ALIA CONCIO.

De Christi doloribus externis.

Attendite, & videte, si est dolor, sicut dolor meus. Lament. 1.

Si ordinem naturæ spectemus, licet à minoribus ad maiora progressus fieri debeat, quia ubi maiora dicta sunt, frustra minora afferunt, præsertim languente semper affectu: Quia tamen quæ sunt maxima, non semper maximè movent; & quoniam extrema plus movent quam interna; tum quia sunt magis sensibilia, tum quia magis sunt in nostrâ experienciâ, & consequenter plus nobis cognita, deniq; quoniam totum hominem commovent, & partem superiorem, & partem inferiorem, & utrumque appetitum, & sensitivum, & rationalem; propterea illa in ultimum locum rejecimus, dicturi de externis Christi doloribus: quorum magnitudinem quoniam nulla mens capere potest, & multo minus nulla lingua exprimere, omnium facillimam rationem inire placet, ab eorum tormentorum quæ Christus passus est enumeratione. Quod tamen quia esset plurimum dierum opus, si omnia singillatim persequi vellem; ideo in tribus præ-

cipuis hæreo, hoc est in flagellatione, coronatione & crucifixione.

Quoad flagellationem attinet.

I. Consideratio est de causâ: S. Hieron. in. cap. 27. Matth. ait ideo Christum iustum esse flagellari, quia ex usu Romano prius erat flagellandus, quam occidendus, secundum illud: I. Iustor, colligamans, verberato, caput obnabito, in felici arbori suspendito: Sed S. Cyrillus lib. 12. in Ioan. cap. 15. & S. Augustinus tract. 116. putant id factum, quod Pilatus, cum obstinatos videret animos accusatorum, & summum eorum odium, ac furorem, atque intelligeret se non facile eorum amentia posse satisfacere, statuerit, si non omnino, saltem ex parte, eorum rabiem satiare. Horrendum quidem ei scelus videbatur unâ ex parte, innocentè morti addicere; ex alterâ parte nihil videbat quo furorem Iudæorum placaret: hæc illi visa est ratio commoda, ut Christum acerbissimè flagellaret, sperans se hac

se hac ratione mitigarum horum leonum feritatem. At itaque Evangelista; *Apprehendit Pilatus Iesum, & flagellavit: & eius intentionem Lucas sic expressit: Emendatum ergo illum dimittam: Itaque Augustinus in Psal. 63. Non persequendo flagellavit Dominum Pilatus, sed Iudæorum furori volens satisfacere, ut vel sic jam mitercerent, & desinerent velle occidere, cum flagellatum viderent: in quo gravissimè deliquit: quia non sunt facienda mala, ut eveniant bona, quod Iudæi maximè observandum est, cuius est absolvere innocentem & crimen insequi secundum illud Daniel. 13. Dicente Domino, innocentem, & justum non interficies: & quamquam Pilatus laverit manus, tamen facta non diluit, ut ait Ambrosius, iudex enim, ait, nec invidia cedere debuit, nec timori, ut sanguinem innocentem addiceret.*

II. Consideratio de huius supplicii gravitate. 1. quidem ex genere ipsius, fuit enim ignominiosissimum, & extra mutilationem, & mortem gravissimum, ac non nisi se vorum propriam, quod cum Romano infligere fas non fuit: ut docet Tullius orat. pro Rabirio & conqueritur Paulus Actor. 22. 2. ex intentione Christi, & Pilati, fuit gravissimum. Nam Christus hoc supplicium voluit Patri satisfacere: *Isaiæ 53. Posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum, & infra: vulneratus est propter iniquitates nostras: &c. disciplina pacis nostræ super eum.* Pilatus enim voluit flagellationem esse totius accusationis pœnam: ac ne Iudæi aliquid maius exposcerent, atrocissimam illam esse iussit: quæ Pilati intentio, cum à Christi inimicis succaperetur, ut crederent Pilatum, post flagellationem Christum dimittere decrevisse, secundum illud, *Emendatum ergo illum dimittam,* causa fuit, ut acerbissimè exciperetur: sic enim cum ministris, & tortoribus pegerunt, ut fieri posset, in eo supplicio

moretur: quare scriptum est in Psal. 72. *Eius flagellatus tota die: & castigatio mea in matutinis:* Si mane, quomodo tota die? quia scilicet manè quidem facta est, nam hora quasi sextâ, cruci affixus est, sed si effectum spectes, tota die: sic enim malè est habitus, ac si tota die flagellatus fuisset. Accessit etiam ferocitas militum quibus traditus fuit, quibus nullus pietatis, & compassionis sensus, & qui sua sponte variè Christum vexarunt, multò magis iussi, præsertim cum à Iudæis & Pontificibus pecunia sollicitarentur.

III. Consideratio est de modo.

1. Itaque Christum Dominum publicè vestibus suis nudarunt: ô facinus! ô audaciam, Cogita mirabilem Christi pudorem, & verecundiam, longè maiorem eâ omnî, quæ nunquam fuit in animo Virginis cuiuscunque maximè verecundæ. Certè tunc primum se vidit nudum in vita. Sed hanc etiam confusionem pati voluit. O mirabile spectaculum & exhorrescendum Angelis, qui eo obstupefacti feriuntur, & quasi extra seipsos sunt rapti! An non aliquod arboris folium existat, quo secundi huiusce Adam nuditas tegatur, sicut ficus frondes primum velarunt? an non herbam plantamque aliquam terra producat qua operiatur? Alas, ô Seraphim, vestras usq; ad eum extendite, vestraq; illi obtegite gloria, Tuque, Sol, lumentum amove, ac eum obumbra qui tuam tibi claritatem impertit. Ille potuit terram, herbis, & floribus; Mare, ut ait Jobus, nube, quasi pannis infantia obvolvere, aërem tenebris, cælos lumine, astra luce, arbores frondibus, animalia fetis, villis lana, & pellibus; pisces squamis: aves plumis vestire: cū interim nudus in omnium oculis, & irridendus existat. Adā nudum se ipse exhorruit, & ad ficum accurrit ut tegeretur: Noënum quod nudus esset, Chanaā irrisit: Davidē Michol despexit 2. Reg. cap. 6. *Quam gloriosus fuit hodie Rex Israel,*

rael. discooperiens se, &c. & nudatus est quasi unus de scurris. Et hoc hodie de Christo dicitur! Verùm; debuit aliquando Thecla nuda certare in theatro, & Tyranni plurimas Virgines & Matronas hanc ignominiam debuerunt afficere: debuit multorum procacitas se suaque, & aliena corpora hanc contumeliã vexare: Vt igitur omnibus satisfacere, eandem injuriam speciosus, & castissimus inter filios hominum, & virginitatis author pati voluit. 2. Ita nudatum vinculis constringunt; Ambros. Tãtã patiens Dominus, ut fugitivorum vinculis suum corpus offerret. O vincula! ô funes! Quæ nam, ô Deus, te potuerunt constringere vincula? Certè tu nostra voluisti dissumpere? tu Satanæ nexus & catenas frangere? nam tu author, & affertor libertatis. Numquid tu non fortior Samson, ut omnia frangeres; *Philistim super te Samson*: Quæ te Dalila decepit? Quis crines tuos abscidit? quis robur abstulit? Sanè frustra te homines colligassent, nisi Pater tuus te ligasset, uti Abraham suum Isaac? quod Rupertus, ait? colligavit planè Pater filium suum non imbecillitatis vinculo, sed magnæ charitatis imperio, ne oblatum Calicem passionis, mori dedignatus abigeret. Item: non teneretur, nisi amore teneretur. Laur. Justin. deligno vitæ cap. 4. ô charitas quàm magnum est vinculum tuum quò Deus ligari potuit! Nullum vinculum Filium Dei ad columnam tenere posset, si charitatis vinculum defuisset.

3. Vinculis innodatum alligant ad columnam: ita ne verò ille ad columnam ligatur, in cujus conspectu columnæ cæli parent, & moventur, & contremiscunt? Ille qui quondam tot annis populum per desertum deduxit, columnam ignis per noctem, & columnam nubis per diem? Hanc columnam aliqui parvam esse dicunt, ne humeri occultarentur qui præcipuã cadendi erant: & si

hæc opinio vera est columna quæ Romæ apud S. Praxedem visitur, integra est. Alij dicunt columnam fuisse altam, & ita censuit S. Hieron. epist. 27. qui ait sustinuisse porticum atrij Pilati, seu Prætorij: & si hæc sententia vera est, columna Romana ejus tantummodò pars est? & ratio quæ allata est, nihil probat: immò reimpletæbantur columnam, & totum dorsum flagellantibus obvertebant; unde Prudentius. Columnæ annexus teigum ut servile flagello, &c. Christus itaque columnam complexabatur, ut rem sibi charissimam ob nostri amorem: & hujus columnæ locum ambiebat Sanctus Augustinus, cum dicebat: inter brachia Domini mei Iesu, & vivere volo, & mori cupio: Tu interim in columnam agnosce invictam patientiam, quã omnia adversa sustinere debes: ita in tribulatione, constans esto in adversitatibus, & Dominum imitare.

4. Sic columnæ alligatum vinculis tortores immanissimi flagellare cœperunt. Cùmque reus, vel virgis caderetur, persona esset nobilis, vel flagellis, si esset ignobilis (ait Sanctus Hieronymus, ac Tullius meminit in oratione pro Rabirio, omnem civem Romanum, cujuscunq; esset census, virgis casum fuisse? Et Paulus Actor. 22. *Si hominem Romanum & indemnatum licet vobis flagellare*) quamvis nulla ex his causis Christo deesset, ob quas flagellari non debuerat: (nam si nobilitas spectetur, secundum naturam divinam Deus erat: quid magis secundum naturam humanam, surculus erat stirpis Davidicæ, & Regiæ: si jus civitatis spectetur, ipse est qui illud donat? non urbis Romæ, aut alterius terrestris, sed cœlestis? secundum illud Ephes. c. 2. *Iam non estis hospites, & advena, sed estis cives Sanctorum, & domestici Dei, superædificati super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo* Iesu.)

Iesu:) Tamen ad maiorem ignominiam, & dolorem, Christum flagellis ceciderunt; unde Evangelista Ioannes cap. 19. *Apprehendit Pilatus Iesum, & flagellavit.* Quidam tamen voluerunt ut Euseb. Cæsarien. & S. Chrysostr., Christum caelum fuisse primò flagellis, tum funibus, tunc catenis ferreis. Quicquid dici potest crudele, non superat immanitatem carnificum, nec odium diaboli, nec ludæorum invidiam, nec patiendi desiderium, quo Dominus noster flagrabat, neque Dei patientiam qui tolerabat.

Contemplare anima mea ingentem illam ictuum tempestatem: strepunt undique, & crepitant ictus, qui frequenter incidunt in Christi carnem, quam soleat grando super recta. Ab ictibus inflicis corpus primò rubescit, & quasi sulcis notatur; mutatur sensim & deformatur livore, ac totum sanguine diffluit; pelleque penitus incisa, ictus omnes in carnem exulceratam incumbunt, extrahuntque frustra, eamque totam lividam efficiunt, & lacerant usque; aded ut detegant ossa; in humeris præsertim lumbisque, ubi maxima pars ictuum, loraque extrema confident, neque amplius nisi plagas vulneraque ipsa discruciant. Vix carnifices spiritum trahunt, vires deficiunt, flagella rumpuntur, & simul cum sanguine & carniū frustulis dissiliunt undique vestes in terra depositæ tinguntur sanguine; eodem brachia, manus, pedes, facies, & ora rubescunt; ipsa columna undique aspergitur, ut rupes in oceano, aut spumâ, aut aquâ: ipsa terra sanguine purpuratur, tota area rubescit; & ubique nil præter sanguinem cernitur. Hic rectè exclamat Rupertus in cap. 16. Ioannis, Theatrum mundi totius, facta est Pilati domus, Spectaculum grande in ea proponitur, toti mundo, Angelis, & hominibus, ut à servis peccati, princeps libertatis, servilibus modis cæderetur. Grande spectaculum, & stupendum, & inauditum;

Tom. III.

Deus homo flagellis cæsus instat servi contemptibilis, Quis non obstupescat & contra se penitus non rapiatur si Deum hominè contempletur, omni maiestate, omni que potentia præditum, columnæ alligatum funibus, & teiga præbentem verberibus? *Obstupescite cæli super hoc, & porta cæli desolamini!* Obstupescite, Angeli, Cherubim, & Seraphim super hoc: Quia vos novistis, quid est hoc: Quis sit hic, nive candidior, quem effusus sanguis, ros reddidit rubicundiorum. Tum pergite adeste Angeli, infini propemodum estis: Vnus vestrum facillimè è tortorū manibus illum potest eripere. Quid agitis? numquid stupor vestras cohibuit vires? Non stupor cohibuit, cohibet vestram, quæ flagellatur potentiam, sicut & cohibet suam: *Oblatus est quia ipse voluit, ad columnam funibus astrictus teneatur, qui ipse voluit: Iosin tum enim Samsonem, non hominum funes, sed potentissimi amoris vincula, quo humanum profecutus est genus, ligare potuerunt.* S. Bernardus. *Cessavit iam antiqua illa laus; Non accedet ad te malum, sigillum non appropinquabit tabernaculo tuo: fuit olim cum dicebatur sigillum inundans super iniquos, sed jam ita loquetur: Ego in flagella paratus sum: Tu olim Ægyptum flagellasti tot plagis: Tu iam non iudex, sed reus: quoniam ego in flagella paratus sum: de illo dixit Ezechias in suo Cantico, Proieci post tergum tuum, omnia peccata mea: nihil itaque mirum si dicat. Congregata sunt super me flagella: Proverb. 10. *Virga in dorso eius, qui indiget corde: Tu nimirum ille es, cuius ros in nostram livit.* Quando voluit populum castigare ostendit Ieremiæ virgam, & ait, *Quid tu vides Ieremia? virgam vigilantem ego vigilabo super verbo meo, & faciam illud: Quid tu verò Ioannes Evangelista? quid vides? virgam vigilantem ego video, quæ vigilat, & parata est Deum ipsum percutere: Sed o iustitia divina, quid facit hæc virga in humeris**

R r

Filijs

Filii, & iusti? Cur non potius in humeris peccatoris? Sed nimirum hæc virga est Amygdalina, & floret in humeris iusti & fructus suos affert, Semper quidem vigilat in se, & nunc in Christo vigilat, sed sæpè in humeris impii dormit: Veniet tempus cum vigilabit ut virga ferrea de qua David: *Reges eos in vi ga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos*: Tu vide an malis pati virgam vigilantem, scilicet afflictionem, an verò ferream dormientem: Certe priorem elegit Augustinus cum dixit: Hic ure, hic seca, dum in æternum parcas. Tu interim osculare summitatem virgæ, cum Esther Regina, vel adora cum Josepho, vel gusta cum Ionatha dulcedinem mellis gratiæ Divinæ & fusi sanguinis: & memento illius virgæ qua gentes regit, memento ultimæ sententiæ qua ut ait Isaias cap. 11. *Percutiet impios, cum percutiet eos virga oris sui: & mecum transi.*

IV. Consideratio est de numero plagarum. Nonnulli sunt qui ad quinque millia, & plus etiam numerum extendant: videtur incredibile: illud tamen certum est fuisse ingentem: nam si ex Deuteron. 15. *Iuxta mensuram delicti, erit & plagarum modus*, cum delicta quæ in se suscepit, sint innumera, plagæ, & flagella non habebunt modum, vel nenturam. Et si multa sunt flagella peccatoris, multa quoque flagella iusti, qui peccata expiavit: juxta illud Luca: *Plagis vabulabit multis*, præsertim quia juxta Isaiam, *Projecit peccata nostra post tergum su. m. e enim disciplina pacis nostra super eum, & livore eius sanati sumus*. Quod si in nobis à planra pedis usque ad verticem non est sanitas, debuit etiam à planra usque ad caput flagellari. Hinc Augustinus serm. 114. de Tempore, omnes homines ad hoc spectaculum, quasi ad commune theatrum invitat: Agnosce, homo, quantum valeas, & quantum debeas, & dum tantum Redemptionis tuæ dignitatem perspicis, ipse tibi peccandi pudorem in-

dicito: Ecce pro impio pietas flagellatur, & si multa flagella Redemptoris: *Pro mensura delicti, & plagarum modus*. Maxima fuit mensura peccatorum, maxima etiam sit mensura plagarum.

V. Consideratio: Quis fuerit Christi Domini habitus, quis tenuit toto tempore flagellationis, docet Bernardus. Fluebant lachrymæ, fluebat sanguis, & de paradiso illo cælesti, cruoris flumina manabant. Certe toto illo tempore, nunc oculos ad Patrem tollebat, si adjuvaret, nunc piæ dolore corpus aut curvabat, aut vertebat, nunc vix spiritum ducebat, nunc oculos obvertebat ad carnifices, si forte mollirentur: interiam nec vocem, ac ne vix suspirium emittebat, sed dicebat illud Isaiæ 46. *Ego feci, ego feram, ego portabo, ego salvabo*: Ego pro hominibus spontorem me feci; jam luo quod promisi: *Congrega a sunt super me flagella, & ignoraui*: Hoc est, nec injuriæ tum recordatus; quia etiã ij qui me flagellabant, gnovi. Quam recte ad Patrem dicebat *Confidisti saccum meum, & merito: quia tu ait Jebi: Signasti quasi in sacco delicta mea*. Etenim in in ea sacra Humanitate, omnia hominum peccata incluserat, ut castigaretur. Hoc ego sacco, ô Christiane, te induere volo: *Imitami Dominum nostrum Jesum Christum*, Imitare Baruch capite 4 *Exui me stola pacis, indui autem me sacro obsecrationis, & clamabo ad Altissimum in diebus meis*. Certe sic velit utis omnia à Patre impetrabis.

VI. Consideratio est. Quid fuerit de Christo, finita flagellatione nam cum tortores defatigati essent, cessarunt percutere; imò tandem recesserunt, & Christum solum columnæ adhuc illigatum, nulla re, nisi sanguine suo, & vulneribus coopertum, reliquerunt, Placebit vobis, Auditores, ut accedamus, & dum licet per tortores, lugendo planè spectaculo pacamur. Sic quidem Bernardus eo pascitur: O Christe sancte, o Jelu bone, & nostri amantissime, quanta pro me pateris? quanta à carnificibus

ficibus sustines Ego rapui, tu exolvisti; Ego acerbam
 vram comedi, & dentes tui obstupescunt: Ego scelus
 commisi, & tu poenas luis, & flagellaris, Ecce sancte
 Iſaia virum illum dolorum, quæ quærebās & expecte-
 rebās: Ecce brachium Domini revelatum: *Desideravimus eum, aiebas
 deſpectum, & novissimum viro: um, virum dolorum
 & scientem infirmitatem: & nos putavimus eum
 quasi l. pro: um, & per. usum à Deo, & humiliatum:*
 ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras,
 attritus est propter scelera nostra: disciplina pacis no-
 stra super eum: à planta pedis usque ad verticem nõ
 est in eo sanitas. Quid interim Christus? In spi-
 ritu humilitatis, & animo contrito, ploravit
 supra singulos, & de singulis meminit apud
 patrem. Quis tibi tunc sensus de peccatore?
 Quis super singulos qui hinc adsum? Tu,
 quisquis es, mi Auditor, paululum quiete,
 & tuos sensus explica cum Christo Domino:
 Quid de ipso sentias? Quid de te ipso? Con-
 clude, Quid post illud exemplum facere ve-
 lis, Quid pati, Quid in te suscipere.

Sed diri Torrores non cessant ab eo cru-
 ciando, nisi ut ad nova tormenta novas vires
 comparent: Et quoniam verticis facta est
 mentio: *A planta pedis usque ad verticem, &c. &
 ea pars corporis in flagellatione videbatur
 excepta, propterea ut suum esset capiti sup-
 plicium, divina Bonitas permisit, ut hominũ
 crudelitas inusitato supplicio ad verum se u-
 teretur: nempe coronatione spineã;* De qua
 Iſaia 22. *Coronatus coronabit te tribulatione.* Nam
 licet Pilatus id non imperavit, milites tamen
 cum Christum, hominem nihili ducerent,
 in eum quidlibet ausi sunt: Vnde S. Leo ser.
 10. de passione: *Pilatus Dominum Iesum di-
 versis contumeliis affici, aut permisit, aut iul-
 sit.* Porro hoc supplicium, & plenum dolo-
 ris fuit, & summæ ignominie, sed magni eti-
 am mysteriis.

I. Quod dolorem attinet, fuerunt illæ spi-
 næ ex iuncis marinis, itaque & grandes, &

duræ, & acutæ: Quare in cute capitis profun-
 diſſimè infixæ sunt. Multi asserunt fuisse nu-
 mero 72 & totidem puncturas: hoc certum
 fuisse integrum circulum, & capitis operi-
 mentum, & altè hæſiſſe carni, maximumque
 dolorem effeciſſe, cum venas simul, & ner-
 vos, & cutem spissiſſimam traicerent. &c.

II. Quod ignominiam spectat, cum ad lu-
 dibrium fieret, regie illius dignitatis, nihil
 omiſſum est quo Rex ridiculus appareret:
 unde Bern. ser. de Passione cap. 4. Ingeritur
 tibi à generatione prava, & amaricante ho-
 nor detriorius in corona.

1. Itaque adducunt in prætorium, ut in lo-
 co publico maior esset ignominia, & iniuria:
 & convocant totam cohortem, quasi ad lepi-
 dum, & ludicrum spectaculum; & ut aliquid
 ad hunc ludum omnes conferant, ut à pluri-
 bus esset iniuria,

2. Iterum nudarunt, secundum illud
 Mat. h. *Et exuerunt eum,* ut scias ter nudatum:
 ad flagellationem, ad illusionem Regie di-
 gnitatis, & ad crucifixionem: quod magnũ
 attulit Christo pudorem, ut coram tot mili-
 tibus ad procaciam projectis nudaretur

3 Varias multiplicarunt contumelias, e-
 um in ridiculum Regem inaugurando, per
 omnia Regum insignia:

1. enim thronus fuit lapis, aut scamnum,
 idque in modum tribunalis factum, ut docet
 Clem. Alexandr. 2. p. adag. c. 8,

2. Fuit corona spineæ ex iunco marino, aut
 ut ait Gretserus ex thamno: corona planè
 miserabilis, non ex stellis compacta, neque
 ex gemmis, non ex auro, non unionibus,
 non ex floribus aut frondibus: sed loco auri,
 ex ligno: loco gemmarum ex spinis acutissi-
 mis & plectentes coronam de spinis imposuerunt su-
 per caput eius

Neque id mirum est, ait Bernar. Quoniam Re-
 ges solent facere coronas, & ornata regalia
 ex iis quæ offerunt subditi: porro quid aliud
 offerre homines ossunt præter spinas, ex quo
 R 1 2 ob pec-

ob peccatum, terra spinas, & tribulos germinavit: uti dicitur Genes. 3.

Legimus Nazareos olim fuisse coronatos: Nam vox Nezer significat separatum, seu dedicatum, vel coronatum: sive quod Nazareus suis capillis coronaretur, ut aut aliqua quacunque corona, secundum illud Genes. 49. & in vertice Nazareus inter fratres suos: Christus autem in Passione nominatus est Nazareus, etiam cum expresso titulo: & merito, quia crucifixus est coronatus, ut passim referunt pictura: & scripsit Origenes, in Math. cap. 27. Tertull. contra Iudæos cap. 13. & innuere videtur S. Math. cap. 27. Et postquam illuserunt ei exuerunt eum chlamyde, & induerunt eum vestimentis eius, & duxerunt eum ut cruci: & venit, non dixit quod coronam abstulerint, sed tantum chlamydem.

Item coronati Israëlitarum legem accepturi: Ita apud Lyranum. Gaudebant scilicet Hebræi se à cæteris gentibus per legem esse distinctos: Itaque cum lapsi sunt in Idololatriam, audierunt à Deo Exod. 33. *Iam nunc depono ornatum tuum ut sciam quid faciam tibi: deposuerunt ergo filii Israël ornatum suum: videlicet coronam à se abiecerunt.* Idem cum jam essent terram promissionis ingressuri, coronas sibi plexerunt ex floribus lectis in monte Aman: Ita Lyranus explicat locum illum Cantie. 4. *Veni de Libano sponsa mea, veni de Libano, veni coronaberis de monte Aman.* Sic Christus legem Patris perfecturus, & ingressurus alium vitæ statum, coronari voluit.

Quis nesciat Sponsos ex veteri more fuisse coronatos: Isaia 61. *Quasi sponsum decoratum corona.* Ita Christus secundum illud Cantie. 3. *Egredimini & videte, filia Sion Regem Salomonem, in Diademate quo coronavit eum Mater sua in die sponsa ionis illius, & in die letitiae cordis eius.*

Caput summi Sacerdotis insignitum fuit corona, & cydari: Levit. 8. *Cydari quoque texit caput: & semper Reges coronati apud omnes nationes.* Christus itaque cum esset & Sacer-

dos, & Rex debuit coronari, & cum milites Christi regno vellent illudere, *Coronam spinam plebentes, imposuerunt capiti eius.*

Neque vero vilis materia tibi displiceat: Nam olim qui civem servasset non auream coronam donabatur, sed ex foliis quercus compacta unde sic Plinius exclamat lib. 16. cap. 4. *o mores æternos, qui tanta opera, honore solo donaverunt, & cum reliquis coronas auro commendarent, salutem civis in pretio esse noluerunt!*

3. Pro suo regali pallio & pro purpura sago militati donatus est: Chlamydem occineam appellat Matthæus, quæ idem est quod paludamentum purpureum quod armis imponi solebat: ex colore autem fuit signum Regiæ dignitatis. Probabile est fuisse vestem detritam alicuius militis, quæ quia brevior erat armis imponebatur. Hac primum usum fuisse Romulum nonnulli scribunt: Vide Corder. in Cathena in Lucam.

4. Pro Sceptro, in manum ipsi data est arundo seu canna, verè Sceptrum irrisiois.

5. Faustæ acclamationes, sollemnis renunciatio, & reverentiæ, fuerunt scommata, ridiculæ salutationes, & genuflexiones, sputa, alapæ, verbera, & percussiones in caput: in quibus omnibus, & magnus dolor fuit & summus contemptus.

Sed III. loco uti dixit S. Cyril. Hierosol. Catech. 12. *Mysterium erat corona spinea.* Nam ut ait S. Ambr. licet ista milites detestabili operarentur affectu, honoratum tamen exitum produnt, cum pungentes coronant, & illudentes adorant, &c. Illis defuerit boni operis effectus, Deo tamen suus non defuit honor, qui saluatur, ut Rex, coronatur ut Victor, quasi Deus, & Dominus adoratur. Itaque coronatus fuit Rhamno, cuius virtus contra serpentes: In Apologo Judic. 9. quod regnum ceterarum arborum, ut vitis, olea, & ficus, detestantur Rhamno datum est, ac licet in principio, uti dicitur

dicitur in cap. 3. datus sit in pœnam: *Maledicta terra in opere tuo, spinas, & tribulos germinabit tibi:* Quia tamen sicut multæ plantæ venenosæ, cum in melius solum transplantatæ sunt, ac sub meliori cælo dulces fructus pepererunt, idem contigit in spinis, quæ in terra peccatorum satæ, fuerunt pœna peccati, sed in Christi caput transplantatæ, factæ sunt pretiosæ, & caræ. Hinc quàm multi eiusmodi spinas prætulerunt rosas: & impleum oraculum Ezechielis cap. 28. *Non erit ultra domui Israël offendiculum amaritudinis, & spina dolorem inferens undique per circuitum.* Hinc quoque Cyrillo dicitur corona Salvatoris, solatium peccatorum, & dissolutio maledictionis. Quid quòd in Exodo Rhannus factus est sedes Dei, quando Moyli apparuit in Rubo in modum ignis, ita ut sicut in lib. Judic. legimus, factus sit Rex omnium arborum. Neque verò illis spinis sui flores defuerunt nam ut ait Greg. Tur. lib. Glor. Mart. c. 1. *spina arida Christi, solitæ sunt post tot annos ætate ipsiusmet autoris florere, in signum benedictionis, quam receperunt ex terra illa sancta capitis Christi.* Itaque S. Bern. Christum comparat viti, de qua dicitur *vinea nostra floruit:* & addit in tractatu de Passione: *Floruit mirabiliter, & valde singulariter, & excellenter, vitis hæc, Jecis, non florum genere sicut aliæ, sed omnium florum speciem in se continebat.* De illo dictum est Pl. 117. *Inimicos eius induam confusione, super ipsum autem effloret sanctificatio mea:* Hæc braica lectio habet, super ipsum effloret corona gloriæ: Joseph coronam habuit callitatis, Paulus iustitiæ, Petrus fidei: singularum virtutum coronæ sunt: solus Christus habet coronam gloriæ. In hac corona omnes coronæ, sed præmium omnium coronatum est. Licet itaque milites illudere voluerint regno Christi cum tamen tractarunt ut Regem, immò ut Deum, nam uti dicit Lilius, antiquitas nulli, nisi

Deo corona debetur. Et sicut dum Caïphas in illum sententiam pronuntiavit, ordinante Spiritu Sancto prophetavit, ad hæc, sicut Pilatus dum putavit se mortis causam titulo Crucis affixisse, non scripsit uti Judæi voluerunt, quod se Regem fecisset, sed quod Rex esset Judæorum, idque incommutabiliter ut advertit S. Augustinus, tract. 117. in Joannem, in hunc finem allegans titulum Psal. 59. *In finem Ne disperdas:* ita legens, Ne corrumpas tituli inscriptionem: ita dum milites Christi regno illudere voluerunt, Christi regnum statuerunt: quod sic admiratur Athanas. ser. de Cruce, & Passione Christi: o miraculum novum, & incredibile! quem per ludibrium pulsabant, ei triumphalia addiderunt ornamenta. Quod autem ea ratione, & cum his circumstantiis, id ab ipsis factum sit, id causæ fuit, ut ostenderet regna mundi sita esse in honoribus, pompis, & deliciis suum verò in contemptu honorum, voluptatum, & sui ipsius. Denique hæc omnia pertinent ad significationem, ad satisfactionem, ad meritum ad eruditionem.

1. Enim Corona spinea capiti imposita, significavit sollicitudines, & ærumnas, & labores nostros à Christo esse susceptos: Chlamys, sanguinis habens colorem, peccata hominū nomine sanguinis designata in Scriptura, in Christi humeros, & carnem translata: Arundo in manu dextera serpentem occidendum, & Dæmonis imperium destruendum: Nam ex Athanasio arundinis ictu serpentes occiduntur, quod Cruce præstitit.

2. Quoad satisfactionem attinet: Quot modis homines peccant, tot modis Christus patiens satisfecit: Peccant illi rebus exterioribus, peccant honore, fama, peccant voluptatibus, peccat corpore peccat anima. Et Christus in his omnibus passus est Corona igitur & hæc insignia regia per ludibriū imposita, ad satisfactionem accipiantur ab eo pro superbis, &

ambitiosis, qui mundi dignitatibus, & honoribus allecti divina præcepta neglexerunt: nam in hoc facto quoad honorem, & famam passus est Christus, dum tractatur a militibus, tanquam qui regnum inique ambierit, & turpissimis idcirco sit afficiendus contumeliis.

3. Quoad meritum: cum nobis regiam dignitatem & regnum cælorum multis modis meruerit, voluit etiam hoc regno ludiro, & derisorio nobis mereri. efficitur ille quidem ridiculus Rex, qui verus erat, *Rex Regum, & Dominus dominantium*; nos efficeremur veri Reges, idque majori, perfectiori, & diuturniori regno, quam omnes reges mundani.

4. Ac denique, quoad eruditionem attinet, plurima docemur: nempe honores terrenos, & regna mundi plena esse vanitatis, & afflictionis. Item ad regnum cæleste, quod Christus nobis promeruit, deveniendum esse per tribulationes, injurias, contumelias, quas pro Christo sustinere, quando opus fuerit, paratos esse oportet. Si enim verus Rex talia passus est, pro subditis iniquis; nos qui sumus subditi, & non solum qui ex nobis ipsis Reges non sumus, sed carcere potius, quam æterno regno digni, qualia nos pati oportet, ut cum ipso vero Rege regnemus? Sed de his hæcenus.

Super est ultimus feralis Tragædiæ actus, nempe Crucifixio. Postquam enim Pilatus multis modis conatus est Christum absolvere, ac dimittere; nunc pronuntiando innocentem, *quid enim mali fecit*; nunc accusationes reiiciendo. *Non invenio in eo causam* nunc modum proponendo dimittendi per comparationem hominis scelestissimi & odiosissimi, scilicet Barabbæ: cum se nihil proficere videret, verum è contratio, voces clamantium, & ad mortem deposcentium magis invalescere; ubi ei Pontifices Cæsaris auctoritatem obiecerunt, ignavia, & timore perculsus, declarata sæpius Christi innocentia, lavatis etiam aqua manibus, mortis sententiam in

innocentem pronuntiauit, utque ait S. Ioannes; *Tunc tradidit eis illum ut crucifigeretur.*

I. Quid hanc sententiam secutum sit paucissimis verbis absolvit: *susciperunt autem Iesum, & eduxerunt*: Nempe milites facti sunt domini eius, & exutum purpura, atque vestimentis suis indutum, eduxerunt ex prætorio seu domo Pilati, ad locum extremi supplicij: *Et bajulans sibi crucem*, (quod damnatis in morte fuisse docet Plutarchus) ut Isaac portare at ligna quibus in monte cremati debebat holocaustum; *Exivit in eum qui dicitur Calvaria locum*, quia nempe extra civitatem Cincethus est, adimplens figuram ut dicit Paulus Hebr. 13. *Quorum, inquit, animalium infer ut sanguis pro peccato in sacra claper pontificem, horum corpora cremantur extra castra: propter quod & Iesus, ut sanctificaret per suum sanguinem potulum, extra portam passus est*: Tum ultimam huius Tragædiæ actum unico verbo ablo vit, *Vbi Crucifixerunt eum.*

I. Quis huius Martyrii circumstantias omnes oratione allequi potest? Certè mirum fuit supplicium, & ibi contumacitatem sacrificium. Vidisti unquam à canibus cervam captam, quanto studio & quærabile, ubi sanguine eius pasti sunt, dilaceretur? Eodem modo impii satellites, jam præda suæ domini, in Christum, ut in agnum innocentem irruunt.

I. Vide totum supplicij apparatus: pars enim malleos, & ferramenta; pars clavos & tunc apparatus; alii foramina in Cruce excavant; alii titulum affigunt; alii fossam alte effodiunt, & cuneos parant.

II. Christum jam tertio denudant in omnium conspectu, & nudando exortant. Vnde quo ipsius pudore simul, & dolore. Certè totus erat sanguineus, & vix hominis figuram ostendebat. Eò statu capillis & barba apprehensum in terram convitio deiciunt, ut in Cruce decumbat: Imperant; Parat ipse, atque obedit,

obedit & ultro manum extendit: Cantic. 7. *Dixit ascendā in palmā & apprehendā fructus eius.*

III. Modus crucifixionis is fuit: Cum essent quatuor milites qui crucifigerent; quod colligitur ex quatuor partibus vestimenti: ū que sunt partiti inter se: ubi Christi corpus maxima funibus extenderūt, ut manus, & pedes ad sua foramina pervenirēt, simul & semel maximis clavis, quatuor, iisque rotundis, & si S. Francisco credimus, veteribus, & reuulsis, & ad maiorem dolorem, & ut etiam in suo supplicio maiorem paupertatem observaret, manus, & pedes maximo ipsius dolore perforarunt. Quis enim nesciat partes illas esse quam maxime sensibiles propter concursū nervorū, musculorū, venarū, arteriarū, adeo ut licet sensus tactus sit diffusus per totū corpus, tamē in illis partibus potissimum vigere videatur? Lanspergius ait clavos manū ex quorundā relatione adactos fuisse viginti sex ictibus, malleorū, clavos pedum triginta sex ictibus, quod sine ingenti dolore fieri non potuit. Nam si sola nervi punctura nō sit sine spasmus, quanto magis confixio tot nervorum & ligaminū, & arteriarū, & venarū? unde uberrime sanguis fluxit, secundū illud Davidis: *Ingingatur pes tuus in sanguine* Porro ex crucifixione secuta est dora totius corporis extensio: unde David, *oderunt manus meas, & pedes meos, dinumeraverunt omnia ossa mea*: quo loquendi genere optime exprimitur Crucis supplicium. Et ita impletum illud Isaia: *à planta pedis usque ad verticem, non est in eo sanitas* & quod ait David: *Psal. 40. Dominus opem ferat illi super lectum doloris eius.*

IV. Facta pedum & manuum confixione Crux magno molimine erecta est, & in parata serobe deposita: qua succussione adeo innovati sunt dolores, ut Sanctæ Mechtilde revelatum sit, tunc maximū omnium fuisse, scilicet in illa Crucis depositione cū tanta succussione, qua compages nervorum toto corpore sunt luxatæ. Et in eo statu triū horarū spatio,

suos omnes dolores ad summū perduxit: Nā ut taceam internos dolores ex conjunctione exteriorum semper crevisse, & eò usque, ut tacere non potuerit, cum, ad Patrem conquestus Deum appellavit: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* utq; de externis doloribus sit sermo; Si simul omnes Christi dolores spectentur, nullus unquā mortalium graviora absolute tulit tormenta; licet forte in aliqua parte determinata, graviora tulerit ut in oculis, aut aliò membro, quā Christus in ea parte, vel membro.

Scio quoad extensionē, plurimos Martyres gravissimos dolores passos esse, quoad partes externas immediate vexatas, ut qui lentis ignibus sunt combusti, aut fuere minutatim concisi; quod de Christo dici non potest. Verum quoniam per quandam redundantiam dolor per totum corpus effusus est, præsertim in Cruce, toto distento corpore, & partibus omnibus luxatis, tum quia læsis quibusdam partibus, nervi contracti sunt, unde contractio ipsorum, & spasmus in corpore, & aliarum partium virtus debilitata; Tum quia ex nimio labore, & fatigatione, partes omnes dolorem sentire: certe non potuit ex parte totalis subiecti maior esse dolor naturalis, licet in partibus potuerit esse equalis Et licet aliqui directe Martyres potuerint plus torqueri in aliquibus partibus, aut saltem in aliqua, verbi gratia, in oculis, plus quam Christus, tamen ratione totius, dolor Christi, fuit omnium maximus nec ab alio potuit superari.

Sed si agatur dolore intensivo, de voluntate, de vi, de vehementia & acerbitate doloris, Sententia est D. Thom. dolorem Christi fuisse omnium maximum quos homines passi sunt. Ratio est, quia magnitudo doloris oritur, & ex magnitudine læsionis, quæ est causa doloris, & expositione patientis, quæ est perceptiva magis doloris: & hæc etiā duplex est, prima, optima corporis complexio, in qua sensus tactus magis viget. 2. efficacia animæ
& in-

Interior apprehēsi, ex qua vis doloris maxime p̄det: At in Christo, & lesio corporis fuit ingens, præsertim cum in Cruce pependit; complexio etiā corporis fuit perfectissima; & vis animæ ad apprehendendum, & attendendum efficacissima; igitur & dolor fuit maximus, secundum illud Ecclesiastis 1, *Qui addit scientiam addit & laborem.* Adde quod Christus voluntarie assumpsit hanc doloris magnitudinem, ut exactius pro nobis satisfaceret; unde sequitur nullo modo impedivisse causas doloris, neque avertisse interiorem mentis, sive imaginationis apprehensionem, sed potius efficacissimè ea considerasse, quæ dolore augere possent secundum illud Davidis Pl. 10. *Quoniam tu laborem, & dolorem confiteras:* Cum itaque ex parte subiecti fuerit in Christo sufficiens causa maximi doloris, & maioris quàm in nullo alio propter complexionem; ex parte verò lesionis, fuerit valde gravis & efficax, ita ut de nullâ aliâ constet fuisse maiore in parte determinatâ subiecti; sequitur Christi dolorem fuisse maximum inter omnes dolores, quos homines mortales in hac vitâ passi sunt, vel aliquando patientur.

V. Itaque considera Christum exterius nulla parte integrum, sed ubique vulneribus concisum, secundum illud, *A plantâ pedis, usque ad verticem, non est in eo sanitas:* Considera sic vulneribus, ictibus, sputis, sanguine, deformatum, ut dicat Isai cap. 53. *Non est species ei, neque decor; & vidimus eum & non erat aspectus; & desideravimus eum, despectum, & novissimum vivorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem & quasi absconditus vultus eius, & despectus, unde nec reputavimus eum. Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit, &c.*

Certè passionem tuam ap. ellaverat baptismum, ut indicaret se suo sanguini, & passionibus immergendum: Eandem etiam cacicem appellavit, allusione facta, ex non nullorum opinione, ad genus mortis laticis usita-

tatum, cum reis venenum potandum exhiberetur; unde ingentes in præcordiis dolores; ut sciremus ipsum & in partibus externis & in internis summos dolores sustinuisse. Spectato itaque Christi dolore, tanquam unâ passione per totum corpus diffusa; distento toto corpore in Cruce; membris omnibus luxatis; omnibus nervis, partim intensissimè distensis; partibus internis per consensus graviter dolentibus, cum omnes actus sanguinis effusione emarcuissent; Animâ efficacissimè ad hæc omnia attendente; suppressa omni consolatione; cum omnia ad tormentum undique conspirarent; Mater desereret ut iratus; Mater præens gladio doloris confixa esset; dispersi essent Discipuli; populus illudere triumpharent inimici; sævirent milites; multi exprobarent; alij male dicerent: *Vah qui destruis templum Dei!* & ceteræ consortes in creparent; cum esset à seipso desertus, nec pars animæ superior inferiorem adiuveret, sed potius pœnæ immergeret; cū sanguinis, & vires & Spiritus defecissent; cruciatus interno cum externo contendente; Tantem suū dolorem ipse ad summum perduxit, & in eo doloris termino, maxima contentione, quod illa voce designavit, *Consummatum est,* Patri animam commendans, clamansque expiravit. Vbi vitam finit, ibi finio sermonem; quis enim ibi non consistat ubi stetit Deus?

Collige I. ex dictis, quanta sit peccati malitia, & quanta gravitas, ut Deum, eo solum nomine, quod pro peccatore spondidisset, sic tractarit. Id ne unquam putasset, ô peccator, tu qui tam facile peccas, nec cogitas quid tandem sequatur peccatum ad missum? Sed veniat tibi in mentem quod Christus dixit: *Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?* Interim tamen quod monet Eccli. cap. 29. *Gratiam fideiussoris ne obliviscaris, dedit enim pro te animam suam.* Vide quantum sis teus apud

apud Deum; nempe eorum quæ fecisti, & eorum quæ ipse tui causa, & fecit, & passus est. Quorum peccatorum es debitor, sed quorum beneficiorum, quibus te ipse affecit; & quorum quæ pro te passus est. Cogita quid pro tantis debitis es præstiturus. Partire vitam tuam, & partem da solvendis peccatis tuis; partem beneficiis rependendis; partem iis quæ pro te passus est. Sed an vita, uni parti posset sufficere?

Collige II. Cum necesse sit prius nos configurari Christo patienti, quam glorioso, secundum illud Apostoli ad Rom. 8. *Si tamen compatimur, ut & conglorificemur.* Et ad Rom. 6. *Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & Resurrectionis erimus:* Rogo te mi Auditor, ut qualis sis in rebus omnibus te Christo componas. Num te pudet adeo dissimilem esse & contrarium? Confer enim tuas delicias cum Christi amaritudinibus; luxum in vestibus, cum eius nuditate; mensarum cupedias cum felle, & siti ipsius, cum aceto & fame; tuos flores cum eius spinis, tuas voluptates cum eius doloribus, otium cum eius laboribus: *in laboribus à iuventute mea:* tuam molliem & delicatam vivendi rationem, cum dura eius tractatione, & tormentorum perpeffione. Tu in risu; Ille in lachrymis; Tu gloria; Ille in ignominia: Tu molliter cubas, & sedes; Ille in Cruce decumbit. Sed propius accede, ac membra membris componamus. Vide vultum spuris deformatum; oculos natantes in sanguine; genas pugnis tumidas; labia ictibus liventia; crines malè compositos; pulvere conspersos, & sanguine deturpatos, caput, frontem, & tempora spinis perforata: Vide scapulas & pectus lacerum flagellis; manus & pedes clavibus transfixos; totum corpus apertum, dilcissimum, luxatum: At ostende in tuo corpore, vel tantillæ pœnitentiæ vestigium. Omnia sunt rectè composita, nitentia; decorem affectantia.

Tom III.

Quàm dispar est cultus! quam dissimilis tractatio! Nobis non sufficiunt flores nostri, peregrini magnis sumptibus quærendi sunt. Sed vide omnes exaruisse, & consenuisse; cum Christi spinæ ab omnibus ubique honorentur, & colantur. Certe multis sæculis illas floruisse, scripsit Gregor. Turon. Pudeat mulieres Christianas corpus suum tam studiose curare, & molliter tractare post hæc Christi exempla! Veniet tempus, cum uti dicitur Isaiæ 3. *Decalvabit Dominus verticem filiarum Sion,* &c. *Et erit pro suavi odore fetor,* &c. puncturæ vero spinarum in Christi capite fulgebunt instar diadematis fulgentissimi.

Collige III. Pro viris spiritualibus, qualem tandem vitam gerere debeant, & quam conditionem amare, quamque parum deceat membra esse delicata sub capite spinoso. Illud aliàs fuit hominis fortis, & animosi, in durioribus se exercere: Illud fuit probatæ, & exploratæ virtutis; multa pati: Sed nostro tempore, post acerbos Christi dolores, illud demum est officij, & necessitatis, durissima ferre, amare dedecus, & bonorum spoliationem, dolores, paupertatem, & acerbitates; præsertim cum Deus pati ista voluerit, ut has omnes passiones deficaret, & hominibus expetendas redderet. Sic. Damasc. lib. 3. de Fide cap. 20. *Omnia assumpsit, ut sanctitatem omnibus afferret.* Ita factum, ut Crux olim abominanda, maximo in honore habeatur: Ut flagella hominibus ingenuis odiosa, & plena probri, nunc sint in votis, atque desiderio; si innocentiam prosequantur: Ita Apostoli Actor. 5. cum cæsi fuissent. *Ibant gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati:* Ita fit ut quæ gravissima habebantur, nunc sint pro delictis, tormenta, dolores, clavi, vulbera, verbera: solumque nunc sit pietatis argumentum, nullà erga se pietate tangi, sed piam crudelitatem exercere.

S s

Sermo-

Sermonis cursum hic Christiani, abrum-
pamus, sistamusque. Satis quippe est, quan-
doquidem nunquam futurum est satis. Quis
enim potest mihi sermo reliquus esse, cum ex-
tinctus sit Patris æterni Sermo, Verbumque
perierit? Reliqua tamen ab eius Corpore, ab
eius Sanguine, plagisque dici oportet: atque
id quod persuaderi animis vestris ab lingua
mea nequivit, tristis ipsius mortis imagine,
laceri corporis figura, funestâ eius martyrii
repræsentatione suaderi.

Hic vestri oculi, hic corda vestra, hic men-
tes vestræ, hic vestræ lachrymæ, vestra suspi-
ria, vestri singultus: hic dolores vestri, vestri
pœnitentæ affectus, proposita vestra. Super
cineribus patris vestri; super Reges vestri re-
liquias; super corpore vestri,

O S T E N S I O C R U C I F I X I.

Ecce Sacerdos magnus, qui in diebus suis placuit
Deo, & inventus est justus, & in tempore iracundia
factus est reconciliatio. Ad vos Cælum & Terra
sermonem meum converto: *Audite cæli que lo-
quor, audiat terra verba oris mei*: Sed te inprimis
æternæ Patris imploro. *Respice Domine sancte Pa-
ter de sanctuario tuo, & de excelso cælorum habita-
culo, & inuere hanc sacrosanctam Hostiam,*
quàm tibi offert magnus Pontifex noster,
sanctus Puer tuus, Dominus Iesus; idque pro
peccatis fratrum suorum: & esto placabilis super
multitudine malitia nostra; Ecce vox sanguinis
Fratris nostri Iesu, clamat ad te de Cruce.
Quid enim Domine, quid pendet in ea? Pen-
det quia præterita tanquam præsentia, coràm
te sunt. *Cognosce Pater tunicam filij tui. Heu
sera pessima comedit eum, & bestia devoravit Ioseph:*
& conculcavit in furore suo vestimentum
eius: omnem decorem reliquiis eius cruoris
inquinavit. Ecce quinque si isturas lamenta-
biles in ea reliquit. Caro nostra est, & frater
noster: *Respice Domine in faciem Christi tui,*
qui tibi usque ad mortem obediens factus
est; nec recedant ab oculis tuis cicatrices ejus

in perpetuum, & memineris quantum ab eo
pro peccatis nostris satisfactionem receperis.
Utinam Domine appendas in statera peccata
quibus iram meruimus, & calamitatem, quàm
pro nobis passus est innocens Filius tuus: cer-
tè grãdior apparebit, & magis digna, ut prop-
ter ipsam effundas super eos misericordiam
tuam, quàm fuit illa ut pro peccatis nostris,
contineas in ira misericordias tuas. Gratias,
tibi Pater, referat omnis lingua, pro supera-
bundantia bonitatis tuæ, qui unico Filio cor-
dis tui non perpercisti; sed pro nobis omni-
bus illam tradidisti in mortem, ut eam tan-
quam fidelem advocatum haberemus coràm
te in cælis.

II. Et tibi Domine Jesu fortissime zelotes
quid gratiarum tribuam & dignè retribuam;
ego, homo, pulvis, & figmentum: Quid enim
pro meâ salute facere debuisti, & non fecisti?
Ab imò pedis usque ad summum verticis, te
totum in aquas passionum demeristi, ut me
totum extraheres ab illis: Et intraverunt us-
que ad animam tuam; nam & animam tuam,
in mortem perdidisti, ut meam perditam
mihi redderes.

Quid verò ab homine dignè rependi pos-
sit non invenio. Nam et si cælum & terram,
& omnem ornatum eorum pro ea gratia pos-
sem rependere, certè nec ulque ad mensuram
debiti ullatenus attingere possem. Ut autem
ipsum quod & debeo, & possum retribuam,
tui muneris est, Domine. Diligendus es mihi,
O Deus meus, toto corde, tota anima, tota
virtute, & tua mihi sequenda vestigia, qui pro
me mori dignatus es!

Et nunc Domine Redemptor meus: te ut
verum Deum adoro, in te confido, in te spe-
ro, & quibus possum desideris, ad te suspiro:
Adjuva imperfectum meum, Ad tuæ passio-
nis gloriosa insignia in quibus salutem meam
operatus es totum me inclino: *Victricis tuæ
Crucis regale vexillū, in nomine tuo Christe
adoro!*

adoro : Tuum spineum Diadema , tuos rubentes sanguinos clavos , tuo sacro lateri immerfam lanceam , tua vulnera , tuum sanguinem , tuam mortem , tuam sepulturam Christe simplex adoro , & glorifico . O venerandum Christi verticem meliore dignum corona ; ô faciem ipsis Angelis desiderabilem ! ô oculos ! ô lumina ! Quis vestrum lumen potuit extinguere ? ô genas amabiles ! ô labia , ô os Divinum ! quæ mutatio ? ubi ille color , ille fulgor , illa species , illa pulchritudo ? Siccine ille es , *Speciosus præ filiis hominum* ? Unde ille tumor , ille livor , ille sanguis , illa deformitas ? O sacrum pectus ! o cor divisum ! o venas vacuas ! o tergum conscissum , & sulcis cavatum ! o brachia , o manus ! *manus eius distillaverunt myrroram : manus eius tornatiles , manus aureæ plena hyacinthis* . Ego certè omnibus meis membris reus : Tu omnibus membris tuis exolvere , & satisfacere voluisti ? Quid non deliqui oculis meis ? Quid non pectore ? Ergo querenda est venia admissorum à nobis per tua singula membra ; & pro venia imploranda sunt eadem quibus pro nobis satisfacere voluisti . Certè nullum est unde sanguinem non dederis . Et quia ad gratiæ thronum sto ; hic me hodie sisto , omnium peccatorum reus ; ubi tanta est satisfactio . Vnum est quod negare non possum , me huius homicidij reum esse : Non nego , non diffiteor : Neque verò etiam poenam recuso cum reus sim . Sed quia pro me sic satisfacisti ut me & à culpâ & à poenâ liberaris , uni ultrò me submitto ; ut scilicet perpetuò Divinæ tuæ passionis hanc participes . Et dico cum Bernardo : Audi vocem meam , & inclina super servum tuum suavem Crucem illam , quæ lignam vitæ est iis qui apprehendunt eam : illam , inquam , divinissimam Crucem humeris meis impone : confige illi manus meas , & pedes meos , & totum passioni tuæ conforma servum tuum Domine : Et suavitatem quidem meam , clavo temperan-

tiæ ; dexteram verò clavo Iustitiæ in illâ sublimi Cruce fixas habebō : Ut autem aliqua similitudo capitis tui , in me appareat ; detur obsecro menti meæ , & salutari poenitentiae compunctio , & alienæ miseria compassio , & stimulus zeli æmulantis quod rectum est coram te : & ad te convertat in ærumna mea , dum triplex configatur spina .

Reliquum esset mihi , Auditores , ut explicarem sensus vestros , vestraque proposita ederem . At neque cordis vestri studium novi , neque dispositionem voluntatum vestrarum , & quid constitutum habeatis agere in posterum :

I. Contra inimicitias : Quid enim vestro loco & nomine possum dicere ? Tu cor obduratum ad odia , firmatumque in ulciscendi consilio ; nisi tam prodigiola mansuetudine tibi objecta , iniurias tibi factas obliviscaris quid agetur de te ? Genes 50 *Pater tuus præcepit nobis antequam moreretur , ut hæc tibi verba diceremus : Obsecro , ut obliviscaris scelera fratrum tuorum . Speccati , atque malitia quam exerceverunt in te* . Certè id ipse pro sua potestate poterat imperare : sed obsecrare maluit . Et ego obsecro illius nomine . Si exemplo potes moveri , vide quid in Cruce fecerit . Prima eius cura fuit , orare pro inimicis : *Pater dimittit illis , quia nesciunt quid faciunt* . Oravit Patrem , & impetravit pro inimicis veniam : nam *exauditus est pro sua reverentia* . Te obsecrat ut parcas , & non impetret . Certè si esset necesse , accederet ad tua genua , & veniam à te pro inimico deposceret . Sed in Cruce affixus tenetur : Ego pro illo , eo munere defungor : vide quid respondeas , &c .

II. Adversus avaritiam & immisericordiam erga pauperes . Hæc vendidit Christum , & ipse eam suo exemplo damnavit : nascendo in vita , in doctrina , in insigni rerum omnium contemptu , & in Cruce , sua nuditate .

III. Contra superbiam: Audi docentem, & Vide exempla. Ad pedes Judæ se abiecit. Vide quæ passus sit: captus ut latro, irrisus à Judæis, male tractatus à Ministris, spretus ab Herode & eius exercitu, indutus veste albâ, Barabbæ, illusus in coronatione, coram omnibus nudatus, crucifixus inter latrones, faturatus oppropriis: Tu post talia, quæ contemptum timere debes?

IV. Contra irrisores ad licentiam projectos. De iis apud Prophetas conqueritur Psal. 68. *Opprobria exprobrantium tibi, ceciderunt super me. Et factus sum illis in parabolam: adversum me loquebantur qui sedebant in porta, & in me psaliebant qui bibebant vinum.*

V. Adversus blasphematores; quibus propriè convenit coronare spinis Filium Dei: Caput enim Salvatoris est divinitas, atqui blasphemator divinitatem lacescit; utque spinarum coronatio crudelissimum fuit cruciamentum, maximèque omnium sensibile, ac gravissima quam pertulerit Salvator derisio, sic juramentum & blasphemia. Vnum est ex peccatis quæ contra divinitatem admittuntur acerbissimum: Eius tamen nequitia rei jocantur; crimen illud nihili pendunt, ac rident. Proh Deus! quis jocus! quæ oblectatio! ô barbarum & crudelem jocum! O delectationem impiam & sacrilegam! Nam, ô peccator, quando horribiles tuas execrandaque blasphemias profers, aut id seriò facis aut joco, atque ex formula loquendi? Si facis istud seriò, quodnam majus crimen & enormius admittere potes? Si joco usque sermonis; Deum-ne tam immoderatè offendi à te oportet, delectationem tuam captante: atque id pattare per contemptum & injuriam: Sed quam ob causam: An quod tolerare non potes illius magnitudinem & Majestatem: Aut quòd eius bonitas displicet tibi: An fortè beneficia quæ ab eo accepisti fastidium tibi pariunt: Quid potes sperare ab tot flagitiis &

impietatibus tam execrandis: Ignoras ne horribile pœnas quæ te manent: Sanè pro spinea illa coronâ quâ ipse caput læsisti, expectare debes coronam ignis & flammaram: *Coronans coronabit te tribulatione.* Neque enim unquam impunè ac sine pœnis contumitur Majestas divina.

VI. Contra peccatum carnis: ut scias quanta futura sit illius pœna: Neque enim tantum æstimanda est, ex deliciis usurpatis, ut tantum sit tormentum, quantum fuerunt deliciae, secundum illud; *Quantum in deliciis fuit, tantum date illi tormentum*: Sed ex Christi pœnis, ut futura sit quanti & quam acerbi fuerunt Christi Domini cruciatus. Cum enim te Christus vel unica gutta sanguinis redimere potuisset, voluit tamen tanta supplicia perferre, ut carnis delicias compensaret. Ob quolibet igitur peccata passus est: sed magnitudo externorum suppliciorum respondit peccato carnis; ut hinc mortales intelligerent, quanta supplicia maneat eos, qui se tam turpiter inquinaverunt. Nolo itaque, ô adulter, tibi opponere dedecus, bonorum jacturam & sanitatis, familiarum ruinam, & posteritatis extinctionem: quanquam cogitare potes, quid in ea parte sperare possis: Mitto quo pudore revelanda sint turpitudines tuæ, cum quæ fecisti in abscondito, revelabuntur in conspectu Solis. Non te suppliciis inferorum terreo, quæ debes expectare maxima sed tibi propono Christi Domini corpus totum in tormentis & doloribus, tua causa susceptis; ut saltem ea specie miserabili commovearis. Hoc ego corpus, & hanc carnem tibi oppono. Cur te alia caro sic movet, & hæc non tangit: Non alia tamen de causa tam malè habita, quam ob hoc peccatum. &c. Finio apponendo protestationes, i. meas; deinde populi:

Fiant ea protestationes.

De vitando peccato mortali: de vita

muranda de se crucifigendo : de debellandis Christi inimicis, Diabolo, Mundo, & Carne : de perseverantia, & constantia, & clavis in cruce : De nostra omni spe, amore, & glo-

riatione : in qua cogitatione immori volumus; in osculo, & amplexu Crucifixi : à quo omnem benedictionem in hac vita, & in æterna speramus, Amen.

DOMINICA
RESURRECTIONIS.
CONCICIO.

Christi Resurrectionem planè probatam esse ostenditur.

Resurrexit, non est hic. Marci 16.

REFERT ex Varrone S. August. lib. 18. de Civit. cap. 5. Apim Regem Argivorum profectum in Ægyptum ibi esse defunctum, & ab Ægyptiis donatum divinitate; cultum autem in sepulchro, cum nondum ei templum ædificatum esset, & ex voce Soros quæ sepulchrum significat, & ex Apis vocabulo, unum nomen fuisse compositum, Sorosapis; & ut fieri assoleret, una litera mutata, Sorapis & Serapis dictum fuisse. Carterum capitali lege sancivere, ne quis Apim defunctum fuisse, aliquando diceret: Vnde deinceps in omnibus Serapidis templis statuam Harpocratis, seu hominis digito labia comprimentis erexerunt, ut indicarent eum de Apis divinitate ageretur, mirum esse debere de sepulchro ipsius, silentium, quia nihil magis à divinitate alienum, quam mors & Sepulchrum. Stulti planè, qui cum silentium de sepulchro indicarent, nominare suum Deum non poterant sepulchri mentione, eum non Apim dicerent, sed Serapin hoc est Apis sepulchrum; atque solo nomine probarent non esse Deum. Ita S. Petrus Act. 2. ut ostenderet Davidem minorem fuisse Chri-

sto, de eius sepulchro, & morte meminit, his verbis: *Viri fratres liceat audenter dicere ad vos de Patriarcha David, quoniam defunctus est, & sepultus: & sepulchrum eius est apud nos usque in presentem diem: porro illud non vacuum; sed in quo corpus Davidis asservaretur, ut scirent fuisse tantum hominem mortalem. Sed ubi agitur de Christi divinitate, non modo non siletur de eius sepulchro, sed sepulchrum eius ostenditur: Videte locum, ubi positus erat Dominus: Vnde in eo sepulchro spectantur Angeli, qui ut ostenderent ait, Chrysol. Deum fuisse sepultum ad sepulchrum tanquam apud cælum manebant. Nam, ut ait Chrysol. serm. 75. factus est lapis, vas Angelicæ sessionis, schola vitæ; qui à ludæis ad mortis januam, ad cineris servitium, ad triste silentium fuerat constitutus. Vnde magna probatio divinitatis Christi est vacuum eius sepulchrum, & eiusdem Resurrectio, secundum illud, *Surrexit, non est hic.* De qua probate aggredior eam a deo plane & liquido confirmatam esse, ut nemo nisi qui careat ratione de ea dubitare possit: verum id antequam aggrediar opem Virginis implorabo. AVE MARIA.*

Sicut post acerbitatem vimque hyemis, videmus cum oblectamento amœnitatem veris, vestiti ornatique omnibus naturæ venustatibus: Sicut post tempestatem horribilem, quæ cœlo iracundiam movit, maris fluctus subvertit sursum deorsum, undas permiscuit cum terrâ, orbisque universitatem in communem seditionem compulit, nihil jucundius est quàm cœlam apertum aspicere lumine radians, complanatas undas, quietum & æquabile Oceani marmor, & cum terra mare concordia devinctum: Sicut post civilia bella, terroremque armorum, suavissima rerum omnium atque optatissima pax existit, voluntatum consensus & urbium securitas: Sicut populis sub polo degentibus, post sex noctis menses, dimidiamque desperationem diei, cœlum Solem restituit ac lucem, quæ faultis acclamationibus hilaritatis, sexcentisque gaudij testificationibus excipitur: Eodem modo post crudelem cruentamque Passionem Filij Dei, succedit adestque ipsius triumphans, luminosa profus, ac omninò gloriosa Resurrectio, post plagas sanitas, post dolorem lætitia, post tormenta delectatio, post contemptum gloria, post certamen victoria, post captivitatem libertas, post stragem triumphus, post mortem vita, post sepulchrum cœlum: *Conscidisti saccum meum, & circum dedisti me lætitia:* Quod S. Gregor. Nazianz. ad exclamandum inducit, Orat. 42. Pasch. Domini, Pascha dicam, τὴν γὰρ τελευτὴν, est enim honor Trinitatis: Pater enim suscitavit Filium, Filius resurgit à mortuis, & auctor huius novæ vitæ fit Spiritus Sanctus, secundum illud apostoli, *per Spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Iesu Christi Domini nostri.* Vnde si S. Epiphanius credimus, hæc celebritas est festorum omnium nobis Princeps, totius mundi festivitas, renovatio, & salutare: Eidem festum est omnium festorum, *ἡ ἀναστάσις, ἡ ἀνάστασις,*

vertex, & veluti arx: Ut est Nazianzeno magna victima, & dies omnium maxima & de ea ex sententia Nysseni, dixit Propheta, neque diem esse, neque noctem: cum sic locutus est Zacharias c. 14. *Erit dies una, quæ nota est Domino, non dies neque nox: Et in tempore Vespers erit lux:* Etenim non dies, quoniam cœpit ante ortum solis, neque nox fuit quæ tantum luce Redemptoris respicendur: sed fuit dies, quam fecit Dominus. itaque, ut pergit Nazian. hæc est nobis festivitatum festivitas, & celebritatum celebritas, tanto cæteris omnibus, non solum humanis, & humi defixis, sed usque ipsius Christi sunt, ac propter: ipsum celebrantur, superior, quanto Sol stellas antecedit. Vnde non mirum si ad eam celebrandam, omnia concurrant, Inferi, Sepulchrum, Mortui, Videntes, Superi, Angeli. Inferi propter libertatem, Sepulchrum propter mortis spolia, Videntes propter gloriam, Superi propter lumen, Angeli propter Regem, Sed ne omnia Doctoris eloquentissimi ornamenta persequar, illud pro omnibus dixisse sufficiat, hanc esse rerum omnium centrum, atque finem: Etenim ut ait Nyss. orat. 1. in Pascha, Si qua est Patriarcharum benedictio, divino spiritu confirmata, si quid veritatis, historiarum veterum ænigma a portenderant, si quid magnum, prophetarum oracula pronuntiant, ea omnia hodierno munere continentur unde nobis non aliter, quàm si spectaculo nobis proposito, lumen, ex innumerabilibus facibus constatum, perstringeret aciem oculorum, omnis Christi benedictio, tanquam lux per se fulgens, magnum hunc animis nostris splendorem ex multis variis Scripturæ radiis convenientem emittit. Aludic fortasse ad pharum illam mirabilem, quæ hoc ipso die accendebatur, de qua meminuit Natalius in Hadriano: Erat autem ingens candelebrum mirabili opere confectum insigni artificio, quod à lumine templi tholo

in Crucis effigiem, pendeat, quod candelas mille trecentas & septuaginta continebat. Vnde mirum quod ait S. Athanas. orat. 2. de Resurrect. Christum suscitatum ex mortuis, totam mortalium vitam, unum Festum reddidisse.

At veritus ne me latitia efferat, & ne sermonem hunc minus fluctuosum efficiam, utilitatem potius quam oblectationem spectans, contraho me ad probationem huiusce propositionis, quæ sola sermonis mei argumentum futura est, omnium scilicet mysteriorum fidei nostræ, nullum esse, quod pluribus probationibus magisque convincentibus confirmatum nobis fuerit, quam mysterium Resurrectionis Filii Dei: Vnde fit ut S. Paulus illud tanquam doctrinæ suæ fundamentum cõstituat. *Tradidi enim vobis, in primis quod & accepi quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris, secundum Scripturas: & quia sepultus est, & quia resurrexit tertia die secundum Scripturas.*

1. Probatio est. Quia omnem dubitandi occasionem sustulit, ita ut omnis qui non crediderit sit inexcusabilis. Etenim inter omnia, tria præcipuè difficultatem facere potuissent,

1. An verè mortuus. Nam non resurgit nisi quod mortuum est. Et ita multi negarunt varias factas Resurrectiones.

2. An eius corpus clanculo ablatum fuerit, ut ita populis imponeretur. Et hoc fuit impiorum Sacerdotum cum senioribus congregatorum consilium, qui copiosam pecuniam militibus dederunt, dicentes: *Dicite quia discipuli eius nocte venerunt: & furati sunt eum nobis dormientibus* Et ut subiicit Marth. cap. ult. *Divulgatum est verbum istud apud Iudeos, usque in hodiernam diem.*

3. An ab alio suscitatus esset eius corpus. Nã si hoc esset non ex eius suscitatione rectè probaretur eius divinitas, quippe qui non sua virtute sed aliena esset suscitatus.

Quoad 1. ut scires verè mortuum, 1.

probatum ex testimonio Centurionis qui accersitus à Pilato testatus est vere esse mortuum, 2. ex effusione totius sanguinis & aquæ ex Christi latere. Nam totus sanguis effusus est, ac post sanguinem, aqua, ut scires nihil sanguinis relictum esse etiam ferro viscera scrutante, quod accidit post ictum lanceæ. Certè vita in sanguine est. Itaque, ne vitam retinuisse videretur totum sanguinem fudit: semper aliquid sanguinis hæret in corde, sed ne aliquid superesset, voluit lancea cor dividi, ut sicut loquitur S. Cyprianus de duplici Martyrio, quidquid resederat in corde sanguinis emitteret: In cuius rei figuram Job in afflictione sua scidit vestimenta sua quod exponens S. Chrysost. Homil. de Job & Abraham, sic habet: *Dirupit vestem non ingratus, neque indignam vocem emittens, sed insultans diabolo, & in expugnabilem eius, qui omnia abstulerat, rapacitate confundens, unam, quam habebat vestem, & qua indutus erat, dirupit, ac deposuit, gloriatus contra tentantem; & ei ostendens, quod maiora illis sustinere queat.* Ita Christus, postquam Judæi & milites, omnem sanguinem exhauferunt, reliquum cordis sanguinem mortuus miraculo emisit, & aquam post sanguinem, ut nemo de morte dubitaret: Vnde S. Joannes post huius rei narrationem subdit. *Et qui vidit testimonium perhibuit, & verum est testimonium eius, quia scilicet fuerat testis oculatus: Et ille scit, quia vera dicit, & ut vos credatis; Certè cum multa quæ viderat Joannes, ea narrasset, huius tamen rei particulare adhibet testimonium ex visu propter rei momentum.*

Quoad 2. Ne forte aliquis putaret Christi corpus ab apostolis fuisse sublatum, ut impii Judæi calumniam fecerunt, factum est divina Providentia ut ipsi custodiam militum adhibuerint, ne si alii adhibuissent, fraudè factâ dicerent: Ad hæc ut sigillo suo sepulchrū munit, eodem sensu quo ille impius dixit Sap. 5.

Non

Non est reversio finis nostri, quoniam consignata est. Quod autem causati sunt Judæi, dormientibus custodibus, discipulos Christi corpus eius furatos esse; pulchrè redarguit Augustinus in Psal. 63. Dormientes testes adhibes, verè tu ipse obdormisti, qui scrutando talia defecisti. Verè enim defecerunt scrutantes scrutationes, consilia mala. Itaque corruptos pecunia custodes ait Matth. cap. 28. Et divulgatum est verbum istud apud Iudeos usque in hodiernum diem: Sed præclare Sedulius Poëta hos custodes exagitat: Tam grandem lapidem silentio volvi non potuisse, ut dormientes non excitarentur, aut aliquis eorum, qui cæteros excitaret, atque inclamaret: Nihil fuisse causæ, cur corpus ligatum tot vinculorum voluminibus solveretur, & linteamina relinquere in sepulchro separatim immoluta, & sudarium commixtum.

anne beati

Corporis ablato, velocius esse putavit Solvere contactum, quam devecere ligatum; Cum mora sit furtis contraria? cautius ergo Cum Domino potuere magis sua lintea tolli; Mentitia est vox sana sibi: Tamè ista figuram Res habet egregiam: Judæis constat ademptum, Quem nos devoto porramus pectore Christum.

In quo Divinam admirare providentiam, nam ut notat Chrysostr. Homil. 90. in Matth. ipsi vel inviti operam navarunt veritati: Si quidem ipsi Pilatum adjerunt, ipsi petierunt, custodiam; Pilatus autem noluit, ut soli milites obsignarent, ne fraudem postea incularent, sed voluit ut ipsi facerent: Nec voluit eis milites prætorianos dare, sed suis uti voluit, unde ait: *Habetis custodiam, ire, custodite sicut scitum, illi autem abeuntes munierunt sepulchrum signantes lapidem cum custodibus: Quare cum inculant custodes dormientes, ridiculi sunt: Etenim quando volunt discipulos defuncti corpus abstulisse: An Sabbato? Sed quæ rati-*

one, cum lex prohiberet accedere? Quod si legem neglexerunt, quomodo, cum essent adeo timidi, eo ire ausi sunt? Sed quomodo aliis persuadere eius resurrectionem, quam ipsi falsam scirent? Jam quali fiducia, pro mortuo stare auderent, & quam ab eo sperare mercedem? Qui adhuc viventem, & tantummodò comprehensum videntes aufugerunt, ijne post mortem, si non resurrexisset, erant audacter pro illo locuturi? & cuiam quæ dixissent forent verisimilia? Oportuisset igitur ut finxissent, quæ nec ipsi ausi essent fingere, nec si Sapiuissent, voluissent. Nam cum sæpè promississet se resurcturum, jam si non resurrexisset, planum est quod ipsi decepti, & à tota gente, propter ipsum oppugnati, atque à domibus expulsi, eum aversati, fuissent, nec talem ei gloriam tribuissent: sed: contrario tanquam decepti, & in extrema propter ipsum adducti pericula, mille maledictis con-scidissent. Adde quod nisi vera fuisset resurrectione, quomodo eam stabilire fingendo potuissent? An sermonis vehementia, & orationis accimonia: ut qui omnium erant imperitissimi; pecuniarum ne abundantia: atqui neque baculum habebant, neque calceamenta: generis ne claritate: atqui, nec ipsi clari, nec à parentibus claris orti: patriæ ne splendore: atqui, è regionibus erant obscuris: suæ ne multitudine: atqui, non plures quam undecim, & illi quidem dispersi: an promissionibus Magistrum: sed quibus: si enim non resurrexerat, nihil apud illos ponderis; nihil auctoritatis apud ullum habere poterant. Expende autem ridiculam Judæorum malitiam: Recordati sumus, quod seductor ille adhuc vivens dixerit post tres dies resurgam: Atqui si impostor est, & vana jactavit, quid metuitis: Cur adeò solliciti estis, tantumque studii impenditis? Metuimus, ajunt, ne discipuli eius corpus farentur, ac decipiant plebem: Sed ostendimus id nulla rati-

one

one clanculum fieri potuisse. Verum malicia, ut est impudens, & contentiosa, quæ stulta sunt & temeraria aggreditur: & ita ad tres dies iubent muniri sepulchrum, ut pro dogmatibus decertantes: in quo veritati seruiunt, ne quod se timere dicebant, id postea cum aliquo colore dicere possent, si hæc omissa forent. Vide autem quomodo veritati seruiunt: 1. enim agnoscunt ipsum ante mortem suam pollicitum fuisse suam resurrectionem idque intra tres dies. 2. Cum custodes adhibuerunt, testes posuerunt resurrectionis. 3. Sustulerunt dubitationem omnem fraudis: nam corpus auferri non potuit, ne supponeretur reuoluisse: cum enim esset sepulchrum in tunc cavatum, suffodi non potuit; quod fieri potuisset, si fuisset cæmentarium: oportuit itaque ut auferretur per ostium; sed & illud clausum fuit ingenti lapide, & obsignatum illorum sigillo, & custoditum à militibus: & tamen nil horum impeditur eius resurrectionem. Et ea causa fuit, cur citius resurrexerit, ne dicerent quod esset mentitus, vel quod post illud tempus, in custodito sepulchro furto fuisset sublatus. Nam citius resurrexisset criminationi non erat obnoxium; ferius verò plenum fuisset suspicionis. Oportuit itaque resurrectionem fieri ipsis assidentibus, & custodientibus, & consequenter intra tres ipsos dies; alioquin si exactis tribus diebus, & custodibus remotis, facti fuisset, res futura erat suspecta: ideoque permisit, ut sicut voluerant, obsignarent sepulchrum, & ei assiderent; quod extremæ fuit stultitiæ, & timoris ipsos vehementer concutientis: qui enim viventem comprehenderant, mortuum verentur: quavis si homo tantum fuisset, nihil esset quod timeretur. Sed ut scirent voluntate suâ passum esse viventem, en & sigillum, & lapis, & custodes; nec tamen ipsum retinere potuerunt: hoc unum tantum effecerunt ut sepul-

Tom. III.

tura publicaretur, & resurrectio inde certior haberetur & manifestior, & inde crederetur.

Quoad 3. Ne ab alio suscitatum diceret, uti quondam contigit homini à latronibus interfecto, & in Elisæi sepulchro coniecto, unde Ecclesiastes cap. 48. *Mortuum prophetæ vit corpus eius: Ita vita sua fecit monstra, & in morte mirabilia operatus est: Divinâ Providentiâ factum est, ut in sepulchro lapideo poneretur excisus in petra, ne suffodi potuisset crederes, si opus esset cæmentarium, & eâ ratione extrahi, atque evehi potuisset; item in sepulchro novo, in quo nullus adhuc positus fuerat, ne resurrectio, alterius virtuti tribueretur: vel ut ait Ambrosius, ne alius suscitatus esse, non ipse, diceretur à perfidis: Nec otiosè ait idem Pater, alius monumentum novum dixit, alius monumentum Ioseph, quia sibi Ioseph exciderat: non habebat igitur Christus tumulum suum: Mortis victor, mortis tumulum suum non habet: quæ enim communio tumulo, & Deo? Ac ne putes id temerè accidisse, huc spectat quod de Christi sepultura scripsit Isaias, c. 53. *Dabit impius pro sepultura: & divites pro morte sua: quod aliter, & sic habet Hebræa, dedit cum impijs sepulchrum eius: quia juxta Calvariæ locum, ubi latrones sepeliri solitum erat: Et cum divite, in mortibus suis: quia positus est, in sepulchro hominis divitis, nempe Iosephi. Ex quibus omnibus patet sublata fuisse causas non credendæ resurrectionis. Ac ne credas nos uti tantum argumentis negativis.**

II. Probatio est: Quia omnis generis testimonia accesserunt secundum illud 1. Ioan. 5. *Tres sunt qui testimonium dant in celo, pater, Verbum, & Spiritus Sanctus: & tres sunt qui testimonium dant in terra spiritus, aqua, & sanguis. Et terra quidem testimonia dedit mortis: nam spiritus corpus deseruit, secundum illud Ioan. 19. Et in linato capite erasit spiritum: de quo*

T

prius

prius dixerat: *In manus tuas Domine commendo Spiritum meum*; quod exponens Innoc. 3. in Decretal. Gregorij lib. 3. Titulo 51. De celebratione Missarum cap. 8. In quadam: Hinc manifestè probatur, quod spiritum habebat, non solum flatum vitalem, sed animam rationalem, de qua dixerat: *Tristis est anima mea usque ad mortem, & potestatem habeo ponendi animam meam, & iterum sumendi eam.* Aperto autem Christi latere ab uno è militibus, continuo exivit sanguis & aqua: quâ ratione indubitata fuit mors Christi: fluxus enim totius sanguinis, infert interemptionem animalis, nam vita in sanguine est & quod totus fluxerit patet ut diximus, ex succedente fluxu aquæ: aquæ autem fluxus ostendit resolutionem corporis naturalis in sua principia: nomen enim aquæ debet sumi propriè: & significat aquam elementarem: quod quia extraordinarium fuit, ne fides abesset, subiecit Ioannes; *Et qui vidit, testimonium perhibuit, & verum est testimonium eius.* Ex quo loco idem Papa loco citato, colligit quoque veritatem corporis Christi & Humanitatis ipsius: rationalis quippe anima non posset vivificare nisi corpus humanum, ex quibus simul unitis verus homo consistit. Ut verò fuit verus spiritus, & verus sanguis, ita quoque pura aqua, cum Christus sit veritas, & à veritate omnis fallacia sit penitus aliena; possitque naturaliter compositum in componentia, & elementatum in elementa resolvi; verusque extiterit sudor ipsius, sicut guttæ sanguinis decurrentia in terram. Nam cum ad compositionem humani corporis quatuor elementa concurrant; & ad vegetationem ejusdem quatuor humores illis consimiles; ut veritatem humani corporis expressius in Christo demonstraret Ioannes, unum ex illis, & unum ex istis expressit; ex elementis aquam, ex humoribus sanguinem: in quibus duobus, duo maximè, Redemptionis videlicet, & Rege-

nerationis mysteria elucet: addo & mortis testimonia in eorum effusione.

Iam cælum testimonia dedit Resurrectionis. Pater quidem miraculis innumeris; & missis Angelis; & hominibus suscitatis: quoniam multorum Sanctorum corpora suscitata sunt, & apparuerunt multis in civitate: Angeli autem annuntiaverunt mulieribus, quoniam Pater suscitavit Filium suum: efficiencia enim resurrectionis Patri tribuitur: quia opus fuit divinæ potentia, quæ singulariter Patri conceditur per attributionem.

Filius pluribus modis eandem testatus; est variis apparitionibus, pluribus modis factis, exhibitione sui corporis; visu, tactu, attractione, vulnerum exploratione, manducatione, argumentatione, nam verum corpus ostendit, cum se iussit tangi; *Palpate & videte quia spiritus carnis & ossa non habet*: probavit vitam animalis, cum vidit & locutus est, & progressus est, & comedit, *habetis hic aliquid quod manducetur?* Probavit vitam rationalem, cum discurret, & argumenta intulit: quæ probationes, suppositâ ipsorum dispositione, omnem ab Apostolorum animis dubitationem sustulere, cum ipsi nolent credere, nisi tangerent, vellent autem credere, si tangerent; deberent autem credere, ratione multarum probationum; ad hæc, revocatione in memoriam eorum quæ docuerat: *Hæc sunt verba quæ ego dicebam vobis, cum essem vobiscum*; Item, obiurgatione, & reprehensione, *O stulti, & tardi corde ad credendum omnibus quæ locuti sunt prophetae*; Et ad Thomam, *Quia vidisti me, Thoma, credidisti*; Item, *Noli esse incredulus, sed fidelis*; Item, *Et exprobravit incredulitatem eorum, quia illi qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt.*

In quo adverte aliud esse objectum fidei, aliud propositionem objecti fidei. Objectum fuit ipsa Christi resurrectio divinitus facta, quæ fuit objectum materiale fidei, at forma
le fuit

le fuit revelatio huius objecti, & autoritas divina. Sed propositio fuit multiplex: omnis autem sufficere potuit bene disposito ad credendum, sed malè dispositis opus fuit multis modis: & hoc fuit in Apostolis, qui credere noluerunt, & cæteris motivis credendi non fuerunt contenti: nisi viderent & palparent; quorum infirmitati ita Christus se accommodavit, ut omne genus probationum illis attulerit, Deniq; eos Christus convicit allegatione Scripturarum, & eartum expositione: *Et incipiens à Moyse & Prophetis, interpretabatur eis Scripturas, quæ de ipso erant.* Et illud aliud, *Et aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas.* Quia non tantum illuminavit, ut Doctor proponens exterius, & tantum exponens sermone; sed etiam ut Deus, docens interius, & tribuens intelligentiam, unde dubitare non poterunt post tantam illuminationem.

Spiritus autem Sanctus dedit testimonium in omnibus Scripturis, cum & in Lege, & in omnibus Prophetis, & in Psalmis, locus sit de Christi Domini resurrectione: Dedit etiam testimonium per descensum in Apostolos, quo tempore illud impletum est quod dicitur in Ioanne cap. 15, *Ille testimonium perhibebit de me: quod factum variis signis, & virtutibus, sanitate, prophetiis, linguarum generibus & multorum mortuorum resurrectione, quæ non potuit fieri in nomine eius, qui non fuisset inter mortuos liber, & qui in se mortis imperium non superasset.*

Iam quid memorem inferiora quidem, sed certa testimonia, Angelorum, Magdalenæ, Mulierum, ipsius Petri, decem Apostolorum, qui Thomæ dixerunt, *Quia vidimus Dominum:* Denique ipsius Thomæ, cuius infidelitas, & pertinacia maximum fuit eiusdem rei testimonium: Nam eò pervicaciæ devenerat, quo infidelis quisque, & maxime difficilis ad fidem; ut ne aliorum quidem sermonem audire, ac ferre posset, tan-

quam forent deliramenta: Lucæ 24 *Et visum ante illos, sicut deliramentum verba ista, & non crediderunt illis.* Unde ab illis ipse Thomas discessit, nec decem referentibus se Christum suscitatum vidisse, fidem adhibuit, quasi ipsi non satis explorassent, ac veritatem carnis probassent: quod ubi curiosissime fecit, coactus est veritatem summâ devotione fateri, exclamans, *Dominus meus, & Deus meus.* Et ita Discipulorum infidelitas magnum fuit veritatis argumentum, ne diceret eos ex levitate credidisse, cum scriptum sit, *Qui credit cito, levis est corde:* Ad hæc quia occasionem Christo dederunt, varias afferendi probationes, & quoad sensus ipsos, & quoad intelligentiam; quod in aliis mysteriis factum non legimus, ut hoc supra omnia potissimum, ac præcipue confirmaretur.

Sequitur unica Conclusio. Ut cogites quam indignum sit & temerarium, & quam intolerabile, ubi habeas tam multiplices tamque certas probationes, ob minimam difficultatem occurrentem de re adeo constante dubitare; quod solent homines impii, quos una impietatis difficultas plus movet, quam tot attestata testimonia: ut scilicet in illis impleatur, sermo ille; *Quia odio habuerunt me gratis:* uti Apostolus Thomas, qui sola animi pervicacia, & animi dolore, se ad incredulitatem, tot neglectis testimoniis, obfirmavit.

Sed adversus tantam testium nubem, & autoritatem, quid obiicere potest impietas, & incredulitas?

AD I. Statum corporis adeò deformem & perditum morte; Sed quid illud obesse potest Resurrectioni, si cogites unitum fuisse hoc corpus divinitatis; de quo consequenter dictum est; *Non dabit sanctum suum videre corruptionem:* 2. Potuisse Deum

Deum, sine opera viri, illud in utero Virginis formare: cur itaque eadem virtus non illud iterum formare poterit in tumulo; 3. Quotidie artificem opus suum vetus, & collapsum redintegrate; cur igitur id Deus non poterit; Vide figulum ubi vas finxit elegans, si ante coctionem frangatur, nunquid potest illud iterum fingere? nunquid idem potest in suo opere cerarius? Idem aurifex? Cur id unus non poterit, qui omnia potest Deus.

An 2. quod Iudæi calumniati sunt, Discipulos Christi, corpus ejus esse furatos, secundum illud Matth. 28. *Dicite quia Discipuli ejus nocte venerunt, & furati sunt eum nobis dormientibus: Et divulgatum est verbum istud apud Iudæos usque in hodiernum diem:* Sed vide homines ridiculos ex ipsorum, diligentiam: Nam & custodes adhibuerant, & sigillo munierant: Quid ergo jam queruntur de furto; Item eadem calumnia refellitur ex custodum testimonio? *Nam quidam de custodibus venerunt in civitatem, & nuntiaverunt Principibus Sacerdotum omnia quæ facta fuerant.* Item ex eorum super eâ re coacto concilio, & ex datâ custodibus pecuniâ, secundum illud. *Et congregati cum senioribus, consilio accepto, copiosam pecuniam dederunt militibus, dicentes, dicite, quia Discipuli ejus, nocte venerunt, & furati sunt eum, nobis dormientibus:* Vide num ipsi dormiant, qui testes adhibent dormientes. Denique ex iis quæ secunda sunt: Nam si homo semper mortuus jacuisset, & ficta foret resurrectio, unde tanta in discipulis mutatio, unde tanta constantia, unde tanta scientia, unde sic mores mutati, unde totius orbis conversio, unde fides in Christum? Finxerunt Discipuli Apollonij Thyanæi eum vitæ redditum: vide quo reciderit fabula ridicula; à quibus credita & recepta fuit.

An 3. Possideri à Turcis Sepulchrum Domini, quod esset æternum Resurrectionis ipsius testimonium: Id enim ab aliquibus jactari audio. Ita sanè Christus Sepulchrum reliquit hostibus, sed ipse corpus inde eduxit. Ad hæc,

sicut militibus cum præsens adesset, custodiendum permisit; ita enim vacuum à Turcis servari voluit, ut & ab hostibus obsequium traheret. Præterea qui seipsum, & sanctos suos in quibus semper habitat, hostibus permisit; cur non etiam sepulchrum & rupem; quamquam non excidit etiam propheta Isaïæ cap. 11. *Et erit sepulchrum ejus gloriosum* Nam quicquid conatus sit Iulianus Apostata contrailudè, semper tamen mansit in gloriâ & licet in illis locis Turcæ dominentur, non tamen manet sine honore; eò undique concurrentibus Christianis:

Vidistis quam sint levia quæ nobis obicit Impietas, & audistis quibus testimoniis Fides nostra stabilita sit, & quibus authoribus credamus: Quod in universum opto vos, Auditores, in rebus fidei, & morum considerare, Nam dici non potest quàm gravibus agamus testimoniis, & quàm levibus, & planè ridiculis rationibus nitatur Impietas. Quid enim pro se afferunt Impij; sensum, difficultates, jocos, sales. Quis credat? Quis putes? Nisi videro non credam, quomodo potest id fieri, & innumera ejusmodi. Quid fides nostra? Prophetias impleras, prædictiones tot sæculorum, innumera miracula, signa, portenta, morum mutationem, vitæ sanctitatem, rationum pondera, motiva credibilitatis tot & tanta, tot sapientum testimonia, tot populorum & rationum consensum, tot sæculorum concordiam. Itaque non mirum est si pro nostra Fide tot Martyres sanguinem fuderunt: omnis ætatis, sexus, conditionis; per tot supplicia; apud omnes nationes; totque sæculis: non mirum, si multi obeandem Fidem, & persuasi ab ea, omnia sua reliquerunt, & rebus omnibus nantium remisissent; cum isti omnes impii, nihil sustinere vellent pro suis nugis, neque periclitari in ulla re, ut suas doctrinas, & effata tueantur. Hinc fieri

fieri videmus ut solidissima quæque ingenia, & prudentissima, rebus Fidei in se acquiescant: aliis vero rebus dent se ingenia turbulenta, vana, inania, superba, & omnis disciplina inimica: unde amborum dissimiles mores, & vita valde contraria: At vide ô Impie.

1. Quis nostrum solidiore nitatur fundamento: Tu tuo iudicio tu tuæ prudentiæ; immo pervicacitati; quia capere non potes, quia hoc sensui tuo adversatur, quid mihi opponis tuas difficultates? Unde illarum origo, nisi ex tua ignorantia, ex animi tui stupiditate? Quia omnia metiris sensibus tuis; nihil plus intelligis, quam quod oculi vident, quam quod manibus tangis: *Nisi videro fixuram clavitorum; & c. & mittam manum meam in latas, & c. non credam.* Tuæ fidei opponunt se pessimi tui mores, vivendi consuetudo, vitæ præsentis amor: Ego Divino testimonio innitor, Prophetiarum veritati, miraculorum testimoniis, Divine providentiæ: sequor in Fide summa ingenia, exempla omnium virtutum, tot rationes, tot demonstrationes; Non potuisse illam Fidem esse falsam, quæ tantam in rebus mirationem effecit; quæ tot errores sustulit; tot abolevit vitia, tantam sanctitatem induxit; quæ tot martyres habuit, quæ tanto sanguine consignata est; quam nec tyrannorum sævitia, nec tortorum immanitas, nec tormentorum atrocitas imminuere potuit; adversus quam nec mors aliquid potuit, nec Inferorum portæ prævalere potuerunt; & ad quæ stabiliendam tanto consensu convenire non potuerunt gentes & nationes, adeo moribus, & legibus dissimiles: Ad hoc me movit tanta unitas & concordia, tam admirabilis sanctitas, successio non interrupta, & innumera signa, & portenta omnibus sæculis, tot testibus visa:

2. Quis nostrum agit prudentius? Tu sensibus gubernaris, & humano sensu: Ego divino. Tu terram spectes, ego cælum, Tu omnia

tempore concludis, ego æternitate. Tu regula dirigeris fallibili, & erronea, ego infallibili, & nunquam fallente. Tu asseris quod nescis, nos autem quod scimus, loquimur; & quod vidimus, testamur. Tu sola rerum incertitudine gubernaris, nos autem rerum infallibilitate & certitudine:

3. Quis nostrum majori periculo se exponit? Nam ut de rebus meis, tuo utus iudicio sententiam feram, ad summum me privo, aut rebus illicitis, aut rebus vanis, & bonis fugientibus, & quæ omnia intra huius vitæ ambitum concludunt. Sic mecum quæso reputa, an horum rerum iactura magna est, & æstimabilis? Dem hoc tibi, omnia, vita hac nostra præsentem terminari; nullam esse aliam vitam, nullam resurrectionem corporum, neque animorum immortalitatem; meras esse nugas quæcunque dicuntur de inferorum tormentis, & de Sanctorum beatitudine; hoc ne satis est ad tuam impietatem? sed mitto dicere hanc esse cogitationem Epicuri alicuius, aut animæ sensum: ad hæc, si hæc sint vera; nullum esse Deum, nullam religionem, nullum jus, nullas leges, nullum rerum ordinem; sed ne tecum disputem de ipsis rerum principiis, hoc demus tuæ impietati, & improbitati tuæ: Nunquid tamen melius est mihi castum fuisse quam impurum; justum quam injustum; bonum quam improbum? Cuius maior securitas, tua; an mea? Cuius major, & tutior pax, tuæ conscientia; an meæ? Quæ vita tranquillior, & beatior, tua quam tot crimina terrent; an mea quæ recte factorum conscientia consolatur? Sed verte negotium, & rem considera de integro: At si est alia vita, præter hanc præsentem, quæ sit æterna & summè misera, vel summè beata; quo loco res tuæ erunt? quod deinde remedium? quæ excusatio? hoc ne idem est in utramque partem? Vide an nostra sine paria, an æqualia, æquale periculum, an æqualis iactura? Tota alea mea, vertitur circa temporalia,

ralm, circa exigua, & contemptibilia; quæ
possedisse nihil est, amisisse exigua, jactura,
contempsisse virtus: Alea tua vertitur circum
æterna, & summa; quæ possedisse summa est
& suprema felicitas, amisisse extrema miseria,
& suprema infelicitas, contempsisse summa
impietas & stulti-ia. Sed hæc omnia incerta
sunt, urges iterum? Tibi certè incerta; mihi
autem certissima, & indubitata. Saltem, ais,
sunt obscura, non tamen incerta, non dubia,
non falsa. Sed tamen quid inde concludis?
Quia obscura mihi dubia: Tibi certè, sed non
mihi. Sed non dubia fuere tot Sanctis, tot

martyribus, tot præclaris ingeniis. Et si essent
dubia vide an ad prudentiam pertineat in re
tanti momenti periclitari, in qua agitur de
summâ rerum? Equidè si falsus sum nihil mihi
deperit; sed temper magna me spe erexi &
& consolatus sum: Si deceptus es, totum
perdidisti, & quod erat præcipuum in vitâ,
quod est virtus; & quod totum est in æternitate,
quod felicitas est; ad quam nos
perducat Iesus Christus.
Amen.

* * *

FERIA SECUNDA

POST PASCHA. CONCIO.

Quàm multa ad fidem Resurrectionis nostræ
nos disponant.

Resurrexit Dominus verè. Lucæ. 24.

LICET in hoc Festo plures dies esse
videantur, censetur tamen Pascha
unica dies; quia una est solemnitas,
unde signanter dicitur, *Vna Sabbato-
rum*, quod exponens Sanctus Chrysostomus
Serm 79. Benè una dixit, Quia resurrectionis
dies alteram nescit: resurgentium, lux mori
non potest, lux quæ mortem delet, non potest
extingui. Unica igitur est dies; sed ut ait Nazi-
anzen. Hæc dies dicitur magna & magna vic-
tima, est enim dies quam fecit Dominus. Ita
que cum sit una solemnitas, non mirum si de
una re tantum agatur, hoc est de resurrectione
seu Christo seu nostra; in cuius probatione
pergimus, uti Christus quadraginta diebus
suis discipulis suâ probavit. Sed de tanta gra-
tia dicere non possumus sine gratia. Vnde au-
tem melius gratiam petemus quam ab ea quæ

gratia plena est. AVE MARIA.

LICET non ignorem quod alicubi dixit
Philo Iudæus magnorum argumentor-
um magna de bere esse proçimia, & a-
liunde Pascha esse omnium Festorum primû,
uti ex Epiphanio illud vocante totius mundi
festivitatem & renovationem nuper diceba-
mus; Quia tamè hoc unû quærimus, ut quæ
pro nobis gesta sunt ex iis utilitatè capiamus
(neque enim sibi tantum Christus resurrexit,
sed nobis etiam, totique mundo; secundum
illud Apostoli ad Roman. 4. *Traditus est propter
delicta nostra, & resurrexit propter justificationem
nostram*) Age pergamus in operè à nobis sus-
cepto, & ostendamus quibus firmamentis
stabilita est fides quam habemus de Christi
resurrectione, secundum illud, *resurrexit verè.*
Hæc

Heri ostendebamus ex omnibus Fidei nostræ mysteriis, nullum pluribus probationibus confirmatum fuisse quã Christi resurrectionem; cuius rei duas probationes attulimus, in quibus plures aliæ continentur: prima fuit quia omnes dubitandi causæ sublatae sunt. Secunda: Quia omnis generis testimonia accesserunt. Nobis hodie Tertia superest explicanda: & hinc petitur quod Deus tam multiplici ratione hominũ mentes ad eam fidem ex præteritis & ex præsentibus disposuit, ut nemo rationis capax impossibilem hominum resurrectionem judicare possit, nec ullus consequenter de Christi resurrectione, ex rei ipsius difficultate, aut etiam impossibilitate dubitare.

Est autem duplex difficultas una particularis, altera communis: particularem heri sustulimus; oportet ut hodie tollamus communẽ. Incipiamus à præteritis quæ magnum faciunt futurorum argumentum.

I. Itaque probatio petitur ex primi hominis formatione; & hæc est: Si audisti quod initio pulvis, & limus, in formã redactus est, & in hominem animatus; quidni igitur idem Deum posse iterũ facere firme credas? Nam, ut ait Tertull. lib. I. de Resur. carnis cap. 11. Vtique idoneus est reficere qui fecit: Quanto enim plus est fecisse, quam refecisse, initium dedisse, quam reddidisse? Ita restitutionem carnis facilitore credas institutione. Ne mihi itaque dicas, quomodo potest pulvis, caro fieri, formam accipere, videre, audire, sentire, & cetera Ego enim vicissim cum Greg. Nyss. orat. 3. de Resurrectione, rogabo, ut me doceas, quomodo in prima hominis conditione, pulvis dissipatus coactus sit; quomodo terra, caro facta est; item, quomodo eadem materia ossa, cutẽ & adipem, & pilos confecit: quomodo cũ una sit caro, diversæ sint formæ membrorũ, diversæ qualitates, & tactus: quomodo pulmo tactu mollis, colore livi-

us, jecur solidum, firmum, & non cedens, atque rubeum: cor constructum, ac durissima particula carnis: &c. Ne itaque limum, & pulverem contempnas, sed cogita toties honorari, quoties manum Dei patitur, dum, ut ait Tertull. loc. cit. cap. 6. tangitur, dum decerpitur, dum diducitur, dum effingitur. Certe Phidiæ manus Iovem Olympium ex ebore molitur, & adoratur: nec jam bestia, & quidẽ insulsi- sima Deus est, sed summum sæculi numen, non quia Elephanus, sed quia Phidias tantus idem & multo magis cogitã de limo, & pulvere in manu Dei: datum est esse aliquid origine generosius, & demutatione felicius. Hæc ille. Nempe Christiano homini nulla est difficultas credenda Resurrectionis, qui primam hominis formationẽ didicit ex Genesi: nam utrobique est pulvis, & limus; utrobique eadẽ Dei manus, & potentia. Neq; verò Deo est difficilius plures producere quam unum, cũ potentia producentis sit infinita, & propterea multitudine operum non possit exhausti.

II. Probatio petitur ex primæ mulieris, hoc est Evæ, formatione. Quomodo itaque prima mulier ex parva parte lateris, & unica costa, integrum animal, simile perfecto extitit. quomodo pars ad omnia suffecit; & exiguum, totum constituit; costa facta est caput, manus & pedes; viscerum, & intestinorum flexuosa figura, atque distinctio, caro, pili, oculus, nasus, &c. Quis hominum si modo sit sanæ mentis non credat, ex integra hominis materia posse eundem renovari, & eandem fœminam restitui? Nam communis erit utriusque sexus reparatio ut initio Deus utrumque sexum molitus est.

III. Probatio. Sed age, Quomodo hæc omnia quæ vides, & quæ non vides creata sunt? Dic qua arte Deus hoc totum confecit? Cur igitur cum ista fatearis, etiam istud non admittis?

Ac

Ac ne indigneris, si cum rationem fabricationis ignores, etiam corrupti restitutionem non intelligas. Ambrosius lib. de fide Resurrectionis. Cælum aspice, terram intue: unde stellarum ignes, unde ortus Solis, & radii, unde Lunæ globus, & montium vertices, dura saxorum, nemorosa sylvarum, unde vel diffusus aër, unde vel infusa, vel superfusa aqua: Sed si hæc omnia fecit Deus ex nihilo, cur miremur renasci posse quod fuerit, cum videamus natum esse, quod non fuit: Hic totus discursus respicit Dei potentiam, quæ talis est ut illi nihil sit impossibile, & quæ nullo eget adjuto: e, cum ipsa sibi sufficiat. Unde Ambrosius loc. cit. Non egent humanis, divina Mysteria: Cælum Deus fieri iussit, & factum est: Terram creari statuit, & creata est: Quis humeris saxa convexit: Quis congestis impensas: Quis laboranti Deo, suam operam ministravit: In momento hæc facta sunt, dixit & facta sunt: Si dicto elementa consurgunt, cur dicto, mortui non resurgant: Immo illud longè facilius est ex communi hominum sensu. Et Nyssen, orat. 3. de Resurrectione. Idem artifex est, & primæ creationis, & secundæ transformationis: Novit quomodo opus suum dissolutum restauret. Si opus sapientiæ est; in ipso fons est sapientiæ: si potentia, & viribus opus; non indiget adjutore omnipotens: Et est, & dicitur, at ei qui omnia potest nihil est difficile, nihil perplexum, Sed quid opus est dicere de corporibus, ait Chrylostom. homil. 33. de Diversis: Dic mihi quomodo fecerit virtutes immensas, turmas cælestes, Angelos, & his superiora agmina, dic oro modum quo fecit, hic nihil dicere aliud possum, quàm quod sola voluntas suffecit. Ergo ne qui tot incorporeos formavit exercitus, hominis corpus corruptum renovare iterum, & in majorem provehere dignitatem nequit?

At obijciunt increduli, quomodo fieri possit, ut quæ mare absorberit, feræ dilacerant, bestia devoraverint, terra restituat, & post tot corporum mutationes, unicuique suum corpus reddatur? Pulchrè respondet Ambrosius lib. de fide Resurrect. Iam non parum nos profecisse, ut non de fide Resurrectionis, sed tantum de parte dubitetur. Esto enim ut laceratorum corpora non resurgant, resurgent cæteri, nec resurrectio destruitur si conditio excipitur. Respondet 2. omnia quæ sunt ex terra in terram redire: mare enim ipsum corpora expuit in littora. Sed tertia responsio omnem difficultatem tollit: Quid mare, quid bestias devorantes spectamus, cum Deo facillimum sit dissipata servare; cui mundus obtemperat, muta obsequuntur elementa, servit natura quasi non maioris miraculi sit, limum animare quàm jungere. Sed ad alias probationes transeamus.

IV. Itaque probatio est, quod ipso opere Resurrectionem demonstravit: Nam ante ipsam generalem Resurrectionem, aliquas particulares Resurrectiones effecit, ut ex particularibus ostenderet universalem. Ex illis particularibus, universalis demonstratio nobis evidens est, atque manifesta: Ut enim Mechanici ingentiù operù formas atq; figuras, in cera effingunt; uti Astrologi in exiguo, qualem motum, & ordinem cæli habeant, ostendunt; ac minima structura, magni illius opificii simulacrum est: eodem modo, si dubitas de universali corporum Resurrectione, aliquorù tibi oppono suscitationem: perspicuum enim est, quod eam fidem, & probationem, quæ in uno sit, etiam in multis, similiter homo sanus admiserit. Nam uti rectè ait Nyssen, Orat. 30. de Resurrect. Sicut unus excitatus est, eodem modo de cæ; sicut 10. ita & 300. ut 300. ita etiam plures: unius enim status

statuæ artifex, vel sexcentarum facile opifex erit. Vide itaque hujus rei progressum in Evangelio. Ut enim ait Nyssen. lib. de Anima & Resurrectione: 1. In mortiferis morbis vivificam vim demonstravit: jussu, ac verbo, abigens affectiones: ut in filio reguli, dicitur: *descende priusquam filius meus moriatur*: & in servo Centurionis, de quo dicitur: *incipiebat enim mori*: nam in his duobus mortem arcuit & retardavit. Deinde paulò ante, mortuam puellam, in ipso lectulo resuscitavit: Postea adolescentem qui jam ad sepulchrum, efferebatur, in ipso loculo excitavit: *Adolescens tibi dico surge, & resedit qui erat mortuus, & cepit loqui*: Et dedit eum Matri suæ: Postea Lazarum qui jam quatuordecim diebus mortuus distulabat, & solebat, vivum educit è sepulchro. Modum optimè explicat Ambrosius lib. de fide Resurrectionis: In eo quippe ait, non unum Lazarum, sed fidem omnium suscitavit. Quid enim sibi vult, quod Dominus ad monumentum accessit, & magna voce clamavit, *Lazare veni foras*, nisi ut futuræ Resurrectionis specimen præstaret, exemplum ederet? Cur enim voce clamavit, quasi spiritu non soleret operari, quasi tacitus non soleret imperare? Sed ut illud ostenderet, quod scriptum est, *Quoniam in momento, in ictu oculi in novissima tuba, mortui resurgent incorrupti*: Cur etiam nomen additur: *Lazare veni foras*: nisi forte ne alius resuscitatus pro alio videretur, aut fortuita magis resurrectio, quàm imperata. Audivit ergo defunctus, & exivit foras de monumento, ligatus pedes, & manus instrictis; & facies ejus orario colligata erat: comprehendit si pedes quomodo clausis oculis iter carpat, vincit pedibus gradum dirigit, inseparabili gressu, separabiliq; progressu. Manebant vincula, nec tenebant: tegebantur ocali, sed videbant: vivebat denique qui resurgebat, qui ambulabat, qui deserebat sepulchrum: Virtute enim divinæ præceptionis operante, natura suam

Tom. III.

non requirebat officium, & tanquam in excessu posita, non jam suo ordini, sed divino nutui serviebat. Rumpebantur prius mortis, quàm sepulturæ vincula: agebatur prius, quàm parabatur incessus. Si miraris hæc, discere quis imperaverit; tum mirari defines: Iesus Christus, Dei Virtus, Vita, Lux, Resurrectio mortuorum. Virtus erexit jacentem; Vita gressum exulit; Lux fugavit tenebras, reparavit obtutum; Resurrectio vivendi gratiam reformavit. Quod si Christus voluit ludæos removere lapidem, & solvere instrictas; id fecit, ut vel oculis suis crederent, qui credere mente nolebant. Removent lapidem, vident cadaver, fetorem sentiunt, instrictas rumpunt: non possunt negare defunctum, quem aspiciunt resurgentem. Vident signa mortis, & vitæ munera (Pergit idem Pater) Nec hoc solum exemplum edidit Dominus, sed alios quoque resuscitavit, ut nos vel exemplis uberioribus, crederemus. Resuscitavit adolescentem, fletu viduæ matris inflexus, quando accessit, & terigit leculum, dicens, *Adolescens tibi dico surge, & resedit qui erat mortuus, & cepit loqui*: Statim ut audivit, statim resedit, statim locutus est: alia enim virtutis gratia; alius ordo naturæ. Nam quid de filiâ Archisynagogi loquar? Quàm citò ad vocem Domini convertitur spiritus; redivivum corpus erigitur; cibus sumitur; ut vitæ testimonium crederetur. Et quid miremur ad vocem Domini refundi animam, redire ossibus viscera, cum meminerimus prophetici tactu corporis mortuum suscitatum? Elias oravit, & defunctum suscitavit infantem: Petrus in nomine Christi Tabitham surgere, atque ambulare præcipit: Quid dicam quod in morte Christi, plurimorum aperta sunt monumenta, & multi exierunt de sepulchris? Si hæc facta sunt, cum emi teret spiritum, cur incredibilia putamus, cum redire cœperit ad iudicium? præsertim cum

Vu hæc

hæc resurrectio, documentum illius resurrectionis, & futura sit veritatis exemplum: Minus autem, exemplum est quam veritas: Hactenus ille, paucis mutatis.

V. Probationem affert Tertull. lib. de Resurrection. carnis cap. 28. quod tam dictis quam factis in veteri Testamento prædicatur Resurrectio.

Deuter. 32 *Ego occidam, & ego vivere faciam*: certè posteaquam occiderit vivere faciet, ergo per mortem occidens per resurrectionem vivificabit. Isaia 66. Deus promittit novum cælum, & novam terram. Ambros. de fide resurrectionis: Si terra renovatur, & cælum, cur dubitemus hominè posse renovari, propter quem terra facta est & cælum est: Psalm. 103. *Auferes spiritum eorum & descient, & in pulverem suum revertentur. Emittes spiritum tuum, & creabuntur, & renovabis faciem terra*: Nyss. lib. de anima & resurrectione. In ordine orationis, eorum qui renovantur defectus præcedit: hoc ipso resurrectio annuntiatur, Nec omittendus est ille locus Exodi quò Christus usus est Matth. 22. cum Sadducæis probare voluit resurrectionem, quos ignorasse ait & Scripturas & virtutem Dei: ex quâ ignoratione, ortus eorum error: *Erratis nescientes Scripturas neque virtutem Dei*, seu divinam potentiam. *De resurrectione autem mortuorum non legitis quod dictum est à Deo. Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob. Non est Deus mortuorum, sed viventium*: Cum itaque Deus se dicat adhuc esse Deum Abraham Isaac, & Iacob, oportet illos non periisse Deo, per mortem: unde dicit apud Lucam, *omnes, illi vivunt*: quia scilicet Deo non pereunt, qui vitam illis daturus est. Hæc pauca sufficiant pro dictis: addo facta.

Cùm Moyses manum in sinum condit, & emortuam profert & rursus insinuat, & vividam explicat: nonne hoc de toto homine portendit: Item quod Genes. 9, dicit Deus

se exquisiturum sanguinem nostrum de omnibus bestiis, & de manu hominis, sic Tertull. interpretatur: Nihil exquiritur, nisi quod & repositur, nihil repositur, nisi quod & reddetur. Adde quod accessit & Dei promissio. Ambros. de fide Resurrectionis: Hoc promittit qui nunquam mentitur Deus: hoc promittit veritas in Evangelio suo dicens: *Et ego resuscitabo eum in novissimo die*: Quis hoc dicit: Utique is, qui mortuus plurima defunctorum corpora suscitavit: Si Deo non credimus, nec exemplo credimus. Non vidimus quod promittit, quando etiam, quod non promittit effecit.

VI. Et quoniam Christus Dominus, Ionam attulit in suâ resurrectionis exemplum, nefas ducerem eum præterire, quem Tertull. lib. de resur. carnis cap. 23. ait probationem esse, & signum resurrectionis, etiam devoratorum à piscibus, & belluis: etenim (inquit) triduo coquendæ carni viscera Ceti suffecissent. Christus itaque ita loquitur Matth. 12. *Sicut fuit Ionas in ventre Ceti tribus diebus & tribus noctibus: sic erit filius hominis in corde terra tribus diebus, & tribus noctibus*. Quis enim non credidisset hominem periisse devoratum à Ceto, & in ejus ventre tandiu moratum, cum tamen Deus illæsum servavit, & vivum restituerit: Eodem igitur modo poterit Deus mortuos in terræ profunditate receptos vitæ restituere.

VII. Denique magnam probationem facit quod Deus ostendit Ezechieli cap. 37. de ossibus suscitatis in medio campo, quæ diutius sub dio exposita aruerant. Nota 1. hanc representationem factam Ezechieli ad significationem restitutionis populi Israëliti. Nam si arida ossa virtute Dei ad vitam sunt excitanda, quis dubitet exules, qui nondum sunt eò redacti non posse divinâ eadem virtute ad pristinū statū reduci? Nota 2. factam fuisse representationem Prophetæ toti usordinis

dinis Resurrectionis. Nam 1. ostensus est status mortuorum: nempe sparsa multa ossa, etiã in sepultra & valde arida, ut quæ essent soli & cælo exposita: *Erant autem multa valde super faciem campi, siccaque vehementer.* 2. Ad vocem & imperium Dei se commoverunt, & adjunxerunt ad compositionem. *Et accesserunt ossa ad ossa, unumquodque ad juncturam suam.* 3. Inducta caro, nervi & cutis. *Et vidi, & ecce super ea nervi & carnes ascenderunt: & extenta est in ea: cutis desuper.* Denique ex insufflatione spiritus anima immissa, & universi steterunt in pedes: *A quatuor ventis veni spiritus, & insuffla super interfectos, istos & reviviscant: Et propheta-vit sicut præcepit mihi, & ingressus est in ea spiritus, & vixerunt; steteruntque super pedes suos, exercitus grandis nimis valde.* Nota 3. hanc repræsentationem non fuisse factam reipsã, sed solã cogitatione, & in visione, unde dicitur in initio capituli, *& duxit me in Spiritu Domini* Nota 4. ex hac repræsentatione etiã factã per imaginationem probari veritatem resurrectionis. Vt enim ait Tertull. lib. de Resurrectione. carnis c. 30. Non posset de ossibus figura componi, si non id ipsum, & ossibus eventurum esset: Nam etsi signum veritatis, in imagine est; Imago ipsa in veritate est sui. Necessè est esse prius sibi, quò aliì configuretur: de vacuo similitudo non competit, de nullo parabola non convenit. Hæc ille, Et certè ex re verã, veritas confirmatur. Sed ex re verã, & Iudæis certã, aliã incerta illis demonstratur & confirmatur.

Hactenus ex sanctis Patribus vidisti præterita. Vide nunc præsentia: & ex utriusque futura conjice, & resurrectionem ex tot testimoniis crede.

Igitur attende hominis ordinariam productionem. 1. Quemadmodum materia proxima quæ productioni hominis inservit, quamvis sit uniformis ac ejusdem temperamenti, sine formã figurãque; humida & minime consistens, nihilominus tamen rotun-

dari se finit, formatique in caput, in brachia, in crura, cæterasque perfecti corporis partes, alia mollescit in carnem, densatur alia in cranium, rarefcit alia, fitque hominis cerebrum, totque in diversa temperamenta & differentes figuras variatur, quot in animali partes existunt: Ut igitur semen informe, sapientiã & arte Dei in speciem decoram redigitur, & in corpora grandescit, & adolescit; Ita fieri potest ut materia quæ jacet in sepulchris, quæ quondam egregiam formam componebat, rursus in pristinam redeat figuram, & pulvis homo fiat. Concede Deo, quòd tantum possit, quantum figulus; Is rude, atque informe lutum, acceptum ad formam vasis redigit, idque radiis solis expositum siccatur; Et hic figulus, parva Dei potentia est, & Deo non creditur, pollicenti se mortuos renovaturum.

II. Vide continuam in rebus ex uno statu in alium mutationem; ac primò eam quæ in nostris ætatibus fit, successionem. Puer lacteus exiguo temporis spatio, vires ad rependum adipiscitur; circa annum tertium erectus est, & incedit, & balbutit; tum rectè loquitur, & fit pulvis: post, in ætatem imberbem, crefcit, tum lanugine mentum vestit, &c. ab anno 40. flexus est in deterius, &c. Hæc mutatio continua, quid aliud ostendit, nisi animal mortale, etiã ante mortem variè transformari: Quin etiã somnus, & vigilia acuto & sapienti documento esse possunt. Ille enim mortis imago: hæc resurrectionis imitatio. Vide etiã mortis speciem in oblivione, in ignoratione, in statu corporis, in cessatione actionis, &c. Tum expergefactus homo, quasi vitæ redditus surgit, ad sese paulatim rediens, &c. Quod si tot & tantæ in animali diu, noctuque fiunt mutationes; stultum est Deo ultimam renovationem promittenti non credere.

Denique tota natura idem pollicetur in successione diei & noctis; ut in vicissitudinibus tempestatu & ut ait Tert. c. 12. totus hic quod

revolubilis rerum, testatio est resurrectionis mortuorum. Vnde in universum sic pronuntiat Ambrosius lib. de Fide Resur. Resurrectio omnibus attributa est; Prima igitur Resurrectionis fides, usus est mundi; rerumque status omnium; generationum series; successuum vires; obitus, ortusque signorum; diei, & noctis occasus, eorumque quotidie tanquam rediviva successio.

III. Aspice quotidianam mortuorum ex parte resurrectionem, cum Patrum, & proavorum similitudines in natos transeunt. Quomodo enim fit, ut advertit Nysenus, ut eorum qui amplius non extant formæ in alios transeant, ita ut mortuos quasi alteros efficiant, per efficaciam formarum. Sæpe autem multorum proprietates in uno corpore cernuntur; patris nasus, avi oculus, patrui incessus, matris sonus vocis, & loquela: atque unus homo spectatur, tanquam planta quædam, quæ multarum arborum surculis insititiis in se receptis, innumera quoque fructuum genera decerpentibus præbet. Iam valde absurdum fuerit, ut qui putrefactorum corporum insignia concedat in iis, qui nunc quotidie nascuntur, ex tibi, & aliena transire in alio; propria autem in iis, qualia ea habuerunt, renovari ac revirescere negat. Certè unum ex alio saltem colligi potest.

IV. Quid de fructibus loquar, inquit Ambrosius lib. de Fide Resurrectionis. Nonne tibi videntur occidere cum decidunt; resurgere cum revirescunt: Quod fatum est, resurgit; quod mortuum est, surrexit: & in eadem genera, in eadem species reformatur. Hos terra primum reddidit fructus; in his primum natura, nostræ speciem resurrectionis imitata est. Quid dubitas de corpore corpus resurgere? pomum decidit, pomum resurgit, &c. in universum vide quid singulis annis fiat in arboribus, quibus hyems quotannis loco mortis est: decidunt enim folia & fructus, a-

rida remanent ligna, omni decore spoliata: postquam autem tempus veris appetierit, flos tibi gratissimus innascitur: flores, foliorum integumentum excipit, &c. Iam quid de generibus arborum loquar, ait Ambrosius de Fide Resurrectionis: quæposito surgunt de semine fructusque resolutos, redivivâ fecunditate resuscitant, & formæ veteri, atque imagini suæ reddunt: multatque ætates quædam arborum corpora reparata transmittunt, ut ipsa durando vincant sæcula. Putrefcere videmus acinum, vitem resurgere: surculus inseritur, arbor renascitur: An de reparandis arboribus divinâ est providentiâ, de hominibus nulla cura? Et qui ea ad hominum usum dedit, perire non passus est: hominem perire patitur quem ad imaginem sui fecit, &c. Num igitur in hominibus terra degenerat, quæ omnia regenerare consuevit: Vnde claret non esse dubitandum, quod secundum naturam magis quàm contra naturam resurrectio est: ex natura enim est resurgere nascentia omnia; contra naturam, interire.

V. Quid memorem serpentem vitam: Illorum enim vivida virtus hyeme extinguitur: sex menses immobiles in cavernis delitescunt: cum autem veris tempus advenerit, & tonitrua in mune exaudita: quasi signum acceperint, exeunt, & ad consueta redeunt. Iam quis dicat tonitru angues excitari, non autem homines, tuba Dei de cælo resonante: secundum illud, *canet enim tuba, & mortui resurgent.*

VI. Quid memorem cum Tertulliano c. 13, de Resurrectione carnis, Phœnicem: illum Orientis alitem peculiarem, de singularitate famosum, de posteritate monstruosum, qui semetipsum lubenter funerans renovat, natali sine decidens, atque succedens: interim phœnix: ubi jam nemo, iterum ipse: qui non jam, alius idem: Eo pertinet exemplum, uti credas de ignibus quoque, substantiam corporis exigi posse. Talia, ait Tertullianus, divina-

rum virium lineamenta, non minus parabolis operato Deo, quam locuto: Modum fusè describit S. Ambros. lib. de Fide Resurrectionis, & tempus ait esse 500. annorum: & subdit. Illi avi quingentesimus resurrectionis annus est, nobis millesimus: illi in hoc sæculo: nobis in consummatione mundi: Cum mortua fuerit, revivif. it: solos non credimus homines resuscitari.

VII Vt ait Sanctus Chrysostr. serm. 33. de diversis: Te ipsum quoque facit Deus ut esses resurrectionis opif. x. Id patet in artibus materiisque metallorum: rudem enim glebam in qua aurum accipiunt ejus artis gnari, & in confuturiam mittentes faciunt aurum, & ex arena, aliaque materia parvum vitrum efficiunt. Iam si tantum potest ignis potentia, cur non & Divina: Quid d. leninibus loquar, quorum exemplum sumit Apostolus, 1. ad Cor. 15. *Inspiciens, tu quod seminas non visitur, nisi prius moriatur. Et quod seminas, non corpus, quod futurum est, seminas, sed nudum granum, ut puta tritici, aut alicuius ceterorum: Deus autem dat illi corpus, sicut vult: & unicuique seminum proprium corpus:* In qua te vides ordinem resurrectionis: Etenim semina, ut ait Chrysostr. loc. cit. nisi prius moriantur, & putrescant, & corrumpantur, non pariunt aristam: Sicut igitur cum vides granum corrumpi non dubitas de resurrectione, sed certissimam demonstrationem facis: sic cogita & de corpore tuo, cum vides corruptionem, tunc potissimum de resurrectione philosophare: Nam mors nihil aliud est, quam plena corruptionis consumptio: neque enim mors simpliciter corpus, sed corruptionem corporis absument. Hunc progressum, omnium optimè explicat Nysseus orat. 3. in sanctam resurrectionem, locum Apostoli de grano quod seminatur explicans. Diligenter (inquit) attendamus generationi tritici & celeriter resurrectionis modum discemus. Tri-

ticum in terram projicitur: computrefactum autem humore, & ut ita dicam, mortuum, desinit in lacteam quandam naturam, quæ paulatim concreta, atque coalita, quasi stimulus quidam fit albus, & acutus: aucta deinde in eam magnitudinem, ut terra prominere, & extare possit, ex albo sensim in herbescentem viriditatem mutatur: postea fit herba, & coma glebarum, quibus infusa, & leviter sparsa, compluribus nixam fibris radicem subitus alit, futuro ponderi sustentaculum, & adminiculum præparans: Ac quem admodum navium mali, plurimis undique funibus distenduntur, ut firmi, stabilesque permaneant, æquilibribus tractibus obnixi: ita funium in modum, ex radice enata fibræ, sustentamenta spicarum, & retinacula fiunt: Postquam autem in culmum erectum, triticum in altum tendere cœperit: geniculis, & nodis Deus id firmat, veluti domum aliquam juncturis muniens propter eam quæ speratur, comæ gravitatem: post hæc maturis jam viribus, diductis vaginis, quibus includebatur, producit spicam: atque illic rursus miracula majora: ordine enim porrecto structam undique videre licet ei frugem adnascendo, quasi circumfundi: & singula grana, peculiarem, & proprium folliculum, & quasi cellam habent: postremò prætenduntur aristæ graciles quædam, & acutæ: arma opinor ad versus aviculas, seminibus insidiari solitas, ut dum illarum quasi spiculis punguntur, frugem capere, atque vastare desinant: Vides quantum unum granum putrefactum, miraculorum effectum in se contineat: ac cum solum ceciderit, quam multiplex resurgat. At homo nihil insuper recipit amplius, sed recipit, id quod habeat, ac propterea nostri renovatio, videtur esse facilior, quam id quod in agricultura accidit frumento.

At (inquires) ista exempla quæ à nobis proposita sunt facile creduntur, quia ipsis oculis

culis quotidie videntur: at hominum resurrectionis non videtur, & ideo non creditur. Verum rectè respondet Ambrosius lib. de fide Resurrectionis: Omnia suis temporibus videntur: Non enim omne tempus commodum ad resuscitanda semina: alio triticum seminatur, alio nascitur: vitis inseritur, alio gemmantia sarmenta pubescunt, luxuriat pampinus, uva formatur: alio plantatur olea, alio, velut alvo gravis, & onusta prole baccarum, fructus sui ubertate curvescit, &c. Nec generationis ætatem habet in potestate generandi, ipsa quæ generat, &c. Et aliis quidem fructibus, ut viti, oleæ, pomisque diversis, anni ætas extrema habilis maturandis: Nobis quoque mundi consummatio tamquam extremus anni finis, accommodam resurgendi præscribit ætatem, &c. Et rationem igitur resurrectionis, & tempus tenemus: rationem, quia in omnibus sibi fertur æquè natura respondet, nec in sola hominum successione degenerat: tempus quia omnia in anni fine generantur. Mundi tempora annus est: causæ originum, semina sunt, semen esse, corpus humanum, genitum doctor asseruit. Est ergo substantia resurgendi, quando est series seminandi: neque enim seminatur nisi ad generationem.

Ex his omnibus patet quod dixit Nyss. or. 3. de Resur. eos qui negant, corporum nostrorum resurrectionem, non modo impios esse, sed etiam insanos, qui tot rationibus & probationibus convicti non tamen sinant sevinci. Vnde Apostolus sic incredulum resurrectionis, alloquitur 1. Cor 15. *Inspiciens, tu quod seminas non vivificatur, nisi prius moriatur*; ille enim verè insipiens est, qui quotidiana doctus experientia, non credit quod in exemplis innumeris fieri videt. Præsertim cum plura fiant, uti ostendimus ex Nysseno, in unius spicæ generatione, quàm in hominis resurrectione.

Hinc admirare maximam Dei adversum genus nostrum providentiam, ut quia fides resurrectionis maximè nobis erat necessaria: nobis eam facillimam faceret, multis modis animum nostrum ad eam præparans, & quasi sensibilem reddens; ut omnes homines essent inexcusabiles. Ad hæc quia multa ad sensum videbantur obstare fidei resurrectionis, propterea multa ad sensum nobis obtulit quæ resurrectionem persuaderent: immò quæ fidei resurrectionis obstare videntur, eadem voluit esse securitatem resurrectionis: ipsa enim mors, & corporum corruptio, & resolutio, quæ videntur omnem spem tollere resurrectionis, ipsa juvant ad ipsius fidem, cum id ita accidere in semet ipsis videamus, quæ non vivificantur, nisi putrescant; *Inspiciens, tu quod seminas non vivificatur, nisi prius moriatur*. Sed nimirum homines ingeniosi sunt ut seiplos excæcent. Nam si quidem eos ad infidelitatem inducit, illud undique conquirunt, magni faciunt, extollunt, & omnia fidei adjumenta deserunt, elevant, negligunt, non attendunt, sponte miseri, & infelices, nullo remedio sanabiles. Hoc nimirum inde accidit, quia minimè Deum attendunt, sed ejus potentiam sua potentia, aut saltem suo sensu, & sua intelligentia metiuntur, quod cum contra fieri oportuisset.

Itaque ut cum Ambr. finiam lib. de fide resurr. Simus Prædicatores Domini, non exigua de virtute ejus, & vilia sentientes, sed ea quæ possunt autem mentis implere, & intimæ conscientie penetrare secretum, & ea quæ corpori conveniant, divinitati non putemus aptanda: nec divinæ magnitudinem potestatis, humanis viribus metiamur, ut quæramus, quomodo quis resurgat, aut quali corpore veniat, aut quæ modum soluta coeant, lapsa reparentur; hæc enim arbitrio Dei, simul ut statuuntur, implentur: nec sensibilis turbam expectatur audirus, sed invisibilis potentia magni-

magnificentia cœlestis operatur: Deo enim velle, pro facto est, nec resurrectionis requirendus nitus, sed frustra nobis est expectandus, &c. Iuvat hoc credere, sperare delectat. Certè non credidisse pœna est: sperasse gratia. Tu certè non credas impie, quia nihil est quod in resurrectione sperare debeas; sed multa sunt quæ timere debeas. Nam unicuique suum corpus redditur: tuum autem si crapula debilitatum, si libidinibus fractum, si cupiditatibus incensum, si passionibus afflictum; quale illud sperare debes? Si membra tua servierunt iniquitati ad iniquitatem, qualiter tractanda sunt in alterâ vitâ: Sed si meum corpus servit iustitiæ, quid sperare non debeo? Nam, ut ait Apostolus: *Manifestari nos oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque prout gesit in corpore suo, sive bonum, sive malum*: Iterum cum Ambrosio: Iuvat hoc credere, sperare delectat. Certè non credidisse, pœna est, sperasse gratia. Quòd si in hoc erro, libenter erro; neque unquam hac me opinione, dum vivo, fraudati patiar. Quis enim est qui non sibi debeat illud optare præ cæteris, ut corruptibile hoc induat immortalitatem; ut qui nunc morti, corporis fragilitate succumbimus, supra naturam siti, mortem jam timere nequeamus? Hæc Ambrosius. Sed nimirum quidam sunt filii huius sæculi; alii vitam futuram

inquirunt, & ad aliud sæculum pertinent, Primi nolent esse resurrectionem. Alii expectant beatam spem, & adventum Domini Dei. Primi nihil aliud sperant; Alii dicunt cum Apostolo 1. Cor. 15. *Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiles sumus omnibus hominibus*. Primi enim hoc contendunt, ut benè sit illis in tempore; Alii, ut in æternitate. Unusquisque cogitet ad quos pertineat; Ego Electos alloquor, *Itaque fratres mei dilecti, stabiles estote, & immobiles, abundantes in opere Domini semper, scientes quòd labor vester non est inanis in Domino*. Tria dicit Apostolus, 1. ut sint immobiles in fide resurrectionis, à qua non sinant se abduci ullorum termonibus aut propositis difficultatibus. 2. ut moti expectatione resurrectionis abundant indefinenter in bonis operibus, non ut illi qui dicebant, *Comedamus, & bibamus, cras enim moriemur*. 3. ut sibi hoc perluadeant se non carituros mercede in alterâ vitâ; Nam tempus huius vitæ est tempus agonis & certaminis, tempus alterius vitæ est tempus præmii, coronæ, & gloriæ, ad quam nos deducat Dominus noster Iesus Christus.

Amen.

*
*
*

FERIA TERTIA

POST PASCHA, CONCIO.

Cur fides de Resurrectione supra alios articulos
potissimum confirmata.

Oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis. Lucæ 24.

Tertia nobis adest sanctæ Resurrectionis Festivitas; Nam ut ait David Psalm. 93. *Secundum multitudinem dolorum meorum, in corde meo, consolationes tuæ letificaverunt animam meam:* Sicut itaque tribus diebus, quibus Christus fuit in corde terræ luximus ejus passionem; ita tribus diebus festivitatem Resurrectionis ipsius celebramus; & tertio nobis de Resurrectione tractandum. Certè non satis fuit Christo Domino, semel & iterum Discipulis apparere post Resurrectionem; sed sæpius, apparuit, ut hanc eis veritatem melius persuaderet; Ita non mihi sufficit semel aut iterum vobis de Resurrectione disseruisse: sed sæpius placet eadem de re vos alloqui, ut hoc mysterium, altius in animis vestris inculpam. Sed uti Resurrectio opus est Spiritus Sancti, secundum illud *per spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Iesu Christi, & ad Rom. 8. Qui suscitavit Iesum Christum à mortuis, vivifica-*

bit & mortalia corpora vestra propter inhabitantem spiritum ejus in vobis: ita de Resurrectione Christi dicere uti oportet non possumus, nisi per eundem Spiritum: cuius opem imploramus per Virginem. AVE MARIA.

Quam verum sit quod prioribus diebus à me propositum est, nempe ex omnibus Fidei nostræ mysteriis, Resurrectionem Christi esse illud unum quod pluribus probationibus confirmatū sit, satis abundè à nobis duabus Concionibus probatum est. Nam 1. omnes de eo dubitandi occasiones sublatae sunt. 2. Accesserunt ad illud probandū omnis generis testimonia, à terra & à cælo. 3. Quia Deus multiplici ratione nos disposuit ad fidem ejusdem mysterii, & ex præteritis rebus, & ex præsentibus: ut nemo de Christi Resurrectione dubitaret, ex rei ipsius difficultate, aut impossibilitate. Superest hoc unum quod hodie à me tractandum est scilicet id non sine magna Dei providentia factum fuisse.

I. Quia

I. Quia cum hic Fidei articulus supra cæteros ab innumeris sit oppugnatus, oportuit nos in ejus fide innumeris modis confirmari. Nam uti notat S. Epiphanius in Anchorato, n. 84. Infideles & Gentiles, resurrectionem funditus negarunt, ut rem incredibilem, & ridiculam: unde cum Paulus Athenis conacionaretur Actorum cap. 17. patienter audireus est in Areopago, usque ad caput Resurrectionis; sed ubi ad hæc verba ventum est; *Fidem præbens omnibus, suscitans eum à mortuis: Statim ut audierunt resurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam verò dixerunt: audiemus te de hoc iterum: Sic Paulus exivit de medio eorum.* Ac licet inter Infideles mentio facta fuerit resurrectionis nonnullorum, illa tamen narratio, inter fabulas rejecta est. Iam innumeri Hæretici Resurrectionem oppugnarunt: Simon Magus, & Simoniani, Gnostici, Millenarii, Sadducæi, Samaritani, Hieracitæ, Multi Monachi in Thebaïde, & in tota Ægypto, Origenes, & Origenista, Manichæi, & plures alii, & serè tota Philosophia quæ negavit à privatione ad habitum dari regressum: Immo Prophyrius docuit omne corpus esse fugiendum, tanquam vinculum animæ ærumnosum: Quin etiam ut ait S. Epiphanius lib. 1. adversus hæreses, Hæresi 4. Samaritanæ hominis cadaver detestabantur, & si tetigissent lavabant se, juxta illud quod præcipitur Levitici 17. *Si quis mortuum, tetigerit, pollutus usque ad vesperam permanebit, tùm se aqua, lavabit, ac repurgabitur.* Nam qui resurrectionem admiserunt, alii non corporum, sed animorum resurrectionem dixerunt: Alii non ejusdem corporis restitutionem; sed aliam carnem reddendam non eam quæ mortua fuerit: Alii nõ totam sed partem aliquam: Alii autem plurima figmenta, quibus omnibus veritas Resurrectionis convellitur: unde necesse fuit hanc veritatem contra innumeros errores multis modis stabiliri. Hinc fa-

Tom. III.

Et ut Christus post Resurrectionem suam sese palpandum, & tangendum ostenderit, dicens: *palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet: ut sciremus non fuisse animæ, sed corporis ipsius Resurrectionem.* Hinc etiam factum ut servavit vestigia suorum vulnerum: ut sciremus non aliud corpus datum proprio; sed idem quod Crucifuerat affixum, surrexisse: unde dixit Thomæ; *Infer digitum tuum huc; & mitte manum tuam in latus meum, & noli esse incredulus sed fidelis.* Et ut sciremus etiam idem esse corpus, quod sepulcrum fuerat; unde Angeli: *Quid queritis viventem inter mortuos? Item videte locum in quo positus fuerat Dominus: ut sciremus quoque idem corpus surrexisse, nec tantum partem, sed totum, cujus nulla pars esset relicta in monumento: & propterea nihil videndum reliquit in sepulchro præter linteamina, & sudarium separatim positum. Nil itaque mirum si tot modis stabilita est fides Resurrectionis, quæ tam variis modis impugnanda erat, & ab Infidelibus & ab Hæreticis.*

Et Ethnicos quidem ut ait S. Epiphanius in Anchorato n. 84. res omnes creatæ, palam coargunt: ut quæ quotidie speciem quandam Resurrectionis ostendunt. Nam dum dies occidit, mortuorum adumbrat interitum; dum soporem hominibus indicit, & dum eadem rursus exoritur, atque à somno nos excitat, Resurrectionis judiciû demonstrat. Decerpuntur fructus, & modus præscribitur nostri ex vitâ digressus. Terra profeminatur ac pullulat: in hoc Resurrectio. Quæ excisa sunt post excisionem rursus excitantur: hoc vides in unguibus, in pilis, in arboribus, &c. Hæreticos quot Scripturæ convincunt: Sanguis Abel clamat post mortem: non igitur periit, Enoch sublarus mortem aufugit; & docet posse hominem non mori. Potuit Sarajam senex parere: certè in spem futuræ aliquando Resurrectionis. Moriens Jacob mandavit

XX

davit de ossibus suis Non utique (subdit idem Pater) de his tanquam de perituris. Quod ipsum Iosephus postea precipiens, Resurrectionis speciem adumbravit. Nonne Aaronica virga, licet arida, germinavit, fructusque protulit; ut emortua hominum corpora ad vitam excitanda monstraret: An non virga Mosis lignea iussu Dei animata & in anguem conversa, ostendit qua virtute Resurrectio fieret: Item ejus dextera primum lepra corrupta, & iterum, ut in sinum missa est, sanata, & vita restituta: In eundem finem usurpat Epiphanius lib. 1. adversus Hæreses, Hæresi 4. de Samaritis, Mosis benedictionem datam Rubenitis Deuteron. 33. *Vivat Ruben, & non moriatur.* Iam erat Ruben mortuus, aut ille; sed aliam vitam post obitum ostendit, & iudicium in quo homines secunda morte moriuntur, atque idè duplicem illi benedictionem, impertit: Vivat; pro Resurrectione: & non moriatur; pro iudicio. Male itaque hominum cadavera, Samaritæ detestati sunt, quasi immunda; alioqui enim Iosephi ossa per an. 40. circumlata in castris Hebræorum, licet in oculis posita, ea coinquinassent. Id non censuit Iosephus Patrem sepeliens, quin immò in eum post mortem procumbens exocularatus est: neque tamen scriptum est, quod se abluerit, expiandi causa. Quin etiam Angeli Moyse corpus sepelierunt, nec inde tamè polluti sunt, & ulla expiatione indigere. Neque lex aliud docuit in Levitico: sed, ut ait Epiphanius, aliquid aliud figuravit. Nam quando dicitur: *Si quis mortuum tetigerit pollutus usque ad vesperam permanebit tum se aqua lavabit, & repurgabitur* significatur Christi mors quippe vocabulo *Mortuum* adiungitur articulus, & propterea certus aliquis designatur mortuus: quasi diceretur, si quis hunc mortuum tetigerit, &c. nempe Christum, tetigerit autem occidendo: hoc enim lex dicit propter eos qui Christum occiderunt, quibus opus fuit expia-

tione; donec nona lux, scilicet baptismi, oriretur. Hoc significavit Petrus Iudæis quærentibus, quid faciemus; subjiciens illis. *Penitentiam agite, & baptizetur unusquisque in nomine Domini nostri Iesu Christi: & remittentur vobis peccata.*

II. Ratio est. Quia cum Resurrectio sit terminus eorum omnium quæ de Christo dicta sunt; totius vitæ ipsius, ex diversissimis rebus contexta iudicium fuit, secundum illud Eccli. 21. *Et in fine hominis denudatio operum illius.* Vita enim ipsius mirabiles mutationes, quæ omnium animos suspensos tenuerunt, in Resurrectionem, quasi in ultimum actum, plenum gloriæ & maiestatis desiverunt; unde Resurrectio finis est vitæ Christi. In fine autem est rerum omnium iudicium: finis enim est ultima uniuscuiusque rei perfectio; & ex fine hominum iudicatur quales fuerint in vitæ, ne initiis commoveamur. Idè Mathathias hæc ad filios suos lib. 1. Machab. cap. 2. *Et à verbis viri peccatoris ne timueritis, quia gloria eius, stercus, & vermis est: hodie extollitur, & cras non invenietur: quia conversus est in terram suam, & cogitatio eius perit, &c.* Et eos qui male finierunt Ieremias Thren. 3. vocat *Mortuos in æternos*: eorumque sepulchrum dicitur ab Eccli. 11. *Domus æternitatis.* Ita ergo iudicium vitæ Christi, & eorum quæ ad ipsum pertinent, fieri debet ex fine, scilicet ex Resurrectione; unde Christus cum loqueretur de sua Passione Matth. 20. *Ecce ascendimus Ierosolymam, & filius hominis tradetur Principibus Sacerdotum, & Scribis, & condemnabunt eum morte, &c.* tum subjicit: *Et tertia die resurget:* quasi dicat ibi finis omnium quæ de me dicentur. Hoc viderat Iudæorum astutia, dum à Pilato petierunt ut iuberet, ut custodiretur sepulchrum usque in diem tertium: *ne forte veniant Discipuli eius, & furentur eum, & dicant plebi, surrexit à mortuis, & erit novissimus error, peior prior.* Intellexerunt nimirum, Resurrectione succedentem

dentem, priorem mortis ignominiam posse eluere, ad Roman. 6. *Christus enim resurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Quod enim mortuus est peccato, mortuus est semel, quod autem vivit, vivit Deo.* Hinc patet non sine magna Dei Providentia factum fuisse, ut Christi Resurrectio tot modis confirmaretur, uti ostendimus.

III. Ratio est. Quia cum in nostra fide id maxime quaeratur, ut credatur Christo Dominum quem ipsi oculi satis ostendunt esse hominem, eundem esse Deum: nulla alia ratione melius id probatum est, quam ejus Resurrectione. Nam cum multa sint in Christo argumenta humilitatis, illa persuadent hominem esse; Resurrectio vero probat esse Deum: Resurrectio, inquam, propria virtute: secundum illud Ioan. 5. *Sicut enim Pater habet vitam in semetipso, sic dedit & Filio habere vitam in semetipso: Nemo enim unquam a morte seipsum excitavit, licet ab alio multi sint ad vitam revocati. Certè cum præcipua probatio divinitatis Christi, fuerint miracula ejus; & omnium maximum quæ fecit in vita mortali fuerit suscitatio Lazari jam factentis in sepulchro; majus tamen fuit sui ipsius suscitatio, quæ non nisi ab habente vitam in semetipso fieri potuit: quod tantum Deo convenit, eum cætera non a seipso vitam accipiant, sed ab alio. Quare Christi Resurrectionem credere, est confiteri ipsum esse Deum. Vnde S. Augustinus serm. 86. de Diversis. Passionem Christi & Pagani, & Impii, & Iudæi crediderunt: Resurrectionem, non nisi Christiani. Et sermone sequenti. Ipsa est fides, quæ nos distinguit à Iudæis, fides quæ credimus Christum resurrexisse à mortuis: Quare à Pagano utrum crucifixus fuerit Christus, clamat, valde: utrum resurrexerit, negat: Quare à Iudæo, utrum crucifixus sit Christus, confiteatur crimen parentum suorum, confiteatur crimen, uti habet & patrem; bibit enim quod ei parentes sui*

propinarunt; sanguis ejus super nos, & super filios nostros: sed quare ab illo, utrum resurrexerit à mortuis; negabit, irridebit, accusabit. Distingui sumus: credimus enim nos Christum ex semine David secundum carnem resurrexisse à mortuis. Vnde Christus ut suam probaret divinitatem, agebat, *solvite Templum hoc, & in triduo readificabo illud: Et petentibus Iudæis signum & argumentum divinitatis, non aliud dare voluit nisi signum Ionæ Prophetæ: Sicut enim Ionas, &c.* unde Anastasius Sinaita lib. 5. Hexam. Prima Resurrectio ex aquis, facta est per Ionam. Itaque S. Paulus ad Rom. c. 1. ostendit Christum fuisse Deum, ex Resurrectione: *Qui prædestinatus est Filius ei*, id est præmonstratus figuris, & prophetis: & hæc est prima probatio Divinitatis, *in Virtute*, id est Miraculis; vel potentia peculiari: & hæc est secunda probatio. *Secundum spiritum sanctificationis*, nimirum ex Missione Sancti Spiritus, & gratis manifestis, qualia sunt donum linguarum, Prophetia, sanitates, & similia: & hæc est tertia probatio, secundum illud, *Ille testimonium perhibebit de me.* Denique, *ex Resurrectione mortuorum Iesu Christi Domini nostri*: Id est suæ: ex phrasæ enim Hebræa, ponitur persona loco pronominis: & hæc est quarta Divinitatis probatio, Christi resurrectio. Et ita in Resurrectione dictum fuit Christo à Patre æterno, uti monet Apostolus Actor. 13. *Filius meus es tu, ego hodie genui te*; Vnde & ipsi exhibita adoratio Angelorum: ad Hebr. 1. *Et cum iterum introducere primogenitum, in orbem terræ, dicit, & adorant eum omnes Angeli Dei.*

Harum omnium probationum, & rationum fundamentum sic explicatur à Sancto Chrysostomo, & aliis Sanctis Patribus.

1. Quia si mors tenuisset Christum Dominum, nihil à cæteris hominibus differre visus esset: de quo tamen dictum est, *Plal. 87 Inter mortuos liber. cum de aliis dictum sit apud Iobum. Et calcet super eum, quasi rex interitus.*

2. Quia si fuisset à morte detentus, visus fuisset peccatum superare non potuisset: Nam si mortem non valuisset superare, quæ est proprius peccati effectus; *stimulus enim mortis, peccatum* (hoc est ex Augustino, ex peccati punctu, mortuus est homo) profecto neque peccatum quod difficilius expugnatur, superare potuisset. Quod si peccatum abolevit, certè & mortem: est enim ipsa peccati effectus. Non igitur mors immortalis: sed quæ alios omnes perimit, ipsa etiam ab eo occisa. Et quidem ut cum seipsum à morte exolvisset, cæteros deinde liberaret: quod enim incepit in seipso, in aliis perficeret, secundum illud 1. ad Cor. 15. *Novissima autem inimica destruetur mors. Quid verò prius? Oportet autem illum regnare, donec ponat omnes inimicos sub pedibus ejus; Nemo est qui non intelligat illis verbis significari, peccata, & peccatorum authores, quibus profligatis, & in potestatem redactis, novissima mors destruitur. Vnde ista sunt inter se connexa, peccatorum destructio, & mortis abolitio; quæ alio modo fieri non potest quam per resurrectionem: & ideò post Christi mortem eius resurrectio. Et ipsius Christi resurgenti & triumphantis hæc vox. 1. Cor. 15. *Absorpta est mors in victoria, id est, in debellatione & profligatione peccati, ipsa mors comprehensa est: & pergit insultans: Vbi est mors victoria tua: ubi est mors stimulus tuus: de quo stimulo loquitur: Nunquid de eo de quo dictum: stimulus autem mortis, peccatum est.**

IV. Ratio est: Quia Christi Resurrectioni omnis fides Christiana innititur, secundum illud Apostoli 1. ad Cor. 15. *Si autem Christus non resurrexit, inanis est ergo prædicatio nostra, inanis est & fides vestra*: Hæc enim fuit summa prædicationis Evangelicæ, & summa eorum, quæ de Christo credenda proponebantur. Sicut itaque fundamentum debet esse firmissimum, ita & hæc fides debuit esse restatissima. Et certè hoc posito cætera facile creduntur:

hòc revulsò: cætera destruantur. Propterea Iudæi ut hanc persuasionem impedirent, omnia conati sunt: ne scilicet, ut aiebant, novissimus error esset peior priore. Hinc custodes adhibuerunt: hinc sigillo munierunt sepulchrum: pari consilio, & sensu, quo ille atheus Sapientiæ, ex sepulchrorum sigillis, spem resurrectionis inanem credebat: *Non est (inquit) reversus finis nostri, quoniam consignata est: Sic quippe Iudæi ut Divinæ resurrectioni obstruerent aditum, signarunt lapidem cum custodibus. Pergit Apostolus. Quod si Christus non Resurrexit, vana est fides vestra: adhuc enim estis in peccatis vestris*: Certè non tantum falsa erit fides de resurrectione, sed etiam de reliquis rebus, quæ credenda proponuntur. Nam cum hoc nobis fide credendum proponatur, Christum resurrexisse, si hoc falsum sit, ita etiam cætera falsa esse possunt: immò cum cætera sic proponantur ut innitantur huic fidei articulo; si ille corruerit, cætera eodem modo corruent: & vos qui in illa fide estis baptizati, decepti estis. Siquidem ut ait S. Chrysost. Christiani olim statim à professione resurrectionis baptizabantur: hic enim est finis symboli, resurrectio, & qualitas redemptionis, vita æterna, seu gloria. Itaque rectè subiicit Paulus: *Adhuc enim estis in peccatis vestris, quoniam baptizati estis in illius nomine, quasi qui à mortuis resurrexit, eum tamen fabula sit eum resurrexisse, si nulla omnino possibilis est resurrectio.*

Quid dicam quòd in Christi Resurrectione instaurata sunt, atque ostensa omnia fidei nostræ mysteria, Trinitas, Incarnatio, Christi nativitas, Eucharistia, Sacramentum: Iustificatio, & Prædestinatio:

Trinitas quidem, quia Pater suscitavit Filium: Filius per novam generationem suscitatur à Patre, ut cui hodie dicitur ex Apostoli doctrinâ, *Filius meus es tu, ego hodie genui te*: Spiritus autem sanctus perficit resurrectio-

nem secundum illud Apostoli, *per spiritum sanctificationis*; & in visione Ezechielis perfecta est resurrectio per spiritum, cap. 27. *A quatuor ventis veni Spiritus, & insuffla super interfectos istos, & reviviscant, &c. Et ingressus est in ea spiritus, & vixerunt.*

Incarnatio quoque iterata est, & iterum factus est homo Deus per unionem animæ & corporis Christi, quæ facta est per resurrectionem. Item Nativitas Christi facta est in sepulchro, uti in utero virginis: utrobique nulla claustræ violatio, & custodita integritas, & utrobique Angeli.

Ea etiam Christi corpus in resurrectione easdem qualitates accepit quas habet in Eucharistiæ Sacramento: nam secundum substantiam verum corpus est; & qualitates habet spirituales.

Iustificatio autem nostra, exemplar suum habet, in novâ Christi vitâ quam accepit in resurrectione: unde Apostolus, *in novitate vitæ ambulemus*: & alibi, *Christus resurgens ex mortuis, jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur: quod enim mortuus est semel, quod autem vivit, vivit Deo: Ita & vos existimate vos mortuos quidem esse peccato, viventes autem Deo in Christo Iesu Domino nostro: Immo iustificationem nostram attribuit Resurrectioni Christi ad Roman. 4. Qui tradit us est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram: Nam licet omnia nobis meritis sit, per mortem suam, tamen per suam resurrectionem factus præsens Patri, magnam nobis fiduciâ attulit conservandæ illius iustitiæ, quam nobis meritis est: siquidem ut ait idem Apost. cap. 5. *Si cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem, Filii ejus: multo magis reconciliati, salvi erimus in vita ipsius. Certè Christus Dominus & nostri causa mortuus est, & nostri causa resurrexit.**

Relinquitur prædestinatio cujus finis est glorificatio, glorificationis autem, consum-

matio, est corporum resurrectio: Vnde Apostolus, *quos prædestinavit hos & vocavit: quos autem vocavit, hos & justificavit, quos autem justificavit, illos & glorificavit, conformes fieri imagini filii sui.*

Ex his itaque omnibus constat quod divinx providentiæ opus fuisse, quod Christi resurrectio jam multis probationibus confirmata sit, cum ex illa confirmatione tam necessaria, & insignia bona consecuta sint.

Hinc factum 1. ut Apostoli hanc fidem testatissimam esse voluerint. Hoc videre est in omnibus prædicationibus S. Petri, quæ referuntur in Actis Apostolorum, cap. 2. *Quem Deus suscitavit, solutus doloribus inferni, juxta quod impossibile erat teneri illum ab eo: Quod probat ex variis locis Scripturæ, & subdit: Hunc Iesum resuscitavit Deus, cujus omnes nos testes sumus: & cap. 3. Authorem vitæ interfecistis, quem Deus suscitavit à mortuis, cujus nos testes sumus: Et cap. 4. Notum sit omnibus vobis, & omni plebi Israël, quia in nomine Domini nostri Iesu Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitavit à mortuis, in hoc iste astat coram vobis, sanus: & Interfrâ, Et virtute magna reddebant Apostoli testimonium resurrectionis Iesu Christi, Domini nostri: Et cap. 5. Deus patrum nostrorum suscitavit Iesum quem vos interemistis suspendentes in ligno. Idem præstitit Paulus in suis concionibus eo usque ut fidem Resurrectionis Christi, vocet Evangelium suum, 1. ad Cor. 15. *Notum facio vobis fratres Evangelium meum, ac subdit. Quod Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum Scripturas & quod resurrexit tertia die secundum Scripturas: Scripturas effert in testimonium, ut Olee 6. *Vivificabit nos, post duos dies, & in die tertia suscitabit nos: & 2. ad Timoth. 2. Memor esto Christum Iesum resurrexisse ex mortuis, ex semine David, secundum Evangelium meum, in quo laboro, usque ad vincula, quasi male operans.***

Ratio fuit. Quia id potissimum curæ fuit Apostolis, ut Christi divinitatem assererent,

quæ singulariter apparuit in peccati abolitione, & consequenter in destructione effectus peccati, qui est mors, ejusque victoria.

II. Factum ut Deus, cum in omnibus justis fidem esse voluerit, quia ut ait Apostolus, *Impossibile est sine fide placere Deo*; præcipue voluerit esse fidem resurrectionis: uti patet in admirabili illâ Iustorum enumeratione quæ continetur in cap. 11. Epistolæ ad Hebræos. 1. Omnium nominatur Abel. *Fide plurimam hostiam Abel quam Cain obtulit*, quia certè aliquid melius expectabat, nempe in altera vita: *Per illam defunctus adhuc loquitur*, ut scias resurrectionem: pergit Apostolus. *Fide Henoch translatus est ne videret mortem*, Verum resurrectionis exemplum: Tertio loco ponitur Noë, qui per mundi reparationem figuravit resurrectionem, unde ait eum per fidem factum fuisse hæredem; hæreditas autem post mortem occupatur. Quarto loco ponuntur Patriarchæ Abraham, Isaac & Iacob, quos ait habitasse in caulis: Rationem subdit, *expectabant enim fundamenta habentem civitatem, cuius artifex, & conditor Deus*: Inter illos locum habet Sara, quæ sterilis, *Virtutem in conceptionem seminis accepit, etiam præter tempus ætatis*, in quâ etiam vivente facta est resurrectio ejus quod in eâ mortuum erat. Addit Apostolus omnes in illâ fide defunctos fuisse: Id probat quia defuncti sunt non acceptis reprobationibus, sed longè eas aspicientes, & salutantes, & confitentes quia peregrini, & hospites sunt super terram: qui enim hæc dicebant se patriam inquirere ostendebant, non eam certè de quâ exierant; habuerant enim tempus revertendi; sed meliorem, id est cælestem. Addit consequenter novum Resurrectionis futuræ testimonium, quò & ipse Christus usus est contra Sadducæos: *Ideo non confunditur Deus vocari Deus eorum; paravit enim illis civitatem*: se quippe vocat Deū Abraham, Isaac, & Iacob. *Non est autem Deus*

mortuorum, sed vivorum, quia ut ait Lucas, omnes illi vivunt. Nisi enim resurrecturi essent illi Patriarchæ, nihil erat quod se Deum illorum, Deus diceret. Nam non enti, nihil est Deus. Est verò Deus vivorum; quales censentur qui dormiunt: tales autem sunt qui in Domino moriuntur; quò modo filia Archifynagogi Christi dormiebat, nec erat mortua, Sed quia maximè fides Abrahæ eluxit, in offerendo filio, illam omnem retulit ad fidem resurrectionis: nam rationem afferens Apostolus hujus oblationis, subdit: *Arbitrans quia & à mortuis suscitare potens est Deus*: unde & cum in parabolam accepit. Eodem refert benedictiones Isaac, & Iacob, addens benedictionem fuisse æ futuris. De Ioseph dicit, quod moriens, *de ossibus suis mandavit*, quæ non curasset, nisi sperasset resurrectionem. Illustre est exemplum Moysi, de quo alias: *sed ejus fidei obiectum fuit resurrectio*: unde subdit Paulus: *aspiciebat enim in remunerationem*. Et post longam Sanctorum aliorum enumerationem, de nonnullis subjicit qui varia passi sunt. *Alii autem desierunt sunt, &c. non suscipientes redemptionem, ut meliorem invenirent resurrectionem*.

Sed nescio an ullum sit expressius testimonium, & exemplum quam Iob, cui cum facta esset revelatio resurrectionis & Christi, & lux: sic loquitur c. 19. *Quis michi tribuat, ut scribantur sermones mei? Magnum aliquid esse oportet, quod scribi velit, ne veniat in oblivionem: Quis michi dicit ut exarentur in libro, stylo serreo, & plumbæ lamina: vel cæte sculptantur in silice: immò vult illud in posteritatem transmitti: Scio quod redemptor meus vivit, & in novissimo die, de terra surrecturus sum: hoc est quod Iobus æternis monumentis consignari optabat quod ipsi ad solatium revelatum fuit, nempe Christi, & sua resurrectio: vidit enim in spiritu suum Redemptorem vivere, id est per resurrectionem; fuit quippe Redemptor per mortem; si igitur deinde vivere visus sit, oportuit*

resur-

resurrexisset: idem sperat sibi in novissimo die. Ut autem scias qualitatem resurrectionis: *Et rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea, videbo Deum meum: quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius*: Scilicet ut scias non futuram resurrectionem animorū, sed carnis: ad hæc non aliam carnem dandam pro nostrā, & eundem futurum qui fuerat prius: *reposita est hæc spes mea in sinu meo*: præcordiorum nostrorum quibus vivimus locus est sinus: ita, ut se hac spe vivere ac sustentare indicaret, dicit eam se habere repositam in sinu; præterea sibi esse intimam, & charissimam, quamque non magis sibi eripi permetteret, quàm quæ in sinu tueretur. Et ex hac cognitione ad eum mutatus est, ut cum antea non nisi querelas jactaret, & lamentationes, jam novum dicendi genus institueret. Neque enim deinceps luget aut queritur, quasi ægrè ferret se gravius torqueri, cum tamen extrema vexatio non esset levior, aut tolerabilior: sed tantum enumerat mala quæ pertulerat: ita tamen, ut pinguli generoso nullius appareat languor, nulla desperatio, aut in ortis desiderium: confortavit enim, & exhilaravit patientis animum spes certa resurrectionis quam ex novâ revelatione concepit.

III. Factum est ut in id potissimum incubuerit Dæmon, ut fidem, resurrectionis aboleret: hæc enim semel rejecta, nulla fidei nostri: & in ysteria stabant. Hinc hære: ici ferè omnes, eam ab initio impugnarunt: testatur eam S. Augustinus, Simonem Magum, Basilidem, Gnosticos, Severianos, Carpocratitas, Valentinianos, Marcionitas resurrectionem negasse, quos refutat Irenæus, & Tertullianus, Eadem fuit sententia Hymenæi, & Philleti, quos Paulus, ait excidisse à fide, quod dicerent resurrectionem iam esse factam: Quin & aliorum sine numero, ne hæreticorum solum, sed & omnium impiorum ea fuit hæresis, quod modò non vacat ostendere. Sed ut

ait Epiphanius in Anchorato n. 84, illi omnes vel invito, necessariò resurgent.

Necessitatem dixit Resurrectionis, i. quidem ob causam necessariam, quia resurrectio fiet ab alio, & à supremâ potestate: itaque uti nemo potuit impedire ne creatur, & esse primò acciperet, ita nemo impedire potest quin resurgat, cū id sit sumæ potestatis ut dico opus.

II. Quia uti nullus impedire potest, ne alius sibi loquatur, ita nemo impedire potest suam resurrectionem: Instrumentum enim resurrectionis erit vox illa de quâ Apostolus 1. ad Thess. 4. *Ipse Dominus, in jussu, & in voce Archangeli, & in tubo Dei descendet de celo, & mortui qui in Christo sunt, resurgent primi*: & præterea de resurrectione ita loquitur Christus Ioan. 5. *Omnes qui in monumentis sunt, audient vocem filii Dei*: Item: *Mortui audient vocem Filii Dei: & qui audierint, vivent.*

III. Quia cum ex ratione Divinæ providentiæ necessarium sit, iudicium extremum, necessarium quoque est omnes homines sibi ad iudicium: sibi autem sensibilibus non possunt, nisi per resurrectionem, secundum illud Matth. 25. *Et congregabuntur ante eum omnes gentes*. Idè Christus hanc duplicem potestatem connectit Ioan. 5. & iudicandi, & mortuos suscitandi: nam qui potest iudicare aliquem, debet posse reum sibi sistere: *Et potestatem dedit ei iudicium facere quia filius hominis est*: Nolite mirari hoc, quia venit hora, in qua omnes qui in monumentis sunt, audient vocem filii Dei, & procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ, qui verò mala egerunt, in resurrectionem iudicii: Illud igitur verum quod dixit Epiphanius quod necessario resurgent.

II. Sed cur dixit, quod invito necessario resurgent?

An I. quia iudicandi suscitabuntur, & puniendi: iuxta illud: *Et procedent qui bona fecerunt in resurrectionem vitæ, qui verò mala egerunt in resurrectionem iudicii*: Cogita reum trahi

in

in iudicium: quid non faceret, aut conatur ne sisteretur iudici?

An 2. Quia mallent non esse, quam semper esse miseri? juxta illud Matth. 26. *Bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille*: unde malorum votum Lucæ 23. *Tunc incipient dicere montibus cadite super nos, & collibus operite nos*.

An 3. Ex reatu conscientie, ex præteritorum odio, & timore futurorum?

An 4. Ex suorum corporum odio? cum sciant ea fuisse sibi illecebras peccatorum, & suæ damnationis occasionem.

An 5. Quia subeunda illis infamia? cum patebunt omnium oculis, suaque peccata tam turpia detegi sentient; immò ipsa experientia discant, suarum pœnarum magnitudinem, & iisdem rebus punientur quibus peccarunt: duplicique pœna, interna scilicet & externa; addo, & pœna alterius.

An 6. Et denique, quia consummationem suæ damnationis timent: Nam sicut respectu Beatorum, consummatio beatitudinis est mortuorum resurrectio, secundum illud ad Hebr. cap. 11. *Deo pro nobis, melius aliquid providente, ut non sine nobis consummarentur*: Ita respectu damnatorum consummatio damnationis pendet à corporum resurrectione, ut homo totus torqueatur, & bis anima patiatur, & ratione sui, & ratione corporis. Præsertim cum iudicium eo pertineat, ut, quemadmodum scripsit Paulus 2. ad Cor. 5. *referat unusquisque propria corporis, prout gessit sive bonum sive malum*. Sed ut ait Epiphanius; Vel invitè necessariò resurgent.

Huc aures, & mentem, mi Auditor, paucis te postulo: Quis tandem tuus est de futura Resurrectione sensus?

Et I. Quidem an credis? an dubitas?

Si credis, cur tu ad eò rebus præsentibus es affixus, quas tam brevi relicturus es? Quid ad eò negligis futura, quæ certò scis eventura, & futura immortalia: Quid spes omnes tuas

hac vita concludis: An nescis te plus attinere ad venturum sæculum, quam ad præsens: Nescis quosdam esse filios hujus sæculi, quosdam sæculi venturi, quos Christus appellat filios lucis, seu illuminatos, quòd longius videant, & suos oculos extendant ad æternitatem: Nescis Christum vocari Patrem futuri sæculi, & ejus filios esse filios futuri sæculi:

Iterum si credis cur vitam non instituis huic fidei conformem: de qua Apostolus in Epist. ad Titum cap. 2. *Vt abnegantes impietatem, & facularia desideria, sobriè, & justè, & piè vivamus in hoc sæculo, expectantes beatam spem, & adventum gloriæ magni Dei, & Salvatoris nostri Iesu Christi*. Et ad Rom. 8. *Ipsi in nos gemimus adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionem corporis nostri*. Memento quis sit futurus status resurrectionis, ut te paulatim huic conformes: Matth. 22. *In resurrectione neque nubent, neque nubentur, sed erunt, sicut Angeli Dei in celo*.

Quod si dubitas, cur credis cætera: Nam ut ait Apostolus 1. Cor. 15. *Si Christus non resurrexit, vana est fides vestra, inanis est prædicatio nostra*: Itaque si fundamentum corrumpit, cætera omnia ruant, necesse est. Immo nec Deum credis, nec providentiam; nam si hæc crederes, resurrectionem crederes. Tu terrena tantum lapsus, & præsentia: quanquam si hæc etiam intelligeres, in his omnibus vestigia resurrectionis agnosceres. Sed nimirum tua fidelitas originem habet à moribus; & ideo resurrectionem non credis quia velles nullam esse resurrectionem. Verum quia fideles alloquitur; ideo.

II. Id te interrogo: An speras resurrectionem, an metuis?

Scito enim duplicem esse resurrectionem: unam quam Christus vocat resurrectionem vitæ, alternam resurrectionem iudicii: Vide quam speres, vide quam metueres debes:

debeas: Certè qua seminaverit homo hæc & metet
nam qui seminaverit in benedictionibus, de bene-
dictionibus & metet: Attende. Qui seminat in
carne sua, de carne & metet corruptionem: qui au-
tem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam ater-
nam. Porro resurrectionis semen est corpus
nostrum: Vide quale seminas. Nam si deli-
ciis & voluptatibus fractum semines, non
metes nisi corruptionem: Si autem mortifi-
catum; referes gloriosum, & ad delicias
vitæ æternæ comparatum. Quantum enim in
deliciis fuit, tantum date ei tormentum. Num te
pudet, ut quod Deus instituerat ad tuâ mer-
cedem, id jam transeat ad pœnam; & quod
debuerat esse obiectum tuæ spei factum sit
objectum, & materia tui timoris? Nam ex
tali vita, quid non est quod in resurrectione
timere non debeas?

III. Et denique, hoc saltem mihi respon-
deas, velim; an invitus, an volens resurges?
Et enim necessario resurgens. Quàm vereor
ne invitus: Qui scias futurum statum corpo-
ris, non deinceps futurum ad delicias ac vo-
luptates; sed tantum vel ad præminim, vel ad

pœnam: Qui scias futuram statum corporis
fore immortalem, itaque non subiectum
corruptioni: Qui scias te dum vivis malè uti
corpore: Qui grande de decus expectes, &
ignominiam, cum tibi comparandum erit co-
ram omnium oculis tuaque omnia denuda-
buntur: Nahum 3. Ecce ego ad te, dicit Dominus
exercituum, & revelabo pudenda tua in facie tua,
& ostendam gentibus nuditatem tuam, & regnis
ignominiam tuam: & projiciam super te abomina-
tionem, & contumeliis te afficiam & ponam te in
exemplum: Qui scias te ingentia manere sup-
plicia, & corporis resurrectionem futuram
tuæ damnationis consummationem. Sed vel
invitus necessariò resurges. Ut itaque volens
resurgas, sic vive, sic corpus tracta, ut tui de-
inceps non te pudeat, & possis securus stare
ante tribunal Christi. Hæc spes reposita est in sinu
meo: in hac spe vivam; in hac spe moriar; in
hac resurgam; ut frui possim Domino
meo Iesu in gloria.
Amen.

* * *

ITERVM FERIA SECVNDA.

POST PASCHA

DE DVOBVS DISCIPVLIS

euntibus in Emmaüs.

CONCIO PRIMA.

Ovium discessus & aberratio à Pastore.

Eccc duo ex illis ibant ipsa die in Castellum nomine Emmaüs.

Lucæ 24.

Cum omnes isti dies, ut diximus sint una tantum solemnitas, non mirum si de una re tantum agatur, hoc est, vel de Resurrectionis probationibus. Et quia inter illas non est ea postrema quæ duorum Discipulorum testimonium habet eandemmittere nefas esset, præsertim cum in illis Discipulis sit admirabile quod Christus perfecit, Sed ut de tanta gratia, pro ut par est dicere valeamus, ab ea quæ gratia plena est opem flagitemus. AVE MARIA.

Inter cætera nomina & officia quæ Redemptor noster habuit, insigne fuit nomen Pastoris, quod sic amavit, ut teste Tertulliano, sæpe pingeretur antiquius, temporibus Ecclesiæ nascentis, quasi humeris ovem referens: Vt enim ovium nomine Electos suos intellexit, ita suum regimen, & suam curam nomine Pastoris intelligendam nobis dedit. Ideo de se ita loquitur, Ioan. 10. *Ego sum Pastor*

*bonus; quæ vox in Græco, cū articulis ponitur, ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς; Ego sum ille Pastor, ille bonus; & propterea significat eum excellenti quadam ratione esse Pastorem. 1. Quia ita ipse est Pastor, ut majorem supra se non habeat; alii verò Pastores simul etiam oves sunt, quia sub alio pastore sunt. Vnde Augustinus tract. 113, in Ioan. Sub quo pastore uno, in grege uno, & pastores ipsi sunt oves: omnes quippe fecit suas oves, pro quibus est omnibus passus; quia & ipse, ut pro omnibus pateretur, ovis est factus. Vnde: meninerint se ita alios tractare debere, uti tractantur ab illo uno Pastore: & contra intelligant se ita tractandos, ut alios tractant. 2. Quia ille unicus est Pastor per Prophetas designatus, maxime apud Ezechiel. 34. *Et suscitabo super eas Pastorem unum, qui pascet eas, Ieronymum: ipse pascet eas, & ipse erit eis in Pastorem; de Christo intelligit filio David,**

vid, tunc enim David ipse obierat. 3. Quia ipse proponitur in exemplum aliis pastoribus: Ita Psalm. 2. postquam dixit se esse constitutum Regem à Patre, ita reliquos Reges affatur; *Et nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram, apprehendite disciplinam;* vel ut habet textus Hebraicus, *Osculamini Filium ne pereatis de via iusta;* id est, ne vestra imperandi ratio exorbitet. 4. Quia alii pastores non tam sunt pastores, quam vicarii summi omnium Pastoris; quâ ratione nec sunt veri Domini: Ita Reges dicuntur sedere in throno, non tam suo, quam ipsius Dei: 1. Paralip. cap. 24. *Sedit Salomon super solium Domini in Regem pro David Patre suo:* Ita dicitur Iudicibus 2. Paralip. cap. 29. *Videte quid faciatis, non enim hominis exercetis iudicium, sed Domini.* Itaque quandiu vixit, boni Pastoris officium erga suos exercuit, vocando, docendo, monendo, pascendo, defendendo, eò usque ut curam suam jam discessurus probans Patri dicat Ioan. 18. *Quos dedisti mihi, ego custodivi, & nemo ex iis perit nisi filius perditionis, ut Scriptura impleatur:* ut ostendat etiam in illius perditione se habuisse rationem voluntatis Patris qui eum perire, sine re volebat; quoniam ipse volebat perire: quanquam quid non egit Dominus ut eum servaret.

Sed quoniam Patris voluntas fuit, ut pastor etiam percuteretur, atque ipse grex dispergeretur, voluit etiam de eâ re gregem suum monere. Ita paulò ante passionem sic suos admonuit, Matth. 26. *Omnes vos scandalum patiemini in me, id est, pro me, in ista nocte. Scriptum est enim, nempe Zachar. 13. Percutiam pastorem, & dispergentur oves gregis: Postquam autem resurrexero, pracedam vos in Galilaam.* Hoc enim perceptò observavit, ut de periculis moneret. Ita suos monuit de obsidione Hierosolymitana; monuit de persecutionibus, *trademini autem à parentibus, &c.* monuit de hominum perfi-

dia, *Caveat ab hominibus:* monuit de tentationibus, *Satanas experivit vos ut cribaret sicut triticum;* monuit de ficto zelo, *Veni hora, ut omnis qui interficit vos arbitretur obsequium se prestare Deo:* monuit Petrum de lapsu, monuit de fuga discipulos, *& dispergentur oves gregis:* monuit de falsis Prophetis, *surgent pseudochristi & pseudoprophetae* monuit de adventu Antichristi, & extrema mundi calamitate, de bellis, de certaminibus, de signis præcedentibus iudicium: ut impletet quod de seipso sub perditione Pastoris dixit Isaiæ cap. 21. ex interpretatione Sancti Hieronymi, *Custos quid de nocte? custos quid de nocte? Dixit custos, venit mane, & non; si perieritis, quarite: convertimini, & venite.* Vbi eleganter Isaias custodiam boni pastotis describit, cuius præcipuus finis est, ut nihil adversi gregi contingat: unde fingit gregem, custodem interrogare de periculis, & adversis, quæ per noctem exprimuntur: custodem verò, nunc securitatem, nunc timorem incurrere, prout varia prospicit: In securitate, iubere ut semper procedant ad pascua: *si quaritis, quarite.* In timore verò ut simul iungantur, & convertantur, atque ad ipsam redeant: quod præmirabiliter præstitit, ut constat ex dictis. Ut autem videas charitatem Pastoris, cum percussus est, pro ovibus percussus est, ac mortuus pro illis, secundum illud: *bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis.* Quia tamen ex Pastoris percussione, oves erant dispersæ, secundum illud: *percutet Pastorem, & dispergentur oves gregis:* propterea statim ubi vulneribus curatus est, & Pater dum percutere desinit, ovium curam resumpsit, & eas undique requisivit, iuxta illud quod promiserat: *postquam autem resurrexero, pracedam vos in Galilaam:* Quia verò non eodem modo oves erant dispersæ, sed aliæ magis ac longius, aliæ minus, ac propius, ideo diversis modis eas collegit: Hoc enim ad officium Pastoris pertinet,

tinet, dispersas cogere; unde Pastor Evangelicus 99. oves relinquit in deserto, ut unam requirat, quæ perierat, atque in humeros sublatam reducat ad gregem. Et ipse Deus conqueritur apud Eze. h. cap. 34. quod nemo dispersum gregem colligeret: *Erraverunt reges mei in cunctis montibus, & in universo colle excelso, & super omnem faciem terræ dispersi sunt greges mei, & non erat qui requireret, non erat, inquam, qui requireret.* Sed quod hodie nobis exemplum proponitur eorum est ovium quæ longissimè discesserant, nimirum usque ad infidelitatem: unde non mirum si eas longius etiam & majori labore requirat; immo & sub habitu peregrini, ut eas longe à cœtu, & grege discessisse significaret. De quibus duo vobis ostendo: 1. magnitudinem talis discessus qui fuit usque ad infidelitatem: 2. Reductionem à mabilem earum ovium à bono Pastore: ut in eo quasi exemplo discamus, quid nobis ex parte contingat.

Id unum hodie tractabimus; qua ratione aberrarint: ac vide 1. quibus gradibus ad infidelitatem usque devenerint. 2. quibus modis in ea permanserint, seque in ea obfirmarint.

1. itaque ad infidelitatem gressus est singularitas, amor iudicii proprii, atque discessio ab aliorum cœtu: Id significatum in istis duobus Discipulis, de quibus sic dicitur: *Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum quod erat, &c. nomine Emmaus* (quod est consilium timens). Qui enim Ierusalem remanserant, simulerant congregati: unde dicitur *invenerunt congregatos undecim, & eos qui cū illis erant*; id est qui ut Discipuli remanserant. Et ideo antiqui Patres signum dederunt infidelitatis, discessionem à cœmuni, & ab Ecclesia. Ita Tertull. lib. de Præscript. Et S. Augustinus multis locis Donatistas condemnant, quod discessissent: Sicut in Ecclesia singulares opiniones semper suspectæ: fuitque fidelium cura, ut se semper alijs adjungerent. Vide eximium exemplum in A.

postolo Paulo. Is enim licet ab homine non accepisset Evangelium suum, sed ut ait, ex revelatione Iesu Christi; tamen, ut fateatur, Hierosolimam venit, ut conferret cum Petro, & majoribus Apostolis. Ratione reddit ad Galat. 2. *Ne forte in vanum currerem, aut cucurissim, id est sine fructu laborarem: dum semper dubitarent Auditores, num bona esset doctrina quæ approbationem non haberet.* Porro ait se secundum revelationem ascendisse ut scias hunc esse divinum ductum: Ita 2. Pet. 1. dicitur, *Omnis Prophetia Scriptura propria interpretatione non fit. Non enim voluntate humana, allata est aliquando Prophetia sed Spiritu Sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines.* Hinc vide originem omnium hæreseon, quæ ut observat Terrull. semper factæ sunt per schisma, & discessionem: unde contra monitum custodis fecerunt, *si quaritis, quarite: convertimini, & vide. e.* Hinc omnes sectæ nomina propria habuerunt: alii dicti sunt Arriani, alii Nestoriani, alii Eutychemiani, Pelagiani, Donatistæ: Vera autem Ecclesia, & fideles nomen Catholicorum retinuerunt. Ex quo patet securitas fidei nostræ; quandoquidem, ut adverto, semper Catholici dicti sumus quicquid adversarii nostri sunt moliti: & propterea apud nos Ecclesia: cum illi peculiari dicti sint nomine, unde ab Ecclesia discesserunt, atque infallibilem habent erroris notam: & merito, nam qui discedunt ab Ierusalem, quæ est civitas Regis magni & visio pacis, sunt in Emmaus, (quod est consilium timens) quia certe securi non sunt, sed trepidi. Porro multæ sunt huiusce rei rationes.

1. Id evenit ratione singularitatis: quoniam fere oritur ex superbia, cum proprium sit superbiorum velle facere quod nemo facit in quo est singularitas, idque quia quod nemo facit omnes mirantur: superbiæ autem contrarius est Spiritus Dei, secundum illud, *Deus superbi resistit, humilibus autem dat gratiam* Spiritu

Spiritus vero sanctus ita dicitur simplex, ut & multiplex, & hoc habet ut sese diffundat: hoc enim est eius proprium: sicut notat Didymus lib. 3. de Spiritu Sancto, juxta illud, *Effundā de spiritu meo super omnem carnem.*

2. Ratione amoris iudicii proprii, qui amor multum obest obedientiæ Fidei: est enim fides iudicii proprii submissio: *captivantes omnem intellectum in obsequium fidei* obest etiā modo quo fides communicatur, nempe ab alio & obicitur. Nam fides ex auditu, auditus autē per verbum Dei, hoc est ab alio non à se. Itaq; Paulus ad Tit. 3. *Hæreticum hominē de vita, &c. cum sit proprio iudicio condemnatus.* Hoc observa; idem sufficit ut ille reiiciatur.

3. Ratione discessionis à cœtu communi, quod Iudas Apostolus his verbis significavit, loquens de iisdem, *Hi sunt qui segregant semetipsos.* Quia scilicet Deus nō promittit infallib. scientiam nisi Ecclesiæ: illa autem nec est sine capite, nec caput sine illa. Hinc documentum contra huius temporis sciolos, qui de rebus omnibus iudicare volunt, & quorum quisque suam sectam ducere vult cum doctissimi etiā Theologi in rebus fidei nihil doctrinæ nil disputationi fidant: quanto minus igitur qui huiusmodi scientiarum sunt ignari?

Ita ad Infidelitatem passus est maligna quædam dubitatio, & cū inquisitione conjuncta, quæ scilicet usque ad disputationem & impugnationem pervenire seu artificiosa ratio dubitandi de veritate rerum, conjuncta curiose investigationi, que progreditur usque ad disceptationem, & contentionem, atq; impugnationem terminatur. Id significatur illis verbis. *Et ipsi loquebantur ad invicem de his omnibus, quæ acciderant.* Et postea, *Et factum est dum fabularentur, & secum quærerent.*

Nota 1. Quæstiones ac disputationes duplicis esse generis aliam enim sunt ab impietate, & infidelitate profectæ, quales fuerunt interrogationes Cap. harnaitarum, cum inter se

quærent. *quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* quales solent esse hominum impiorum, & curiosorum qui rationes sensibiles in omnibus fidei nostræ mysteriis quærent, de quibus dixit Isidorus Pelusiotalib. 1. Epist. 476. Hæc vox, quomodo, in Deo locum habere non potest, cuius vel sola voluntas *ἐστὶν ἡ ἀπόδοξον* opus est admirandum. Sed aliæ sunt quæstiones quæ à fide & pietate proficiscuntur, quæ uti loquitur Clemens Alexandr. 7. Stromat, supra fundamentum fidei superædificant; vel uti loquitur Athanas, in respons. 1. ad Antiochum; in quibus pietatis modus vertitur, sola fide, non autem scrutatione. Atque illo animi sensu quæsit B. Virgo, *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* in quibus verbis non interrogavit, an res fieri posset; id enim esset infidelitatis; sed modum quæsit, idque fuit prudentiæ. Vnde uti advertit Bern. homil. 3. in Missus est Non dixit, an fiet istud: neque quomodo fieri potest hoc: sicut illi increduli. *Quomodo potest hic dare nobis carnem suam?* sed dixit, *quomodo fiet istud:* itaque non dubitavit; sed certa denuncio, cum modum perficiendi mysterii ignoraret, idcirco interrogavit: & quia sic interrogavit, responsum audire meruit: hæc igitur interrogatio fuit prudentiæ, non scrutationis.

Nota 2. Iterum duplicem esse interrogationem, unam quæ finem habet cognitionem rei, quam modis omnibus quærit, & hanc vocat Clemens Alexandr. lib. 5. Stromat. *τὴν μεγαλοπρεπὴ τῆς ἀληθείας γνῶσιν* splendidam ac magnificam veritatis cognitionem. Vnde legitimus inquisitionis fructus est cognitio, ut idem ac lib. 6. *ἐστὶν ἡ γνῶσις κατὰ ἀλήθειαν ἐπιτήδεωσις.* cognitio est inquisitionis comprehensio: & ideo uti ad erit Nazianorat 3. Christus Dominus quibusdam interrogationibus non est aspectatus respondere:

Alia vero inquisitio non habet pro fine cognitionem, sed potius cognitionis perturbationem: unde quærendo tenebras effundit, & ad disputationem procedit, ut ad negationem perveniat. Et hoc modo hi duo Discipuli ex dubitatione disputabant inter se quærentes de iis quæ acciderant: nimirum de morte Christi, de mulieram ad sepulchrum profec-tione, & quomodo corpus non iuvenissent. Loquebatur itaque quærentes exitū rei: quid illa omnia quæ acciderant, sibi vellent: num Christus verè resurrexisset, cum eum nec mulieres, nec Petrus invenissent in sepulchro nescientes quam in partem hæc omnia interpretarentur. Mirabile enim est quam sint homines acuti disputatores ad non credendum. Id significant illa verba: *Et ipsi loquebatur ad invicem de his omnibus quæ acciderant: Et illa alia. Et factum est dum fabularentur, & secum quærent.* Cræce ἐν τῷ ὁμιλεῖν αἰτῆς ἕ, συζηεῖν. Id est dum inter se conferrent, & conquirerent, seu disputarent, qua ratione Christus in sepulchro non esset inventus: cum enim facilior ratio esset solvendi, si dicerent Christum resurrexisse, sicut ante mortē prædixerat; omnia quæ difficultatem parerent, quærere maluerunt; & acuti videri, ut non crederent. Vide itaque progressum: 1. dubitatur: 2. ex dubitatione inquiritur: 3. inquisitio ex dubitatione sibi difficultates implicat: Ex difficultatibus sequitur disputatio: ex disputatione impugnatio: unde non longe abest infidelitas. Itaque prudens est ista documentum, *Nisi credideritis, non intelligetis.* Etenim cum objecta fidei sint obscura, egent quadam inclinatione voluntatis ut credantur: iuvatur autem illa inclinatio seu pia affectio ex motivis credendi: Quia vero illo illa motiva, non omnia convincunt; alioqui scientiam facerent; nescio quomodo post fidē suavius apprehenduntur: unde sentim magis afficiunt; & ipsum obiectum mate-

riale fidei magis ac magis cognoscitur, ac penetratur: eò usque ut quidam reperiantur, qui ratione gustus & tactus sibi viderentur mysteria fidei altissima non credere, sed quasi quadam experientia degustare, & cognoscere; sicut nonnulli de Eucharistia scripserunt. Ex quo intelligimus cur nonnulli simplices & illiterati plus in rebus fidei norint, quàm quidam maioris ingenii, qui naturaliter non possunt, quod alii supernaturaliter. Et propterea aiebat Christus Ioan. 7. *Si quis voluerit voluntatem eius facere, cognoscat de doctrina, utrum ex Deo sit, an ego à me ipso loquar.* Hinc etiã possumus agnoscere quo perducatur quorundam inquisitio & pessima dispositio, dum de rebus fidei loquuntur: & quorsum hoc sæctio multi fiant athei: & quorsum plurimi ex hæreticis non convertantur. Sed vide quid sequatur. Hinc enim Deus eos castigat quadam obtenebratione, & ex parte potentiam: nam ex resurrectione commutatus Christi virtus: aliunde, impediēbat ne se agnoscerent, & oculis intenderent, cum toti essent in tua inquisitione: Quod iusto Dei iudicio solet accidere, quodque nos solemus admirari in hæreticis, qui in locis planissimis Scripturæ quotidie cæcutiunt, & in luce ipsa tenebras reperiunt, & cum solem habeant ad oculos, non agnoscunt; itaque loca clarissima prætereunt, & in aliis obscuris inhaerent eodemque modo multi Catholici obvia, & facilia deserunt, & quædam in quibus cæcutiant, quærent de quibus Iudas Apostolus sic pronuntiavit: *Quæcunque quidem ignorant, blasphemant, quæcunque autem naturaliter tanquam muta animalia norunt, in his corrumpuntur.*

III. Ad infidelitatem passus est, parva ac non justa de Deo æstimatio: Sicut enim isti loquuntur de Christo *de Iesu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere, & sermone coram Deo*

Deo, & omni populo Vide de Christo, quod sentiant: nam eximia de homine prophetam appellantes, commendantes & miracula, & doctrinam: Sed nihil supra hominem: nam si Deum esse cogitassent, quod tantis miraculis confecerat, nihil haberent, quod de resurrectione dubitarent. Quamquam etiam quæ de illo dixerant, illis satis esse debuissent, ut meliora separarent: nam si talis fuit, qualem descriperunt, non potuit decipere, qui toties se terra die resurrectionum promiserat. Id passim inter homines accidit, qui non satis iustam de Deo habent opinionem, sed male sentiunt, vel de eius potentia, vel de eius sanctitate & æquitate, vel de eius bonitate, vel de eius fidelitate, ac veritate. Unde putas profecta est hæresis Calvini de Sanctissimo Sacramento? Quia uti oportet, non sentit de Dei potentia? Unde multi conturbantur in doctrina prædestinationis? quia uti oportet non sentiunt dei iustitiam, & bonitatem: cum tamen id nobis certius esse debeat, quam quodlibet aliud argumentum apparet. Itaque huic principio innititur fides nostra, Authoritas divina, Dei revelatio: quæ semel posita, fidem abrogamus sensibus, rationi, argumentis, experientia humano testimonio, immo & Angelico, si contrarium aliquid esse posset, quoniam cætera omnia sunt fallibilia, hoc unum est infallibile: Sed ubi semel illud principium convulsus est, nil esse potest in fide nostra securum, nihil certum, nihil stabile.

IV. Passus est mala in illis rerum Divinarum apprehensio ac falsæ regula, pravaque intelligentia seu opinio de illis: quod ostendit in illis verbis: *Nos autem sperabamus, quia ipse esset redempturus Israël*: quasi dicerent, jam non speramus, cum videamus esse crucifixum, & morte adeo ignominiosa periisse. In quibus verbis duplicem errorem comprehendunt. I. Est quod Christum non à peccatis, sed à Romanorum tyrannide Israël liberaturum sperabant, uti Theophylac-

tus notat: Itaque non rectam de Messia opinionem habebant sed contrariam.

2. Error fuit quod existimarent, Crucem cum redemptione pugnare, cum tamen unica esset, via redemptionis. Hinc apparet in ipsis verum fuisse, quod ait Paulus, Crucem Iudæis scandalum fuisse, Gentibus stultitiam. Nec satis fuerat Christum eis tam sæpè mortem suam & resurrectionem prædixisse, nec cum veniret, fide nutarent, ipsa eius confirmati prædictione: Sed ut notat Evangelista cum hæc Christus diceret, Luca 18, *Et ipsi nihil horum intellexerunt, & erat verbum istud absconditum ab eis, & non intelligebant quæ dicebantur*: non dicit quod non crederent, sed quod non intelligerent. Vide autem progressum, nam ex profana illa apprehensione, quasi ex falsa regula existunt falsa iudicia & falsæ conclusiones: *Nos autem sperabamus* quæ dicant non amplius speramus: unde plane in errorem labuntur, & oritur actualis infidelitas: quia enim nil credunt amplius, idè nil sperant.

Nota 1. Sicut in iudiciis naturalibus præcedere debet apprehensio terminorum, quia iudicium essentialiter illam operationem supponit, est enim iudicium nexus duarum apprehensionum, ita etiam in iudicio fidei supponi quoque proportionatam apprehensionem earum rerum quæ proponuntur credendæ, in quibus si erratum fuerit, necesse est etiam ut in iudicio fidei aberratur. Ita qui Deum sibi representant ut corporeum nil purant nisi corporeum, in incredibiles errores incidunt. Ita homines addicti sensibus, animales, & carnales, inepti sunt rebus fidei, secundum illud Apostoli: *Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus*. Unde Christus aliquando ad discipulos, *adhuc & vos sine intellectu estis*. Hinc nata hæresis anthropomorphitarum. Hinc illa Capharnaitarum. Hinc illa Arrianorum, Nestorianorum, Calvinistarum: dum isti loquuntur de Eucharistia & queruntur Christi corpus includi intra setas: ad hæc comedi à cani-

à canibus & muribus concipiunt; ut & in se dividi, frangi, secari, corrumpi, &c.

Nota 2. Pium affectum, & voluntatis inclinationem requiri ad actum fidei. Porro ad illum affectum pium, plurimum facere commodam rerum credendarum apprehensionem: & è contrario pravam apprehensionem in nobis gignere averfionem, & actum contrarium piæ affectioni. Ita Dæmon Hæreticis Missam repræsentat, ut abominandâ Idololatriam. Ita quædam personas & quædam facta nobis repræsentat eo modo ut statim odio habeamus, nec ex eis proficiamus. Ita cum Iudæi ex Stephano audivissent, se cælos apertos videre, ac letum stantem à dextris Dei, continuerunt aures suas, quasi rem horrendam ac blasphemiam audivissent. Eorum posterî ubi audiunt nomen Crucifixi, statim commoventur ex Crucis odio: cum enim in lege dictum sit: *Ma'edictus qui pendet in ligno*, statim ut audiunt vocem Crucis, averfantur: juxta illud Pauli: *Iudæis scandalum*. Ita Paulus concionans in Areopago ubi meminit resurrectionis mortuorum statim rejectus est secundum illud Actor. 17. *Cum audissent autem resurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam verò dixerunt, audiemus te de hoc iterum*. Id sæpè numero in nobis contingit: nam quædam abominamur nobis odio fuisse ac nostram cæcitatem lugemus. Ita dæmon multis Religionem asperam repræsentat: austeram, ac laboris plenam castitatem, ut odio habeatur, ac iudicetur impossibilis: quo remoto, vide quid sequatur, uti de se refert Augustinus 8. Confess. cap. ult. *Quam suave mihi subito factum est carere suavitatibus nugatum, & quas amittere metus fuerat, jam dimittite. e gaudium erat: eiciebas enim eas à me, veratu, & summa suavitas: eiciebas, & intrabas pro eis, omni voluptate dulcior*. Atque hinc fontem habemus ferè omnium errorum, pravam rerum apprehensionem. Illa enim pendet vel ex parva nostra disposi-

tionem: Ita homines mundani, homines carnales, homines animales, homines addicti rebus sæculi, aliter res spirituales, & cælestes apprehendunt: Vel oritur ex prima institutione, vel à parva doctrina eorum à quibus prima cognitionum semina accepimus: Vel defectu institutionis, & doctrinæ; quâ ubi caruimus, unusquisque pro suo arbitratu sibi omnia fingit ad libitum suum, & ut quisque est affectus: Ita Iudæi quia regnum Messie apprehenderunt temporale, & æternum, Christi adventum ignorarunt: & duo discipuli, quia redemptionem æternam expectarunt, in incredulitatem prolapsi sunt Et huc usque à nobis expositum est quibus passibus ad infidelitatem prolapsi sunt.

Iam vide erroris confirmationem. Primo itaque cum omnes rationes haberent credendi, undique conquirunt rationes non credendi, ut se se in errore tueantur: Ajunt enim, *Et super hæc omnia, tertia dies est hodie, quo hæc facta sunt: Quid illud est, super hæc omnia? Nisi præterquam quod ab homine mortuo, nil amplius sperari potest; unde nostra omnis spes extincta est, qua sperabamus ut Israël redimeret. Item istud: Sed & mulieres quadam ex nostris terruerunt nos: Id est, maxime attonitos reddiderunt, cum dicerent se in monumento corpus non invenisse, sed tantum linteamina, & Angelos; qui eum vivere dicerent: unde Quapropter ex nostris quidam ad monumentum Cucurrerunt qui de absentia Corporis & delinea minibus relicis idem repererunt quod mulieres dixerant. Sed ipsum minime viderunt, nec invenerunt, unde nihil habemus quid de ipso sentiamus, nâ si viveret, utiq; ut prius videretur & agnosceretur à suis, deniq; præterquam quod fieri non posse videtur ut mortuus resurgat, accedit quod est iam tertia post mortem dies, Cû tamè non resurrexerit, Adco ut nulla iam amplius sit reliqua,*

spes resurrectionem esse; si enim resurgere deberet, jam resurrexisset, cum se tertiâ die resurrecturum dixisset. Mirum quàm subtiliter infidelitas contra fidem disputare solet.

Sed I. Quid de tertiâ die memorant, quæ licet quidem venisset, nondum tamen abierat, sed durabat. 2. Quomodo sciebant non resurrexisse, cum eorum rationes nullæ essent, immo contrarium concluderent: nam apertio menti, corporis desiderium, relicta lintamina, Angelorum visio, & testimonium, relatio mulierum, confirmatio Apostolorum, erant potius argumenta resurrexisse Christum, quàm non resurrexisse. Sed nimirum, vide modum se se in errore confirmandi; cum undiq; rationes quærentur non crededi. Id vide passim in hominibus circa virtutem, circa res divinas, & circa fidem; sed nempe voluntaria est cæcitas; cum tamen prudentia doceat, ut veritas cognoscatur, quærenda esse omnia adjumenta, ut una pars videatur; ut sincere, ac iuste judicetur.

II. Omnia adjumenta ad credendum, aut malè accipiunt, & pervertunt, aut negligunt. Sed & mulieres quædam ex nostris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum, & non invento corpore ejus, venerunt dicentes se etiam visionem Angelorum vidisse, qui dicunt cum vivere. Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum, & ita invenerunt, sicut mulieres dixerunt, ipsum vero non invenerunt. Hic numerata credendi adjumenta. 1. Terrorem ipsorum & stuporem, quem ut facile non debuerunt habere, aut non tam facile negligere. 2. Testimonium mulierum. 3. Angelorum. 4. Probatam experientiam à præcipuis ipsorum, ut scirent omnia esse vera. Itaque saltem rei eventum expectare debuerunt, non autem abire, & rem desperare, quasi impossibilem, & improbableem. Nos autem sperabamus. Id facile est unicuique applicare: ajunt itaque, nos terruerunt, cum gaudere ipsi debuissent ex læto nuncio; vox

Tomus III.

Græca significat, attonitos nos reddiderunt, hoc est ancipites & admirantes, nempe, ut Euthymius exponit, attonitos nos reddiderunt, incredibilia narrantes. Vide tamen confirmationem, & à testimonio, & à signo: testimoniū fuit Angelorum; signum autem ab ipsa experientia. Ac ne putes id neglectum propter mulieres, fatentur testimonium mulierum comprobatum fuisse à Discipulis; illi autem præcipui fuerant, Petrus & Joannes: unde videas eos suâ relatione esse convictos; cum nec Angelorum testimonio, nec mulieribus, nec Apostolis referentibus crederent; Et quod mireris, cum id probare debuissent, eodem die ab Urbe recedebant, nullâ adhibita diligentia, ut saltem quæ dicebantur, probarent; nam si expectassent, nullum fuit probationis genus, quo Christus suam Resurrectionem non fecerit indubitam: quippe si de testimonijs loquamur, id fecit Angelorum testimonio, & testimonijs Scripturarum; si quærentur signa, id fecit ex parte corporis, ex parte animæ, ex parte Divinitatis, ex parte corporis ostendit se non esse phantasticum & ærium corpus, sed solidum, cum se fecit palpabile; Luca ult: *Palpate & videte, quia spiritus carnis & ossa non habet, sicut me videtis habere*: item probavit se habere corpus humanum, ostendendo veram effigiem quam oculis intuerentur: 3. Demonstravit idem numero corpus, exhibendo cicatrices; *Videte manus meas & pedes meos, quia ego ipse sum*. Ex parte animæ se probavit per actiones triplices vitæ: nutritivæ, comedendo; sensitivæ, loquendo, respondendo, salutando, sic enim ostendit se videre & audire: Intellectualis, docendo, & exponendo Scripturas. Ex parte divinitatis, faciendo miracula, in captura piscium, in ascensione in cælum; ut intelligas non sine causâ Christum illis exprobrasse incredulitatem eorum, & duritiam cordis; quia *is qui viderant eum resurrexisse non crediderunt*.

III. Vanâ quædam prudentiæ humanæ affectatione

sectatione se se in errore tuentur, quam in eo ponunt, quod se difficiles præbeant ad credendum, ne vel imprudentiæ, vel stultitiæ, & tarditatis ingenij notam incurrant, cum se tam facile irretiri sinant, licet occasionem rationabilem habeant credendi: Vnde Christus Dominus sic eos objurgat: *Ostulti, & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti sunt Propheta: Id est, non obstantibus omnibus quæ Propheta locuti sunt. In quo vides in id incurrere quod vitabant; nam cum prudentes esse vellent, imprudentes fiunt, stulti, atque tardi, qui tot testimonijs non crederent. Hæc est scilicet Hæreticorū sapientia: non facile credere; qui non melius refelli possunt, quam si quâ ratione prudentes non credendo sibi videntur, eos stultos & tardos appellemus: etenim magna stultitiæ & tarditatis est, suo magis ingenio credere, quam Deo. Atque hic est scopulus in quem accurrunt omnes fere mundi sapientes, & optima ingenia; cum hinc tamen incurrant reprehensionem, unde laudem quarebant. Hinc ruina quorundam hominum qui se fortia ingenia nuncuparunt: hanc autem fortitudinem in eo ponunt, quod se vinci non sinant: *Quid gloriaris in malitia qui potenses in iniquitate?**

Vide autem, 1. quale sit robur illud ingenij; nimirum vel stupor, vel pertinacia & durities cordis; ita paries ob soliditatem respuit lumen sic illi vel ex stupore ista non vident, vel pertinacia, & stultitia; quæ conditio priori longe est peior, & tandem majores tenebras immitit; nam stupiditas est simplex ignorantia & sciendi quasi incapacitas; altera verò habet conjunctâ pravam dispositionem & errorem: Angeli primam ignorantiam habere possunt; neque enim omnia sciunt; uti futura & hominū cogitationes, & multa possibilis. Sed prava dispositio non nisi in Dæmonibus.

2. Vide vituperium ingenij: Quia recte advertit Aristoteles imbecilli esse ingenij, eandem

evidentiam requirere in rebus fidei, qualem habent in rebus naturalibus.

Vide 3. infirmitatem ingenij: Quod cum innumera sint motiva credendi, ipsi in tanta luce cæcutiant. Vbi tamen tam multi ex omni hominum genere illuminati sunt; ita ut plus sint ignari quam pueri, & mulierculæ, & rustici, quicquid sibi de ingenio blandiantur,

Vide 4. Infirmitatem ingenij: Quod nec prima quidē calleant fidei elementa, nec terminos intelligant, & quoniam fidei cognitio est supernaturalis, & alterius ordinis, cum fidei carent, non intelligunt se hoc ab alijs differre in istis rebus intelligendis, quò differunt cæci à videntibus, vel qui in tenebris vivunt, ab ijs qui in luce. Hinc existit sublimitas actus fidei, quò anima secundum partem supremam subditur Deo, nimirum secundum intellectum, qui non nisi fidei obedire potest. Certe voluntas omnibus divinis imperijs potest subijci, eadem quoque omnibus potentijs imperare in homine, etiam contra proprias & nativas inclinationes. Vnus est intellectus, origo libertatis, qui à voluntate cogi non potest in iudicando, immò nec omnibus Dei imperijs, nisi in obsequium fidei, in quod reducitur potest auctoritatis divinæ; ut scias tanti actus sublimitatem. Porro cum ex veritatibus revelatis aliæ sint speculativa, aliæ sint practica, utriusque æqualiter fidem debemus: sed practiceis, præter fidem, operationem etiam debemus, praxim, & obedientiam. In quo ferè sunt homines fidei diminuta. Quis enim sibi, ut oportuit, persuasit difficile esse, ac ferè impossibile, ut divites salventur? divitias esse spinas: adulterium committi solo consensu: qui alterum oderit, & non pepercerit, nullam pro se veniam posse sperare: neminem Christi discipulum esse posse, qui non bajulet Crucem suam; paucos admodum salvari: arctam esse januam, & paucos admodum illam invenire: Regnum cælorum vim pati, & violentos illud rapere

CONCIO OVIUM ABERRANTIUM REDUCTIO.

363

pere: qui oculis servierint, suam mercedem accepisse: reddendam esse rationem in die iudicii de verbo otioso: Divitem epulonem ob byssum, & purpuram, ob epulas quotidianas, & neglectum pauperem esse damnatum: Homines de repente, nec opinantes, itaque non paratos, à morte esse occupandos: & alia sex- ta: quæ si credantur ut oportet, nulla fingi

potest major aut impietas, aut infamia, quàm sic vivere, uti vivitur.

Quid igitur superest, nisi ut cognitioni a- ctio, & fidei vita respondeat? &c. quò fiet ut in alterâ sicut credidimus ita videamus; sicut meriti sumus, ita accipiamus.

Amen.

ITERVM FERIA TERTIA
POST PASCHA.
 DE DVOBVS DISCIPVLIS
 euntibus in Emmaüs.
 IN EVANGELIVM PRÆCEDENTIS FERIE
CONCIO
 QUÆ EST CONTINVATIO SUPERIORIS
 Oviu aberrantium reductio.

Ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum, &c. nomine Emmaus, Lucæ 24.

EX occasione egressus duorum Disci- pulorum ab urbe Ierusalem, ut irent in oppidulum nomine Emmaüs; jam locuti sumus de eorum aberrationi- bus quæ tantæ fuerunt, ut ad extremam usque infelicitatem processerint nimirum usque infidelitatem. Nobis hodie differendum est de ipsorum reductione ac reditu ad fidem, & in civitatem Ierusalem atque ad Ecclesiam, secundum hæc verba. *Eadem hora regressi sunt in Ierusalem; Quæ verba exponens Anasta- sius Sinaita dixit: Pulchra est ab errore re- gressio: nempe reditus ab eo, ad veritatem nunquam nisi per honorificus est. At quò nam regredi potuerunt felicius, quàm Ieru- salem, pessimum esse consilium, & non*

iri nisi in Emmaüs, cuius interpretatio est, consilium timens, sive aberrans, meticulo- sum, atque incertum. Nimirum qui Deum deterit, securus esse non potest, sed as- siduè in perturbatione versatur, ac in agi- tatione perpetuâ: contra verò qui reverti- tur ad Deum, suscipit consilium pacis, & in securitate vivit: Vnde duo illi status comparari in vicem debent, sicut cum tran- quillitate tempestas; periculum cum fidu- ciâ, naufragium cum portu. Minime pote- rimus ad eum appellere quem quarimus, ni- si nobis præluceat, præstoq; sit stella maris: hæc est significatio nominis Maria: Iesus im- ploremus subsidium usitata precatione. AVE MARIA,

Zz 2

DIXI-

DIXIMUS nomen Pastoris iuter nomina omnia & officia quæ filius Dei in vitâ mortali exercuit, longè ipsi dilectissimū fuisse. Idèd de seipso loquitur apud S. Joan. c. 10. *Act. Ego sum Pastor bonus.* Quod quidem interpretans Rupertus dicit, se solum bonum sicut Deus nominat, *nemo bonus nisi solus Deus*, non propterea quod nemo præter Deum, bonus sit, sed quia nemo bonus est ut Deus; Ita excellenter & eximie bonus Pastor à se appellatus est *ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς*, ille bonus, quoniam bonus Pastor nullus est sicut ipse; cuius rei rationem reddens adjicit hæc verba, *Et cognosco oves meas*, ubi vocabulum *Et*, non est nexus conjunctionisque, vox sed rationis, idè significans ac *Quia*, secundum Phrasim Hebraicam S. Joan. usitatissimam; quasi diceret, se bonū esse Pastorem, quia suas oves cognoscit, tum discretionis, tum curæ, ductus & providentiæ notitiâ; quò sensu Deus ait Judæorum populo, eos ex universis terræ nationibus solos esse quos novit. Et certè si ovium suarū nomine intelligit prædestinatos quemadmodum censet S. Augustinus; eos solus ipse cognoscit, secundum S. Pauli 2. ad Tim. verba: *Cognovit Dominus qui sunt ejus*; si ve notas habeant prædestinatorum, seu non habeant, sed errent inter greges Diaboli; quare sic loquitur Augustinus tra. 45. in Joan. *Novit Dominus qui sunt ejus*; ipsæ sunt oves, secundum electionem ante constitutionem mundi; aliquando se ipsæ nesciunt, sed Pastor novit eas secundum prædestinationem, secundum ergo istâ præscientiam Dei, seu prædestinationem, quàm multæ oves intus, & quàm multi lupi foris; quàm multi modo luxuriantur casti futuri; quàm multi blasphemant Christum, credituri in Christum; quàm multi se inebriant, futuri sobrii; quàm multi rapiunt res alienas, donaturi suas, &c. Item quàm multi intus laudant, blasphemantur; casti sunt, fornicaturi; sobrii sunt se vino postea sepulturi;

stant casuri; non sunt oves; se eas Christus ubiq; cognovit. Item novit per providentiã, nam quantumvis videatur sinere ut aberent, nunquam tamen dimittit.

Cum ergo factum fuisset, ut Pastore percusso, oves gregis dispersæ fuissent; sanato Pastore, hæc illi unica fuit cura ut oves dispersas colligeret: & quia ex omnibus, hi duo Discipuli longius aberrant idèd longius eos requisivit. Ac sicut in priori sermone ostendi, quò incessu graduq; in præcipitium infidelitatis prolapsi sunt, ita hodie mihi propositum est vobis dicere, quàm methodo & ad gregem suam revocavit reduxitq; in ovile à primâ exordior.

I. Dei operatio in peccatorem, primūmq; auxilium quod adhibet, est eum persequi vestigiis quando in exitum ruit; quod quidem Deus præstat singulari custodiã quæ, peccatorem impedit ne funditus, & absque emergendi spe pereat. Sic de Nabuchodonosore dictū fuit, Daniel. 4. *Veruntamen germen radicem ejus in terra sinite*; Permittitur amputari arbor, spoliari frugibus & foliis, ejus quoque truncus abscindi; radix tamen reservatur & germen, ut repullulare aliquando possit & in priorem statum restitui. Atque id in Evangelii nostri verbis intelligo; *Ibat cum illis*, ut sciamus ipsum nunquam eos deseruisse. Quæ omnia ut melius intelligi queant:

Observe, Deum operari semper circa justum, suas in eum curas continuare, neque eum unquam destituere, secundum S. Concilii Trid. doctrinam sess. 6. c. 11. Deus namque suã gratiã justificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur. Vnde S. Paulus ait Deum esse fidelem. Quod scilicet de vincam semel amicitiam eum justo nunquam discindat, se junctio que ab ipso nunquam initium ducat. Non ita se gerit semper erga peccatorem: Is enim ubi se à Dei ductu subtrahit, eumq; sæpe deseruit, ipsi quoque

quoq; Deus peculiarem illam curam sæpe de-
negat quã illum per amicitia tempus fovebat:
promanant horribiles ij peccatorum quo-
rundam lapsus, quos singulis diebus accidere
videmus; ut peccator agnoscat non impunè
deseri Deum. Reperiuntur tamen nonnulli
quos Deus extraordinariã gratiã protegit, ne-
que unquam destituit, usque adeo ut post eos
currat cum aufugiunt, ac propè ipsos astat
cum S. Petro, quem eodem temporis puncto
respexit, quò ipsum ardentius negabat: quod
in eum solùm præstitit cum tamen in Caiphæ
curiã multi simul assisterent, qui quidem for-
san minùs quàm Petrus peccabant. Ita videbitis
Deum persequi comitariq; nonnullos usq;
ad fœdissima etiam loca, in flagrantiori etiam
actu criminis, quibus præsentem se semper
exhibet, neq; ab ijs unquam recedit: compro-
bans hunc Evangelii sermonem, *ibat cum illis*,
quem explicans Emissemus exclamat; Beati cū
quib⁹ ambulat Iesus: Beati cū quibus ambulat
salus & vita, quoniã cum luce vadunt, diu er-
rare non possunt. Hæc ille: Felices sanè quos
Christus persequitur in viã, & in fugã ante-
quàm ad terminum pervenerint! Felices quos
etiam devios non deserit, sed comitatur: Id sal-
tem ora ut in te fiat: ut si aliquando eum tuã
culpa deserat, ipse te non deserat. Equidem
quotidiana experientia videmus, Christum
semper quibusdam esse, etiam cum ab ipso
discederent: ipsi tunc hoc non advertabant;
sed postquàm conversi sunt, id farentur: nam
cum vellent perire, non sinebantur, sed sem-
per se Deus malæ eorum voluntati oppone-
bat: *Etenim cum ceciderit, non collidetur, quoniã
Dominus supponit manum suam.* Verùm
non id semper omnibus præstat: unde videas
ex complicitibus eorundem peccatorum, unos
converti, alios manere obstinatos, & in pejus
ruere: quibusdam dare locum & tempus pœ-
nitentiã, alios verò statim abripere, & tollere
vita. Illam certè gratiam nemini peccatori

debet, tamen præstat aliquibus: & hoc benefi-
cio donati sunt isti duo Discipuli, quos licet
meritos, perire noluit: itaque *ibat cum
illis.*

II. Quod Deus præbet peccatori auxilium,
est quòd eum ipse met querit, per gratiã, quæ
hanc ob causam à Theologis appellatur præ-
veniens: quod quidem notatur in eò quod ex-
plicamus Evangelio: *Et ipse Iesus appropinquans
ibat cum illis.* Ad eos enim non appropinquat,
nisi veniens ad ipsos, quod illis necessarium
fuit. Et quidem, nisi Deus ira se gereret, pecca-
tor semper magis magisq; removeret se à Deo,
suasque aberrationes augetet. Homo omnis,
fidei suæ permissus, sibi que ipsi relictus, aber-
rare se que ipsum perdere potest: at nemo viri-
bus suis potest ab suis aberrationibus reverti:
unde indiget misericordia Pastoris, qui ovem
suam querat: *Ego erravi*, inquit David Ps. 138.
Sicut ovis que perijt, quare servum tuum: pecca-
tor quippe nobis bellè repræsentatur per ovẽ,
quæ stolidum est animal, carensq; ductu, quod
herbam depascens progreditur assidue in viã,
& si extrarectam viam est se semper ab eò se-
gregat longius, & quolibet passu magis ae ma-
gis aberrat: unde Græci nominat oves *τὰ ἀπο-
βῆτα, τὸ τὸ ἀποβῆτα*: quia pascendo assidue
procedunt. Atque hinc oritur nobis absoluta
necessitas prævenientis gratiæ, quam S. Au-
gustinus tam constanter propugnavit adver-
sus Pelagianos, eamque nos edocuit nihil a-
liud esse, nisi primam boni cogitationem quæ
à Deo solo nostrum in animum immittitur:
(2. ad Cor. 3. *Non quod sufficientes simus cogitare
aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia no-
stra ex Deo est*) primumque motum quo
voluntatem nostram concutit: (*nemo ve-
nit ad me nisi Pater meus traxerit eum.*) Igitur
necessarium est ut ad quos accedat, & nos
præveniat: *Et ipse Iesus appropinquans,
ibat cum illis*: Atque in eò genere mira-
bilem se præstitit incomprehensa Salvato-

tis benignitas in suâ mortali vitâ, scilicet quoad perquisitionem peccatorum. Nonne ipsi lassitudinem attulit iter quod confecit, ut Samaritanam mulierem ad craterem fontis expectaret? Quomodo accepit, immò quæsit Magdalenam? Greg. hom. 33. suscipientem dicam, an trahentem: sed melius dicam, trahentem & suscipientem: quia nimirum ipse per misericordiam traxit intus, qui per mansuetudinem suscepit foris. Vide eum vocantem Matthæum, Zachæum compellantem: *Quia in domo tua oportet me manere.* Vide cum peccatoribus manducantem, & divertentem ad publicanos. Nonne primus Petrum respexit, & latroni secum in Cruce pendenti primos motus iniecit? Sed ejus benignitas mirabilior fuit in vitâ beatâ, cum tam studiosè oves suas requireret ut ipso die Resurrectionis quinques apparuerit. Mariæ Magdalenz; 2. Mulieribus quæ venerant ad monumentum: 3. Petro: 4. duobus duobus Discipulis euntibus in Emmaüs: 5. omnibus Discipulis congregatis in unum: dicens illis, *Pax vobis, ego sum, nolite timere.* Certè uti illis omnibus nisi se videndum præbuisset, videri ab ipsis non poterat; ita nemo redire potest, quem ipse non prævenit. De his duobus igitur rectè dictum est, *& ipse Iesus appropinquans, ibat cum illis.*

III. Subsidiu quo Deus peccatores juvat, est qualitas gratiæ quâ eos prævenit, quam temperata accommodatque ad ipsorum necessitatem: quod hisce etiâ verbis exprimitur: *appropinquans ibat cū illis*: adeò ut se adjunxerit ad eorū viâ juxta illos eūdo, pariq; incessu, nec velociori nec tardiori: si n. ambulasset celeris, eos prætergressus fuisset; si tardius non attigisset; quapropter ita se ad ipsorū incessum accommodavit ut semper præsens adesset: in eò que qualitatem agnosco gratiæ qua illos prævenit, in qua hæc existunt.

1. Mirifica quædam bonitas Dei, sublimisq; illius majestatis conformatio cū creatura sua,

ut ad ejus dispositionem se accommodet, secusdum Sapientis verba Sap. 12. *Tu autè dominator virtutis, cū tranquillitate judicas, & cum magna reverentia disponis nos: subest enim tibi cum volueris posse*: quibus verbis Sapiens explicat conformationem qua Deus utitur erga creaturâ suam, non adhibens ingentem suam potestatem; illamq; tractans cum lenitate; ne si nimis rigidè se gereret, rem contereret adeò fragilem & teneram, quam inflectere potius quàm infringere oportet. Ideò addit, *cum tranquillitate judicas*: perinde ac si tempus & otium capta ret creaturæ consideranda; ut eam pro opportunitate sua & quo expedit modò aggrediatur, utens discrimine, ne univerfos homines eadem ratione invadat. *Et cum magna reverentia disponis nos*: quasi nos cum formidine tractaret, metuens scilicet ne vasculi tenuitatem infringat, quamobrem labori nostro parci, quasi venerationem nostri haberet: quo sensu vult S. Petrus ut mariti erga uxores suas moderatione utantur: Pet. 3. *Quasi infirmiori vasculo impartientes honorem*: τικνν: quod idem est ac reverentia: sed aliud Græcum vocabulum ἐπιεικεία cogitationem hanc ad huc illustrat, quod vertitur Latine æquitas, quæ ut ait Aristoteles & ex eo S. Thomas, non respicit legem in comuni & generalem obligationem, sed rationem habet singulariū casuum & personarum, quod Deus observatamantius agens cum creatura, non utiq; generali & communi modo illam vocando, sed singulari; attendendo singulorum indolem & dispositionem, specialesque occasiones.

Atque ut ne abducamur ab argumento nobis proposito; cum Filius Dei quinques die Resurrectionis suæ apparuerit, id quinque differentibus modis præstitit: Mulieribus enim, quibus Mariæ nomen, societate junctis, simpliciter apparuit, dicens illis, *Averte*, quibus etiam permisit ut pedes suos tangerent, & adorarent, quibus etiam commisit suæ Resurrectionis

tionis Evangelium: *Ite nuntiate fratribus meis ut eant in Galilaeam, ubi me videbunt*: ita autem se gessit quia simpliciter disposita erant.

Sed Mariae Magdalene specialiter apparuit, quia specialiter eam diligebat: Sicut autem ei apparuit ut differendo, eius desiderium vehementius accenderet: Eique se ostendens, se abdebat: se ostendebat ipsi, quando illum videbat & alloquebatur; at eodē tempore se eidem abdebat, quando habebatur ab ipsa pro hortulano, sicque ei apparebat uti minus fidei & plus amoris habenti, suoque in amore plus desiderii quam rationis, plus æstus quam animi, plusque anxietatis quam fiducia: sed ita se gessit, ut causam ipsi daret dicendi quod dixit, faciendique quæ fecit. Ita postquam se ei manifestavit, non permisit, non ut ipsum tangeret eamque, inhibuit: quod & significavit dicens, quamvis non tam citò, se ascensurum esse ad Patrem; ac proinde cum ad eum iturus esset, frustra illam conari eum retinere: si autem id studebat tantum ut ipsum tangeret, nihil esse quod urgeret, cum ascensus ille non tam citò esset futurus.

Gratificas similiter Petro, ei singulariter apparuit: 1. propter ejus dignitatem, quem Apostolorum omnium caput constituerat. 2. quia parcendum erat pudori ex culpa, & verecundia ob ignaviam. 3. Illud oportebat fieri reconciliatione, quam ejus lachrymæ comiserunt. 4. animam habebat dolore confectam, qui erat solandus. 5. Id agi non poterat sine magna Petri commotione, quæ arcanum & secretum postulabat.

Iam duobus Discipulis euntibus in Emmaus apparuit in effigie hominis peregrini, & iter facientis, & occasionem haberet ijs sese adjungendi, eos instruendi, illuminandi, corripiendi; ceteraque agendi quæ præstitit.

Denique apparens simul omnibus, dispositionem omnium attendit: volens enim eis confirmare veritatem suæ Resurrectionis, pro-

bationibus argumentisq; usus est, quæ ipsorum captui sensuiq; responderent & congruerent. Volens (inquam) demonstrare illis res duas, scilicet resurrexisse se, ac esse in statu admodum discrepante ab eo quem tenebar agens cum ipsis in vita mortali, ad ultimum hoc iis suadendum, subito apparuit in medio ipsorum, cum nec aperuisset fores, nec in eorum presentia spectabilis gressum ullum fecisset. Ideò se modò visibilem, modò invisibilem reddebat, secundum gloriosi corporis privilegium, quod in eò statu Resurrectio posuerat. Quoad veritatem Resurrectionis eam probavit, eorum oculis sese exhibens, demonstransque; curans se tangi palparique, plagas explorari, & soliditatem corporis, præterea eundem quem habebat vultum, eandem conformationem vocis, modum eundem loquendi; vescens cum eis pro more suo, porrigens ipsis reliquias cibi quæ ederet; in memoriam præterita revocans; instruens, atque explicans sacras Scripturas quæ de ipso loquebantur, probationesq; omnes proferens quibus verum idemque sibi corpus esse constaret: quæ quidem licet malignis & litigiosis hominibus videri fortasse possent non convincere penitus aut sufficere, ex eo quòd sicut Apostoli se initio decipi oculis ac illud putarunt, ita falli poterint tactu plagarum, comestione, aliarumque similium objectu, cum idem apparuisset in Angelis qui se Abrahamo exhibuerunt, et si ad imaginem tantum, minimè ad rem ipsam illud extitit: Quia tamen Salvator non agebat cum ingeniis argutis versatisque disceptandi potius quam ediscendi studiosis, & apud quos probatur & admittitur quicquid subtilis, & acutum est, quamvis ceteroqui falsum, absurdumque sit; sed cum candidis, modumque agendi communem & inter homines usitatum sectantibus, eodem planè modo illos tractat, proponens ordinarias probationes, & omnium usu receptas. Ceterum quibusnam potest notis & indiciis, ac demonstrationibus experi-

experimentisque ostendi & in notitiam adduci humanum corpus, nisi ejus figura, colore, incessu, loquela, contactu, videndo ipsum bibere, vesci, eadem præstare omnia quæ ab universis hominibus fiunt: quæ sunt eadē probationes, quas adhibet Filius Dei ut corporis sui veritatem confirmet, quæ cuiquæ minus satisfecerint, ei author sum ut illis meliores alias perquirat, cum in seipso tum in hominibus cæteris; cum vero alias perquirat, cum in seipso tum in hominibus cæteris; cum vero alias reperire nequeat, dubitet an tum reliqui verè homines corpus habeant. Adde hoc fuisse Christi intentum, ex Discipulorum dispositione captata occasione, eis satisfacere ad fidem: cum enim ita essent affecti, ut credere nollent, nisi ipsi viderent, & tangerent: crederent autem si hæc eis concederentur, uti dicebat S. Thomas: *Nisi videro in manibus ejus fixuram clavorum, & mittam manum meam in latus eius non credam*: idè Christus sese illorum dispositioni accommodans hoc eis indulgit, quod quærebant: *videte manus meas, & pedes meos: palpate & videte, quia spiritus carnem, & ossa non habet sicut me videtis habere*. Adde quod non fuit propositum Christi Domini hæc tantum ratione probare discipulis suam resurrectionem, sed ferè ea specie probationis tollere ab eis dubitationem & timorè, ac deinde proponere argumenta fidem supernaturalem facientia: qua in re mirabilis fuit Christi Domini condescensus.

Idemq; accipiendi generalius, ubiq; hunc ordinem Deus tenet in speciali vocatione, eximiaq; gratia quæ communiter ob eum quem fortitur successum, efficax vocatur, sive peccatorem ad pœnitentiam vocet atq; ad primam justificationem, sive justum jam ad majorem perfectionem sanctitatemque invitet, ut accommodet sese ad præsentem eorum dispositionem quos vocat. Itaque aliter timidos, aliter generosos vocat: aliter qui prospera utuntur fortuna, aliter qui adversa. Nam quidam

sunt qui in adversis animum dejiciunt, ac desperatione obruuntur: alii verò per eadem adversa ad modestiam reducuntur. Sunt qui rebus prosperis trahuntur: nam dum vident se à Deo blande tractari, ne ingrati sint, diligètem diligunt: cum tamen alii prosperitate perdantur. Bonus autem Dominus unumquemque explorat, & cum tranquillitate judicat, & cum magna reverentiâ disponit. Itaque istum metu paupertatis, illum metu infamiæ: alterum miraculis, alterum internâ dulcedine: alium terroribus, alium malis successibus trahit: ubique bonus, ubique misericors: cum enim sit diversis diversus, omnibus tamen bonus est.

2. Loco in illo gratiæ ductu observo admirabilem vocationis divini suavitatem, quæ non eodem modò vocat universos, tyrannicè ad eandem legem, insectens, non eos gubernans cum violentiâ, sed secundùm statum in quo versantur, rationeque dispositionis ipsorum habitâ, quod quidem nos hæc verba edocent: *Cum tranquillitate judicas*, & per otium, & cum magna reverentiâ disponis nos, id est, & cum moderatione ipsos regis: quasi timeret Deus ne quid violentiæ libertati nostræ inferret, cogeretque voluntatem. Hæc autem gratiæ suavitas in eò consistit, quod efficiat Deus non solum ut agat homo, sed ut agere velit: facit verò ut agere velimus, eòdem modò quo vult voluntas quando ex se ipsa vult, & ex viribus suis; nunquã autem vult nisi attracta & allecta delectationis inductu, sive hæc oriatur ex cõveniètiâ & sympathia objecti, sive ex assuetudine, ex usu, ex familiaritate & habitu quæ habet cù rebus quæ se offerunt: ea enim omnia sunt, quæ ut plurimùm illecebra voluntatis existunt, eamq; attrahunt, & à quibus allecta inducitur ad id volèdum quod ipsa vult. Quãvis n. nullã habeat volèdi causã, nisi se ipsam quando sola est, agitq; pro facultate sua; extra se tamen aliquam habet causam volendi, & finem aliquem spectat: volèdo enim, & sibi aliquid proponit in idque tendit; & quando

quando causam efficientem non habet se- cum Concurrentem habet nihil ominis fi- nalem ac moventem, ad quam contendit, & actione sua fertur, & ubi oblectationem suam nascitur, vel in eo saltem reditu, quem supra seipsum facere potest, ideo tantum vo- lendo, quia ipsum velle delectat.

Ad hæc unusquisque illud agit libentius, quod facile agit, quam quod ægre, ac diffi- culter operatur, facilitas autem provenit, ex convenientiâ, & licet cum resistitur gratiâ Deus se opponat resistentiâ, atque urge- at, & inducat rebelles, videaturque etiam eos invictos impellere, secundum hac ver- ba, compelle intrare, item nemo venit ad me, nisi pater meus traxerit eum, illud ta- men non sit, attractu coactionis, neque vi- olentiâ raptu, sed delectationis attractu, nec pariter necessitas est, sed delectatio quæ- dam & illecebra voluptatis, ut aliâs diximus, concione de Gratiâ S. August. sic explicat. tract. 26. in S. Joa. quomodo voluntate cre- do si trahor, ego dico parum est voluntate, etiam voluptate traheris, unde ita conclu- dit, si poetæ dicere licuit, trahit sua quemq; voluptas, voluptas non necessitas, delectatio non obligatio, quando fortius dicere nos debemus, trahi hominem ad Christum qui delectatur veritate, qui delectatur beati- tudine, delectatur Iustitia, delectatur sempit- ternâ vitâ, quod totum Christus est; nempe hæc multum discrepant raptare, quod pium animal vi, & funibus, atque illud allicere, o- stendendo, quod amat, sic aliud est raptare, aliud attrahere, neque ita nos raptat, Deus, sed nos attrahit, omnes porro non eadem re trahuntur, sed unusquisque trahitur delecta- tione suâ, hæc autem variis ex incitamentis capitur, sicut ovis trahitur, herba viridi, ca- pra ramo salicis, puer pomo, vel nucibus, ita Deus trahit unumquemque ea re, quæ ei placet, pro diverso cujusque gustu si oportet

ret tantum raptare vel necessariò cogere, ni- hil opus esset ut Deus observaret studiosè di- spositionem uniuscujusque, nec ut diversa & discrepantia creaturæ proponeret, quando- quidem eadem necessitas inductioque satis foret omnibus, quoniam singula pariter æ- qualiterque traherentur. At quando id agi- tur illecebris, lenocinia esse differentia de- bent, & in eo consistit vocationis suavitas, quæ neminem necessariò cogit, sed cuilibet proponit quod ei magis aptum & consenta- neum est. Ita Franciscum ad se traxit amore Eleemosynæ: Ignatium lectione vitæ Christi Domini & Sanctorum: Antonium Evange- lio: Arsenium voce de cælo: quosdam timo- re mortis & judicij: alios amore quietis, & silentij: alios rerum præclarè gestarum ad- miratione: alios gloriâ: alios generoso mun- di contemptu: alios indignatione: alios qua- si necessitate: nec ista sunt improbanda, qua- si minus pura, atque sincera: Deus enim re- bus omnibus utitur ut vocet, & varijs modis vocat, secundum varias uniuscujusque di- spositiones quas explorat, & attendit.

3. Loco reperio agnoscoque in eo, vim & efficacitatem vocationis divinæ, nobis signi- ficatæ his verbis: *Subest enim tibi cum volu- eris posse*: potes enim verò id quod semel vo- lueris, cum tibi non difficilius sit agere quam velle. Si enim liberum arbitrium, voluntas- que libera necessitatem ferre non potest, nec expugnari vi, nec vinci violentiâ, ijs omni- bus resistendo vi libertatis, quam potest qui- dem Deus adimere vel destruere, non item necessariò adigere, & cogere violentiâ: at nihilominus sese eadem voluntas finit vinci delectatione, voluptate superari, lenocinijs inducta, captaq; blandimentis. Atq; id pro- priè spectavit Augustinus: gratiam illam ap- pellando victricem delectationem: neque al- iter nisi delectatione victrix est; neque con- sensum suum libertas præterquam voluptati

concedit. Fundamentalis eorum omnium ratio petitur ex naturâ voluntatis, quæ facultas est blanda & assentatrix, neque unquam aliud nisi bonum sectatur: I. generaliter, cum ad malum tendere non possit, ut malum, hoc est cognitum ut tale, unde fit ut in sui objecti specie aut genere deligendis minime sit libera, nec potest aliò extra boni terminos ferri, cujus intra limites, conclusæ sunt omnes operationes ipsius. Nam ut oculus nihil potest videre nisi lumen, & id quod coloratum est, ut auris nequit quicquam percipere nisi sonos, ut intellectus fertur tantummodo ad verum vel reale, vel apparens; ita illa ad solum bonum tendere potest. Sed in particulari attrahitur à bono quod in occasionibus quæ adsunt ipsi conveniens apparet: etenim delectari quærit; est autem delectatio in possessione boni convenientis; omne siquidem conveniens delectat, & blanditur. Deus itaque, cum sit, ut ait S. Joannes in suâ 1. Epistola cap. 3. *Major corde nostro*, quidquid in ipso est, id maxime novit, ac comprehendit, & consequenter omnes possibili cordis convenientias, cumque per gratiam efficacem, secundum cordis dispositionem quasdam offerat, tam accommodatè blanditur, atque voluntatem convenit, ut pati repulsam non possit, quia convenientiâ, hoc est voluptate & delectatione sollicitat: Quapropter consensum obtinet potius quam extorquet, ipsi enim datur statim ac postulat; immò etiam ipsa permota illecebris eò sponte defertur totisque viribus suis: quamobrem cum ait apud Ezechielem cap. 36: *Faciam ut in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiatis, & operemini*: id ita efficit, ut non solum nos ad incedendum inducat, & ad operandum, sed etiam efficit ut incedere velimus, quod nisi vellemus, nec incederemus nec vellemus incedere, non tamè abstinere incedendi voluntate, quia

suavitas delectationis quâ trahimur ad volendum incedere, tanta est, ut sola quæ percipitur voluptas eò inducat, nam cum nihil quærat voluntas nisi delectationem, multum abest ab eâ respiciendâ quin se ipsi præsentem exhibet, & quum ea offertur; quod quidem gratia efficax semper facit nihil proponens nisi conveniens, proindeque delectabile. Ad similitudinem eventus, quorsum putatis tot mortales flecti vincique à Diabolo proponente ipsi voluptates, aut fallaces divitias, nisi quia unusquisque trahitur delectationis lenocinio: quorsum studet agnoscere quid cuique placeat ut id ipsi objiciat, nisi quia novit unumquemque delectationem trahere ab eo quod sibi conveniens est, voluntatemque in eam partem sese inflectere quæ voluptatem ipsi procreat? Sed quia non est major corde nostro, nec omnes cordis dispositiones, aut convenientias nosse potest uti Deus, qui voluntatem nostram, ad quilibet etiam difficillimum, trahere potest: præterquam quod Diabolus apparentia tantum & fucata bona nobis proponit, & quæ explere ac exsatiare nequeunt, cum vera nostra bona minime sint, nec rationali creature propria: ideo eorum fallacia detegitur facile solo usu & experienciâ. Et inde fit ut post delectationem & crimen, nobis nihil nisi mæror & tristitia restet, sicut accidit Ammoni qui constupratâ sorore plus in eam concepit odij post peccatum admissum, quam antea in eum amoris habuerat. Deus autem non nisi verorum bonorum propositione animam aggrediens, eam cum perseverantiâ devincit, cumque ad illam cum solâ veritate accedat, tantum abest ut ipsam amoveat experienciâ, ut potius confirmet amplius in possessione boni quò potitur. Ad hæc adjice, quod Daemon bonum solummodo exterius proponit, neque intromittit delectationem, uti facit Deus, qui non tantum

tum objicit bonum quod nobis placet, at ipse in voluntatem nostram voluptatem & delectationem immittit: quamobrem gratia vocatur delectatio, quæ ab effectu nominatur victrix, propter consensum qui eam semper insequitur. Et hinc habemus quod differat gratiâ efficax à sufficienti: certè non in potestate agendi: nam utraque æqualiter reddit potentem, & fortè aliquando plus potentem reddit sufficiens, quàm efficax; quia in entitate aut est major illuminatio, aut vehementior impulsus: sed propter convenientiam una plus trahit, quàm alia & extractione, & istâ convenientiâ fit ut habeat effectum, & sit efficax, hoc est ut obtineat consensum, unde dicitur victrix delectatio, nam ejus victoria provenit ex delectatione. Gratia itaque spectanda est secundum vim duplicem; unam physicam, & alteram moralem: physica est in entitate, moralis est in delectatione, & attractione: Vis physica facit voluntatem simpliciter potentem: moralis facit ut voluntas actualiter agat: Certè prima non necessitat, quia simpliciter facit potentem: neque etiam secunda, quia tantum delectat: sed delectando persuadet, & obtinet consensum: cum ergo delectando obtineat, non facit, necessitando: Vide itaque suavem potentiam & suavem violentiam, quia voluntatem inducit, ut velit, & certò velit.

Verùm redeamus ad Discipulos nostros, & ad quartum subsidium, quartamque Dei operationem in animas progrediamur.

IV. Igitur loco, Salvator mundi duos illos Discipulos, paulatim disposuit eodem modo, ac agentia naturalia, solent agere, quæ prius materiam subiecta, ue disponunt, quàm in ea formam inducant. Non itaque primo aggressu se illis manifestat, sed eos ad sui manifestationem & fidem disposuit: proinde initio eorum oculos tenuit ne illum

agnoscerent, ut eorum fidem exploraret: noluit siquidem nisi à credentibus agnosci, ut semper verum esset quod dixit Esaias: *Nisi credideritis non intelligetis*: sic eorum oculos tenuit, dum de ejus resurrectione dubitarent, dum disputarent: aperuit autem cum explicatis Scripturis crediderunt. Si statim aperuisset, fides meritum non habuisset: sed se occultuit, ut fides meritum haberet: alioqui si ante fidem eorum se ostendisset, etiam si vultus formam vidissent, ipsum esse illum fortasse non credidissent, sed suis oculis illusum credidissent, quod alijs Discipulis contigit, qui cum eum vidissent, Spiritum esse putaverunt. Vide autem quot modis eos disposuerit.

Primò, quidem præbuit ipsis causas plerasque ac occasiones, unde instrui possent, & doceri quod ad fidei suæ veritatem ab ijs sciri plurimum intererat. Quapropter appropinquans illos interrogavit de colloquio ac dispositione animi, cujus indicia vultus eorum præferebat. *Qui sunt hi sermones quos confertis ad invicem, & estis tristes?* Sciebat quid loquerentur; sed indicat se cum illos esset assecutus, eorum inaudisse sermones: propterea rogat, ut inde causam accipiat de sua resurrectione loquendi: idcirco addit, *& estis tristes*, ut eorum ulcus tangat. Ita & tu in animorum venatione & curâ, ne fingas te nimium scire, sed ne etiam, nimis esse ignarum: nam si nimis ostendas te scire, displicebis; est quippe quædam sua docendi voluptas: si te nihil profus scire ostendas, ipsi se sibi servabunt integros, nec se, nisi datâ aliquâ occasione aperient: da occasionem, ut sua dicant, ut sua aperiant. Quoddam est delectationis genus communicare se invicem, quia proprium est amicorum sic agere eaque declaratione animi monstratur fiducia, unde nascitur quædam obligatio, quæ deinceps

mutua evadit. Sed maximè in eò refert ut sibi vicissim patefaciant ea quæ magis animum afficiunt, & quæ molestiora sunt plusque doloris impotant, ut ijs remedium afferant. At cum illorum responsio satis obscura esset ac involuta; neque satis formalis & expressa; *Tu solus peregrinus es in Jerusalem, & non cognovisti quæ facta sunt in illis diebus:* suppeditavit ipsis occasionem eloquendi plura, mentemque funditus explicandi: *Quibus ille dixit: Quæ:* contra decorum fuisset, si quod satis intelligebat, per se ipse enarrasset: maluit itaque interrogare, ut magis incitaret ad narrandum: Plus enim proficit ut se quisque aperiat, quam si verba occupet & divinando præveniat.

2. Eos disposuit objurgatione & reprehensione. Cum enim eos cor suum aperuisse vidit, tunc eos gravius percellit atque objurgat: *ô stulti, & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti sunt Propheta.* Objurgatio initio facta nocuisset, nec bene fuisset accepta, sed animus jam præparatus, & spontè obligatus ab communicatione arcani, malique sui manifestatione, reprehensionem ultrò suscipit sustinetque patienter. Nimia pariter indulgentia noceret neque esset efficax. Itaque gravius fuerunt objurgandi, ut præcipuum impedimentum tolleretur. Etenim ut heri ostendimus, præcipua causâ stabilitatis in errore, est vana quædam prudentiæ affectatio, quam in eo ponebant, ut se ad credendum difficiles præberent, ne stultitiæ ac imprudentiæ notam incurrerent, licet tot credendi occasiones haberent: Unde ita eos objurgat, *ô stulti, & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti sunt Propheta:* Id est non obstantibus omnibus quæ Propheta locuti sunt: ostendendo in id eos incurrere, quod vitabant: nam cum prudentes esse vellent, imprudentes, ac stulti facti

sunt: nimirum ob tarditatem ad credendum, cum tot testimonijs non crederent: siquidem ut verè loquamur, minimè levis est infania, exiguique ingenij nota certissima est, confidere potius iudicio suo vitij & erroribus, fallaciæque obnoxio quam Deo primæ veritati.

3. Illos disposuit æmulatione, comparatione, atque exemplo, ijs declarans esse admodum turpe, probrosūque Discipulis Jesu Christi, disciplinâ suâ institutis, id nescire, & non credere de Magistro suo, quod audiebant ab extraneo & peregrino, qualem esse ipsum putabant, qui & ipse illud exponebat & prædicabat. Sic Apostolus Paulus ad Rom. 11. postquam egit de gratiâ Gentibus factâ, & de Judæorum reprobatione, ait se ideò commendasse Gentium conversionem, & prædicationem illis factam, quam vocat suum ministerium: *Quandiu quidem ego sum Gentium Apostolus, ministerium meum honorificabo, si quomodo ad æmulationem provocem carnem meam, & salvos faciam aliquos ex illis:* Cum enim viderunt Judæi hæreditatem & promissionem Abraham factam, à Gentibus accipi, æmulatione rei fidem susceperunt: Sic eisdem olim Christus provocabat, cum diceret: *Meretrices & Publicani venient, & recumbent cum Abraham: Filij autem regni ejicientur in tenebras exteriores.* Quàm sæpè hæc ratio multos commovit, uti olim Augustinum, primò ad castitatem, cum illi apparens sub specie Matronæ, innumeros greges ostenderet, virorum, ac mulierum, juvenum, puerorum, juvenularum: Tu non poteris, quod illi, & istæ. 2. Ad rerum omnium contemptum: Sic ad Alipium sermonem convertens? *Quid facimus, Alipi, quid patimur: quid est hoc? quid audisti? surgunt indocti, & cælum rapiunt, & nos cum doctri-*

doctrinis nostris, sine corde, ecce ubi volumur, in carne & sanguine: Ut si nunc Christianis objicerem barbarorum exempla recentia, qui tam ferventer in Dei obsequio versantur, cum nos adeo frigidi simus in Dei obsequio: Ut si religiosos & Ecclesiasticos secularium exemplo percellerem, cum isti tam multa faciant præ illis: Eo pertinet Jeremiæ querela cap. 2. *Transite ad insulas Cethim, & videte: in Cedar monte, & considerate vehementer, & videte si factum est hujusmodi: si mutavit gens Deos suos, & certè ipsi non sunt Dii: Populus verò meus mutavit gloriam suam in idolum:* quibus nihil vehementius ad motum dici potest.

4. Eos testimonio & auctoritate Prophetarum præparavit: *O stulti, & tardi corde ad credendum, in omnibus quæ locuti sunt Propheta:* quorum auctoritatem illis opponit, non sitam; quia de ipso Christo dubitabant, an vera dixisset, dum se resurrecturum toties pronuntiasset, & non erat argumenti loco ponendum, quod in quæstione versabatur. Ita Christus Judæos convincebat: *Si Moysi crederetis, crederetis forsitan & mihi, ipse enim de me scripsit.* Accommodatas sunt probationes, ne patiatur repulsam: quæ in re appareret victrix gratiæ progressus, quæ pervenit, quod tendit. Apparet item quam aptè progrediatur, eam nimirum ratione, ut nemo possit effugere, cum unumquemque sibi ipsi opponat.

5. Redargutione & convictione, & refutatione: Ut enim illis omnem viam evadendi occluderet, hoc ipsum quod sumebant, ut erroris occasionem, & prætextum, illud ipsum ad eos refellendos convertit: quod facit illis verbis: *Nonne oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam?* Ex quâ enim ratione sumebant dubitandi occasionem, eadem Christus ipsorum dubitationi medetur: illi sequidem non credebant re-

surrecturum, aut verum esse Christum, cum qui tam ignominiosâ morte interemptus esset ab eis, quos erat liberaturus; cum nihil amplius esset timendum sperandumque ab eo qui mortem obierat, omnibus morte finitis: Et Christus eadem ipsâ ratione eos credere oportere docet, ipsis declarans illud non accidisse ab eâ temeritatis licentiâ, quam Judæi adversus ipsum sibi arrogarant, ad exfaturandum odium suum, impotentiamque animi explendam; sed ultrò se voluisse pati, ut in eo se Patris mandato legiq; obsequentiam præberet, & Prophetias adimpleret, quæ Christum esse moriturum nunciabant: uti apud Esaiam: *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum, & voluntas Domini in manu ejus dirigetur:* quare eò ipsò quod sic esset occisus à Judæis, credendum verum fuisse Christum, cum Prophetæ ita Christum moriturum prædixissent: unde subdidit: *Nonne oportuit Christum pati?* Quod autem dixit, oportuisse, non intelligas absolute; sed suppositâ Prophetarum prædictione; quæ secuta est ordinationem Dei, qui sic voluit mundum redimere, & non aliter, stupendò planè consiliò: Et quia desperant de Redemptione Israël, propterea meminit gloriæ, secundum illud: *Et ita intrare in gloriam suam;* ut spem illis erigat futuri regni, de quò desperasse videbantur: Etenim redimere Israël, erat regnare, & gloria regnum significat, & regiam Majestatem. Vide quid sequatur.

V. Adjumentum. Iis ita dispositis præmunitisque, & impedimentis omnibus eorum ex animo sublatis, conversionem ipsorum propius aggreditur, ad quam majora, validioraque subsidia adhibet, utens duobus gratiæ generibus, quæ potentiora sunt & efficaciora, quorum unum spectat intellectum, alterum voluntatem. Quo ad intellectum, replet eum claritate ac notitiâ, officium magistri erga illos præstans,

eosque abundanter edocens. Quia verò eos reprehenderat, quòd fidem Scripturis sanctis non adhibuissent, ne videretur eos perperam culpasse, facit ut id reipsa & effectu cognoscant, experientiamque ipsis subjicit: *Et incipiens à Moyse, & omnibus Prophetis, interpretabatur illis, in omnibus Scripturis, qua de ipso erant.* Totum intelligit vetus Testamentum more Hebraeorum, ut scias totam Scripturam loqui Christum, etiam si aliquando non animadvertamus: ubique est, sed alicubi apparet, & alibi latet. Quoniam verò sæpè loca sunt obscura, idè etiam illis exponit, secundum illud: *Interpretabatur illis, in omnibus Scripturis, qua de ipso erant.* Ostendens quomodo ipsi convenirent. Utinam ea loca dixissent Evangelistæ: nam præter obvia, probabile est multa alia attulisse. Sic enim; quis ex Adami, & Eva formatione, matrimonii indissolubilitatem collegisset? Quis ex loco illo Exodi, *Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob,* Resurrectionem mortuorum probasset? Quod ad voluntatem attinet, illos usque adeò permovit, tantoque accendit ardore, ut illud fateri coacti sint: unde dixerunt ad invicem: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in viâ, & aperiret nobis Scripturas?* Intelligunt Christò agnitò, quod ante non intelligebant; unde natus esset ardor ille, quem in viâ, illo loquente senserant. Hinc enim patet præter verbum externum, solitum esse Christum interiùs animos, uti vellet, commovere, quod cum aliis hominibus non habuit commune, quodque in se factum fuisse hi duo Discipuli cognoverunt. Et quidem cum duæ sint operationes gratiæ in animâ, unâ in intellectu, altera in voluntate: ut secunda esse non potest sine primâ; ita prima sine secundâ, inutilis est. Ex his itaque quæ experti sunt, in eò se confirmant quòd Chri-

stus esset: neque enim præter ipsum alia esse potuit causâ, cur in viâ, eò loquente, eorum animus tantopere inflammaretur. Ita nos solemus res quas jam fide, & certâ experientiâ credimus, probabilibus rationibus confirmare. Potest etiam in illis verbis esse admiratio, quòd causam ardoris jam intelligerent, quam ipsi priùs nescivissent.

VI° Verum quia præter gratiam præventem & concomitantem necessaria quoque est gratia subsequens, secundum illud Davidis Psal. 22. *Et misericordia tua subsequetur me:* & quia Deus non tantum dat velle, sed etiam dat perficere: per illam autem gratiam dat occasiones & commoditates bonorum operum, quibus propius disponimur ad justificationem, ait Concilium Trident. & ad majorem illuminationem, sicut agebat Christus Joan. 7. *Si quis voluerit voluntatem ejus facere, cognoscat de doctrinâ, utrum ex Deo sit, an ego à me ipso loquar:* Propterea duobus Discipulis commodam dedit occasionem boni operis: *Et appropinquaverunt castello, quò ibant, & fixit se longius ire:* quia & tentandi, & amplius docendi erant. Eâ autem ratione præbuit illis occasionem faciendæ hospitalitatis, quam ipsi ex animo exercuerunt, usque ad coactionem, & verbis, & precibus præstitam. Porro in cõfessione Christus non est mentitus, sed eorum opinionem secutus est, qui peregrinum putabant, & ultrâ pergere debere. Deinde fecit, quod facere omnes solent, ne videantur inurbani, & seipos invitare, & ultrò offerre. Denique non finxit se nolle manere; sed volebat invitari, & quodammodo cogi, ac nisi ipsi facerent, etiam ultrâ pergere: itaque cum remanere nollet nisi coactus, ostendit se pergere velle: manere tamen volebat, sed invitatus. Vide interim progressum ad fidem: nam post sublata impedimenta, & introductis variis dispositionibus, intellectus

illuminatur per doctrinam exterioris propofitam, & interioris manifestatam: ed enim pertinuit Scripturarum interpretatio: post intellectus illuminationem cor accenditur, ac movetur voluntas post voluntatem accensam fiunt opera imperfecta, nec dum plena: sed vide quid sequatur.

VII. Extremam adhibet manum, & opus suum absolvit, effectione Sacramento- rum, ejusque imprimis quod aliorum complementum est; ita enim Sanctus Dionysius divinam Eucharistiam appellat. *Et factum est dum recumberet cum eis*: Græca habent, recubisset, id est, cœnasset, nempe in fine cœnæ, *accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis*: Quæ verba satis ostendunt Eucharistiæ consecrationem, & distributionem, & ita Patres intelligunt: *Et aperti sunt oculi eorum*, nempe sublato impedimento, & emissis propriis speciebus in eorum oculos; *Et cognoverunt eum*: Nempe Eucharistiæ sumptionem, secutum est continuò miraculum, agnitionis Christi, quem in viâ, ex voce, ex doctrinâ, ex docendi modo, ex lineamentis vultus toto cœnæ tempore non agnoverant, tantum habet virtutis & efficacitæ participatio divini Sacramenti, gratiæque omnium supremæ communicatio, quam ideò Græci nominant *αὐτοβύζιον*: eaque Discipulorum duorum conversionem perficit.

VIII. At videte consummationem mirabilis illius conversionis; videte ab effectu qui secutus est. Cunctatione omni objectâ, redeunt ad unitatem Ecclesiæ: *Et surgentes, eadem hora regressi sunt in Jerusalem*, in Jerusalem, ubi visio pacis: *Et invenerunt congregatos undecim, & eos qui cum ipsis erant*. Hic habes veras germanæ Ecclesiæ notas Atque ut scias quæ ibi veritates prædicentur: Dicen-

tes, quod surrexit Dominus verè, id est, certò; utque intelligas hujus confessionis stabilitamentum; *Et apparuit Simoni*: nempe post Petri testimonium, nulla esse potest dubitatio. Factâ autem eorum ad fidei veritatem, & Ecclesiæ unitatem reductione, sequitur tanti boni communicatio: *Et ipsi narrabant quæ gesta erant in viâ, & quomodo cognoverunt eum in fractione panis*. Ex quibus omnibus patet quomodo bonus pastor duas oves errantes, & jam jam perituras, & ad se, & ad ovile, hoc est ad Ecclesiam reduxerit ab errore.

Conclusio. Ex universo hoc sermone discimus, quot artificis machinisque reduciatur anima ad veritatem, si in errorem prolapsa est, aut ad gratiam, si peccato se se implicuit. Et nos tantâ facilitate utramque deserimus, atque deperdimus. An putas si semper erraveris, idem tibi bonus ille Pastor semper præstabit? Hoc aliquis insignis peccator dixerit: *Ego erravi sicut ovis qua perivi, quare servum tuum*. Ideò ne te semper requireret, si toties reductus, errare iterum volueris? Quàm multi in primâ aberratione finiuntur peire? Quàm multi in secundâ? Quàm multi in tertiâ? Tu quoties reductus es? Num pudet ita Dominum fatigare? Scito duplicis generis esse exempla, quædam misericordiæ, quædam justitiæ: Tu toties expertus misericordiam, time ne te Deus faciat exemplum justitiæ. Sed quia misericordia tempus prorogatum est, illò utere, redi ad Deum, redi in Jerusalem, redi ad undecim. Audi testimonium Simonis, & crede. Tùm vive ut credis, tum spera ut vixeris. Veniet hora, cum fides tua vertetur in visionem, & spes in fruitionem, in gloriâ cœlesti. Amen.

.

DOMINICA IN ALBIS,
 CONCIO
 DE RESVRRECTIONE.

Religionem Christianam & virtutis cultum in Fide
 Resurrectionis fundari.

Noli esse incredulus, sed fidelis. Ioan. 20.

DIFFICILE est statuere ac decidere, utra duarum rerum plus iuuet ad nos in fide Resurrectionis stabiliendos, infidelitasne an fides S. Thomæ. Nam ejus infidelitatem, pertinaciamque in minimè credendo profuisse nobis ad fidem, ediscimus ex S. Gregorio homil. 6. in Evang. Plus nobis Thomæ infidelitas, ad fidem, quam fides credentium Discipulorum profuit. Amplius aliquid Haymo dicit; Plus nobis profuit dubitatio Thomæ, quam certissima fides Mariæ: hanc enim protervi homines suspectam dicerent: illam ipsi adversarij, incorruptam judicarent: Aliunde verò dubitare nemo potest quin illius fides confessioq; nobis plurimum profuerint: *Dominus meus, & Deus meus*: nemo enim ante illum tam explicitè Christi divinitatem fuerat confessus. Ad hæc cum fidei doctrinam ab Apostolis acceperimus illi enim fuerunt Magistri nostri à S. Thoma præcipuè Resurrectionis fidem accepimus.

Nam ex S. Augustino serm. 115. cum Apostoli ad prædicandum Dei Evangelium in totum orbem dividendi essent, omnes fidei articulos in Symbolum contulere: sed cum singuli suos conferrent, D. Thomas pro suo, illum contulit qui est de Christi Resurrectione. Tertia die resurrexit à mortuis. Verum propositam difficultatem sic dirimamus, ut dicamus, ex S. Thomæ infidelitate simul ac fide, majorem extitisse fidem nostram: ex fide inquam ipsius, quàm infidelitas præcesserat, & ex ejus infidelitate quam tanta fides secuta est: eò enim major fuit prædicantis autoritas, & fides prædicationis, quò major fuerat prædicantis infidelitas, & credendi difficultas. Nam quis inimico non crederet, ipsam quam negaverat veritatem confitenti? Sic Paulus ad Galat. 1. fidem conciliat suæ prædicationis, ex iis quæ gesserat ante suam conversionem: *Andistis enim conversationem meam in Iudaismo, quoniam supra modum persequabar Ecclesiam Dei,*

Dei, & expugnabam illam; &c. cum autem placuit ei qui me segregavit ex utero matris mee, & vocavit per gratiam suam, ut revelaret Filium suum in me, ut Evangelizarem illum in gentibus, continuo non acquievi carni & sanguini. Certè ex utroque nos proficimus, & fidem nostram stabiliemus: ut autem illud faciamus, utiliter gratiam deprecamur à cælo. AVE MARIA.

MYSTERIIS nostris proprium est, inquit S. Joan. Chrysostr. ut sicut ea nequimus cogitationibus nostris comprehendere; ita nec eadem nostris sermonibus exhaustire possimus: quemamodum nullus vastam aëris immensitatem consumere potest spirando; ut ait S. Gregor. Naz. quâ de causâ Isaias Christum Dominum *βαδύπων* appellat hoc est profundi sermonis & sensus, & in Scripturis sanctis *βαδύπων* seu tantam profunditatem agnoscimus, ut quod plura dicuntur, eod plura supersint dicenda. Itaque licet jam plurima de Resurrectione à nobis tractata sint, quia tamen tempus præsens non finit nos de aliâ re loqui, & aliunde quæ adhuc dici possunt penè infinita sunt; pauca hic iterum subicere mihi mens est, quibus postremò vos alloquor, si me auditis patienter.

Et ut dictis dicenda connectam, duo in præcedentibus Concionibus à me dicta sunt: Primum fuit, ex mysterijs nostris nullum esse quod plures habuerit probationes; evidencias, ac demonstrationes, quàm mysterium Resurrectionis: quod à nobis probatum est. 1. Quia Christus omnem debitationem removet: 2. Quia omnis generis testimonia dedit, quæ à cælis & à terra haberi possunt: & præter ejusmodi testimonia, id omnibus etiam signis, & argumentis confirmavit. Testificatus est autoritate ac probationibus. Illam

& S. Scripturis & prædicatione sua petivit: *Hæc sunt quæ locutus sum vobis, cum essem vobiscum.* Probationes verò, quæ signa dicuntur, sumpti ex corpore, quod exhibuit, porrexitque tangendum; ex anima, ratiocinando cum illis, eos instruendo ac docendo; ex Divinitate, varijs miraculis in prodigiosa piscium captura, in Ascensione sua mirabili, in missione Spiritus Sancti; Quia & ex præteritis & ex præsentibus, sic hominum mentes ad fidem resurrectionis disposuit, ut nemo rationis capax impossibilem hominum resurrectionem judicare poterit, & consequenter nemo de Christi Resurrectione, ex re ipsius difficultate, aut impossibilitate, dubitare. Alterum quod à nobis dictum est, hoc est: Id non sine admirabili Dei providentiâ factum fuisse: rationem dedimus. Quia omnis Christiana Religio, huic potissimum mysterio innixa est: Etenim Christiana Religio duo potissimum spectat, cognitionem & opus: hoc est. Quid credere, & Quid agere debeamus: Unum pertinet ad simplicem notitiam, seu ad speculationem. Alterum, ad ens morale: Utrumque autem maximè innititur fidei resurrectionis.

Quæ pertinent ad cognitionem uno verbo perstringo; eaque dico spectare resurrectionem.

1. Quia cum resurrectio, sit terminus eorum quæ de Christo dicta sunt, ultimum judicium est eorum quæ ad ipsum spectant, secundum illud: *Ἐν fine hominis, denudatio operum illius.*

2. Cum summa fidei nostræ sit credere Christum fuisse Deum, eumque ejus divinitas probetur potissimum per ipsius resurrectionem ab ipso factam; relinquatur ipsam esse summam fidei.

3. Quia si ut ait Apostolus 1. ad Cor. 15. *Christus non resurrexit, vana est fides vestra, adhuc enim estis in peccatis vestris.* Quia

& in fide resurrectionis conferebatur baptis-
mus; & ex ceremoniâ baptismi, non solum
per ipsum, consepulti sumus cum Christo,
sed etiam per emersionem ex aquis, resurre-
ctionem exprimimus. ad Rom. 6. *Quicumque
baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius
baptizati sumus, consepulti enim sumus cum
illo per baptismum in mortem, ut quomodo
Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris,
ita & nos in novitate vite ambulemus. Si enim
complanati facti sumus similitudini mortis e-
jus, simul & resurrectionis erimus.* 1. Coloss. 2.
*Consepulti ei in baptismo, in quò & resurre-
xistis per fidem operationis Dei, qui suscitavit
illum à mortuis.* Ex quibus sequitur omnem
fidem nostram inniti fidei resurrectionis, &
consequenter quæcunque spectant cogniti-
onem in nostrâ religione, ea omnia spectare
resurrectionem, in quâ quæ à nobis creden-
da sunt continentur.

Jam idem nobis ostendendum est de
his quæ pertinent ad Opus, & Ens Morale:
quod ut clariùs, & faciliùs fiat.

Adverte in Ente Morali tria tantum
spectari posse: Primum est, Finis: Secun-
dum, Media: Tertium, Principia directio-
nis, quæ nihil aliud sunt, quam præcepta
quibus ad finem pervenitur. Ratio h. rum
omnium est: Quia sicut in speculativis, pri-
ma principia, eò quod sunt per se nota, sunt
origo totius cognitionis; ita in practicis, finis
habet locum primorum principiorum, quia
est origo omnis motus, hoc est intentionis
seu desiderij efficacis, electionis, & actio-
nis; ut qui semper præsupponitur in ente mo-
rali, id primum est. Jam quoniam in practi-
cis, non spectatur finis, tam ut cognoscatur,
quam ut acquiratur; & quoniam per se non
atingitur, nec acquiritur, sed per motum:
cùmque aliunde omnis motus fiat per medi-
um hinc sequitur ut, ens morale, non tan-
tum finem complectatur, sed etiam media,

quibus ad finem pervenitur. Verùm quo-
niam media non sunt per se bona, sed quate-
nus tantum ad finem, qui bonus est, dirigun-
tur: hinc enim fiunt apta media, in qua ap-
titudine consistit eorum bonitas: & quoni-
am omnis directio ut constanter fiat, indi-
get arte: nam & si fieri possit ut quis casu lo-
pum sagittâ attingat, nemo tamen id potest
constanter facere sine arte: cùm autem om-
nis ars constet quibusdam præceptis, &
principijs: illa enim præcepta, aut compo-
nunt artem, aut sunt ejus regulæ: hinc fit, ut
ens morale, tertio cõplectatur principia di-
rectionis, seu præcepta quibus ad finem, &
tenditur, & pervenitur. Itaque bene sequi-
tur quod diximus illud idem ens morale, tri-
bus constare, nempe Fine, Medijs, & Præcep-
tis: quæ tria, & consequenter omne ens
morale, in fide resurrectionis fundari o-
stendo.

Incipiamus à Fine, quo nomine, illud
intelligo, in quod tenditur, & ad quod cum
quis pervenerit, in eo sistit, ac quiescit: hoc
enim propriè finem appellamus cum hic
non loquamur, de fine qui sit finis definitio-
nis, sed de eo qui sit finis acquisitionis: alius
quippe est finis (ait Augustinus) perficiens;
alius est interficiens: & hic ut dixi, non enim
finem intello, quò res finiuntur, sed quò
absolvuntur; non quò desinunt, sed quò per-
ficiuntur. Ille autem finis, non est aut vita
præsens, aut aliquid quod est in vitâ præsen-
ti. Etenim in eâ non sistitur, sed pergitur ul-
terius, juxta illud Apostoli ad Heb. 13. *Non
enim habemus hic manentem civitatem, sed
futuram inquirimus.* Unde cap. 11.
ait veteres Patres. hoc est Abraham, Isaac,
& Jacob, confessos esse, *quia peregrini, &
hospites essent super terram.* Ad hæc to-
ta hæc vita præsens habet rationem viæ:
itaque semper in ea sit progressus, &
nullus

nullus unquam status. Denique cum sit tempus meriti, necesse est ut habeat rationem medij: nam meritum aliud meretur, & ita per illud in aliud tenditur: dicit enim ordinem ad mercedem. Relinquitur itaque ut vita futura habeat rationem finis, unde in ea nulla est mutatio, sed æternitas & immutabilitas.

Cæterum tota vitæ futura consideratio, ad tria capia refertur; ad expectationem postremi Iudicij; ad æstimationem Paradisi; & ad Inferni timorem: quæ tria pro fundamento Resurrectionem corporum habent.

Quoad iudicium attingit vera est doctrina Tertulliani lib. de Resurrect. carnis cap. 15. Hæc est causa tota, immò necessitas Resurrectionis, congruentissima scilicet Deo, destitatio iudicij. Ratio est, quia non alia de causa fit Resurrectio, nisi ut secundum Apostolum 2. ad Cor. 5. *Referat unusquisque propria corporis pro-ut gessit, sive bonum, sive malum*: Nam ut ait Terrull. loc. cit. *Qualis vixerit, talis debet iudicari, quia de eo quod vixerit, habet iudicari, vita enim causa est iudicij.* Cum itaque non sola anima egerit, sed etiam corpus, propterea non sola, vel premio, vel supplicio afficienda est, sed & illud cum eâ. Tertull. loquens de animâ agente in corpore sic ait cap. 16. *Nunquam anima sine carnè est, quandiu in carne.* Nihil non cum illâ agit, sine quâ non est: Sed addo de animâ extra corpus, quòd licet sine corpore esse possit, semper tamen corpus deposcat: non possit autem semper esse in statu violento: unde qui Resurrectionem negat, animam etiam perire, dicat oportet: ista enim sunt connexa; Deum esse, & esse iustum; iustum esse, & dari iudicium; dari iudicium, & animam esse immortalem; animam esse immortalem & iterum jungendam corpori; itaque futuram corporum Resur-

rectionem. Ad hæc; sicut quod sit futurum iudicium, pertinet ad Dei iustitiam; ita etiam quod sit futura Resurrectio; ut nihil maneat, aut sine præmio, aut sine pœnâ debitâ: sæpè enim hic corpus patitur pœnam immeritam, sæpè hic voluptates habet, quas non meretur: itaque alibi hæc inæqualitas compensanda est. Quid dicam quod multi impij gaudeant corpore pulcherrimo, maxime sano, & perfecto Contra, multi iusti sine culpâ habent deforme corpus, mutilum, infirmum, debile: oportet igitur ut hæc inæqualitas aliquando tollatur, nimirum in Resurrectione, in quâ, ut ait Apostolus: *Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur.* Accedit eò quod non potest esse iudicium, nisi rei sistantur Iudici: cum ergo, huic iudicio, Christus præsideat, in quantum homo, & ut homo faciat iudicium sensibile; oportebit, ut rei sistantur sensibilibiter ante Iudicem; quod non potest fieri, nisi per Resurrectionem.

Tam quod pertinet ad Beatitudinem quæ propriè finis est noster, quotusquisque est, qui cum audierit in solâ visione Dei esse positam, uti revera est, eam satis æstimet; pauci enim existimant se beatos futuros esse vidento. Sed ubi quis audierit quod dixit Apostolus 1. ad Cor. 15. *Alia claritas Solis, alia claritas Luna, & alia claritas stellarum: stella enim differt à stella in claritate, sic & Resurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione, surget in incorruptione. Seminatur in ignobilitate, surget in gloria. Seminatur in infirmitate, surget in virtute. Seminatur corpus animale, surget corpus spirituale*: Et illud Apocal. 21. *Et absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt*: ubi, inquam, quis hæc audierit, statim totus animo incalescit;

lescit; neque ullus est qui beatitudinem votis omnibus non expetat. Hæc autem omnia, neque esse, neque expectari possunt, si non sit Resurrectio. Ad hæc, licet inchoata beatitudo, sit in animâ, etiam ante Resurrectionem, nondum tamen est consummata, nisi corpore glorificato, quod fit per Resurrectionem, secundum illud Apostoli ad Hebr. 11. *Deo pro nobis melius aliquid providente, ut sine nobis consummarentur.*

Denique dixi etiam fundari in Resurrectione æstimationem æternitatis in pœnis, & futuræ vitæ timorem. Nam cum homines in hac vitâ non satis æstiment pœnam damni, & privationem beatitudinis essentialis, eumque ob stupiditatem non satis æstiment animorum cruciatus, qui tamen sunt omnium maximi: certè plurimum terrentur supplicijs corporeis, fame, siti, carcere, tenebris, vinculis, igne cruciante, clamoribus, terroribus, & alijs; quæ tantum per Resurrectionem corporum debent existere. Quis enim non exhorrescat, si cogiter ferendos sibi ignes æternos in omnibus partibus internis, & externis sui corporis; in oculis, in totâ carne, in nervis, in visceribus; idque, sine requie, die, ac nocte, idque, totam æternitatem; cum tamen non liceat minimâ corporis partem movere. Multi sunt qui percipere non possunt modum quò animæ in flammis possunt torqueri: Sed nemo est ita stupidus, qui non facile intelligat corpora cruciari in flammis: Ita Gregor. Nyssen. docuit historiam divitis Epulonis respicere tempus Resurrectionis, quando sicut vera erit lingua, vera sitis, & verum corpus, ita & verum erit incendium, & verus dolor, *quia crucior in hac flammâ.* Itaque ex Resurrectione, verè æstimari potest qualitas, & duratio æternitatis: Et sicut pueri metu castigationis, sese à malis cohibent, & ad studia se promovent; ita frænum potentissi-

imum quò se homines retinent, atque inhibent est cogitatio æternorum suppliciorum, quorum fides in Resurrectione fundatur. Quis enim tantis supplicijs brevem ac volucrem voluptatem emere velit; Quis se tantis doloribus ob rem ad eò contempibilem exponere?

E contrario vero ex negatione Resurrectionis, sequitur negatio alterius vitæ, & conclusio quam ex tali antecedente deducunt impij: teste Apostolo 1. ad Cor. 15. *Si mortui non resurgunt, manducemus, & bibamus, cras enim moriemur.* Si enim post hanc vitam nihil superest, quid deinceps sperare possumus, cum ista præterierint; Eodem pertinet quod dixit Apostolus eodem capite, *Si in hac tantum vita sperantes essemus, certè miserabiliores essemus omnibus hominibus, quia bonis omnibus privaremur, & in hac vitâ, & in alterâ, unde constat, cum futurorum tantum sit spes, omnem spem concludere ex negatione Resurrectionis: adeò verum est quo dixi omne futurum in eo fundari. Et hæc de fine dicta sufficiant. Jam sequitur ut agamus de Medijs.*

Adverte in rebus Physicis, & naturalibus, aliter finem acquiri, quàm in moralibus: in illis enim immediatè acquiritur per media: in moralibus autem ferè semper ab aliò datur, ut physicè possideatur; & possidente, seu ab accipiente acquiritur moraliter, scilicet merendo, & movendo alium, ut physicè donet: Quare cum agamus de ente morali, cujus finis est beatitudo, certè media quibus ad illam perducimur, sunt merita, & eonsequenter virtutes quas in fide Resurrectionis præcipuè fundari assero: Et ex hac doctrinâ nascitur sequens.

II. Propositio: Fides Resurrectionis fundamentum est omnis virtutis, sicut ejus negatio, omnis malitiæ, & iniquitati origo.

Ad

Ad hoc sufficeret dicere fidem Resurrectionis fuisse in omnibus Justis, negationem in Impiis. Cum enim Dei cognitio naturaliter ex rebus creatis acquiri possit, atque ita Dei confessio, & bonis & malis esset communis, sola Resurrectionis fides mansit apud Iustos, quod docet S. Paulus in illâ fidelium enumeratione ad Heb. 11. ubi docet fidem Sanctorum, potissimum enituisse in credendâ & sperandâ Resurrectione: quod etiam retulimus nuper, id iterum placet hic adducere: Exemplum enim habes in Abele qui de alterâ vitâ disensionem habuit cum Caino: unde Deo optima quæque obtulit, ostendens se aliquid melius sperare, quàm quod habebat in vitâ præsentem, cum se rebus melioribus privaret, per sacrificium. Ita Enoch sublatus est vivus, ut esset exemplum vitæ semper duraturæ. Noë salvus factus est sperans post mundi abolitionem, ejusdem restitutionem. Qualis Abraham in fide Resurrectionis qui in eâ spe non dubitavit manus inferre filio? *Arbitrans ait Paulus, quia & à mortuis suscitare potens est Deus*: De Josepho (ait Apostolus) *fide Joseph moriens de profectione filiorum Israël memoratus est, & de ossibus suis mandavit*, non quòd curaret de sepulchro, quod in Ægypto magnificentissimum habere poterat, testes sunt pyramides Ægypti, sed propter fidem Resurrectionis. De Moysè scriptum est, cum cæteri ex Ægypto auferrent vasa aurea & argentea, & variam suppellectilem, ipsum secum tantummodò tulisse ossa Joseph: certè ob solam fidem resurrectionis; quid enim alioquitanti faceret ossa Iusti? Quid de Prophetis loquar, quid de loco ubi sepelirentur, curaverunt? Quid de ossibus Elisæi, quæ post mortem prophetaverunt? Quid de sanctis Regibus, ac

Ducibus populi? Quid de fortissimis Machabæis? Quid de septem fratribus, qui in suis certaminibus, solâ spe resurrectionis, se animarunt, vitamque suam, & sicut corporis membra neglexerunt? Audi secundum; *Tu quidem scelestissime, in præsentis vitâ nos perdis, sed Rex mundi de sanctos nos, pro suis legibus, in æterna vita resurrectione suscitabit.* Audi 3. qui iussus dare linguam & manus, ut amputarentur: *E celo, inquit, ista possideo, sed propter Dei leges, nunc hac ipsa despecto, quoniam ab ipso me ea recepturum spero.* Et quid aliud Quartus? *potius est, ait, ab hominibus morti datos, spem expectare à Deo, iterum ab ipso resuscitandos.* Impii vero tam Ethnici, quàm hæretici, & prophani sapientes passim resurrectioni detraxerunt, existimantes hominem secundum se totum perire: & ideò illi apud Salomonem, *non est reversio finis nostri, quoniam consignata est.* Sicque patet ex eventu, fidem resurrectionis sequi virtutem, & contra, resurrectionis negationem, omnis malitiæ & iniquitatis esse originem. Sed idem ratione probemus.

Cum ex virtutibus alia sint Theologica, alia Morales; Theologica certè ex fide resurrectionis perficiuntur. Fides quidè, *Quia si Christus non resurrexit vana est fides vestra.* Ad hæc: Quia in Christi resurrectione instaurantur omnia fidei nostræ mysteria. Spes autem quia consummatam beatitudinè respicit, cuius consummatio est resurrectio. Caritas denique; Quia resurrectio, objectum nobis exhibet spirituale, & immortale: unde Apostolus, 2. ad Cor. 5. *Et si cognovimus secundum carnem Christum, sed nunc jam non novimus*; nempe mortalem, neque infirmitatibus nostris obnoxium: unde mysteria resurrectionis pertinent ad vitâ æternâ; nec non nisi lætitiâ, gaudiû, & admirationè continent.

Jam virtutes morales ferè spectant aut corpus, aut res externas, quæ sunt corporeæ: Justitia bona externa; Temperantia corporis voluptates; Fortitudo corporis incommoda, mortem, tormenta, dolores, & cætera ejusmodi. Uti igitur vel bona spectari possunt, vel mala; ita quæcunque peccantur, vel ex cupiditate, vel ex timore ortum habent: est enim bonorum, uti putantur, cupiditas, & est malorum, uti creduntur, timor: Sed utrumque sensum, fides Resurrectionis moderatur, ac regit.

Etenim I. in resurrectionis expectatione fundatur neglectus vitæ præsentis, divitiarum, dignitatum, honoris: nam qui majora expectat, facile minora negligit, nec est qui se temporaliter velit esse beatum, cum possit sempiternè: nec facile parvo contentus est, qui magna possidere potest: itaque nec fugacia, nec fucata, nec vilia consecratur, qui potest habere stabilia, vera, & maxima. Hunc animi sensum, vide in exemplo prorsus admirabili, quod nobis S. Paulus proposuit ad Hebr. 11. *Fide Moyses grandis factus, negavit se esse filium filia Pharaonis*: Historiam narrat Philo Judæus: Pharaoni unicam fuisse filiam, Thermut nomine, quæ diu nupta, cum filiis careret, cumque in Nili fluvio puellum Moysen in fiscellâ positum invenisset, eleganti forma præditum; arte muliebri se gravidam esse finxit, & hunc ut filium suum supposuit, quem postea ut regni hæredem, in curiam introduxit. Alii dicunt sic inventum adoptasse in filium, cum liberis careret: quem ut ait S. Stephanus in Actis, erudivit in omni genere scientiarum. Sed Moyses cum per revelationem didicisset, se esse filium hominis Hebræi: *Negavit se esse filium filia Pharaonis*: Significanter dixit, negavit, ait S. Chrylost. hoc est, odit, averſatus est: *Magis eligens affligi cum populo Dei: quam*

temporalis peccati habere jucunditatem: Textus Græcus ostendit legendum, quàm temporalem peccati habere jucunditatem: Peccatum vocat, ait Chrylost. non affligi cum aliis: Theodoretus, cum malis habere consuetudinem; Existimo, vocasse peccatum, ipsum regnum, quia difficile est in tantis deliciis, & in tantâ potestate esse innocentem. Vide itaque mirabilem animum Moyses: non tantum comparavit regnum, quod vocat temporalem peccati jucunditatem, cum cælo, sed cum ipsâ afflictione, quam prætulit: unde subdit, *Majores aestimant divitias, thesauro Egyptiorum improprium Christi*: Nam propter Christum probis affici, melius existimavit, quàm esse in quiete, & in remissione: Etenim Christum, ut alii Prophetæ, vidit à longè, & ipsi conformari, melius duxit, quàm regnare. Vide autem, quid ejus animum sustentavit, *Afflicto enim in remunerationem*: cælo enim proposito, ut ait Chrylost. erat supervacaneum admirari regiam Egypti. Porro remuneratio consummatur resurrectione; ad cujus intuitum, facile omnia temporalia despiciuntur. Nam ut præteream, quæcunque illa sint, vix fieri posse ut sine peccato possideantur, certè illud negari non potest, hanc qualemcunque jucunditatem esse temporalem. Ita decus Angliæ Thomas Morus, cum in carcere à conjuge Aloyſia sollicitaretur, ut Regi Henrico VIII. pareret, quædam inustaprecipienti, quod magnis honoribus, si consentiret, esset afficiendus; postquam ab illaque respondiſset, viginti tum subjecit, illam pessimam esse mercatricem, quæ tam exigui temporis spatium, æternitati præferret. Certè si dixit S. Hieronymus, illum facile contemnere omnia, qui se cogitat moriturum, multò magis qui se resurrecturum cogitat ad beatitudinem.

E contrario verò ex negatione resurrectionis sequitur magna hujus vitæ æstimatio: Etenim filii hujus sæculi, & qui loquitur Jobus, *habitant domos luteas, & terrenum habent fundamentum*: cum nihil aliud sperent quàm quod habent in sæculo, nihilque melius existiment, quam quod in terris, eminare vident: ideo illa vehementer concupiscunt, & omnibus modis procurant, utque ea emanent quantumvis caduca, malunt res omnes alias amittere, fidem, virtutem, honestatem, &c. Nempe ut prophanus Esaii nihil æstimavit jus primogenituræ, ut haberet of famlentis; ita illi jus ad gloriam facile amittunt, ut bonis istis fruantur. Eligunt enim potius hæc quæ vident, possidere, quàm alia quæ putant incerta, & dubia, consecrari. Vide utrumque sensum in multis hominibus hujus sæculi; quorum alii, omnia relinquunt, ut paupertatem Christi sequantur: alii verò conscientia, fidei, & virtutibus vale dicunt, ut habeant bona externa. Scilicet quia illi pertinent ad futurum sæculum, & credunt resurrectionem: alii verò pertinent ad hoc sæculum, & filii hujus sæculi, nullam expectant redemptionem, *nec beatam spem, nec adventum Domini nostri Jesu Christi*. Alio qui alterum è duobus evenire necesse est, vel ut admodum, stupidi sint, ut Christianam resurrectionem non sperent, cum hujus sæculi rebus ita sint affixi, quasi nihil in alterâ vitâ sperarent: vel si sperent, liberalissimè insaniant, & usque ad furorem, ut cum aliam vitam credant, eamque æternam, nullam tamen de ipsâ curam habeant. Audi qualiter Deus unum ex illis increpet Luca 12. *Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te: qua autem parasti cuius erunt? Si sibi thesaurizat, & non est in Deum dives*: Certè majorem stultitiam ego non novi, quam in re tam certâ, & tanti momenti cæcutire. Et quod majori admiratione me afficit, illud est, quod ejus-

modi stultitiæ reprehensio in eos cadat, qui in hoc sæculo videntur esse prudentissimi, & oculatissimi, quibus id exprobrat Baruch cap. 3. *Filii quoque Agar, qui exquirunt prudentiam, quæ de terra est, negotiatores terræ, & Theman, & fabulatores, & exquisitores intelligentia, viam autem sapientia nescierunt, neque commemorati sunt semitas ejus*: & id videmus quotidianâ experientiâ.

2. In resurrectionis expectatione fundatur neglectus corporis, quoad pulchritudinem, & cultum, quoad victum, & voluptates: Nam fides resurrectionis duplicem corporis statum nos docet, unum præsentem, alterum futurum: unum in quò est maximum corporis dedecus, & abjectio; alterum in quò futurum est summum corporis decus, secundum illud Apostoli ad 1. Cor. 15. *Seminatur enim in corruptione, surget in incorruptione. Seminatur in ignobilitate, surget in gloria. Seminatur in infirmitate, surget in virtute. Seminatur corpus animale, surget corpus spirituale*: in quibus verbis optimè duplex ostenditur corporis status: in primo enim statu ostenditur 1. corruptio corporis: vide qualis sit in vitâ, & postea qualis in morte: 2. notatur ejus ignobilitas & abjectio, ratione materia, & originis: 3. Infirmitas: quantisenim rebus indiget; ad hæc quantis malis est obnoxium; & quàm parùm resistit, cum ferè semper succumbat? 4. Cum dicitur animale, significatur, nobis esse commune cum belluis, & ratione sensuum ferè esse illis inferius: porro tota vita corporis est sensus. In altero vero statu corporis, nempe in resurrectione hæc reperiuntur; 1. Incorruptio, nempe impassibilitas, & immortalitas: 2. Gloria propter lumen, perspicuitatem, & pulchritudinem: vide quanta sit astrorum pulchritudo, & claritas: *Stella enim differt à stella in claritate, sic & resurrectio mortuorum*. 2. Virtus, quæ in eo consistit,

sistit, quod corpus in resurrectione, nullā re indigeat, omnibus rebus resistat, ferro, igni, aquis, corporibus duris, tempori, ætati, durationi: 4. Quod spirituale vocetur, non secundum substantiam, sed secundum qualitates, habebit enim proprias Spirituum, secundum modum existendi, & modum operandi, seu se se movendi per agilitatem; & perfectē sequetur motum animæ, sine ullo impedimento: ad hæc, erit sine limitatione locorum, temporis, & actionis. Verum his duobus statibus positis quos fides Resurrectionis subjicit, docet etiam consequenter præsentem esse negligendum, & futurum summò studio quarendum.

1. Enim quam est hujus status corporis pulchritudo, quam inanis, quam brevis, quam fragilis & imperfecta, quam tibi & alius periculosa? & quam in alterâ vitâ vindicatur si malus ejus usus fuerit? Sed cogita pulchritudinem corporum post Resurrectionem, quanta sit, cujus splendoris, cujus firmitatis. Hinc quam multæ formosæ suam pulchritudinem non modò neglexerunt, sed etiam detriverunt, & modis omnibus vexarunt, ut futuram illam augerent?

2. Quam incongruè laboras in hoc ornando corpore, quod uti nunc est, sentina putredinis existit, quod S. Greg. Nyss. appellat *ισμὸς ἐργαστηρίον* tetri odoris officinam, Bernard. sacco stercoreum, vermium cibum, cujus te magis pudere debeat, quam de eogloriari?

3. Quid ejus voluptates, & deliciae quaeruntur, si cogites moriturum aliquando corpus, si cogites arsurum in flammis, & intolerandis suppliciis præteritas delicias compensaturum? Cogita divitem Epulonem, propter byssum, & purpuram, sepultum in

inferno; propter epulas quotidianas sui excruciatum. Quid igitur tuo corpori bene esse vis isto tempore, malè autem totam æternitatem? Quid si nunc pati non potes minimum incommodum, quomodo pati poteris totam æternitatem? Hæc cogitatio efficit, ut multi Martyres sua corpora objecerint ferro, ignibus, tormentis, secundum illud Apost. ad Hebr. 11. *Alii autem deserti sunt, non suscipientes Redemptionem, ut meliorem invenirent resurrectionem: nempe qui alios suscitarent, ipsi maluerunt decedere, ut meliorem assequerentur Redemptionem, non talem, qualem pueri mulierum: Alii verò ludibria & verba experti, insuper & vincula, & carceres: lapidati sunt, scissi sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortui sunt: circumierunt in melotis, in pellibus caprinis, egenæ, angustiati, afflicti.* Ac ne putares hic eos mercedem accepisse, subdit: *Quibus dignus non erat mundus:* Quid igitur vis eos hic accipere pro mercede, si hic nihil illis dignum est? Quod si nec totus mundus illis est dignus, quid si partem dederis? Mundum dicit, aut hominum multitudinem, aut ipsam creaturam visibilem; & utrumque significat: itaque si universa creatura, cum omnibus hominibus poneretur, eorum pretium nondum æquaret. Idem effecit, ut multi Confessores perpetuis & gravibus pœnitentiis se cruciarint, ut multæ Virgines delicatæ suis corporibus, & sanguini non percerint. Eadem de causâ multi non modò illicitas delicias respuerunt, sed etiam licitas & permissas, ut corporis resurrectum deliciis fruerentur. Vide quid scripserit Hieronymus ad Furiam, ut secundas nuptias ei dissuaderet: Cogita quotidie te morituram, & nunquam de secundis nuptiis cogitabis. Ita tibi dico: quotidie cogita futuram corporum resurrectionem & faciliè præsentem corporis statum & delicias contemnes.

E contrario verò exnegatione resurrectionis nascitur infanus amor voluptatum, & carnis. Rationem affert Tertull. lib. de resurrectione carnis, cap. 11. Nemo tam carnaliter vivit, quàm qui negant carnis Resurrectionem: negantes enim ejus pœnam, despiciunt disciplinam. Hinc infana multorum libidines, plus quàm jumentorum; quia præter effraenes carnis motus, sunt etiam motus animi, cujus vincula rumpit infidelitas. Sed qui cogitant Resurrectionem, qui flammam illas ultrices, qui flammarum globos sibi repræsentant, faciliè vincunt dolorem voluptate, delicias supplicij, ignem igni, & flammam flammâ beneficio fidei Resurrectionis. Et hæc de medijs.

Superest ut terriò loco de principijs dicamus entis moralis, quæ sunt pronunciata quædam, & effata, quæ Græci ἀξιώματα, Latini dignitates appellaverunt, quæ uti in speculativis, ita etiam in moralibus debent esse æternæ veritatis. Illa autem sunt quæ respiciunt æternam vitam, quæ nulla est, nisi fuerit Resurrectio; ille enim status solus æternus est. Ratio hujus rei est, quia principia debent esse infallibilia: ejusmodi autem sunt ea tantùm quæ sunt æternæ veritatis: alioqui non semper sunt vera; itaque sunt fallibilia: nam quæ semper sunt vera, semper sunt; quæ semper sunt æterna; nam æternitas omne tempus respicit. Illa autem pronunciata edidit Christus in Evangelio, & secundùm illa Sancti vixerunt: Ejusmodi sunt: *Quid prodest homini etiam si universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur: aut quam dabit homo commutationem pro animâ suâ:* Item, *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Item, *Non facio animam meam pretiosorem quàm me.* Item, *omnia quæcumque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis: hæc est enim*

lex, & Propheta. Intrate per angustam portam, quia lata porta, & spatiosa via est quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam. Quàm angusta porta, & arcta via est quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inveniunt eam. Item, *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum: Beati mites, beati qui lugent, & reliqua quæ continentur 5. 6. & 7. cap. Matthæi, & sexcenta ejusmodi, quibus continetur doctrina moralis Christi Domini, quæ vitæ nostræ regula esse debet. Cætera omnia intra tempus sunt, & pereunt cum vita; sed ejus doctrina respicit æternitatem: cætera aliquando vera esse possunt, aliquando tamen & sæpissimè falsa; quæ autem ab ipso sunt, semper habent veritatem. Itaque in illis solùm herere debemus 2. ad Cor. 4. *Non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur, quæ enim videntur, temporalia sunt, quæ autem non videntur, æterna.**

Ex hoc toto discursu quid conclusionis deducere debemus, nisi quod totus ille discursus probavit, quodque nos docet fides Resurrectionis? Nempe nihil fieri debere magni præter alteram vitam: cætera contemnenda, aut saltem non magni facienda. Et gaudeo rem ita tulisse, ut in eâ cogitatione, & propositione Conciones mihi finiendæ sint. *Quid enim vobis certius, quid sanctius, quid utilius, quid perennius, quid solidius relinquere possum eâ cogitatione, quam neque temporis diuturnitas, neque varietas negotiorum, neque voluptatum tiillatio, neque errorum deceptio possunt tollere? Non enim hic habemus manentem civitatem, sed futuram, inquirimus.* Quid igitur in hac vita tantum operæ & laboris, colloca; ac nihil de altera vita cogitas. Quid tantû laboras ut bene tibi sit in momento non autem in æternitate? Quid non agis, ut nihil patiaris in hac vita? Cur

non magis, ne in æternitate? Non intelligis hęc fieri sementem, in alterâ messem? Ad Galat. 6. *Quę enim seminaverit homo, hæc & metet: quoniam qui seminat in carne suâ, de carne & metet corruptionem: qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam: bonum autem facientes, non deficiamus: tempore enim suo metemus non deficientes: ergo dum tempus habemus, operemur bonum.* Denique ea cogitatio ad omnia nobis inservire potest, ad vitia deferenda, ad pœnitentiam, ad labores ferendos, ad magna aggredienda, ad contemptum rerum præsentium: ad futurorum desiderium, ad judicandum de operibus, de desideriis, de iis quę proponuntur, & quę occurrunt. Præsupponendus itaque est finis, Volo salvari, quâ de re nemo vel ambigere, vel deliberare debet, cum id sit necessarium. Tum in mediis quę se se offerunt; (illa autem omnia sunt, quę in vitâ possunt occurrere,) videndum an sint compossibilia, cum salute, nec ne: nam si non sint, hoc ipso refecanda sunt, quęcunque tandem sint; & si chara sint, etiam si

utilia; licet etiam tibi necessaria videantur: nam illis omninò carendum. Neque hoc satis, sed videndum an conducant & conferant ad salutem: ut scias non tantùm mala, sed etiam inutilia esse refecanda. Neque etiam hoc satis, sed videndum quę magis conducant: nam semper meliorum est electio. Item in iis quę vel pateris in aliis, vel dissimulas, vel quę alterius gratiâ facis, vel imperio; videndum ne sint incompossibilia cum salute: alioqui nullò modò ferenda sunt, nec dissimulanda. In illis autem quę sponte suscipis, præsertim si sunt alicujus momenti; vide si conducant ad salutem: alioqui melius cessandum est, quicquid tandem emolumenti inde sperare possis. Denique quoniam homini generoso, semper agendum est ex certis sublimibusque consiliis, ne agaris sensu determinato, & ex occasione particulari, sed ex alto & universali principio: vide ut sint illa æternæ veritatis: illa enim sola ad æternitatem conducunt, quam tu solam spectare debes.

Amen.

TOMI TERTII ET ULTIMI FINIS.

I N D E X

CONCIONUM IN OMNES DOMINICAS PER ANNUM

DOMINICA I. ADVENTUS.

Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus. Matth. cap. 21.

Tractari potest de Christi Regia dignitate, de qua vide concionem XCVI.

DOMINICA II. ADVENTUS.

Tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna & maiestate. Luc. c. 21.

De iudicio finali, vide concionem XXVII. & VI. sequentes, quæ de eodem iudicio fuse tractant.

DOMINICA III. ADVENTUS.

Cæci vident, claudi ambulant. &c. Matth. c. 11.

Tractari potest de miraculis Christi, ostendiq; quam efficaciter probaverit suam divinitatem, sanando egros, illuminando Cæcos, excitando Mortuos; vide concionem XXXIII. XXXV. XXXVI.

DOMINICA IV. ADVENTUS.

Ego vox clamantis in deserto Matth. 11.

Agi potest de penitentia quam Joannes predicavit in deserto. vide hac de re Concionem 10. & 11.

DOMINICA IN ERA OCTAVAM Nativitatis.

Quæ non discedebant de templo, jejuniis & Observationibus serviens die ac nocte. Luc. 2. Agi potest de recta diei dispositione, quam in templo accurate servavit Anna vidua. vide hac de re Concionem. LXXXVI.

DOMINICA I. POST EPIPHANIAM.

Stupebant autem omnes qui eum audiebant. Luc. 2.

Legimus hic Doctores in templo obstupuisse, non legimus esse conversas, cum audirent Christum docentem, quæri potest, cur tam exiguus fructus è Concionibus colligatur. vide Concionem. LXXXII. & duas sequentes.

DOMINICA II. POST EPIPHANIAM.

Dicit Mater ejus ministris, quodcumq; dixerit vobis facite. Jo. 2.

Vult mater ut ministri faciant voluntatem Filij sui.

Agi potest de conformitate voluntatis nostræ cum divina. Vide concionem 101.

Agi etiam potest de Miraculis, de quibus vide concionem XXXIII. & sequentes.

I N D E X

DOMINICA III. POST EPIPHANIAM.

*Non inveni tantam fidem in Israel Matth. 8.
De Nobilitate & difficultate actus fidei.
In hodierno centurione. Vide Concionem 13. &
duas sequentes.*

DOMINICA IV. POST EPIPHANIAM.

*Domine salva nos perimus. Matth. 8.
Confugiunt Apostoli in tempestate ad Christum.
Iactamur nos quoque variis tempestatibus in
quibus firma Anchora esse potest oratio. De
hac vide Concionem XXXVIII. & tres se-
quentes.*

DOMINICA V. POST EPIPHANIAM.

*Colligite primum Zizania & alligate ea in fasci-
culos ad comburendum. Matth. 13.
Agi potest de poena sensus in damnatis vel igne
aeterno. de quo vide Concionem. LIV.*

DOMINICA SEXAGESIMÆ.

*Multi sunt vocati, pauci vero electi. Matth. 20.
Agi potest de mysterio predestinationis, vide
de hac materia. Conc. LXXXVIII. &
LXXXIX.*

DOMINICA SEXAGESIMÆ.

*Semen est verbum DEI. Luc. 8.
De auditoribus verbi DEI. Vide Concionem
LXXXII & duas sequentes.*

DOMINICA QVINQVAGESIMÆ.

*Domine ut videam. Luc. 18.
De excecatione spiritali vide Concio. LXXV.
& precedentem de ceco.*

DOMINICA QVADRAGESIMÆ.

Vide in ordine.

PRO DOMINICA PASCHATIS & duo-
bus festis, vide conciones in
fine.

DOMINICA I. POST PASCHA.

*Veni Iesus & stetit in medio. Joh. 20.
Vide concionem ultimam pro hoc die.*

DOMINICA II. POST PASCHA.

*Ego sum pastor bonus. Joh. 10.
Vide Concionem LXX. qua docet Regum esse pa-
scere & quam bene id fecerit Christus.*

DOMINICA III. POST PASCHA.

*Modicum & non videbitis me Joan. 16.
Tractari potest de modico vel brevitate vite hu-
mana & de utilitate hujus Considerationis.
Vide Conco: III IV. & V.*

DOMINICA IV. POST PASCHA.

*Princeps huius mundi jam judicatus est Joh. 16.
Vide Concion. LIX & LX. in quibus ostenditur
quomodo Christus Regnum Sathana destruxerit.*

DOMINICA V. POST PASCHA.

*Si quid petieritis patrem in nomine meo. Joh. 16.
De natura, necessitate, & principis proprietati-
bus orationis. Vide Conc. XXXVII. & se-
quentes.*

DOMINICA INFRA OCTAVAM
ascensionis.

*Hec locutus sum vobis, ut non scandalizemini.
Joh. 16.*

*Vide Concionem LXIV. qua explicat scandali
naturam & gravitatem.*

Per Analogiam ad contagionem.

Vide etiam concionem sequentem.

DOMINICA PENTECOSTES.

*Ad eum veniemus & mansionem apud eum
faciemus, Joan. 14.*

Vide

I N D E X

Vide Concionem LXXXV. qua docet modum quo gratia nobis detur atq. auferatur per quam DEUS in nobis habitat.

DOMINICA TRINITATIS.

*Euntes docete omnes gentes Matth. 28.
Queri potest in hac verba cur DEUS tam paucis sui Cognitionem Communicet, cum tamen praeceperit Apostolis, ut omnes gentes doceret. de hac questione tractat Concio LXXII.*

DOMINICA I. POST TRINITATEM.

*Epulabatur quotidie splendide Luc. 16.
De diuino Epulone, vide concionem XLIX. & plures sequentes.*

DOMINICA II. POST TRINITATEM.

*Et vocavit multos Luc. 14.
Queri potest cur tam multi vocati pauci vero electi.*

De hac questione vide Concione LXXXVIII.

DOMINICA III. POST TRIN.

Gaudium erit in caelo super uno peccatore Paenitentiam agente Luc. 15.

De Conversione hominis per poenitentiam. Vide Concione 10.

DOMINICA IV. POST TRIN.

*Nolite iudicare & non iudicabimini Luc. 6.
Ut temerarium iudicium fugias pone tibi ob oculos iudicium DEI finale. de quo Concio. XXVII. & sequentes.*

DOMINICA V. POST TRINI.

*Duc in altum Luc. 5.
Agi potest de recta intentione, de qua vide Concione. IV. & V.*

DOMINICA VI. POST TRINI.

*Vade prius reconciliare fratri tuo Mat. 5.
Vide concion. XVI. & X. Sequentes.*

Quae tractant de dilectione Inimicorum & iniuriarum Condonatione.

DOMINICA VII. POST TRINI.

*Quot panes habetis Marc. 8.
Vide Concione LXX. & sequentem, quae tractant de multiplicatione panum.*

DOMINICA OCTAVA. POST TRINITAT.

*Omnis arbor, quae non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur. Mat. 7.
Agi potest de igne infernali. Vide Concione LVI.*

DOMINICA VIII. POST TRINI.

*Redderationem Vtilitacionis tuae Luc. 16.
Vide concionem XXXII. quae tractat de Interrogatione & discussione iudicandorum.*

DOMINICA X. POST TRIN.

*Domus mea domus orationis est, vos autem fecistis illam speluncam latronum. Luc. 19.
Vide Concione LXXII. quae inuehitur in templorum profanationem.*

DOMINICA XI. POST TRINI.

*Plus propitius esto mihi peccatori, Lu. 8.
Ut cum publicano poenitentiam agas, dic cum. Isaia. c. XXXVIII. recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animae meae.
Vide hac de re Concione XCIX. & sequentem.*

DOMINICA XII. POST TRINI.

*Et statim aperta sunt aures eius Mat. 7.
Vide Concione vigesimam sexti. quae valide fellit eos qui impugnant miracula.*

DOMINICA XIII. POST TRINI.

*Magister quid faciendo vitam aeternam possidebo Luc. 10.
Vide concio. LVI. quae tractat de gloria caelesti.*

DOMI-

N D E X.

DOMINICA XIV. POST TRINITAT.
& novem ubi sunt L. LVII.
Ex his leprosis novem mandati, relapsi sunt
mox in peccatum ingratiudinis.
Tractari potest de relapsu in peccatum
vide Concion. LXI. & LXII.

DOMINICA XV. POST TRIN.
Querite ergo primum regnum Dei Matth. 6.
Vide concion. XCIII. qua agit de iis qua nobis
ante omnia quarenda.

DOMINICA XVI. POST TRINIT.
Efferebatur filius unicus matris sue Luc. 7.
vide concion. LXXVI. qua de hoc filio tractat.

DOMINICA XVII. POST TRIN.
Qui se humiliat exaltabitur. Luc. 14.
vide Concion. XLVI. & sequentem.
In quibus agitur de humilitate.

DOMINICA XLIX. POST. TRIN.
Interrogavit eum unus ex eis legis Doctor tentans
eum. Matth. 22.
Vide concion. XXV. & XXVI. de tentatio-
nibus.

DOMINICA XIX. POST TRIN.
Videns Iesus fidem illorum Matth. 9.
Vide Concion. 15. qua docet cur Deus voluerit
homines regere per fidem.

DOMINICA XX. POST TRIN.

Proiicite eum in tenebras exteriores. Matth. 22.
Agi potest de Panis Inferni, vel de paucitate
electorum, in illa verba, multi vocati pauci
vero electi. Pro primo vide Concion. LIII.
pro secundo. Vide Conc. LXXXIX.

DOMINICA XXI. POST TRIN.

Incipiebat mori Ioan. 4.
Vide Concion. XCVII. & sequentem de prepa-
ratione ad mortem.

DOMINICA XXII. POST TRIN.

Ille autem noluit. Matth. 18.
Vide Conc. XLIX. & sequentes, qua agunt de
condonacione iniuriarum.

DOMINICA XXIII. POST TRIN.

Consilium iniierunt ut caperent eum Matth. 22.
Vide Concion. XCII. de Consilio Iudaorum
contra Christum.

DOMINICA XXIV. POST TRIN.

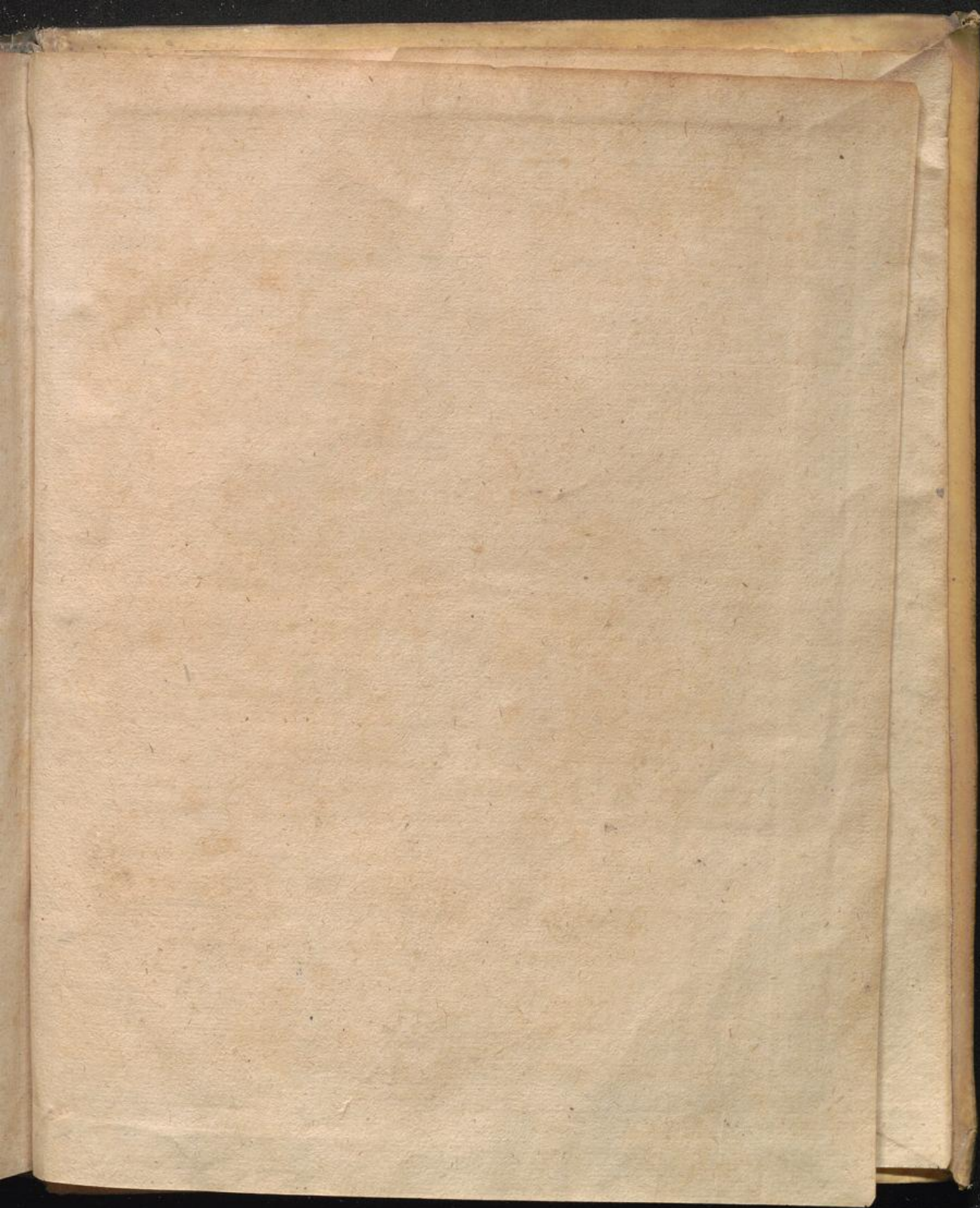
Domine filia mea modo defuncta est Matth. 9.
Vide Concion. LXXIX. qua exhibet statum
humani corporis post mortem, vel vide pra-
cedentes qua agunt de morte.

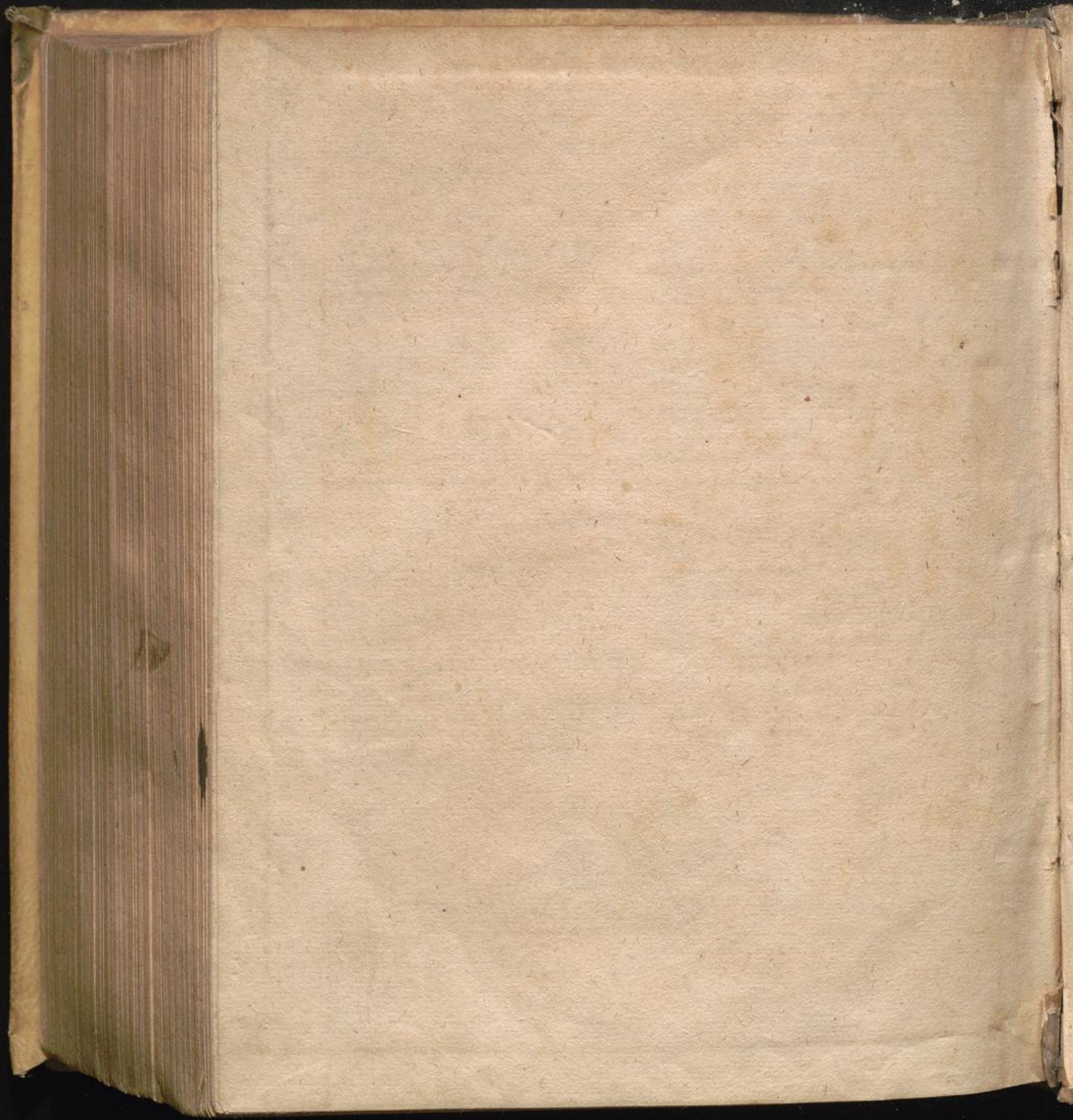
DOMINICA XXV. & ultima POST TRIN.

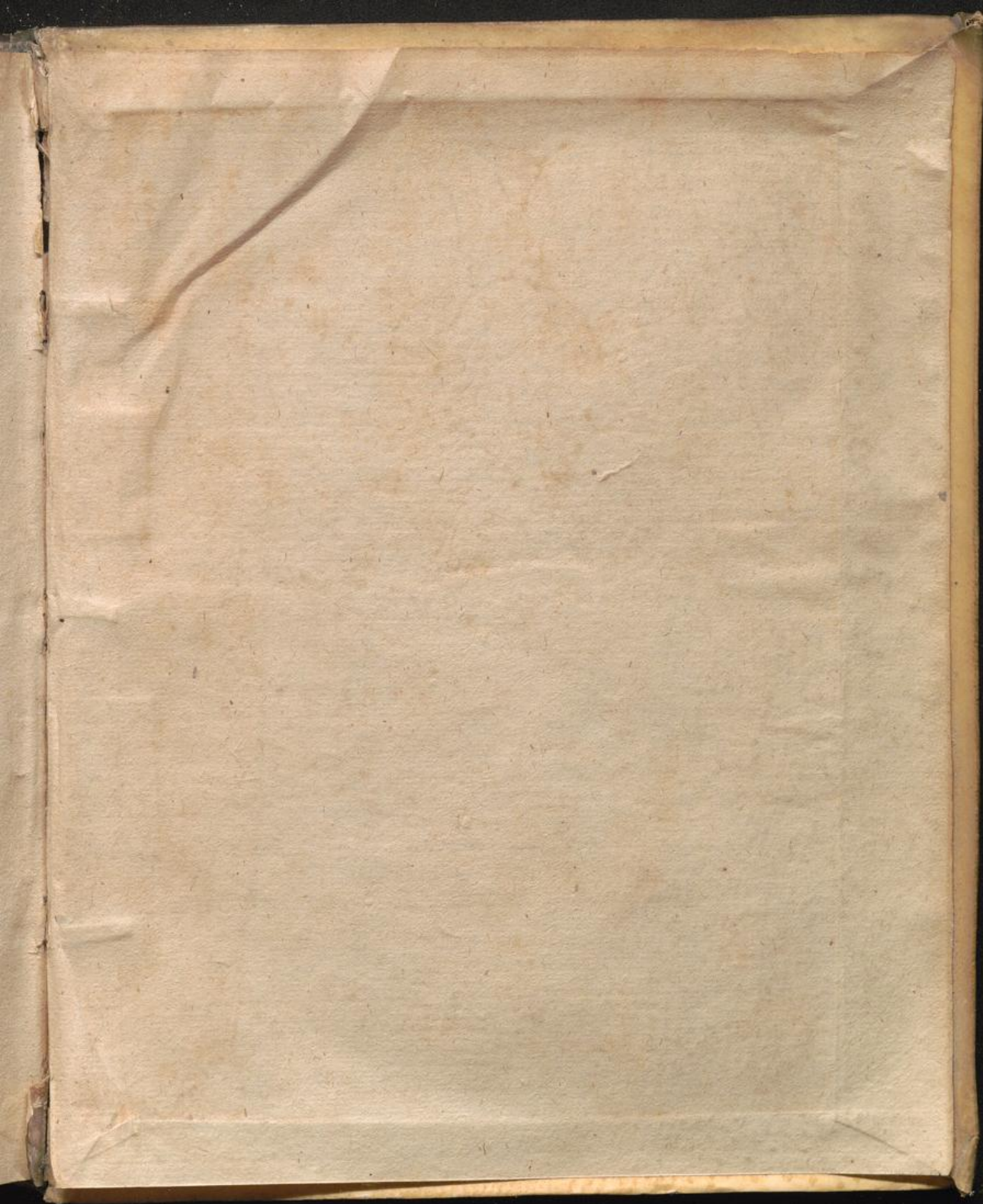
Va Pregnantibus ac nutrientibus in illis diebus
Matth. XXIV.

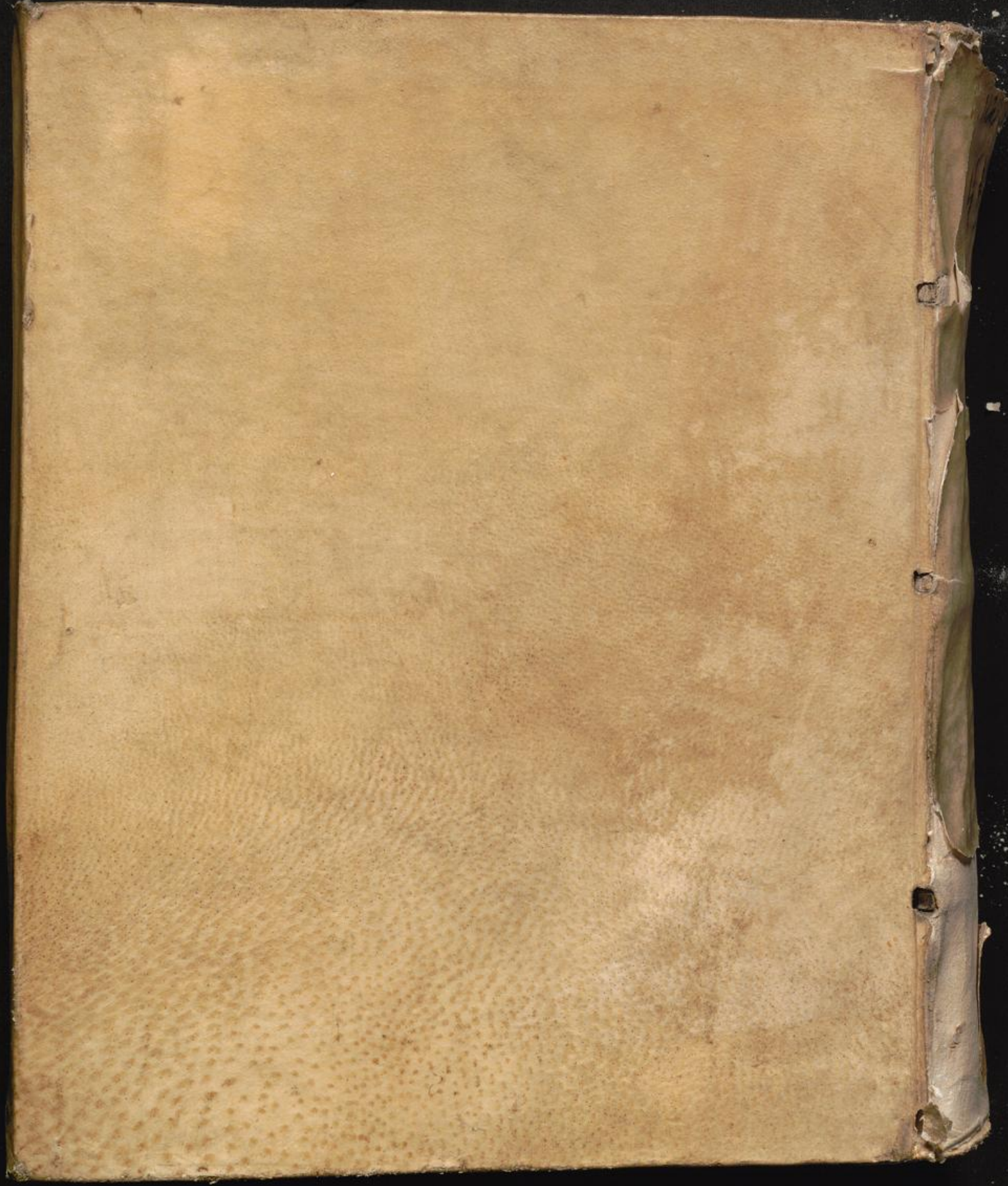
Vide Concion. XXVII. & sequentes de Iudicio
finali.

1. 1100
Ysaiah 12

Th
3317